

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ON YILLIK HARBİN KADROSU

1912 – 1922

Balkan-Birinci Dünya ve
İstiklal Harbi

İSMET GÖRGÜLÜ

ON YILLIK HARBİN KADROSU

1912 – 1922

Balkan-Birinci Dünya ve İstiklal Harbi

Birinci Baskı: 1993

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
T Ü R K T A R İ H K U R U M U Y A Y I N L A R I
XVI. Dizi - Sayı: 69¹

ON YILLIK HARBİN KADROSU 1912 – 1922

Balkan-Birinci Dünya ve İstiklal Harbi

İSMET GÖRGÜLÜ

Genişletilmiş 2. Baskı

ANKARA - 2014
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Görgülü, İsmet, 1949-

On yıllık harbin kadrosu, 1912-1922 : Balkan-Birinci Dünya ve İstiklâl Harbi / İsmet Görgülü.— genişletilmiş. 2. baskı. — Ankara : Türk Tarih Kurumu, 2014.

xxiv, 511 s. : harita; 24 cm. — (AKDITYK Türk Tarih Kurumu yayınları ; XVI. Dizi - Sayı 69¹)

Bibliyografya ve indeks var.

ISBN 978 - 975 - 16 - 0505 - 4

1. Balkan Savaşları, 1912- 1913 _ Türkiye. 2. Dünya Savaşları, I _ Türkiye.
3. Kurtuluş Savaşı, 1918-1923 _ Türkiye. 4. Silahlı kuvvetler _ Türkiye _ Tarih.
5. Türkiye _ Tarih _ 1912- 1922. I. E.a. II. Dizi.

956.101543

956.1023

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu'nun 22.11.2012 tarih ve 666/10-2 sayılı Yönetim Kurulu kararı gereği 1500 adet basılmıştır.

ISBN 978-975-16-0505-4

Afşaroğlu Matbaası

Kazım Karabekir Caddesi

Altıntop İşhanı No:87/7 İskitler-Ankara

Tel: (0312) 384 54 88 Faks: (0312) 384 54 98

E-mail: farukafsar@gmail.com

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	XIII
SUNUŞ	XVII
İKİNCİ BASKI İÇİN SUNUŞ	XXIII

BİRİNCİ BÖLÜM BALKAN HARBİ

BALKAN HARBİ	
DOĞU VE BATI ORDULARININ MUHAREBELERİ	3
BALKAN HARBİNDE BÜYÜK GENEL KARARGÂH	12
ŞARK ORDUSU	13
Kırklareli-Süloğlu ve Pınarhisar-Lüleburgaz Muharebeleri	13
Edirne-Kale Muharebeleri	18
Batı Trakya Muharebeleri	20
ÇATALCA ORDUSU	23
Birinci Çatalca Muharebesi	23
İkinci Çatalca Muharebesi	29
Bolayır Muharebeleri ve Şarköy Çıkarması	34
Çatalca ve Bolayır'dan Edirne'nin Geri Alınması İçin Yapılan İleri Harekât	38
GARP ORDUSU	44
Sırp Cephesi Kuvvetleri	44
Bulgar Cephesi Kuvvetleri	47
Yunan Cephesi Kuvvetleri	48
Karadağ Cephesi Kuvvetleri	50
BATI TRAKYA'DA BULGAR İŞGALİNE KARŞI MÜCADELE	
VEREN TÜRK SUBAYLARI VE GÖNÜLLÜLER	54
BATI TRAKYA MUHTAR TÜRK HÜKÜMETİ ORDUSU	55

İKİNCİ BÖLÜM

BİRİNCİ DÜNYA HARBI

OSMANLI İMPARATORLUĞUNUN BİRİNCİ DÜNYA HARBİNE GİRİŞİ VE ÇARPIŞTIĞI CEPHELER.....	59
BAŞKOMUTANLIK VEKÂLETİ VE GENEL KARARGÂHIN İLK KURULUŞU	65
ÇANAKKALE CEPHESİ	67
Çanakkale Cephesi Harekâtı	67
18 Mart 1915 Çanakkale Zaferi	76
Seddülbahir Bölgesi	78
25-26 Nisan 1915 Seddülbahir Kıyı Muharebeleri	78
Birinci Kirte Muharebesi	80
1/2 ve 3/4 Mayıs Gece Taarruzları	81
İkinci Kirte ve Mayıs Muharebeleri	83
Üçüncü Kirte Muharebesi	85
1 nci Kerevizdere Muharebesi	87
Zığındere Muharebesi.....	89
5 Temmuz Zığındere Türk Taarruzu	92
2 nci Kerevizdere Muharebesi	95
6-13 Ağustos 1915 Muharebeleri	98
Eylül 1915-9 Ocak 1916 Mevzi Muharebeleri	100
Arıburnu - Anafartalar Bölgesi	102
25 Nisan 1915 Arıburnu Muharebesi	102
27 Nisan Türk Taarruzu	105
1 Mayıs Türk Taarruzu	106
19 Mayıs Türk Taarruzu	107
6-10 Ağustos Arıburnu, Conkbayırı ve Birinci Anafartalar Muharebesi	109
İkinci Anafartalar Muharebesi	113
Eylül - 20 Aralık 1915 Mevzi Muharebeleri	115

Saros Bölgesindeki Birlikler	119
25-27 Nisan 1915 Kumkale Muharebesi	122
Düşmanın Tahliyesinden Sonra Çanakkale’de Kalan Birlikler	124

DOĞU - KAFKAS CEPHESİ 125

Kafkas (Doğu) Cephesi Harekâtı	125
Hudut, Köprüköy, Azap Muharebeleri	128
Sarıkamış Muharebesi	133
Tortum, Azap, Erzurum Muharebeleri	140
Sağ Cenah Harekâtı-Malazgirt ve Kılıçgediği Muharebeleri	146
Çoruh, Kaledere - Kop - Mama Hatun (Tercan) Muharebeleri	148
Üçüncü Ordunun 5 Eylül 1916’daki Teşkilat Değişikliği ve 1916-1917	
Kış Mevzi Muharebeleri	153
Murat Mihverindeki Muharebeler	156
Murat Mihverinde 1916-1917 Yılı Kış Mevzi Muharebeleri	160
1917 Yılı Mevzi Muharebeleri	163
3 ncü Ordunun Tirebolu - Kemah - Kiği - Muş - Bitlis Hattından	
Başlattığı ileri Harekât	168
1918 Yazında Kuzey Kafkasya - Azerbaycan ve İran İçlerine Yapılan	
Harekât	172
1918 Sonbaharında Hazar Denizi Kıyılarına Yapılan Harekât - İran	
ve Kafkasya’nın Boşaltılması	175

SİNA - FİLİSTİN - SURİYE CEPHESİ 180

Sina-Filistin-Suriye Cephesi Harekâtı	180
Birinci Dünya Harbi Başlangıcında Sina-Filistin Cephesi	188
Birinci Kanal Seferi	190
4’üncü Ordunun 2 nci Kanal Seferi İçin Yeniden Teşkilatlanmasından	
Sonraki Kuruluşu	192
İkinci Kanal Seferi	194

2'nci Kanal Seferinden Sonra 4 ncü Ordu ve Birinci - İkinci Gazze Muharebeleri	195
Suriye ve Irak Cephesinde Yıldırım Ordular Grubu	199
Suriye-Filistin Cephesinde Ekim - Aralık 1917 Durumu, Gazze, Birüssebi Muharebesi; 3-15 Kasım Çekilme Muharebeleri ve Kudüs Yafa Muharebeleri	201
Suriye ve Batı Arabistan Genel Komutanlığı - Şeria Türk Taarruzu, Musallabe Muharebesi	205
Yıldırım Ordular Grubu-Şeria Muharebeleri	208
Nablus Meydan Muharebesi ve Halep Bölgesine Kadar Yapılan Çekilme Harekâtı	212
Mütareke Devresinde Suriye Cephesi	216

IRAK VE İRAN CEPHESİ	217
Irak Cephesi Harekâtı.....	217
Birinci Dünya Harbinde Irak Cephesi, 26 Ekim 1914 Durumu ve Kurna Muharebesi	221
10 Aralık 1914 Durumu	222
3 Ocak 1915 Durumu ve Birinci Rota Muharebesi	223
Mart 1915 Durumu, Şuayyibe ve İkinci Rota Muharebesi	224
15 Haziran 1915 Durumu, Nasıriye ve Birinci Kutülammare Muharebesi	226
Selmanpak Muharebesi; Kutülammare Muharebeleri	227
6 nci Ordu 1 Ocak 1916 Durumu ve Vadiikelâl Muh., Birinci Felahiye Muh., İkinci ve Üçüncü Felahiye Muh., Beytisa Muh., Kutülammare Zaferi	229
6'ncı Ordu Kütülammare Meydan Muh., Garraf, Elhan - Başare Şamran Muh.	233
6'ncı Ordu Bağdat Muharebeleri - Sindiye, Muh., Ethem Muh.	236
6'ncı Ordu 1 nci Remadiye Muh. - 2 nci Remadiye Muh.	238
6'ncı Ordu Hanbagdadı Muh., İngiliz Kerkük Taarruzu.....	241

6'ncı Ordu Haziran - Eylül 1918 Durumu ve Musul İstikametinde İngiliz Taarruzu	243
6'ncı Ordu Dicle Muharebesi	244

AVRUPA CEPHELERİ VE DİĞER CEPHELER..... 246

Avrupa Cepheleeri.....	246
Galiçya Cephesi Harekâtı	246
Galiçya Cephesi	249
Romanya Cephesi Harekatı.....	251
Romanya Cephesi	252
Makedonya Cephesi Harekâtı	254
Makedonya Cephesi	256
Hicaz Cephesi.....	257
Asir Cephesi	260
Yemen Cephesi	261
Libya Cephesi Harekatı	263
Libya (Kuzey Afrika) Cephesi	265
İngilizler Tarafından Malta'ya Sürülen Komutanlar ve Subaylar.....	267
30 Ekim 1918'de Türk Boğazlarının Komutanları	269

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İSTİKLÂL HARBİ

İSTİKLÂL HARBİ'NİN ANA HATLARI..... 273

Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a Çıktığı Dönemdeki Birlikler ve Komutanları.....	275
Mustafa Kemâl Paşa ile Samsun'a Çıkan Heyet.....	277
Milli Mücadeleye Hizmet İçin Kurulan Gruplar.....	278
Doğu Trakya Harekâtı	287
Batı Trakya'da Kuvayı Milliye Kurucuları	289

DOĞU VE GÜNEY CEPHESİ	291
Doğu Cephesi	291
Doğu Cephesi Sankamış Muh., Kars Muh., Şahnalar Muh., Golgat, Cacur Muharebeleri	294
İstiklâl Harbi Doğu Cephesinde Sonradan Kurulan Birlikler	298
Doğu Cephesinin 1 Ekim 1922 Durumu	302
GÜNEY CEPHESİ	303
Güney Cephesi Kuvayı Milliye Kurucuları ve Müfrezeleri	306
Adana Cephesi	310
Maraş Milli Mücadelesine Katılanlar	312
Urfa Milli Mücadelesine Katılanlar.....	317
Antep Milli Mücadelesine Katılanlar	319
Elcezire Cephesi.....	323
BATI CEPHESİ	325
İzmir'in İşgali Sırasında 17 nci Kolordu.....	325
Batı Anadolu'da Yunan İşgaline Karşı Mücadeleyi Başlatan ve Kuvayı Milliye"yi Kuranlar	326
Haziran-Temmuz 1919'da Yunan İlerlemesine Karşı Çarpışan Kuvvetler ve Komutanlar	335
Aydın'ın Taarruzla Yunanlılardan Geri Alınması, Kuvayı Milliye'nin Yunanlılara Karşı Kazandığı ilk Muharebe.....	338
Yunanlıların Miln Hattından Başlattıkları Taarruzlara Karşı Savunan Kuvvetler ve Komutanları	340
8 Temmuz 1920 Bursa Savunması ve İşgali	343
Ekim 1920'de Batı Cephesi Komutanlığı ve Gediz Türk Taarruzu ..	344
Birinci İnönü Muharebesi.....	347
İkinci İnönü Muharebesi	353
Aslıhanlar ve Dumlupınar Muharebesi	358
Kütahya-Eskişehir Muharebeleri	360

Sakarya Meydan Muharebesi	368
Sakarya Zaferinden Sonra Yapılan Takip Harekatı	378
Büyük Taarruz-Başkomutan Meydan Muharebesi	380
İSTİKLÂL HARBİNDE AYAKLANMALAR	391
Ali Batı Ayaklanması.....	393
Birinci Bozkır Ayaklanması.....	393
İkinci Bozkır Ayaklanması	393
Şeyh Eşref Ayaklanması-Hart Olayı.....	394
Birinci Anzavur Ayaklanması	395
İkinci Anzavur Ayaklanması	396
Birinci Düzce Ayaklanması	397
Kuvayi İnzibatiye'nin Dağıtılması	399
İkinci Düzce Ayaklanması	400
Birinci Yozgat Ayaklanması	401
İkinci Yozgat Ayaklanması	402
Zile Ayaklanması	403
Milli Aşireti Ayaklanması	404
Cemil Çeto Olayı	404
Konya Ayaklanması	405
Demirci Mehmet Efe Ayaklanması	406
Çerkez Etem ve Kardeşleri'nin Ayaklanması	407
Koçkiri Ayaklanması	409
Pontus Ayaklanması	411
BİBLİYOGRAFYA	415
KİŞİ ADLARI DİZİNİ	445
EKLER	495

KISALTMALAR

A.	: Alay	Mrş.	: Mareşal
Ağ.	: Ağır	Müf.	: Müfreze
Alb.	: Albay	Müft	: Müfettiş
ATASE	: Askeri Tarih ve Stratejik Etütler Dairesi	Mür .	: Mürettep
B.B.	: Bağlı Birlikler	Müst.	: Müstahkem
Bl.	: Bölük	Mvk.	: Mevki
Blg.	: Bölge	Niz.	: Nizamiye
Bnb.	: Binbaşı	Ob.	: Obüs
Bt.	: Batarya	Onb.	: Onbaşı
Bş.	: Baş	Or.	: Ordu
Bşk.	: Başkan	Org.	: Orgeneral
Dp.	: Depo	Öyzb.	: Önyüzbaşı
Em.	: Emekli	Per.	: Personel
Gen.	: Genel	Red.	: Redif
Gn.	: General	S.	: Sayı
Gnkur.	: Genelmurmay	Sb.	: Subay
Gr.	: Grup	Sef.	: Seferriye
Hd.	: Hudut	Shh.	: Sıhhiye
Hrk.	: Harekât	Sv.	: Süvari
İht.	: İhtiyat	Ş.	: Şube
İsth.	: İstihbarat	Tb.	: Tabur
J.	: Jandarma	Tbp.	: Tabip
K.	: Komutan	Tf.	: Tüfek
K.	: Kuruluş	Tğm.	: Teğmen
Kaf.	: Kafkas	Tk.	: Takım
Kh.	: Karargah	Top.	: Topçu
Kor.	: Kolordu	Tug.	: Tugay
Kora.	: Koramiral	Tuğa.	: Tuğamiral
Korg.	: Korgeneral	Tuğb.	: Tuğbay
Kur.	: Kurmay	Tuğg.	: Tuğgeneral
Kuv.	: Kuvve	Tüm.	: Tümen
L.	: Lahika	Tüma.	: Tümamiral
Loj.	: Lojistik	Tümg.	: Tümgeneral
Men.	: Menzil	Ütgm.	: Üsteğmen
Md.	: Müdür	V.	: Vekil
Mhfz.	: Muhafız	Yb.	: Yarbay
Mint.	: Mıntıka	Ybşk.	: Yarbaşkan
Mk.	: Makineli	Yrd.	: Yardımcı
		Yzb.	: Yüzbaşı

**TÜRK ÇOCUĞU ECDADINI TANIDIKÇA
DAHA BÜYÜK İŞLER YAPMAK İÇİN
KENDİNDE KUVVET BULACAKTIR.**

ATATÜRK

SUNUŞ

Amaç:

1912-1922 döneminin Türk tarihinde ayrı bir yeri vardır. Türk milleti, bu on yılı aralıksız denebilecek şekilde harp halinde geçirdi. Balkan, Birinci Dünya ve İstiklâl harplerini yaptı. Bu harpler hemen hemen iç içedir. Önceki sonrakinin sebebidir. Bu nedenle bu harplere ON YILLIK HARP adı verilebilir.

On Yıllık Harp'te Türk milleti, binlerce evladını, binlerce kilometre karelik toprağını kaybetti. Osmanlı Devletinin çökmemesi, dağılmaması için mücadele verdi. Kendisini tarih sahnesinden silmeye azmetmiş olanlara, elinden toprağını alanlara karşı çarpıştı. Vatanında vatansız kalmamak için, vatanından başka herşeyini feda etti. Sonunda zaferi kazandı, topraklarını kurtardı, yeni bir Türk devletini; Türkiye Cumhuriyetini kurdu.

“On Yıllık Harbin Kadrosu” adını verdiğimiz bu araştırmanın amacı; on yıllık Türk tarihini yapanları belirlemek ve isimlerini yaşatmaktır.

Fikrin Doğuşu:

1982 yılında “Türk Harp Tarihi Derslerinde Adı Geçen Komutanlar” isimli Balkan ve Birinci Dünya Savaşının 70 komutanını anlatan biyografik bir çalışmaya başladık. Çalışmalarımız esnasında önemli bir noksanın farkına vardık. Tarihi kaynaklarımız, tarihi olayları incelerken, anlatırken olayı yapanlara genelde değinmemekte, tanıtmamakta ve hatta bu kişilerin isimlerini bile vermemektedir. Okuyucunun zihninde doğan; “Bu olayı kim yaptı? Bu başarıda/başarısızlıkta payı olanlar kimlerdi?...» gibi; sorular boşlukta kalmaktadır. Oysa tarihi yapan, tarihe yön veren kişilerdir. Tarih, yapanı belirtilerek yazılırsa canlılık kazanır.

Yeni nesil, bu özellikteki kaynaklarla yetiştiği için de, tarihindeki önemli kişileri yeterince bilmemekte ve tanımamaktadır. Genelde, bağımsızlığımızı ve vatanımızı kazandıran İstiklâl Harbi için bile, ancak birkaç isim hafızalardadır. Balkan ve Birinci Dünya Harbi ile ilgili bilinen isimler ise çok daha azdır. Fakat

İkinci Dünya Savaşı ile ilgili bilinen yabancı isimlerin miktarı, hayret edilecek kadar fazladır.

Yakın tarihimizi yapanların bugüne kadar bir kadrosu yapılmamıştır. Tespit edebildiğimiz kadarıyla sadece Büyük Taarruz'a katılanların bir komuta kadrosu mevcuttur. Balkan ve Birinci Dünya Harbi ile İstiklâl Harbinin diğer muharebelerine ait dinamik bir kadro hazırlanmamıştır. Durum böyle olunca da, konu üzerine hikaye, roman yazarlarla, araştırma yapanlar sık sık yanlışlığa düşmektedirler. Hatta cephe ve ordu komutanları seviyesindeki isimlerde bile yanlışlar olmaktadır.

Sonuçta, yakın tarihimiz için gerekli olan bir boşluğu doldurarak olmayanı yapmak; konu üzerinde çalışanları yanlışlıktan kurtaracak bir kaynak hazırlamak ve hangi tarihi olayı kimlerin yaptığını öğrenmek isteyenlere yardımcı olmak için, böyle bir araştırmanın yapılmasına karar verdik. Bunu, "Borçlu Olduklarımız"a karşı yerine getirilmesi zorunlu bir vazife saydık.

Kapsamı:

Bu araştırma, Balkan, Birinci Dünya ve İstiklâl Harbi hakkında özet bilgiler vermesine rağmen, bu harplerin askeri tarihini açıklamak iddiasında değildir. Araştırmanın kapsamı, bu üç büyük harbin komuta kadrolarını, harbe katılan kişilerin ismini ve görevini, bu kişilerin komuta ettikleri birlikleri, askeri tarih olaylarına hangi komutanların katıldığını, başka bir ifade ile bu dönemin tarihini yapanları ortaya koymak, On Yıllık Harp kadrosunu açıklığa kavuşturmasıdır. Bunun yanı sıra birliklerin kuruluşu, kuruluş içersinde emir-komuta bağlantısı da araştırmanın bir diğer sonucu olmaktadır.

Komutan isimlerinin belirlenmesinde, bazı istisnalar hariç, en alt seviye olarak alay komutanları esas alınmıştır. Ancak birkaç muharebe için bu mümkün olamamış ve tümen komutanları seviyesinde kalınmıştır.

Birlik ve Makamların Kademeli Yazımı:

Birlikler emir-komuta bağlantısını belirtmek üzere kademeli yazılmıştır. En büyük birlik veya makam en soldan başlamış, onun ana ast elemanı olanlar iki harf içerden yazılmıştır. Ayrıca ast birlikleri yazılan ana birlikler ile doğru-
dan en yüksek makama bağlı olanlar, büyük harflerle belirtilmiştir.

Rütbeler:

- Mülâzımı sani	: Teğmen	- Miralay	: Albay
- Mülâzımı evvel	: Üsteğmen	- Mirliva	: Tuğgeneral
- Yüzbaşı	: Yüzbaşı	- Ferik	: Tümgeneral
- Kolağası	: Önyüzbaşı	- 1 nci Ferik	: Korgeneral
- Binbaşı	: Binbaşı	- Müşir	: Mareşal
- Kaymakam	: Yarbay		

Rütbelerin “RÜTBE” bölümüne yazımında, Osmanlı rütbelerinin bugünkü Türkçe anlamı esas alınmıştır. Şöyle ki;

Rütbelerin “ADI-SOYADI” bölümüne kişinin son rütbesi olarak yazımında; eğer o kişi Cumhuriyet döneminde görev yapmamış ise yukarıda açıklanan esaslara; Cumhuriyet döneminde görev yaptı ise 9 Nisan 1935 gün ve 2/2230 sayılı kararname esaslarına uyulmuştur. Kararname gereğince, tümen ve daha büyük birlik komutanlığı yapmış mirlivalar tümgeneral, diğerleri tuğgeneral kabul edilmiştir. Ayrıca ferik korgeneral, 1 nci ferik orgeneral eşiti olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Adı-Soyadı Bölümü:

Kişi isimlerinden sonra parantez içinde yazılan rütbeler, kişinin son rütbesini, büyük harflerle yazılan adlar soyadını veya soyunun aldığı soyadını, küçük harflerle yazılanlar ise lakabını belirtmektedir.

Kaynak Gösterme ve Dipnotlar:

Bazı birlik veya kişi isimlerinden hemen sonra yazılan parantez içindeki bir veya iki rakamlı sayılar, bu birlik veya kişi ile ilgili yapılan açıklamaya ait dipnot numarasıdır. Dipnotlar her konunun hemen arkasından “Açıklamalar» başlığı altında verilmiştir. Dipnotları ilgili sayfanın altında veremedik. Sayfa altlarına dipnotlar yazıldığında, kademeli yazım tekniği ile ortaya koymaya çalıştığımız kuruluş ve emir-komuta bağlantılarında kopukluklar, yanlış anlamalar ortaya çıkmaktadır. Dipnotlarla sayfa bölünmeyerek, yanlış anlamalar en aza indirilmeye çalışılmıştır.

Kişi isimlerinden ve dipnot numaralarından sonra yazılan, parantez içinde iki rakam grubundan oluşanlar, kaynak gösterme ve bibliyografya ile ilgilidir. O ismin, bilgimin bibliyografyada gösterilen hangi kaynağın hangi

sayfasından aldığını göstermektedir. İlk rakam grubu kaynağın bibliyografya sıra numarasını, ikinci rakam grubu ise kaynağın sayfasını veya kaynakla ilgili aşağıda açıklanan hususları göstermektedir.

- (250-493): Bibliyografyadaki 250 sıra numaralı kaynağın 493 ncü sayfası.
- (7-S.96): Bibliyografyadaki 7 sıra numaralı kaynağın 96 ncı sayısı.
- (182-K.3A): 182 sıra numaralı kaynağın kuruluş 3A'sı.
- (274-L.1): 274 sıra numaralı kaynağın Lahika 1'i.
- (115-Ek): 115 sıra numaralı kaynağın eki.

Kaynak göstermede karşılaşılan bazı durumların burada açıklanması faydalı olacaktır.

Araştırmada ortaya konulan on bine yakın “Adı-Soyadı bölümündeki ismin büyük çoğunluğu, birden fazla kaynaktaki bilgilerin bir araya getirilmesiyle oluşmuştur. Pek az kaynak, kişinin hem o zamandaki, hem de en son rütbesi ile soyadını bir arada verebilmektedir. Fakat kişinin son rütbesi ile lakabı veya soyadı belirtilmeyince, kişiler birbirine karışmakta ve bugünle bağlantıları kurulamamaktadır. Bu nedenle gayretin büyük kısmı bu noktada toplanmıştır. Kişilerin son rütbesi ve soyadı bulunmaya çalışılmıştır. Bir isim için zorunlu olarak birden fazla kaynağa başvurulmuştur. Kaynağın birisinden kişinin ismi, birisinden o andaki rütbesi, bir diğerinden son rütbesi ve soyadı bulunmuştur. Soyadların tespitinde biyografilerden ve bibliyografyada yazılmayan; 1848-1930 yılları arasında Erkânı Harbiye Mektebinden mezun olanları, alfabetik olarak son rütbeleri ve soyadları ile gösteren bir özel defterden istifade edilmiştir. Bazı soyadları ise bibliyografyaya dahil edilmeyen belge ve dokümanlarla, o kişinin soyundan bugüne gelenlerle yapılan görüşmelerden elde edilmiştir. Bu nedenle, atf yapılan pek çok kaynakta kişinin son rütbesi ile soyadı bulunmayabilir.

Az da olsa birkaç isim, yayınlanmamış belgelerden bulunmuş ve bunların karşısına da “Belge” diye yazılmıştır.

Bibliyografya sıra numarası 301 olan “Türk İstiklâl Harbine Katılan Subayların Biyografi Özetleri» adlı kaynak, 6 klasör halindedir. Fihrist ve sayfa numaraları yoktur. Bu nedenle sadece bu kaynak, bibliyografya sıra numarası ile gösterilmiş, sayfa numarası verilmemiştir.

Dilek:

Yakın tarihimizde boşluğu duyulan bir konuya cevap getireceği tahmin edilen bu araştırma, bir ön çalışma, bu konuda ilk adım mahiyetindedir. Geliştirilmesinin gerektiğine de inanılmaktadır. Bilhassa adı tespit edilemeyen veya adı tespit edilip soyadı tespit edilemeyen kişilerin, günümüzde tanınmaları ve ilelebet yaşatılmaları mümkün olamamaktadır. Bu konularda ilave bilgi ve düzeltme ileteceklerin yardımları, tarihimize hizmet olacaktır.

Kitaba ismi alınamayan binlerce şehit, gazi ve kahramanlarımızı saygıyla anarız.

Eylül 1989 – Yenilevent / İSTANBUL

İsmet GÖRGÜLÜ

Tnk. Kur. Alb.

Hrp. Ak. Harp. Tarihi Öğrt. Üyesi

İKİNCİ BASKI İÇİN SUNUŞ

On Yıllık Harp, Türklerin var olma mücadelesinin sürecidir. Türk'ü ve Türkiye'yi tarihten silmek isteyenlerin hezimete uğratılmaları, Türk'ün nelere muktedir olduğunun tarihsel bir kanıtıdır.

Milletin tarihinde bu denli hayati bir döneme damgasını vurmuş, katkıda bulunmuş, hayatını vermiş olanlara, Türk milletinin her bireyinin şükran borçlu olduğu anlayışındayım.

On Yıllık Harbin Kadrosu isimli çalışma, bu borcun bir nebze olsun ödenbilmesi ve borçlu olduklarımızın sonsuza dek yaşatılabilmesi için yapılmıştı. Çalışmanın basılabilir hale gelmesi, 1982'den 1992'ye kadar adı gibi tam on yıl almıştı.

1993'te yayımlanmasından sonra ise kitabın gördüğü ilgi, konuyla olan ilgimi devam ettirdi. Yeni araştırmaların yapılmasına, tarihi romanlar yazılmasına vesile oldu. Savaş alanlarındaki anıtlarda , şehitliklerde ilgili sayfaları kitabe halinde kullanıldı . Her şeyden önce Balkan, Birinci Dünya ve Kurtuluş savaşlarına ait biyografi kitaplarının hazırlanması ihtiyacını doğurdu ve 6 ciltlik eser ortaya çıktı. Bu eserler ise On Yıllık Harbin Kadrosu'nun geliştirilmesini tetikledi ve hızlandırdı, önemli katkı sağladı. Kitabın geliştirilmiş halinin de yeni biyografik çalışmaların yapılmasını tetikleyerek borçlu olduklarımıza karşı hizmeti artıracaktır.

İlk baskıda, kaynak yetersizliğinden dolayı, Kurtuluş Savaşı muharebeleri hariç pek çok muharebede alay seviyesine inilememişti, tümenler seviyesinde kalınmıştı. 1992'den sonra ise alaylar seviyesine inmeyi sağlayacak pek çok kaynak eser, anılar, günlükler ve biyografik çalışmalar yayımlandı. Bunların sayesinde kitap geliştirildi, her muharebede alaylar seviyesine inildi, önemli miktarda soyadı bulundu ve eklendi, ilk baskıda isimleri bulunamayan komutanların kim oldukları tespit edildi ve yazıldı. Böylece On Yıllık Harbin Kadrosu

oldukça zenginleştii, önemli miktarda yeni isim girdi, kişilerin son rütbeleri ve bulunabilenlerin soy isimleri veya soyunun soy isimleri verildi.

İlk baskının sunuşunda yapılan açıklamalar, bu baskı için de aynen geçerlidir. Ancak Kaynak Gösterme maddelerine bir ekleme vardır. MSB'nin 1998 yılında yayımladığı, 5 büyük ciltlik “Şehitlerimiz” adlı anıt eserden dijital ortamda yararlanıldığı için cilt ve sayfa numarası verilememiştir. Şehit olan komutanların kaynak gösterme sütunundaki “Belge” açıklaması, bu kaynağa atıf anlamındadır.

Çalışmalarının temize çekilmesini, özenle ve büyük titizlikle yapan Sayın Zeynep Keçeci İper'e ve Kişi Adları Dizini'nin hazırlanması ve son kontrollerin yapılmasında büyük emeği geçen dostum sayın Umut Barış Erdoğan'a candan teşekkür ediyorum.

Kitapta ismi yer alanlara, ismi yer almayan on binlerce takım, bölük ve tabur komutanı subay ve astsubaylara ve özellikle milyonlarca erbaş ve erlere, borçlu olduğumuz şehit ve kahramanlarımıza saygı sunuyor, iyi ki varlarmış diyorum.

01 Mayıs 2012 – ANKARA

İSMET GÖRGÜLÜ
Başkent Üni. Öğrt. Üyesi

BİRİNCİ BÖLÜM

BALKAN HARBI

BALKAN HARBI

DOĞU VE BATI ORDULARININ MUHAREBELERİ

Osmanlı İmparatorluğu Balkan Harbinde, kendi bünyesinden çıkmış olan dört devlet Bulgaristan, Yunanistan, Sırbistan ve Karadağ ile çarpıştı. Harp sonunda ise yaklaşık beş asır egemenliği altında bulundurduğu Balkan topraklarının tamamını kaybetti.

Harbin patlamasına sebep olarak pek çok husus belirtilebilir. Ancak en önemlileri şöyle sıralanabilir:

Rusya, 1905 RUS-JAPON Harbinde Japonlara yenilince yayılma ve ilgi sahasını Uzak Doğudan tekrar Balkanlara ve Osmanlı imparatorluğu toprakları üzerine kaydırıldı. Çar Deli Petro ile başlayan “açık denizlere çıkma” siyaseti gereği olarak Balkanlarda genişleme, Karadeniz kıyılarına hakim olma ve Boğazları ele geçirme yolunu tuttu. Hedeflerine ulaşabilmek için de Balkanlardaki Slav ırkının koruyuculuğunu sürdürdü. Bulgar ve Sırp devletlerinin genişlemesi için destek sağladı. Hatta 1885’de harp etmiş olan Bulgar-Sırp devletlerinin Osmanlı devleti aleyhine anlaşmalarını gerçekleştirdi ve böylece Osmanlı devletine karşı kurulan Balkan ittifakının temelini attı. 13 Mart 1912’de yapılan Bulgar-Sırp antlaşmasına göre her iki devlet Osmanlı Devletinden alacakları topraklar konusunda anlaşılıyorlar ve bu konuda aralarında çıkan anlaşmazlıkların çözümünde Rusya’nın hakemliğini kabul ediyorlardı.

Balkanlarda, Ruslar ve genişlemek sevdasında olan Osmanlı İmparatorluğundan doğan diğer devletler Osmanlı Devletine ve birbirlerine karşı mücadelelerini sürdürürken, Osmanlı yönetimi kendisine karşı olanlara karşı tedbir almadı ve bu devletlerin aralarındaki sürtüşmeleri artıracak herhangi bir girişimde bulunmadı. Balkanlardaki gelişmelerin İmparatorluğun temelini sarsacak olaylar olduğunu değerlendiremedi. Buna o dönemde cereyan eden olayların etkisi olduğu da söylenebilir. Bu olayları madde başlıkları ile belirtmek faydalı olacaktır.

- 23 Temmuz 1908 2 nci Meşrutiyet ilanı, İttihat ve Terakki cemiye-
tinin siyasi hayata ağırlığını koyması, siyasi çekişmelerin sonucu iç
siyasi buhran doğması, kısa aralıklarla sık sık hükümet değişikliği, si-
yasi kavgalardan ordunun kendini sıyıramaması ve ordunun siyasetin
içine girmesi.
- 5 Ekim 1908 Avusturya'nın Bosna-Hersek'i ilhakı.
- 13 Nisan 1909 31 MART vak'ası, Hareket Ordusunun İstanbul'a yü-
rüşü.
- 14 Nisan 1909 Ermenilerin Adana isyanı.
- 27 Nisan 1909 Abdülhamit'in tahttan indirilmesi ve Sultan Reşat'ın
padişah olması.
- 1909-1911 Arnavutluk ayaklanması.
- 1910 Havran'da Dürzî ayaklanması.
- 1911 Yemen ayaklanması (İmam Yahya).
- 1911 Traplusgarp harbi, Balkan devletlerinin bekledikleri fırsatın
doğması.

Osmanlı yönetimi belirtilen bu olaylar ile uğraşırken Balkan devletlerinin ekmeğine yağ süren - bugünkü değerlendirmelerimize göre- tarihi bir hata yaptı. 3 Temmuz 1910'da Kiliseler Kanunu çıkardı. Bununla "ihtilaflı kilise, mektep ve mukaddes yerlerde hangi unsurun nüfusu çok ise ona aittir" esasını kabul etti. Oysa Fatih İstanbul'u fethettikten sonra İstanbul'daki Rum patriğini Avrupa Türkiye'sindeki bütün reayanın hem ruhani ve hem de cismani reisi olarak atamıştı. Rum kiliseleri diğer kiliselere göre elde ettikleri bu üstünlüğü kendi kültürlerini yayma, kendilerinden olmayanları ezme, eziyet etme şeklinde kullandılar. Böylece ortaya çıkan sürtüşme ile kiliseler ve dolayısıyla bunlara bağlı olan gruplar yıllarca birbirleriyle mücadele etti ve birbirlerini devamlı hasım olarak gördüler. İşte Kiliseler Kanunu bu düşmanlığı sona erdirdi, o zamana kadar birbirleriyle mücadele edenlerin birleşerek Osmanlı Devletine karşı mücadele etmelerine sebep oldu. Böylece Balkan ittifakının gerçekleş-
mesi için en büyük problem ortadan kalkıyordu. Hepsi de genişlemek sevdasında olan Balkan devletlerinin tek problemleri kalmıştı. Topraklarına katmak istedikleri bölgelerin birbirleriyle çatışması. Bulgaristan; Büyük Bulgaristan'ı kurmak, Makedonya ve Kuzey Ege kıyılarını ele geçirmek, Sırbistan, 14 nü

yüzyıldaki Sırbistan Krallığını ihya etmek ve Makedonya'ya sahip olmak istiyordu. Yunanistan Megola Idea'yı gerçekleştirmek, Karadağ ise İşkodra bölgesinde topraklarını genişletmek gayesini güdüyordu. Haliyle bu paylaşmanın kesin çözümü harp sonuna bırakılacaktı.

Yukarıda açıklanan Bulgar - Sırp Antlaşmasını 29 Mayıs 1912'de Bulgar -Yunan Antlaşması takip etti. Ağustos 1912'de Karadağ Bulgarlar ile sözlü bir anlaşma yaptı. Artık Balkan ittifakı tamamlanmıştı. Şimdi sıra yıllardır yapılan askeri ve siyasi hazırlıkları uygulama alanına koymaya gelmişti.

Bu dönemde Osmanlı Devletinin ekonomik durumu çok bozuktu. Sürekli savaşların masraflarına ek olarak Arnavutluk, Suriye ve Yemen isyanları devletin maddi gücünü tüketmişti. İç ve dış borçlar ile bunların faizleri, altından kalkılamayacak duruma gelmiş ve dolayısıyla ordunun araç, gereç ve silâh ihtiyaçları temin edilememişti. Ordunun muharebe eğitimi çok yetersiz, birlik mevcutları % 35 gibi çok düşük seviyede, ulaştırma imkânı kısıtlı, ikmal teşkilatı işlemez durumda, harp stokları yetersiz ve hareket kabiliyetinden yoksun durumda idi. En önemlisinde ordu içinde birlik beraberlik, disiplin ve askerlik anlayışı yok idi.

Siyasi çekişmeler orduyu da çeşitli gruplara bölmüştü. Subaylar arasında doğan husumet vatan savunması için omuz omuza çarpışabilmeyi bile engelleyecek durumdaydı. Bunlar yetmiyormuş gibi, Balkanlardaki gerginliğin artması üzerine büyük devletlerin "Balkanlarda bir harp çıksa dahi Balkanlardaki statükonun değiştirilmeyeceği» yolundaki beyanatlarına aldanarak, 70.000 yetmiş er, harbe girmesi her an muhtemel olan iki ordudan terhis edildi.

Osmanlı Devletinin Trakya'da Doğu Ordusu (1 nci Ordu), Makedonya'da ise Batı Ordusu (2 nci Ordu) bulunuyordu. Bu iki ordunun harekâtı için toplam 12 adet plan hazırlandı. Bu planlara göre Doğu Ordusu 478.848 kişi ile harbe katılması gerekirken-yukarıda sayılan aksaklıklar nedeniyle-115.000 kişi ile; Batı Ordusu 334.815 kişi yerine 175.000 kişi ile harbe katılmak zorunda kaldı. Hazırlanan planların ve seferberliğin uygun yürütülememesinden dolayı da her iki ordu toplam 290.000 askeriyle, Balkanlıların 480.000 kişilik ordularına karşı savaşmak zorunda bırakıldı. Ayrıca mevcut erlerin de 1/8'i tüfeksiz idi.

Balkanlı devletlerin harekât planları ve kuvvetleri ise şöyleydi: Bulgarların 3 ordu halinde 288 taburları bu harp için hazırlanmıştı, 1 nci ve 3 ncü Orduları

ile Yıldız (Istranca) Dağlarını aşarak Kırklareli-İstanbul istikametinde taarruz etmeyi. 2 nci Ordu ile Tunca ve Arda nehirleri arasından taarruz ile Edirne'yi ele geçirmeyi planladılar. Bu hedeflerine 8 ayda ulaşacaklarını değerlendiren Bulgarlar harekâtın açıklanmasında görüleceği gibi 58 günde ulaştılar.

Sırp, 6 tümenlik 1 nci Orduları ile Vranja üzerinden Vardar havzasına; bir Sırp, bir Bulgar tümeninden ibaret 2 nci Ordusu ile Köstendil'den Vardar havzasının doğusuna; 4 tümenlik 3 ncü Ordu ile bir koldan Şar Dağlarına, diğer koldan ise Üsküp üzerine taarruz etmeyi planladılar.

Yunanlılar, 7 tümen ve 1 süvari tugayından ibaret üç kolorduluk kuvvetleriyle Teselya üzerinden Selanik'e, bu kuvvetlerinden bir tümen ile Manastır'a doğru taarruz etmeyi öngördüler.

Karadağlılar ise 3 tümen ile İşkodra'ya, 1 tümen ile de 3 ncü Sırp Ordusu ile beraber taarruz etmeyi planladılar.

Balkanlı devletlerin seferberliklerini ilan etmesi, hudutlarda askeri yığınak yapması ve hudut olaylarının artması üzerine Osmanlı Devleti 1 Ekim 1912'de seferberlik ilan etti. 8 Ekim 1912'de Karadağ Osmanlı Devletine harp ilan ederek İşkodra üzerine taarruza başladı. Seferberlik hazırlıklarının 15 günde tamamlanabileceği düşüncesiyle Türk Başkomutanlığı 17 Ekim 1912'de çarpışmalara filen başlanabileceğini düşünerek 16 Ekim'de Bulgaristan ve Sırbistan'a; 18 Ekim'de de Yunanistan'a harp ilan etti.

Şark (Doğu) Ordusunun Muharebeleri

Bulgar Kuvvetleri 1 nci, 2 nci ve 3 ncü Ordularıyla 18 Ekim 1912'de taarruza geçti. 21 Ekim 1912 günü 2 nci Ordu ileri kısımlarıyla Arda ve Tunca nehirleri arasından Edirne'nin 16-20 km. batısı ile Edirne kuzeyi bölgesine kadar ilerledi.

1 nci ve 3 ncü Orduları, Tunca nehrinin doğusundan Edirne-Kırklareli hattının 15 km. kuzeyine kadar yaklaştılar.

İstanbul'da bulunan Mürettep 18 nci Kolorduya Kırklareli bölgesine, Tekirdağ'daki 17 nci Kolorduya Saray güneyine yanaşması için emir verildi.

Bulgar Ordusunun dağılık durumu ve kuvveti, doğu yanına bir taarruz fırsatını veriyordu. Ancak, Türk Doğu Ordusunun birlikleri de dağılıktı. Bunların toplanmalarının beklenmesi için zamana ihtiyaç vardı. 17/18 Ekim 1912'de Doğu Ordusu karargâhı İstanbul'dan Lüleburgaz'a gelmişti.

Doğu Ordusu, sıklet merkezi ile Kırklareli istikametinde taarruz eden Bulgar Ordusuna karşı, Kırklareli-Edirne-Yenice hattında savunma kararını verdi.

Başkomutan Vekili Nâzım Paşa'nın sürekli işe karışması ve baskısı sonucu, yaklaşık olarak iki misli üstün bulunan üç ordudan oluşan Bulgar kuvvetlerine karşı, taarruza karar verildi. O sırada Kırklareli-Edirne çevresinde 1 nci, 2 nci, 3 ncü, 4 ncü Kolordular, Edirne'deki birliklerden teşkil edilen Mürettep Kolordu ve Süvari Tümeni vardı. 21 Ekimde, sıklet merkezi Kırklareli- Yanbolu genel istikametinde olmak üzere ileri harekâta geçildi.

22 Ekim 1912 saat 14:00'te, her iki ordu, âdeta tesadüf muharebesi tarzında Süloğlu ve Yoğuntaş bölgelerinde savaşmaya başladılar. Şiddetli muharebeler 23 Ekim günü öğleye kadar devam etti.

Bulgar Ordusu geri çekilmek için hazırlanırken, Türk Ordusu Kırklareli-Edirne-Yenice hattına çekilme kararı verdi. Ancak geri çekilen birlikleri bu hatta durdurmak mümkün olamayınca 24 Ekim akşamı, Pınarhisar-Lüleburgaz hattına çekilmek zorunluluğunda kalındı ve böylece Kırklareli Bulgarların işgaline terk edildi. Bu arada Türk ordusunun seferberliği hâlâ tamamlanamamış, seferber edilen erlerin % 25'i henüz birliklerine katılmamıştı. Zamansız terhis dolayısıyla ordunun yeterli eğitim görmüş personeli azalmış; bu yetmiyormuş gibi, birliklerin toplanmaları ve hazırlıkları tamamlanamadan taarruza geçilmiş ve düşman karşısında parça parça ezilmişti. Bu hal, savaş azminin sarsılmasına ve moralin yıkılmasına sebep oldu. Birliklerde disiplin kalmadı ve subaylar, birliklerine hâkim olamadılar. Kaçar gibi geriye çekilen birlikler Pınarhisar-Lüleburgaz hattında zor durduruldu. Bu sefer de komutanlar hangi hatta savunma yapılacağına karar veremediler. Bu hatta mı yoksa daha doğuda mı savunalım tartışması sürerken ve birlikler yeterli savunma tertiplerini alamadan 28 Ekim 1912'de bu hatta Bulgar taarruzları başladı.

Dört gün süren Pınarhisar-Lüleburgaz kesimindeki muharebede de ordu bozgun halinde geriye kaçınca, Ordunun Çatalca'ya çekilmesi kararlaştırıldı. Çekilmeyi himaye ve gerekli zamanı kazanmak maksadıyla Çorlu'da bir müfreze ve onun kuzeyinde de Süvari Tümeni bırakıldı. Bulgar Ordusunun takip harekâtına geçmemesinden faydalanan Doğu Ordusu, Çatalca mevziinde tertiplendi; Çatalca Ordusu adı ile ve altı kolordu halinde teşkilâtlandırıldı. Bolayır mevzii Çanakkale Boğaz Komutanlığınca savunuldu. Bulgar Ordusu, Çorlu Müfrezesi ile Süvari Tümeninin yaptığı oyalama muharebeleri dışında hiç bir direnmeyle karşılaşmadan, Çatalca mevzilerine kadar ilerlemişti.

Halbuki Bulgar Ordusu, başlangıçta Kırklareli-Edirne hattında büyük savaşların olacağını, Çorlu bölgesinde çetin muharebelerin cereyan edeceğini sanmış; kuvvetlerini ağır davranarak ileri sürmüştü. 13 Kasım 1912'de Çatalca mevzii önüne ulaşan Bulgarlar, 17 Kasım'da taarruza geçtiler ise de başarı sağlayamadılar, durmak zorunda kaldılar.

2 nci Bulgar Ordusunun 22-24 Ekimde Edirne'yi bir baskın ile ele geçirme girişimi başarısızlığa uğradı. Doğu Ordusu, Lüleburgaz ve daha sonra Çatalca savaşlarını yaparken, Edirne, savunmaya devam ediyordu. 16 Kasım'da ablukayı tamamlayan Bulgar ve Sırp orduları, ayrı ayrı tahkimat yaparak, 21 Kasım'dan itibaren Edirne'yi top ateşine tuttular.

Batı Trakya'da bulunan Kırcaali Müfrezesinin, taarruz ederek düşman yan ve gerilerine etkili olacağı beklenirken, Bulgar Rodop Grubunun taarruzu karşısında hemen dağılmış ve hiç bir varlık göstermeden, yerli halk ile birlikte, Gümülcine'ye doğru panik halinde çekilmişti. Böylece, Batı Trakya, Bulgarların eline geçmiş. Doğu ve Batı Orduları arasındaki irtibat, harbin başlangıcından henüz 11 gün geçmeden kesilmişti.

Garp (Batı) Ordusunun Muharebeleri

Batı Ordusu büyük kısmı ile Koçana, Komanova, Üsküp, Manastır bölgesinde bulunmakta ve kuvvetlerinin hemen hemen yarısını da tali cephelere bağlamış durumda idi.

Karadağ, 8 Ekim 1912'de, müttefiklerin taarruzunu beklemeden harp ilan etti ve büyük kuvvetleri ile İşkodra'ya ilerledi. Bir tümeni ile Berana-Akova istikametinde taarruz etti ve daha sonra Seniçe'den taarruz eden Sırp İbar Ordusu ile işbirliği yaparak Taşlıca'ya taarruz etti. Taşlıca Müfrezesi Komutanı, savaştan Avusturya'ya sığındı.

Karadağ bir Tümeni ile de Gosne-İpek bölgesine taarruz etti. Sonra Sırp İbar Ordusunun bir Tümeni ile işbirliği yaparak Yakova üzerinden İşkodra'ya geldi. İşkodra kuşatmasına katıldı.

İşkodra kuşatmasında % 60 kayıp veren Karadağ Ordusu, savaşın sonunda emeline ulaşamamış; verdiği ağır kayıplar yüzünden komşuları karşısında çok zayıf kalmıştı. Uzun süre başarılı bir şekilde savunan İşkodra'daki birlikler, açlık ve cephanesizlik yüzünden Karadağlılarla anlaşmak zorunda kaldılar. 22 Nisan 1913'te, silahlarının beraberinde götürmek şartıyla kaleyi boşaltarak Draç bölgesine çekildiler.

İvranya ve Kurşunlu bölgelerinde bulunan 1 nci ve 3 ncü Sırp Orduları, karşılarındaki zayıf örtme birliklerini atarak Komanova mevzii cephesine, yan ve gerilerine taarruza başladı.

Bu arada 2 nci Sırp Ordusunun Köstendil'deki bir Tümeni Eğripalanga-Ohçapul, Dubnice'deki 7 nci Bulgar Tümeninin büyük kısmı Koçana-İştîp genel istikametinde taarruza geçti.

Vardar bölgesinden iki Türk tümeni, Koçana ve Osmaniye'ye gönderilerek Bulgar taarruzları durduruldu.

Komanova kesiminde yapılan ilk günkü savaşta, Sırp kuvvetlerine ağır kayıplar verdirildi ve savunulan mevziler muhafaza edildi. 23/24 Ekimde, yerli askerlerin disiplinsizlikleri yüzünden dağılmaları, orduya alınan gayri Müslimlerin moral bozucu propagandası sonucu savunma cephesinde meydana gelen gedikler, 24 Ekim 1912'de genel ihtiyatın müdahalesine rağmen kapatılamadı.

Komanova muharebesinin çok kısa bir çarpışma sonucu kazanıldığını ve Türk kuvvetlerinin çekildiğini gören Sırp Ordusu Başkomutanlığı, bu kesimde kuvvetli örtme birliğinin bulunduğunu ve asıl kuvvetlerle Vardar nehri batısında karşılaşılacağını zannetmişti.

Batı Ordusu, Üsküp-Köprülü hattında yapılan çetin savaşlardan sonra Pirlepe ve kuzeyi bölgesine çekilmeye ve Vardar nehri batısındaki sırtların geçitlerinden geçecek birliklere taarruz ederek, onları parça parça yok etmeye karar verdi. Buradan da Kırçova-Manastır hattına çekildi. 16-18 Kasım 1912'de Manastır'daki üç günlük muharebeden sonra Güney Arnavutluk dağlarına çekildi. Bu ordunun muharebe gücü kalmamıştı. Arnavutluk dağlarından kıyı bölgesine çekildi.

Bir Bulgar Tümeni de, sıklet merkezi ile Koçana-İştîp doğrultusunda taarruz ederken, tali kuvvetleriyle Cumaibalâ'daki örtme birliklerini atarak Cumaibalâ-Kresne-Demirhisar ve Nevrokop-Serez doğrultularında taarruzunu sürdürdü ve siyasî hedef olan Selanik'e yöneldi.

Yunan cephesine gelince, Tesalya bölgesinden taarruz eden Yunan Ordusunun büyük kısmı karşılarındaki zayıf Mürettep 8 nci Kolordu birliklerini atarak ilerledi ve 1/2 Kasım 1912'de Yenice muharebesini kazandı; Alasonya-Karaferye istikametine ilerlemeye başladı. Buradan büyük kısmı ile Selanik'e yöneldi ve 9 Kasım 1912'de Selanik'i teslim aldı. Tali kuvvetleriyle Suroviç'e kadar ilerlediyse de Batı Ordusu ihtiyatlarından gönderilen iki tümenin karşı

taarruzu sonucu geri atıldı ve böylece ana kuvvetlerin çekilme yollarının emniyeti sağlandı.

Epir bölgesinden taarruz eden Yunan birlikleri, Lorus'u ele geçirmeyi başardı; Yanya'yı kuşattı; Yanya, uzun süre direndi, 5 Mart 1913'te teslim oldu.

Yanya muharebesine kadar cereyan eden savaşlarda Batı Ordusu birliklerinden 54'ü şehit, 128'i yaralı olmak üzere 182 subay kaybı olmasına karşılık, 212 subay muharebe meydanından kaçmıştı.

Subaylarından çoğunun savaşmak istemediği bir ordunun Komanova, Üsküp veya Manastır muharebelerinde galip gelmesi elbette mümkün olamazdı. Buna rağmen, yalnız Batı cephesi muharebelerinde Balkanlı müttefik devletlere 65.000 kayıp verdirilmiştir.

Batı Ordusunun son kalıntıları 19 Haziran 1913'te Seman iskelesinden Gülcemal vapuru ile Rumeli'nden ayrıldı ve böylece Balkanlardaki beş asırlık Türk egemenliği sona ermiş oldu.

16 Aralık 1912'de başlayan Londra Barış Konferansında; Rumeli'nin Balkanlılara bırakılması, sınırın Doğu Trakya'da Midye-Enez hattından geçmesi, Ege denizi adalarının mukadderatının büyük devletlerce tayin edilmesi 22 Ocak'ta kabul edildi ve onaylandı.

23 Ocak 1912'de İttihat ve Terakki Partisi, hükümet darbesi yaptı; Kâmil Paşa kabinesi yerine Mahmut Şevket Paşa kabinesi iş başına geçti. Barış koşulları kabul edilmedi. Mütareke, Edirne'nin yiyecek ve cephanesi konusunda hiç bir hüküm getirmemiş; Bulgarların, Çatalca cephesine yardım imkânını sağlamıştı.

Bu yardım imkanından faydalanan Bulgarlar, 3 Şubat 1913'te, muharebe-ye tekrar başladılar; iki Sırp tümeni ile pekiştirilmiş bir ordu ile Edirne kalesine taarruza geçtiler. Bir ordu ile de Bolayır mevziine ilerlediler. Çatalca cephesinde savunmaya geçtiler.

Türk Başkomutanlığı, Çatalca'da savunmaya geçen Bulgar kuvvetlerini imha etmek ve Edirne istikametinde ilerlemek amacıyla 8 Şubat 1913'te, Bolayır'dan taarruza geçti ve Şarköy kıyılarına bir kolordu çıkarttı ise de başarı sağlayamadı.

Edirne Müstahkem Mevki Komutanı Şükrü Paşa, bir çıkış hareketi ile düşmana ağır kayıp verdirmesine rağmen, üstün kuvvetler karşısında, 26 Mart'a kadar dayanabildi. Bulgarların, 26 Mart 1913 çarşamba günü saat 05:30'da

Ayvazbaba'dan şehre girmeleri sonucu Edirne düştü. Bunun üzerine, Mahmut Şevket Paşa kabinesi, 30 Mayıs 1913'te, Londra Konferansı kararlarını kabul etmek zorunda kaldı.

Londra antlaşmasına göre Rumeli'yi ellerine geçirmiş olan Balkan devletleri, bu toprakları paylaşamıyorlardı.

Bulgarlar, 29 Haziran 1913'te, eski müttefikleri olan Sırp ve Yunanlılara karşı, taarruza geçti ve bu suretle İkinci Balkan Savaşı başlamış oldu.

Sırpların ve Yunanlıların karşı taarruzu sonucu, Bulgar Ordusu mağlup oldu. Bulgar Dobricesi'nde öteden beri gözü olan Romanya, bu durumdan yararlanarak, 10 Temmuz 1913'te Bulgaristan'a savaş ilân etti. Önce Silistre'yi işgal etti; sonra, Sofya doğrultusunda ilerlemeye başladı.

Bulgarlar, bu muharebeler sırasında, Çatalca'daki kuvvetlerinden önemli bir kısmını çekmek zorunda kalmışlardı.

Bu durumdan ve Bulgaristan'ın Midye-Enez sınır hattının tespiti işine yanaşmamasından faydalanan Osmanlı kabinesi, İngilizlerin protestosuna rağmen, 13 Temmuz 1913'te Çatalca ve Bolayır cephesinden taarruza geçti. 21 Temmuzda Kırklareli, 22 Temmuzda Edirne geri alındı.

İkinci Balkan Savaşında, her tarafta yenilgiye uğrayan Bulgaristan, barış önerisinde bulundu. 10 Ağustos 1913'te Bükreş Antlaşması ile, filî duruma hukukî şekil verildi ve bundan sonra 29 Eylül 1913'te İstanbul Antlaşması imzalandı.

Bu antlaşmaya göre Kırklareli, Edirne ve Dimetoka, Osmanlı devletinde kalıyor; Batı Trakya Bulgarlara bırakılıyor, sınır Meriç nehrinin batısından geçiyordu.

Yunanlılarla 14 Kasım 1913'te Atina'da yapılan barış antlaşması ile Batı Trakya'nın batısı ve Girit adası Yunanlılara terk edildi; Anadolu kıyılarındaki adaların hangi devlete ait olacağı, büyük Avrupa devletlerinin kararına bırakıldı.

14 Mart 1914'de, artık sınır ilişkimiz kalmayan Sırbistan ve Karadağlılarla antlaşma imzalandı.

BALKAN HARBİ'NDE BÜYÜK GENEL KARARGAH (1)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
BAŞKOMUTAN VEKİLİ	Korg.	Nazım Paşa	(141-6)
BAŞKOMUTAN VEKİLİ	Korg.	Ahmet İzzet Paşa (Mrş. FURGAÇ)	(141-6)
BAŞKOMUTAN VEKİLİ YARDIMCISI	Tuğg.	Salih Hulusi Paşa (Mrş. KEZRAK)	(I-64)
KURMAY BAŞKANI	Tümg.	Hadi Paşa	(157-3)
1 nci Kur. Bşk. Yrd.	Alb.	Ziya (Tuğg. KUTNAK)	(157-3)
2 nci Kur. Bşk. Yrd.	Alb.	Pertev (Korg. DEMİRHAN)	(157-3)
Harp-Hrk. (1 nci) Ş.Md.	Yb.	Hasan Cemil (Alb. ÇAMBEL)	(157-4)
Harp-Hrk. (1 nci) Ş.Kur.	Yzb.	Mümtaz (Korg. AKTAY)	(157-4)
İstihbarat (2 nci) Ş.Md.	Alb.	Ali Hilmi (Tuğg.)	(8-179)
Menzil ve Nakliyat	Yb.	Halil	(152-Ek)
(3 ncü) Ş.Md.			
Evrak ve Muamelat	Bnb.	Ömer Lütfü (Alb. YASAN)	(157-4)
(4 ncü) Ş.Md.			
Karargah Kurmayları	Bnb.	İsmet (Org. İNÖNÜ)	(I-64)
	Bnb.	Fahrettin (Org. ALTAY)	(I-64)
	Yzb.	Refet (Tümg. BELE)	(12-92)
	Bnb.	Kazım (Korg. İNANÇ)	(12-112)
	Bnb.	Kazım (Korg. DİRİK)	(12-115)
	Bnb.	Asım (Org. GÜNDÜZ)	(12-125)
	Bnb.	Ali İhsan (Tümg. SABİS)	(12-145)
	Bnb.	Sadullah (Alb. GÜNEY)	(12-168)
	Bnb.	Mehmet Ali (2)	(345-195)
	Bnb.	Aziz Samih (Alb. İLTER)	(346-539)
	Bnb.	Mustafa Edip Servet (Alb. TÖR)	(346-555)
	Yb.	Mehmet Vehbi (Tümg. KIPÇAK)	(12A-60)
	Yzb.	Kazım (Korg. DİRİK)	(355-31)
	Yzb.	Kemalettin Sami (Korg. GÖKÇEN)	(360-121)

Açıklamalar:

1. Bu karargâh; seferber orduların yani Balkan Harbine iştirak eden ŞARK ve GARP ORDULARI'nın sevk ve idaresi için teşkil edilmiş; bir nevi harp karargâhıdır. Başkomutan vekili Yardımcılığı 26 Ekim 1912'de ihdas edildi. Babıali Baskınında (23 Ocak 1913) Nazım Paşa'nın öldürülmesi üzerine, 31 Ocak 1913'de Ahmet İzzet Paşa Başkomutan Vekilliği görevine başladı. Bnb. İsmet ve Fahrettin, Ahmet İzzet Paşa döneminde çalıştılar. Bnb. Fahrettin, Edirne'nin kurtarılmasında Aşiret Sv. Tug.K.lığına getirildi.

2. Bnb. Mehmet Ali, Çanakkale Cephesinde 5 nci Alay Komutan Yardımcısı iken, 6 Haziran 1915'te şehit oldu (345-195).

ŞARK ORDUSU (1) (2)
KIRKLARELİ-SÜLOĞLU VE
PINARHİSAR-LÜLEBURGAZ MUHAREBELERİ
(18 EKİM – 16 KASIM 1912)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
ŞARK ORDUSU K.	Korg.	Abdullah Paşa (Mrş. KÖLEMEN)	(141-6)
Şark Or.Kur.Bşk.	Alb.	Cevat (Org. ÇOBANLI)	(131-206)
Şark Or.Kur.Yarbaşkanı	Alb.	Ali Rıza (Tuğg. SEDES)	(157-121)
Şark Or.Şube Müdürü	Alb.	İhsan (Tuğg. SÖKMEN)	(5-253)
Şark Or.Şube Müdürü	Alb.	Fevzi	(152-Ek)
Şark Or.Şube Müdürü	Alb.	Mehmet Suphi (Alb.)	(345-457)
Şark Or.Kh.Kur.	Yb.	Ahmet Kazım (Tüm. KIVILCIM)	(346-143)
Şark Or.Kh.Kur.	Yb.	Sadık Sabri (Alb.)	(346-263)
Şark Or.Kh. Kur.	Yzb.	Ali Rıza (Alb. BENLİ)	(347-347)
Şark Or. Hrk. Kur.	Yzb.	H. Hüsnü Emir (Tüm. ERKİLET)	(12-217)
Şark Or. Kh.Kur.	Yb.	Tevfik (KÖSEOĞLU)	(152-Ek)
Şark Or.Kh.Kur.	Bnb.	Sedat (Korg. DOĞRUER)	(4-5)
Şark Or.Kh.Kur.	Bnb.	Kazım (Korg. İNANÇ)	(142-59)
Şark Or. Kh. Kur.	Bnb.	Çolak Selahattin (Alb. KÖSEOĞLU)	(143-59)
Şark Or.Menzil Müft	Tuğg.	Hıfzı Paşa	(152-Ek)
Şark Or. Menzil Müft	Tuğg.	Suphi Paşa (Alb.)	(152-Ek)
1 NCİ KOLORDU K.	Tüm.ğ.	Ömer Yaver Paşa	(151-17)
1 nci Kor.Kur.Bşk.	Alb.	Ahmet Şevki (Tuğg. BİNGÖL)	(143-104)
1 nci Kor.Kurmayı	Yb.	Ali (Alb. SEZER)	(346-14)
1 nci Kor.Kurmayı	Yb.	Abdülkerim (Tuğg. ÖPELİMİ)	(346-136)
1 nci Kor.Kurmayı	Bnb.	Hafız Hakkı (Paşa)	(5-340)
1 nci Kor.Kurmayı	Öyzb.	Kemal Rıza	(143-104)
1 nci Kor.Kurmayı	Yzb.	Hüseyin Remzi (3)	(143-32)
1 nci Kor.Kurmayı	Ütğm.	Ömer Zeki (Yb. ÇOBANOĞLU)	(143-150)
1 nci Sertabib V.	Bnb.	Esat	(143-150)
2 NCİ TÜMEN K.	Tuğg.	Prens Aziz Hasan Paşa (21)	(153-89)
2 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Ahmet Şevki (Tuğg. BİNGÖL)	(348-75)
2 nci Tüm.Kur.Bşk.	Öyzb.	Hürrem (Yb.)	(153-89)
4 ncü A.K.	Yb.	Ahmet Hamdi (Alb.)	(153-89)
5 nci A.K.	Alb.	Ahmet Cemil (Alb.)	(153-89)
6 ncü A.K.	Alb.	Rüştü (Tüm. SAKARYA)	(145-85)
Top. A.K.	Yb.	Fuat	(56-EK)
3 NCÜ TÜMEN K.	Tuğg.	Osman Paşa	(151-117)
3 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Galatalı Şevket (Alb. GALATALI)	(143-50)
3 ncü Tüm.Hrk.Ş.Md.	Yzb.	H. Nazmi (Korg. SOLOK)	(12-95)
8 nci A.K.	Yb.	Halil Nasır	(145-85)
9 ncü A.K.	Ücretsiz	Ömer Kitap Arşivi - https://rantey.org	(143-58)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

3 ncü Top. A.K.	Yb.	Ali Rıza	(123-2)
3 ncü Nişancı Tb.K.	Bnb.	Kazım (Tümg. SEVÜKTEKİN)	(12A-37)
1 NCİ TÜMEN K.	Tuğg.	Nasır Paşa	(143-46)
1 nci A.K.	Yb.	Rafet	(81-51)
2 nci A.K.	Bnb.	Hasan Mümtaz (Alb. ÇEÇEN)	(345-320)
3 ncü A.K.	Yb.	Muhittin	(360-S.1)
1 nci Top. A.K.	Yb.	Murat (Yb.)	(348-313)
1 nci Niş. A.K.	Yb.	Ali Osman (Alb.)	(145-72)
UŞAK REDİF TÜM.K.	Tuğg.	Canip Paşa	(157-137)
Uşak Red Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	İbrahim	(152-Ek)
Uşak Red.A.K.	Bnb.	Celal (Alb. ÖNGEN)	(354A-295)
Simav Red.A.K.V. (*)	Yzb.	Mehmet Muhsin (Şehit 30.10.1912)	(Belge)
Kasaba Red. A.K.	---		
3 NCÜ KOLORDU K.	Tuğg.	Mahmut Muhtar Paşa (KATIRCIOĞLU) (4)	(150-7)
3 NCÜ KOLORDU K. V.	Tuğg.	Mehmet Hakkı Paşa (GÜNÇAN)	(151-116)
3 ncü Kor.Kur.Bşk.	Alb.	Ziya	(151-30)
3 ncü Kor.Hrk.Ş.Md.	Yb.	Nihat (Korg. ANILMIŞ) (5)	(141-15)
3 ncü Kor.Kh.Kur.	Yzb.	Hasan Basri (Korg. SARAN)	(5-466)
3 ncü Kor.Kh.Kur.	Yzb.	Mehmet Arif (Ayrıcı – Alb.)	(12-152)
3 ncü Kor.Kh.Kur.	Bnb.	İsmail Hakkı (Tümg. ERDENER)	(347-141)
3 ncü Kor.Kh.Kur.	Yb.	Rasih	(151-78)
3 NCÜ KONAK MÜF.	Tuğg.	Tuğg.	(151-111)
Konak Müf. Kur.	Yzb.	Kazım	(151-134)
7 NCİ TÜM. K.	Alb.	Mustafa Hilmi (Paşa)	(151-17)
7 nci Tüm.Kurmayı	Yzb.	Hüsrev (Yb. GEREDİ)	(151-32)
3 ncü A.K.	Yb.	Hayri	(150-7)
20 nci A.K.	Yb.	Mehmet Ali	(150-7)
21 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Ali (Alb.) (6)	(150-7)
7 nci Top.A.Komutanı	Yb.	Hayri	(48-Ek)
8 NCİ TÜM. K.	Alb.	Fuat Ziya (Alb. ÇİĞİLTEPE) (7)	(151-53)
8 NCİ TÜM. K.	Tuğg.	Veli Paşa	(348-121)
8 nci Tüm. Kur.Bşk.	Yzb.	Ali Galip (Korg. TÜRKER)	(151-7)
22 nci A.K.	Alb.	Zekeriya Hulki (8)	(151-193)
23 ncü A.K.	Yb.	Hasan Fevzi	(26-Ek)
24 ncü A.K.	Yb.	Suphi (Yb. USLU)	345-50)
8 nci Top. A.K.	Alb.	Raif	(26-Ek)
8 nci Nişancı Tb.K.	Bnb.	Ali Saip	(151-95)
9 NCU TÜM. K.	Tuğg.	Hasan İzzet (Paşa) (AROLAT)	(151-53)
9 ncu Tüm.Kur.Bşk.	Yb.	Ali Kemal (Tuğg.)	(151-56)
26 ncı A.K.	Yb.	Hasan Edip (9)	(145-85)
26 ncı A.K.	Yb.	Mehmet Nazif (Tümg. KAYACIK)	(145-72)
27 nci A.K.	Alb.	Mehmet Hakkı	(150-9)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

2 nci Sv. A.K.	Alb.	Remzi	(150-9)
9 ncu Top. A.K.	Alb.	Orhan (Alb.)	(150-10)
3 ncü Kor. Topçu K.	Alb.	Nuri	(151-81)
8 nci Sv. A.K.	Yb.	Remzi	(348-323)
3 ncü Nişancı A.K.	Yb.	Mehmet Sabri	(348-307)
2 NCİ KOLORDU K.	Tümg.	Şevket Turgut Paşa (Hafız)	(157-149)
2 nci Kor.Kur.Bşk.	Yb.	Yusuf İzzet (Tuğg. MET)	(346-340)
2 nci Kor.Kur.	Yb.	Yakup Şevki (Org. SUBAŞI)	(152-Ek)
2 nci Kor.Kh.Kur.	Öyzb.	Hüseyin Hüsnü (Korg. ALPTOGAN)	(4-10)
4 NCÜ TÜMEN K.	Alb.	Ahmet Necip (Alb.)	(130-8)
4 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Alaettin (Bnb. TÜZÜN)	(83-Ek)
4 ncü Tüm.K.Em.Sb.	Ütgm.	Asım (Korg. ALTUĞ)	(4-40)
10 ncu A.K.	Alb.	İsmail Celal (Alb.)	(130-32)
11 nci A.K.	Yb.	Muhittin (Tümg. AKYÜZ)	(83-Ek)
12 nci A.K.	Yb.	İsmail Remzi (Yb.)	(130-68)
12 nci A.K.	Yb.	Celal (11)	(51-Ek)
4 ncü Top. A.K.	Yb.	Şevki (Yb.)	(130-67)
4 ncü Top. A.K.	Bnb.	Hacı Rıza (12)	(47-Ek)
5 NCİ TÜMEN K.	Tuğg.	Haşim Paşa (13)	(143-99)
5 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Hamdi	(152-Ek)
13 ncü A.K.	Alb.	Ömer Cemil (Alb.)	(348-137)
14 ncü A.K.	Alb.	Hasan Hüsnü (Alb.)	(84-Ek)
5 nci Top. A.K.	Bnb.	Kazım	(145-109)
KASTAMONURED. TÜM.K.	Tuğg.	Şevket Paşa	(152-Ek)
Kastamonu Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Bekir Fikri (Yzb.)	(152-Ek)
Kastamonu Red. A.K.V. ^(*)	Bnb.	Mehmet Nazmi (Alb. TOKER)	(354A-234)
İnebolu Red. A.K.V. ^(*)	Bnb.	Mustafa Zihni (Yb. AKBAY)	(354A-237)
Sinop Red. A.K.	---	---	
2 nci Nişancı A.K.	Yb.	Recep Zeki (Yb.)	(348-322)
2 nci Kor.Top.K.	Alb.	Ahmet Nuri (Alb.)	(345-11)
4 NCÜ KOLORDU K.	Tümg.	Ahmet Abuk Paşa	(151-63)
4 ncü Kor.Kur.Bşk.	Yb.	Celalettin (Yb.)	(348-273)
4 ncü Kor.Hrk.Ş.Md.	Yzb.	Ali Rıza (Korg. ARTUNKAL)	(4-18)
4 ncü Kor.Kur.	Öyzb.	Salim Cevat (Tümg. AYALP)	(354B-315)
12 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Ömer Fevzi (Alb.)	(131-76)
12 nci Tüm.Kur. Bşk.	Bnb.	Süleyman İlhami (Yb.) (14)	(152-Ek)
12 nci Tüm.Kur.	Yzb.	Burhanettin (Tümg. DENKER)	(354B-415)
34 ncü A.K.	---	---	(138-Ek)
35 nci A.K.	Yb.	Hafız Rifat	(138-Ek)
36 ncı A.K.	Bnb.	Fazıl	(160-444)
12 nci Niş. Tb. K.	Bnb.	Süreyya	(83A-5)
12 nci Top. A.K.Ücretsiz P.D. Kitap Kütüphanesi - https://rantey.org			(123A-Ek)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

İZMİT REDİF TÜM.K.	Tuğg.	Fahri Paşa	(152-Ek)
İzmit Red.Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Şemsettin (Yb. ŞENER)	(152-Ek)
İzmit Red. A.K.	---	---	
Bilecik Red. A.K.	---	---	
Eskişehir Red.A.K.V.	Bnb.	Mustafa Rakım (Yb.)	(345-315)
ÇANAKKALE RED. TÜM.K.	Alb.	Nasuhi	(152-Ek)
Çanakkale Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Mehmet Hüsnü (Bnb.)	(131-165)
Çanakkale Red. A.K.	Yb.	İsmail Hakkı (Yb.)	(348-278)
Biga Red. A.K.V.	Yzb.	Ali Hayri (Alb. ARIBURUN)	(347-310)
Pazar Red. A.K.	---	---	
BAĞIMSIZ SV. TÜM.K.	Tuğg.	Salih Paşa (Tümg.)	(152-Ek)
Bağımsız Sv. Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Ahmet Hamdi (Alb.)	(345-235)
Bağımsız Sv. Tüm.Kur.	Yzb.	Mehmet Kenan (Korg. DALBAŞAR)	(348-394)
Bağımsız Sv. Tüm.Kur.	Bnb.	Mehmet İrfan (Bnb.)	(347-59)
1 nci Sv.Tug. K.	Alb.	Ziya	(80-Ek)
2 nci Sv.Tug.K.	Alb.	Mustafa	(80-Ek)
3 ncü Sv. Tug. K.	Alb.	Selim Sabit	(80-Ek)
VASIF BEY MÜFREZESİ K.	Bnb.	Kara Vasıf (Alb. KARAKOL)	(152-Ek)
17 NCİ KOR. K.	Tuğg.	Çürüksulu Mahmut Paşa	(143-79)
17 nci Kor.Kur.Bşk.	Alb.	Salih	(152-Ek)
17 nci Kor.Kur.	Yzb.	Ali Hamit (Tuğg. DOĞRUER)	(354B-478)
17 nci Kor.K.Yaveri	Tğm.	Şerafettin (Alb. İZMİR)	(354B-506)
KONYA REDİF TÜM.K.	Alb.	Cemal (Paşa-Bah.Naz.)	(5-245)
Konya Red.Tüm.Kur.Bşk.	Yb.	Musa Kazım (Alb. GÜRSEL)	(349-145)
Konya Red.Tüm.Kur.	Yzb.	Hüsrev	(151-113)
Konya Red.Tüm.Kur.	Yzb.	Basri	(151-114)
Konya Red. A.K.	Yb.	Mehmet Remzi (Yb.)	(150-136)
Seydişehir Red. A.K.	Yb.	Ragıp	(151-96)
Karaman Red. A.K.	Yb.	Yusuf Rasih	(151-78)
A.KARAHİSAR RED.TÜM.K.	Alb.	Mehmet Şükrü (Alb. SAGUN)	(151-20)
Afyon Red.A.K.V. (*)	Öyzb.	Mehmet Fehmi (Tuğg. TINAZTEPE)	(354B-32)
Kütahya Red. A.K.V.	Öyzb.	Mehmet Tenzil (Yb.)	(346-307)
Akşehir Red. A.K.	---	---	
18 NCİ KOR. K.	Tuğg.	Ahmet Hamdi Paşa (Çakıcı)	(151-58)
18 nci Kor.Kur.Bşk.	Yb.	Mustafa Nimet (Alb.)	(151-49)
EREĞLİ RED.TÜM.K.	Alb.	Mehmet Rıza (Tuğg.)	(145-85)
Ereğli Red. Tüm.Kur.Bşk.	Yb.	Esat Faik (Yb. ŞEN)	(348-260)
Ereğli Red.Tüm.Kur.	Yb.	Abdullah İlmi (Yb.)	(346-138)
Ereğli Red. A.K.	---	---	
Bartın Red. A.K.	Öyzb.	Osman Arif (Alb. ERTÜRK)	(354A-277)
Bolu Red. A.K.	Yb.	Nuri	(348-461)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
SAMSUN RED. TÜM.K.	Tuğg.	Ömer Galip Paşa	(152-Ek)
Samsun Red.Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Filibeli Rüştü (Korg. AKIN)	(152-Ek)
Samsun Red. A.K.V.	Bnb.	Mustafa Münip (Alb. UZSOY)	(346-29)
Giresun Red. A.K.V. (*)	Bnb.	Mehmet Nihat (Yb. ADOR)	(354A-300)
Ünye Red. A.K.V. (*)	Yzb.	Yusuf Ziya (Bnb.)	(354B-123)
İZMİR RED. TÜM. K.V.	Yb.	Mustafa Hamdi	(8-187)
İzmir Red. A.K.	Yb.	Halil Sami (Alb.)	(345-93)
Akhisar Red. A.K.	Yb.	Mehmet Salih (Yb.)	(348-308)
Soma Red. A.K.	Yb.	Mustafa Sabri (Yb.)	(348-316)
16 NCI KOR. K.	Tuğg.	Mehmet Hakkı Paşa (GÜNÇAN)	(152-Ek)
16 ncı Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Cafer Tayyar (Tümg. EĞİLMEZ)	(151-43)
16 ncı Kor.Kur.	Yzb.	Hasan Basri (Korg. SARAN)	(152-Ek)
16 ncı Kor.Kur.	Yzb.	Rüştü	(152-Ek)
16 ncı Kor.K.Yaveri	Ütg.	Hasan İskender (Bnb. AKKOÇ)	(347-349)
DENİZLİ RED. TÜM.K.	Alb.	Tevfik	(151-80)
Denizli Red. Tüm.Kur.Bşk.	Yb.	Salih Zeki (Yb. KIZANLIK)	(354B-75)
Denizli Red. A.K.V.	Bnb.	Reşit (Alb.)	(346-35)
Çivril Red. A.K.	---	---	
İsparta Red. A.K.	Yb.	Ragıp (Yb.)	(151-93)
1 nci Süvari A.K.	Alb.	İbrahim	(152-Ek)
2 nci Süvari A.K.	Yb.	Halil İbrahim (Yb. İNAL)	(345-138)

EDİRNE – KALE MUHAREBELERİ (15)

(18 EKİM 1912 – 26 MART 1913)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
EDİRNE MÜST. MEVKİ K.	Tümg.	Şükrü Paşa	(160-Ek)
Edirne Müst.Mev.Kur.Bşk.	Bnb.	Fuat	(154-6)
Edirne Müst.Mvk.Kur.	Yzb.	Remzi (Tümg. YİĞİTGÜDEN)	(160-261)
Müst.Mvk.Divani Hrp.Reisi	Yb.	Abdülvahit	(154-66)
Edirne Müst.Mvk.İd.Reisi	Yb.	Mestan	(154-66)
EDİRNE KALE K.	Tuğg.	İsmail Paşa	(160-Ek)
Kale Kur.Bşk.	Alb.	Adil	(154-66)
Kale Top.K.	Alb.	Rıfat (Tuğg.)	(145-23)
Kale Top.K.Kur.	Yzb.	Eyüp (Tümg. DURUKAN)	(154-66)
Kale Divani Harp Reisi	Tuğg.	Ali Nazım Paşa	(154-66)
Kale Baştabibi	Yb.	Mehmet Remzi	(145-31)
Kale Başbaytarı	Yzb.	İsmail Hakkı	(154-66)
Kale Cephane Müf. K.	Öyzb.	Nazif	(154-66)
Kale Merkez K.	Bnb.	İsmail Hakkı	(154-66)
10 NCU TÜMEN K.	Alb.	Hüsamettin (Tuğg. KARAOYVAT)	(160-161)
10 nu Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Kazım (Korg. KARABEKİR)	(162-75)
28 nci A.K.	Bnb.	Nusret (16)	(351-301)
29 nci A.K.	Alb.	İsmail Fehmi	(160-182)
30 ncu A.K.	Alb.	Halit	(157-125)
10 ncu Top. A.K.	Bnb.	Ahmet Necati (Yb.)	(145-20)
11 NCİ TÜMEN K.	Tuğg.	İbrahim Paşa (17)	(160-166)
11 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Salim Cevat (Tümg. AYALP)	(162-75)
31 nci A.K.	Alb.	Fethi	(154-67)
32 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Fahri (18)	(160-199)
32 nci A.K.	Bnb.	Hafız Ali	(160-239)
33 ncü A.K.	Yb.	Abdülgani	(162-144)
Bursa Redif A.K.	Yb.	İsmail Beli	(348-460)
11 nci Top. A.K.	Yb.	Tevfik	(145-109)
EDİRNE REDİF TÜM.K.	Alb.	M. Aziz (Paşa)	(154-67)
Edirne Red.Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Ali Hayri (Alb. ARIBURUN)	(154-67)
Edirne Redif A.K.	Yb.	Nasuhi	(154-67)
Koşukavak Redif A.K.	Yb.	Ahmet	(154-68)
Dedağaç Redif A.K.	Yb.	Cemil (Yb.)	(154-68)
GÜMİLCİNERED. TÜM. K.	Alb.	Osman Nuri (Alb.)	(160-135)
Gümlcine Red.Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Hulusi (Alb. CONK)	(12-177)
Gümlcine Redif A.K.	Bnb.	Cemil (Tümg. CONK)	(5-238)
Sultanyeri Redif A.K.	Yb.	İsmail Hakkı	(152-68)
İskece Redif A.K.	Yb.	Ali Rıza	(154-68)
BABAESKİ REDİF TÜM.K.	Tuğg.	Ali Nazım Paşa (BÖRALP)	(16-150)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
BABAESKİ RED. TÜM.K.	Yb.	Ali Şefik (Yb.)	(160-208)
Babaeski Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	İsmail Hakkı	(162-150)
Babaeski Red.A.K.	Yb.	Ali Şefik (Yb.)	(160-208)
Babaeski Redif A.K.	Bnb.	Halil	(154-67)
Çorlu Redif A.K.	Bnb.	Hasan Tahsin	(154-67)
Kırklareli Redif A.K.	Bnb.	Hüseyin Hüsnü	(154-67)
Keşan Redif A.K.	Alb.	Mehmet Emin	(157-137)
MÜSTAHKEM MEVKİ BAĞLI BİRLİKLERİ			
4 ncü Nişancı A.K.	Yb.	Celal (Alb.)	(157-160)
12 nci Süvari A.K.	Alb.	Aziz	(154-6)
KALE KOMUTANLIĞINA BAĞLI BİRLİKLER			
Ağ.Sah.Top.Tb.K.	Bnb.	Hasan Şükrü (Alb.)	(145-27)
Ağ.Ob.Tb.K.	Bnb.	Mehmet Zekeriya (Alb. AKGÜN)	(145-27)
İs.Tb.K.	Alb.	Ali Rıza	154-68)
Projektörler Müfettişi	Dz.Bnb.	Ali	(154-68)
Telgraf ve Tlf.Bl.K.	Yzb.	Nurettin	(154-68)
Telsiz-Telg. Müfettişi K.	Tuğg.	K. Ali Cevat	(154-68)
Balon Müfreze K.	Yzb.	Fuat	(154-68)
Şimendüfer Müfreze K.	Yzb.	Rafet	(154-68)
6 ncü Ağ. Top.A.K.	Alb.	Mehmet Nuri	(145-23)
1 nci Tb. K.	Bnb.	Ahmet	(154-68)
2 nci Tb. K.	Bnb.	Ali Tevfik	(154-68)
3 nci Tb. K.	Bnb.	Ömer Lütfi	(145-23)
7 ncü Ağ.Top.A.K.	Bnb.	Mustafa (Alb. KEREMZADE)	(145-24)
1 nci Tb. K.	Bnb.	Hasan Ziya	(145-24)
2 nci Tb. K.	Bnb.	Hasan Ziya	(154-68)
8 ncü Top. A.K.	Yb.	Yahya	(145-24)
1 nci Tb. K.	Bnb.	Hamdi	(145-24)
2 nci Tb. K.	Bnb.	Ahmet Senai	(154-69)
3 nci Tb. K.	Bnb.	Cemal	(154-69)
9 ncü Ağ.Top.A.K.	Bnb.	Mustafa	(145-25)
1 nci Tb. K.	Bnb.	Tahsin	(154-69)
2 nci Tb. K.	Bnb.	Mustafa Tevfik (Alb. SANMAN)	(154-69)
3 ncü Tb.K.	Bnb.	Mahmut	(154-70)
10 ncü Ağ. Top.A.K.	Yb.	Cemil (Yb.)	(145-26)
1 nci Tb.K.	Bnb.	Feyzullah	(154-70)
2 nci Tb. K.	Bnb.	Hüseyin Hilmi (Yb. İNCEÖREN)	(145-27)
3 ncü Tb. K.	Bnb.	İsmail Hakkı	(154-70)
Edirne J. Tb.K.	Öyzb.	Süreyya (Alb. YURDAKUL)	(354A-243)

BATI TRAKYA MUHAREBELERİ (18 EKİM – 28 KASIM 1912) (19)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
KIRCAALİ MÜFREZESİ K.	Tuğg.	Mehmet Yaver Paşa	(157-402)
Kırcaali Müf. Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Hayri (Yb.)	(12-128)
Kırcaali Müf.Kh.Sb.	Ütg.	Faik (Alb. SÖZER)	(354B-500)
KIRCAALİ REDİF TÜM.K.	Alb.	Rasim	(160-345)
Kırcaali Red.Tüm.Kur.	Yzb.	Mehmet Ali	(153A-93)
36 ncı A.K.	Alb.	Hüseyin Hüsnü	(160-381)
36 ncı A.K.	Bnb.	Rıza	(160-381)
Kırcaali Redif A.K.	Alb.	Yusuf	(160-403)
Palas Redif Tb. K.	Yzb.	Emin Fikri (Bnb. ERALP)	(349-217)
Eğridere Redif A.K.	---	---	---
Soma Redif A.K. (20)	Yb.	Mustafa Sabri (Yb.)	(160-375)
Akhisar Redif A.K. (20)	Yb.	Mehmet Salih (Yb.)	(160-381)
KIRCAALİ MÜST. TÜM.K.	Alb.	Osman Senai	(160-Ek)
Kırcaali Müstahfız A.K.	---	---	---
Palas Müstahfız A.K.	---	---	---
Koşukavak Müstahfız A.K.	---	---	---
1 NCİ MÜR. TÜM. K. (21)	Alb.	Rasim	(160-430)
36 ncı A.K.	Bnb.	Fazıl	(160-444)
Soma Redif A.K.	Yb.	Mustafa Sabri	(160-375)
2 NCİ MÜR. TÜM.K. (21)	Alb.	Yusuf	(160-431)
2 ncı Mür. Tüm. Kur.Bşk.	Yzb.	Mehmet Ali	(160-441)
2 ncı Mür.Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Şemsettin	(160-441)
Akhisar Redif A.K.	Yb.	Mehmet Salih (Yb.)	(160-381)
Mürettep A.K.	Bnb.	Ahmet Muhtar	(160-363)
PAŞMAKLI MÜFREZESİ K.	Bnb.	Osman	(160-369)
BODİME MÜFREZESİ K.	Yzb.	Şemsettin	(160-428)

Açıklamalar:

1. 1 nci Ordu 17 Ekim 1912'den itibaren Şark Ordusu adını almıştır.
2. 30 Ekim 1912'de Şark Ordusunda teşkilat değişikliği yapılır ve iki orduya ayrılır. 1 nci, 2 nci, 4 ncü Kolordular ile Süvari Tümeninden 1 nci Şark Ordusu kurulur. Komutanlığı Abdullah Paşa'ya verilir. 3 ncü, 17 nci, 18 nci Kolordular ile Süvari Tugayından 2 nci Şark Ordusu kurulur, komutanlığına Ahmet Abuk Paşa getirilir. Cepheyi ise Başkomutan Vekili Nazım Paşa yönetir. Bu teşkilat değişikliği Çatalca Mevzilerine çekilinceye kadar devam eder (358-57). 17 Ekim 1912'de de 16 ncı Kolordu lagvedilir. (358-22)

3. Yzb. H. Remzi 25 Mart 1913'de Çatalca'da şehit düştü.

4. Mahmut Muhtar Paşa 1 Kasım 1912'de, Ahmet Abuk Paşa'nın yerine 2 nci Şark Ordusu Komutanlığına getirildi (151-103). Lağvedilen 16 ncı Kor. K. Mehmet Hakkı Paşa (GÜNÇAN), 3 ncü Kor. K. yapılır (151-116).

2 nci Şark Ordusu Karargahı: (151-117)

Kurmay Başkanı Alb. Ali Kemal

Kurmayları Yb. Abdür-rauf

Bnb. Selahattin

Bnb. Hochvehter

Öyzb. Kazım

Yzb. Hüsni

Tğm. Nazım

5. Yb. Nihat (Korg. ANILMIŞ), Pınarhisar Muharebesinde Bulgarlara esir düştü.

6. Bnb. Mehmet Ali, Irak Cephesinde 18 ncı Kor.K. iken 30 Kasım 1915'de Delabiha Muharebesinde şehit oldu.

7. Prens Aziz Hasan ve Fuat Ziya, 26 Ekim 1912'de İstanbul'a gönderildiler (157-141).

8. Alb. Z. Hulki, 1 Kasım 1912'de yaralandı ve esir düştü.

9. Yb. Edip, 30 Ekim 1912'de yaralandı.

10. Alb. M. Faik, 19 Aralık 1912'de şehit oldu (348-192).

11. Yb. Celal, 11 Kasım 1912'den sonra.

12. Yb. Şevki, 29 Ekim 1912'de başından yaralandıktan sonra.

13. Haşim Paşa, bozguna uğrayan erleri toplayıp düşman üzerine göndermeye çalışırken, 30 Ekim 1912'de Karaağaç bölgesinde şehit oldu.

14. Bnb. S. İlhami (Filibe), 1 Eylül 1916'da 12 ncı Tüm. K. iken Kafkas Cephesinde şehit oldu.

15. EDİRNE kalesinin teslim olması ile 28.500 kişi Bulgarlar tarafından esir edildi.

16. Bnb. Nusret, 30 Ekim 1912'de ağır yaralandı (351-301).

17. İbrahim Paşa şehit oldu ve yerinc Ağır Sahra Top. K. Bnb. Şükrü getirildi.

18. Bnb. M. Fahri, 7 Kasım 1912'de şehit düştü.

19. Kırcaali Müfrezesinin muharebenin başlangıcında 21.155 olan mevcudu, muharebenin sonunda 900'e indi ve bunlar da Meriç N. Batı kıyısında 28 Kasım günü Bulgarlara toptan teslim oldular.

20. Soma ve Akhisar Redif Alayları Garp Ordusuna gönderilirken; Kırcaali Müfrezesinin redif ve müstahfız birliklerinin seferberliklerini tam yapmayışı ve silah altına gelenlerin bir çoğunun da muharebenin ilk günlerinde dağılmaları üzerine; bu alaylar Kırcaali Müfrezesi emrine bırakılmıştır.

21. Redif ve müstahfız erlerin dağılmaları üzerine Kırcaali Müfrezesi yeniden teşkilatlanmış ve 2 mürettep tümen haline gelmiştir (22 Kasım 1912) .

* Balkan Harbi bölümünde , Redif A. K. V. olarak verilen isimler alay komutanı değildir, alayın ismi bulunabilen tabur komutanlarından biridir.

ÇATALCA ORDUSU (1)

BİRİNCİ ÇATALCA MUHAREBESİ (17-20 KASIM 1912)

MAKAM/BİRLİK

RÜTBE ADI VE SOYADI

ÇATALCA ORDU K. (2)	Korg.	Nazım Paşa	(138-36)
Çatalca Or.Kur.Bşk.	Tümg.	Hadi Paşa	(132-20)
Çatalca Or. 1 nci Ybşk.	Tümg.	Ziya Paşa	(138-36)
Çatalca Or. 2 nci Ybşk.	Tümg.	Perteve Paşa (Korg. DEMİRHAN)	(138-36)
Çatalca Or. 1 nci Ş.Md.	Yb.	Cemil	(138-36)
Çatalca Or. 2 nci Ş. Md.	Bnb.	Selahattin	(138-36)
Çatalca Or. 3 ncü Ş.Md..	Alb.	Ali Rıza (Tuğg. SEDES)	(138-36)
Çatalca Or. 4 ncü Ş.Md.	Bnb.	Naci	(138-36)
Çatalca Or. K. Emir Sb.	Bnb.	Bekir Sami (Alb. GÜNSAV)	(132-20)
1 NCI KOLORDU K.	Tümg.	Ömer Yaver Paşa	(138-37)
1 nci Kor.Kur.Bşk.	Alb.	İbrahim Ethem (Şehzadebaşı)	(138-37)
1 nci Kor.Kh.Kur.	Yb.	Abdülkerim (Tuğg. ÖPELİMİ)	(360-32)
1 nci Kor.Kh.Kur.	Yb.	Ali	(138-37)
1 nci Kor.Kh.Kur.	Bnb.	Hafız Hakkı (Paşa)	(138-37)
1 nci Kor.Kh.Kur.	Yzb.	Remzi (Yzb.)	(138-37)
1 nci Kor.Kh.Kur.	Yzb.	Hasan Tahsin (Bnb.)	(138-37)
2 NCI TÜMEN KOMUTANI	Tuğg.	Ahmet Şevki (Tuğg. BİNGÖL)	(138-37)
2 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Halil Rıfat (Yb.)	(132-24)
2 nci Mür.A.K.	Bnb.	Hasan Mümtaz (Alb. ÇEÇEN)	(345-320)
4 ncü A.K.	Yb.	Ahmet Hamdi (Alb.)	(153-89)
5 nci A.K.	Alb.	Ahmet Cemil (Alb.)	(153-89)
2 nci Nis.Tb.K.V.	Yzb.	Ahmet Nazım (Yb. ÖNEY)	(354A-203)
3 NCÜ TÜMEN KOMUTANI	Tuğg.	Osman Paşa	(138-37)
3 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Galatalı Şevket (Alb. GALATALI)	(132-25)
7 nci A.K.	Alb.	Yusuf	(363-12)
8 nci A.K.	Yb.	Halil Nasır	(363-12)
9 ncü A.K.	Bnb.	Salih	(143-58)
Mür.Kasaba A.K.	---	---	
3 ncü Top. A.K.	Yb.	Ali Rıza	(123-2)
3 ncü Niş.Tb.K.	Yzb.	Hüseyin İhsan (Alb. BALI)	(354A-153)
Güney Kanat Müfreze K.	Yb.	Ali Osman (Alb.)	(132-25)
2 NCI KOLORDU K.	Tümg.	Hamdi Paşa	(138-36)
2 nci Kor.Kur.Bşk.	Yb.	Yusuf İzzet (Tuğg. MET)	(138-36)
2 nci Kor.Kur.	Bnb.	Hüseyin Hüsnü (Korg. ALPTOGAN)	(138-36)
2 nci Kor.Kur.	Öyzb.	Sait	(138-36)
2 nci Kor.Kur.	Yzb.	Burhanettin (Tümg. DENKER)	(349-291)
2 nci Kor.Kur.	Yzb.	Mehmet İrfan (Bnb.)	(347-59)
2 nci Kor. Kur.	Bnb.	Şükrü	(138-36)
4 NCÜ TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Ahmet Necip (Alb.)	(348-171)
4 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Selahattin (Alb.)	(138-Ek)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBİ ADI VE SOYADI**

10 ncu A.K.	Alb.	İsmail Celal (Alb.)	(138-Ek)
11 nci A.K.	Yb.	Muhittin (Tümg. AKYÜZ)	(12-129)
11 nci A.K.V.	Bnb.	Ali Rıza (Alb. BARLAS)	(345-59)
12 nci A.K.	Yb.	Celal	(51-Ek)
16 ncı A.K.	Yb.	Mahmut Celalettin (Yb.)	(348-300)
İzmit A.K.	---	---	
Top. K.	Alb.	Atıf	(138-Ek)
5 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Rıza	(138-37)
5 nci Tüm.Kur.Bşk.	Öyzb.	Hamdi	(138-Ek)
13 ncü Mür. A.K.	Alb.	Ömer Cemil (Alb.)	(138-Ek)
14 ncü Mür. A.K.	Alb.	Servet	(138-Ek)
15 nci A.K.	Yb.	Mahmut Tahir (Yb.)	(138-Ek)
Top. K.	Alb.	Nuri	(138-Ek)
12 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Ömer Fevzi (Alb.)	(138-37)
12 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Süleyman İlhami (Yb.)	(138-Ek)
35 nci A.K.	Yb.	Hafız Rıfat	(138-Ek)
Bandırma A.K.	Yb.	Mehmet Şükrü (Yb.)	(138-Ek)
Kırması A.K.	Yb.	Mehmet	138-Ek)
KORBAĞLI BİRLİKLERİ			
Kolordu Top.Komutanı	Yb.	Yakup Şevki (Org. SUBAŞI)	(138-Ek)
10 ncu Sv. A.K.	Yb.	Ömer Fehmi (Yb.)	(138-Ek)
3 NCÜ KOLORDU K	Tuğg.	Mahmut Muhtar Paşa (KATIRCIOĞLU)	(132-316)
3 NCÜ KOLORDU K	Tuğg.	Çürüksulu Mahmut Paşa (3)	(132-316)
3 ncü Kor.Kur.Bşk.	Alb.	Kemal (4)	(15-136)
3 ncü Kor.Kur.Bşk.	Yb.	Mustafa Nimet (Alb.)	(159-60)
3 ncü Kor.Kur.	Yb.	Reha	(138-36)
3 ncü Kor.Kur.	Yb.	Rasih	(138-36)
3 ncü Kor.Kur.	Bnb.	Çolak Selahattin (Alb. KÖSEOĞLU)(4)	(10-250)
3 ncü Kor.Kur.	Yzb.	Hasan Basri (Korg. SARAN)	(5-466)
3 ncü Kor.Kur.	Bnb.	Kazım (Korg. DİRİK)	(12-115)
3 ncü Kor.Kh.Sb.	Bnb.	Von Hochvehter	(151-157)
3 ncü Kor.K.Em.Sb.	Tğm.	Şerafettin (Alb. İZMİR)	(354B-506)
7 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Mustafa Hilmi (Paşa)	(150-136)
7 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Nasuhi (Alb.)	(150-136)
7 nci Tüm.Kh.Kur.	Yzb.	Hüsrev (Yb. GEREDE)	(138-37)
20 nci A.K.	Yb.	Hüseyin Kadri	(139-11)
Mür.Niz.A.K. (21 nci A.)	Yb.	Mehmet Ali (Alb.)	(149-85)
POLATHANE A.K.	Yb.	M. Tevfik	(150-136)
ANKARA A.K.	Alb.	Mustafa	(150-136)
Tosya A.K.	Yb.	Mehmet Hamdi	(150-136)
6 ncı Top. A.K.	Bnb.	Senai (Yb. ÖZGEÇEN)	(139-11)
8 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Kıtağ.	Arslan Paşa	(151-153)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

8 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Ali Galip (Korg. TÜRKER)	(150-136)
89 ncu A.K.	Alb	Mehmet Ali	(139-11)
Mür.Niz. A.K.(1 nci A.)	Yb.	Sait	(150-136)
KONYA A.K.	Yb.	Mehmet Remzi (Yb.)	(150-136)
Terkos Blg.K. (22-A)	Bnb.	Ali Rıza	(26-13)
8 nci Niş. Tb. K.	Bnb.	Recai	(26-13)
11 nci Top.A.K.	Yb.	Tevfik	(138-11)
9 NU TÜMEN KOMUTANI	Tuğg.	Hasan İzzet Paşa (AROLAT)	(150-136)
9 NCU TÜM. KOMUTANI	Tuğg.	Sabri Paşa (5)	(151-155)
9 ncu Tüm.Kur.Bşk.	Yb.	Mehmet Ali	(150-136)
26 ncı A.K.	Yb.	Mehmet Nazif (Tümg. KAYACIK)	(136-11)
Mür.Niz.A.K.	Bnb.	Şerif	(150-136)
27 nci A.K.	Yb.	Hamdi	(138-11)
KAYSERİ A.K.	Yb.	Musa Kazım	(139-11)
NEVŞEHİR A.K.	---	Mahmut	(138-Ek)
31 nci Top. A.K.	Alb.	Şefik	(138-11)
KUZEY KANAT MÜFREZE K.	Yb.	Von Lossow (Alman)	(157-150)
Kuzey Kanat Müf. Kur.Bşk.	Bnb.	Ethem	(132-25)
8 nci Sv. A.K.	Bnb.	Mehmet Remzi (Yb.)	(151-131)
3 ncü Kor.Top.K.	Alb.	İskender	(138-11)
1 NCİ MÜRETTEP KOR. K.	Tümg.	Abuk Ahmet Paşa	(138-37)
1 nci Mür.Kor.Kur.Bşk.	Alb	Mahmut Belig (Alb. UZDİL)	(138-37)
1 nci Mür.Kor.Kh.Kur.	Yb.	Zeki	(138-37)
1 nci Mür.Kor.Kh.Kur.	Yb.	Zühdü (Yb. YAR)	(138-37)
1 nci Mür.Kor.Kh.Kur.	Bnb.	İsmail Hakkı (Bnb.)	(138-37)
1 nci Mür.Kor.Kh.Kur.	Bnb.	Mehmet Ali	(138-37)
1 nci Mür.Kor.Kh.Kur.	Yzb.	Ali Rıza	(138-37)
1 nci Mür.Kor.Kh.Kur.	Yzb.	Cemal	(138-37)
29 NCU TÜMEN KOMUTANI	Tuğg.	Kemal Paşa	(132-26)
29 ncu Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Mustafa Sabri (Tümg. ERTUĞ)	(132-26)
85 nci A.K.	Yb.	Rıfat	(145-86)
86 nci A.K.	Yb.	Ali Rıza	(145-72)
EREĞLİ RED.TÜM. K.	Alb.	Mehmet Rıza (Tuğg.)	(132-26)
Ereğli Red.Tüm.Kur.Bşk.	Yb.	Hilmi	(348-460)
Ereğli Red. A.K.	---	---	---
Bartın Red. A.K.	Alb.	Fethi	(363-K.1)
Bolu Red. A.K.	Yb.	Nuri	(363-K.1)
Muğla Red. A.K.	Yb.	Hüseyin Avni (Yb.)	(363-K.1)
Top. Tb. K.	Bnb.	Emin	(363-K.1)
KAYSERİ RED.TÜM. K.	Tuğg.	Sabri Paşa	(151-155)
Kayseri Red.Tüm.Kur.Bşk.	Yb.	Ali Rıfat	(348-459)
Kayseri Red. A.K.	Yb.	Musa Kazım	(363-K.1)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

Nevşehir Red. A.K.	---	Mahmut	(138-Ek)
Develi Red. A.K.	---	---	
2 NCİ MÜRETTEP KOR. K.	Tuğg.	Çürüksulu Mahmut Paşa (3)	(132-26)
2 NCİ MÜRETTEP KOR. K.	Tuğg.	Süleyman Şefik Paşa	(159-63)
2 nci Mür. Kor.Kur.Bşk.	Alb.	Salih	(138-37)
2 nci Mür.Kor.Kh.Kur.	Yb.	Refet (Küçük Refet - Tuğg.)	(346-386)
2 nci Mür.Kor.Kh.Kur.	Bnb.	Cafer Tayyar (Tümg. EĞİLMEZ)	(138-37)
2 nci Mür. Kor.Kh.Kur.	Bnb.	Nuri	(138-37)
2 nci Mür.Kor.Kh.Kur.	Yzb.	Naci	(138-37)
2 nci Mür.Kor.Kh.Kur.	Yzb.	Rüştü	(138-37)
2 nci Mür.Kor.Kh.Kur.	Yzb.	Nuri	(138-37)
30 NCU TÜMEN KOMUTANI	Tuğg.	Ali Rıza Paşa	(132-26)
30 ncu Tüm.Kur.Bşk.	Öyzb.	Şakir Nimet (Yb.)	(132-26)
30 ncu Tüm.Em.Sb.	Yzb.	Celal (Yb. BORAZAN)	(354B-91)
88 nci A.K.	Yb.	Abdünnebi (Yb.)	(348-263)
89 ncu A.K.	Alb.	Mehmet Ali	(363-10)
90 ncu A.K.	Yb.	Abdürrahim	(109-1)
AMASYA RED.TÜM.K.	Tuğg.	Süleyman Şefik Paşa (4)	(132-26)
AMASYA RED.TÜM.K.	Tuğg.	Ahmet Hakkı Paşa (SÜTEKİN)	(159-64)
Amasya Red. Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Ahmet Muhtar (Alb. ÖZKAYNAK)	(132-26)
Amasya Red. Tüm.Yaveri	Ütg.m.	Hasan İskender (Bnb. AKKOÇ)	(347-349)
Amasya Red. A.K.	---	---	
Merzifon Red. A.K.	---	---	
Tokat Red. A.K.	---	---	
YOZGAT RED. TÜM. K.	Tuğg.	Ziya Paşa	(132-26)
YOZGAT RED.TÜM.K.	Alb.	Fevzi	(159-64)
Yozgat Red.Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	İsmail Hakkı (Yb.)	(132-26)
Yozgat Red. A.K.	Yb.	Mehmet Nazmi	(348-461)
Sungurlu Red. A.K.	Yb.	Mehmet Salih	(348-461)
Cihangir Red. A.K.	Yb.	Süleyman Mesrur (Alb. TOLUNAY)	(345-85)
SAMSUN RED. TÜM.K.	Tuğg.	Ömer Galip Paşa	(132-26)
Samsun Red.Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Filibeli Rüştü (Korg. AKIN)	(4-28)
Samsun Red. A.K.V.	Bnb.	Mustafa Münip (Alb. UZSOY)	(12A-42)
Giresun Red. A.K.V.	Bnb.	Mehmet Nihat (Yb. ADOR)	(354A-300)
Ünye Red. A.K.V.	Yzb.	Yusuf Ziya (Bnb.)	(354B-123)
3 NCÜ MÜR.KOLORDU K.	Tümg.	İzzet Fuat Paşa (Keçecizade)	(141-58)
3 ncü Mürettep Kor.Kur.Bşk.	Yb.	Cemalettin	(132-26)
SELİMİYE RED.TÜM.K.	Tuğg.	İdris Paşa	(132-26)
Selimiye Red.Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Hilmi	(132-26)
Üsküdar Red. A.K.	---	---	
Cihangir Red. A.K.	Yb.	Süleyman Mesrur (Alb. TOLUNAY)	(363-K.2)
Kasımpaşa Red. A.K. V.	Bnb.	Hüseyin Nurettin (Tümg. ÖZSU)	(12A-88)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

FATİH RED. TÜM. K.	Tuğg.	Mustafa Remzi Paşa (Karamüftüzade)	(132-26)
Fatih Red. Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Ali Şevket (Bnb.)	(132-27)
Fatih Red. A.K.	---	---	
Süleymaniye Red. A.K.V.	Bnb.	İsmail Adil (Yb. ÜNAL)	(345-297)
Hırkai Şerif Red. A.K.V.	Bnb.	Reşit (Yb. PALABIYIKOĞLU)	(354A-125)
AFYON RED. TÜM. K.	Alb.	Mehmet Şükrü (Alb. SAGUN)	(132-27)
Afyon Red. A.K.V.	Öyzb.	Mehmet Fehmi (Tuğg. TINAZTEPE)	(354B-32)
Kütahya Red. A.K.V.	Öyzb.	Mehmet Tenzil (Yb.)	(346-307)
Akşehir Red. A.K.	---	---	
BAĞIMSIZ SÜVARİ TUĞ. K.	Alb.	İbrahim Ethem	(145-102)
Bağ. Sv. Tuğ. Kur. Bşk.	Yzb.	Mehmet Kenan (Korg. DALBAŞAR)	(7-97)
1 nci Sv. A.K.	Bnb.	Hacı M. Arif (Alb. ÖRGÜÇ)	(12A-67)
2 nci Sv. A.K.	Bnb.	Halil	(451-118)
3 ncü Sv. A.K.	Bnb.	Yusuf Ziya (Alb.)	(348-347)
4 ncü Sv. A.K.	Yb.	İrfan	(120A-Ek)

ÇATALCA MÜSTAHKEM MEVKİ VE TOPÇU KOMUTANLIĞI:

Çatalca Müs. Mvk. ve Top. K.	Tuğg.	Ali Rıza Paşa (6)	(141-52)
Çatalca Müs.Mvk. ve Top. K. Kur.Bşk.	Alb.	Cevat (Org. ÇOBANLI)	(138-37)
Çatalca Müs.Mvk. ve Top.K.Kh.Kur.	Yb.	Sadık Sabri (Alb.)	(138-37)
Çatalca Müs.Mvk.ve Top.K.Kh.Kur.	Bnb.	Ali Seydi (Alb.)	(138-38)
Çatalca Müs.Mvk.ve top.K.Kh.Kur.	Bnb.	Ali İhsan (Tümg. SABİS)	(138-38)

Açıklamalar:

1. Başkomutan vekilliğinin 8 Kasım 1912 (23 Teşrinievvel 1328) tarihli emri ile Birinci ve İkinci Şark Orduları Çatalca Hattına çekilmelerini müteakip lağvedilmiş, yerine 3 Nizamiye ve 2 Mürettep Redif Kolordusu ile bir müstakil süvari tugayından ibaret yeni bir ÇATALCA ORDUSU teşkil edilmiştir.

2. Başkomutan Vekili ve ÇATALCA Or.K.Nazım Paşa'nın mütareke başında Kh. İle birlikte İstanbul'a gitmesi üzerine Çatalca Or. K. lığına Ahmet Abuk Paşa; 23 Ocak 1913 Babıali Baskınında Nazım Paşa'nın öldürülmesi üzerine de YEMEN İsyanlarını bastırarak İstanbul'a dönen Gnkur.Bşk. Ahmet İzzet Paşa, 31 Ocak 1913'de Başkomutan Vekilliğine ve Harbiye Nazırlığına getirilmiştir.

3. Mahmut Muhtar Paşa'nın Alaiye Baskınında (18 Kasım) yaralanması üzerine, 19 Kasım'da Çürüksulu Mahmut Paşa 3 ncü Kor.K.lığına getirildi. Süleyman Şefik Paşa da Mahmut Paşa'nın yerine atandı.
4. Alaiye Baskınına yaralanarak görevden ayrılmak zorunda kaldılar.
5. H. İzzet Paşa hastalanıp izinli olarak İstanbul'a gitti, yerine 16 Kasım'dan itibaren Kayseri Tüm. K.Sabri Paşa vekalet etti.
6. Ali Rıza Paşa, 17 Kasım 1912 günü koleradan vefat etti.

İKİNCİ ÇATALCA MUHAREBESİ (3 ŞUBAT – 13 NİSAN 1913)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
ÇATALCA ORDUSU KOMUTANI	Tümg.	Ahmet Abuk Paşa	(159-58)
Çatalca Or.Kur.Bşk.	Alb.	Mahmut Belig (Alb. UZDİL)	(159-58)
Çatalca Or.Kur.	Bnb.	Hafız Zühtü (Yb. YAR)	(354A-390)
1 NCİ KOLORDU KOMUTANI	Tuğg.	Hasan İzzet Paşa (AROLAT)	(159-58)
1'nci Kor.Kur.Başkanı	Alb.	İbrahim Ethem (Şehzadebaşı)	(159-58)
1'nci Kor.Kur.	Yb.	Abdülkerim (Tuğg. ÖPELİMİ)	(360-32)
1 nci Kor. Kh. Kur.	Yzb.	Hüseyin Remzi (1)	(138-37)
2 NCİ TÜM. KOMUTANI	Alb.	Back (Alman)	(159-278)
2 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Halil Rifat (Yb.)	(348-467)
4 ncü A.K.	Alb.	Ahmet Hamdi (Alb.)	(348-170)
5 nci A.K.	Alb.	Ahmet Cemil (Alb.)	(348-169)
6 ncü A.K.	Alb.	Rüştü (Tümg. SAKARYA)	(145-85)
2 nci Nişancı Tb. K..	Yzb.	Ahmet Nazım (Yb. ÖNEY)	(354A-203)
2 nci Top. A.K.	Yb.	Fuat	(56-Ek)
3 NCÜ TÜMEN KOMUTANI	Tuğg.	Osman Paşa	(159-59)
3 NCÜ TÜMEN KOMUTANI	Tuğg.	Ziya Paşa (2)	(159-278)
3 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Galatalı Şevket (Alb. GALATALI)	(159-59)
7 nci A.K.	Alb.	Yusuf	(363-12)
8 nci A.K.	Yb.	Halil Nasır	(363-12)
9 ncü A.K.	Bnb.	Ali Rıza (Yb.)	(348-338)
3 ncü Nişancı Tb.K.	Yzb.	Hüseyin İhsan (Alb. BALI)	(354A-153)
3 ncü Top. A.K.	Yb.	Ali Rıza	(123-2)
SOL CENAH MÜF. KOMUTANI	Alb.	Osman	(159-278)
3 ncü P.A.K.	Yb.	Muhittin	(360-S.101)
1 nci Nişancı A.K.	Yb.	Ali Osman (Alb.)	(145-72)
1 NCİ KOR. TOP. KOMUTANI	Alb.	Orhan (Alb.)	(159-280)
1 nci Kor. 1 nci Top.Ks.K.	Bnb.	Salim	(159-280)
1 nci Kor. 2 nci Top. Ks.K.	Yb.	Fuat	(159-280)
2 NCİ KOLORDU KOMUTANI	Tümg.	Ahmet Hamdi Paşa (Çakıcı)	(139-11)
2 NCİ KOLORDU KOMUTAN V.	Tuğg.	Mehmet Tefrik	(360-17)
2 nci Kor.Kur.Bşk.	Yb.	Yusuf İzzet (Tuğg. MET)	(138-36)
2 nci Kor.Kh.Kur.	Yb.	Yakup Şevki (Org. SUBAŞI)	(12A-72)
2 nci Kor.Kh.Kur.	Bnb.	Hüseyin Hüsnü (Korg. ALPTOGAN)	(4-10)
4 NCÜ TÜMEN KOMUTANI (3)	Yb.	Muhittin (Tümg. AKYÜZ)	(159-324)
4 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Selahattin (Alb. KİP)	(159-59)
10 ncü A.K.	Alb.	İsmail Celal (Alb.)	(348-183)
11 nci A.K.	Yb.	Yusuf	(348-331)
12 nci A.K.	Yb.	Celal	(51-Ek)
4 ncü Nişancı Tb. K. V.	Yzb.	Mehmet Emin (Bnb. İÇEL)	(347-221)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

8 nci Top. A.K.	Alb.	Raif	(26-Ek)
5 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Hasan Hüsnü (Alb.)	(159-301)
5 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Hamdi	(159-60)
13 ncü A.K.	Alb.	Ömer Cemil (Alb.)	(348-137)
14 ncü A.K.	Alb.	Servet	(138-Ek)
15 nci A.K.	Yb.	Mahmut Tahir (Yb.)	(348-302)
5 nci Nişancı Tb. K.	Yb.	Ahmet Tefik (Alb. SAVLUCAK)	(346-187)
12 NCİ TÜM. KOMUTANI	Alb.	Rıza	(159-278)
12 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Süleyman İlhami (Yb.)	(159-60)
12 nci Tüm.Kur.	Yzb.	Burhanettin (Tümg DENKER)	(349-291)
35 nci A.K.	Yb.	Hafız Rifat	(138-Ek)
Bandırma A.K.	Yb.	Mehmet Şükrü (Yb.)	(348-218)
Kirmasti A.K.	Yb.	Mehmet	(138-Ek)
3 ncü Nişancı Tb. K.	Yzb.	Hüseyin İhsan (Alb. BALI)	(354A-153)
12 nci Nişancı Tb.K.	Bnb.	Süreyya	(83A-5)
MÜR. NİŞANCI A.K.	---	---	
10 NCÜ SÜVARİ A.K.	Yb.	Ömer Fehmi (Yb.)	(348-220)
MÜR. TOPÇU A.K.	---	---	
2 NCİ KOR. TOP. KOMUTANI	Alb.	Nuri	(159-279)
2 nci Kor. 1 nci Ks. Top.K.	Alb.	Atuf	(159-279)
2 nci Kor.2 nci Ks. Top.K.	---		
2 nci Kor. 3 ncü Ks.Top.K.	Bnb.	Kazım	(159-280)
3 NCÜ KOLORDU K.	Tuğg.	Çürüksulu Mahmut Paşa	(159-60)
3 ncü Kor.Kur.Bşk.	Yb.	Mustafa Nimet (Alb.)	(159-60)
3 ncü Kor.Kur.	Bnb.	Ali Fuat (Org. ERDEN)	(3-2)
7 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Mustafa Hilmi (Paşa)	(139-11)
7 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Hüsrev (Yb. GEREDİ)	(159-60)
20 nci A.K.	Yb.	Hüseyin Kadri	(348-460)
21 nci A.K.	Yb.	Mehmet Ali (Alb.)	(149-85)
Polathane A.K.	Yb.	M. Tefik	(150-136)
Rize A.K.	---	---	
6 ncı Top. A.K.	Bnb.	Senai (Yb. ÖZGEÇEN)	(139-11)
8 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Tuğg.	Veli Paşa	(139-11)
8 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Ali Galip (Korg. TÜRKER)	(159-60)
Mür. 1 nci A.K.	Yb.	Sait	(150-136)
Mür. 2 nci A. (22 nci A.) K.	Bnb.	Ali Rıza	(26-13)
Mür. 3 ncü A. (87 nci A.) K.	Alb.	Mehmet Ali (Alb.)	(348-188)
9 NCÜ TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Cevat (Org. ÇOBANLI)	(149-72)
9 ncü Tüm. Kur. Bşk.	Yb.	Mehmet Ali	(159-60)
Mür. 1 nci A. (25 nci A.) K.	Bnb.	Mehmet Servet (Alb. YURDATAPAN)	(345-154)
Mür. 2 nci A. (85 nci A.) K.	Yb.	Rifat	(145-86)
Mür. 3 ncü A. (86 ncı A.) K.	Yb.	Akif (Yb.)	(348-268)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

DENİZLİ MÜF. K. (4)	Yb.	Von Lossow (Alman)	(159-61)
Müf. Kur.Bşk.	Bnb.	Ethem	(159-61)
KAYSERİ ALAYI K.	Yb.	Musa Kazım	(139-Ek)
2 NCİ SÜVARİ A.K.	Alb.	Mehmet Ziya (Alb.)	(348-198)
8 NCİ SÜVARİ A.K.	Yb.	Mehmet Remzi (Yb.)	(348-323)
3 NCÜ KOR. TOP. K.	Alb.	İskender	(159-279)
3 ncü Kor. 1 nci Kısım Top.K.	Bnb.	Sabri	(159-279)
3 ncü Kor. 2 nci Ks. Top. K.	Yb.	Tevfik	(159-279)
3 ncü Kor. 3 ncü Ks.Top.K.	Bnb.	Senai (Yb. ÖZGEÇEN)	(159-279)
MÜRETTEP 1 NCİ KOR. K. (5)	Tuğg.	Çürüksulu Mahmut Paşa (6)	(159-62)
ANKARA RED. TÜM. K.	Tuğg.	Mustafa Şevki Paşa	(159-532)
Ankara Tüm. Kurmayı	Yzb.	Naci (Korg. TINAZ)	(152-Ek)
Ankara Red. A.K.	Yb.	Zühtü	(363-12)
Ayaş Red. A.K.	Yb.	Mehmet Faik (Yb. BERMEK)	(349-213)
Tosya Red. A.K.	Bnb.	Mehmet Mazhar (Alb.)	(354A-27)
EREĞLİ REDİF TÜM. K.	Alb.	Mehmet Rıza (Tuğg.)	(348-163)
Ereğli Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Esat Faik (Yb. ŞEN)	(354B-410)
Ereğli A.K.	---	---	---
Bartın A.K.V.	Öyzb.	Osman Arif (Alb. ERTÜRK)	(354A-271)
Bolu A.K.	Yb.	Nuri	(348-461)
Muğla A.K.	Yb.	Hüseyin Avni (Yb.)	(348-290)
29 NCU TÜMEN K.	Tuğg.	Kemal Paşa	(159-63)
29 ncu Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Mustafa Sabri (Tümg. ERTUĞ)	(348-397)
85 nci A.K.	Yb.	Rıfat	(145-86)
86 ncı A.K.	Yb.	Akif	(348-268)
86 ncı A.K.	Yb.	Mustafa (7)	(348-314)
87 ncı A.K.	Alb.	Mehmet Ali (Alb.)	(348-188)
MÜRETTEP 2 NCİ KOLORDU K.	Tuğg.	Süleyman Şefik Paşa	(159-63)
Mür. 2 nci Kor.Kur.Bşk.	Alb.	Salih	(159-63)
30 NCU TÜMEN K. (8)	Tuğg.	Ali Rıza Paşa	(159-63)
30 ncu Tüm.Kur.Bşk.	Yb.	Sadık Sabri (Alb.)	(346-263)
30 ncu Tüm.Kur.	Yzb.	Şakir Nimet (Yb.)	(159-63)
88 nci A.K.	Yb.	Abdünnabi (Yb.)	(348-263)
89 ncu A.K.	Yb.	İsmail (Yb.)	(348-296)
90 ncı A.K.	Yb.	Abdürrahim	(109-1)
AMASYA REDİF TÜMEN K.	Tuğg.	Ahmet Hakkı Paşa (SÜTEKİN)	(159-64)
Amasya Redif Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Ahmet Muhtar (Alb. ÖZKAYNAK)	(159-64)
Amasya A.K.	---	---	---
Merzifon A.K.	---	---	---
Tokat A.K.	---	---	---
YOZGAT REDİF TÜMEN K.	Alb.	Fevzi	(159-64)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

Yozgat Redif Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	İsmail Hakkı (Yb.)	(159-64)
Yozgat A.K.	Yb.	Mehmet Nazmi	(348-461)
Sungurlu A.K.	Yb.	Mehmet Salih	(348-461)
SAMSUN RED. TÜM. K. (8)	Tuğg.	Ahmet Galip Paşa	(159-64)
Samsun Red.Tüm.Kur.	Yzb.	Filibeli Rüştü (Korg. AKIN)	(159-64)
Samsun A.K.V.	Bnb.	Mustafa Münip (Alb. UZSOY)	(12A-42)
Ünye A.K.V.	Yzb.	Yusuf Ziya (Bnb.)	(354B-123)
Giresun A.K.V.	Bnb.	Mehmet Nihat (Yb. ADOR)	(354A-300)
7 NCİ SÜVARİ A.K.	---	---	---
2 NCİ MÜR.KOR.TOPK.	Alb.	Nuri	(159-279)
MÜR. 3 NCÜ KOLORDU K.	Tümg.	İzzet Fuat Paşa (Keçecizade)	(348-35)
MÜR. 3 NCÜ KOLORDU K.	Tuğg.	Ahmet Şevki Paşa (Tuğg. BİNGÖL)	(139-12)
Mür. 3 ncü Kor.Kur.Bşk.	Yb.	Cemalettin	(159-64)
FATİH REDİF TÜM. K.	Tuğg.	Mustafa Remzi Paşa (Karamüftüzade)	(159-65)
Fatih Red. Tüm.Kur.	Bnb.	Şükrü Naili (Korg GÖKBERK)	(12-88)
Fatih A.K.	---	---	---
Süleymaniye A.K.V.	Bnb.	İsmail Adil (Yb. ÜNAL)	(345-297)
Hırkai Şerif A.K. V.	Bnb.	Reşit (Yb. PALABIYIKOĞLU)	(354A-125)
SELİMİYE REDİF TÜMENİ K.	Tuğg.	İdris Paşa	(159-65)
Selimiye Red. Tüm.Kur. Bşk.	Öyzb.	Hilmi	(159-65)
Üsküdar A.K.	---	---	---
Cihangir A.K.	Yb.	Süleyman Mesrur (Alb. TOLUNAY)	(348-461)
Kasımpaşa A.K.V.	Bnb.	Hüseyin Nurettin (Tümg. ÖZSU)	(12A-88)
3 ncü Kor. Top. K.	Bnb.	Hasan Ataullah	(363-12)
ORDU BAĞLI BİRLİKLERİ			
Bağımsız Süvari Tuğ. K.	Alb.	İbrahim Ethem (Şehzadebaşı)	(159-65)
Bağ. Sv. Tuğ. Kur. Bşk.	Yzb.	Mehmet Kenan (Korg. DALBAŞAR)	(159-65)
ÇATALCA Mevzi Ağır Top. A.K.	Alb.	Atıf	(159-66)
ÇATALCA Or. Men. Müf.Kur.Bşk.	Bnb.	Ali Hikmet (Korg. AYERDEM)	(346-547)
Or.Men.Müf.Kur.	Yzb.	Osman Behçet (Alb. ÇELİK)	(347-284)

Açıklamalar :

1. Yzb. Remzi, 25 Mart 1913'de Çakılköy'de şehit oldu. Şehit olduğu yere Remzi Bey Tepesi adı verildi.
2. Ziya Paşa, 2 nci Çatalca Muharebelerinin ortalarında komutayı devraldı.
3. Sonradan bu tümen 10 ncü Kolordu emrine verildi. Bunun yerine ANKARA Tümeni bu kolorduya bağlandı.

4. DENİZLİ Müfrezesi kısa bir süre sonra AYDIN Tümeni oldu.
5. 2 nci Çatalca Muharebesinden sonra bu kolordu lağvedilmiş, EREĞLİ Tümeni 3 ncü Kolorduya, ANKARA Tümeni 2 nci Kolorduya verilmiştir. Daha sonra bu kolordu yerine 4 ncü ve 29 ncu Tümenlerden müteşekkil Mürettep 4 ncü Kor. teşkil olunmuştur.
6. Çürüksulu Mahmut Paşa, iki kolorduya birden komuta etmiştir.
7. Yb. Mustafa, 5 Şubat 1913'ten itibaren.
8. SAMSUN ve 30 ncu Tümen 1 nci mütarekeden sonra Gelibolu bölgesine intikal ettirilmiştir. AMASYA Tümeni Çatalca Ordusu ihtiyatı olarak alınmış ve bu suretle Mür. 2 nci Kor. lağvedilmiştir.

BOLAYIR MUHAREBELERİ VE ŞARKÖY ÇIKARMASI (1) (8-10 ŞUBAT 1913)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
ÇANAKKALE BOĞAZI KUVA-İ MÜRETTEP KOMUTANI (2)	Tuğg.	Fahri Paşa	(148-Ek-2)
Çanakkale Boğ. Kuv.Mür.Kur.Bşk.	Bnb.	Fethi (Alb. OKYAR)	(148-Ek-2)
Çanakkale Boğ. Kuv.Mür.Hrk.Ş.Md.	Bnb.	M. Kemal (ATATÜRK)	(159-66)
Çanakkale Boğ. Kuva-i Mür.Kur.	Bnb.	Nuri (Alb. CONKER)	(159-149)
Çanakkale Boğazı Top. Sb.	Bnb.	Neşet (Alb. ALPAN)	(354A-136)
TRABZON RED. TÜM. K. (3) (4)	Alb.	Ahmet Necip	(148-110)
Trabzon Red.Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Rüşti	(148-Ek-2)
8 nci A.K.	Bnb.	İhsan	(148-100)
9 ncu A.K.	Yb.	Abdülvahit	(148-99)
8 nci Nişancı A.K.	Yb.	Tevfik	(159-127)
Trabzon Red. A.K.V.	Bnb.	Mustafa Münip (Alb. UZSOY)	(354A-103)
Mersin Red. A.K.	Bnb.	Abdürrezzak (Alb. AKBARLAS)	(7-3)
3/1 nci Top. Tb. K.	Bnb.	Salih (Yaralandı)	(159-147)
27 NCİ TÜMEN KOMUTANI (4)	Tuğg.	Mustafa Paşa (Nemrut)	(148-Ek-2)
27 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Ali Rıza (Yb.)	(148-Ek-2)
73 ncü A.K.	Alb.	Zeki	(22-Ek)
80 nci A.K.	Alb.	Ahmet Şevki	(145-72)
79 ncu A.K.	Alb.	Şerif	(148-96)
27 nci Nişancı Tb. K.	Bnb.	Kadri	(159-157)
29/1 nci Top. Tb. K.	Bnb.	Salih Zeki (Yaralandı)	(159-147)
29/1 nci Top.Tb. K.	Yzb.	Abdullah	(159-157)
15 nci Dağ Top. Tb. K.	---	---	
AFYONKARAHİSAR RED.TÜM.K.	Alb.	Mehmet Şükrü (Alb. SAGUN)	(159-67)
Afyonkarahisar Red.A.K.V.	Öyzb.	Mehmet Fehmi (Tuğg. TINAZTEPE)	(354B-32)
Akşehir Red. A.K.	---	---	
Kütahya Red. A.K.V.	Öyzb.	Mehmet Tenzil (Yb.)	(346-307)
EDREMİT RED.TÜM.K.	Alb.	İhsan (Tuğg. SÖKMEN)	(148-62)
Edremit Red.Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Refik (Yb. URAN)	(159-67)
Edremit Red. A.K.	Yb.	Mehmet Şemi (Yb.)	(348-310)
Bayramiç Red. A.K.	Bnb.	Mehmet Şefik (Alb. AKER)	(12A-78)
Ayvacık Red. A.K.	---	---	
ÇANAKKALE TÜMEN K.	Tuğg.	Tevfik Paşa	(159-67)
Çanakkale Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Mehmet Hüsnü (Bnb.)	(159-67)
Çanakkale Red. A.K.	Yb.	İsmail Hakkı (Yb.)	(348-278)
Biga Red. A.K.V.	Yzb.	Ali Hayri (Alb. ARIBURUN)	(347-310)
Pazar Red. A.K.	---	---	
2 nci Top. Tb. K.	---	---	
MENDERES MÜFREZESİ K.	Alb.	Rami	(159-67)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

Menderes Müf.Kur.Bşk.	Tğm.	Baki	(159-67)
Pazar Red. A.K.	---	---	
27 nci Sv. A.	---	---	
1,2,3,4 ncü Müstahfız Tb.ları	---	---	
KUVA-İ MÜR.BAĞLI BİRLİKLER			
9 ncü Nişancı A.K.	Yb.	Abdülvahit	(59-127)
Mürettep Savunma A.K. (4)	---	---	
Kuva-i Mür.Top.K.	Tuğg.	Mustafa Natuk Paşa	(159-144)
MÜRETTEP 10 NCÜ KOR.K. (6)			
10 ncü Kor. Kur. Bşk.	Yb.	Hurşit Paşa	(148-Ek-7)
10 ncü Kor.Hrk.Ş.Md.	Bnb.	Enver (Paşa- Korg.)	(148-Ek-4)
10 ncü Kor.Kur.	Bnb.	Ali İhsan (Tümg. SABİS)	(5-388)
10 ncü Kor.Kur.	Bnb.	Tevfik (Bnb.)	(148-41)
10 ncü Kor.Kur.	Bnb.	Mümtaz (Yb.)	(148-146)
10 ncü Kor.Kur.	Bnb.	Sabih	(148-191)
10 ncü Kor. Kur.	Yzb.	Şefik Avni (Yb. ÖZÜDOĞRU)	(12A-224)
10 ncü Kor.Kur.	Yzb.	Kenan (Alb. ULUERGÜVEN)	(347-217)
10 ncü Kor. Kh. Sb.	Yzb.	Abdülhak (Bnb. FIRAT)	(349-183)
10 ncü Kor. Başhekimî	Bnb.	Dr. İbrahim Tali (Alb. ÖNGÖREN)	(148-41)
31 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Tuğg.	Ali Rıza Paşa	(148-Ek-4)
31 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Nuri (7)	(348-144)
31 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Tahir (Yb.)	(148-Ek-4)
91 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Esat (Alb. SAGAY)	(349-201)
92 nci A.K.	Alb.	Hasan Tahsin (Alb.)	(345-32)
93 ncü A.K.	Bnb.	Fethi (Yb. UZGÖREN)	(347-24)
31 nci Niş. Tb. K.	---	---	
1 nci Top. Tb. K.	Bnb.	Rüşti (Tümg. ERDELHUN)	(345-357)
32 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Tuğg.	Neşet Paşa	(148-Ek-4)
32 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Adil	(148-Ek-4)
32 nci Tüm.Kh.Sb.	Yzb.	Abdülhak (Yb. KORUKOĞLU)	(346-595)
94 ncü A.K.	Yb.	Sami	(148-192)
95 nci A.K.	Bnb.	Cemal (Tuğg. ESENER)	(349-263)
96 ncü A.K.	---	---	
32 nci Niş. Tb. K.	---	---	
2 nci Top. Tb. K.	---	---	
HARPUT REDİF TÜM.K. (5)			
Harput Red.Tüm.Kur.Bşk.	Alb.	Nuri	(148-Ek-4)
Harput Red.Tüm.Kur.	Bnb.	Sedat (Korg. DOĞRUER)	(148-Ek-4)
Harput Red.Tüm.Kur.	Yzb.	Süleyman Askeri (Yb.)	(148-50)
Elazığ Red. A.K.V.	Öyz.	Ahmet Mithat (Yb.)	(354A-322)
Arapkir Red. A.K.	---	---	
Palu Red. A.K.	---	---	
Gönüllü Müfrezesi K.	Bnb.	Halil (Korg. KUT)	(148-50)
4 NCÜ AŞİRET SV.TÜM.K.	Tuğg.	Suphi Paşa	(148-Ek-4)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

20 nci Sv. A.K.	---	---	
20 nci Cizre Aşiret Sv. A.K.	Bnb.	Bahir	(139-Ek)
21 nci Mardin Aşiret Sv. A.K.	Bnb.	Rıfat	(139-Ek)
22 nci Mardin Aşiret Sv. A.K.	Bnb.	Sami Sabit (Tümg. KARAMAN)	(346-343)
23 ncü Viranşehir Aşiret Sv.A.K.	Bnb.	Mehmet Ali (Tümg.)	(145-102)
24 ncü Siverek Aşiret Sv. A.K.	---	---	
Alb. NURİ MÜFREZESİ K. (5)	Alb.	Nuri	(148-49)
Müfreze Kur.Bşk.	Yzb.	Süleyman Askeri (Yb.)	(148-49)
Bnb. Necip Alayı K.	Bnb.	Necip	(148-50)
Bnb. Vasfi Alayı K.	Bnb.	Vasfi	(148-50)
10 NCU KOR.BAĞLI BİRLİKLERİ			
5 nci Sv. A.K.	---	---	
Gönüllü Tb. K.	---	---	

Açıklamalar:

1. Çatalca Bölgesinde Türk-Bulgar Orduları arasında cereyan eden muharebeler sırasında Edirne, Bulgar ve Sırp Kuvvetlerine karşı savunmasını devam ettirmekteydi. Daha fazla dayanamayacağı değerlendirilen Edirne'nin düşmesini önlemek için, Bolayır mevzisi karşısında bulunan bir Bulgar Tümenine (7 nci Tümen) taarruz edilmesine karar verildi. Zira Çatalca Cephesindeki Bulgar Kuvvetlerine, kuvvetlerimizin zayıflığı nedeniyle, taarruz göze alınmadı. Bu harekâta 10 ncu Kolordu gemileriyle ŞARKÖY kıyılarına çıkarılacak ve Ekzamil'deki Bulgar tümeninin gerisine taarruz edecek; Bolayır'daki Fahri Paşa Kolordusu ise düşmana cepheden taarruz edecekti. 8 Şubat 1913 sabahı Fahri Paşa Kolordusu taarruza başladı, düşman mevzilerine girdi, ancak bir Bulgar alayının karşı taarruzu neticesinde kuvvetlerimiz bozuldu ve panik halinde Bolayır'a geriye çekildiler. 8 Şubat'ta denizin dalgalı olması nedeniyle çok az kuvvetini (dört tabur) kıyıya çıkarabilmiş olan 10 ncu Kolordu, 9 Şubat sabahına kadar da çıkarmaya devam ederek kuvvetinin yarısını karaya çıkardı. Ancak Bolayır'daki kuvvetlerin durumu öğrenilince birlikler tekrar gemilere alındı ve Edirne'nin geri alınması için yapılan ileri harekâta kadar bu bölgede önemli bir olay olmadı.

2. ÇANAKKALE Boğazı Kuva-i Mürettebe Komutanlığına "Bahrisefid Boğazı Kuva-i Mürettepe Komutanlığı" denilmekte idi.

3. TRABZON Redif Tüm. sonradan Mürettep Nizamiye Tümeni adını almıştır.

4. Bolayır Muharebesine yalnız Kuva-i Mürettebe Karargahı ile TRABZON Tüm., 27 nci Tüm. ve Mürettep Savunma A. katılmıştır.

5. Harput (Elazığ) Redif Tümeninin tamamı koleradan karantinaya alındığından, hareket öncesi 10 ncu kolordunun kuruluşundan çıkarılır. Yerine Tümen Komutanın komutasında 6 taburluk bir müfreze kurulur ve müfrezeye “Albay Nuri Müfrezesi” denir.

6. 10 ncu Kor., Balkan Harbinin başlaması üzerine konuş yeri olan ERZİNCAN’dan İSTANBUL’a gelmesi için emir almış, kara, demir ve deniz yolları ile yaptığı intikal sonunda ancak 2 nci ÇATALCA Muharebesinden önce bölgeye gelebilmiştir.

7. Alb. Nuri, komutayı 7 Şubat 1913’de devraldı.

ÇATALCA VE BOLAYIR'DAN EDİRNE'NİN GERİ ALINMASI İÇİN YAPILAN İLERİ HAREKAT (1)

(13 TEMMUZ – 2 AĞUSTOS 1913)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBESİ	ADI VE SOYADI	
BAŞKOMUTAN VEKİLİ	Korg.	Ahmet İzzet Paşa (Mrş. FURGAÇ)	(12-123)
ÇATAL OR. SAĞ KANAT OR.K.	Tümğ.	Ahmet Abuk Paşa	(150-390)
Sağ Kanat Or.Kur.Bşk.	Alb.	Mahmut Belig (Alb. UZDİL)	(139-Ek)
Sağ Kanat Ordu Kurmayı	Bnb.	Seyfi (Tümğ. DÜZGÖREN)	(12-173)
Sağ Kanat Ordu Kurmayı	Bnb.	İsmet (Org. İNÖNÜ)	(5-442)
3 NCÜ KOLORDU K.	Tuğğ.	Veli Paşa	(139-Ek)
3 ncü Kor.Kur. Bşk.	Yb.	Mustafa Nimet (Alb.)	(139-Ek)
3 ncü Kor. Kur.	Bnb.	Ali Fuat (Org. ERDEN)	(3-2)
7 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Tuğğ.	Sabri Paşa	(139-Ek)
7 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Nasuhi (Alb.)	(139-Ek)
7 nci Tüm.Kur.	Yzb.	Hüsrev (Yb. GEREDE)	(360-119)
20 nci A.K.	Bnb.	Saffet	(139-Ek)
21 nci A.K.	Yb.	Mehmet Ali (Alb.)	(139-Ek)
Polathane A.K.	---	Sami	(139-Ek)
6 ncı Top. A.K.	Yb.	Tevfik	(139-Ek)
8 NCİ TÜM. KOMUTANI	Tuğğ.	Ahmet Tevfik Paşa (ALPSOY)	(139-Ek)
8 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Ali Galip (Korg. TÜRKER)	(139-Ek)
22 nci A.K.	Alb.	Ali Rıza	(139-Ek)
Mür. A.K.	Yb.	Sait	(139-Ek)
Konya A.K.	Yb.	Ali Rıza	(139-Ek)
Top. Tb.K.	Bnb.	Hamdi	(139-Ek)
9 NCU TÜM. KOMUTANI	Alb.	Cevat (Org. ÇOBANLI)	(159-531)
9 ncu Tüm.Kur.Bşk.	Yb.	Ali	(139-Ek)
26 ncı A.K.	Yb.	Mehmet Nazif (Tümğ. KAYACIK)	(363-K.2)
27 ncı A.K.	Yb.	Hamdi	(363-K.2)
Nevşehir Red.A.K.	Bnb.	Şefik	(363-K.2)
31 nci Top. A.K.	Alb.	Şefik	(363-K.2)
3 NCÜ KOR. B.B.			
Nişancı A.K.	Yb.	Süleyman	(139-Ek)
8 nci Sv. A.K.	Bnb.	Esat	(145-102)
Katar K.	Yb.	Mehmet	(139-Ek)
MÜR. 4 NCÜ KOLORDU K.	Tuğğ.	Ahmet Şevki Paşa (Tuğğ. BİNGÖL)	(159-532)
Mür. 4 ncü Kor.Kur.Bşk.	Alb.	Süreyya (Em. Tuğğ. İLMEN)	(Belge)
4 ncü Kor. Kur.	Yb.	Sadık Sabri (Alb.)	(346-263)
AYDIN TÜM. KOMUTANI	Yb.	Von Lossow (Alman)	(139-Ek)
Aydın Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Mustafa Edip Servet (Alb. TÖR)	(139-Ek)
Nazilli A.K.	Yb.	Ali	(139-Ek)
Aydın A.K.	Yb.	Enver	(139-Ek)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

Isparta A.K.	Yb.	Ragıp (Yb.)	(139-Ek)
EREĞLİ TÜM. KOMUTANI	Alb.	Ali Rıza (Tuğğ.)	(159-531)
Ereğli Tüm.Kur.Bşk.	Öyzb.	Esat Faik (Yb. ŞEN)	(139-Ek)
Bolu A.K.	Yb.	Nuri	(139-Ek)
Bartın A.K.	Alb.	Mehmet Fethi	(139-Ek)
Muğla A.K.	Yb.	Hüseyin Avni (Yb.)	(139-Ek)
Top. Tb. K.	Bnb.	Emin	(139-Ek)
29 NCU TÜM. KOMUTANI	Alb.	Matthies	(159-531)
29 ncu Tüm. Kur. Bşk.	Öyzb.	Şefik Avni (Yb. ÖZÜDOĞRU)	(36-Ek)
85 nci A.K.	Yb.	İsmail Remzi	(139-Ek)
86 nci A.K.	Alb.	Ahmet Hamdi	(139-Ek)
87 nci A.K.	Alb.	Mehmet Ali	(139-Ek)
KAYSERİ RED. TÜM. K.	Tuğğ.	Sabri Paşa	(151-155)
Kayseri Red.Tüm.Kur.Bşk.	Yb.	Ali Rıfat	(348-459)
Kayseri Red. A.K.	Yb.	Musa Kazım	(363-K.1)
Nevşehir Red. A.K.	---	Mahmut	(138-Ek)
Develi Red. A.K.	---	---	
4 NCÜ KOR.B.B.			
2 nci Sv. A.K.	Alb.	Mehmet Ziya (Alb.)	(139-Ek)
Katar K.	Bnb.	Ziya	(139-Ek)
SOL KANAT ORDU KOMUTANI	Tümg.	Hurşit Paşa	(159-390)
Sol Kanat Or. Kur. Bşk.	Yb.	Enver (Paşa – Korg.)	(159-390)
Sol Kanat Or. Hrk.Ş.Md.Yrd.	Bnb.	Sedat (Korg. DOĞRUER)	(4-5)
Sol Kanat Or.Kh.Kur.	Yzb.	Kazım (Org. ÖZALP)	(5-430)
10 NCU KOLORDU KOMUTANI	Tümg.	Hurşit Paşa	(144-Ek-7)
10 ncu Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Süleyman Askeri (Yb.)	(5-424)
10 ncu Kor.Hrk.Ş.Md.	Bnb.	Ali İhsan (Tümg. SABİS)	(5-388)
4 NCÜ TÜM.KOMUTANI	Yb.	Muhittin (Tümg. AKYÜZ)	(159-531)
4 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Selahattin (Alb. KİP)	(159-59)
10 ncu A.K.	Bnb.	Osman Ata (Yb. ATAÇ)	(354A-26)
11 nci A.K.	Yb.	Yusuf	(348-331)
12 nci A.K.	Yb.	Celal	(51-Ek)
8 nci Top. A.K.	Alb.	Raif	(26-Ek)
31 NCİ TÜM.KOMUTANI	Alb.	Fahrettin (Korg. TÜRKKAN)	(145-72)
31 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Tahir (Yb.)	(159-325)
31 nci Tüm.Kur.	Bnb.	Hüseyin Hüsnü (Korg. KILKIŞ)	(4-16)
91 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Esat (Alb. SAGAY)	(349-201)
92 nci A.K.	Alb.	Hasan Tahsin (Alb.)	(345-32)
Top. Tb. K.	Bnb.	Rüştü (Tümg. ERDELHUN)	(345-357)
HARPUR RED.TÜM.K.	Tuğğ.	Emin Paşa	(159-532)
Harput Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Fethi (Yb. UZGÖREN)	(347-24)
Elazığ Red. A.K.V.	Öyzb.	Ahmet Mithat (Yb.)	(354A-322)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBESİ	ADI VE SOYADI	
Arapkir Red. A.K.	---	---	
Palu Red. A.K.	---	---	
5 NCİ SÜVARİ A.K.	---	---	
1 NCİ KOLORDU KOMUTANI	Tümğ.	Şevket Turgut Paşa (Hafız)	(159-531)
1 nci Kor.Kur.Bşk.	Yb.	Abdülkerim (Tuğğ. ÖPELİMİ)	(346-136)
1 nci Kor.Kur.	Bnb.	Osman Nuri (Yb. ERÇİN)	(349-206)
2 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Tuğğ.	Neşet Paşa	(159-531)
2 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Halil Rıfat (Yb.)	(348-467)
4 ncü A.K.	Alb.	Ahmet Hamdi (Alb.)	(348-170)
5 nci A.K.	Alb.	Ahmet Cemil (Alb.)	(348-169)
6 ncü A.K.	Alb.	Rüştü (Tümğ. SAKARYA)	(145-85)
2 nci Top. A.K.	Yb.	Fuat	(56-Ek)
28 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Alaaddin	(159-532)
28 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Rıfat (Korg. MATARACI)	(4-28)
82 nci A.K.	Yb.	Cemal	(63A-1)
83 ncü A.K.	Alb.	Hasan Tahsin (Alb.)	(345-32)
84 ncü A.K.	Yb.	Kamil	(63A-1)
28 nci Top. A.K.	Bnb.	Ahmet Şakir (Yb. KUTSAL)	(345-248)
FATİH TÜMENİ KOMUTANI	Alb.	İbrahim Ethem (Şehzadebaşı)	(159-532)
Fatih Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Şükrü Naili (Korg. GÖKBERK)	(12-88)
Fatih Tüm.Kur.	Yzb.	İzzettin (Org. ÇALIŞLAR)	(12-193)
Fatih Tüm.Kur.	Yzb.	Osman Zati (Tümğ. KORAL)	(12A-233)
Fatih A.K.	---	---	
Süleymaniye A.K.V.	Bnb.	İsmail Adil (Yb. ÜNAL)	(345-297)
Hırkai Şerif A.K.V.	Bnb.	Reşit (Yb. PALABIYIKOĞLU)	(354A-125)
2 NCİ KOLORDU KOMUTANI	Tuğğ.	Hasan İzzet Paşa (AROLAT)	(5-200)
3 NCÜ TÜMEN KOMUTANI	Tuğğ.	Ziya	(159-531)
3 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Galatah Şevket (Alb. GALATALI)	(348-363)
7 nci A.K.	Alb.	Yusuf	(363-12)
8 nci A.K.	Yb.	Halil Nasır	(363-12)
9 ncü A.K.	Bnb.	Ali Rıza (Yb.)	(348-338)
3 ncü Top. A.K.	Yb.	Ali Rıza	(123-2)
5 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Fuat Ziya (Alb. ÇİĞİLTEPE)	(159-531)
5 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Hamdi	(159-60)
13 ncü A.K.	Alb.	Ömer Cemil (Alb.)	(348-137)
14 ncü A.K.	Alb.	Servet	(138-Ek)
15 nci A.K.	Yb.	Mahmut Tahir (Yb.)	(348-302)
12 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Tuğğ.	Tevfik Paşa	(159-531)
12 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Süleyman İlhami (Yb.)	(159-60)
12 nci Tüm.Kur.	Yzb.	Burhanettin (Tümğ. DENKER)	(349-291)
35 nci A.K.	Yb.	Hafız Rıfat	(138-Ek)
Bandırma A.K.	Yb.	Mehmet Şükrü (Yb.)	(348-218)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
Kirmasti A.K.	Yb.	Mehmet	(138-Ek)
10 NCU SÜVARİ A.K.	Yb.	Ömer Fehmi (Yb.)	(348-220)
ÇATALCA OR. BAĞLI BİRLİKLERİ			
AMASYA TÜM. KOMUTANI	Tuğg.	Ahmet Hakkı Paşa (SÜTEKİN)	(159-532)
Amasya Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Ahmet Muhtar (Alb. ÖZKAYNAK)	(159-64)
Amasya A.K.	---	---	
Merzifon A.K.	---	---	
Tokat A.K.	---	---	
SELİMİYE TÜM. KOMUTANI	Tuğg.	İdris Paşa	(159-65)
Selimiye Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	(Osman Şevket (Tuğg. ESKİN)	(348-354)
Üsküdar A.K.	---	---	
Cihangir A.K.	Yb.	Süleyman Mesrur (Alb. TOLUNAY)	(348-461)
Kasımpaşa A.K.V.	Bnb.	Hüseyin Nurettin (Tümğ. ÖZSU)	(12A-88)
ANKARA TÜM. K.	Tuğg.	Mustafa Şevki Paşa	(159-532)
ANKARA TÜM. K.	Yb.	Fevzi (Mrş. ÇAKMAK) (2)	(12-54)
Ankara Tüm. Kurmayı	Yzb.	Naci (Korg. TINAZ)	(152-Ek)
Ankara Red. A.K.	Yb.	Zühtü	(363-12)
Ayaş Red. A.K.	Yb.	Mehmet Faik (Yb. BERMEK)	(349-213)
Çankırı Red. A.K.	---	---	
Tosya Red. A.K.	Bnb.	Mehmet Mazhar (Alb.)	(354A-27)
YOZGAT TÜM. KOMUTANI	Alb.	Fevzi	(139-Ek)
Yozgat Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Ahmet Müfit (Yb. ÖZDEŞ)	(139-Ek)
Yozgat A.K.	Yb.	Nazmi	(139-Ek)
Sungurlu A.K.	Yb.	Salih	(139-Ek)
Bandırma A.K.	Yb.	Mehmet Şükrü (Yb.)	(139-Ek)
AŞİRET SV. TUĞ. K.	Bnb.	Fahrettin (Org. ALTAY)	(1-67)
Aşiret Sv. Tuğ. Kur. Bşk.	Öyzb.	Müştak (Bnb.)	(1-67)
22 nci Sv. A.K.	Bnb.	Rifat	(139-Ek)
23 ncü Sv. A.K.	Bnb.	Mehmet Ali	(145-102)
20 nci Sv.A.K.	Bnb.	Bahir	(139-Ek)
BAĞIMSIZ SÜVARİ TUG. K.	Alb.	İbrahim Ethem (Şehzadebaşı)	(259-532)
Bağ. Sv.Tug.Kur.Bşk.	Yb.	Mehmet Kenan (Korg. DALBAŞAR)	(12-171)
1 nci Sv. A.K.	Bnb.	Hacı M. Arif (Alb. ÖRGÜÇ)	(12A-67)
2 nci Sv. A.K.	Bnb.	Halil	(451-118)
3 ncü Sv. A.K.	Bnb.	Yusuf Ziya (Alb.)	(348-347)
Ordu Topçu K.lığı Kur.	Yb.	Yakup Şevki (Org. SUBAŞI)	(12A-72)
GELİBOLU SEYYAR ORDUSU K.	Tuğg.	Fahri Paşa	(159-447)
1 NCI MÜR. (BOLAYIR)KOR.K.	Tuğg.	Fahri Paşa	(159-532)
1 nci Mür.Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Mustafa Kemal (Mrş. ATATÜRK) (3)	
1 nci Mür.Kor.Kh.Sb.	Bnb.	Osman Nuri (Yb. ERÇİN)	(347-188)
1 nci Mür.Kor.Kh.Sb.	Ütgüm.	Baki (Korg. VANDEMİR)	(4-32)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
30 NCU TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Rami	(159-532)
30 ncu Tüm.Kur.Bşk.	Öyzb.	Şakir Nimet (Yb.)	(132-26)
88 nci A.K.	Yb.	Abdünnebi (Yb.)	(348-263)
89 ncu A.K.	Alb.	Mehmet Ali	(363-10)
90 ncı A.K.	Yb.	Abdürrahim	(109-1)
32 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Tuğg.	Hüsnü Paşa	(159-532)
32 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Ömer Adil (Alb. TÜRER)	(148-Ek.4)
32 nci Tüm.Kh.Sb.	Yzb.	Abdülbaki (Yb. KORUKOĞLU)	(345-595)
94 ncü A.K.	Yb.	Sami	(148-192)
95 nci A.K.	Bnb.	Cemal (Tuğg. ESENER)	(349-263)
96 nci A.K.	---	---	
MÜR. TÜM. KOMUTANI	Alb.	Nuri	(159-532)
Mür.Tüm.Kur.	Bnb.	Vahit (Yb. ERGİL)	(347-32)
2 NCİ MÜR. (GELİBOLU) KOR.K.	Tuğg.	Mehmet Ali Paşa	(159-532)
2 nci Mür.Kor.K.Emir Sb.	Yzb.	İsmail Hakkı (Yb. OKDAY)	(155-181)
27 NCİ TÜM. KOMUTANI	Tuğg.	Mustafa Paşa (Nemrut)	(159-532)
27 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Ali Rıza (Yb.)	(148-Ek2)
73 ncü A.K.	Alb.	Zeki	(22-Ek)
79 ncu A.K.	Alb.	Şerif	(148-96)
80 nci A.K.	Alb.	Ahmet Şevki	(145-72)
8 nci Niş. Tb. K.	Bnb.	Hüseyin Recai (Yb.)	(345-114)
SAMSUN TÜMENİ K.	Alb.- Tuğg.	Celal Paşa	(159-532)
Samsun Tüm.Kur.	Yzb.	Filibeli Rüştü (Korg. AKIN)	(4-28)
Samsun A.K.V.	Bnb.	Mustafa Münip (Alb. UZSOY)	(12A-42)
Ünye A.K.V.	Yzb.	Yusuf Ziya (Bnb.)	(354B-123)
Giresun A.K.V.	Bnb.	Mehmet Nihat (Yb. ADOR)	(354A-300)
AFYON TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Mehmet Şükrü (Alb. SAGUN)	(159-532)
Afyon Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Ali İhsan (Tümg. SABİS)	(12A-175)
Afyon Red. A.K.V.	Öyzb.	Mehmet Fehmi (Tuğg. TINAZTEPE)	(354B-32)
Akşehir Red. A.K.	---	---	
Mersin A.K.	Yb.	Abdürrezzak (Alb. AKBARLAS)	(346-84)
3 NCÜ MÜR. (MAYDOS) KOR.K.	Tuğg.	Şevki Paşa	(159-532)
3 ncü Mür.Kor.Kur.Bşk.	Alb.	Ahmet Fevzi (Alb. TUMAY)	(Belge)
3 ncü Mür.Kor.Kur.	Yzb.	Mehmet Sabri (Tümg. BEŞE)	(354B-474)
ÇANAKKALE TÜM.K.	Tuğg.	Hasan Tahsin Paşa	(159-532)
Çanakkale Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Mehmet Hüsnü (Bnb.)	(459-67)
Çanakkale Red. A.K.	Yb.	İsmail Hakkı (Yb.)	(348-278)
Biga Red. A.K.	---	---	
EDREMIT TÜM. K. (4)	Alb.	İhsan (Tuğg. SÖKMEN)	(159-532)
Edremit Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Refik (Yb. URAN)	(159-67)
Edremit Red.A.K.	Yb.	Mehmet Şemi (Yb.)	(348-310)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

Bayramiç Red. A.K.V.

Öyzb.

Sıtkı (Alb.)

(346-327)

Ayvacık Red. A.K.

Aşiret Sv.Tug.K.

Açıklamalar:

1. 13 Temmuz 1913'te başlatılan ileri hareketle, 15 Temmuz'da MİD-YE-ENEZ Hattı, 21 Temmuz'da KIRKLARELİ, 22 Temmuz'da Edirne geri alındı.

2. Mrş. Fevzi ÇAKMAK 2 Ağustos 1913'te, yani EDİRNE geri alındıktan sonra göreve başladı.

3. Bolayır Kor.Kur.Bşk. olan, Kur.Bnb. Mustafa Kemal (ATATÜRK), 22 Temmuz 1913'den itibaren Tuğg. Fahri Paşa'nın yazılı emriyle Kor.K.lığına vekalet etmiştir (159-447).

4. Edremit Tümeni ileri harekâta katılmamış olup Gelibolu Yarımadası'nın savunmasını deruhte etmiştir.

GARP ORDUSU (18 EKİM 1912 – 14 NİSAN 1913)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
GARP ORDUSU KOMUTANI	Korg.	Ali Rıza Paşa	(157-4)
Garp Ordusu Kur. Bşk.	Alb.	Cemal (Mersinli – Tümğ.)	157-4)
Garp Ordusu 2 nci Bşk.	Alb.	Ziya (Tuğğ. KUTNAK)	(147-75)
Garp Ordusu Kh.Kur.	Yb.	Celal (Alb. MENGİL)	(147-75)
Garp Ordusu Kh. Kur.	Yzb.	Kazım (Org. ORBAY)	(157-47)
Garp Ordusu Kh.Kur.	Ütğm.	Baki (Korg. VANDEMİR)	(4-32)
Garp Ordusu Kh.Kur.	Bnb.	Şefik (Tuğğ. TÜRŞAN)	(346-550)
Garp Ordusu Kh.Kur.	Bnb.	Muhittin Nami	(349-185)
Gnkur. Temsilcisi	Bnb.	Behiç (Alb. ERKİN)	(349A-51)
Garp Ordusu İd.İşl.Bşk.	Alb.	Tayfur	(136-547)

SIRP CEPHESİ KUVVETLERİ

VARDAR ORDUSU KOMUTANI	Korg.	Halepli Zeki Paşa (KILIÇOĞLU)	(142-123)
Vardar Or.Kur.Bşk.	Alb.	Halil (Tuğğ. SEDES)	(163-15)
Vardar Or.Hrk.Ş.Md.	Yb.	Fevzi (Mrş. ÇAKMAK)	(147-175)
Vardar Or.İsh.Ş.Md.	Bnb.	Süleyman Şakir (Alb. ORBAY)	(163-15)
Vardar Or.İsth.Ş.Yrd.	Bnb.	Hasan Tosun	(163-15)
Vardar Or.Merkez Ş.Md.	Yb.	Hayrettin	(163-15)
Vardar Or.Levazım Bşk.	Alb.	Osman	(163-15)
Vardar Or.Kh.Kur.	Öyzb.	Rıfat (Yb. SÖZÜER)	(163-15)
Vardar Or.Kh.Kur.	Öyzb.	Yahya Hayati (Alb.)	(163-15)
Vardar Or. Kh.Kur.	Bnb.	Selahattin Adil (Tümğ.)	(147-280)
Vardar Or.Kh.Kur.	Yzb.	Mehmet Selahattin (Yb.)	(10-176)
Vardar Or.Yaveri	Yzb.	Ekrem (Korg. BAYDAR)	(163-15)
Vardar Or. Yaveri	Yzb.	Mahmut Nedim (Yb. HENDEK) (I)	(163-15)
5 NCİ KOLORDU KOMUTANI	Tümğ.	Kara Sait Paşa	(163-26)
5 nci Kor.Kur.Bşk.	Alb.	Mustafa	(147-246)
5 nci Kor.Kur.	Yb.	Adil (Köstendil)	(147-243)
5 nci Kor.İsth.Ş.Md.	Bnb.	Kemal	(354-36)
5 nci Kor.İdare Ş.Md.	Bnb.	Necati	(354-36)
5 nci Kor.Kur.	Yzb.	Kazım (Org. ÖZALP)	(10-159)
5 nci Kor.Kur.	Yzb.	İzzettin (Org. ÇALIŞLAR)	(147-237)
5 nci Kor.Kur.	Yzb.	Kazım (Org. ORBAY)	(12-211)
5 nci Kor.İstihkam K.	Bnb.	Süleyman	(354-43)
5 nci Kor.K. Yaveri	Yzb.	Ali Saim (Alb. SEÇİK)	(354-43)
13 NCÜ TÜMEN KOMUTANI	Tuğğ.	Galip Paşa (Korg. PASİNLER)	(147-382)
13 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Osman Zati (Tümğ. KORAL)	(147-239)
37 nci A.K.	Alb.	Kazım (23)	(348-186)
37 nci A.K.	Yb.	Vasıf	(147-351)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
38 nci A.K.	Yb.	Hasan Saadetin (Alb.)	(46-Ek)
39 ncu A.K.	Alb.	Hasan Vasıf (Alb.)	(99-Ek)
1/13 Top. A.K.	Bnb.	Mazhar	(46-Ek)
Nişancı Tb. K.	Bnb.	Necmettin	(46-Ek)
15 NCİ TÜM.KOMUTANI	Tuğg.	İsmail Hakkı Paşa (2)	(147-243)
15 NCİ TÜM. K.	Tuğg.	Mehmet Ali Paşa	(10-166)
15 nci Tüm.Kur.	Yzb.	Mecit (Alb. SAKMAR)	(354-33)
43 ncü A.K.	Yb.	Saadettin	(354-33)
44 ncü A.K.	Yb.	Hasan Askeri (Alb. YÜCEKÖK)	(145-64)
45 nci A.K.	Bnb.	Şakir Ağa	(63-Ek)
15 nci Top.A.K.	Yb.	Rıza	(124-Ek)
15 nci Top.A.K.	Yb.	Mustafa Nazmi (Yb.)	(348-315)
Nişancı Tb. K.	Bnb.	Abbas	(354-52)
16 NCİ TÜM.KOMUTANI	Tuğg.	Mehmet Paşa (21)	(10-152)
16 NCİ TÜM. K.	Alb.	Kazım	(143-168)
16 ncı Tüm.Hrk.Ş.Md.	Yzb.	Mustafa (Org. MUĞLALI)	(12-135)
46 ncı A.K.	Alb.	Mehmet Sadık	(348-456)
47 nci A.K.	Alb.	Behçet	(147-170)
48 nci A.K.	Alb.	İsmail Hakkı	(147-170)
16 ncı Top. A.K.	Yb.	Ali Avni (Yb.)	(348-270)
İŞTİP REDİF TÜM.KOMUTANI	Tuğg.	Halit Paşa (Tuğg.)	(354-92)
İştip Redif Tüm.Kur.	Bnb.	İsmail Hakkı	(354-38)
İştip Redif A.K.	Alb.	Hüseyin Hüsnü	(348-92)
Koçana Redif A.K.	Yb.	Sadettin	(348-462)
Koçana Redif A.K.	Bnb.	Hasan Mümtaz (Alb. ÇEÇEN)	(12-35)
Köprülü Redif A.K.	Yb.	Ahmet Kamil	(348-459)
Top. Tb. K.	Bnb.	Rıza	(354-43)
5 NCİ KOR.BAĞLI BİRLİKLERİ			
5 nci Nişancı A.K.	Yb.	Halit Sami (Alb.)	(5-437)
5 nci Nişancı A.K.	Yb.	Kemalettin (Alb.)	(145-34)
26 ncı Süvari A.K.	---	---	
6 NCİ KOLORDU KOMUTANI	Tümg.	Cavit Paşa	(147-381)
6 ncı Kor.Kur.Bşk.	Alb.	Mehmet Remzi (Tuğg. AVCI)	(133-422)
6 ncı Kor.Kur.	Bnb.	Cafer Tayyar (Tümg. EGİLMEZ)	(143-381)
17 NCİ TÜM. KOMUTANI	Tuğg.	Mustafa Paşa	(147-219)
17 nci Tüm. Kur.	Yzb.	Ahmet Ferit (Yzb. TEK)	(352-232)
49 ncu A.K.	Yb.	Celal	(147-347)
50 nci A.K. (33)	Bnb.	Ali Faik	(348-463)
51 nci A.K.	Yb.	Mehmet Naki (Yb. YÜCEKÖK)	(349-216)
17 nci Top. A.K.	Alb.	Osman Nuri (Alb.)	(348-204)
18 NCİ TÜM. KOMUTANI	Alb.	Hüseyin Hüsnü (Aydoslu)	(147-257)
18 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Mehmet Sabit (Org. NOYAN)	(161-Ek)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

52 nci A.K.	Yb.	Talip	(161-Ek)
53 ncü A.K.	Yb.	Galip	(156-133)
54 ncü A.K.	Yb.	Mehmet Talip (Yb.)	(348-312)
1/18 Top. A.K.	---	---	
MANASTIR REDİF TÜM.K. (3)	Alb.	Mehmet Ali (Tuğg.)	(348-104)
Manastır Redif A.K.	Alb.	Derviş (Alb.)	(348-174)
Pirlepe Redif A.K.	Yb.	Mehmet Naki (Yb. YÜCEKÖK)	(348-461)
Debre Redif A.K.	---	---	
6 NCI KOR.B.B.			
6 ncı Nişancı A.K.	Alb.	Kazım	(147-168)
5 ncı Top. Tb.K.	---	---	
13 ncü Süvari A.K.	Bnb.	Süleyman Sabri (Tümg.)	(348-349)
7 NCI KOLOORDU KOMUTANI	Tümg.	Fethi Paşa (4)	(147-255)
7 NCI KOLOORDU KOMUTANI	Tuğg.	Galip Paşa (Korg. PASİNLER)	(5-164)
7 ncı Kor.Kur.Bşk.	Yb.	Faik (Çolak Faik Paşa)	(5-330)
7 ncı Kor.Kur.Bşk. V.	Yb.	Mehmet İrfan (Alb. DURUKAN) (22)	(346-537)
7 ncı Kor.Kur.	Bnb.	Osman Şevket (Tuğg. ESKİN)	(348-354)
7 ncı Kor.Kh.Sb.	Bnb.	Hüseyin Avni (Yb. ARIBURUN)	(346-326)
19 NCU TÜM. KOMUTANI	Tuğg.	Sait Paşa (29)	(2-66)
19 NCU TÜM. KOMUTANI	Yb.	Faik (Çolak Faik Paşa)	(147-255)
19 ncu Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Şakir (Kırdareli - Tuğg. GÜLEŞ)	(7-87)
19 ncu Tüm.Kh.Sb.	Yzb.	Mehmet Şevki (Tuğg. DOĞAN)	(7-96)
19 ncu Tüm.Kh.Sb.	Ütg̃m.	Hüseyin Rahmi (Alb. APAK)	(354B-460)
55 ncı A.K.	Yb.	Halit	(27-Ek)
56 ncı A.K.	Yb.	Bahattin	(27-Ek)
57 ncı A.K.	Alb.	Şemi (Alb.)	(27-Ek)
19 ncu Top. A.K.	Yb.	Galip	(27-Ek)
ÜSKÜP REDİF TÜM.K.	Tuğg.	Kadri Paşa (32)	(147-164)
ÜSKÜP REDİF TÜM.K.	Tuğg.	Abdülkadir Paşa	(348-83)
Üsküp Red. Tüm.Kur.	Yzb.	Burhanettin (Tümg. DENKER)	(349-291)
Üsküp Redif A.K.	Yb.	Galip Nuri	(348-460)
Preşevo Redif A.K.	Yb.	Osman Necati (Yb. ERGUN)	(348-318)
Kalkandelen Red. A.K.	Alb.	Yusuf Ziya	(147-166)
21 ncı Top. Tb. K.	---	---	
PRİŞTİNE REDİF TÜM. K.	Tümg.	Kalkandelenli Mehmet Paşa (5)	(147-88)
Prıştine Red. Tüm.Kur.	Yzb.	Filibeli Rüştü (Korg. AKIN)	(4-28)
Gore Redif A.K.	---	---	
Geylan Red. A.K.	Bnb.	Hamit Ağa	(147-161)
Prizren Red. A.K.	Alb.	Mehmet Mühfi (Alb.)	(348-193)
20 ncı Top.Tb..K.	Yb.	Mehmet Lütfü (Yb. KURŞUNCU)	(348-221)
PRİŞTİNE MÜF. K. (6)	Tümg.	Mehmet Paşa (5)	(147-88)
Prıştine Müf.Kur.Bşk.	Bnb.	Adem Vasfi (Alb. YARADANAKUL)	(147-88)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
Vulçetirin Redif A.K.	Yb.	İbrahim (Yb.)	(348-293)
Piriştine Red. A.K.	Alb.	Asım (Alb.)	(348-173)
Top. Tb.K.	---	---	
TAŞLICA BÖLGESİ K.	Alb.	Halit Münir (Alb.)	(147-88)
Mitroviça Red.Müf.K.	Alb.	Mehmet Sami	(348-456)
Mitroviça Red.Müf.Kur.	Yzb.	Filibeli Rüştü (Korg. AKIN)	(4-28)
Yenipazar Red.Müf.K.	Tuğg.	Bahtiyar Paşa	(147-156)
Yenipazar Red.Müf.Kur.	Yzb.	Mehmet Lütfi (Yb. YÜCEL)	(356-61)
Senice Redif Müf. K.	Bnb.	Ali Mümtaz	(133-280)
Taşlıca Redif Müf.K.	---	Muhtar	(392-180)
7 NCİ KOR.BAĞLI BİRLİKLERİ			
7 nci Nişancı Alayı K.	Yb.	Ahmet Hamdi	(348-459)
17 nci Süvari Alayı K.	---	---	
20 nci Sv. A.K.	Yb.	Hasan Lütfi (Alb. AKDENİZ)	(348-232)
ORDU B.B.			
BAĞIMSIZ SÜVARİ TÜM. K. (7)	Tuğg.	Süleyman Faik Paşa	(147-219)
Süvari Tüm.Kur.Bşk.	Alb.	Raşit Galip (Alb. DOZAR)	(147-262)
7 nci Sv.Tug.K.	Alb.	Şevket	(80-Ek)
13 ncü Sv. A.K.	Alb.	Mehmet Ali	(80-Ek)
16 ncı Sv. A.K.	Alb.	Muhlis (8)	(147-219)
8 nci Sv. Tuğ.K.	Alb.	Mehmet Sami	(80-Ek)
6 ncı Sv. A.K.	Yb.	Osman	(80-Ek)
15 nci Sv. A.K.	Yb.	Mustafa Şevki	(80-Ek)
Vardar Or.Top.K.	Tuğg.	Hasan Rıza Paşa	(163-40)
Vardar Or.Menzil Müfettişi	Alb.	Tayyar	(163-40)
Vardar Or.Shh.Müfettişi	Tuğg.	Cemal Paşa	(163-41)

BULGAR CEPHESİ KUVVETLERİ

USTRUMA KOLORDUSU K.	Tümğ.	Ali Nadir Paşa	(147-113)
Ustruma Kor.Kur.Bşk.	Yb.	Rafet	(348-462)
Ustruma Kor.Kur.	Yzb.	Hüseyin Hüsnü (Korg. KILKIŞ)	(4-16)
14 NCÜ TÜM. KOMUTANI	Tuğg.	Galip Paşa	(147-113)
14 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Şükrü Naili (Korg. GÖKBERK)	(12-88)
40 ncı A.K..	Yb.	İsmail Hakkı	(354-33)
41 nci A.K.	Yb.	Ahmet Faik (Yb.)	(147-334)
42 nci A.K.	Yb.	Salih	(147-337)
14 ncü Top. A.K.	Yb.	Salih Zeki (Yb.)	(348-325)
SEREZ REDİF TÜM.K.	Tuğg.	Ali Naci Paşa (Tuğg.)	(348-86)
Serez Redif A.K.	Alb.	Osman Nuri (Alb.)	(348-203)
Ustrumca Redif A.K.	Alb.	Necip Asım (Alb. YAZIKSEZ)	(348-200)
Avrathisar Redif A.K.	Yb.	Mehmet Selim (Yb.)	(348-309)
NEVREKOPMÜFREZESİ K.	---	---	

MAKAM/BİRLİK

Nevrekop Redif A.K.

KOR.BAĞLI BİRLİKLERİ

25 nci Süvari A.K:

14 ncü Top. A.K.

RÜTBE ADI VE SOYADI

Alb.

Mahmut (Alb.)

(348-125)

Yb.

Salih Zeki (Yb.)

(348-325)

YUNAN CEPHESİ KUVVETLERİ**MÜRETTEP 8 NCİ KOLORDU K.** Tümğ.

Hasan Tahsin Paşa

(161-304)

Mür.8 nci Kor.Kur.Bşk.

Yb.

Halil Recai (Alb.)

(161-127)

Mür. 8 nci Kor.Kh.Kur.

Yzb.

Ahmet İhsan (Alb.)

(348-248)

Mür. 8 nci Kor.Kh.Kur.

Bnb.

Ömer Lütfi (Alb. ERİROL)

(161-220)

Mür. 8 nci Kor.Kh.Kur.

Bnb.

Ethem Servet (Alb. BORAL)

(161-222)

22 NCİ TÜMEN KOMUTANI Tuğğ.

Ahmet Tevfik Paşa (ALPSOY)

(161-127)

22 nci Tüm.Kur.

Yzb.

Abdurrahman Sami (Bnb.)

(161-301)

22 nci Tüm.Kh.Sb.

Yzb.

Mustafa Süreyya (Yb. KARAKAPLAN) (354B-268)

64 ncü A.K.

Alb.

Sami

(145-64)

65 nci A.K.

Yb.

Abdurrahman (Yb.) (24)

(348-219)

65 nci A.K.

Bnb.

Ahmet Tevfik

(Belge)

66 nci A.K.

Yb.

İhsan (Yb.)

(348-295)

22 nci Top. A.K.

Yb.

Selim Zekeriya (Yb.)

(348-326)

NASLIÇ REDİF TÜM. K. Alb.

İsmail Hakkı (Tuğğ.)

(7-179)

Nasliç Red. Tüm.Kur.

Yzb.

Ahmet Zeki (Tümğ. SOYDEMİR)

(161-219)

Kozana Redif A.K.

Yb.

Hamza (Yb)

(348-282)

Nasliç Redif A.K.

İzzet

(Belge)

Görice Redif A.K.

Yb.

Abdi (Yb.)

(346-261)

14 NCÜ SÜVARİ A. K. Bnb.

Süleyman Fehmi

(145-67)

SELANİK REDİF TÜM. K. Tuğğ.

Muhittin Paşa (ÇANGA)

(147-216)

Selanik Red. Tüm.Kh.Sb.

Ütğm.

Baki (Korg. VANDEMİR)

(4-32)

Vodine Redif A.K.

Alb.

Şükrü (Alb.)

(348-457)

Vardar Redif A.K.V.

Bnb.

Mehmet Emin (Yb.)

(346-74)

Kelemeriye Redif A.K.

Alb.

Şükrü

(161-239)

Karaburun Müsth. Mvk. K.

Bnb.

Mahmut Macit (Yb. DİNÇER)

(345-466)

DRAMA REDİF TÜM. K. Tuğğ.

Süleyman Paşa

(348-119)

Drama Red. Tüm.Kur.Bşk.

Yb.

Mustafa Hamdi (Yb.)

(161-235)

Drama Red.A.K.

Yb.

Mehmet Faik (Yb. BERMEK)

(349-213)

Drama Red. A.K. V.

Bnb.

Ahmet Nuri (Alb. ÖZTEKİN)

(12A-123)

Kavala Red. A.K.

Nevrekop Red. A.K.

BAĞIMSIZ YANYA KOLORDU K. Tuğğ.

Esat Paşa (Korg. BÜLKAT)

(134-37)

Bağımsız Yanya Kor.Kur. Bşk.

Bnb.

Ali Fuat (Korg. CEBESoy) (9)

(155-47)

Bağımsız Yanya Kor.Kur.Bşk.

Yb.

Turgut

(155-47)

Bağımsız Yanya Kor.Kur.Bşk.

Bnb.

Hasan Tosun (26)

(352-197)

Yanya Kor.Hrk.Ş.Md.

Yzb.

Kemalettin Sami (Korg. GÖKÇEN)

(7-93)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBESİ ADI VE SOYADI**

Yanya Kor.Shh. Bşk.Dr.	Yb.	Dr. Süleyman Numan (Paşa)	(155-114)
Kor.K.Emir Sb.	Ütgm.	İsmail Hakkı (Yb. OKDAY)	(161-683)
23 NCÜ TÜMEN KOMUTANI	Tuğg.	Cevat Paşa (31)	(155-50)
23 NCÜ TÜMEN KOMUTANI	Bnb.	Ali Fuat (Korg. CEBESÖY) (9)	(161-477)
23 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Öyzb.	Vecihi (Bnb.)	(35-Ek)
67 nci A.K.	Alb.	Mehmet Ali (30)	(35-Ek)
67 nci A.K.	Bnb.	İsmet	(161-478)
68 nci A.K.	Yb.	Arif	(35-Ek)
68 nci A.K.	Yb.	Hulusi (Yb.)	(348-287)
69 ncu A.K.	Yb.	Halil Necati (30)	(35-Ek)
69 ncu A.K.	Bnb.	Seyfullah (Alb.)	(161-478)
23 ncü Top.A.K.	Yb.	Nuri	(35-Ek)
MÜR.1 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Fethi	(161-K.13)
Mür.1 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Hasan	(161-K.13)
31 nci A.K. (34)	Bnb.	Ahmet	(161-K.13)
59 ncu A.K.	Alb.	Abdurrezak	(161-K.13)
Mür. Bağ. Tb. K.	Bnb.	Halit	(161-K.13)
YANYA REDİF TÜMEN K.	Alb.	Celalettin	(161-619)
YANYA REDİF TÜMEN K.	Yb.	Bahattin (10)	(161-619)
Yanya Redif A.K.	Yb.	Mahmut Nedim (Yb.)	(348-217)
Ergiri Redif A.K.	Yb.	Yusuf Cevat (Yb.)	(348-332)
Avlonya Redif A.K.	Yb.	Ali Vefa (11)	(161-470)
Avlonya Redif A.K.	Bnb.	Selahattin Adil (Tümg.)	(352-197)
11 nci Top. A.K.	Yb.	Hasan Basri (Yb.)	(348-283)
YANYA MÜSTAHFİZ TUĞ.K.	Alb.	Hamdi (Paşa)	(161-466)
YANYA MÜSTAHKEMMEVKİ K.	Yb.	Mehmet Vehip (Korg. KAÇI) (12)	(161-135)
Yanya Müsth.Mvk.Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Emin (Korg. KORAL) (16)	(161-126)
Yanya Müsth.Mvk.Kur.Bşk.	Yzb.	Yusuf Ziya (Çakal) (Tümg. EKİNCİ)	(161-480)
Yanya Müsth.Mvk.Kh.Sb.	Ütgm.	İsmail Hakkı (Yb. OKDAY)	(155-49)
Yanya Müsth.Mvk.Top.A.K.	Yb.	Şükrü (Yb.)	(161-135)
Yanya Müsth.Mvk.Top.A.K.	Bnb.	Sarı Emin (Tümg.)	(155-49)
Yanya Müsth.Mvk.İstihkam K	Bnb.	Raşit	(161-175)
19 NCU TÜMEN K. (13) (14)	Yb.	Faik (Çolak Faik Paşa)	(161-491)
21 NCİ TÜMEN K. (13)	Tuğg.	Cavit Paşa (15)	(163-64)
21 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Sami (15)	(161-538)
21 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Hüseyin Avni (Tümg. ULER)	(161-Ek)
61 nci A.K.	Alb.	Sami (15)	(161-Ek)
62 nci A.K.	Bnb.	Namık	(161-Ek)
63 ncü A.K.	Yb.	Mihail (Cemal Ağa) (25)	(348-461)
63 ncü A.K.	Bnb.	Şevki (145-34)	(161-Ek)
21 nci Niş.Tb.K.	Yzb.	Ali Vehbi	(161-K.15)
Köprülü, İstip Red.A.ları Müf.K.	Tuğg.	Mehmet Paşa	(162-489)

MAKAM/BİRLİK

Grebene Müfrezesi K.
 13 NCÜ TÜMEN K. (14) (17)
 13 ncü Tüm.Kur.Bşk.
 38 nci A.K.
 39 ncu A.K.
 13 ncü Niş. A.K.
 13 ncü Niş.A.K.
 J. Tb.K.

RÜTBE ADI VE SOYADI

Yzb. Grebeneli Bekir Fikri (Yb.GREBENE) (161-489)
 Tuğg. Galip Paşa (Korg. PASINLER) (163-56)
 Yzb. Osman Zati (Tümg. KORAL) (161-Ek)
 Yb. Saaddettin (161-Ek)
 Yb. Hasan Vasfi (161-Ek)
 Alb. Kazım (Şehit 24.10.1912) (Belge)
 Bnb. Necmettin (161-Ek)
 Bnb. Abdülkerim (161-Ek)

KARADAĞ CEPHESİ KUVVETLERİ**İŞKODRA VE İPEK****KUVVETLERİ KOMUTANI****İŞKODRA KOR.KOMUTANI****İŞKODRA KOR. KOMUTANI**

İşkodra Kor.Kur.Bşk.

İşkodra Kor.Kur.

İŞKODRA KUVAYI**MÜTAHAŞŞİDE KOMUTANI****24 NCÜ TÜM. KOMUTANI**

24 ncü Tüm. Kur. Bşk.

70 nci A.K.

70 nci A.K.

71 nci A.K.

72 nci A.K.

25 nci Top. A.K.

MÜRETTEP TÜM. K.

Mür.Tüm.Kur.Bşk.

53 ncü A.K.

54 ncü A.K.

ELBASAN REDİF TÜM.K.

Elbasan Red.Tüm.Kur.Bşk.

Draç Red.A.K.

Berat Red. A.K.

Tiran Red. A.K.

Elbasan Red. A.K.

İŞKODRA MÜS. MVK.K.

Ağır Top. A.K.

İPEK BÖLGESİ KOMUTANI**İPEK BÖLGESİ KOMUTANI**

İpek Blg. Kur. Bşk.

Akova Müfreze Komutanı

Berena Müfreze Komutanı

Tümg. Mahmut Hayret Paşa (156-55)
 Alb. Hasan Rıza (Paşa) (156-55)
 Tuğg. Esat Paşa (TOPTANI) (156)
 Öyzb. Abdurrahman Nafiz (Org. GÜRMAN) (12-196)
 Yzb. Kerametdin (Korg. KOCAMAN) (156-135)
 Tuğg. Esat Paşa (TOPTANI) (18) (156-124)
 Alb. Hasan Rıza (Paşa) (156)
 Yzb. Nesimi (156-85)
 Bnb. Mehmet Saadettin (19) (129-251)
 Bnb. Hamdi (Yb.) (156-165)
 Yb. Ragıp (Alb.) (348-239)
 Alb. Halit Münir (Alb.) (156-66)
 Alb. İbrahim (Paşa) (129-209)
 Alb. Tiranlı Sadık (Alb. GÜCÜYENER) (129-90)
 Yzb. Selim Şerif (Şamlı) (Bnb.) (156-Ek)
 Yb. Galip (129-93)
 Yb. Mehmet Talip (Yb.) (145-64)
 Alb. Cemal (Paşa) (134-61)
 Yzb. Asum (20) (156-170)
 Yb. Mahmut Salim (Yb.) (156-Ek)
 Yb. Ahmet Arif (Yb.) (156-Ek)
 Yb. Ethem (156-Ek)
 Yb. Ömer Lütfi (142-276)
 Yb. Mahmut Kamil (Paşa) (156-85)
 Bnb. Emin (28) (357-271)
 Tuğg. Cavit Paşa (27) (156-55)
 Tuğg. Mustafa Paşa (352-222)
 Yzb. Hüseyin Avni (Tümg. ULER) (129-373)
 Alb. Abdülrezzak (156-56)
 Yb. Cemal (156-56)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

Gasina Müfreze Komutanı

Yb

Tevfik

(156-56)

İpek Müfreze Komutanı

Alb.

Sami

(156-56)

Açıklamalar:

1. Yzb. Mahmut Nedim (Yb. HENDEK), milli mücadele döneminde meydana gelen DÜZCE Ayaklanmasının bastırılmasında, 24 ncü Tüm.K. iken, asiler tarafından pusuya düşürülerek 22 Nisan 1920’de HENDEK civarında şehit edildi.

2. 15 nci Tüm.K. İsmail Hakkı Paşa’nın sevk ve idaredeki yetersizliği üzerine, 7 Kasım 1912’de, yerine 8 nci Sv.Tug.K.Mehmet Ali Paşa getirildi.

3. MANASTIR Red.Tüm., 17 nci Tüm.K. Mustafa Paşa’nın komutasında muharebelere iştirak etmiştir.

4. 7 nci Kor.K. Fethi Paşa, 11 Kasım 1912 günü MANASTIR civarındaki KOÇİŞTE Tepesinde düşman taarruzlarını durdurmak gayreti içinde iken kahramanca şehit olmuştur. 19 Kasım günü RESNE’de toprağa verilmiştir.

5. 18 Ekim 1912’de rahatsızlığını bahane ederek görevden affını isteyen Priştine Müfrezesi K. Mehmet Paşa’nın yerine, Kalkandelenli Mehmet Paşa getirildi ve Priştine Müfrezesi ile Priştine Tümeni bir komuta altında birleştirildi. Kalkandelenli Mehmet Paşa sonra Arnavutluk’un ilk Harbiye Nazırı oldu.

6. Firzovik Müfrezesi (20 nci Metroviçe Tümeni) bu ismi aldı.

7. Bu tümen 26 Ekim 1912’de, 6, 13 ve 16 nci Sv. Alaylarından meydana gelen Sv.Tug. haline dönüştürüldü ve 5 nci Kor.K.lığına bağlandı. Tüm.K.S. Faik Paşa’da Ordu Sv. Müfettişliğine getirildi.

8. 26 Ekim 1912’de Sv. Tümeninin 15 nci Alayı 7 nci Kor. ile KALKANDELEN’e gittiği için geri kalan üç alayla bir tugay teşkil edilerek Alb. Muhlis komutasına verildi.

9. Bnb. Ali Fuat (CEBESÖY) 10 Kasım 1912’ye kadar Yanya Kor. Kur. Bşk.lığı, Mart 1913’e kadar da 23 ncü Tüm. K.lığı yapmıştır.

10. Alb. Celalettin’in yetersizliği üzerine 20 Ocak 1913’de komutanlığa Yb. Bahattin getirildi..

11. Yb. Ali Vefa, 8 Kasım 1912’de şehit oldu.

12. Esat Paşa’nın kardeşidir.

13. 9 Aralık 1912'de YANYA Kor. emrine katıldı, (19 ncu Tüm. 24 Aralık 1912'de lağvedildi.)

14. 24 Aralık 1912'de 13 ncü ve 19 ncu Tüm.ler lağvedilerek, bu iki tümen kıtalarından 3 ncü Tümen teşkil edildi. Komutanlığına Yb. Faik (Paşa) getirildi.

15. Cavit Paşa, 15 Aralık 1912 günü Yunan Cephesinde, askerlerinin önünde taarruz ederken şehit oldu. Yerine Alb. Sami getirildi.

16. Bnb. Mehmet Emin (Korg. KORAL), Cavit Paşa'nın şehit olması üzerine 21 nci Tüm.K.lığına getirildi. Ancak aynı günün akşamı yaralanarak muharebe alanını terketmek zorunda kaldı.

17. 19 Aralık 1912'de YANYA Kor. emrine katıldı.

18. Esat TOPTANI Paşa Arnavut asıllı olup 2 nci Abdülhamid'in tahttan indirilmesi kararını tebliğ eden heyette bulunmuştur. İşkodra savunmasını başarı ile sürdüren, ATATÜRK'ün Harp Akademisinde öğretmenliğini de yapan büyük usta komutanlardan Hasan Rıza Paşa'yı öldürterek, 23 Nisan 1913'de İşkodra Kalesini Karadağlılara teslim etmiştir.

19. Bnb. Saadettin, 11 Ekim 1912'de şehit oldu.

20. Yzb. Asım, 7/8 Şubat 1913'de şehit oldu.

21. Mehmet Paşa, muharebedeki pasif tutumu nedeniyle 22 Ekim 1912'de görevden alındı.

22. Yb. Mehmet İrfan, 23 Ekim 1912'de bu göreve getirildi.

23. Alb. Kazım, 24 Ekim 1912'de, Kumanova Muharebesinde şehit oldu.

24. Yb. Abdurrahman, 15 Aralık 1912'de görevden alındı.

25. Yb. Mihail, 27 Ekim 1912'de şehit oldu.

26. Bnb. Hasan Tosun, 12 Aralık 1912'de atandı.

27. Cavit Paşa, 13 Mart 1913'de görevden alındı.

28. Bnb. Emin, 29 Ocak 1913'te yaralandı, iki ay sonra şehit oldu.

29. Sait Paşa, 18 Ekim 1912'de, 57nci Alay ile bir redif taburundan oluşan müfreze komutanlığına görevlendirildi.

30. Yetersizliklerinden dolayı 1 Kasım 1912'de görevden alındılar.

31. Cevat Paşa, kararsız ve umutsuz tutumundan dolayı, 11 Kasım 1912’de görevden alındı.

32. Kadri Paşa, 18 Ekim’de Kumanova mürettep kuvvetler komutanlığına atandı.

33. 50 nci Alayın takım komutanlarından Ütğm. Nuri, 1950 – 1954 yıllarında Gn.Kur.Bşk.lığı yapan Org. Nuri YAMUT’tur. (4-14)

34. 31 nci Alayın takım komutanlarından Tğm. Şükrü, 1951 – 1954 yıllarında K.K.K.lığı yapan Org. Şükrü KANATLI’dır. (4-29)

**BATI TRAKYA'DA BULGAR İŞGALİNE KARŞI MÜCADELE
VEREN TÜRK SUBAYLARI VE GÖNÜLLÜLER
(15 AĞUSTOS 1913'DEN İTİBAREN) (144-37/50)**

Kuşçubaşı Eşref (Yb. SENCER)
Bnb. Süleyman Askeri (Yb.)
Yzb. İlyas (Gn. SEÇKİN)
Yzb. Kısıklı Cemil (Irak'ta Şehit)
Yzb. Fahri (Şehit Oldu)
Yzb. Akkalı Kasım
Yzb. Beşiktaşlı Ekrem
Yzb. İhsan (ERYAVUZ)
Yzb. Çolak İbrahim (Alb.)
Yzb. Kısıklı Ali Rıza
Yzb. Hilmi
Ütgm. Manastırlı Halim (Irak'ta Şehit)
Ütgm. Fuat (Yzb. BALKAN)
Ütgm. İskeçeli Arif
Ütgm. Fahri
Ütgm. Şehremimli Sadık
Ütgm. Ömer Lütfü (Tuğb. SÜMAN)
Tğm. Beykozlu Reşat
Tğm. Nişantaşlı Sıtkı (Şehit Oldu)

Tğm. Filibeli Halim Cevad
Tğm. Beykozlu Hasan
Tğm. Tahsin
Tğm. Refik
Tğm. Besim
Manastırlı Hüsrev Sami
Hacı Sami (Eşref'in Kardeşi)
Çerkez Reşit (Ethem'in kardeşi)
Çakır Efe
Sabancalı Hakkı
Tatar Hasan
Karakaş İbrahim
Silahçı Hüseyin
Karagümrüklü Ethem Nuri
Cihangiroğlu İbrahim (Kafkasyalı)
Beşiktaşlı Kemal
Ahmet Kaptan (Eşref'in kardeşi)
Giritli İsmail Kaptan
Mamaka Mustafa Kaptan
Said Kaptan

Açıklama:

BATI TRAKYA, kuzeyde Rodop Dağları, doğuda Meriç Nehri, güneyde Ege Denizi, batıda Mesta-Karasu N. arasında kalan bölgedir. Balkan Harbinde Bulgarların işgaline uğrayan bu bölgede, Kuşçubaşı Eşref ve Bnb.Süleyman Askeri'nin liderliğinde 15 Ağustos 1913'de başlatılan işgalcilere karşı mücadele faaliyeti, 15 gün gibi kısa bir sürede başarıya ulaştırıldı ve 31 Ağustos 1913'de, merkezi GÜMÜLCİNE olmak üzere, Salih Efendinin başkanlığında BATI TRAKYA MUHTAR TÜRK CUMHURİYETİ kuruldu. Bu Cumhuriyeti Bulgarlar ve Yunanlılar tanıdılar. Cumhuriyet bayrağını, resmi mühürlerini ve pullarını tespit etti ve yayınladı. Ancak bu Cumhuriyet 57-58 günlük siyasi hayattan sonra 25 Ekim 1913'de, Osmanlı İmparatorluk Yönetiminin isteğiyle tarih sahnesinden çekilmek zorunda kaldı.

BATI TRAKYA MUHTAR TÜRK HÜKÜMETİ ORDUSU
(144-37/50)
(31 AĞUSTOS – 25 EKİM 1913)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

BATI TRAKYA GNKUR.BŞK.	Bnb.	Süleyman Askeri (Yb.)
Batı Trakya Gnkur. 2 nci Bşk.	---	Çerkez Reşit (Ethem'in kardeşi)
Batı Trakya Gnkur.Hrk.Ş.Md.	Ütğm.	Manastırlı Halim
Topçu Kuvvetleri Komutanı	Yzb.	İhsan (ERYAVUZ)
Süvari Kuvvetleri K.	Yzb.	İlyas (Gn. SEÇKİN)
Ağır Kuvvetler Komutanı	Ütğm.	Ömer Lütfi
Akıncı Kuvvetler Komutanı	Ütğm.	Sırçifeli Ekrem
Akıncı Kuvvetler 2 nci K.	Ütğm.	İskeceli Arif
Hücum Taburu Komutanı	Yzb.	Kısıklılı Cemil
Milli Kuvvetler Komutanı	---	Kuşçubaşı Eşref (Yb. SENCER)
Kuvayi Milliye Müf.K.	---	Manastırlı Hüsnü Sami
Kuvayi Milliye Müf.K.	---	Cihangiroğlu İbrahim (Kafkasyalı)

Açıklama:

Batı TRAKYA Türk Ordusunun 4 Ekim 1913'deki mevcudu 29.000 personel idi.

BATI TRAKYA MUHTAR TÜRK HÜKÜMETİ ÜYELERİ (144-37/50)

1. Cumhur Başkanı Hafız Salih Efendi	6. Hacı İsa Efendi
2. Hafız Galip	7. Şükrü Bey
3. Hacı Saffet Bey	8. Bnb. Süleyman Askeri (Yb.)
4. Hüseyin Paşa	9. Hilmi Paşa
5. Mehmet Paşa	10. Kuşçubaşı Eşref (Yb. SENCER)

İKİNCİ BÖLÜM
BİRİNCİ DÜNYA HARBI

OSMANLI İMPARATORLUĞU'NUN BİRİNCİ DÜNYA HARBİNE GİRİŞİ VE ÇARPIŞTIĞI CEPHELER

Birinci Dünya Harbi, Osmanlı İmparatorluğu da dahil olmak üzere dört imparatorluğun yıkılmasına ve dört büyük hanedanın çökmesine neden olmuş bir harptir. Anadolu'da tamamen Türk unsuruna dayanan yepyeni bir cumhuriyetin kurulmasına yol açmış olması nedeniyle Türk tarihinde ayrı bir yeri vardır.

Osmanlı İmparatorluğunun bu savaşa Almanya'nın yanında girmiş olması, yenilgiden sonra daima eleştirilmiş ve o zamanki Osmanlı devlet adamları suçlanmıştır. Fakat Harpten önce Avrupa'da kurulmuş olan ittifaklar sistemi ve bu ittifaklara giren devletlerin siyasi ve askeri hedefleri, özellikle Rus Çarı II nci Nikola ile İngiltere Kralı VII nci Edward arasında 1908'de Reval'de yapılan görüşme ve 1915 Anlaşması dikkate alınacak olursa bu eleştiri ve suçlamaların fazla abartılmış olduğu sonucuna varılabilir. Çünkü XX nci yüzyılın başlarında İngiltere artık Osmanlı İmparatorluğunu yaşatmanın hem çok güç hem de gereksiz olduğu, paylaşmanın daha yararlı olacağı kanısına varmış ve bu konuda müttefikleriyle anlaşmıştı; Almanya'ya karşı savaşta kendi yanında yer almasını sağlamak için boğazlar üzerindeki isteklerine karşı koymayacağını Rusya'ya vaat etmişti. Nitekim Osmanlı İmparatorluğu, İngiltere ve Fransa'ya iki kez ittifak önermiş, 1914 Mayısında Rusya'ya da Türk-Rus ittifakından söz etmişse de bu devletler çeşitli bahanelerle reddetmişlerdi. O tarihte doğu politikasına büyük önem veren Almanya, İngiltere'nin desteğini geri çekmesinden doğan boşluğu doldurmaya istekliydi.

Ayrıca; Osmanlı İmparatorluğunun milli hedefleriyle Alman politik askeri hedefleri arasında -Osmanlı İmparatorluğunun coğrafi durumundan doğan- bir uyum vardı. 200 yıldır devamlı surette toprak kaybeden Osmanlı İmparatorluğu, bu toprak kaybına nihayet bir son vermek, boğazları ve Doğu Anadolu'yu elinde bulundurmak, Arap Yarımadası ve Süveyş Kanalındaki kontrolünü kuvvetlendirmek, İslam alemindeki liderliğini sürdürmek ve İran,

Azerbaycan ve Türkistan'daki Türkleri kendi önderliğinde birleştirmek suretiyle İmparatorluğa eski saygınlığını kazandırmak isterken, Alman İmparatorluğu da Osmanlılardan yararlanarak halkının çoğu Müslüman olan İngiliz sömürgelerini ayaklandırmak, Süveyş Kanalı'nı kapatmak suretiyle İngilizlerin Batı Cephesini sömürge askerleriyle takviye etmesine engel olmak istiyordu. Ancak; Osmanlılar, Almanların Avrupa'da kazanacakları zaferden yararlanarak milli hedeflerini elde edeceklerini, Almanlar ise Osmanlıların Doğu Anadolu ve Mısır'da girişecekleri askeri harekâtın başarısından yararlanarak Avrupa'da zaferi daha kolay kazanacaklarını hesap ediyorlardı. Savaşın sonunda da Osmanlı devletini bir bütün halinde sömürgeleri yapmak istiyorlardı.

Halbuki ne Almanya iki cepheli bir savaşta Avrupa'da kısa sürede kesin sonuç alabilecek durumdaydı ne de bir yıl önce Balkan Harbinden yenik çıkmış, askeri gücü yetersiz, ekonomik durumu bozuk Osmanlı İmparatorluğu, uzak hedefli taarruzu hareketlerle Alman askeri stratejisine yardımcı olabilecek durumdaydı. Nitekim Marn Meydan Muharebesinin (6-9 Eylül 1914) Almanlar tarafından kaybedilmesi, Avrupa'da savaşın kısa sürede mevzi harbine dönüşmesine ve Alman Başkomutanlığının baskısıyla Osmanlı İmparatorluğunun yeterince hazırlanmadan harbe girmesine neden olmuştur.

Balkan Harbi (1912-1913) yenilgisinden sonra Osmanlı İmparatorluğu ordusunu reorganize etmek amacıyla Almanya'dan, yeni bir askeri heyet göndermesini istedi. Çıkması muhtemel bir genel harbe politik ve askeri hedeflerine ulaşmak için Osmanlı Ordusu'ndan yararlanmayı hesap eden Almanya, Tümgeneral Liman Von Sanders başkanlığında 42 kişiden oluşan bir askeri heyet gönderdi. Heyet Başkanıyla yapılan sözleşme gereğince Osmanlı Hükümeti, Alman subaylarına orduda fiili görevler vermeyi de kabul etmiş bulunuyordu.

O günlerde Türk Ordusu, dört ordu müfettişliği emrinde onüç kolordu halinde teşkilatlanmış 38 piyade 4 süvari tümeninden ibaretti. Ateş gücü zayıftı, fenni birliklerle geri teşkiller, özellikle ulaştırma birlikleri yok denecek kadar azdı.

Noksanlıkların giderilmesi ve Türk ordusunun kısa sürede savaşa hazırlanması için Türk ve Alman subayları elele vererek büyük bir gayretle çalışmaya başladılar.

Türkiye, özellikle Balkan Harbi yenilgisinden sonra yoğun bir ittifak arayışı içindeydi. Avrupa'da mevcut iki ittifak sisteminden hangisine katılmanın

Türkiye için daha yararlı olacağı hususunda devlet adamları değişik görüşlere sahipti. Bu nedenle İtilaf devletlerinden her birine ayrı ayrı başvuruldu, fakat olumsuz cevap alındı. İtilaf devletlerini bir askeri ittifaka götüren esas neden, her ne kadar Almanya'nın gittikçe artan askeri gücüyle de Osmanlı imparatorluğunun parçalanmasından elde edilecek çıkarların da bu ittifakın oluşmasında önemli bir payı vardı. Bu nedenle itilaf devletlerinin, paylaşmaya kararlı oldukları bir ülkeyi müttefik olarak aralarına almaları beklenemezdi. Ama o tarihte Osmanlı devlet adamlarının bir kısmı bu gerçeği göremiyor; İngiltere ya da Fransa ile ittifak yapılması fikrini savunuyorlardı.

Avusturya, Sırbistan ile yapacağı muhtemel bir savaşta kendisine yardımcı olacakları düşüncesiyle Bulgaristan ve Türkiye ile bir askeri ittifak yapılmasını çok istiyordu. Fakat Almanya, Türkiye ile askeri ittifak konusunda duraksıyordu. Çünkü Türkiye'deki askeri heyetten aldığı raporlar, Türk Ordusunun yakın bir gelecekte Alman askeri stratejisine yardımcı olacak duruma gelip gelececeği hususunda kuşku yaratıyordu. Harp halinde Türkiye'nin Almanya'ya yük olmasından korkuluyordu. Bütün bu düşüncelere rağmen Saray-Bosna olayından (28 Haziran 1914) sonra Avrupa'da genel savaş kaçınılmaz bir hal alınca, Alman devlet adamlarının Türkiye ile ittifakı daha ciddi bir şekilde ele aldıkları ve askeri heyetlerinden bir teminat bekledikleri görüldü.

Resmi askeri ittifak önerisi, ilk kez 22 Temmuz 1914'te Harbiye Nazırı Enver Paşa tarafından İstanbul'daki Alman Büyükelçisi Wangenheim'a yapıldı. Aynı tarihte Sadrazam Sait Halim Paşa da Avusturya Büyükelçisine ittifak teklif etti. Büyük bir gizlilik içinde sürdürülen görüşmelerden sonra Türk-Alman Askeri İttifakı 2 Ağustos 1914'te imzalandı.

Almanya 1 Ağustos saat 17.00'de Rusya'ya harp ilan etmiş, antlaşma 2 Ağustos'ta imzalanmış olduğu için yapılan anlaşmaya göre Türkiye antlaşmayı imzaladığı gün Almanya'nın yanında harbe girmeyi kabul etmiş oluyordu. Buna rağmen Osmanlı İmparatorluğu, 3 Ağustos 1914'te bir yandan seferberlik ilan ederken diğer taraftan da silahlı tarafsızlığını ilan etti.

Osmanlı İmparatorluğu silahlı tarafsızlığını ilan etmişse de Alman Başkomutanlığı Türkiye'nin bir an önce harbe girmesi üzerinde ısrar ediyordu. Fakat Türkiye, seferberliğini tamamlamadan, ordusunun noksanlarını ikmal etmeden ve politik bakımdan Bulgaristan'ın durumu aydınlığa kavuşmadan harbe girme yanlısı değildi.

Bu arada Akdeniz'de bulunan iki Alman savaş gemisi (Göben ve Breslaw) İngiliz donanmasının takibinden kaçarak 10 Ağustos 1914'te Çanakkale Bo-

ğazından içeri girdi. Gemiler Alman Deniz Bakanı Amiral Tirpitz (Tirpiç)'ten bu yolda bir emir almışlardı. Bu Türkiye için de bir sürpriz değildi. İngiltere'de yapımı tamamlanmış olan Sultan Osman ve yapılmakta olan Reşadiye dirit-notlarının verilmemesi ihtimaline karşı - ki sonradan İngilizler bu parası ödenmiş gemileri vermediler - Karadeniz'de üstünlüğü sağlamak için Avusturya donanmasının gönderilmesini, daha önce Türk Hükümeti teklif etmişti. Avusturya Donanması kendi kıyılarını korumak için Adriyatik'ten ayrılmak istemediğinden Akdeniz'deki iki Alman gemisinin Türk Donanmasına katılmasıyla Karadeniz'de üstünlüğün sağlanması düşünülmüştü.

Bu gemilerin tarafsız Osmanlı Devleti'nin karasularından çıkarılmasını ya da enterne edilmesini istediler. Nihayet gemilerin Osmanlı Devleti tarafından 80 milyon marka satın alındığı personelinin Türk mürettebatıyla değiştirileceği ilan edilerek mesele kapatıldı.

Yavuz ve Midilli isimleri verilerek Türk bayrağı çekilen ve mürettebatına Osmanlı Üniforması giydirilen bu gemilerin Alman komutanı Amiral Suşon, aynı zamanda Türk Donanmasının 1 nci Komutanlığına atandı.

Osmanlı İmparatorluğu Eylül-1914 sonlarında seferberliğini tamamlamış bulunuyordu. Ama silah ve cephanesi noksandı; araç ve gereç yokluğundan geri hizmet teşkillerinin büyük bir kısmı henüz kurulamamıştı.

Türk-Alman Askeri İttifakından sonra Türk Genelkurmayınca hazırlanmış olan çeşitli sefer planlarında genellikle Türk Ordusunun büyük kısmının batıda ve Boğazlar bölgesinde toplanması, Boğazların emniyeti sağlandıktan ve Bulgaristan ile Romanya'nın tutumu aydınlığa kavuştuktan sonra Rusya'nın güney kesimine taarruz edilmesi öngörülüyordu. Türk Ordusu bir kış muharebesine hazır olmadığından, ayrıca büyük kuvvetlerin Doğu Anadolu'da toplanması çok güç olduğundan asıl kuvvetlerle Kafkasya'ya taarruz fikri çürütülüyordu. Mısır'a taarruz esaslı bir hazırlığı gerektirdiğinden sonraya bırakılıyor ve Süveyş kanalının öneminin bu bölgede muharebeyi göze almaya değer olup olmadığının düşünülmesi gerektiği ileri sürülüyordu.

Alman Genelkurmay Başkanlığıysa Türk Ordusunun Kafkasya ve Mısır'a taarruz ederek Rus ve İngiliz kuvvetlerini buralara bağlamasını ve böylece Avrupa'daki Doğu ve Batı cephelerinin takviyesine engel olmasını istiyordu.

Türk Genelkurmayı 1915 baharına kadar harbe girmemenin zorunluluğu üzerinde önemle dururken Alman Başkomutanlığı, Türkiye'nin bir an önce harbe girmesinde ısrar ediyordu.

28 Temmuz 1914'de Avusturya-Macaristan İmparatorluğunun Sırbistan'a savaş ilan etmesiyle Avrupa'da başlayan savaş Rusya'nın seferberlik ilan etmesi ve bunu Avusturya-Sırp anlaşmazlığına müdahale sayan Almanya'nın 1 Ağustos'ta Rusya'ya, 3 Ağustos'ta Fransa'ya harp ilan ederek Belçika toprakları üzerinden taarruza geçmesi, Belçika'nın tarafsızlığının ihlal edildiği gerekçesiyle 4 Ağustos'ta İngiltere'nin Almanya'ya harp ilan etmesiyle kısa sürede bir genel harbe dönüştü.

3 Ağustos 1914'te siklet merkezi kuzeyde olmak üzere Belçika topraklarından geçerek Fransa'ya taarruz eden Alman Ordusu, 23 Ağustos'ta Marn Nehrine kadar ilerlemiş bulunuyordu. Almanları burada durduran Fransız ordusu, 6-9 Eylül 1914'te cereyan eden Marn Meydan Savaşıyla onları Aisne ve Vesle nehirleri gerisine atmayı da başardı.

Doğu'da Avusturyalıların taarruzu karşısında ilk önceleri zor duruma düşen Ruslar, Doğu Prusya'daki iki ordularıyla Alman 8 nci Ordusunu sıkıştırdılar ve geri çekilme zorunda bıraktılar. Bunun üzerine Ordu Komutanlığına Mareşal Hindenburg'u atayan ve Belçika'dan çektikleri iki Kolorduyu bu cepheye tahsis eden Almanlar, Samsanov komutasındaki Rus Ordusunu imha ve Rennenkampf komutasındaki Rus Ordusunu da geri çekilmeye mecbur ettiler (Tannenberg, 26 Ağustos 1914). Fakat bu kez de Galiciya'da ki Rus orduları ilerlemeye başladı. Avusturyalılar Lwow'u boşaltarak Karpat Dağlarına doğru çekildiler (3 Eylül 1914). Sırbistan'da cereyan eden savaşlarda da Avusturya başarı sağlayamadı.

Böylece daha harbin ilk ayında Batı'da ve Doğu'daki taarruzları duran Merkezi Devletler Türkiye'nin bir an önce harbe girmesi için baskı yapmaya başladılar. İtilaf devletleri ise tarafsızlığını sürdürmesi halinde Türkiye'ye garanti vermeye hazır olduklarını bildiriyorlardı.

Bu arada Amiral Suşon da mürettebatın denize alışık olmadığını bahane ederek Türk Donanmasının tatbikat için Karadeniz'e çıkmasına müsaade edilmesini ısrarla istiyordu. Alman Başkomutanlığının baskısına dayanamayan ve esasen Türkiye'nin geleceğini Alman ordularının Avrupa'daki başarısında gören Osmanlı Ordusu Başkomutan vekili Enver Paşa, istenilen müsaadeyi nihayet 26 Ekim'de verdi. Yavuz (Göben) ve Midilli (Breslaw) ile birlikte onbir parçadan oluşan Türk Donanması 27 Ekim sabahı Karadeniz'e açıldı. 29 Ekim sabahı Odessa, Sivastopol, Novrosiski limanlarını bombardıman etti ve birkaç Rus gemisini batırdı. Böylece Türkiye filen harbe girmiş oldu.

Türkiye her ne kadar bu olaya Rus Donanmasının neden olduğunu, ilk saldırının Rus gemilerinden geldiğini iddia etmiş ve Rusların bu hatalarını tamir etmelerini istemişse de bunun bir yararı olmamış, 1 Kasım'da Ruslar, Türkiye'nin doğu sınırlarından taarruza geçmişler, İngilizler Akabe'yi bombardıman etmişler, Urla iskelesindeki iki Türk gemisini batırmışlar, 3 Kasım günü de bir İngiliz-Fransız karma filosu Çanakkale Boğazı ağzındaki tabyaları kısa bir süre bombardıman etmiştir. Bunun üzerine Osmanlı İmparatorluğu 11 Kasım 1914'te İtilaf Devletlerine resmen harp ilan ederek Merkezi Devletlerin yanında fiilen savaşa katılmıştır.

Birinci Dünya Harbinde Türk Cepheleeri

Birinci Dünya Harbinde Türk Ordusu on cephede savaşmıştır. Bu cepheleer kısaca şöyledir:

1. Kafkas (Doğu) Cephesi: Karadeniz'den İran içlerine kadar uzanan ve Türklerle Rusların çarpıştığı cephe.
2. Irak Cephesi: Basra Körfezine asker çıkararak Irak'ı işgale girişen İngiliz kuvvetleriyle çarpışan Türk kuvvetlerinin kurduğu cephe.
3. Filistin-Suriye Cephesi: Türklerin Süveyş Kanalına yaptıkları iki taarruzun başarısızlığa uğraması üzerine İngilizlerin Filistin'i işgal amacıyla karşı taarruza geçmeleriyle meydana gelen cephe.
4. Çanakkale Cephesi: İngiliz ve Fransız donanmalarının Çanakkale Boğazını açmak için 18 Mart 1915'te denizden yaptıkları saldırının başarısız kalması üzerine Arburnu ve Seddülbahir bölgelerine asker çıkarmalarıyla kurulan cephe.
5. Avrupa Cepheleeri (Galiçya, Makedonya, Romanya): Türkler, müttefiklerine yardım amacıyla bu üç bölgede cereyan eden savaşlara birer koluyla katılmışlardır. (Her bölge ayrı birer cepheedir.)
6. Yemen ve Hicaz Cephesi: Arap Yarımadasına egemen olmak isteyen İngilizlere ve onların kıskırttığı asilere karşı savaşların verildiği bir cepheedir.
7. İran Cephesi: İran'da bölgesel olarak kurulan, daha çok gayri nizami harplerin cereyan ettiği cephe.
8. Libya Cephesi: Trablusgarp ve Bingazi'de İtalyan işgaline karşı açılan ve bölge halkının teşkilatlandırılması suretiyle kurulan cephe.

BAŞKOMUTANLIK VEKALETİ VE GENEL KARARGAHIN İLK KURULUŞU

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
BAŞKOMUTAN VEKİLİ VE HARBİYE NAZIRI	Tuğg.	Enver Paşa (Korg.)	(5-348)
Başkomutan Vekili Yaveri	Yzb.	Kazım (Org. ORBAY)	(12-211)
Genelkurmay Birinci Başkanı	Tuğg.	Bronsart Von Schlefendorff (Alman)	(9-87)
Genelkurmay Birinci Bşk.Yrd.	Alb.	Hafız Hakkı (Paşa)	(9-87)
Genelkurmay Birinci Bşk.Yrd.	Alb.	Bahattin	(241-101)
Harekat Şubesi Müdürü	Yb.	Von Kress (Alman)	(180-48)
Harekat Şubesi Müdürü	Alb.	Feldmann (Alman)	(189-94)
Harekat Şubesi Md.Yrd.	Bnb.	İsmet (Org. İNÖNÜ)	(7-91)
Harekat Şubesi Md. Yrd.	Bnb.	Ali İhsan (Tümg. SABİS)	(9-87)
İstihbarat Şubesi Müdürü	Bnb.	Kazım (Korg. KARABEKİR)	(9-91)
İstihbarat Şubesi Müdürü	Bnb.	Seyfi (Tümg. DÜZGÖREN)	(12-173)
İstihbarat Şubesi Md.Yrd.	Bnb.	Ömer Lütfi (Alb. ERİNOL)	(301)
İstihbarat Şubesi Md.Yrd.	Bnb.	Mustafa Edip Servet (Alb. TÖR)	(346-556)
Demiryolu ve Muvasala Ş.Md.	Bnb.	Patrich (Alman)	(180-48)
Demiryolu ve Muvasala Ş.Md.Yrd.	Bnb.	Refik (Yb.)	(219-506)
Demiryolu ve Muvasala Ş.Md.Yrd.	Yzb.	Mümtaz (Korg. AKTAY)	(4-24)
İkmal Şubesi Müdürü	Alb.	Kannen Giesser (Alman)	(349A-77)
İkmal Şb.Md.Yrd.	Bnb.	Behiç (Alb. ERKİN)	(349A-77)
Menzil Umum Müfettişliği	Yb.	Nihat	(180-48)
Sıhhiye Umum Müfettişliği	Alb.	Dr. Süleyman Numan (Paşa)	(180-48)

Açıklamalar :

2 AĞUSTOS 1914'te ilan edilen seferberlikten sonra, o zamanki ismi ile “Karargahı Umumi ve Başkomutanlık Vekaleti” kuruldu. Devletin Başkomutanı olan Padişah, sefere çıkmadığı zaman eskiden Serasker veya Serdarı Ekrem tayin ederdi. Bu harpte ise, bu makama Başkomutan Vekili adı verildi.

Bu karargah, bazı değişikliklerle Genelkurmay karargahından kuruldu ve gerek personel yönünden gerekse kuruluş yönünden pek çok değişikliğe uğradı.

Karargahın ilk kuruluşunda Enver Paşa, İNÖNÜ, KARABEKİR, SABİS gibi Harp Akademisini birincilikle bitiren devrin parlak kurmaylarını bir araya getirdi.

Bu teşkilattan önce, Almanlarla henüz ittifak yapılmamış olmasına rağmen, Ocak 1914'teki Genelkurmay Şubeleri şöyle idi (351-376) :

- Birinci Şube Md. : Anders (Alman), yardımcısı Ali İhsan (Tümg. SABİS)
- İkinci Şube Md. : Kaldemann, yardımcısı İsmet (Org. İNÖNÜ)
- Üçüncü Şube Md.: Thauvenay, yardımcısı Kazım (Korg. KARABEKİR)
- Dördüncü Şube Md.: Göbel, yardımcısı Refik.

Savaşa girildikten sonra Başkomutanlık karargâhından o dönemin parlak isimleri bir şekilde uzaklaştırılır, yerlerine Alman subaylar getirilir. Karargâh büyük ölçüde Alman kontrolüne girmiş olur. Dört yıllık savaş süresinde Başkomutanlık'ta görev yapmış üst düzey Almanların bazıları şunlardır:

- Korg. Von Sekt, Genelkurmay Başkanı, 1917-1918.
- Yb. Von Thauvenay, Genelkurmay 2 nci Başkanı.
- Tümg. Rohdewald, Genelkurmay 2 nci Başkanı.
- Tümg. Dove, Genelkurmay 2 nci Başkanı.
- Yb. Feldmann, Harekat Şube Md.
- Yb. Von Thauvenay, İstihbarat Şube Md., 1914-1915.
- Yb. Sievertt, İstihbarat Şube Md., 1916-1918.
- Yb. Böttrich, Demiryolları Şube Md., 1914-1916.
- Yb. Pfannenstiehl, Demiryolları Şube Md., 1916-1918.
- Tümg. Bischoff, Malzeme Nakliye Başmüfettişi.
- Tümg. Schlee, Topçu Birlikleri Başmüfettişi.
- Tümg. Wahle, Topçu Birlikleri Başmüfettişi.
- Yb. Enders, Menzil Şube Md.
- Tümg. Back, Menzil Umum Müfettişi.
- Bnb. Dr. Tungels, Sıhhiye Umum Müfettişi.
- Alb. Potschernick, Nakliye Başmüfettişi.
- Tümg. Langenstrass, İstihkam ve Tahkimat Başmüfettişi.
- Tümg. Ehrke, Silah Şube Md., 1917-1918.
- Yzb. Serno, Hava Birlikleri Şube Md.

Açıklama:

Bu isimler, Almanya'da çalışan Dr. Mete Soytürk'ün yayımlanmamış bir çalışmasından alınmıştır.

ÇANAKKALE CEPHESİ

ÇANAKKALE CEPHESİ HAREKÂTI

Deniz Harekâtı:

Çanakkale’de cereyan eden muharebeler, Birinci Dünya Harbinin akışını değiştirmiş, sonucunu etkilemiş olduğu için ayrı bir önem taşır. Çanakkale geçilebilseydi Rusya’daki büyük insan kaynağı İtilaf devletlerinin silah ve malzeme fazlasıyla donatılacak, Rus Ordusunun taarruz gücü artırılacak, büyük bir olasılıkla harp daha çabuk bitecek, Rusya’da ihtilal ortamı meydana gelecekti. Dolayısıyla da Rusya Harp’ten yenik olarak erken ayrılmak zorunda kalmayacaktı.

Türk Ordusu, Çanakkale’de, kendisinden özellikle ateş gücü bakımından çok üstün kuvvetlerin denizden ve karadan yaptıkları saldırılara dokuz ay süreyle, ağır kayıplar pahasına direnmiş ve sonunda saldıranların cepheyi boşaltıp gitmesiyle hak ettiği zaferi kazanmıştır.

Çanakkale Cephesi’nin açılmasına gerçi Rusların isteği üzerine karar verilmiştir ama bu çok daha önce düşünülmüştü. Balkan Harbi’nde (1912-1913) ele geçirdiği Ege Adaları’nı sağlama bağlamak, Türkleri Ege Denizi’nden uzaklaştırmak isteyen Yunanistan, 19 Ağustos 1914’te, Türkiye’nin henüz tarafsız bulunduğu sırada İngiltere’ye Çanakkale’de bir cephe açılmasını önermiş ve bu takdirde kuvvetlerini İngiliz Komutanlığının emrine vereceğini bildirmişti. Fakat bu öneri, böyle bir hareketin Türkiye’nin harbe girmesini çabuklaştıracığı düşüncesiyle reddedilmiştir.

Türkiye harbe girdikten sonra Kasım 1914’de İngiltere Deniz Kurmay Başkanı Amiral Fisher’le Bahriye Nazırı Churchill, Türk kuvvetlerinin Süveyş’e saldırılarını önlemek amacıyla Gelibolu Yarımadası’na bir çıkarma yapılmasını önerdiler; fakat Harp Kabinesi, bunu da kabul etmedi.

Nihayet 1915 yılı başında, Avrupa’daki Savaş, mevzi savaşına dönüşünce İngilizler, bütün kuvvetlerini Batı Cephesine yığmaktansa Çanakkale ya da Balkanlarda ikinci bir cephe açarak savaşı hareket heline çevirmeyi ciddi olarak düşünmeye başladılar. Böylece Rusya’ya lojistik destek sağlanabileceği gibi Osmanlı Başkentinin ele geçirilmesiyle Türkiye de Almanya’dan ayrılma zorunda bırakılmış olacaktı. Ayrıca; kararsız durumdaki Bulgaristan’ın Merkezi Devletlere katılmasının önleneyeceği de düşünülüyordu.

Bu ana fikir çerçevesinde hazırlıklar devam ederken Türklerin Süveyş Kanalı'na yaptıkları taarruz (3 Şubat 1915) başarısızlıkla sonuçlanıp da Mısır'da bulunan kuvvetlerin bir kısmının Çanakkale'de kullanılması olanağı da ortaya çıkınca, Boğaz'ın evvela donanmayla geçilmesine ve donanma Marmara'ya girdikten sonra arkadan yetiştirilecek kuvvetlerin boğazların ve İstanbul'un işgalinde kullanılmasına karar verildi (17 Şubat 1915).

Çanakkale Boğazı'ndaki Türk savunma tertibinin belkemiğini Müstahkem Mevki teşkil ediyordu. Mart-1915 başlarında Çanakkale Müstahkem Mevki emrinde 27 Batarya halinde teşkilatlanmış çeşitli çapta 104 top ve bir de mayın grubu vardı. Topların bir kısmı savaş gemilerinden çıkarılmış gemi toplarıydı.

Müstahkem Mevki topçusu Boğaz içinde iki grup halinde tertiplenmişti:

1. Methal Grubu: Gelibolu Yarımadası'nın güney ucunda mevzilendirilmiş Ertuğrul ve Seddülbahir bataryalarıyla, Boğaz'ın Anadolu girişinde mevzilendirilmiş Kumkale, Orhaniye bataryalarından ve Erenköy civarında mevzilendirilmiş bir miktar seyyar obüs bataryasından oluşuyordu.
2. Merkez Grubu: Boğaz'ın en dar yeri olan Çanakkale (Çimenlik), Kilitbahir bölgesinde Anadolu ve Rumeli yakasında bulunan bataryaları kapsıyordu.

Müstahkem Mevki dışında Boğaz savunmasına ayrılan seyyar birlikler, dört piyade tümeniyle (5,7,9,11 nci tümenler) iki jandarma alayından oluşuyordu. Bu tümenler karargâhıyla Gelibolu'da bulunan 3 ncü Kolordu emrine verilmişti. Ayrıca, ordu ihtiyatı olarak Maydos-Bıgalı bölgesinde bir piyade tümeni vardı (19 ncu Tümen).

İtilaf Devletleri, Çanakkale harekâtına 12'si İngiliz, 4'ü Fransız olmak üzere 16 muharebe gemisi, altı muhrip, 14 mayın arama tarama gemisi ve bir uçak ana gemisi ayırmışlardı. Ayrıca dört hafif kruvazörle 16 muhribin, beş İngiliz, iki Fransız denizaltısının, altı deniz uçağı taşıyan uçak ana gemisinin de bu harekâta katılmasını kararlaştırmışlardı.

Başlangıçta sadece susturulmuş bataryaların tahribi için iki deniz piyade taburunun harekâta katılması planlanmışken, muharebenin giderek bir amfibi harekâta dönüşmesi üzerine İtilaf Devletlerinin Çanakkale Cephesi'ne ayırdıkları kara kuvvetlerinin gücü, iki tümenli bir ANZAK Kolordusuyla iki İngiliz (29 ncu Tümen ve Dz.P.Tüm), bir Fransız tümenine yükseltilmişti. Muha-

rebelerin devamı sırasında İtilaf devletleri daha on piyade tümeniyle bir Hint tugayını bu cephede birbiri arkasından muharebeye sokmuştur.

İtilaf Devletleri Donanması, plan gereğince ilk kez methal bataryalarını susturmak için 19 Şubat 1915 sabahı bombardımana başladı.

Bombardıman 9:35'de başladı; 17:30'da sona erdi. Yedi muharebe gemisi methaldeki dört bataryayı ateş altına aldı (Ertuğrul, Sedülbahir, Kumkale, Orhaniye). Gemiler uzak mesafeden ateş açtıkları için (17.000 - 7.000 M.) Türk topçusu karşılık veremiyordu. Sadece Orhaniye Tabyası'nın iki topu ateş ediyordu. Bu bombardımanda düşman 30,5 cm.lik 139 mermi attı. Buna rağmen zayıt çok hafifti. İki subay, iki er şehit olmuş, 11 kişi yaralanmış, bazı toplar hasara uğramış, iki top kullanılmaz hale gelmişti.

19 Şubat günü yapılan bombardımandan istenilen sonuç alınamamış, methal bataryaları tamamen susturulamamıştı. Ertesi günü bombardımana devam edilecekti; fakat havanın bozması yüzünden ikinci bombardıman ancak 25 Şubat günü yapılabilirdi. O gün, yedi saat süren çok şiddetli bir ateşten sonra methal bataryaları artık tamamen susturulmuştu.

26 Şubat 17 Mart arasındaki günleri İtilaf Devletleri Donanması mayın arama tarama faaliyetiyle geçirdi. Bu arada bazı bölgelere tahrip müfrezeleri çıkararak susturulmuş topların tahribine çalışıldığı gibi, Methalle Merkez arasında ve Merkezde bulunan bazı bataryalar da bombardıman edildi.

17/18 Mart gecesi üç muhriple yedi mayın arama tarama gemisi saat 22.00'den 02.00'ye kadar süren son aramalarını yaparak Methalden Kepez Burnu'na kadar olan bölgenin temiz olduğunu rapor ettiler.

Halbuki, 8 Mart 1915 günü, yani temizleme harekâtının devamı sırasında Nusrat Mayın gemisi ERENKÖY Koyu'na Kuzeydoğu-Güneybatı (Poyraz-Lodos) yönünde ve boğaz mihverine paralel olarak, 100 m. aralıkla 4,5 m. derinlikte 26 mayın dökmüştü. Diğer on mayın hattı gibi Boğazın orta hattına dikey değil ve paralel döşenmiş olan bu mayınları düşmanın fark edememiş olduğu 18 Mart günü cereyan edecek muharebede anlaşılabilecek ve düşman, keşfedemediği temizleyemediği bu mayınları serseri mayın olarak niteleyecektir.

Müttefik Donanması'nın büyük taarruzu 18 Mart 1915 sabahı başladı. Bu taarruzun amacı, Çanakkale (Çimenlik) ve Kilitbahir tabyalarıyla mayın bölgesini savunan sabit ve seyyar bataryaları susturmak, mayınları tarayarak 800 m. genişliğinde serbest bir geçit açtıktan sonra Marmara'ya girmektir. Bu

tarihte Merkezde 11 sıra halinde döşenmiş 403 mayın bulunuyordu (Erenköy Koyu'nda keşfedilemeyen 26 mayın dahil).

18 Muharebe gemisinden kurulu Müttefik Donanması, 18 Mart taarruzu için iki hat halinde tertiplenmişti:

A Hattı: Dört muharebe gemisi 14.000 yarda mesafeden merkez tabyalarını dönecekti.

B Hattı: Dört Fransız muharebe gemisi birinci hattın arkasında Çanakkale'ye 16.000 yarda mesafede yer alacaktı. İki İngiliz gemisi A hattının yanlarını korumak üzere bu hattın kış omuzluklarında yer alacak ve bir gemi Anadolu yakasındaki Dardanos ve Akyarlar bataryalarını, bir gemi de Rumeli yakasındaki Mesudiye ve Yıldız bataryalarını dönecekti.

A Hattının ateşi merkez tabyaları üzerinde etkili olmaya başlayınca B hattındaki dört Fransız muharebe gemisi A hattının gemileri arasından geçerek aynı hedefleri bombardımana başlayacak ve Rumeli kıyısından 8.000 yardaya kadar sokulacaktı. Bu sırada bir gemi Anadolu Hamidiyesini ateş altına alacaktı.

Dört saat sonra başka dört gemi Fransızların yerini alacak, bu sırada iki gemi de kanatlardaki gemilerin yerini işgal edeceklerdi.

Mayın bölgesini savunan bataryalar ikinci hattın merkez gemileri tarafından tahrip olunacak, dağınık sahra ve obüs bataryaları da her iki hattın kanat gemileri tarafından ateş altına alınacaktı. Taarruzdan iki saat sonra mayın temizleme işine başlanabileceği tahmin ediliyordu.

Ayrıca, altı taşıt gemisine bindirilmiş İngiliz Deniz Tümeni'ne bağlı birliklerle Gelibolu Yarımadasının batı kıyılarına bir çıkarma gösterisi yapılacaktır; Dartmouth Kruvazörü de taşıt gemileri yanında yer alarak Boğaz içindeki gemilere ateş açacak herhangi bir bataryayı susturmaya çalışacaktı. Dublin Kruvazörü de Beşike önlerinde aynı işi yapacaktı. Atış kontrolü, Ark Royal uçak gemisinden her saat başı havalanacak uçaklar tarafından yapılacaktı.

Muharebe, 18 Mart 1915 günü durgun bir deniz ve güzel bir havada başladı. Saat 10:30'da muharebe gemileri yukarıda açıklanan plana uygun olarak Boğaza girmeye başladılar. 11:15'de ilk mermilerini attılar ve menzilli müsait olan Bataryalardan karşılık görmeye başladılar. İlk isabeti Gaulois aldı ve burnu sulara gömüldü. Sonra Fransızların Suffren gemisi birkaç isabet

aldı. Bu isabetler geminin bir taretini mürettebatıyla tahrip etti; bir bacasını uçurdu. Cehennemi bir ateş muharebesi cereyan ediyordu. Özellikle Queen Elizabeth'in 38 cm.lik mermileri çok etkili oluyor, yangınlar çıkartıyordu. Muharebe bütün şiddetiyle devam ederken saat 13:30 sıralarında Erenköy önlerinde bir düşman muhribinin batmakta olduğu görüldü. Saat 14:00'de Fransız muharebe gemisi Bauvet, bordosunda görülen yoğun bir dumandan sonra üç dakika içinde battı. Personelinin hemen hepsi (604 kişi) gemiyle birlikte sulara gömüldü. Saat 16:30'da Irresistable'nin iskele tarafından yattığı ve hareketsiz kaldığı görüldü. İmdadına koşan Ocean da kısa bir süre sonra aynı duruma düştü. Bu iki gemiden birincisi önce ağır bir mermi yemiş, sonra mayına çarpmıştı. İkincisi de aynı şekilde mayına çarptı. Irresistable, Ocean de Carantine akşama doğru Kumkale önlerinde topçu ateşiyle batırıldı. Türk topçusunun isabetli atışları düşman gemileri üzerinde büyük tahribat yapmış ve mayınlar son darbeyi vurmuştur.

Saat 18:00'de Müttefik Donanması'nın Boğazı terk etmesiyle tarihin bu büyük "Boğaz Muharebesi" Türklerin kesin zaferiyle sonuçlanmış oldu.

Yaklaşık yedi saat devam eden çok şiddetli ateş muharebesi sırasında müttefik donanma Türk mevzilerine tonlarca mermi yağdırmıştır. Yalnız İngiliz gemileri tarafından toplam 3.344 mermi atılmıştır.

Bu kadar yoğun bir ateşe rağmen Türklerin zayıyatı 24 şehit 43 yaralıdır. Dört ağır top harap olmuş, üç top hasara uğramış, bir cephanelik infilak etmiştir.

Müttefik Donanması'na gelince, üç muharebe gemisi (Irresistable, Ocean, Bauvet) batmış, iki muharebe gemisi bir muharebe kruvazörü de (Inflexible, Gaulois, Suffren) ağır yaralanmıştı. İnsan zayıyatı çoğu ölü olmak üzere 800 kişiyi bulmuştu.

Böylece Müttefikler, Boğazı donanmayla zorlayarak geçme umutlarını tamamen yitirmiş oldular.

Kara Harekâtı:

18 Mart yenilgisinden sonra Müttefikler, karaya asker çıkarmak suretiyle Gelibolu Yarımadası'nı ele geçirmeye karar verdiler. Bu suretle tahkimatı arkadan vurarak açabileceklerini umuyorlardı.

Çıkarma için ayrılan kuvvetler, General Hamilton komutasında şu birliklerden oluşuyordu:

29 ncu İngiliz Tümeni (17.649 kişi, 3.962 hayvan, 692 araba)

ANZAK Kolordusu (İki tümen, 30.638 kişi, 7.618 hayvan, 1.418 araba),

İngiliz Deniz Tümeni (10.007 kişi, 1.390 hayvan, 347 araba),

1 nci Fransız Tümeni (16.762 kişi, 3511 hayvan, 647 araba)

Müttefik Kara Kuvvetleri yaklaşık 75.000 subay ve erle 140 toptan ibaretti. Ayrıca Mısır'da bulunan bir Hint Tugayı da ihtiyat olarak tutuluyordu. Muharebelerin devamı sırasında Müttefikler, bu Hint Tugayından başka daha on tümeni Çanakkale Cephesindeki savaşlara sokacaklardı.

18 Mart yenilgisinden sonra Müttefik Deniz Kuvvetleri de takviye edilmiş, donanmanın mevcudu 19 muharebe gemisi, 11 hafif kruvazör, 27 muhrip, beş torpidobot, bir balon gemisi, bir uçak ana gemisi ve 29 mayın arama tarama gemisi ve yardımcı gemilerle 95 parçayı bulmuştu. Ayrıca sekiz İngiliz, dört Fransız denizaltısı da bu bölgede görev almıştı.

Müttefiklerin çıkarma planları şöyleydi:

Esas çıkarma yeri olarak Seddülbahir bölgesi seçilmişti. Buraya ilk safhada 29 ncu İngiliz Tümeni, ikinci safhada 5 nci Fransız Tümeniyle İngiliz Deniz Piyade Tümeni çıkarılacaktı. Bu kuvvetler, Alçı Tepe'yi ele geçirecekti.

İkinci çıkarma yeri Arı Burnu bölgesiydi. Buraya ANZAK Kolordusu çıkacak ve Kaba Tepe-Maltepe-Kocaçimen Dağı bölgesini ele geçirecekti. Her iki kuvvetin, kendilerine verilen hedefleri elde etmelerinden sonra yapacakları koordine bir taarruzla Kilitbahir platosu ele geçirilecek ve böylece Yarımada'nın güney kısmı tamamen işgal edilmiş olacaktı.

Birinci safhada 1 nci İngiliz Deniz Piyade Tümeni, Saros bölgesine, 1 nci Fransız Piyade Tümeni de Beşike (Anadolu yakası) bölgesine çıkarma gösterisi yaparak bu bölgedeki Türk kuvvetlerini tespit edeceklerdi. Fransız Tümeni, ayrıca, Kumkale bölgesine bir piyade alayı çıkarmak suretiyle mahdut hedefli bir taarruz yaparak Anadolu yakasından Rumeli'ye kuvvet kaydırılmasına engel olacaktı. Bu görevlerin yapılmasından sonra her iki tümen de Seddülbahir bölgesine çıkarılacaktı.

Türklerin Gelibolu'yu savunma için ayırmış oldukları kuvvetlere gelince: 18 Mart taarruzu sırasında bu kuvvetler beş piyade tümeniyle iki Jandarma alayından oluşuyordu.

18 Mart taarruzundan sonra Çanakkale'nin savunulması için karargâhıyla Gelibolu'da bulunan 5 nci Ordu teşkil edildi. Bu ordunun komutanlığına Alman Askeri Heyeti Başkanı General Liman Von Sanders atandı. İstanbul'dan gönderilen 3 ncü Piyade Tümeniyle bir Jandarma alayı ve Saros kıyılarını gözetleyen süvari tugayı da 5 nci ordu emrine verildi.

5 nci Ordu iki kolordu halinde tertiplenmişti. 5 nci, 7 nci, 9 ncu tümenlerden kurulu 3 ncü Kolordu Gelibolu Yarımadasını, 3 ncü, 11 nci tümenlerden kurulu 15 nci Kolordu Boğazın Anadolu yakasını, Kumkale, Beşike bölgelerini savunacaktı.

Bigalı bölgesinde bulunan 19 ncu Tümen ordu ihtiyatını teşkil ediyordu. Burada tümen sayısı bakımından ilk bakışta bir eşitlik göze çarpıyorsa da Müttefik tümenleri, Türk tümenlerinin 2-3 katı kuvvete sahipti.

Türk Ordusunun savunma plânı, kıyıda gözetlemeye yetecek kadar birlik bulundurmak, kuvvetin büyük kısmını gruplar halinde ihtiyatta tutarak karaya çıkan düşmanı taarruzla denize dökmek esasına dayanıyordu. Oysa, 25 Şubat'tan itibaren Yarımada'nın güneyini savunmakla görevli olan Maydos Bölge Komutanı Yb. Mustafa Kemal'in planı ve aldığı savunma düzeni ise, düşmanın karaya çıkmasına imkan vermeyecek şekilde idi. 3 ncü Kor. K. Esat Paşa, belli çıkarma yerlerinde kıyıda tertiplenerek düşmanı karaya çıkarmamayı, Mustafa Kemal'in aldığı düzenin devamını önermişse de Liman Von Sanders bunu kabul etmemişti. Müttefiklerin üç bölgeye çıkarma yapabileceği kabul edilmişti:

1. Anadolu kıyısında Kumkale-Beşike bölgesi,
2. Seddülbahir bölgesi,
3. Saros Körfezi.

Saros Körfezi; bu bölgeye yapılacak bir çıkarma Gelibolu Yarımada'sının İstanbul ile karayolu irtibatını keseceği için çok önemliydi. Fakat düşman, böyle bir çıkarmaya yetecek kuvvete sahip değildi. Türk Başkomutanlığı, bu hususta Liman Von Sanders'i uyarmış olduğu halde General Rumeli yakasına yapılacak asıl çıkarmayı Saros bölgesinden bekledi ve kuvvetlerini üç bölgeye eşit olarak dağıttı (Her bölgede ikişer tümen bulunuyordu). Hatta Liman Paşa Anadolu kıyılarını birinci derecede çıkarma yeri olarak değerlendiriyordu. Rumeli yakasında Saros'tan sonra ikinci önceliği Seddülbahir'e, üçüncü önceliği de Arı Burnu'na veriyordu.

Müttefiklerin çıkarma yaptığı Arı Burnu ve Sedülbahir bölgesinin savunma sorumluluğu 9 ncu Tümen'e verilmişti. Bu tümendeki 26 ncı Alayla 27 nci Alayın birer taburu gözetleme için kıyıda tertiplenmiş, diğer alayı (25 nci Alay) ve 27 nci Alayın iki taburu ihtiyatta tutulmuştu. Bigalı'da bulunan 19 ncu Tümen, gerçi 9 ncu Tümenin bölgesindeydi ama Ordu emrinde bulunuyordu; Çeşitli görevleri vardı ve Ordu K.dan emir almadan hareket etmeyecekti. Neticice itibariyle düşmanın çıkarma yaptığı Arı Burnu ve Seddülbahir bölgelerinde birer piyade taburu vardı.

Çıkarma 25 Nisan 1915 sabahı başladı. Müttefikler, planları gereği, Saros Körfezi'nden Beşike limanına kadar 120 Km.lik bir kıyı kesimi üzerinde faaliyet gösteriyorlardı. General Liman Von Sanders, Saros Körfezi ve Anadolu kıyısına daha çok önem verdiği için Arı Burnu ve Seddülbahir'den çıkarmanın başladığına dair haberler aldıktan sonra da ihtiyatlarını kullanmakta duraksadı. Müttefiklerin aldatma hareketleri başarılı olmuştu.

Seddülbahir bölgesine çıkarma yapan 29 ncu İngiliz Tümeni, 25 Nisan akşamına kadar 12 piyade taburunu kıyıya çıkarmayı başardı. Fakat derinlikte ilerleyemedi. Burada bulunan bir Türk piyade taburunun (26 ncı Alayın 3 ncü Taburu), altı muharebe gemisi tarafından desteklenen on İngiliz piyade taburuna karşı akşama kadar sürdürdüğü savunma harp tarihinde eşine az rastlanır bir başarıdır.

Arı Burnu bölgesine çıkan ANZAK kolordusunun karşısında bir piyade bölüğü bulunuyordu. Bu bölük kahramanca savundu ve tamamen eridi. Tümen komutanı, Maydos'ta bulunan 27 nci Alayın kıyıya çıkan düşmanı denize dökmekle görevlendirdi. Fakat bu Alay uzunca bir yürüyüş yapmak zorundaydı. Ordu ihtiyatında bulunan 19 ncu Tümenin komutanı Kur.Yarbay Mustafa Kemal (ATATÜRK) de kendi insiyatifiyle 57 nci Piyade Alayı ve bir bataryayla duruma müdahale etti. Kocaçimen Tepesi üzerinden yaptığı bir karşı taarruzla düşmanı geri çekilmeye mecbur etti. 27 nci Alayın güneyden yaptığı taarruz da başarılı oldu. Aynı gün öğleden sonra 19 ncu Tümenin diğer iki alayının da ileri yavaşştırılmasıyla Seddülbahir'de olduğu gibi bu bölgede de düşmanın derinlikte ilerlemesi durduruldu.

Bundan sonraki günlerde ve aylarda Müttefikler, Çanakkale'deki Türk kuvvetlerini imha ederek Boğazı açmak, Türkler de Boğazı savunmak ve düşmanı denize dökmek amacıyla gittikçe artan bir gayretle savaştılar. Çok kanlı muharebeler cereyan etti. Bu muharebeler Müttefiklerin üstün kuvvetlerle

yaptığı saldırılar Türk Piyadesinin inatçı savunması karşısında kırıldığı, Türklerin yaptığı karşı taarruzlar da düşmanın çok üstün deniz topçusu karşısında ilerleme kaydedemediği için savaş, kısa sürede bir mevzi harbine dönüştü. İki çıkarma grubu, bütün çabalara rağmen birleşemedi. Ağustos 1915 başlarında, yani ilk çıkarmadan üç ay sonra ANZAK Gr. hala 3 Km. genişlik ve 1,5 Km. derinliği olan dar bir sahadaydı, Seddülbahir Grubu da ancak 5 Km. kadar bir ilerleme sağlayabilmişti. Müttefik Kuvvetleri Komutanı General Hamilton bu sıkışık durumdan kurtulmak ve harekâtı canlandırmak için emrine yeni verilen 9 ncü İngiliz Kolordusuyla (dört tümen) 7-8 Ağustos 1915'te ANZAK Gr.nun kuzeyindeki Suvla limanına (Anafartalar Bölgesi) bir çıkarma yaptıysa da Anafartalar Grup Komutanı Albay Mustafa Kemal'in (ATATÜRK) komutasındaki Türk birliklerinin 9 ve 10 Ağustos günleri yaptığı karşı taarruzlar sonucu bu hareket de durduruldu.

Bu başarısızlık yüzünden Müttefik Kuvvetler Komutan General Hamilton 27 Ekimde görevinden alındı ve yerine General Munro atandı. Kasım ayında İngiliz Harbiye Nazırı Lord Kiçner, Çanakkale'ye geldi. Cepheyi gezdi. Bu sırada Sırbistan yolu da açılmış olduğundan Almanya'dan gönderilecek ağır silahlarla takviye edilecek Türk birliklerinin taarruzları karşısında Çanakkale'de tutunmanın çok zor olacağı hesap edildiğinden 7 Aralık 1915'te İngiliz Hükümeti Suvla ve ANZAK bölgelerinin tahliyesine karar verdi. Bu tarihte Çanakkale'deki Müttefik kuvvetleri 134.000 insan, 14.500 hayvan, 393 topa çıkmış bulunuyordu. Boşaltma işine 12 Aralıkta başlandı. 20 Aralık 1915'te Anafartalar ve Arı Burnu bölgesi tamamen boşaltılmıştı. Türk birlikleri boşaltmanın zamanında farkına varmadıkları, daha doğrusu Müttefik birliklerinin geri çekileceğini hiç düşünmemiş oldukları için başarılı bir müdahalede bulunamadılar.

İngiltere Hükümeti, 25 Aralıkta Seddülbahir'in de boşaltılmasını kararlaştırdı. 8/9 Ocak 1916 gecesı, Seddülbahir'deki son birliğin de geri çekilmesiyle Çanakkale Cephesi'ndeki muharebeler Türklerin zaferiyle sona ermiş oldu.

Osmanlı Genelkurmayı Çanakkale'deki Türk zayıyatını 55.000 Şehit, 100.000 yaralı, 10.000 kayıp, 21.000 hastalıktan ölüm, 64.000 hasta olmak üzere 250.000 kişi olarak göstermektedir.

İngilizler. 43.000 ölü ve kayıp, 72.000 yaralı, 90.000 hasta olmak üzere 205.000 zayıyat vermişlerdir. Bunu Fransızların 47.000 kişilik zayıyatını da ekleyecek olursak iki tarafın zayıyatının aşağı yukarı aynı olduğu sonucuna varılabilir.

18 MART 1915 ÇANAKKALE ZAFERİ (1)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBESİ	ADI VE SOYADI	
ÇANAKKALE MÜST. MEVKİ K.	Tümg.	Cevat Paşa (Org. ÇOBANLI)	(204-22)
Çanakkale Müst. Mev.Kur.Bşk.	Yb.	Selahattin Adil (Tümg.)	(255-67)
Çanakkale Müst. Mev.Hrk.Ş.Md.	Bnb.	Osman Zati (Tümg. KORAL)	(10-220)
Çanakkale Müst. Mev.İs.Sb.	Alb.	Şükrü	(238-Ek)
Çanakkale Müst. Mev.Mu.Sb.	Bnb.	Nuri	(238-Ek)
Çanakkale Müst. Mev.Sağ.Sb.	Bnb.	Salih	(238-Ek)
Çanakkale Müst. Mev.Top.Sb.	Yzb.	Hakkı	(10-211)
Çanakkale Müst. Mev.Kh.Sb.	Yzb.	Ali Enver (Yzb.)	(10-226)
Başkomutanlık Delegatesi	Tüma.	Merten Paşa (Alman)	(10-221)
2 NCİ AĞIR TOPÇU TUGAY K.	Alb.	Talat (Küçük Talat)	(237-Ek)
3 NCÜ AĞIR TOPA.K.	Yb.	Ömer Zeki (Yb.)	(237-Ek)
1 nci Top.Tb.K.	Yzb.	Sırrı (Bnb. KAYAALP)	(371A-2)
Dardanos Tabya K.	Yzb.	Mithat	(238-Ek)
1 nci Batarya K.	Ütgm.	Hasan Hulusi (2)	(238-Ek)
1 nci Batarya K.	Yzb.	Ali	(391A-191)
Batarya Sb.	Tgm.	Mevsuf (2)	(238-Ek)
Takım Subayı	---	Remzi	(366A-267)
Anadolu Hamidiye Tab.K.	Yb.	Wasillo (Alman)	(371-34)
2 nci Top. Tb. K.V.	Yzb.	M. Rüştü	(366A-278)
Anadolu Mecidiye Tab. K.	---	---	
Nara Tabyası K.	---	---	
Çimenlik Tabyası K.	---	---	
4 NCÜ AĞIR TOPA.K.	Bnb.	Ahmet Kemal (Yb.)	(237-Ek)
1 nci Top. Tb. K.	Bnb.	Neşet (Alb. ALPAN)	(238-Ek)
2 nci Top. Tb. K.	Yzb.	Mahir	(238-Ek)
Namazgah Tab. K.	Yzb.	Mahir	(366A-267)
Rumeli Mecidiye Tab. K.	Yzb.	Mehmet Hilmi	(238-Ek)
Rumeli Hamidiye Tab. K.	Ütgm.	Nazmi	(366A-267)
Yıldız Tabyası K.	---	---	
Değirmen Burnu Tab.K.	Bnb.	Nuri	(371-67)
1 nci Muhasara Top.Tb.K.	Yzb.	Mustafa Kazım (Alb. BAKIROĞLU)	(347-156)
Baykuş Gr. (Mesudiye Tab.) K.	Bnb.	Hasan	(238-Ek)
Mesudiye Bat.K.	Ütgm.	Mehmet Kemal	(366A-281)
ERENKÖY AĞIR TOP. BLG. K.	Yb.	Werle (Alman)	(237/Ek)
8 nci Ağır Topçu A.K.	Yb.	Mehmet Zekeriya (Alb. AKGÜN)	(237-Ek)
1 nci Top. Tb. K.	Bnb.	Rıfat (Yb.)	(237-Ek)
2 nci Top. Tb. K.	Bnb.	Mehmet Halit (Yb. KOÇER)	(237-Ek)
3 ncü Numune Ağır Top. Tb. K.	Yzb.	Ali Tefik	(237-Ek)
4 ncü Muhasara Top. Tb. K.	Yzb.	Hasbi	(237-Ek)

Açıklamalar :

1. İngilizler, 1915 yılı başında Avrupa'daki harp mevzi harbine döñünce, bütün kuvvetlerini Avrupa cephesine yığmaktansa Çanakkale veya Balkanlar'da ikinci bir cephe açarak harbi hareket harbine çevirmeyi, bu suretle Rusya'ya ihtiyacı olan yardımın yapılabilceğini, İstanbul'un ele geçirilmesiyle Osmanlı devletinin Almanya'dan kopartılabileceğini, ayrıca harbe girmekte kararsız görünen Bulgaristan'ın da Almanya tarafında harbe girmesinin önlenecğini düşünerek, Çanakkale Boğazı'nın donanmayla geçilmesi-ne ve İstanbul'un işgaline karar verdiler. Bu harekata İngiliz ve Fransızlar 57 Adet çeşitli sınıf gemi, 4 denizaltı ve 1 uçak gemisi tahsis ettiler. 19 Şubat ve 25 şubat 1915 günleri Boğaz girişindeki tabyaları ve bataryaları yoğun şekilde bombaladılar. 18 Mart 1915 günü saat 10:30'da bu büyük donanma asıl taarruzuna başladı. Yaklaşık yedi saat devam eden çok şiddetli ateş muharebesi sonunda Müttefik Donanması büyük zayıat vererek Boğazı terk etmek zorunda kaldı ve tarihin bu büyük BOĞAZ MUHAREBESİ Türklerin kesin zaferiyle sonuçlanmış oldu.

2. 18 Mart günü şehit oldular ve Dardanos Tabyasındaki HASAN-MEVSUF şehitliğinde yatmaktadırlar.

SEDDÜLBAHİR BÖLGESİ

25-26 NİSAN 1915 SEDDÜLBAHİR KIYI MUHAREBELERİ (1)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
5 NCİ ORDU KOMUTANI	Mrş.	Liman Von Sanders	(255-12)
5 nci Ordu Kur.Bşk.	Yb.	Kazım (Korg. İNANÇ)	(233-155)
5 nci Ordu İdari Bşk.	Bnb.	Hüseyin Hüsnü (Korg. ALPTOGAN)	(4-10)
5 nci Ordu Hrk.Ş.Md.V.	Yzb.	Mümtaz (Korg. AKTAY)	(4-24)
5 nci Ordu İs.Şb.Md.	Yb.	Burchardi (Alman)	(388A-89)
5 nci Ordu K.Emir Sb.	Tğm.	Ekrem Rüştü (AKÖMER)	(193-26)
3 NCÜ KOR. KOMUTANI	Tuğg.	Esat Paşa (Korg. BÜLKAT)	(255-9)
3 ncü Kor.Kur.Bşk.	Yb.	Fahrettin (Org. ALTAY)	(255-66)
3 ncü Kor.Hrk.Ş.Md.	Bnb.	Ohrili Kemal (Yb. OHRİ)	(250-368)
3 ncü Kor.İsth.Ş.Md.	Bnb.	Ziya	(190-624)
3 ncü Kor. Hrk.Sb.	Yzb.	Remzi (Tümg. YİĞİTGÜDEN)	(255-221)
3 ncü Kor.Kh.Kur.	Yzb.	Nazmi (Tuğg. KURAR)	(Belge)
3 ncü Kor. Emir Sb.	Ütğm.	Baki (Korg. VANDEMİR)	(4-32)
9 NCÜ TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Halil Sami (Alb.)	(255-18)
9 ncu Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Hulusi (Alb. CONK)	(255-338)
25 nci A.K.	Yb.	Mehmet İrfan (Alb. DURUKAN)	(255-Ek)
26 ncı A.K.	Yb.	Hafız Kadri (Yb.)	(255-268)
26 ncı A.3 ncü Tb.K.	Bnb.	Mahmut Sabri	(239-46)
27 nci A.K. (2)	Yb.	Mehmet Şefik (Alb. AKER)	(255-Ek)
Top. A.K.	Yb.	Mehmet Ali (Yb. SEVİNGEN)	(255-227)
20 nci A.K. (7 nci Tüm.)	Bnb.	Mehmet Halit (Yb.)	(255-Ek)
BURSAJ. Tb. K.	Bnb.	Tahsin	(10-259)
3 ncü Kor.Top.K.	Yb.	Hasan (Tümg. KIPÇAK)	(345-459)

Açıklamalar:

1. Düşman, 25 Nisan sabahı erken saatlerden itibaren donanma ateşinin desteği altında, tespit ettiği beş plaj bölgesine birden kuvvetlerini çıkarmaya başladı. Düşmanın ilk kademede sekiz tabur kadar kuvvetini çıkardığı kıyı kesimini Türk kuvvetlerinden sadece bir taburdan biraz fazla kuvvet savunuyordu. 26 ncı Alayın 3 ncü Taburu düşmanın çıkarma yaptığı dört plajı birden savunmaktaydı. 25 Nisan günü savunan çok zayıf Türk kuvvetlerine rağmen düşman ancak kıyıda 5-10 m.lik bölgelerde tutunabildi. Yalnız Ertuğrul Koyuna hakim sırtlara düşman tarafından 4650 top mermisi atılmasına rağmen Türk savunması çökertilemedi ve Türk piyade tüfeği ateşleri sonucunda buradaki denizin rengi değişti. Koy bir kan gölü haline geldi. 25 Nisan gecesi 25 nci Alayın da muharebeye sokulmasıyla beş plajdaki düşmana aynı anda karşı taarruz yapıldı. Zığındere mansabına çıkan 1 Tugay kuvvetindeki düşman geriye püs-

kürtüldü. Bu plaj temizlendi. Ancak Teke Burnu, Teke Koyu, Ertuğrul Koyu ile Eskihişarlık bölgelerindeki düşman tutulduğu kıydan sökülemedi. 26 Nisan günü düşmanın kıydaki kuvvetlerinin miktarını daha da artırması üzerine saat 13:00'e kadar kıydaki hakim tepeler düştü. Geriden takviye kuvveti alamayan 9 ncu Tümen kıyıyı terk ederek geriye çekilmeye karar verdi ve kıydan 1,5 Km. geride yeniden savunmaya geçti. 20 nci Piyade Alayı da burada geç vakit 9 ncu Tümene katıldı. Bu muharebede 26 ncı Alayın 3 ncü Taburu kendisinden 10 misli üstün düşmana karşı 32 saat kahramanca direnerek ÇANAKKALE DESTANI'nın ilk sayfasını ortaya koydu. Düşmana bu muharebede 3'ü tugay komutanı olmak üzere 6000 zayıat verildi.

2. 9 ncu Tümenin alayı olan 27 nci Alay ARIBURNU kıyı kesiminde savunma görevi aldığından Seddülbahir muharebelerine katılmamıştır.

BİRİNCİ KİRTE MUHAREBESİ (28 NİSAN 1915)

MAKAM/BİRLİK

9 NCU TÜMEN KOMUTANI

9 ncu Tüm.Kur.Bşk.

25 nci A.K.

26 nci A.K.

20 nci A.K. (7 nci Tüm.den)

19 ncu A.K. (7 nci Tüm.den)

BURSA J.Tb.K.

Top. A.K.

RÜTBE ADI VE SOYADI

Alb. Halil Sami (Alb.) (255-307)

Bnb. Hulusi (Alb. CONK) (255-338)

Yb. Mehmet İrfan (Alb. DURUKAN) (255-Ek)

Yb. Hafız Kadri (Yb.) (255-311)

Bnb. Mehmet Halit (Yb.) (255-346)

Yb. Sabri (Alman Sabri) (Tuğg.) (255-357)

Bnb. Tahsin (10-256)

Yb. Mehmet Ali (Yb. SEVİNGEN) (255-227)

Açıklama:

Çıkarmanın ilk günü (25 Nisan) bu bölgenin en yüksek tepesi olan ALÇI TEPE'yi almayı planlayan düşman, bunu başaramayınca – ki muharebelerin sonuna kadar da başaramayacaktır – tepenin güneyindeki KİRTE (ALÇI TEPE) Köyünü ele geçirmek için 28 Nisan sabahı 29 ncu İngiliz Tümeni ve Fransız Tugayı ile yoğun donanma ateşinin desteğinde taarruza başladılar. Başlangıçta KİRTE köyü güneyine kadar ulaşan sol kanattaki İngiliz taarruzları 25 nci ve 19 ncu Alayların karşı taarruzları ile geriye püskürtüldü ve düşman taarruza başladığı noktadan 600 m. daha geriye çekilmek zorunda kaldı. Fransız taarruzları ise başarılı olamadı. Bu Türk karşı taarruzu sonucunda, kuvvetlerin ve ateş desteğinin zayıflığı nedeniyle düşman denize dökülmediyse de düşmana 3000 zayıat verildi.

1/2 - 3/4 MAYIS GECE TAARRUZLARI (1)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBESİ	ADI VE SOYADI	
GÜNEY BÖLGE KOMUTANI	Alb.	Von Sodenstern (Alman)	(239-63)
Güney Bölge Kur.Bşk.	Bnb.	Mühlmann (Alman)	(239-63)
Güney Bölge Danışmanı	Alb.	Kannen Giesser (Alman)	(239-63)
Güney Bölge İs.K.	Bnb.	Effnert (Alman)	(388A-124)
Güney Bölge Kh. Kurmayı	Yzb.	Bursalı Mehmet Nihat (Yb.)	(255-369)
9 NCU TÜM. KOMUTANI	Alb.	Halil Sami (Alb.)	(255-327)
9 ncu Tüm. Kur.Bşk.	Bnb.	Hulusi (Alb. CONK)	(255-338)
25 nci A.K.	Yb.	Mehmet Ali	(250-29)
26 nci A.K. (4)	Yb.	Hafız Kadri (Yb.)	(255-326)
20 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Halit (Yb.)	(255-346)
19 ncu A.K.	Yb.	Sabri (Alman Sabri) (Tuğg.) (3)	(255-357)
Top. A.K.	Yb.	Mehmet Ali (Yb. SEVİNGEN)	(255-327)
7 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Ali Remzi (Alb. ALÇİTEPE)	(255-327)
7 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Şükrü Naili (Korg. GÖKBERK)	(12-87)
21 nci A.K.	Yb.	Halil (Alb. AŞUROĞLU)	(255-356)
1 nci Tb. K.	Yzb.	Hasan	(28-Ek)
2 nci Tb. K.	Bnb.	Ahmet Muhtar (2)	(28-Ek)
3 ncü Tb. K.	Yzb.	Ahmet Niyazi	(28-Ek)
7 nci Top. A.K.	Yb.	Salih Ulvi (Alb. SEZER)	(238-Ek)
15 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Mehmet Şükrü (Alb. SAGUN)	(250-Ek)
15 nci Tüm. Kur.Bşk.	Yzb.	Vecihi (Bnb.)	(250-Ek)
15 nci Tüm. Yaveri	Ütg.m.	Şerafettin (Alb. İZMİR)	(354B-507)
56 nci A.K.	Yb.	Mahmut Nedim (Yb.)	(255-404)
39 ncu A.K. (3 ncü Tüm.)	Yb.	Hüseyin Nurettin (Tümg. ÖZSU)	(255-61)
1/32 nci A.K. (3 ncü Tüm.)	Bnb.	Kazım	(96-Ek)

Açıklamalar:

1. 1/2 Mayıs gecesi saat 22:00'de, düşmanı denize dökmek için, 9 ncu Tümen sağda, 7 nci Tümen solda olmak üzere ateş etmeksizin süngü hücumu ile taarruza geçildi. Taarruzumuz, İngilizlerin karşı taarruza geçmesi üzerine başarılı olamadı. İngilizlere 2700 zayıat verildi. Ancak bizim zayıatımız daha fazla oldu.

3/4 Mayıs gecesi, güney bölgesinin Alman komutanı, bağlı olduğu 3 ncü Kolordu Komutanına haber vermeden birlikleri tekrar taarruza geçirdi. 25 Km.lik yol yürüyerek bölgeye henüz gelen 15 nci Tümen de bütün unsurlarının gelmesi beklenilmeden parça parça 7 nci Tümen bölgesinden

(sol kanat) muharebeye sokuldu. Yorgun olarak gece taarruzuna iştirak eden bu tümene cephenin tamamen yabancı olması rağmen açık bir bilgi de verilmedi. Bir gün önceki gece taarruzuna katılan tümenlerdeki karışıklık da giderilememişti. Bunlara rağmen 7 nci ve 15 nci Tümenler Fransız cephesini yardılar. Seddülbahir'e kadar ilerlediler. Fakat sabah olunca başlayan düşman donanma ateşi karşısında, düşman içine bir dil gibi giren bu iki tümenimiz çok ağır zayıat verdi ve tekrar eski mevzilerine çekilmek zorunda kaldı. Sağ kanattan taarruz eden 9 ncu Tümen ise İngilizler karşısında ilerleyemedi. Bu taarruzun büyük zayıatla ve başarısızlıkla sonuçlanması üzerine Sodenstern görevden alındı, yerine Weber Paşa getirildi.

2. Bnb. Ahmet Muhtar Çanakkale Muharebelerine, hem güneyde hem de kuzeyde olmak üzere, başından sonuna kadar katılmış kahraman Tb. K.larından biridir. Ancak, vazifesini başarıyla yerine getirmenin gururuyla dolu olarak, düşmanın bölgeyi tahliyesinden sonra, birliği ile Kırklareli'ne intikal halindeyken 18 Ocak 1916'da, BOLAYIR'da İngiliz donanmasının açtığı ateş sonucu şehit oldu.

3. Yb. Sabri'nin lakabı "Alman Sabri"dir. Doğu Cephesinde 9 ncu Tümen K. iken 15 Mayıs 1916'da şehit oldu.

4. 25 Nisan kahramanlarından olan 26 ncı Alayın 3 ncü Tb. K. Bnb. Mahmut Sabri, 2 Mayıs 1915'te yaralandı ve hastanede tedavi gördü.

İKİNCİ KİRTE (6-8 MAYIS) VE 9 – 24 MAYIS MUHAREBELERİ (1)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
GÜNEY GRUBU K. (2)	Tümg.	Weber Paşa (Alman)	(255-394)
Güney Gr. Kur.Bşk.	Yb.	Thauvenay (Alman)	(10-250)
Güney Gr.Hrk.Ş.Md.	Bnb.	Bursalı Mehmet Nihat (Yb.)	(10-250)
7 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Ali Remzi (Alb. ALÇİTEPE) (3)	(255-350)
7 nci Tüm. Kur.Bşk.	Bnb.	Şükrü Naili (Korg. GÖKBERK)	(250-Ek)
19 ncu A.K.	Yb.	Sabri (Alman Sabri) (Tuğg.)	(255-404)
21 nci A.K.	Yb.	Halil (Alb. AŞUROĞLU)	(255-404)
45 nci A.K. (15 nci Tüm.)	Yb.	Mehmet Refik (Yb.)	(63-Ek)
46 ncı A.K. (15 nci Tüm.)	Yb.	Mahmut	(255-404)
127 nci A.K. (2 nci Tüm.)	Yb.	Hasan Lütfi (Alb. AKDENİZ)	(255-404)
7 nci Top. A.K.	Yb.	Salih Ulvi (Alb. SEZER)	(48-Ek)
9 NCU TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Halil Sami (Alb.)	(255-307)
9 ncu Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Hulusi (Alb. CONK)	(255-338)
25 nci A.K.	Yb.	Mehmet Ali	(250-29)
26 ncı A.K.	Yb.	Hafız Kadri (Yb.)	(255-377)
26 ncı A.K. V.	Bnb.	Mustafa Naili (Yb. ÖZEN) (4)	(345-163)
20 nci A.K. (7 nci Tüm.)	Bnb.	Mehmet Halit (Yb.)	(244-406)
9 ncu Top. A.K.	Yb.	Mehmet Ali (Yb. SEVİNGEN)	(255-227)
15 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Mehmet Şükrü (Alb. SAGUN)	(255-363)
15 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Vecihi (Bnb.)	(250-Ek)
38 ncı A.K.	Bnb.	Mehmet Kazım (Alb.)	(46-Ek)
11 NCİ TÜM. K. (5) (iki Tabur)	Alb.	Refet (Küçük Refet - Tuğg.)	(250-119)
12 NCİ TÜMEN K. (5)	Yb.	Selahattin Adil (Tümg.)	(250-119)

Açıklamalar:

1. Düşman Türklerin yorgunluğundan istifade ile ALÇİ TEPE'yi ele geçirmek için tekrar taarruza karar verdi. Arıburnu bölgesinden bir Avustralya ve bir Yenizelanda tugayını bu bölgeye getirdi. 6 Mayıs saat 11:30'da 5 tümen ve 1 tugay ile taarruza başladı. Düşmanın karşısında 7 nci ve 9 ncu tümenler bulunuyordu. 15 nci Tümen ihtiyatta idi. Akşama kadar devam eden şiddetli düşman taarruzları Türk karşı taarruzları yüzünden sonuçsuz kaldı. 7 ve 8 Mayıs günleri de devam eden düşman taarruzları Türk savunması karşısında kırıldı. Bu taarruzlar düşmana 7000 zayiata mal oldu. Bölgede Haziran'a kadar mevzi muharebeleri devam etti.

2. Güney Grup K.lığı 3 ncü Kolordu Komutanlığına (Esat Paşa) bağlı iken 4 Mayıs'da doğrudan 5 nci Ordu Komutanlığına bağlandı ve 5 nci Ordu dört gruba ayrıldı:

Anadolu Grubu : 3 ncü Tümen

Güney (Seddülbahir) Grubu : 7, 9, 12, 15, 11 (2 Tb.)nci Tüm.ler

Kuzey (Arıburnu) Grubu : 5, 16, 19 ncu Tümenler ve Anafartalar Müf-rezesi

Saros Grubu : 6 ncı Tüm., 1 nci Sv. Tug., Gelibolu J. Tb.

3. Alb. Remzi, 6 Mayıs'ta yaralandı ve İstanbul'a gönderildi (346-244).

4. Bnb. M. Naili, 8 Mayıs'tan itibaren .

5. 11 nci Tümen 6 Mayıs'dan, 12 nci Tümen 23/24 Mayıs gecesinden itibaren muharebelere katıldı.

ÜÇÜNCÜ KİRTE MUHAREBESİ (1) (4-6 HAZİRAN 1915)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBESİ	ADI VE SOYADI	
GÜNEY GRUBU KOMUTANI	Tümğ.	Weber Paşa (Alman)	(250-19)
Güney Gr. Kur.Bşk. (2)	Yb.	Thauvenay (Alman)	(250-83)
Güney Gr.Kur.Bşk.	Yb.	Çolak Selahattin (Alb. KÖSEOĞLU)	(10-250)
Güney Gr.Hrk.Ş.Md.	Yzb.	Bursalı Mehmet Nihat (Yb.)	(250-82)
Güney Gr.Kh.Sb.	Ütğm.	Arif (Korg. TANYERİ)	(4-38)
11 NCİ TÜMEN K.V.	Bnb.	Şükrü	(250-Ek)
2 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Şemsettin (Alb. ERKUŞ)	(250-Ek)
126 ncı A.K.	Yb.	Mustafa Şevki (Alb.)	(250-147)
127 ncı A.K.	Yb.	Hasan Lütfi (Alb. AKDENİZ)	(250-64)
4 ncü A.K.	Yb.	Nazif	(250-64)
7 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Refet (Küçük Refet - Tuğg.)	(250-30)
7 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Şükrü Naili (Korg. GÖKBERK)	(250-Ek)
19 ncu A.K.	Yb.	Sabri (Alman Sabri) (Tuğg.)	(250-67)
20 ncı A.K.	Bnb.	Mehmet Halit (Yb.)	(255-346)
21 ncı A.K.	Yb.	Halil (Alb. AŞUROĞLU)	(346-173)
15 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Mehmet Şükrü (Alb. SAGUN)	(250-30)
15 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Vecihi (Bnb.)	(250-Ek)
38 ncı A.K.	Yb.	Mehmet Kazım (Alb.)	(46-Ek)
45 ncı A.K.	Yb.	Mehmet Refik (Yb.) (3)	(63-Ek)
9 NCU TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Halil Sami (Alb.) (4)	(250-31)
9 ncu Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Hulusi (Alb. CONK)	(250-Ek)
Sağ Kanat K.	Bnb.	Adil	(250-29)
Sol Kanat K.	Bnb.	İsmail Hakkı (5)	(250-29)
Sol Kanat K.	Bnb.	Kazım	(250-29)
İhtiyat K. (25. A.K.)	Yb.	Mehmet Ali	(250-29)
9 ncu Tüm.Top. A.K.	Yb.	Mehmet Ali (Yb. SEVİNGEN)	(255-227)
12 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Yb.	Selahattin Adil (Tümğ.) (2)	(250-29)
12 ncı Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Süleyman İlhami (Yb.)	(250-Ek)
34 ncü A.K.	Bnb.	Mehmet Yümnü (Yb. EĞİLMEZ)	(346-289)
36 ncı A.K.	Yb.	Cemil (Tümğ. CONK)	(250-30)
22 ncı A.K.	Bnb.	İbrahim Hakkı (Tuğg. EMİROĞLU)	(250-47)
12 ncı Tüm. Top. A.K.	Yb.	Halit Hakkı (Alb.)	(346-354)
Top. A. 1 ncı Bt.Tk.K.	Tğm.	Cemal (Org. GÜRSEL)	(3-60)
2 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Yb.	Hasan Askeri (Alb. YÜCEKÖK)	(250-19)
2 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Kemal (Şehit 26.6.1915)	(250-124)
1 ncı A.K.	Bnb.	Memduh	(250-133)
5 ncı A.K.	Yb.	Mehmet Nazif (Tümğ. KAYACIK)	(250-133)
GRUP İHTİYATI (5 Tb.) K.	Yb.	Halil	(250-50)

Açıklamalar:

1. Arıburnu bölgesinde 19 Mayıs Türk taarruzunun başarıya ulaşamamasından cesaret alan düşman, Kirte bölgesinde taarruz hazırlıklarına başladı. 29, 42 ve Dz. P. Tüm. birleştirilerek 8 nci Kor. teşkil edildi. Cephenin sağ tarafında bulunan iki Fransız tümeni de General Guro emrine verildi. 87 nci Tug. ve iki Dz.P.Tug. ihtiyatta tutuluyordu. Taarruz 4 Haziran saat 12:00'de başladı. Saat 13:30'da 42 nci Tüm. ve 88 nci Tug. Türk mevzilerine girmeye muvaffak olmuşlarsa da Türk karşı taarruzları ile geri atılmışlardır. 5 ve 6 Haziran'da da tekrar edilen taarruzlar aynı şekilde başarısız kalmıştır; her iki tarafın da zayıyatı yaklaşık 10.000'er kişidir.

Türkler tarafından Kirte yolunun kuzeyinde 9 ve güneyinde 12 nci Tümenler bulunuyordu. 15 ve 7 nci Tümenler başlangıçta ihtiyat idi. Üçüncü Kirte muharebesinden sonra Anadolu'dan gelen 11 nci Tümen ile Kuzey Grubundan gelen 2 nci Tümen, 7 nci Tümen ile birlikte cepheye sokuldu, 9 ve 12 nci tümenler ihtiyata alındı ve 15 nci Tümen tensik ve dinlenme için geriye gönderildi.

2. 8-12 Haziran tarihleri arasında Grup Kur.Bşk.lığını Yb. Selahattin Adil yürüttü.

3. Yb.Mehmet Refik, 6 Haziran 1915'te şehit oldu. Yerine Yb. İsmail Hakkı getirildi.

4. Alb. Halil Sami, Haziran ortalarında; Alman çıkarlarına ters düştüğü için Liman Paşa tarafından; görevinden alındı.

5. Bnb. İ. Hakkı 4 Haziran 1915 günü yaralandı, yerine Bnb. Kazım getirildi.

1 NCİ KEREVİZDERE MUHAREBESİ (21 -22 HAZİRAN 1915) (1)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
GÜNEY GRUBU KOMUTANI	Tümğ.	Weber Paşa (Alman)	(250-119)
Güney Gr. Kur.Bşk.	Yb.	Çolak Selahattin (Alb. KÖSEOĞLU)	(250-84)
Güney Gr.Kh.Sb.	Ütg̃m.	Arif (Korg. TANYERİ)	(4-38)
11 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Refet (Küçük Refet - Tuğg.)	(250-119)
11 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yb.	Şükrü Naili (Korg. GÖKBERK)	(250-Ek)
33 ncü A.K.	Yb.	Mehmet İrfan (Alb. DURUKAN)	(346-537)
126 ncı A.K.	Yb.	Mustafa Şevki (Alb.)	(250-147)
127 nci A.K.	Yb.	Hasan Lütfi (Alb. AKDENİZ)	(250-154)
9 ncu Top. A.K.	Yb.	Mehmet Ali (Yb. SEVİNGEN)	(346-256)
7 NCİ TÜMEN K.V.	Alb.	Halil (Alb. AŞUROĞLU)	(250-119)
7 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Şemsettin (Alb. ERKUŞ)	(250-Ek)
19 ncu A.K.	Yb.	Sabri (Alman Sabri) (Tuğg.)	(255-404)
20 nci A.K. (2)	Bnb.	Mehmet Halit (Yb.)	(212-S.1)
21 nci A.K.	Yb.	Nurettin	(48-Ek)
7 nci Top. A.K.	Yb.	Salih Ulvi (Alb. SEZER)	(346-117)
2 NCİ TÜMEN KOMUTANI (3)	Alb.	Hasan Askeri (Alb. YÜCEKÖK)	(250-119)
2 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Kemal (4)	(250-124)
2 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Mümtaz (Korg. AKTAY)	(250-127)
2 nci Tüm.Kh.Sb.	Ütg̃m.	Celal	(250-127)
1 nci A.K.	Bnb.	Memduh (4)	(250-133)
5 nci A.K.	Yb.	Mehmet Nazif (Tümğ. KAYACIK)	(250-133)
6 ncı A.K.	Bnb.	Rıfat (Yb. ÖZDEMİROĞLU)	(250-133)
71 nci A.K. (1 nci Tüm.)	Bnb.	Ahmet Şemsettin (Yb.)	(346-196)
2 nci Top. A.K.	Bnb.	Mehmet Emin (Tümğ.)	(346-359)
12 NCİ TÜMEN K. (3)	Yb.	Selahattin Adil (Tümğ.)	(250-119)
12 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Süleyman İlhami (Yb.)	(250-Ek)
22 nci A.K.	Bnb.	İbrahim Hakkı (Tuğg. EMİROĞLU)	(250-47)
34 ncü A.K.	Bnb.	M. Yümnü (Yb. EĞİLMEZ)	(250-130)
36 ncı A.K.	Yb.	Cemil (Tümğ. CONK) (5)	(193-14)
12 nci Top. A.K.	Yb.	Halit Hakkı (Alb.)	(346-354)
Top. A. 1 nci Bt.Tk.K.	Tğm.	Cemal (Org. GÜRSEL) (6)	(3-60)
GRUP TOP. (5 . TOP. A.) K.	Yb.	Mustafa Asum (Tuğg. BERKMAN)	(346-352)

Açıklamalar :

1. Bu zamana kadar yaptığı taarruzlarla Türk cephelerini bir türlü yaramayan düşman, daha fazla donanma desteği sağlayabileceğini düşünerek

bu sefer Kirtce bölgesindeki Türk mevzilerinin deniz kenarındaki bölümlerini parçalamak istedi. Önce Kerevizdere bölgesine taarruz etti. Taarruz 21 Haziran saat 06.00'da İngiliz Deniz P. Tüm. ve iki Fransız alayı ile başlatıldı. İngiliz taarruzu, karşısındaki Türk kuvvetlerini tespit maksadını güdüyordu. Asıl taarruzu yapan Fransızlar dar bir sahadan Kerevizdere bölgesindeki 2 nci Türk Tümenine saldırdılar. 2 nci Tümen mevzileri düştü. Bu tümenimiz çok ağır zaiyat verdi ve 12 nci Tümenle takviye edildi. Gece yapılan Türk karşı taarruzu ile 2 nci Tümenin kaybettiği mevziler geriye alındı. Fransızların 22 Haziran günü yaptığı taarruzlar ise püskürtüldü ve sonuçsuz kaldı. 600 m.lik bir cephede iki gün devam eden bu muharebe sonucunda Türk zayıyatı 6000, Fransız zayıyatı ise 2500 oldu.

2. 20 nci Alayın takım komutanlarından birisi Tğm. Muzaffer, 1960-1961 K.K.K. olan Org. Muzaffer ALANKUŞ'tur.

3. Bu muharebe daha ziyade 2 nci Tümen cephesinde cereyan etti 12 nci Tüm. birlikleri de takviye olarak kullanıldı. 22 Haziran günü 12 nci Tüm., erimiş olan 2 nci Tümenin cephesini devraldı.

4. Yzb. Kemal 26 Haziran 1915'te şehit oldu, Bnb. Memduh yaralandı.

5. Yb. Cemil, 24 Haziran'da yaralandı ve cepheden ayrıldı. 19 Temmuz'da 4 ncü Tüm. K.olarak döndü.

6. Org. Cemal GÜRSEL, aynı birlik ve görevle, ÇANAKKALE Muharebelerine sonuna kadar katıldı.

ZİĞİNDERE MUHAREBESİ (28 HAZİRAN – 3 TEMMUZ 1915) (1)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBESİ	ADI VE SOYADI	
GÜNEY GRUBU KOMUTANI	Tümg.	Weber Paşa (Alman)	(250-146)
Güney Gr. Kur.Bşk.	Yb.	Çolak Selahattin (Alb. KÖSEOĞLU)	(250-84)
SAĞ KANAT K. (2.Kor.K.)	Tuğg.	Çolak Faik Paşa (2)	(250-160)
Sağ Kanat (2 nci Kor.)Kur.Bşk.	Yb.	Mehmet Selahattin (Alb. KİP)	(346-531)
2 nci Kor.Hrk.Ş.Md.	Bnb.	Alâaddin (Tümg. KOVAL)	(12A-210)
11 NCİ TÜMEN K. (3)	Alb.	Refet (Küçük Refet - Tuğg.)	(250-144)
11 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yb.	Şükrü Naili (Korg. GÖKBERK)	(250-144)
33 ncü A.K.	Yb.	Sabri (Alman Sabri) (Tuğg.) (4)	(250-146)
126 ncı A.K.	Yb.	Mustafa Şevki (Alb.)	(250-147)
127 nci A.K.	Yb.	Hasan Lütfi (Alb. AKDENİZ)	(250-154)
16 ncı A.K. (6 ncı Tüm.)	Yb.	Ahmet Hakkı (Yb.)	(212-S.6)
124 ncü A.K.	Yb.	Ahmet Şükrü (Yb.)	(345-415)
9 ncu Top. A.K.	Yb.	Mehmet Ali (Yb. SEVİNGEN)	(346-256)
6 NCİ TÜMEN K. (3)	Yb.	Süleyman Şakir (Alb. ORBAY)	(250-119)
6 ncı Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Hayri (Tümg. TARHAN)	(250-398)
16 ncı A.K.	Yb.	Ahmet Hakkı (Yb.)	(212-S.6)
17 nci A.K.	Bnb.	Hüseyin Hilmi (Bnb.)	(397-244)
Mür. A.K.	Bnb.	Yusuf Ziya (Yb.)	(57-Ek)
6 ncı Top. A.K.	Bnb.	Arif	(397-245)
1 NCİ TÜMEN K. (3)	Yb.	Cafer Tayyar (Tümg. EĞİLMEZ)	(250-144)
1 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	İbrahim Rahmi (Tümg. BEKEN)	(250-K.7)
1 nci Tüm.Kh.Sb.	Ütg.m.	Nuri (Org. YAMUT)	(3-14)
70 ncı A.K.	Yb.	Vasıf (Yb.)	(346-158)
3 ncü Tb. K.	Bnb.	Reşat (Alb. ÇİĞİLTEPE) (5)	(259-179)
3 ncü Tb. K.	Bnb.	Şerif	(250-181)
71 ncı A.K.	Bnb.	Ahmet Şemsettin (Yb.)	(346-196)
17 nci Mür. A.K.	Yb.	Hasan	
1 nci Top. A.K.	Bnb.	Süleyman Nazmi (Bnb.)	(347-175)
ORTA BÖLGE			
7 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Halil (Alb. AŞUROĞLU)	(250-145)
7 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Şemsettin (Alb. ERKUŞ)	(250-K.7)
19 ncu A.K.	Yb.	Sabri (Alman Sabri) (Tuğg.)	(25-404)
19 ncu A.K.	Yb.	Mehmet İrfan (Alb. DURUKAN) (4)	(346-537)
20 ncı A.K.	Yb.	Mehmet Halit (Yb.)	(212-S.1)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

21 nci A.K.	Yb.	Nurettin	(48-Ek)
7 nci Top. A.K.	Yb.	Salih Ulvi (Alb. SEZER)	(238-Ek)
SOL KANAT BÖLGESİ			
12 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Yb.	Selahattin Adil (Tümg.)	(250-145)
12 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Süleyman İlhami (Yb.)	(250-K.7)
22 nci A.K.	Bnb.	İbrahim Hakkı (Tuğg. EMİROĞLU)	(250-47)
34 ncü A.K.	Bnb.	M. Yümnü (Yb. EĞİLMEZ)	(250-130)
36 ncı A.K.	Yb.	Mustafa Münip (Alb. UZSOY)	(12-41)
Top. A.K.	Yb.	Halit Hakkı (Alb.)	(346-354)
GRUP TOP. (5. TOP. A.) K.	Yb.	Mustafa Asım (Tuğg. BERKMAN)	(346-352)

Açıklamalar:

1. Birinci Kerevizdere Muharebesinde açıklandığı şekilde bu seferde düşman, denize yakın olan Zıgın Derenin her iki tarafındaki Türk mevzilerini ele geçirmek için, 4 tugay ile, Zıgın Dere yatağının batısından ve doğusundan, 28 Haziran günü saat 10:45'de, 11 nci Tümen cephesine taarruz etti. Zıgın Dere batısındaki mevzileri düşman ele geçirdi ve dil şeklinde kıyı kesiminde 1 Km. kadar kuzeye ilerledi. 11 nci Tümen 1 nci Tümen ile takviye edilerek düşman taarruzu durduruldu. Zıgın Dere doğusundan taarruz eden İngiliz kuvvetleri ilerleyemedi. 29 Haziran günü yapılan muharebelerde Zıgın Dere batısındaki mevziler elden ele geçti. 29/30 Haziran gecesi 6 ncı Tümen (iki alaylı)'in de katılmasıyla karşı taarruz yapıldı. Düşmanın kıyıya yakın bölgede dil gibi ilerleyen unsurları geriye atıldıysa da esas Türk mevzileri ele geçirilemedi. 2 Temmuz'da düşmana yapılan karşı taarruz sonuçsuz kaldı. Bugünden sonra 5 Temmuz'da yapılacak olan taarruzun hazırlıklarına başlanıldı.

2. Çolak Faik Paşa, 29 Haziran 1915'de Sağ Kanat K.lığına getirildi. 2 Temmuz 1915'de 1 nci Tümen ile yaptığı taarruz sonuca ulaşamayınca, Ordu ve Güney Grubu komutanlarının emirleri ile peşpeşe yapılan taarruzlar sonuçsuz olunca, akan Türk kanını durdurmak için yeni bir taarruz emrini uygulamadı ve Almanlar tarafından, 3 Temmuz'da görevinden alındı. Asya Grup K.lığına geçici olarak atandı, yerine Asya Gr.K. Mehmet Ali Paşa getirildi.

Cesareti ve kahramanlığı ile ün yapmış olan Faik Paşa, Kafkas Cephesinde 2 nci Kor.K. iken, 30 Ağustos 1916'da bir Rus mermisi ile alınandan vurularak şehit oldu.

3. Bu muharebeler daha ziyade 11 nci, 6 ncı ve 1 nci Tümenler cephesinde cereyan etmiştir. Diğer tümenler (7 nci ve 12 nci) bölgesinde ise mevzi muharebeleri devam etti.

4. 19 ncu A.K. iken muharebelerin 11 nci Tüm. bölgesinde cereyan edeceği değerlendirilerek 33 ncü A.K.lığına getirildi. Yb. İrfan ile görevleri değiştirildi.

5. Bnb. Reşat, yaralanmasına rağmen muharebe sahasını terk etmedi.

5 TEMMUZ ZİĞİNDERE TÜRK TAARRUZU (1)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
GÜNEY GRUBU KOMUTANI	Tümg.	Weber Paşa (Alman) (2)	(250-190)
Güney Gr. Kur.Bşk.	Yb.	Çolak Selahattin (Alb. KÖSEOĞLU)	(250-84)
Güney Gr.Kh.Kur.	Yzb.	Tevfik (Alb. BIYIKLIOĞLU)	(250-188)
Güney Gr.Hrk.Ş.Md.	Yzb.	Bursalı Mehmet Nihat (Yb.) (3)	(250-209)
Güney Gr.Kh.Sb.	Ütgm.	Arif (Korg. TANYERİ)	(4-38)
SAĞ KANAT K. (1. Kor.K.)	Tuğg.	Mehmet Ali Paşa	(250-187)
1 nci Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Eggert (Alman)	(250-201)
11 NCI TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Refet (Küçük Refet - Tuğg.)	(250-K.7)
11 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yb.	Şükrü Naili (Korg. GÖKBERK)	(250-K.7)
33 ncü A.K.	Yb.	Vahit (Yb.)	(345-45)
126 ncı A.K.	Yb.	Mustafa Şevki (Alb.)	(250-147)
127 ncı A.K.	Yb.	Hasan Lütfi (Alb. AKDENİZ)	(250-154)
Top. A.K.	Bnb.	Emin	(238-Ek)
1 NCI TÜMEN KOMUTANI	Yb.	Cafer Tayyar (Tümg. EĞİLMEZ)	(250-K.7)
1 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	İbrahim Rahmi (Tümg. BEKEN)	(250-K.7)
70 ncı A.K.	Yb.	Vasıf (Yb.)	(346-158)
71 ncı A.K.	Bnb.	Ahmet Şemsettin (Yb.)	(346-196)
124 ncü A.K.	Yb.	Ahmet Şükrü (Yb.)	(345-415)
1 nci Top.A.K.	Bnb.	Süleyman Nazmi (Bnb.)	(347-175)
6 NCI TÜMEN KOMUTANI	Yb.	Süleyman Şakir (Alb. ORBAY)	(250-Ek)
6 ncı Tüm.Kur.Bşk.	Yb.	Selahattin (Alb.) (11)	(250-Ek)
16 ncı A.K.	Yb.	Ahmet Hakkı (Yb.)	(212-S.6)
17 ncı A.K.	Bnb.	Hüseyin Hilmi (4)	(217-S.7)
Mür.A.K.	Yb.	Yusuf Ziya (Yb.)	(57-Ek)
Top. A.K.	Bnb.	Arif	(397-245)
Top. A.Bt.K.	Ütgm.	Sami (Korg. TOPÇU) (5)	(4-42)
3 NCÜ TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Nicolai (Alman)	(250-197)
3 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Ahmet Suphi (Bnb.)	(250-Ek)
39 ncu A.K.	Bnb.	Mehmet Salih (6)	(346-402)
31 ncı A.K.	Yb.	İsmail Hakkı (Alb. KORAY)	(250-195)
32 ncı A.K.	Yb.	Hasan Basri (Yb.)	(250-195)
Top.A.K.	Bnb.	Azmi (Yb.)	(345-361)
5 NCI TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Hasan Basri (Alb. SOMEL)	(250-Ek)
5 ncı Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Arif (Aycı - Alb.)	(250-Ek)
13 ncü A.K.	Bnb.	Mehmet Nuri (Alb.)	(346-305)
14 ncü A.K.	Yb.	Ali Rifat	(255-K.1)
15 ncı A.K.	Bnb.	İbrahim Şükrü (Yb.)	(233-83)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
15 nci Top. A.K.	Yb.	Ali Rıza (Yb.)	(124-Ek)
İs.Bl.Tk.K.	Ütg.	Fevzi (Org. MENGÜÇ)	(3-48)
7 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Halil (Alb. AŞUROĞLU)	(250-145)
7 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Şemsettin (Alb. ERKUŞ)	(250-145)
19 ncu A.K.	Yb.	Mehmet İrfan (Alb. DURUKAN)	(250-146)
20 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Halit (Yb.) (7)	(212-S.1)
21 nci A.K.	Yb.	Nurettin	(48-Ek)
7 nci Top.A.K.	Yb.	Salih Ulvi (Alb. SEZER)	(346-117)
SOL KANAT BÖLGESİ			
12 NCİ TÜM. K. (8)	Yb.	Selahattin Adil (Tüm.)	(250-145)
12 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Süleyman İlhami (Yb.)	(250-145)
4 NCÜ TÜMEN K. (8)	Alb.	Celal (Alb. MENGİL) (9)	(346-128)
4 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Alâaddin (Tüm. KOVAL)	(250-Ek)
10 ncu A.K. (10)	Yb.	Mehmet Kemalettin (Yb.)	(232-55)
11 nci A.K.	Yb.	Ali Rıza (Alb. BARLAS)	(354A-4)
12 nci A.K.	Yb.	Servet (Yb.)	(51-Ek)
4 ncü Top. A.K.	Bnb.	Mehmet Rıza (Bnb.)	(346-628)
CEPHE TOPÇUSU			
Cephe Topçu K.	Yb.	Binhold (Alman)	(250-193)
Sağ Kanat Top.K.	Yb.	Mustafa Asum (Tuğg. BERKMAN)	(250-166)
Birinci Blg.Top.K.	Bnb.	Mehmet Ali (Yb.)	(250-193)
Orta Blg. Top.K.	Bnb.	Avni	(250-193)
Sol Kanat Top. K.	Yb.	Adil	(250-193)
Kor. Topçu K.	Bnb.	Rıfat (Yb.)	(250-193)

Açıklamalar:

1. 28 Haziran'dan 5 Temmuz'a kadar süren bu muharebeler ÇANAK-KALE Muharebelerinin en kanlı çarpışmalarını teşkil etti. 1,5 Km. genişliğindeki bir bölgede 5 tümen kullanıldı. (1, 6, 11, 3 ve 5 nci Tüm.ler) Ancak düşman işgal ettiği mevzilerden sökülüp atılamadı.

2. 6 Mayıs – 8 Temmuz 1915 tarihleri arasında Güney Grubu Komutanlığında bulundu. 28 Haziran – 5 Temmuz tarihleri arasında ZİĞİNDERE bölgesinde yaptırdığı taarruzlar Türk tümenlerine 15.883 zayiata mal oldu.

3. İzmir Müstahkem Mevki K.lığı P.Tug.K. iken bir kaza kurşunuyla şehit oldu. Harp tarihi üzerine birçok çevirileri ve eserleri vardır.

4. Bnb. Hüseyin Hilmi, (30 Haziran 1331) 13 Temmuz 915'de şehit oldu.

5. Ütğm. Sami (Korg. TOPÇU), 1 nci Dünya Harbi süresince 6 ncı Tü-mende Bt.K. olarak görev yaptı ve bu tümenle muharebelere katıldı.
6. Bnb. Mehmet Salih, 16 Ağustos 1915'te şehit oldu (346-402).
7. 11 Ağustos 1915'de ANAFARTALAR – BOMBATEPE'de şehit oldu. Anafartalar Köyü mezarlığında gömülüdür.
8. 4 ncü Tümen 3 Temmuz'da 12 nci Tümeni değiştirerek cephe savun-masını devraldı. 12 nci Tümen Saros bölgesine gönderildi.
9. Alb. Celal, 25 Temmuz 1915'de hastalığından dolayı emekli edildi (346-402).
10. 10 ncu Alayın 8 nci Bl. K. Yzb. Vasfı, 5 Temmuz 1915'de şehit olur, ailesi “ZALOĞLU” soyadını alır, yazar Şule PERİNÇEK'in dedesidir.
11. Yb. Selahattin (Alb.), (Prizren-1873, Top. 1891-2), Aralık 1920'de Mustafa Kemal'den olur alarak Arnavutluk'ta Harbiye Nazırlığı yapmış, son-rasında Türkiye'ye dönmüştür.

2 NCİ KEREVİZDERE MUHAREBESİ (1) (12-13 TEMMUZ 1915)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
GÜNEY GRUBU K. (2.OR.K.)	Tuğg.	Mehmet Vehip Paşa (Korg. KAÇI) (2)	(250-211)
Güney Gr.Kur.Bşk.	Alb.	Nihat (Korg. ANILMIŞ)	(250-225)
Güney Gr.Kur.	Yzb.	Salih (Org. OMURTAK)	(12-232)
Güney Gr.Kh.Sb.	Ütg.	Arif (Korg. TANYERİ)	(4-38)
14 NCÜ KOR.K. (Sağ Kanat K.)	Tuğg.	Trommer Paşa (Alman) (2)	(250-228)
14 ncü Kor.Kur.Bşk.	Yb.	Şefik (Tuğg. TÜRŞAN)	(250-230)
8 nci Tüm.K. (3)	Alb.	Ali Rıza (Tuğg. SEDES)	(250-Ek)
8 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Ali Galip (Korg. TÜRKER)	(250-Ek)
10 ncu Tüm.K. (3)	Yb.	Çolak Selahattin (Alb. KÖSF.ÖĞLÜ)	(250-Ek)
10 ncu Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Filibeli Rüştü (Korg. AKIN)	(250-Ek)
11 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Refet (Küçük Refet - Tuğg.)	(250-231)
11 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yb.	Şükrü Naili (Korg. GÖKBERK)	(250-201)
33 ncü A.K.	Yb.	Vahit (Yb.)	(345-45)
126 ncü A.K.	Yb.	Mustafa Şevki (Alb.)	(345-221)
127 nci A.K.	Yb.	Hasan Lütfi (Alb. AKDENİZ)	(345-71)
Top. A.K.	Bnb.	Emin	(238-Ek)
1 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Yb.	Cafer Tayyar (Tümg. EĞİLMEZ)	(250-K.8)
1 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	İbrahim Rahmi (Tümg. BEKEN)	(250-K.8)
70 nci A.K.	Yb.	Vasif (Yb.)	(346-158)
71 nci A.K.	Bnb.	Ahmet Şemsettin (Yb.)	(346-196)
124 ncü A.K.	Yb.	Ahmet Şükrü (Yb.)	(345-415)
1 nci Top. A.K.	Bnb.	Süleyman Nazmi (Bnb.)	(347-175)
5 NCİ KOR.K. (Sol Kanat K.)	Tuğg.	Fevzi Paşa (Mrş. ÇAKMAK) (2)	(250-228)
5 nci Kor.Kur.Bşk.	Yb.	Albrecht (Alman)	(250-231)
5 nci Kor.Kh. Sb.	Bnb.	Asım Faik (Bnb.)	(347-17)
13 ncü Tüm.K. (3)	Alb.	Hovik (Alman)	(250-Ek)
13 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Öyzb.	Naci (Korg. TINAZ)	(250-Ek)
14 ncü Tüm.K. (3)	Yb.	Kazım (Korg. KARABEKİR)	(250-Ek)
14 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Saffet (Alb. ARIKAN)	(250-Ek)
4 NCÜ TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Celal (Alb. MENGİL)	(346-128)
4 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Alâaddin (Tümg. KOVAL)	(250-201)
10 ncu A.K.	Yb.	Mehmet Kemalettin (Yb.)	(232-55)
11 nci A.K.	Yb.	Ali Rıza (Alb. BARIAS)	(345-59)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

12 nci A.K.	Yb.	Servet (Yb.)	(51-Ek)
4 ncü Top.A.K.	Bnb.	Mehmet Rıza (Bnb.)	(346-628)
7 NCI TÜMEN K. (4)	Alb.	Halil (Alb. AŞUROĞLU)	(250-231)
7 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Şemsettin (Alb. ERKUŞ)	(250-131)
19 ncu A.K.	Yb.	Sabri (Alman Sabri) (Tuğg.)	(345-206)
20 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Halit (Yb.)	(212-S.1)
21 nci A.K.	Yb.	Nurettin	(48-Ek)
7 nci Top. A.K.	Yb.	Salih Ulvi (Alb. SEZER)	(346-117)
6 NCI TÜMEN K.I (4)	Yb.	Süleyman Şakir (Alb. ORBAY)	(250-231)
6 ncı Tüm.Kur.Bşk.	Yb.	Selahattin (Alb.)	(250-231)
16 ncı A.K.	Yb.	Ahmet Hakkı (Yb.)	(212-S.6)
17 nci A.K.	Bnb.	Hüseyin Hilmi (5)	(347-99)
17 nci A.K.V.	Yzb.	Mehmet Hikmet	(397-58)
6 ncı Top. A.K.	Bnb.	Arif	(397-245)

Açıklamalar:

1. Düşman Haziran ayından beri Zığın Dere ve Kereviz Dere bölgelerinde mahdut hedefli taarruzlar yaparak Türk Komutanlığının dikkatini güney bölgeye çekti. Böylece Ağustos ayında ANAFARTALAR'a yapacağı çıkarmanın başarısını garantilemek istiyordu. Gerçekten de düşmanın bu planı etkisini gösterdi ve Türk kuvvetlerinin çoğu güneye kaydırıldı.

Bu maksadın gerçekleştirilmesi için İngilizler 1 tümen ile Türk cephesinin merkezine, Fransızlar da 8 tabur ile Türk cephesinin sol kanadına Kerevizdere bölgesine, 12 Temmuz sabahı saat 07:00'de taarruza başladılar. Türk tümenleri batıdan itibaren 11, 1, 7 ve 4 ncü Tüm.ler Cephede, 6 ncı Tüm. geride ihtiyatta olarak bulunuyordu. 7 nci Tümen cephesine taarruz eden İngiliz Tümeninin her iki gündeki taarruzları da başarısızlıkla sonuçlandı. 4 ncü Tümen cephesine taarruz eden Fransızların taarruzları ise, ihtiyattaki 6 ncı Türk Tümeninin de bölgede kullanılması üzerine, gelişme gösteremedi. Birkaç metrelik ileri geri hareketler şeklinde cereyan eden bu muharebede çok kan döküldü ve Türk zayıyatı 9700 kişiye ulaştı.

2. Vehip Paşa 9 Temmuz'da, Trommer Paşa 10 Temmuz'da, Fevzi Paşa 13 Temmuz'da cepheye katıldılar. Vehip Paşa Kuzey Gr.K. Esat Paşanın kardeşidir.

3. 8, 10, 13 ve 14 ncü Tüm.ler bu muharebeye katılmadılar. 21 Temmuz'dan itibaren bölgeye gelerek, 1 nci Tümen hariç, yıpranmış ve yorulmuş eski tümenleri değiştirdiler.

4. Temmuz ortasından itibaren 2 nci Ordu tümenlerin bölgeye gelmeleri üzerine 6 ncı ve 7 nci Tümenler Saros Grubuna, 11 nci Tümen de Asya Grubuna gönderildi.

5. Bnb. Hüseyin Hilmi, 13 Temmuz 1915'te şehit oldu.

6 – 13 AĞUSTOS 1915 MUHAREBELERİ (1)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
GÜNEY GRUBU KOMUTANI	Tuğg.	Mehmet Vehip Paşa (Korg. KAÇI) (2)	(250-303)
Güney Gr.Kur.Bşk.	Alb.	Nihat (Korg. ANILMIŞ)	(250-323)
Güney Gr.Kur.	Yzb.	Salih (Org. OMURTAK)	(12-232)
Güney Gr.Kh.Sb.	Ütg.	Arif (Korg. TANYERİ)	(4-38)
2 NCİ KOLORDU KOMUTANI	Tuğg.	Çolak Faik Paşa	(250-302)
2 nci Kor.Kur.Bşk.	Yb.	Mehmet Selahattin (Alb. KİP)	(250-Ek)
8 NCİ TÜMEN K. (2)	Alb.	Ali Rıza (Tuğg. SEDES)	(250-Ek)
8 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Ali Galip (Korg. TÜRKER)	(250-Ek)
22 nci A.K.	Bnb.	İbrahim Hakkı (Tuğg. EMİROĞLU)	(346-32)
23 ncü A.K.	Yb.	Hüseyin Recai (Yb.)	(181-231)
24 ncü A.K.	Bnb.	Nuri (Alb. CONKER)	(232-55)
8 nci Top. A.K.	Bnb.	Saffet	(26-Ek)
4 NCÜ TÜMEN K. (2)	Yb.	Cemil (Tümg. CONK)	(345-197)
4 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Alâaddin (Tümg. KOVAL)	(250-Ek)
10 ncu A.K.	Yb.	Mehmet Kemalettin (Yb.)	(232-55)
11 nci A.K.	Yb.	Ali Rıza (Alb. BARLAS)	(345-59)
12 nci A.K.	Bnb.	Bayatlı Arif (Yb.)	(193-24)
4 ncü Top.A.K.	Bnb.	Mehmet Rıza (Bnb.)	(346-628)
5 NCİ KOLORDU KOMUTANI	Tuğg.	Fevzi Paşa (Mrş. ÇAKMAK)	(250-301)
5 nci Kor.Kur.Bşk.	Yb.	Albrecht (Alman)	(250-Ek)
5 nci Kor.Kur.	Bnb.	H. Hüsnü Emir (Tümg. ERKİLET)	(12-217)
14 NCÜ TÜMEN K.	Yb.	Kazım (Korg. KARABEKİR)	(250-302)
14 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Saffet (Alb. ARIKAN)	(250-Ek)
41 nci A.K.	Yb.	Fuat (Yb.)	(212-S.4)
42 nci A.K.	Bnb.	Ahmet Nuri (Tuğg. DİRİKER)	(346-281)
55 nci A.K.	Bnb.	Hasan Tahsin (Şehit 21.08.1915)	(Belge)
14 ncü Top.A.K.	Yb.	Emin Zihni (Alb.)	(346-115)
13 NCÜ TÜMEN K.	Alb.	Hovik (Alman)	(250-302)
13 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Naci (Korg. TINAZ)	(250-Ek)
4 ncü A.K.	Yb.	Kazım (Tümg. SEVÜKTEKİN)	(33-Ek)
46 ncı A.K.	Yb.	Cemalettin	(33-Ek)
60 ncı A.K.	Bnb.	Mehmet Zekeriya (Yb.)	(347-91)
13 ncü Top. A.K.	Bnb.	Mehmet Naim (Alb.)	(346-384)
14 NCÜ KOLORDU K.	Tuğg.	Trommer Paşa (Alman)	(250-Ek)
14 ncü Kor.Kur.Bşk.	Yb.	Şefik (Tuğg. TÜRSAN)	(250-Ek)
14 ncü Kor.Kur.	Bnb.	Osman Nuri (Yb. ERÇİN)	(347-188)
1 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Yb.	Cafer Tayyar (Tümg. EĞİLMEZ)	(250-301)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

1 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	İbrahim Rahmi (Tümg. BEKEN)	(250-Ek)
70 nci A.K.	Yb.	Vasıf (Yb.)	(346-158)
71 nci A.K.	Bnb.	Ahmet Şemsettin (Yb.)	(346-196)
124 ncü A.K.	Yb.	Ahmet Şükrü (Yb.)	(345-415)
10 NCU TÜMEN K.	Yb.	Çolak Selahattin (Alb. KÖSEOĞLU)	(250-301)
10 ncu Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Filibeli Rüştü (Korg. AKIN)	(250-Ek)
28 nci A.K.	Yb.	Osman Nuri (Yb. KİRİŞCİOĞLU)	(345-393)
29 ncu A.K.	Yb.	Mustafa Saffet (Yb.)	(345-310)
30 ncu A.K.	Bnb.	Ahmet Rıza (Alb.)	(60-20)
10 ncu Top. A.K.	Yb.	Ahmet Necati (Yb.)	(345-255)
14 ncü Kor.Top.K.	Bnb.	Mehmet Sabri (Tümg. ERÇETİN)	(346-506)
GÜNEY GR.TOPK.	Bnb.	Rıfat (Yb.)	(250-Ek)

Açıklamalar:

1. Düşman, Arıburnu ve Anafartalar bölgesine, çıkarmayla takviye ederek yapacağı büyük çaptaki taarruzuna karşılık güney cephesinden Türk kuvveti kaydırılmasın diye 6 ve 7 Ağustos günleri, bu cephenin merkezine, KİRTE istikametine taarruzlar tertipledi. Ancak her iki taarruzu da zayıt verdirilerek püskürtüldü. Sonraki küçük çaptaki taarruzları da sonuçsuz kaldı. Bundan sonra bu cephede düşmanın tahliyesine kadar mevzi muharebeleri devam etti. Düşman böylece çıkarmanın ilk günü almayı planladığı ALÇİTEPE'yi ele geçiremedi ve her yönden sayıca büyük üstünlüğüne rağmen, verdiği bunca kanlı muharebelere karşılık Türk direnmesi karşısında ancak 5 Km. ilerleyebildi.

2. Düşmanın 6 Ağustos'ta Seddülbahir, Arıburnu ve Anafartalar bölgesinden, takviye kuvvetler alarak başlattığı taarruzlarından Seddülbahir (Güney Gr.) bölgesindeki tespit taarruzları olduğu anlaşıncı, Güney Gr. K. Vehip Paşa tarafından düşmanın sıklet merkezi ile taarruz ettiği Arıburnu - Conkbayırı bölgesine; 6 Ağustos'ta 4 ncü Tümen, 7-8 Ağustos'ta da 8 nci Tümen gönderildi. Vehip Paşa bunlarla da yetinmeyerek 9 Ağustos günü, 5 nci ve 14 ncü Kolorduların son ihtiyatları olan 41 nci ve 28 nci Alayları da Conkbayırı bölgesine gönderdi. Bu iki alayla, CONKBAYIRI'nın düşman eline geçmesine ve Alb. Mustafa Kemal'in (ATATÜRK) 10 Ağustos CONKBAYIRI taarruzuna yardımcı oldu.

EYLÜL 1915 – 9 OCAK 1916 MEVZİ MUHAREBELERİ (1)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
GÜNEY GR. K. (2 NCİ ORDU) (2)	Tuğg.	Mehmet Vehip Paşa (Korg. KAÇI)	(250-Ek)
GÜNEY GR. K.	Tuğg.	Cevat Paşa (Org. ÇOBANLI) (3)	(250-Ek)
1 NCİ BÖLGE K. (14. KOR.K.)	Tuğg.	Trommer Paşa (Alman)	(250-Ek)
1 NCİ BÖLGE K. (14. KOR.K.)	Tuğg.	Cevat Paşa (Org. ÇOBANLI) (3)	(250-Ek)
1 nci Blg. Kur.Bşk.	Yb.	Şefik (Tuğg. TÜRŞAN)	(250-Ek)
1 nci Tüm.K. (4)	Yb.	Cafer Tayyar (Tümg. EĞİLMEZ)	(250-Ek)
1 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	İbrahim Rahmi (Tümg. BEKEN)	(250-Ek)
10 ncu Tüm.K. (5)	Yb.	Çolak Selahattin (Alb. KÖSEOĞLU)	(250-Ek)
10 ncu Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Filibeli Rüştü (Korg. AKIN)	(250-Ek)
15 nci Tüm.K. (6)	Yb.	Mustafa (6)	(63-Ek)
15 nci Tüm.K.	Yb.	Hasan Basri (Alb. SOMEL)	(346-102)
15 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Vecihi (Bnb.)	(63-Ek)
2 NCİ BÖLGE K. (5.KOR.K.) (10)	Tuğg.	Fevzi Paşa (Mrş. ÇAKMAK) (7)	(250-Ek)
2 NCİ BÖLGE K.V.	Alb.	Refet (Küçük Refet - Tuğg.)	(346-387)
2 nci Blg.Kur.Bşk.	Yb.	Albrecht (Alman)	(250-Ek)
13 ncü Tüm. K. (8)	Alb.	Hovik (Alman)	(250-Ek)
13 ncü Tüm.K.	Yb.	Selahattin Adil (Tümg.) (9)	(10-268)
13 ncü Tüm. Kur.Bşk.	Yzb.	Celal	(250-Ek)
14 ncü Tüm.K. (4)	Yb.	Kazım (Korg. KARABEKİR) (11)	(250-Ek)
14 ncü Tüm.K.	Alb.	Von Sodenstern (Alman)	(343-208)
14 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Saffet (Alb. ARIKAN)	(250-Ek)

Açıklamalar:

1. 9 Ocak 1916'da Seddülbahir bölgesinde sadece 42 nci Tümen bırakıldı (Çanakkale Gr.K.lığına bağlı olarak)

2. 6 Ekim 1915'den itibaren 2 nci Ordu Brl.leri bölgeden ayrılarak Trakya'ya intikal etmeye başladılar.

3. 9 Ekim 1915'de, Güney Gr.K.lığına ve 14 ncü Kor.K.lığına Tuğg. Cevat Paşa getirildi.

4. 14 ncü Tüm. 11 Ocak, 1 nci Tüm. 12 Ocak 1916'da bölgeden ayrıldı.

5. 10 ncu Tüm. 10 Kasım 1915'de bölgeden ayrıldı.

6. 15 nci Tüm., 10 ncu Tümenin cephesini devraldı. Tüm. K.Yb. Mustafa 1 Aralık 1915'te yaralandı. Alay Komutanları; 38 nci A.K. Yb. Kazım,

45 nci A. K. Yb. İsmail Hakkı, 56 ncı A.K. Bnb. Rıfat, 75 nci A.K. Bnb. Arif (63-Ek).

7. Alb. Mustafa Kemal'in Liman Paşanın tutumu nedeniyle ANAFARTALAR Gr.K.lığından 10 Aralık 1915'de ayrılması üzerine yerine Fevzi Paşa görevlendirildi.

8. 13 ncü Tümen 21 Ekim 1915'de Keşan'a hareket etti. Yerine gelen 15 nci Tümen de 18 Aralık 1915'de bölgeden ayrıldı.

9. 12 Eylül 1915'den itibaren.

10. Fevzi Paşa, karargahı ile 19 Ekim 1915'te cepheden ayrıldı, Keşan bölgesine gitti. Anafartalar Gr. K.lığına Keşan bölgesinden geldi (352-351).

11. Yb Kazım, 12 Eylül 1915'te Tümen K.lığını devretti.

ARIBURNU – ANAFARTALAR BÖLGESİ 25 NİSAN 1915 ARIBURNU MUHAREBESİ

MAKAM/BİRLİK	RÜTBESİ	ADI VE SOYADI	
3 NCÜ KOLORDU K.	Tuğğ.	Esat Paşa (Korg. BÜLKAT)	(232-37)
3 ncü Kor.Kur.Bşk.	Yb.	Fahrettin (Org. ALTAY)	(255-67)
3 ncü Kor.Hrk.Ş.Md.	Bnb.	Ohrili Kemal (Yb. OHRİ)	(250-368)
3 ncü Kor.Kurmayı	Yzb.	Burhanettin	(233-63)
3 ncü Kor. Top. K.	Yb.	Hasan (Tümg. KIPÇAK)	(345-459)
9 NCU TÜMEN K.	Alb.	Halil Sami (Alb.)	(239-55)
9 ncu Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Hulusi (Alb. CONK)	(255-338)
27 nci A.K.	Yb.	Mehmet Şefik (Alb. AKER)	(239-53)
1 nci Tb.K.	Yzb.	Malatyalı İbrahim	(239-59)
2 nci Tb. K.	Bnb.	İsmet	(168-20)
3 ncü Tb. K.	Yzb.	Halis (Bnb. ATAKSOR)	(222-41)
19 NCU TÜMEN K.	Yb.	Mustafa Kemal (Mrş. ATATÜRK)	(133-23)
19 ncu Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	İzzettin (Org. ÇALIŞLAR)	(133-33)
Kur.Bşk.Yrd.	Ütg.	Vahit	(367A-37)
Kur.Bşk.Yrd.	Ütg.	Rıfki	(367A-37)
Kur.Bşk.Yrd.	Ütg.	Hayri	(367A-37)
Emir Sb.	Atg.	Abbas Kazım	(367A-37)
Başhekim	Alb.	Mehmet Fehmi	(367A-37)
Başveteriner V.	Yzb.	Bekir	(367A-37)
İdare Amiri	Bnb.	Galip	(367A-37)
İdare A.Yrd.	Yzb.	Şevki	(367A-37)
İdare Hesap Memuru	Memur	Osman Vehbi	(367A-37)
Hesap Kasa Memuru	Memur	Hulki	(367-37)
Büyük Ağırlık K.	Yzb.	Ömer Fevzi	(367A-37)
Tümen Kh.K.	Ütg.	Hüseyin Niyazi	(367A-37)
Tümen Levazım Sb.	Ütg.	Mustafa	(367A-37)
Yem Ambar Memuru	Yzb.	Hüseyin Avni	(367A-37)
Yem Ambar Memuru	Ütg.	Kamil	(367A-37)
Başkomisyon Mem.	Yzb.	Mahmut Mehdi	(367A-37)
Nakliyat Sorumlusu	Ütg.	Hacı Müzekke	(367A-37)
Nakliyat Sorumlusu	Ütg.	Mustafa Ağa	(367A-37)
57 NCİ ALAY KOMUTANI	Bnb.	Hüseyin Avni (Yb. ARIBURUN)	(367A-36)
Alay K. Yaveri	Ütg.	İsmail Hakkı	(367A-36)
Alay Veterineri	Yzb.	Şemi	(367A-36)
Malzeme Bl.K.	Ütg.	Ali Nasif	(367A-36)
Malzeme Bl.	Atg.	Hikmet	(367A-36)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

Malzeme Bl.	Atğm.	Necmettin	(367A-36)
Tüfekçi	---	Osman Usta	(367A-36)
1 NCİ TABUR K.	Yzb.	Ahmet Zeki (Tümg. SOYDEMİR)	(367A-35)
Tabur K. Yaveri	---	---	
Tabur Doktoru	Bnb.	Ali	(367A-35)
Tabur Katibi	Memur	Süleyman	(367A-35)
Tabur İmamı	Memur	Müftü Behçet	(367A-35)
Tabur Levazım Sb.	Ütğm.	Arif	(367A-35)
Tabur İkmal Sb.	Atğm.	Süleyman	(367A-35)
Tabur Tüfekçisi	Memur	Nazif Usta	(367A-36)
2 nci Bölük K.	Yzb.	Hüsnü	(367-35)
Bl.K.Yaveri	Ütğm.	Nuri	(367A-35)
3 ncü Bölük K.	Yzb.	Şevki	(367A-35)
1 nci Bl.K.	Yzb.	Osman Nuri	(367A-36)
2 nci Tb.K.	Yzb.	Ata (Bnb. ERÇIKAN)	(233-22)
3 ncü Tb. K.	Yzb.	Ali Hayri (Alb. ARIBURUN)	(1-82)
72 NCİ ALAY K.	Bnb.	Mehmet Münir (Yb. UNAT)	(367A-31)
1 nci Tb.K.	Yzb.	Arif	(367A-31)
2 nci Tb. K.	Yzb.	Hüseyin Rıza	(367A-29)
3 ncü Tb. K.	Bnb.	Mahmut	(239-106)
77 NCİ ALAY KOMUTANI	Bnb.	Saip (Yb.)	(367A-26)
1 nci Tb. K.	Bnb.	Hacı Emin	(367A-26)
2 nci Tb. K.	Bnb.	Rıfat	(367A-24)
3 ncü Tb. K.	Yzb.	Mehmet Fehmi	(367A-23)
39 ncu Top.A.K.	Bnb.	Halit Galip (Tümg. TEKAK)	(346-113)
19 NCU TÜM. BAĞLI BİRLİKLERİ			
Süvari Bl. K.	Yzb.	Cemil	(367A-17)
İstihkam Tb.K.	Yzb.	İsmail Hakkı	(367A-19)
Topçu Tb. K.	Bnb.	Yahya Nafiz (Yb.)	(367A-20)
Sıhhiye Bl.K.	Yzb.	İbrahim Baki	(367A-19)
Seyyar Hastane Baş Hek.	Bnb.	İsmail Hakkı	(367-19)
Cephane ve Erzak Kol.K.	Yzb.	Hüseyin İsmail	(367A-18)
Ekmekçi Müfrezesi K.	Atğm.	Süleyman Ağa	(367A-17)

Açıklama:

Düşmanın Anzak Kolordusu, Conkbayırı ve Kocaçimen Tepelerini ele geçirip Çanakkale Boğazının en dar yerinde bulunan Eceabat bölgesindeki tabyalara ulaşmak ve Boğazı kendi donanmalarına, Seddülbahir bölgesinden

Alçı Tepe üzerinden gelecek kuvvetlerle beraber açmak için; ilk kademede Avustralya Tümeninin bir tugayını, saat 04:30'dan itibaren Kaba Tepe kuzeyindeki sarp bir koya -aslında Kaba Tepe plajlarına çıkarmayı planlamışlardı- çıkarmaya başladı. Çıkan kuvvetlerin karşısında sadece 27 nci Alayın bir bölümü vardı. Düşman zayıf ateş karşısında saat 07:00'e kadar CONKBAYIRI güney yamaçlarına, Düz Tepe bölgesine ulaştı. Saat 08:00'de Tümen Komutanından taarruz iznini alan 27 nci Alay Komutanı, alayının bütünü ile KANLISIRT üzerinden çıkan düşmanın güney kesimine taarruza başladı. Saat 09:00'da da, Ordu ihtiyatı olan 19 ncu Tümen Komutanı Yb. Mustafa Kemal, inisiyatifini kullanarak KOCAÇİMEN bölgesine getirdiği 57 nci Alay ile, düşmanın kuzey yanından taarruz etti. Düşman ilerlemesi durduruldu. Yb. Mustafa Kemal, düşmana taarruz etmek için Ordu Komutanından gerekli izni almayı bekleseydi, düşman muharebenin ilk saatlerinde, bölgenin en hakim tepeleri olan Conkbayırı ve Kocaçimen'i ele geçirecek ve Boğaz yolunu açmış olacak, Seddülbahir'de savunan Türk kuvvetlerini de kuzeyden kuşatmış olacaktı. Aynı zamanda düşmanın çıkarma yaptığı Arıburnu ve Seddülbahir bölgelerine, muharebenin ilk gününde müdahale edebilecek mesafede Türk birliği bulunmadığından (M. Kemal'in tümeni hariç) Mustafa Kemal'in bu tarihi müdahalesi olmasaydı ÇANAKKALE HAREBELERİ 25 Nisan günü kaybedilebilirdi. Yb. Mustafa Kemal, Tümenin diğer alaylarını da bölgeye getirip, 27 nci Alayı da emrine aldıktan saat 16:00'da yeniden karşı taarruza başladı. Çıkardığı kuvveti 15.000'e ulaşan düşman, 5.000 kişilik Türk taarruzu karşısında, geriye çekilmek zorunda kaldı. Donanma ateşinin sayesinde çok dar bir kıyı şeridinde tutunmayı başardı. Ancak Kor.K. geleceğini çok tehlikeli gördüğünden çıkan kuvvetlerini tekrar gemilere bindirmeye karar verdi. Fakat bunun asgari iki günde olacağının bildirilmesi ve Türk taarruzları karşısında tahliyenin savunmadan daha fazla zayıyata sebep olabileceği korkusu Kor.K. nı geri çekilmek kararından vazgeçirdi. Mustafa Kemal taarruzlara gece de devam etti. Fakat ilerleme kaydedilemedi. Düşman ise 25 Nisan günü çıkarmadığı Yeni Zelanda Tümenini de ertesi gün öğlene kadar çıkardı.

27 NİSAN 1915 TÜRK TAARRUZU (1)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
ARIBURNU CEPHESİ K.	Yb.	Mustafa Kemal (Mrş. ATATÜRK)	(233-58)
19 ncu Tüm. Kur.Bşk.	Bnb.	İzzettin (Org. ÇALIŞLAR)	(233-43)
27 nci A.K. (2)	Yb.	Mehmet Şefik (Alb. AKER)	(233-66)
57 nci A.K. (2)	Bnb.	Hüseyin Avni (Yb. ARIBURUN)	(233-60)
72 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Münir (Yb. UNAT)	(233-58)
77 nci A.K.	Bnb.	Saip (Yb.)	(239-59)
33 ncü A.K. (3)	Yb.	Ahmet Şevki (Yb.) (4)	(233-50)
64 ncü A.K.	Bnb.	Mehmet Servet (Alb. YURDATAPAN)	(233-60)
39 ncu Top. A.K.	Bnb	Halit Galip (Tümğ. TEKAK)	(346-113)

Açıklamalar:

1. 26 Nisan günü gelen takviyelerle kuvveti 6 alay olan 19 ncu Tüme-
ne 27 Nisan'da taarruzla düşmanı denize dökmesi emredildi. Sabah başlayan
Türk taarruzu düşmanı çok zor duruma sokmasına rağmen şiddetli donanma
ateşi yüzünden düşmanı mevzilerinden atamadı. Ancak Anzak Kolordusunun
4 taburla daha takviye edilmesine sebep oldu. Böylece düşmanın Seddülbahir
bölgesinde olan siklet merkezi bozuldu, kuvvetleri iki eşit parçaya bölündü.
Türk taarruzları gece de devam etti, fakat düşman mevzilerini korudu.

2. 27 nci ve 57 nci A. ın Tb.ları 25 Nisan durumunun aynıdır.

3. 33 ncü Alayın Tb. K.ları:

1 nci Tb.K.Bnb.Faik (Bu taarruzda şehit oldu)

2 nci Tb.K.Bnb. Rüstü (Yb. A.Şevki'nin şehit olması üzerine A.K.
oldu)

3 ncü Tb.K. Bnb. Besim (Bu taarruzda yaralandı)

4. Yb. Ahmet Şevki, bu taarruzda şehit oldu.

1 MAYIS 1915 TÜRK TAARRUZU (1)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
ARIBURNU KUVVETLERİ K.	Yb.	Mustafa Kemal (Mrş. ATATÜRK)	(210-99)
Anburnu Kuv.Kur.Bşk.	Bnb.	İzzettin (Org. ÇALIŞLAR)	(233-99)
Anburnu Kuv.Kur.	Bnb.	Reimond (Alman) (2)	(354-98)
Anburnu Kuv. Kurmayı	Yzb.	Arif	(233-99)
Sağ Kanat Gr. K.	Bnb.	Hüseyin Avni (Yb. ARIBURUN)	(239-61)
57 nci A.K.	Bnb.	Hüseyin Avni (Yb. ARIBURUN)	(233-100)
64 ncü A.K.	Bnb.	Mehmet Servet (Alb. YURDATAPAN)	(233-60)
3/72 nci A.K. (3 ncü Tb.K.)	Bnb.	Mahmut	(233-106)
3/77 nci A.K. (3 ncü Tb.K.)	Yzb.	Mehmet Fehmi (Tuğg. TINAZTEPE)	(5-335)
Merkez Gr. K.	Yb.	Ali Rıfat	(239-61)
14 ncü A.K.	Yb.	Ali Rıfat	(233-82)
15 nci A.K.	Bnb.	İbrahim Şükrü (Yb.)	(233-81)
Sol Kanat Gr. K.	Yb.	Mehmet Şefik (Alb. AKER)	(239-61)
27 nci A.K.	Yb.	Mehmet Şefik (Alb. AKER)	(233-82)
33 ncü A.K.	Bnb.	Rüştü	(97-Ek)
72 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Münir (Yb. UNAT)	(233-60)
2/125 nci A.K. (2 nci Tb.K.)	Bnb.	Yahya Kazım (Yb.)	(114-Ek)
İhtiyat			
125 nci A.K.	Yb.	Abdürrezzak (Alb. AKBARLAS)	(195-43)
13 ncü A.K.	Yb.	Ali Rıza (Yb.)	(238-Ek)
Anburnu Topçu K.	Bnb.	Halit Galip (Tümg. TEKAK)	(346-113)

Açıklamalar:

1. 5 nci Ordu Komutanlığı, düşmana, tamamıyla yerleşmeden denize dökmek için Anburnu bölgesinde 9 alay, Seddülbahir'de 5 alay ile 1 Mayıs'ta taarruz etmeye karar verdi. Anburnu bölgesine üç alay daha gönderildi ve buradaki kuvvet 18.000 kişi oldu. Anzaklar ise 25.000 kişi idi. Taarruz 1 Mayıs sabahı başladı ve gece de devam ettirilmesine rağmen düşman mevzilerinden atılamadı. Bu arada düşmanın sağ kanadımıza yaptığı karşı taarruzlar 19 ncu Tümen tarafından püskürtüldü ve Lalebaba ile Kabatepe'ye yaptığı keşif maksatlı çıkarmalar hiçbir sonuç vermedi. Seyyar bir ateş desteği halinde kullanılan düşman muharebe gemileri üstün ateş kudreti ile bu taarruzları önlemeye muvaffak oluyordu.

2. Alman kurmay binbaşısı Reimond, Liman Paşanın emriyle 27 Nisan'da 19 ncu Tümen.Kur.Bşk. olarak gönderilir. Yb. M. Kemal, Kurmay Başkanından memnun olduğu için Reimond'a bu görevi vermez, günlük işlerde kullanmaya çalışır. Hiçbir işe yaramadığını görünce de 15 Mayıs'ta geri gönderir.

19 MAYIS 1915 TÜRK TAARRUZU (1)**MAKAM/BİRLİK****RÜTBE ADI VE SOYADI**

KUZHEY GRUP KOMUTANI	Tümg.	Esat Paşa (Korg. BÜLKAT)	(233-118)
Kuzey Gr.Kur.Bşk.	Yb.	Fahrettin (Org. ALTAY)	(250-78)
Kuzey Gr.Top.K	Yb.	Hasan (Tümg. KIPÇAK)	(388A-105)
19 NCU TÜMEN K.	Yb.	Mustafa Kemal (Mrş. ATATÜRK)	(250-79)
19 ncu Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	İzzettin (Org. ÇALIŞLAR)	(233-99)
64 ncü A.K.	Bnb.	Mehmet Servet (Alb. YURDATAPAN)	(233-60)
72 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Münir (Yb. UNAT)	(233-60)
57 nci A.K.	Bnb.	Hüseyin Avni (Yb. ARIBURUN)	(233-128)
27 nci A.K.	Yb.	Mehmet Şefik (Alb. AKER)	(233-141)
Top. A.K.	Bnb.	Halit Galip (Tümg. TEKAK)	(346-113)
5 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Yb.	Hasan Basri (Alb. SOMEL)	(233-130)
5 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Arif (Ayıcı – Alb.)	(250-80)
13 ncü A.K.	Bnb.	Mehmet Nuri (Alb.)	(346-305)
14 ncü A.K.	Yb.	Ali Rıfat	(233-81)
15 nci A.K.	Bnb.	İbrahim Şükrü (Yb.)	(233-81)
5 nci Top. A.K.	Yb.	Mustafa Asım (Tuğg. BERKMAN)	(346-352)
2 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Yb.	Hasan Askeri (Alb. YÜCEKÖK) (2)	(204-127)
2 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Kemal (3)	(1-96)
1 nci A.K.	Yb.	Talat (Yaralandı) (Alb. TUNÇ)	(50-Ek)
1 nci A.K.V.	Bnb.	Memduh	(250-133)
5 nci A.K.	Yb.	Mehmet Nazif (Tümg. KAYACIK)	(12-21)
6 ncı A.K.	Bnb.	Rıfat (Yb. ÖZDEMİROĞLU)	(250-133)
Top. A.K.	Bnb.	Mehmet Emin (Tümg.)	(346-359)
16 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Rüştü (Tümg. SAKARYA)	(250-79)
16 ncı Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Mehmet Nazım (Alb. YÜCEL) (4)	(250-79)
47 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Tevfik (Bnb.)	(1-108)
48 nci A.K.	Bnb.	Hüseyin İlhami	(102-Ek)
125 nci A.K.	Yb.	Abdürrezzak (Alb. AKBARLAS)	(5-132)
1/77 nci A.K. (1. Tb.K.)	Bnb.	Mehmet Emin	(233-43)
Top. A.K.	Bnb.	İzzet (Yb.)	(346-251)

Açıklamalar:

1. Anzak Kolordusundan iki tugayın Seddülbahır bölgesine gönderildiği haber alınınca Kuzey Grubu tarafından taarruza karar verildi. Düşman taarruz hazırlıklarını hava keşfi ile anladı ve bir tugayını tekrar bölgeye getirdi. Dört Türk tümenine karşılık altı düşman tugayı bulunuyordu. Taarruz 19 Mayıs sabahı 03:30'da başladı. İlerleme kaydetmeyen sadece düşman mermilerine

toplu şekilde hedef olma şeklinde cereyan cden taarruz öğle saatlerine doğru çok aşırı zayıat verilmesi üzerine emirle durduruldu. Öğleden sonra düşman taarruz etti ve püskürtüldü. Bu taarruzda 3000 şehit 6000 yaralı verildi.

2. Süleyman Askeri'nin kardeşidir.
3. Kerevizdere Muharebesinde şehit oldu.
4. İstiklal Harbi Kütahya – Eskişehir muharebesinde 4 ncü Tüm.K. iken şehit oldu.

6-10 AĞUSTOS ARIBURNU, CONKRAYIRI VE 9 AĞUSTOS BİRİNCİ ANAFARTALAR MUHAREBESİ (1)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBESİ	ADI VE SOYADI	
KUZHEY GRUBU KOMUTANI	Tümğ.	Esat Paşa (Korg. BÜLKAT)	(232-61)
Kuzey Gr.Kur.Bşk.	Yb.	Fahrettin (Org. ALTAY)	(193-17)
Kuzey Gr.Hrk.Ş.Md.	Bnb.	Çolak Kemalettin Sami (Korg.)	(250-334)
Kuzey Gr.Kh.Kur.	Bnb.	Ohrili Kemal (Yb. OHRI)	(250-368)
Kuzey Gr.Kh.Kur.	Yzb.	Burhanettin (Tümğ. DENKER)	(204-221)
19 NCU TÜMEN K.	Alb.	Mustafa Kemal (Mrş. ATATÜRK)	
19 NCU TÜMEN K.	Yb.	Mehmet Şefik (Alb. AKER) (2)	(250-362)
19 ncu Tüm. Kur.Bşk.	Bnb.	İzzettin (Org. ÇALIŞLAR)	(233-187)
19 ncu Tüm.Kur.	Bnb.	Ali Hayri (Alb. ARIBURUN)	(232-51)
57 nci A.K.	Yb.	Hüseyin Avni (Yb. ARIBURUN) (3)	(238-187)
18 nci A.K. (6. Tüm.)	Bnb.	Mustafa (Yb. RAKIM)	(233-171)
27 nci A.K.	Yb.	Mehmet Şefik (Alb. AKER)	(233-186)
27 nci A.K.	Bnb.	Halis (Bnb. ATAKSOR)	(346-561)
2 nci Tb.K.	Yzb.	Mustafa (Bolulu) (4)	(93-Ek)
72 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Münir (Yb. UNAT)	(213-60)
Top. A.K.	Bnb.	Halit Galip (Tümğ. TEKAK)	(354-108)
16 NCI TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Rüştü (Tümğ. SAKARYA)	(250-334)
16 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Mehmet Nazım (Alb. YÜCEL)	(250-Ek)
125 nci A.K.	Yb.	Abdürrezzak (Alb. AKBARLAS)	(5-132)
47 nci A.K.	Bnb.	Tevfik (5)	(1-108)
47 nci A.K.	Bnb.	Mustafa (Yb.)	(345-377)
48 nci A.K.	Bnb.	Hüseyin İlhami	(102-Ek)
77 nci A.K.	Yb.	Saip (Yb.)	(233-128)
Top. A.K.	Bnb.	İzzet (Yb.)	(346-251)
5 NCI TÜMEN KOMUTANI	Yb.	Hasan Basri (Alb. SOMEL)	(250-Ek)
5 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Arif (Ayıcı – Alb.)	(193-19)
13 ncü A.K.	Bnb.	Mehmet Nuri (Alb.)	(346-305)
14 ncü A.K.	Yb.	Ali Rıfat	(250-356)
14 ncü A.K.	Bnb.	İsmail Hakkı (Bnb. OKTÜRK) (6)	(84-Ek)
15 nci A.K.	Yb.	İbrahim Şükrü (Yb.) (5)	(233-83)
15 nci A.K.	Bnb.	Veysel (Alb. ÖZGÜR)	(12-47)
5 nci Top.A.K.	Yb.	Mustafa Asım (Tuğğ. BERKMAN)	(346-352)
ANAFARTALAR GR. K. (8)	Alb.	Ahmet Fevzi (Alb. TÜMAY) (7)	(233-182)
ANAFARTALAR GR.K.	Alb.	Mustafa Kemal (Mrş. ATATÜRK) (9)	
Anafartalar Gr.Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Hayri (Tümğ. TARHAN)	(232-86)
Anafartalar Gr.Kur.	Bnb.	Mehmet Lütfi (Yb. YÜCEL)	(356-113)
Anafartalar Gr.Kh.Sb.	Yzb.	Perteve (Bnb.) (10)	(344A-146)
9 NCU TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Kannen Giesser (Alman) (11)	(181-17)
9 NCU TÜMEN KOMUTANI	Yb.	Pötrih (Alman) (11)	(232-56)
9 ncu Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Hulusi (Alb. CONK)	(250-359)

MAKAM/BİRLİK

9 ncu Tüm. Kurmayı	Yzb.	Refik	(204-176)
25 nci A.K.	Yb.	Nail (Kısıklıh) (12)	(193-23)
25 nci A.K.	Yb.	Mehmet Ali	(354-122)
26 ncı A.K.	Bnb.	Hafız Kadri (Yb.)	(34-Ek)
64 ncü A.K.	Yb.	Mehmet Servet (Alb. YURDATAPAN)	(250-357)
2 nci Top. A.K.	Yb.	İzzet	(250-350)
ANAFARTALAR BLG. K.	Yb.	Willmer (Alman)	(232-66)
Anafartalar Blg.Kur.Bşk.	Bnb.	Ali Haydar (Alb. ALGANER)	(232-66)
GELİBOLU J.Tb.K.	Yzb.	Kadri (13)	(204-182)
BURSA J. Tb. K.	Bnb.	Tahsin	(10-259)
2/31. A.K. (2 nci Tb.K.)	Yzb.	Mehmet Şevki (Tuğg. DOĞAN)	(95-Ek)
1/32. A.K. (1 nci Tb.K.)	Yzb.	Ahmet Hakkı (Tümg. ÖZGENER)	(347-316)
TAYFUR BLG. K.	Yb.	Hamdi (Yb.)	(250-80)
4 ncü Sv. A.K.	Yb.	Hamdi (Yb.)	(238-152)
4 NCÜ TÜMEN KOMUTANI	Yb.	Cemil (Tümg. CONK) (11)	(237-56)
4 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Alâaddin (Tümg. KOVAL)	(250-Ek)
10 ncu A.K.	Yb.	Mehmet Kemalettin (Yb.)	(232-182)
11 nci A.K.	Yb.	Ali Rıza (Alb. BARLAS)	(345-59)
Topçu Gr.K.	Bnb.	A.Azmi (Yb. HAVUNDAK)	(47-Ek)
8 NCİ TÜMEN K. (14)	Alb.	Ali Rıza (Tuğg. SEDES)	(238-80)
8 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Ali Galip (Korg. TÜRKER)	(233-188)
12 nci A.K.	Bnb.	Bayath Arif (Yb.) (15)	(193-24)
23 ncü A.K.	Yb.	Hüseyin Recai (Yb.) (16)	(181-231)
1 nci Tb. K.	Yzb.	İlyas Zeki (Tümg. AYDEMİR) (17)	(354B-207)
24 ncü A.K.	Bnb.	Nuri (Alb. CONKER)	(232-55)
24. A. 1nci Bl.K.	Üğm.	Fahri (Korg. BELEN) (18)	(4-48)
28 nci A.K.	Bnb.	Hunger (Alman)	(232-96)
Tb. K.	Bnb.	Reşat (Alb. ÇİĞİLTEPE) (19)	(Belge)
41 nci A.K.	Yb.	Fuat (Yb.)	(212-S.4)
33 ncü A.K. (11 nci Tüm)	Yb.	Sabri (Alman Sabri) (Tuğg.)	(250-273)
Top. A.K.	Bnb.	Saffet	(26-Ek)
7 NCİ TÜMEN K. (20)	Alb.	Halil (Alb. AŞUROĞLU)	(193-46)
7 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yz.	Şemsettin (Alb. ERKUŞ)	(250-Ek)
19 ncu A.K.	Yb.	Vahit (Yb.)	(345-45)
20 nci A.K.	Yb.	Mehmet Halit (Yb.) (21)	(212-S.1)
21 nci A.K.	Yb.	Yusuf Ziya (22)	(48-Ek)
12 NCİ TÜMEN K. (20)	Yb.	Selahattin Adil (Tümg.)	(250-404)
12 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Süleyman İlhami (Yb.)	(250-Ek)
34 ncü A.K.	Bnb.	Mehmet Yümnü (Yb. EĞİLMEZ)	(346-289)
35 nci A.K.	Yb.	Ali Abbas	(10-261)
36 ncı A.K.	Yb.	Mustafa Münip (Alb. UZSOY)	(12-41)
12 nci Top.A.K.	Yb.	Halit Hakkı (Alb.)	(346-354)

Açıklamalar:

1. 6-10 Ağustos Arıburnu muharebelerine Kuzey Gr.Komutanlığı emrinde 19 ncu, 16 ncı ve 5 nci Tüm.ler; 9 Ağustos Birinci ANAFARTALAR Muharebesine, Alb. Mustafa Kemal'in komutasında 7 nci, 12 nci Tümenler, ANAFARTALAR Blg.K.lığı ve kısmende 4 ncü Tümen; 10 Ağustos CONKBAYIRI TAARRUZU'na Alb. Mustafa Kemal'in komutasında 8 nci tümen, kanatlarda 4 ncü ve 9 ncu Tümenler katıldı.

2. Yb. Şefik 8 Ağustos'ta 19 ncu Tüm. Komutanı oldu.

3. Yb. Hüseyin Avni, 13 Ağustos 1915'de ARIBURNU bölgesinde şehit oldu. Org. Tekin ARIBURUN'un babasıdır.

4. Kd. Yzb. Mustafa, değerli yazarlarımızdan Em.Tuğg. Fahri ÇELİKER'in babasıdır.

5. Bnb. Tevfik ve Yb. İbrahim Şükrü, 6/7 Ağustos'ta şehit oldu.

6. Bnb. İsmail Hakkı, 8 Ağustos'ta komutayı Yb. Ali'den aldı ve 10 Ağustos'ta şehit oldu. Soyu OKTÜRK soyadını aldı.

7. Alb. Fevzi, Saros Gr.K. iken 7 Ağustos'ta Anafartalar Gr.K.lığına atandı. 7 Ağustos saat 14:00'de Anafartalar bölgesine geldi. 5 nci Or.K. tarafından 8 Ağustos sabahı Anafartalar'da yapılması emredilen taarruzu; Saros bölgesinden gelmekte olan 7 nci ve 12 ni Tümenlerin henüz intikallerine tamamlamamış olduklarını ve dinlenmeden taarruz yapmalarının uygun olmadığını haklı olarak ileri sürerek reddetti. Taarruzun 9 Ağustos sabahı yapılmasını teklif etti. Bunun üzerine 8 Ağustos'ta görevinden alındı.

8. Anafartalar Gr.K.lığı 7 Ağustos saat 22:10'da kuruldu. Bu zamana kadar cereyan eden muharebelerde, 7 nci ve 12 nci Tümenler hariç olmak üzere, bölgedeki bütün birliklerin sevk ve idaresi Kuzey Gr. K.lığınca yürütüldü.

9. Alb. M. Kemal (ATATÜRK), 19 ncü Tüm. K. iken 8 Ağustos saat 21:45'de ANAFARTALAR Gr.K.lığına (Ordu seviyesinde bir komutanlık) getirildi.

10. Yzb. Pertev, 6 Nisan 1917'de şehit oldu.

11. Alb. Kannen Giesser 7 Ağustos'ta yaralandı. Yerine bir süre Yb. Cemil vekalet etti. 8 Ağustos'ta Yb. Pötrih atandı.

12. Yb. Nail, 8 Ağustos'ta şehit oldu.

13. Yzb. Kadri 15 Ağustos'ta şehit oldu. (250-392)

14. 8 nci Tüm. 8 Ağustos'ta Güney Grubu K.lığından Kuzey Gr. emrine gönderildi. Conkbayırı'nda muharebelere katıldı. 9 Ağustos saat 15:45'de Anafartalar Gr. K.lığına bağlandı.

15. Bnb. Bayatlı Arif, İstiklal Harbinde şehit oldu.

16. Yb. Hüseyin Recai 10 Ağustos'ta yaralandı, 14 Temmuz 1916'da şehit oldu.

17. Yzb. İlyas Zeki, Sivas Kongresi'ni basıp dağıtmakla görevli Ali Galip ve kuvvetlerinin üzerine, Mustafa Kemal'in hiçbir yetkisi olmamasına rağmen ricasını emir kabul edip Elazığ'dan Malatya'ya Ali Galip'in üzerine yürüyen ve Kongrenin tamamlanmasına vesile olan 15 nci A.K. Bnb. İlyas'tır.

18. Ütğm. Fahri (Korg. BELEN) 1 nci Dünya Harbine başından sonuna kadar, 24 ncü A. 1 nci Bl.K. olarak iştirak etti. ÇANAKKALE, KAFKAS ve SURİYE cephelerinde çarpıştı.

19. Bnb. Reşat, BÜYÜK TAARRUZ'da 57 nci Tüm.K. iken emredilen saatte hedefini ele geçiremediği için üzüntüsünden intihar etti.

20. 7 nci ve 12 nci Tümenler, Saros bölgesinden intikalle 8 Ağustos sabahı bütün unsurları ile Anafartalar'a ulaştılar.

21. Yb. Halit, 11 Ağustos 1915'de BOMBATEPE'de şehit oldu. Büyükanafartalar Mezarlığında gömülüdür.

22. Yb. Yusuf Ziya, 11 Ağustos 1915'de ASMADERE bölgesinde şehit oldu. Büyükanafartalar Mezarlığında gömülüdür.

İKİNCİ ANAFARTALAR MUHAREBESİ (21 AĞUSTOS 1915) (1)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE ADI VE SOYADI	
ANAFARTALAR GRUP K.	Alb.	Mustafa Kemal (Mrş. ATATÜRK)
Anafartalar Gr.Kur.Bşk.	Bnb.	İzzettin (Org. ÇALIŞLAR) (10-265)
4 NCÜ TÜMEN KOMUTANI	Yb.	Cemil (Tümg. CONK) (250-Ek)
4 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Alâaddin (Tümg. KOVAL) (250-Ek)
14 ncü A.K.	Bnb.	Reşit (233-177)
11 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Emin (83-Ek)
1/32. A.K. (1 nci Tb. K.)	Yzb.	Ahmet Hakkı (Tümg. ÖZGENER) (354B-383)
1/33. A.K. (1 nci Tb. K.)	Bnb.	Kazım (97-Ek)
5 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Yb.	Willmer (Alman) (250-426)
5 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Arif (Ayıcı – Alb.) (250-Ek)
1 nci A.K.	Yb.	Talat (Alb. TUNÇ) (50-Ek)
19 nci A.K.	Yb.	Vahit (Yb.) (345-45)
127 nci A.K.	Yb.	Hasan Lütfi (Alb. AKDENİZ) (238-Ek)
1/17 A.K. (1 nci Tb. K.)	Yzb.	Mehmet Hikmet (397-58)
1/39.A.K. (1 nci Tb.K.)	Bnb.	Mehmet Salih (Şehit 16.8.1915) (Belge)
GELİBOLU J.Tb.K.	Bnb.	Tahsin (250-455)
6 NCİ TÜMEN K. (2)	Alb.	Mehmet Nazif (Tümg. KAYACIK) (250-Ek)
6 ncı Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Mehmet Nihat (Bursalı) (Yb.) (250-Ek)
16 ncı A.K.	Yb.	Ahmet Hakkı (3) (217-S.6)
17 nci A.K.	Yb.	Hüseyin Nurettin (Tümg. ÖZSU) (12-84)
7 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Halil (Alb. AŞUROĞLU) (250-Ek)
7 ncı Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Şemsettin (Alb. ERKUŞ) (250-Ek)
20 ncı A.K.	Yb.	Ali Rıza (Alb. BARLAS) (48-Ek)
21 ncı A.K.	Bnb.	Ahmet Zeki (Tümg. SOYDEMİR) (12-222)
33 ncü A.K.	Yb.	Sabri (Alman Sabri) (Tuğg.) (250-273)
8 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Ali Rıza (Tuğg. SEDES) (250-Ek)
8 ncı Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Ali Galip (Korg. TÜRKER) (250-Ek)
23 ncü A.K.	Bnb.	Ahmet Fuat (Alb. BULCA) (12-160)
24 ncü A.K.	Yb.	Nuri (Alb.CONKER) (12-175)
28 ncı A.K.	Bnb.	Hunger (Alman) (232-96)
41 ncı A.K.	Yb.	Fuat (4) (212-S.4)
3/70 nci A.K. (3.Tb.K.)	Bnb.	Reşat (Alb. ÇİĞİLTEPE) (250-179)
9 NCU TÜMEN KOMUTANI	Yb.	Sabri (250-Ek)
9 ncu Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Suat (250-Ek)
25 ncı A.K.	Yb.	Mehmet Ali (232-118)
64 ncü A.K.	Yb.	Mehmet Servet (Alb. YURDATAPAN) (193-23)
126 ncı A.K.	Yb.	Mustafa Şevki (Alb.) (238-Ek)
12 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Yb.	Selahattin Adil (Tümg.) (250-Ek)
12 ncı Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Süleyman İlhami (Yb.) (5) (250-Ek)
34 ncü A.K.	Bnb.	Mehmet Yünnü (Yb. EĞİLMEZ) (346-289)
35 ncı A.K.	Yb.	Ali Abbas (10-261)

MAKAM/BİRLİK

36 ncı A.K.
 2/31 nci A.K. (2.Tb.K.)
 BURSA J. Tb.K.
 9 ncu Top. A.K.
 11 nci Sv. A.K.

RÜTBE ADI VE SOYADI

Yb. Mustafa Münip (Alb. UZSOY) (12-41)
 Yzb. Mehmet Şevki (Tuğg. DOĞAN) (95-EK)
 Bnb. Tahsin (232-110)
 Yb. Mehmet Ali (Yb. SEVİNGEN) (346-257)
 Yb. Esat (Tuğg.) (6) (232-108)

Açıklamalar:

1. Düşman, 9 Ağustos'ta Birinci Anafartalar Muharebesi'nde ve 10 Ağustos'ta Conkbayırı Türk Taarruzunda Mustafa Kemal'den yediği darbe-lerle taarruz azmini kaybetti. Ancak bir defa daha şansını denemek istedi. 21 Ağustos'ta Anafartalar bölgesi üzerinden, KOCAÇİMEN-CONKBAYIRI bölgesini ele geçirmek için 6 tümenle dar bir sahadan Anafartalar istikame-tinde, 7 ve 12 nci tümenlerin cephesine taarruz etti. Çok üstün muharebe gücü sayesinde Türk mevzilerindeki birkaç tepciği ele geçirdi. Ancak Mustafa Kemal'in uygun zamanda bu bölgeyi 9 ncu Tümenle takviye etmesiyle düş-manın bu taarruzu da kırıldı, kaybedilen mevziler tekrar ele geçirildi ve düş-man Türk siperlerinden uzaklaşmak zorunda kaldı. Böylece Mustafa Kemal'in enerjik sevk ve idaresi sayesinde zaferle sonuçlanan İKİNCİ ANAFARTALAR MUHAREBESİ, Çanakkale Muharebelerinin son muharebesi oldu. Düşman bir daha taarruza cesaret edemediği gibi Gelibolu Yarımadası üzerindeki niyet ve maksadından da vazgeçerek kuvvetlerine tahliye etmek zorunda kaldı.

2. 6 ncı Tümen 17 Ağustos'ta Saros'dan Anafartalar bölgesine getirildi.

3. Yb. Hakkı, 23 Ağustos 1915'de şehit oldu.

4. Yb. Fuat, 13 Eylül 1915'de, Kerevizdere mevzilerinde (Güney Cephe-si) düşman siperlerini gözetlerken başından vurularak şehit oldu.

5. Bnb. S. İlhami, 12 nci Tüm. K. iken 1 Eylül 1916'da Kafkas Cephe-sinde şehit oldu.

6. Yb. Esat, Hasan İzzet Paşanın kardeşidir. Bu muharebede yaralanmış-tır.

EYLÜL – 20 ARALIK 1915 MEVZİ MUHAREBELERİ**KUZEY GRUBU****MAKAM/BİRLİK****RÜTBE ADI VE SOYADI**

KUZEY GRUBU KOMUTANI	Tümg.	Esat Paşa (Korg. BÜLKAT) (1)	(250-Ek)
KUZEY GRUBU KOMUTANI	Alb.	Yakup Şevki (Org. SUBAŞI)	(12-72)
Kuzey Gr. Kur.Bşk.	Yb.	Fahrettin (Org. ALTAY)	(250-Ek)
Kuzey Gr.Hrk.Ş.Md.	Bnb.	Kemalettin Sami (Korg. GÖKÇEN)	(12-219)
Kuzey Gr.Kur.	Bnb.	Eggert (Alman) (2)	(354-119)
SAĞ KANAT BÖLGE K.	Alb.	Yakup Şevki (Org. SUBAŞI)	(250-460)
19 NCU TÜMEN K.	Yb.	Mehmet Şefik (Alb. AKER)	(233-186)
19 ncu Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Lütfi (Yb. YÜCEL)	(250-Ek)
18 nci A.K.	Bnb.	Mustafa (Yb. RAKIM)	(233-171)
27 nci A.K.	Bnb.	Halis (Bnb. ATAKSOR)	(93-Ek)
57 nci A.K.	Bnb.	Murat	(106-Ek)
72 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Münir (Yb. UNAT) (3)	(238-Ek)
72 nci A.K.	Bnb.	Ahmet (Yb.)	(347-246)
19 ncu Tüm. Top.K.	Bnb.	Halit Galip (Tümg. TEKAK)	(354-130)
10 ncu A.K.	Yb.	Mehmet Kemalettin (Yb.)	(232-55)
12 nci A.K.	Bnb.	Bayatlı Arif (Yb.)	(193-24)
SOL KANAT BÖLGE K.	Alb.	Rıfat	(250-460)
Sol Kanat Blg.Kur.Bşk.	Yb.	Şükrü Naili (Korg. GÖKBERK)	(250-Ek)
11 NCI TÜM.K.	Yb.	Abdürrezzak	(5-132)
11 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Hidayet	(250-Ek)
11 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Arif (Ayıcı – Alb.) (4)	(354-124)
13 ncü A.K.	Bnb.	Mehmet Fehmi (Tuğg. TINAZTEPE)	(6-143)
15 nci A.K.	Yb.	Veysel (Alb. ÖZGÜR)	(12-47)
77 nci A.K.	Yb.	Saip (Yb.)	(238-Ek)
11 nci Tüm.Top.K.	Bnb.	Hamdi	(354-124)
16 NCI TÜMEN K.	Alb.	Rüştü (Tümg. SAKARYA)	(250-Ek)
16 ncı Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Mehmet Nazım (Alb. AKBARLAS)	(250-Ek)
47 nci A.K.	Bnb.	Mustafa (Yb.)	(345-377)
48 nci A.K.	Bnb.	Hüseyin İlhami	(102-Ek)
125 nci A.K.	Yb.	Abdürrezzak (Alb. AKBARLAS)	(5-132)
Top. A.K.	Bnb.	İzzet (Yb.)	(346-251)
KAYAL TEPE BÖLGE K. (26.A)	Yb.	Şükrü	(250-Ek)
26 ncı A.K.	Yb.	Şükrü	(250-Ek)
2 nci Top. A.K.	Bnb.	Mehmet Emin (Tümg.)	(346-359)

ANAFARTALAR GRUBU

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
ANAFARTALAR GRUBU K.	Alb.	Mustafa Kemal (Mrş. ATATÜRK) (5)	(250-493)
ANAFARTALAR GRUBU K.	Tuğg.	Fevzi Paşa (Mrş. ÇAKMAK) (5)	(232-116)
Anafartalar Gr.Kur.Bşk.	Bnb.	İzzettin (Org. ÇALIŞLAR)	(232-122)
2 NCİ KOLORDU K. (6)	Alb.	Nicolai (Alman)	(250-463)
2 nci Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Hayri (Tümg. TARHAN)	(7.S.96)
16 NCİ KOLORDU K. (7)	Alb.	Kannen Giesser (Alman)	(232-116)
16 ncı Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Hulusi (Alb. CONK)	(354-134)
5 NCİ TÜM.K. (8)	Yb.	Willmer (Alman)	(250-Ek)
5 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Arif (Ayıcı – Alb.)	(250-Ek)
1 nci A.K.	Yb.	Memduh	(50-Ek)
19 ncu A.K.	Yb.	Emin	(354-128)
127 nci A.K.	Yb.	Hasan Lütfi (Alb. AKDENİZ)	(238-Ek)
2/17. A.K. (2. Tb.K.)	Yzb.	Hüseyin Avni	(397-145)
Top. A.K.	Yb.	Mustafa Asım (Tuğg. BERKMAN)	(346-352)
1/39.A.K. (1. Tb.K.)	---	---	
9 NCU TÜMEN K.	Yb.	Hayri	(354-117)
9 ncu Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Suat	(250-Ek)
25 nci A.K.	Yb.	Mehmet Ali	(232-118)
64 ncü A.K.	Yb.	Mehmet Servet (Alb. YURDATAPAN)	(193-23)
126 ncı A.K.	Yb.	Mustafa Şevki (Alb.)	(238-Ek)
12 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Selahattin Adil (Tümg.) (9)	(250-Ek)
12 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Hovik (Alman)	(10-268)
12 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Şamlı Cemil	(Belge)
34 ncü A.K.	Yb.	Mehmet Yümnü (Yb. EĞİLMEZ)	(346-289)
35 nci A.K.	Yb.	Ali Abbas	(10-261)
36 ncı A.K.	Yb.	Mustafa Münip (Alb. UZSOY)	(12-41)
15. KOR.K. (KOCAÇİMEN BLG.K.)	Alb.	Ali Rıza (Tuğg. SEDES)	(232-115)
15 NCİ KOR. (KOCAÇİMEN BLG.) K.V.	Alb.	Yakup Şevki (Org. SUBAŞI)	(12-72)
15 nci Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Mustafa Edip Servet (Alb. TÖR)	(346-556)
4 NCÜ TÜMEN K. (6)	Yb.	Cemil (Tümg. CONK)	(250-Ek)
4 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Alâaddin (Tümg. KOVAL)	(12-199)
14 ncü A.K.	Bnb.	Reşit (Yb. PALABIYIKOĞLU)	(233-177)
11 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Emin	(83-Ek)
11 nci A.K.	Yb.	Vahit (Yb.) (10)	(345-45)
1/32.A.K. (1. Tb.K.)	Yzb.	Ahmet Hakkı (Tümg. ÖZGENER)	(354B-383)
1/33.A.K. (1. Tb.K.)	Bnb.	Kazım	(97-Ek)
Top.A.K.	Bnb.	Mehmet Rıza (Bnb.)	(346-628)
6 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Mehmet Nazif (Tümg. KAYACIK)	(250-Ek)
6 ncı Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Mehmet Nihat (Bursalı) (Yb.)	(250-Ek)
16 ncı A.K.	Bnb.	Mehmet Emin (Tümg. YAZGAN)	(12-49)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
17 nci A.K.	Yb.	Hüseyin Nurettin (Tümg. ÖZSU)	(12-84)
20 nci A.K.	Yb.	Ali Rıza (Alb. BARLAS)	(48-Ek)
6 ncı Top.A.K.	Bnb.	Arif	(397-245)
8 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Nuri (Alb. CONKER)	(12-175)
8 nci Tüm.Kur.	Yzb.	Cevdet	(354-281)
23 ncü A.K.	Bnb.	Ahmet Fuat (Alb. BULCA)	(12-160)
24 ncü A.K.	Bnb.	Ali Galip (Korg. TÜRKER)	(4-22)
28 nci A.K.	Bnb.	Hunger (Alman)	(232-96)
41 nci A.K.	Yb.	Fuat (11)	(212-S.4)
7 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Halil (Alb. AŞUROĞLU)	(250-Ek)
7 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Şemsettin (Alb. ERKUŞ)	(250-Ek)
21 nci A.K.	Bnb.	Ahmet Zeki (Tümg. SOYDEMİR)	(12-222)
22 nci A.K.	Bnb.	İbrahim Hakkı (Tuğg. EMİROĞLU)	(346-32)
Top.A.K.	Bnb.	Mehmet Naim (Alb.)	(346-384)
TAYFUR MÜFREZESİ K.	Yb.	Ahmet Hamdi (Yb.)	(204-96)
4 ncü Sv. A.K.	Yb.	Ahmet Hamdi (Yb.)	(204-96)
ECE MÜFREZESİ K.	Bnb.	Tahsin	(250-Ek)
2/31.A.K. (2.Tb.K.)	Yzb.	Mehmet Şevki (Tuğg. DOĞAN)	(95-Ek)
BURSAJ. Tb. K.	Bnb.	Tahsin	(232-110)
GRUP Top.K.	Bnb.	Lierau (Alman)	(250-Ek)
Grup Top.K.	Bnb.	Von Berg (Alman) (12)	(354-124)
GRUP İHTİYATI (26.TÜM)K. (13)	Yb.	Mehmet Esat (Alb. SAGAY)	(354-115)
26 ncı Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Abdurrahman Nafiz (Org. GÜRMAN)	(354-115)
59 ncu A.K.	Bnb.	Ali Muzaffer (Tuğg. ERGÜN)	(354-134)
76 ncı A.K.	Bnb.	M. Nuri	(356-124)
78 nci A.K.	Bnb.	Ömer Lütfü (Yb. ARGEŞO)	(12A-140)
26 ncı Top. A.K.	Yb.	Ali Haydar (Yb.)	(208-122)

Açıklamalar:

1. Esat Paşa, 14 Ekim 1915'te, 1 nci Ordu K.lığına atandı (354-121).
2. Bnb. Eggert, Fahrettin Altay'ın Harbiye Nezareti Müsteşar yardımcılığına atanması üzerine, 24 Eylül 1915'te göreve başladı.
3. Yb. Münir, 25 Eylül 1915'te yaralandı, cepheden ayrıldı (346-164).
4. Bnb. Arif, 14 Eylül 1915'ten itibaren.
5. Alb. Mustafa Kemal 10 Aralık 1915'de cepheden ayrıldı. Keşan bölgesinden Fevzi (Mrş. ÇAKMAK) Paşa getirildi. Fevzi Paşa, 27 Aralık'ta tekrar 5 nci Kor. K.lığına döndü.

6. 2 nci Kor.Kh. ve 4 ncü Tümen 16 Ekim 1915'de cepheden ayrılarak Keşan'a gönderildi.

7. 2 nci Kor.Kh. bölgeden ayrılınca yerine 16 ncı Kor. Kh. teşkil edildi.

8. 5 nci Mürettep Tümen sonradan 11 nci Tümen adını aldı.

9. 12 Eylül 1915'de Seddülbahir Cephesine 13 ncü Tüm.K. olarak atandı ve yerine Hovik getirildi.

10. Yb. Vahit, 22 Kasım 1915'ten itibaren.

11. Yb Fuat, 13 Eylül 1915'te şehit oldu.

12. Kasım 1915'te, Grup Topçu Komutanı, Von Berg görülüyor (354-124).

13. 26 ncı Tümen, 28 Ağustos 1915'te cepheye katıldı.

14. Düşmanın 18 Aralık'ta başlayıp 20 Aralık gecesi tamamladığı tahliye-den sonra bölgedeki birlikler peyderpey Trakya'ya gönderildi. Yeni getirilen birliklerden Çanakkale Grup K.lığı teşkil edildi.

Tümenlerin bölgeden ayrılış tarihleri;

6 ncı Tümen 03 Ocak 1916'da,

19 ncu Tümen 19 Ocak 1916'da,

16 ncı Tümen 17 Ocak 1916'da,

12 nci Tümen 16 Ocak 1916'da,

7 nci Tümen 15 Ocak 1916'da,

11 nci Tümen 9 Ocak 1916'da,

9 ncu Tümen 14 Ocak 1916'da,

8 nci Tümen 13 Ocak 1916'da,

SAROS BÖLGESİNDEKİ BİRLİKLER 25 NİSAN 1915

MAKAM/BİRLİK

RÜTBE ADI VE SOYADI

5 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Hasan Basri (Alb. SOMEL)	(250-Ek)
5 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Arif (Ayıcı – Alb.)	(250-Ek)
13 ncü A.K.	Bnb.	Mehmet Nuri (Alb.)	(346-305)
14 ncü A.K.	Yb.	Ali Rıfat	(250-356)
15 nci A.K.	Bnb.	İbrahim Şükrü (Yb.)	(238-83)
5 nci Top. A.K.	Yb.	Mustafa Asım (Tuğg. BERKMAN)	(346-352)
7 NCİ TÜM.K.	Alb.	Ali Remzi (Alb. ALÇİTEPE)	(255-327)
7 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Şükrü Naili (Korg. GÖKBERK)	(12-87)
19 ncu A.K.	Yb.	Sabri (Alman Sabri) (Tuğg.)	(255-357)
20 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Halit (Yb.)	(212-S.1)
21 nci A.K.	Yb.	Halil (Alb. AŞUROĞLU)	(255-356)
7 nci Top.A.K.	Yb.	Salih Ulvi (Alb. SEZER)	(238-Ek)

SAROS GRUBU (10 HAZİRAN 1915)

SAROS GRUBU KOMUTANI	Alb.	Ahmet Fevzi (Alb. TÜMAY)	(250-398)
Saros Gr.Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Hayri (Tümg. TARHAN)	(250-398)
Saros Gr.Kur.	Bnb.	Mehmet Lütfi (Yb. YÜCEL)	(356-111)
Saros Gr. Kur.	Yzb.	Hidayet	(344A-72)
Saros Gr.Per.Ş.Md.	Bnb.	Tahir	(344A-77)
Saros Gr.Kh.Sb.	Ütg.	Cevat Abbas (Bnb. GÜRER)	(344A-69)
6 NCİ TÜM. K.	Yb.	Süleyman Şakir (Alb. ORBAY)	(250-Ek)
6 ncı Tüm.Kur.Bşk.	Yb.	Mehmet Selahattin (Alb. KİP)	(346-531)
16 ncı A.K.	Yb.	Ahmet Hakkı (Yb.)	(212-S.6)
17 nci A.K.	Bnb.	Hüseyin Hilmi (Bnb.)	(397-244)
Mürettep A.K.	Bnb.	Yusuf Ziya (Yb.)	(57-Ek)
6 ncı Top.A.K.	Bnb.	Arif	(397-245)
BAĞIMSIZ SV.TUG.K.	Yb.	Hamdi	(255-441)
Bağımsız Sv.Tug.Kur.Bşk.	Yz.	Mehmet Kenan (Korg. DALBAŞAR)	(250-Ek)
7 nci Sv.A.K.	Bnb.	Avni	(238-Ek)
13 ncü Sv.A.K.	Bnb.	Sami Sabit (Tümg. KARAMAN)	(12-71)
BOLAYIR AĞ.TOPTB.K.	Bnb.	Neşet	(250-Ek)

SAROS GRUBU (21 HAZİRAN 1915)**MAKAM/BİRLİK****RÜTBE ADI VE SOYADI**

SAROS GRUBU KOMUTANI	Alb.	Ahmet Fevzi (Alb. TUMAY)	(250-19)
Saros Gr.Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Hayri (Tümg. TARHAN)	(250-19)
8 NCI TUM.K.	Alb.	Ali Rıza (Tuğg. SEDES)	(232-80)
23 ncü A.K.	Bnb.	Hüseyin Recai (Yb.)	(181-231)
24 ncü A.K.	Bnb.	Nuri (Alb. CONKER)	(232-55)
8 nci Top.A.K.	Bnb.	Saffet	(26-Ek)
BAĞIMSIZ SV.TUG.K.	Yb.	Hamdi	(250-Ek)
13 ncü Sv. A.K.	Bnb.	Sami Sabit (Tümg. KARAMAN)	(250-Ek)
7 nci Sv.A.K.	Bnb.	Avni	

SAROS GRUBU (30 TEMMUZ 1915)

SAROS GRUBU KOMUTANI	Alb.	Ahmet Fevzi (Alb. TUMAY)	(250-274)
Saros Gr.Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Hayri (Tümg. TARHAN)	(250-19)
6 NCI TUM. K.	Alb.	Mehmet Nazif (Tümg. KAYACIK)	(250-396)
6 ncı Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Bursalı Mehmet Nihat (Yb.)	(10-256)
16 ncı A.K.	Yb.	Ahmet Hakkı (Yb.)	(212-S.6)
17 nci A.K.	Yb.	Hüseyin Nurettin (Tümg. ÖZSU)	(12-84)
6 ncı Top.A.K.	Bnb.	Arif	(397-245)
7 NCI TUMEN K.	Alb.	Halil (Alb. AŞUROĞLU)	(193-86)
7 ncı Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Şemsettin (Alb. ERKUŞ)	(250-145)
19 ncu A.K.	Yb.	Vahit (Yb.)	(345-45)
20 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Halit (Yb.)	(212-S.1)
21 nci A.K.	Yb.	Yusuf Ziya (Yb.)	(48-Ek)
7 ncı Top. A.K.	Yb.	Salih Ulvi (Alb. SEZER)	(238-Ek)
12 NCI TUM.K.	Yb.	Selahattin Adil (Tümg.)	(193-86)
12 ncı Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Süleyman İlhami (Yb.)	(10-258)
34 ncü A.K.	Bnb.	Mehmet Yümnü (Yb. EĞİLMEZ)	(346-289)
35 nci A.K.	Yb.	Ali Abbas	(10-261)
36 ncı A.K.	Yb.	Mustafa Münip (Alb. UZSOY)	(12-41)
12 ncı Top.A.K.	Yb.	Halit Hakkı (Alb.)	(345-354)
BAĞIMSIZ SV. TUG.K.	Yb.	Hamdi	(250-262)
Bağımsız Sv.Tug.Kur.Bşk.	Yzb.	Mehmet Kenan (Korg. DALBAŞAR)	(10-257)
7 ncı Sv. A.K.	Bnb.	Avni	(238-Ek)
11 ncı Sv. A.K.	Yb.	Esat (Tuğg.)	(232-108)
13 ncü Sv.A.K.	Bnb.	Sami Sabit (Tümg. KARAMAN)	(12-71)

Açıklama:

Saros Grubunun bölgesinde düşmanın aldatma hareketleri dışında önemli bir olay meydana gelmemiştir. 5 ncı Ordu Komutanı Liman Von Sanders,

düşmanın Saros Körfezine çıkarma yapmasından devamlı olarak endişe duyduğu için bu birlikleri bu bölgede tutmuştur. Ancak düşmanın 6 Ağustos çıkarmasından sonra 7 ve 12 nci Tümenleri Anafartalar bölgesine kaydırdı ve Saros Bölgesi Komutanlığına da 2 nci Kor.K. Çolak Faik Paşayı getirdi.

SAROS GRUBU (17 AĞUSTOS 1915)

1 NCI ORDU KOMUTANI	Mrş.	Von der Golç Paşa (Alman)	(250-440)
1 nci Or.Kur.Bşk.	Alb.	Mehmet Şükrü (Alb.)	(346-392)
6 NCI KOLORDU K.	Tuğg.	Mustafa Hilmi Paşa	(250-Ek)
6 ncı Kor.Kur.Bşk.	Yb.	Süleyman İlhami (Yb.)	(250-505)
24 NCÜ TÜM. K.	Alb.	Ali Remzi (Alb. ALÇİTEPE)	(250-Ek)
24 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	İbrahim	(250-Ek)
26 NCI TÜM.K.	Yb.	Mehmet Esat (Alb. SAGAY)	(250-Ek)
26 ncı Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Abdurrahman Nafiz (Org. GÜRMAN)	(250-Ek)
BAĞIMSIZ SV.TUG.K.	Yb.	Hamdi	(250-262)
Bağımsız Sv.Tug.Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Kenan (Korg. DALBAŞAR)	(10-257)

Açıklama:

17 Ağustos 1915'de Saros Körfezi bölgesi 1 nci Orduya devredildi ve Bölgedeki 5 nci Ordu birliklerinin tamamı Anafartalar bölgesine gönderildi.

25 – 27 NİSAN 1915 KUMKALE MUHAREBESİ (6)

MAKAM/BİRLİK

RÜTBE ADI VE SOYADI

15 NCİ KOLORDU K.	Gnl.	Weber Paşa (Alman)	(255-9)
15 NCİ KOLORDU K.	Alb.	Ahmet Fevzi (Alb. TUMAY) (1)	(255-83)
15 NCİ KOLORDU K.	Tuğg.	Mehmet Ali Paşa (2)	(255-84)
15 nci Kor.Kur.Bşk.	Yb.	Thauvenay (Alman)	(255-441)
15 nci Kor.Hrk.Ş.Md.	Yzb.	Mehmet Nihat (Bursalı) (Yb.)	(255-63)
3 NCÜ TÜMEN K.(3)	Alb.	Nicolai (Alman)	(255-53)
3 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Ahmet Suphi (Bnb.)	(250-Ek)
31 nci P.A.K.	Yb.	İsmail Hakkı (Alb. KORAY)	(255-Ek)
32 nci P.A.K.	Yb.	Hasan Basri (Yb.)	(255-Ek)
39 ncu P.A.K.	Yb.	Hüseyin Nurettin (Tümg. ÖZSU) (4)	(233-27)
3 ncü Top.A.K.	Yb.	Binhold (Alman)	(238-Ek)
11 NCİ TÜM.K. (5)	Alb.	Refet (Küçük Refet - Tuğg.)	(255-Ek)
11 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Ali Fehmi (Yb. DOĞRUSÖZ)	(238-Ek)
33 ncü P.A.K.	Yb.	Ahmet Şevki (Yb.)	(255-Ek)
126 nci P.A.K.	Yb.	Mustafa Şevki (Alb.)	(250-147)
127 nci P.A.K.	Yb.	Hasan Lütfi (Alb. AKDENİZ)	(250-154)
11 nci Top. A.K.	Bnb.	Emin	(238-Ek)

Açıklamalar:

1. Alb. Fevzi, 7-28 Mayıs 1915'de 15 nci Kor.K.lığı yaptı. Sonra Saros Grubu Komutanı oldu.
2. Mehmet Ali Paşa, 28 Mayıs 1915'den sonra 15 nci Kor.K.lığı yaptı.
3. 3 ncü Tümen, Temmuz 1915 Zığındere Muharebelerine katıldı.
4. Yb. Nurettin, sonradan general olmuş ve 8 Haziran 1937'de İçerenköy İstanbul'da vefat etmiştir. (Tümg. Hüseyin Nurettin ÖZSU)
5. 11 nci Tüm. 2 nci Kirte Muharebesinden (6-8 Nays 1915) itibaren Seddülbahir bölgesindeki muharebelere katıldı.
6. KUMKALE MUHAREBESİ:

25 Nisan sabahı 05:15'te 6 muharebe gemisi ile kıyı, bombardımana başlandı. Fakat iki bölükten ibaret olan ilk kafil e ancak 10:00'da karaya ayak basabildi. Bu bölgede sadece bir Türk bölüğü (31 nci A.dan) bulunuyordu. 39 ncu Alayın bir taburu da Yeniköy'de idi Çıkarma anlaşılnca 3 ncü Tümen Komutanı tarafından 31 nci A.ın bir taburu Kumkale ve bir taburu da Yeniköy bölgesine sevk eldildi. Saat 11:00'de Kumkale düşman tarafından işgal edildi.

Çıkarma başladıktan sonra 39 ncu A.dan bir tabur dağ bataryası ile takviyeli olarak Yeniköy'e sürüldü ve 39 ncu A.K.nın idaresi altında Kumkale'ye karşı taarruz yapıldı. Saat 18:00'de düşman geri püskürtülmüş ve Kumkale'ye girilmiş ise de saat 24:00'de taarruz durmuştur. Taarruzlar gece yarısından sonra da tekrarlanmış ve Kumkale'de sokak muharebeleri başlamıştır.

Daha güneyde, 11 nci Tümen bölgesinde, Beşigeler'e çıkarma yapılması ihtimaline karşı iki taburla kıyı bölgesi takviye edilmiştir. Düşman gemilerinin bu bölgedeki gösteriş harekâtı böyle bir kuşkulandırmaya yol açmış idi.

26 Nisan sabahı evvela Fransızlar sonra da Türkler taarruz etti. Her ikisi de önemli bir başarı elde edemedi . Ancak bu taarruzlardan gözü fazla korkan Fransızlar, Hamilton'un o bölgeyi takviye etmek istemesine rağmen, geri çekilmek kararı vermişler ve 26/27 Nisan gecesi gemilere binerek kıyıyı terk etmişlerdir.

**DÜŞMANIN TAHLİYESİNDEN SONRA ÇANAKKALE'DE
KALAN BİRLİKLER (1)
(9 OCAK 1916)**

MAKAM/BİRLİK	RÜTBESİ	ADI VE SOYADI	
ÇANAKKALE GRUBU K.	Tuğg.	Cevat Paşa (Org. ÇOBANLI) (2)	(250-501)
Çanakkale Gr.Kur.Bşk.	Yb.	Şefik (Tuğg. TÜRŞAN)	(250-Ek)
14 NCÜ KOR.K.	Tuğg.	Cevat Paşa (Org. ÇOBANLI)	(250-501)
42 nci Tüm.K. (SEDDÜLBAHİR) (3)	Yb.	M. Asım (Yb. ASIMGİL)	(250-Ek)
25 nci Tüm.K. (BOLAYIR) (4)	Yb.	Ali Fuat (Korg. CEBESÖY)	(250-Ek)
25 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Mehmet Kenan (Korg. DALBAŞAR)	(250-Ek)
6 NCI KOR.K.	Tuğg.	Mustafa Hilmi Paşa	(250-Ek)
6 ncı Kor.Kur.Bşk.	Yb.	Süleyman İlhami (Yb.)	(250-Ek)
24 ncü Tüm.K. (ASYA) (3)	Alb.	Ali Remzi (Alb. ALÇİTEPE)	(250-Ek)
24 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	İbrahim	(250-Ek)
26.Tüm.K. (ANAFARTALAR) (4)	Yb.	Mehmet Esat (Alb. SAGAY)	(250-Ek)
26 ncı Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Abdurrahman Nafiz (Org. GÜRMAN)	(250-Ek)
İTFAİYE ALAYI K. (KABATEPE)	Bnb.	Mehmet Cemal (Yb.)	(345-287)

Açıklamalar:

1. Bu birlikler Çanakkale Muharebeleri sona erdikten sonra bölgeye geldiler ve muharebelere katılamadılar.
2. Cevat Paşa, Kasım 1916'da 15 ncı Kor.K. olarak GALİÇYA cephesine görevlendirildi..
3. 42 nci ve 24 ncü Tümenler bir süre sonra SURİYE cephesine gönderildi.
4. 6 ncı Kolordu Kh. İle 25 ve 26 ncı Tümenler Ağustos 1916'da ROMAN-YA cephesine gönderildi.

DOĞU-KAFKAS CEPHESİ **KAFKAS (DOĞU) CEPHESİ HAREKÂTI**

Doğu Cephesinde harekât, 1 Kasım 1914 günü Rus Ordusunun sınırı geçmesiyle başladı. Bu cephedeki Türk 3 ncü Ordu Komutanlığının toplam gücü 189.562 insan 60.877 hayvandı.

Rus-Kafkas Ordusu üç kolordu halinde teşkilatlanmış üç piyade, üç süvari tümeniyle bir sahil tümeninden (Batumi), 9 Piyade, 2 süvari tugayından oluşuyordu. Kars ve Batumi Müstahkem Mevkileri de Kafkas Ordusu emrindeydi. Ayrıca, ileride birer piyade tugayı haline getirilecek olan 13 piyade taburu cephe gerisinde kurulmaktaydı.

Türkiye'nin silahlı tarafsızlığını ilan etmesi üzerine Ruslar Kafkas cephesinden iki kolorduyu çekip Avrupa Cephesine göndermiş, sonradan yurt içinden getirdikleri birliklerle bu cepheyi tekrar üç kolorduya çıkarmış oldukları için ilk bakışta Türk Ordusunun sayıca üstün olduğu kanısına varılabilir. Fakat Türk Kolordularından birinin (13 ncü Kolordu) Irak Cephesinden Doğu'ya getirildiği, bir tek tümeni bulunduğu (37 nci Tümen), İhtiyat Süvari Kolordusunu teşkil eden dört süvari tümeninin aşiret süvarilerinden oluştuğu, eğitim düzeylerinin çok düşük bulunduğu hesaba katılacak olursa, Türk Ordusunun ilk bakışta sanıldığı gibi bir üstünlüğe sahip olmadığı anlaşılabılır. Ayrıca ağır silah, topçu ve donatım bakımından Ruslar, kesin bir üstünlüğe sahiptiler.

1 Kasım'da sınırı geçerek Erzurum genel istikametinde ilerleyen Rus kuvvetleri, 7-12 Kasım 1914 tarihlerinde cereyan eden Köprüköy ve 17-20 Kasım günleri cereyan eden Azap muharebelerini kaybederek geri çekilmek zorunda kaldı. Fakat ağır zayıat veren 3 ncü Türk Ordusu, geri çekilen düşmanı takip edemedi; aksine, daha elverişli bir arazide toplanmak, takviye kuvvetlerinin gelmesini beklemek ve yeni bir Rus taarruzunu karşılamaya hazır olmak amacıyla 8-10 km. kadar geri çekildi.

Avrupa'da savaşın mevzi harbine dönüşmesi ve Galiçya'da Avusturyalıların Ruslar karşısında zor durumda kalmaları üzerine Türk Başkomutan vekili Enver Paşa, müttefiklerinin Avrupa'daki yükünü hafifletmek için, Alman Başkomutanlığının da etkisiyle, Doğu Cephesinde Rus kuvvetlerinin imhasını hedef alan büyük ölçüde kuşatıcı bir taarruza karar verdi. Bu amaçla 14 Aralık 1914'te İstanbul'dan Köprüköy'e geldi. Taarruzun bahara bırakılmasını önc-

ren 3 ncü Ordu Komutanı Hasan İzzet Paşa'yı görevinden alarak 3 ncü Ordu Komutanlığını kendi üzerine aldı. 22 Aralık 1914-15 Ocak 1915 tarihleri arasında cereyan eden Sarıkamış muharebelerinde Türk Ordusunun uyguladığı plan, bir kolorduyla düşmanın cepheden tesbitini, iki kolorduyla kuzey kanadından kuşatarak düşman cephesinin 30-35 km. gerisindeki Sarıkamış'ın ele geçirilmesiyle büyük düşman kuvvetlerinin imhasını öngörüyordu. Tamamen karlarla örtülü çok yüksek dağlık ve yolsuz bir arazide (rakım 2000-3000 m.) o günün koşulları altında kış donatımından yoksun yaya ve atlı birliklerle yapılan bu hareket çok riskli idi. Nitekim Türk Kuvvetlerinin büyük bir kısmı soğuktan donarak öldü. (soğuk -20 yi bulmuştu.) Sarıkamış'a girebilen 300 kişilik bir kuvvet de Ruslar tarafından geri atıldı. 3 ncü Türk Ordusu tamamen elden çıktı. Bu savaşlarda Rusların zayıtı 32.000, Türklerinse 60.000 kadardır. Ruslar; Türklerden 200 subay, 7000 eri esir, 20 makinalı tüfekte 30 topu ganimet olarak aldılar. Böylece Doğu Anadolunun kapıları Rus ordularına açılmış oldu.

Bu yenilgiden sonra 3 ncü Türk Ordusu, taarruzdan önce işgal etmiş olduğu Azap Mevzii'ne (Tutak-Narman hattına) çekildi. Bazı takviye kuvvetleri alarak Rus taarruzlarını bu hatta karşılamaya hazırlandı. Ruslar da takiplerini bu hatta durdurarak yeniden teşkilatlanmaya ve birliklerini takviyeye başladılar.

1915 Nisanın sonlarında Rus Ordusu, Türk savunma mevziini iki yanından kuşatarak çökertmek ve Erzurum'u ele geçirmek amacıyla Tortum ve Malazgirt bölgelerinden Erzurum genel yönünde taarruza geçti. Bu arada Van yöresindeki Ermeniler de ayaklanarak Türk Ordusunu geriden vurmaya başladılar. Bu durumda Osmanlı İmparatorluğu Ermeni azınlığını başka bölgelere göç ettirerek 3 ncü Ordunun gerisini güvence altına almaya çalıştı.

Kuzey kanatta cereyan eden Birinci (27 Nisan-12 Mayıs 1915) ve İkinci (10-12 Haziran 1915) Tortum muharebelerinde Türk Ordusu başarılı bir savunma yaptı. Türklerin bu iki muharebede verdikleri toplam 3000 kişilik zayıtlarına karşılık Ruslar 4500 kişi kaybetti. Buna karşılık güneyde, Malazgirt bölgesindeki Rus taarruzları başarılı oldu. 11 Mayıs'ta Malazgirt, 16 Mayıs'ta Van Rusların eline geçti. 1915 yılı sonunda 3 ncü Türk Ordusu güneyde oldukça büyük bir araziyi kaybederek Van Gölü batısı (Ahlat)-Azap-Tortum hattına çekilmiş bulunuyordu.

1915 sonunda Rus ordusunun mevcudu 700.000 kişiye çıkarıldı. 3 ncü Türk Ordusu ise ancak 64.000 kişilik kuvvetiyle 300 km. lik. bir cepheyi savun-

mak zorundaydı. Türklerin de takviye almasına fırsat vermeden Türk cephesini yarmak, Erzurum'u ele geçirmek isteyen Ruslar, 11 Ocak 1916'da bu kez mevziin orta kesiminden Köprüköy-Erzurum yönünde taarruza geçtiler. Uzun ve kanlı savaşlardan sonra Erzurum düştü (16 Şubat 1916). Güney kesimde de Muş Rusların eline geçti (17 Şubat 1916). Türk Ordusu, Erzincan istikametinde geri çekildi. 1916 ve 1917 yıllarında cereyan eden savaşlar sonunda Ruslar, Doğu Anadolu'nun büyük bir kısmını işgal ettiler Trabzon ve Erzincan'ı aldılar. Tirebolu-Kemah-Kiği-Muş-Bitlis hattına kadar ilerlediler. Fakat ağır zayıat verdiler. Rus ordusunun morali bozuldu. Bu yılın sonlarında komünizm akımı Kafkas Cephesindeki Rus erleri arasında da yayılmaya başladı. Mart-1917 başlarındaki Komünist devriminden sonra iktidara gelen Kerenski Hükümeti, Müttefikleri yanında harbe devam etmeye karar vermişse de artık Rus Ordusunun savaşa devam edecek hali kalmamıştı. Ekim devriminden sonra Bolşeviklerin, harpten çekilme kararı alması üzerine 16 Aralık 1917'de Ruslarla Erzincan Mütarekesi yapıldı.

Silah bırakışımından sonra Ruslar, Doğu Anadolu'yu boşaltmaya başladılar fakat Rusların boşalttığı yerleri Ermeni birlikleri istila etti. Ermenilerin bölgedeki Türkleri toplu katliamlarla yok etmeye başlamaları üzerine Şubat 1918 başlarında ileri harekâta geçen 3 ncü Ordu bütün Doğu Anadolu'yu istiladan kurtardı.

1877-1878 Osmanlı Rus Savaşı'ndan sonra Çarlık Rusyasına bırakılan üç Türk vilayeti (Kars, Batum, Ardahan) 3 Mart 1918'de Sovyetler Birliğiyle yapılan Brest Litovsk Antlaşmasıyla Türkiye'ye geri verildi ve Türk Ordusu 3 Nisan'da Ardahan'a, 14 Nisan'da Batum'a, 25 Nisan'da da Kars'a girdi. Ayrıca 15 Mayıs'da Gümrü, 8 Haziran'da Tebriz ve Gence, 30 Temmuz'da Rumiye, 15 Eylül'de Bakû, 6 Ekim'de Derbent, 8 Kasım'da da Hazar Denizi kıyısındaki Petrofski (Mohaçkale) işgal edildi.

Ancak, Mondros mütarekesinden sonra, galip devletlerin baskısı üzerine, Türk Ordusu harbin başladığı yere, 1914 hududuna çekildi ve istiklâl Harbinin Doğu Cephesi de tekrar bu huduttan başlatıldı.

HUDUT-KÖPRÜKÖY-AZAP MUHAREBELERİ (1 KASIM-19 ARALIK 1914)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
3NCÜ ORDU KOMUTANI	Tuğğ.	Hasan İzzet Paşa (AROLAT)	(174-96)
3ncü Ordu Kur. Bşk.	Yb.	Guze (Alman)	(206-1)
3ncü Ordu Kur. Bşk. Yrd.	Yzb.	İ. Hakkı (Org. AKOĞUZ)	(180-115)
Birinci Şube (Hrk.) Md.	Bnb.	Mehmet Tahir (Yb.)	(225-129)
Birinci Şube (Hrk.) Md.	Bnb.	Feldmann (Alman)	(365-302)
Birinci Şube Kur.	Bnb.	Celal	(174-161)
Birinci Şube Kur.	Yzb.	Sait	(174-161)
Birinci Şube Kur. Yrd.	Ütğm.	Ziya	(174-161)
Birinci Şube Kur. Yrd.	Ütğm.	İshak Avni (Org. AKDAĞ)	(174-161)
İkinci Şube (İsth.) Md.	Bnb.	Ali Mümtaz (Yb.)	(206-32)
İkinci Şube Kur.	Yzb.	Hüsnü	(174-161)
Üçüncü Şube (Per.) Md.	Bnb.	Ahmet Nuri (Alb. ÖZTEKİN)	(174-161)
Üçüncü Şube Subayı	Yzb.	Yusuf Kemal (Bnb.)	(174-161)
Üçüncü Şube Sb.	Ütğm.	Seyfettin	(174-161)
Üçüncü Şube Sb.	Ütğm.	Yakup Sami	(174-161)
İdare Reisi	Alb.	Nasuhi	(174-162)
İdare Reisi Yrd.	Bnb.	Alaeddin	(174-162)
İdare Reisi Yrd.	Bnb.	Şemsettin	(174-162)
Sihhiye Reisi	---	Kemal Ömer	(174-162)
Sihhiye Reisi Yrd.	---	Mehmet Şükrü	(174-162)
Baytar	Bnb.	Nafiz	(174-162)
Menzil Müfettişi	Alb.	Fuat Ziya	(174-163)
Menzil Müfettişi Kur. Bşk.	Yb.	Cemal	(174-163)
İttihadi Terakki Murahhası Mesulü	Sivil	Bahattin Şakir	(194-40)
9 NCÜ KOLORDU K.	Tuğğ.	Ahmet Fevzi Paşa (Tuğğ. BİĞ)	(175-23)
9 NCÜ KOLORDU K.	Alb.	İhsan (Tuğğ. SÖKMEN) (1)	(365-227)
9 ncu Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Şerif (Köprülü – Yb. İLDEN)	(225-16)
9 nu Kor. I nci Ş.Md.	Bnb.	Ömer Lütfi (Yb.)	(225-15)
9 ncu Kor.Kurmayı	Bnb.	Hürrem (Yb.)	(225-79)
9 ncu Kor.Kur.	Yzb.	Mehmet Fahri (Tuğğ. ULUĞ)	(354B-431)
28 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Alb.	İbrahim Ethem (Şehzadebaşı)	(8-185)
28 nci Tüm. Kur.Bşk.	Yzb.	Rıfat (Korg. MATARACI)	(4-28)
82 nci P. A. K.	Bnb.	Ali Rıza (Yb. KIZILTUNÇ)	(365-139)
83 ncü P. A. K.	Bnb.	Ziya (Tuğğ. YERGÖK)	(347-28)
84 ncü P. A. K.	Bnb.	Abdullah	(225-126)
28 nci Top. A.K.	Yb.	Ahmet Şakir (Yb. KUTSAL)	(345-248)
29 NCÜ TÜMEN K.	Alb.	Arif (Alb. BAYTIN)	(175-153)
29 nci Tüm. Kur.Bşk.	Yzb.	Hüseyin Hayrettin (Bnb.)	(178-47)
85 nci A.K.	Bnb.	Sabit	(178-24)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

86 nci A.K.	Bnb.	Ali Agah (Bnb.)	(Belge)
87 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Tevfik (KILIÇ)	(345-125)
29 ncu Top. A.K.	Bnb.	Osman Sadık (Bnb.)	(345-480)
17 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Ali Rıza	(175-40)
17 nci Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	Fahri	(400-72)
49 ncu A. K.	Yb.	Abdülvahit	103-Ek)
50 nci A.K.	Yb.	Mustafa Saffet (Alb.)	(345-149)
51 nci A.K.	Bnb.	Abdülğani (Yb.)	(346-180)
17 nci Top. A.K.	Yb.	Ali Şevki (Yb.)	(346-357)
ERZURUM SEYYARJ. TÜM.K.	Yb.	Şükrü	(365-43)
KOLORDU TOPÇU K.	Yb.	Rüştü (Tümğ. ERDELHUN) (2)	(12-30)
RUS HUDUDU MINTIKA K.LARI			
Bayazıt Mint.(12 nci İht.Sv.A.) K.	Bnb	Osman	(174-103)
Karakilise Mint. (II nci İht.Sv.A.)K.	Bnb.	Sabri	(174-104)
Köprüköy Mint.(5 nci İht.Sv. A.)K.	Bnb.	Ziya	(174-105)
Kale Mıntukası (Erz.J.A.)K.	Bnb.	Rüştü	(174-106)
Çoruh Mıntukası (Bayburt J.Tb.) K.	Bnb.	Sıtkı	(174-106)
Deniz Mıntukası (Trabzon J.A.) K.	Yzb.	İbrahim	(174-107)
10 NCU KOLORDU K.	Tuğg.	Ziya Paşa (KUTNAK) (3)	(180-142)
10 NCU KOLORDU K.	Alb.	Hafız Hakkı Paşa	(365-341)
10 ncu Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Lange (Alman)	(365-43)
10 nu Kor. Kurmayı	Yzb.	Ömer Halis (Korg. BIYIK TAY)	(12-226)
30 NCU TÜMEN K.	Alb.	Vasıf	(365-191)
30 ncu Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	Hayrullah	(387-37)
88 nci A.K.	Bnb.	Bahattin	(223A-87)
89 ncu A.K.	Bnb.	Reşit (Alb.)	(242-72)
90 nci A.K.	Bnb.	Musa Kazım (1.1.1915'te şehit)	(345-124)
30 ncu Top. A.K.	Bnb.	Von Berg (Alman)	(206-49)
31 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Hasan Vasfi (Alb. ORBAY)	(225-137)
31 nci Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	Yusuf Şefik	(65-Ek)
91 nci A.K.	Bnb.	Cemal	(242-55)
92 nci A.K.	Bnb.	M. Rıza	(387-72)
93 ncü A.K.	Bnb.	Fethi (Yb. UZGÖREN)	(365-331)
31 nci Top. A.K.	Alb.	İskender (29.12.1914'de Şehit)	(345-465)
32 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Abdülkerim (Tuğg. Öpelimi)	(180-K.1)
94 ncü A.K.	Bnb.	Muzaffer (Bnb.)	(Belge)
95 nci A.K.	Yb.	Hafız Ali (Yb.)	(345-398)
96 nci A.K.	--	---	
32 nci Top. A.K.	Bnb.	Ali Kemal (Bnb.)	(346-359)
11 NCİ KOLORDU K.	Tuğg.	Galip Paşa (Korg. PASINLER)	(175-26)
11 nci Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Galatalı Şevket (Alb. GALATALI) (4)	(174-54)
11 nci Kor. Kh. Kur.	Bnb.	Mehmet Emin (Korg. KORAL) (5)	(12-165)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
18 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Mustafa Nimet (Alb.)	(175-100)
18 nci Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	Mehmet Mesut	(365-45)
53 ncü A.K.	Yb.	Mehmet Ali	(345-41)
98 nci A.K.	Yb.	Osman (Alb.) (16.11.1914'de şehit)	(345-111)
98 nci A.K.	Yb.	Ali Rıza	(347-356)
102 nci A.K.	Bnb.	İbrahim Sabri (16.10.1914'de şehit)	(Belge)
18 nci Top. A.K.	Bnb.	Salih Zeki (Alb.)	(346-255)
33 NCÜ TÜMEN K.	Alb.	İbrahim	(365-170)
33 NCÜ TÜMEN K.	Yb.	Şerif (Köprülü – Yb. İLDEN) (6)	(180-110)
33 NCÜ TÜMEN K.	Bnb.	Aziz Samih (Alb. İLTER) (7)	(173-8)
33 NCÜ TÜMEN K.	Yb.	Galatalı Şevket (Alb. GALATALI) (4)	(Belge)
33 ncü Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	Ahmet Refik (Yzb.)	(365-46)
52 nci A.K.	Bnb.	Şükrü	(13-Ek)
97 nci A.K.	Yb.	Bekir Sıtkı (Alb.) (15.1.1916'da şehit)	(345-49)
99 ncu A.K.	Bnb.	Rıfat	(13-Ek)
33 ncü Top. A.K.	Bnb.	Mecit	(13-Ek)
34 NCÜ TÜMEN K.	Alb.	İhsan (Tuğg. SÖKMEN)	(225-84)
34 NCÜ TÜMEN K.	Bnb.	Aziz Samih (Alb. İLTER) (7)	(173-3)
34 ncü Tüm. Kur.	Yzb.	Ruhi (Bnb. SEÇKİN)	(365-46)
54 ncü A.K.	Bnb.	Abdülvahap	(345-222)
100 ncü A.K.V.	Bnb.	Haydar Penahi (Yb.)	(345-160)
101 nci A.K.	Yb.	Haydar	(10-277)
34 ncü Top. A.K.	Bnb.	Ömer Adil (Alb. TÜRER)	(346-639)
VAN SEYYARJ. TÜMEN K.	Bnb.	Ferit	(365-47)
Van Sey.J. A.K.	Bnb.	Kazım (Org. ÖZALP)	(12A-187)
Bitlis J. A.K.	---	---	---
Diyarbakır Sey.J. K.	---	---	---
İHTİYAT SÜVARİ KOR. K.	Korg.	Dağıstanlı Mehmet Fazıl Paşa (8)	(178-59)
İhtiyat Sv. Kor. Kur. Bşk.	Bnb.	Aziz Samih (Alb. İLTER) (7)	(173-3)
1 nci İht. Sv. Tüm. K.	Alb.	Muhlis	(175-127)
2 nci İht. Sv. Tüm. (9)	Yb.	Abdurrahman (Yb. KOLAÇAR)	(254-36)
2 nci İht. Sv. Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	Süleyman İzzet (Yb. YEĞİNATI)	(254-K-2)
3 ncü İht. Sv. Tüm. K.	Alb.	Halil	(254-21)
4 ncü İht. Sv. Tüm. K.	Alb.	Mehmet Sait (Alb. ÖRGÜL)	(175-65)
13 NCÜ KOLORDU K.	Tuğg.	Hüsametdin Paşa (Tuğg. KARAOYVAT)	(348-71)
13 ncü Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Mustafa Asım (Bnb.)	(Belge)
13 ncü Kor. Kh. Sb.	Bnb.	Mehmet Adil (Tümg. TÜRKDOĞAN)	(Belge)
37 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Yusuf Ziya (Alb.)	(245-80)
109 ncu A.K.	Bnb.	Ali Rıza (Alb. BENLİ)	(347-347)
110 ncu A.K.	Yb.	Abdullah (Yb.)	(345-69)
111 nci A.K.	Bnb.	Hasan Mümtaz (Alb. ÇEÇEN)	(12A-33)
37 nci Top. A.K.	Bnb.	Eyüp Sami (Alb.)	(346-375)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
2 NCİ NİZAMİYE SV.TÜM.K.	Yb.	Yusuf İzzet (Tuğg. MET)	(178-27)
2 nci Niz. Sv.Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	Ali Rıza	(365-49)
Tüm K.Emir Sb.	Ütg.m.	Şemsetin Tahir (Korg. TANER)	(4-36)
9 NCU NİZ.SV.TUG.K.	Yb.	Halil İbrahim (Yb. İNAL)	(345-138)
21 nci Sv. A.K.	Yb.	Mustafa Ziya (Yb. ALPSOY)	(345-236)
22 nci Sv. A.K.	Bnb.	Ahmet Esat (Yb.)	(345-424)
11 NCİNİZ. SV.TUG.K.	Yb.	Mürsel (Tümg. BAKÜ)	(180-8)
23 ncü Sv. A.K.	Yb.	Mehmet Sabri (Yb.)	(345-106)
24 ncü Sv. A.K.	---	---	
Tüm. Top. Tb. K.	Yzb.	Sadık	(80-8)
ERZURUM MÜS.MVK.K.	Tuğg.	Posselt Paşa (Alman)	(174-52)
Erz. Müst.Mvk.Kur.	Bnb.	Mehmet Emin (Korg. KORAL)	(225-31)
Erz. Müs.Mvk.Kur.	Yzb.	Şefik Avni (Yb. ÖZÜDOĞRU)	(12-190)
Erz. Kale K.	Yb.	Stange (Alman)	(206-18)
6 NCI AĞIR TOP. TUG. K.	Bnb.	Yunus Haydar (Yb.)	(365-48)
12 nci Ağ. Top.A.K.	Bnb.	Hüseyin Hilmi (Yb. İNCEÖREN)	(345-245)
13 ncü Ağ. Top. A.K.	---	---	
Koşulu Topçu A.K.	---	---	

Açıklamalar:

1. Alb. İhsan, Ahmet Fevzi Paşa'nın emekli edilmesi üzerine, 24 Kasım 1914'te komutayı devraldı.

2. Yb. Rüştü (Tümg.), 13 Temmuz 1926'da ATATÜRK'e suikast girişimi suçundan İZMİR'de idam edildi.

3. Ziya Paşa, 7 Aralık 1914'te komutayı Alb. Hafız Hakkı'ya devretti. (393-25)

4. Yb. Şevket, 33 ncü Tüm. K.lığına 10.12.1914'de atandı.

5. Bnb.M.Emin, 11 nci Kor. Kurmaylığına 13 Aralık 1914'de atandı.

6. Yb. Şerif, daha önceki Tüm. K. nın kötü idaresi sonucunda 12 Kasım 1914'de 33 ncü Tüm. K.lığına (KÖPRÜKÖY Muh.de) getirildi. Sarıkamış muharebesinde 9 ncü Kor. Kur. Bşk.lığı yaptı. Esaretten dönüşünde Sarıkamış Muharebesi hakkında ilk kitabı yazdı. (1922)

7. Bnb. Aziz Samih, 22.11.1914'de Sv. Kor.nun lağvedilmesi üzerine (3 ncü İht.Sv.Tüm. hariç) önce 33, sonra 34 ncü Tüm. K.lıklarına vekalet etti.

8. Dağıstanlı Mehmet Fazıl Paşa (Korg.), emekli iken seferberlik üzerinc orduya koşan, 70 yaşında çok usta atıcı, binici ve kahraman bir komutandı. Şeyh Şamil'in akrabası olup 93 HARBİ (1877-1878)'nde Gazi Ahmet Muhtar Paşa'nın yanında çarpıştı. IRAK Cephesinde şehit oldu.

9. 2 nci İhtiyat Sv. Tümeninin Alay Komutanları; 8 nci Sv. A. K. Bnb. Arif, 9 ncu Sv.A. K. Yb. Halil, 10 uncu Sv.A.K.Bnb. Tevfik, 11 nci Sv. A.K.Bnb. Sabri, 12 nci Sv. A.K. Bnb. Cemil. (254-K.2)

SARIKAMIŞ MUHAREBESİ (22 ARALIK 1914 – 18 OCAK 1915)**MAKAM/BİRLİK****RÜTBE ADI VE SOYADI**

3NCÜ ORDU K. (BAŞK. V)	Tümğ.	Enver Paşa (Korg.) (1)	(180-142)
3 NCÜ ORDU KOMUTANI	Tuğğ.	Hafız Hakkı Paşa (2)	(180-189)
3ncü Ordu Kur. Bşk.	Gnl.	Bronsart Von Schlefendorff (Alman)(3)	(180-142)
3 ncü Or.Kur.Bşk. Yrd.	Yb.	Guze (4)	(206-37)
3ncü Or. Hrk.Şb. Md.	Yb.	Feldmann (Alman)	(180-142)
3 ncü Or.Hrk. Ş.Md.Yrd.	Yb.	Ahmet Nuri (Alb. ÖZTEKİN) (5)	(12-110)
3 ncü Or.Şb.Md.	Yb.	Mehmet Ali	(365-544)
3 ncü Or. Kh. Kurmayı	Bnb	Celal	(178-99)
3 ncü Or.Kh. Kurmayı	Bnb.	Aziz Samih (Alb. İLTER)	(173-8)
3 ncü Or. Kh. Kurmayı	Bnb.	Mehmet Tahir (Yb.)	(178-90)
3 ncü Or. Kh. Kurmayı	Yzb.	İ. Hakkı (Org. AKOĞUZ)	(3-8)
3 ncü Or. K. Yaveri	Bnb.	Kazım (Org. ORBAY)	(206-44)
3 ncü Or. Menzil Müfettişi	Tuğğ.	Ahmet Avni Paşa	(370-670)
3 ncü Or.Levazım Bşk.	Yb.	Nasuhi	(370-670)
3 ncü Or. Shh. Bşk.	Alb.	Dr. İbrahim Tali (Alb. ÖNGÖREN)	(241 A-15)
Harbiye Nezareti Yaveri	Yzb.	Ahmet Şükrü (Bnb. OĞUZ)	(349-113)
9 NCU KOLORDU K.	Tuğğ.	İhsan Paşa (SÖKMEN) (6)	(180-199)
9 NCU KOLORDU K. V.	Bnb.	Abdullah	(387-78)
9 ncu Kor. Kur. Bşk.	Yb.	Şerif (Köprülü – Yb. İLDEN) (6)	(225-1)
9 ncu Kor. I nci Ş. Md.	Yb.	Ömer Lütfi (Yb.)	(173-13)
9 ncu Kor. 2 nci Ş. Md.	Bnb.	Cavit (Tümğ. ERDELHUN)	(12-150)
9 ncu Kor. Kurmayı	Bnb.	Hürrem (Yb.)	(225-79)
9 ncu Kor. Kurmayı	Yzb.	Yusuf Ziya	(225-141)
9 ncu Kor. Kurmayı	Yzb.	Mehmet Adil	(225-79)
9 ncu Kor. Kurmayı	Yzb.	Fahri	(365-423)
28 NCİ TÜM. K.	Alb.	İbrahim Ethem (Şehzadebaşı) (7)	(242-86)
28 NCİ TÜM. K. V.	Yb.	Ahmet Şakir (Yb. KUTSAL)	(225-140)
28 nci Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	Mehmet Fahri (Tuğğ. ULUĞ)	(354B-431)
28 nci Tüm. Kurmayı	Yzb.	Rıfat (Korg. MATARACI) (7)	(4-28)
82 nci A.K.	Bnb.	Rıza (Yb. KIZILTUNÇ)	(225-63)
83 ncü A.K.	Bnb.	Ziya (Tuğğ. YERGÖK) (8)	(225-27)
83 ncü A.K.	Bnb.	Mehmet (Yb.)	(347-134)
84 ncü A.K.	Bnb.	Abdullah	(225-126)
28 nci Top.A.K.	Yb.	Ahmet Şakir (Yb. KUTSAL)	(225-140)
29 NCU TÜMEN K. (9)	Alb.	Arif (Alb. BAYTIN)	(8-185)
29 ncu Tümen Kurmayı	Yzb.	Hüseyin Hayrettin (Bnb.)	(173-12)
85 nci A.K.	Bnb.	Sabit (10)	(178-24)
86 ncı A.K.	Bnb.	Ali Agah (Bnb.) (10)	(178-87)
86 ncı A.K.	Bnb.	Hacı Mehmet Ali	(178-88)
87 nci A.K.	Bnb.	Ali Lütfullah (11)	(178-92)
17 nci Top.A.I.Tb.K.	Bnb.	Hamdi	(178-64)

MAKAM/BİRLİK

17 NCİ TÜM.K.
17 NCİ TÜM.K.
17 nci Tüm. Kur.Bşk.
17 nci Tüm. Kurmayı
49 ncu A.K.
49 ncu A. K.
50 nci A.K.
51 nci A.K.
51 nci A.K.V.
17 nci Top. A.K.
Kor. Top.K.
10 NCU KOLORDU K.
10 NCU KOLORDU K.
10 ncu Kor. Kur. Bşk.
10 ncu Kor. Kur. Bşk.
10 ncu Kor. Kurmayı
10 ncu Kor. Kurmayı
10 ncu Kor. Kurmayı
30 NCU TÜM. K.
30 NCU TÜM. K. V.
30 ncu Tüm.Kur.Bşk.
88 nci A.K.
88 nci A.K.
89 ncu A.K.
89 ncu A.K.
90 ncu A.K.
90 nci A.K.V.
Divrik Müfrezesi K. (21)
Sabri Bey Müf.K. (21)
Hilmi Bey Müf.K. (21)
Hilmi Bey Grubu K.
Rıza Bey Grubu K.
Halim Efendi Gr.K.
Kosor Müf. K.
30 ncu Top.A.K.
30 ncu Top.A.K. V.
31 NCİ TÜM. K.
31 NCİ TÜM.K.V.
31 NCİ TÜM K.
31 nci Tüm.Kur.Bşk.
91 nci A.K.
91 nci A.K.

RÜTBE ADI VE SOYADI

Alb.	Abdullah	(178-133)
Yb.	Mehmet Tahir (Yb.) (7)	(242-69)
Yzb.	Fahri	(400-109)
Yzb.	Yusuf Ziya	(225-141)
Yb.	Abdülvahit	(103-Ek)
Bnb.	Ali Rıza (12)	(346-321)
Yb.	Mustafa Saffet (Yb.) (13)	345-149)
Bnb.	Abdülğani (Yb.) (14)	(225-129)
Bnb.	Osman	(178-114)
Yb.	Ali Şevki (Yb.) (15)	(346-357)
Yb.	Rüştü (Tümğ. ERDELHUN)	(12-30)
Alb. Tuğğ.	Hafız Hakkı (1) (2)	(180-142)
Alb.	Yusuf İzzet (Tuğğ. MET) (16)	(180-189)
Yb.	Nasuhi (17)	(180-153)
Bnb.	Lange (Alman)	(206-49)
Bnb.	Şemsettin	(365-493)
Bnb.	Celal	(225-143)
Yzb.	Ömer Halis (Korg. BIYIKTAY)	(12-226)
Alb.	Ali Osman (Alb.) (18)	(225-137)
Bnb.	Şemsettin	(387-59)
Yzb.	Hayrullah	(387-37)
Bnb.	Bahattin (19)	(223A-87)
Bnb.	Nurettin Temel	(387-69)
Bnb.	Reşit (Alb.) (20)	(242-72)
Bnb.	Mehmet Ziya	(387-68)
Bnb.	Musa Kazım (1.1.1915'te şehit)	(387-6)
Bnb.	Hilmi	(387-78)
Bnb.	Celal	(242-91)
Bnb.	Sabri	(242-91)
Bnb.	Hilmi	(242-91)
Bnb.	Hilmi	(242-91)
Bnb.	Rıza	(242-91)
Yzb.	Halim	(242-91)
Yb.	Vasıf	(365-499)
Bnb.	Von Berg	(206-49)
Bnb.	Abdullah Fevzi	(387-64)
Alb.	Hasan Vasfi (Alb. ORBAY) (20)	(225-137)
Bnb.	Reşit	(178-105)
Yb.	Tevfik	(365-514)
Yzb.	Yusuf Şefik	(65-Ek)
Bnb.	Bahattin (24)	(365-461)
Bnb.	Cemal	(242-55)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

92 nci A.K.	Bnb.	M. Rıza	(387-72)
93 ncü A.K.	Bnb.	Fethi (Yb. UZGÖREN)	(243-34)
31 nci Top.A.K.	Alb.	İskender (22)	(212-S.7)
31 nci Top. A.K.	Bnb.	Ahmet Fikri (Alb. TOPERİ)	(347-161)
32 NCİ TÜM.K.	Alb.	Abdülkerim (Tuğğ. Öpelimi)	(180-161)
32 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Rüştü	(Belge)
94 ncü A.K.	Bnb.	Muzaffer (Bnb.) (15.1.1915'te şehit)	(Belge)
94 ncü A.K.	Bnb.	M. Naili (Yb. ÖZEN)	(345-163)
95 nci A.K.	Yb.	Hafız Ali (Yb.)	(345-398)
96 ncı A.K.	---	---	
32 nci Top.A.K.	Bnb.	Ali Kemal (Bnb.)	(346-359)
19 ncu Sv. A.K.	Bnb.	Ahmet Hamdi	(387-37)
11 NCİ KOLORDU K.	Tuğğ.	Galip Paşa (Korg. PASINLER) (2)	(206-45)
11 nci Kor. Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Emin (Korg. KORAL)	(6-189)
11 nci Kor. Kurmayı	Bnb.	Emrullah (Yb.)	(245-53)
18 TÜM. K.	Alb.	Mustafa Nimet (Alb.)	(225-137)
18 NCİ TÜM K.V.	Bnb.	Mehmet Emin (Korg. KORAL) (23)	(12A-200)
18 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Mesut (13.1.1915'de şehit)	(Belge)
53 ncü A.K.	Yb.	Mehmet Ali (13.1.1915'de şehit)	(345-41)
53 ncü A.K.	Bnb.	Cemil Cahit (Org. TOYDEMİR)	(12-184)
98 nci A.K.	Yb.	Ali Rıza (25)	(347-356)
102 nci A.K.	---	---	
18 nci Top.A.K.	Bnb.	Salih Zeki (Alb.)	(346-255)
33 NCÜ TÜM.K.	Yb.	Galatalı Şevket (Alb. GALATALI)	(225-137)
33 ncü Tüm. Kur.Bşk.	Yzb.	Ahmet Refik (Yzb.)	(225-86)
33 ncü Tüm.Kur.	Yzb.	Şehamet'in (18.1.1915'de şehit)	(Belge)
33 ncü Tüm. Kh.Sb.	Ütg.m.	Fehmi (Korg. TÜRESEL)	(4-50)
33 ncü Tüm.K.Emir.Sb.	Ütg.m.	Nuri (Korg. BERKÖZ)	(4-44)
52 nci A.K.	Bnb.	Şükrü	(13-Ek)
97 nci A.K.	Yb.	Bekir Sıtkı (Alb.) (26)	(254-57)
99 ncu A.K.	Bnb.	Rıfat (27)	(13-Ek)
99 ncu A.K.	Bnb.	Halil (27)	(13-Ek)
33 ncü Top.A.K.	Bnb.	Mecit	(13-Ek)
34 NCÜ TÜM K.	Yb.	Bekir Fikri (Yb. GREBENE) (28)	(173-9)
34 NCÜ TÜM.K.	Yb.	Mürsel (Tümg. BAKÜ)	(180-189)
34 ncü Tüm. Kurmayı	Yzb.	Mesut (29)	(173-17)
34 ncü Tüm. Kur.	Yzb.	Mehmet Nuri (Bnb. SEÇKİN)	(347-336)
54 ncü A.K.	Bnb.	Abdülvahap	(345-342)
100 ncü A.K.	Bnb.	Haydar Penahi (Yb.)	(345-160)
101 nci A.K.	Yb.	Haydar	(10-277)
34 ncü Top. A.K.	Bnb.	Ömer Adil (Alb. TÜRER)	(346-639)
2 NCİ NİZ. SV.TÜM.K.(30)	Alb.	Yusuf İzzet (Tuğğ. MET) (16)	(12-69)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

2 nci Niz.Sv.Tüm.Emir.Sb.	Ütğm.	Şemsettin Tahir (Korg. TANER)	(4-36)
2 nci Niz.Sv.Tüm.Kur.Bşk.	Öyzb.	Ali Rıza (Kudüslü)	(254-96)
9 ncu Niz.Sv.Tug.K.	Bnb.	İrfan	(175-358)
10 ncu Niz.Sv.Tug.K.	Yb.	Mürsel (Tümg. BAKÜ)	(12-133)
3 ncü İhtiyat Sv. Tuğ.K.	Yb.	Abdurrahman (Yb. KOLAÇAR)	(175-358)
2 nci İhtiyat Sv.Tuğ.K.	Bnb.	Halil	(175-358)
1 nci İhtiyat Sv. Tuğ.K.	Yb.	Hacı Hamdi (Alb. PİRSELİMOĞLU)	(254-K-7)
Mürettep Sv. Tug.K.	Bnb.	Süleyman İzzet (Yb. YEĞİNATI)	(254-73)

KUZEY VE GÜNEY KANATLARDAKİ BİRLİKLER

Stange Müfrezesi (8 nci A.)	Yb.	Stange (Alman) (31)	(180-142)
Yakup Cemil Müfrezesi (32)	Yzb.	Yakup Cemil	(242-83)
Bahattin Şakir Müf. (32)	---	Bahattin Şakir	(242-83)
Deli Halit Müfrezesi (32)	Bnb.	Halit (Tümg. KARSIALAN)	(12-203)
Fethi Bey Müfrezesi (93.A.)	Bnb.	Fethi (Yb. UZGÖREN)	(180-147)
1 NCİ KUVVEİ SEFERİYE K. (33)	Yb.	Kazım (Korg. KARABEKİR)	(12-162)
1 nci Kuvvei Sef. Kur.Bşk.	Yzb.	İsmail Hakkı (Tümg. BERKOK)	(245-163)
1 nci Kuvvei Sef Emir Sb.	Ütğm.	Kurtcebe (Org. NOYAN)	(3-18)
7 nci A. K.	Bnb.	Müfit	(245-143)
9 ncu A.K.	Yb.	Vacit (Alb. YALÇINALP)	(245-145)
5 NCİ KUVVEİ SEFERİYE K. (33)	Yb.	Halil (Korg. KUT)	(180-143)
5 nci Kuvvei Sef.Kur.Bşk.	Yzb.	Hasan Basri (Korg. SARAN)	(177-4)
43 ncü A.K.	Bnb.	Bekir Sami (Alb. GÜNSAV)	(12-108)
40 ncı A.K.	Yb.	Süleyman Mesrur (Alb. TOLUNAY)	(177-4)
37 nci A.K.	Yb.	Abbas Hilmi (Alb.)	(177-4)
Topçu K.	Yzb.	Zihni (Tümg. TOYDEMİR)	(2-109)
VAN SEYYAR J.TÜM.K. (33)	Yb.	Kazım (Org. ÖZALP)	(12-179)
MUSUL KOLU K. (33) (34)	---	Ömer Fevzi	(Belge)
3 NCÜ İHT. SV.TÜM.K. (33)	Alb.	Halil	(254-83)
ABDÜLKADİR BEY MÜF. (37.A) (33)	Yb.	Abdülkadir	(365-563)

Açıklamalar:

1. Enver Paşa 10 Ocak 1915 günü; 3 ncü Ordu K.lığını, Tuğgeneralliğe terfi eden Hafız Hakkı Paşa'ya devrederek; İstanbul'a döndü.

2. Hafız Hakkı Paşa 13 Şubat 1915’de tifüs hastalığından vefat etti ve Erzurum Karskapı Şehitliğine gömüldü. Yerine 11 nci Kor.K.Galip Paşa vekalet etti. Galip Paşa 28 Şubat 1915’de Hicaz Vali ve K.lığına tayin edildi.

3. SARIKAMIŞ MUHAREBESİ’ne katılan Alman Subaylar: (206-49) -
- Gn. Bronsart Von Schlefendorff (Alman)
  - Yb. Guze
  - Bnb. Fischer
  - Yb. Kirsten : 8 Ocak 1915’ten itibaren; 30, 31 nci Tümenler ile Bardız Müfrezesinden oluşan Sol Kanat Ordusu K.V. liği yaptı. (387-70)
  - Yb. Stange
  - Yb. Feldmann : 30 Ocak 1915’te cepheden ayrıldı (387-59).
  - İs.Bnb.Staseiski

4. Hafız Hakkı Paşa Alman Guze’yi görevden azlederek yerine Kara Vasıf’ı getirdi.

5. Yb. Ahmet Nuri, Sarıkamış civarında esir düşerek Sibirya’ya sürüldü ve 20 Ağustos 1920’de esaretten döndü.

6. Kor. K. İhsan Paşa ve Yb. Şerif, esir düştü. İhsan Paşa esaret dönüşünde M.M. Grubu Merkez Başkanı olarak Milli Mücadele lehinde çalıştı.

7. 28 nci Tüm.K.Alb.Ethem ve 17 nci Tüm.K.Yb.Tahir, (28 Aralık’ta göreve başladı), Sarıkamış muharebeleri sırasında esir düştüler ve esarete vefat ettiler. Yzb. Rıfat’da esir düştü. Ancak esaretten kaçarak Afganistan’a geçti, bir süre orada hizmette bulundu.

8. Bnb. M. Ziya (Tuğg. YERKÖK), bu muharebede yaralandı ve esir düştü.

9. 29 ncu Tümenin üç alay komutanı da şehit oldu. Tüm. K.Alb. Arif esir düştü.

10. Bnb. Ali Agah (Bnb.) ve Bnb. Sabit, 26 Aralık 1914’te şehit oldu (345-224), (400-110).

11. Bnb. Ali Lütfullah 1/2 Ocak 1915’te şehit oldu (345-231).

12. Bnb. Ali Rıza, geri çekilmede atanır.

13. Yb. Mustafa Saffet, 10 Ocak 1915'te esir düştü.
14. Bnb. Abdülgani, 4 Ocak 1915'te esir düştü (346-180).
15. Yb. Ali şevki (Yb.), 7 Ocak 1915'te yaralanarak esir düştü, 23 Nisan 1915'te şehit oldu.
16. Sv. Tüm. K.Alb. Yusuf İzzet, Hafız Hakkı Paşa'nın yerine 10 Ocak 1915'te 10 ncu Kor.K.lığına tayin edildi.
17. Yb. Nasuhi, 24 Aralık 1914'te esir düştü.
18. Alb. Ali Osman, 6 ay hava değişimi ile 2 Ocak 1915'te ayrıldı (387-59).
19. Bnb. Bahattin, 29 Aralık'ta şehit oldu. (178-79)
20. Alb. Hasan Vasfi 30 Aralık 1914'de yaralandı. Yerine 89 ncu A.K. Bnb. Reşit getirildi. (194-61) 31 Aralık'ta da Bnb. Reşit yaralanarak esir düştü.
21. Allahüekber Dağını aşarken % 90 oranında zayıat verildi. Kalan personelden Sarıkamış'a taarruz için müfrezeler teşkil edildi.
22. Alb. İşkender, 24 Aralık 1914'de şehit oldu.
23. Yb. Mehmet Emin, 8 Ocak 1915'ten itibaren.
24. Bnb. Bahattin, 9 Aralık 1914'te esir düştü.
25. Yb. Ali Rıza 12 Ocak 1915'te şehit oldu.
26. Yb. Bekir Sıtkı, 15 Ocak 1916'da şehit olur ve şehit düştüğü gün albaylığa yükseltilir. (345-49).
27. Bnb. Rıfat yaralanınca yerine Bnb. Halil vekalet etti.
28. Yb. Bekir Fikri (Yb. GREBENE) 24 Aralık 1914'de şehit oldu.
29. Yzb. Mesut, 14 Ocak 1915'de şehit oldu.
30. Aşiret kuvvetlerinden ibaret olan İhtiyat Sv. Kolordusu Sarıkamış öncesi cereyan eden muharebelerde kısmen dağılmış olduğundan geri kalan kuvvetler de 22 Kasım 1914'de tugaylar halinde 2 nci Niz. Sv. Tüm.i emrine verildi.
31. Stange, halka İbrahim Bey olarak tanıtılmıştır.
32. Bu kuvvetler Teşkilatı Mahsusa tarafından teşkil eden çetelerden ibarettir.

33. 1 nci ve 5 nci Kuvvei Seferiye ile 13 ncü Kor, Birlikleri (Abdülkadir Bey Müfrezesi) ve Van Seyyar J. Tümeni Sarıkamış harekâtına, Sarıkamış bölgesinde iştirak etmemişler, Murat mihveri bölgesinde harekatta bulunmuşlardır. Van Seyyar J. Tümeni 1915 Mart'ı sonunda lağvedildi.

34. MUSUL KOLU, Sarıkamış Harekatı döneminde TEBRİZ'i ele geçirdi.

TORTUM - AZAP - ERZURUM MUHAREBELERİ (NİSAN 1915 – 16 ŞUBAT 1916)

MAKAM/BİRLİK

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
3 NCÜ ORDU KOMUTANI	Tümg.	Mahmut Kamil Paşa (1)	(182-K.3)
3 NCÜ ORDU KOMUTAN V.	Tuğg.	Abdülkerim Paşa (Tuğg. Öpelim) (2)	(182-23)
3 ncü Or.Kur.Bşk.	Yb.	Guze (3)	(206-84)
3 ncü Ordu Kh. Müşaviri	Yb.	Ali İhsan (Tümg. SABİS)	(173-40)
3 ncü Ordu Kh. Kurmayı	Yb.	Aziz Samih (Alb. İLTER)	(173-99)
3 ncü Ordu Kh. Kurmayı	Yb.	İsmail Hakkı (Tümg. ERDENER)	(347-141)
3 ncü Ordu Kh. Kurmayı	Bnb.	Şefik Avni (Yb. ÖZÜDOĞRU)	(370-80)
3 ncü Ordu Kh. Kurmayı	Yzb.	İ. Hakkı (Org. AKOĞUZ)	(3-8)
3 ncü Ordu Shh. Bşk.	Alb.	Dr. Tevfik Salim (Alb. SAĞLAM)	(173-40)
3 ncü Or. Menzil Müf.	Alb.	Fuat Ziya (Alb. ÇİĞİLTEPE)	(349-237)

ARAS MİHVERİNDEKİ BİRLİKLER

9 NCU KOLORDU K.	Tuğg.	Mehmet Remzi Paşa (Tuğg. AVCI) (4)	(2-126)
9 NCU KOLORDU K.	Alb.	Ali İhsan (Tümg. SABİS) (5)	(390-72)
9 NCU KOLORDU K.	Tuğg.	Hüsamettin Paşa (Tuğg. KARAOYVAT)	(254-136)
9 NCU KOLORDU K.	Alb.	Nurettin (Korg. - Sakallı) (4)	(12-32)
9 ncu Kor. Kur. Bşk.	Yb.	Ömer Lütfi (Yb.)	(389-374)
9 ncu Kor. Kur. Bşk.	Yb.	Cavit (Tümg. ERDELHUN)	(12-150)
9 ncu Kor. Kh. Kur.	Yzb.	Recep (Yb. PEKER)	(245-183)
9 ncu Kor. Kur.	Yzb.	Hüsrev (Yb. GEREDE)	(2-126)
17 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Sadık Sabri (Alb.) (6)	(173-45)
17 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Kara Vasf (Alb. KARAKOL) (7)	(347-85)
17 NCİ TÜMEN K.V.	Bnb.	Hürrem (Yb.)	(390-73)
17 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Fahri (Alb.)	(236-7)
17 nci Tüm. Kur.	Yzb.	Mustafa	(390-73)
49 ncu A.K.	Bnb.	Ali Rıza (8.8.1915 Esir)	(346-321)
50 nci A.K.	Yb.	İsmail Naim (Yb. SANIVAR)	(345-100)
50 nci A.K.	Bnb.	Emin (Alb. DALKILIÇ) (8)	(346-295)
51 nci A.K.	Yb.	Ahmet Rıza (15 Şubat 1916'da Şehit)	(345-282)
17 nci Top. A.K.	Bnb.	Mehmet Sadık (Alb.)	(346-516)
28 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Mehmet Ali (Alb.)	(171-66)
28 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Rüştü (Tümg. ERDELHUN) (9)	(193A-86)
28 nci Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	Mehmet Fahri (Tuğg. ULUĞ)	(390-73)
82 nci A.K.	Bnb.	Hüseyin Hüsnü (11. 6. 15'te şehit)	(346-155)
82 nci A.K.	Bnb.	Kahraman	(47-Ek)
83 ncü A.K.	Yb.	Hüseyin (11 Haziran 1915'te şehit)	(47-Ek)
83 ncü A.K.	Bnb.	Mehmet (Yb.)	(47-Ek)
84 ncü A.K.	Yb.	Abdullah	(47 -Ek)
Palandöken Müf. K. (10)	Bnb.	Vasf	(370-59)
28 nci Top. A.K.	Bnb.	Osman	(47-Ek)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

29 NCU TÜMEN K.	Yb.	Bahattin (Alb.)	(173-45)
29 NCU TÜMEN K.	Alb.	Hürrem	(211-58)
29 ncu Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	Sabri	(64-Ek)
29 ncu Tüm. Kur.	Yzb.	Yusuf Kamil (Tuğg. AKTUĞ)	(390-73)
85 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Hulusi	(64-Ek)
86 ncı A.K.	Bnb.	Zekeriya (12 Şubat 1916'da şehit)	(64-Ek)
87 nci A.K.	Yb.	İbrahim (Alb. OĞUZ)	(64-Ek)
Kargapazarı Mıntıka K. (10)	Bnb.	Kemal	(370-63)
21 nci Sv. A.K.	Bnb.	Mustafa Sabri (10.7.1916'da şehit)	(Belge)
29 ncu Top. A.K.	Bnb.	Osman Sıddık	(345-480)
29 ncu Top. A.K.	Yb.	Şevket (Alb. AKALIN) (11)	(346-500)
10 NCU KOLORDU K.	Tuğg.	Yusuf İzzet Paşa (Tuğg. MET)	(12-69)
10 ncu Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Süleyman İzzet (Yb. YEĞİNATI)	(389-374)
10 ncu Kor. Kur.	Bnb.	İsmail Hakkı (Yb.)	(347-83)
30 NCU TÜMEN K.	Yb.	Bahattin (Alb.)	(223A-87)
30 ncu Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	Hüseyin Avni	(365-590)
88 nci A.K.	Bnb.	Rasim	(365-590)
89 ncu A.K.	Bnb.	Temel	(365-590)
90 ncı A.K.	Bnb.	Hilmi	(365-590)
90 ncı A.K.	Yb.	Reşit	(370-24)
30 ncu Top. A.K.	Bnb.	Abdullah Fevzi	(387-64)
31 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Süleyman İzzet (Yb. YEĞİNATI)	(247-7)
31 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Kazım (Tümg. KIVILCIM)	(346-143)
31 nci Tüm. Kur.Bşk.	Yzb.	Yusuf Şefik	(236-7)
91 nci A.K.	Yzb.	Tevfik	(365-590)
92 nci A.K.	Bnb.	Nuri	(365-590)
93 ncü A.K.	Yzb.	Ali Rıza	(365-590)
31 nci Top. A.K.	Bnb.	Ahmet Fikri (Alb. TOPERİ)	(347-161)
32 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Mehmet Vehbi (Tümg. KIPÇAK)	(12-57)
32 nci Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	Ali	(Belge)
94 ncü A.K.	Bnb.	Muhtar	(365-590)
95 nci A.K.	Bnb.	Mahir (Yb.)	(345-99)
96 ncı A.K.	Yb.	Şakir Fuat (Alb.)	(346-184)
32 nci Top. A.K.	Bnb.	Mehmet Şükrü (Alb. TETİK)	(347-173)
19 NCU SÜVARİ A.K.	Bnb.	Ahmet Hamdi	(385-158)
11 NCİ KOLORDU K.	Tuğg.	Abdülkerim Paşa (Tuğg. Öpelimi) (2)	(182-23)
11 NCİ KOLORDU K.	Yb.	Ali İhsan (Tümg. SABİS) (12)	(389-401)
11 NCİ KOR.K.V.	Yb.	Galatalı Şevket (Alb. GALATALI)	(13-Ek)
11 nci Kor.Kur.Bşk.	Yb.	Mehmet Emin (Korg. KORAL)	(12-165)
11 nci Kor. Kh. Kur.	Bnb.	Kemal	(370-116)
18 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Mustafa Nimet (Alb.)	(389-401)
18 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Mehmet Emin (Korg. KORAL)	(6-189)
18. Tüm.Kur. Bşk.	Bnb.	Halepli Mustafa	(193A-56)

MAKAM/BİRLİK

18 nci 'Tüm.Kh.Sb.
53 ncü A.K.
98 nci A.K.
102 nci A.K.
18 nci Top. A.K.
33 NCÜ TÜMEN K.
33 NCÜ TÜMEN K.
33 ncü Tüm.Kur.Bşk.
52 nci A.K.
97 nci A.K.
97 nci A.K.
99 ncü A.K.
99 ncü A.K.
33 ncü Top. A.K.
34 NCÜ TÜMEN K.
34 NCÜ TÜMEN K.
54 ncü A.K.
100 ncü A.K.
101 nci A.K.
34 ncü Top. A.K.
11 nci Kor.Top.K.
5 NCİ KUVVEİ SEFERİYE K.
5 nci Sef. Kur. Bşk.
37 nci A.K.
40 ncı A.K.
43 ncü A.K.
ERZURUM MUST. MEVKİ K.
ERZURUM MÜST.MVK.K.
Erzurum Müst.Mvk.Kur.
Erzurum Mvk. İstihkam Sb.
Erzurum Kale Top.K.
Erzurum Kale Topçu Sb.
Palandöken Gr. K.
Topalak Gr.K.
Höyükler Gr. K.
Uzunahmet Gr. K.
Çilligöl Gr. K.
Çobandede Gr. K.
Güdüllü K.
Sivşili Gr. K.
Tafta Gr. K.
Karagöbek Gr. K.

RÜTBE ADI VE SOYADI

Ütğm.	Kemal (Org. YAŞINKILIÇ)	(3-32)
Bnb.	Cemil Cahit (Org. TOYDEMİR)	(12A-194)
Yb.	Ali Rıza (12.1.1916'da şehit oldu)	(193A-186)
---	---	---
Bnb.	Salih Zeki (Alb.)	(346-255)
Yb.	Galatah Şevket (Alb. GALATALI)	(13-Ek)
Yb.	Abdülvahit Seyfi (Alb. BARLAS)	(13-Ek)
Yzb.	Mahmut Sami (Bnb.)	(13-Ek)
Bnb.	Hikmet	(13-Ek)
Yb.	Bekir Sıtkı (Alb.) (15.1.1916'da şehit)	(Belge)
Bnb.	İshak	(13-Ek)
Yb.	Tevfik (2 Şubat 1916'da şehit)	(347-370)
Bnb.	Halis	(13-Ek)
Bnb.	Çil Ragıp	(13-Ek)
Yb.	Emrullah (Yb.)	(389-401)
Bnb.	Kemal (13)	(370-116)
Bnb.	M. Naili (Yb. ÖZEN)	(345-163)
Bnb.	Haydar Penahi (Yb.)	(370-206)
Yb.	Haydar	(10-277)
Bnb.	Ömer Adil (Alb. TÜRER)	(346-639)
Yb.	Ali Rıza (14.1.1916'da şehit)	(Belge)
Alb.	Bekir Sami (Alb. GÜNSAV)	(177-8)
Yzb.	Hasan Basri (Korg. SARAN)	(365-K9)
Yb.	Abbas Hilmi (Alb.)	(365-K9)
Yb.	Süleyman Mesnür (Alb. TOLUNAY)	(365-711)
Yb.	Fazıl (9 Nisan 1916'da şehit)	(346-27)
Tuğg.	Posselt Paşa (Alman)	(173-40)
Tuğg.	Ahmet Fevzi Paşa (Tuğg. BİG)	(173-40)
Bnb.	Şefik Avni (Yb. ÖZÜDOĞRU)	(12-190)
Alb.	Maşuk	(370-46)
Yb.	Yunus Haydar (Yb.)	(224-Ek)
Bnb.	Nuri (Tüm. YARKIN)	(224-Ek)
Yzb.	Ömer	(224-Ek)
Öyzb.	Agah	(224-Ek)
Yzb.	Hüseyin	(Belge)
Bnb.	Ömer	(224-Ek)
Bnb.	Harputlu Fevzi	(224-Ek)
Bnb.	Faruk	(224-Ek)
---	---	---
Bnb.	Şerafettin	(Belge)
---	---	---
Yzb.	Reşit	(224-Ek)

KANATLARDAKİ BİRLİKLER

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
36 NCI KERKÜK TÜMENİ K.	Alb.	Şamlı Yusuf Ziya (COŞKUN) (14)	(249-149)
36 NCI KERKÜK TÜMENİ .K.	Alb.	İshak	(249-149)
36 NCI TÜMEN K.	Yb.	Kazım (Org. ÖZALP) (15)	(194-98)
106 ncı A.K.	Bnb.	Ahmet Fazıl (Alb.)	(346-605)
107 ncı A.K.	---	---	
108 ncı A.K.	---	---	
2 NCI SÜVARİ TÜMENİ K.	Yb.	Mürsel (Tümg. BAKÜ)	(194-139)
2 ncı Sv. Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	Ali Rıza	(389-375)
Nizami Süvari Tug. K.	Yb.	Cemil (Tuğb.)	(345-427)
İhtiyat Süvari Tug. K.	Yb.	Halil İbrahim (Yb. İNAL)	(345-138)
3 NCÜ İHTİYAT SÜVARİ TÜM K.	Alb.	Hacı Hamdi (Alb. PİRSELİMOĞLU) (182-K.3A)	
Nizami Süvari Tug. K.	---	---	
İhtiyat Süvari Tug. K.	Yb.	Mustafa Ziya (Yb. ALPSOY)	(354A-30)
VAN GÜNEY MÜFREZESİ K.	Yzb.	Yakup Cemil (16)	(173-67)
VAN GÜNEY MÜFREZESİ K.	Bnb.	Ali (Alb. ÇETİNKAYA)	(182-26)
Teşkilatı Mahsusa A.K.	Yzb.	Yakup Cemil	(Belge)
24 ncü Süvari A.K.	Bnb.	İbrahim Ethem (Alb. SERVET)	(346-473)
OSMANBEY MÜFREZESİ K.	Yb.	Osman Nuri (Tümg. KOPTAGEL)	(12-39)
ÇORUH MÜFREZESİ K.	Bnb.	Deli Halit (Tümg. KARSIALAN)	(181-95)
LAZİSTAN VE HAVALİŞİ K.	Tuğg.	Avni Paşa	(181-95)
Laz. ve Hav. Kur. Bşk.	Yb.	Kara Vasıf (Alb. KARAKOL)	(181-95)
LAZİSTAN MÜFREZESİ K.	Yb.	Stange (Alman)	(365-615)
8 ncı A.K.	Yb.	Stange (Alman)	(365-618)
Trabzon J. A.K.	Bnb.	Mehmet Tevfik (Alb.)	(354A-233)
Teşkilatı Mahsusa A.K.	Yzb.	Ali Rıza (Alb. BENLİ)	(365-617)
Teşkilatı Mahsusa A.K.	Yzb.	Yakup Cemil	(365-856)
Ziya Bey Taburu K.	---	Ziya Bey	(365-617)
1 NCI KUVVEİ SEFERİYE K.	Yb.	Halil (Korg. KUT) (17)	(389-449)
1 NCI KUVVEİ SEFERİYE K:	Yb.	Ali İhsan (Tümg. SABİS) (18)	(181-95)
1 NCI KUV. SEF. (51 NCI Tüm.) K.	Alb.	Mehmet Ali	(390-857)
1 ncı Kuv. Sef. Kur.	Yzb.	İsmail Hakkı (Tümg. BERKOK)	(390-33)
1 ncı Kuv. Sef. K. Yaveri	Ütg.m.	Kurtcebe (Org. NOYAN)	(390-37)
7 ncı A. K.	Bnb.	İsmail Hakkı (Alb.)	(390-33)
9 ncü A. K.	Yb.	Vacit (Alb. YALÇINALP)	(365-580)
44 ncü A.K.	Yb.	Reşit (Alb.)	(365-687)
VAN Seyyar J. Tüm.K.(15)	Yb.	Kazım (Org. ÖZALP)	(191-98)

Açıklamalar:

1. Başkomutanlıktan yardım istemek üzere Azap Muharebesinden önce İstanbul'a giden Mahmut Kamil Paşa 29 Ocak 1915'de (Erzurum Muharebesinden hemen önce) Erzurum'a döndü. Erzurum'un 16 Şubat 1915'de Rusların eline geçmesi üzerine Mahmut Kamil Paşa komutanlıkta kendisini yeterli görmediğini ifade ederek, 23 Şubat 1915'de Ordu K.lığından affını istedi ve 3 ncü Or. K.lığına Trakya'daki 2 nci Or. K. Mehmet Vehip Paşa (Korg. KAÇI); 2 nci Or.K.lığına da Ahmet İzzet Paşa (Mrş. FURGAÇ) getirildi. Mahmut Kamil Paşa da Harbiye Nezareti müsteşarı oldu.

2. AZAP muharebesi, 3 ncü Or.K.lığına vekil bırakılan II nci Kor.K. Abdülkerim Paşa tarafından idare edildi.

3. Yb. Guze, Kasım 1915'te hava değişimi alarak ayrıldı. Yerine Yb. Aziz Samih vekalet etti.

4. Remzi Paşa 18 Kasım 1915'de görevden alındı. Alb. Nurettin, Hüsamettin Paşa'dan komutayı, 20 Şubat 1916'da Tercan bölgesinde devraldı, ancak Kor.K.lığını, daha önce Or.K.lığı yaptığı için küçük buldu ve kısa süre sonra ayrıldı.

5. Yb. Ali İhsan 3 Nisan-3 Mayıs 1915'te komutanlık yaptı.

6. Yb. Sadık Sabri, yetersizliğinden dolayı 12 Mayıs 1915'te görevlen alınır (389-416).

7. Yb. Kara Vasıf, 17 nci Tüm. K.lığına 9 Ağustos 1915'te atandı ve 3 Ekim 1915'te ayrıldı.

8. Bnb. Emin, 14 Kasım 1915'ten itibaren

9. Yb. Rüştü, göreve Eylül 1915'de başladı. Alb. Mehmet Ali Irak cephesine 51 nci Tüm.K. olarak gönderildi.

10. Erzurum savunması sırasında kurulur.

11. Yb. Şevket, 14 Ocak 1916'dan itibaren.

12. Yb. Ali İhsan, 3 Nisan-3 Mayıs 1915'te komutanlık yaptı.

13. Bnb. Kemal 18 Şubat 1916'dan itibaren.

14. Alb. Yusuf Ziya, Eylül 1915'te emekliye sevk edildi.

15. 16 Temmuz 1915’de Van J. Tüm. lağvedildi, Yb. Kazım 36 ncı Tüm.K.lığına atandı.

16. İttihat ve Terakkinin fedailerinden olan Yakup Cemil, Ekim 1915’te başladı ve 1916 Mart’ı başında bu görevden ayrıldı.

17. Yb. Halil, 7 Haziran’da Albaylığa yükselterek, Van bölgesinde oluşturulan Mürettep Kolordu K.lığına atanır.

18. Alb. Ali İhsan, 24 Haziran 1915’ten itibaren.

SAĞ CENAH HAREKATI
MALAZGİRT (10 TEMMUZ – 4 AĞUSTOS 1915) VE
KILIÇGEDİĞİ MUHAREBELERİ (5 AĞUSTOS 1915)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
SAĞ CENAH GRUBU K.	Tuğg.	Abdülkerim Paşa (Tuğg. Öpelimi)	(181-113)
MÜRETTEP (18.) KOR. K.	Alb.	Halil (Korg. KUT)	(181-111)
Mür.Kor.Kur.Bşk.	Yzb.	Hasan Basri (Korg. SARAN)	(245-183)
1 NCİ KUVVEİ SEFERİYE K. (1)	Yb.	Ali İhsan (Tümğ. SABİS)	(181-111)
1 nci Kuv. Sef. Kur. Bşk.	Yzb.	İsmail Hakkı (Tümğ. BERKOK)	(245-163)
7 nci A.K.	Bnb.	İsmail Hakkı (Alb.)	(390-33)
9 ncu A.K.	Yb.	Vacit (Alb. YALÇINALP)	(390-51)
44 üncü A.K.	Yb.	Reşit (Alb.)	(390-33)
5 NCİ KUVVEİ SEFERİYE K. (1)	Alb.	Bekir Sami (Alb. GÜNSAV)	(12-108)
5 nci Kuv. Sef. Kur. Bşk.	Yzb.	Hüseyin Rahmi (Alb. APAK)	(245-184)
37 nci A.K.	Yb.	Abbas Hilmi (Alb.)	(365- K.9)
40 ncı A.K.	Yb.	Süleyman Mesrur (Alb. TOLUNAY)	(365-K.9)
43 ncü A.K.	Yb.	Fazıl	(346-27)
36 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Şamlı Yusuf Ziya (COŞKUN) (2)	(390-53)
36 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Kazım (Org. ÖZALP)	(12-179)
106 ncı A.K.	Bnb.	Ahmet Fazıl (Alb.)	(346-605)
107 nci A.K.	---	---	
108 ncı A.K.	---	---	
23 NCÜ SÜVARİ A.K.	Bnb.	Yusuf Ziya (Alb.)	(345-344)
18 NCİ KOR. TOP. K.	Bnb.	Kemal (Korg. DOĞAN)	(4-1)
9 NCU KOLORDU K.	Tuğg.	Mehmet Remzi Paşa (Tuğg. AVCI) (3)	(173-53)
9 ncu Kor. Kur. Bşk.	Yb.	Ömer Lütfi (Yb.)	(389-374)
9 ncu Kor. Kh.Sb.	Yzb.	Recep (Yb. PEKER)	(245-183)
17 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Kara Vasıf (Alb. KARAKOL)	(173-52)
17 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Fahri (Alb.)	(236-7)
50 ncı A.K.	Yb.	İsmail Naim (Yb. SANIVAR)	(345-100)
51 ncı A.K.	Yb.	Ahmet Rıza (15.2.1916 Şehit)	(345-282)
89 ncı A.K.	Bnb.	Karaman	(47-Ek)
28 NCİ TÜMEN K:	Alb.	Mehmet Ali (4)	(171-66)
28 NCİ TÜMEN K.	Bnb.	Hakkı (5)	(365-825)
28 nci Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	Mehmet Fahri (Tuğg. ULUĞ)	(384B-431)
49 ncu A.K.	Bnb.	Ali Rıza (8.8.1915 Esir)	(346-321)
83 ncü A.K.	Bnb.	Mehmet (Yb.)	(47-Ek)
84 ncü A.K.	Yb.	Abdullah	(47-Ek)
29 NCU TÜMEN K.	Yb.	Bahattin (Alb.)	(173-45)
29 ncu Tüm. Kur.Bşk.	Yzb.	Sabri	(64-Ek)
85 ncı A.K.	Bnb.	Mehmet Hulusi	(64-Ek)
86 ncı A.K.	Bnb.	Zekeriya	(64-Ek)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
87 nci A.K.	Yb.	İbrahim (Alb. OĞUZ)	(64-Ek)
29 ncu Top. A.K.	Bnb.	Osman Sadık (Bnb.)	(345-480)
2 NCİ SÜVARİ TÜMEN K.	Yb.	Mürsel (Tümg. BAKÜ)	(12-133)
9 NCU MÜR. SV. TUGAY K.	Yb.	Halil İbrahim (Yb. İNAL)	(345-138)
20 nci Süvari A.K.	Yb.	Mehmet Bekir (Yb.)	(345-136)
22 nci Süvari A.K.	Bnb.	Ahmet Esat (Yb.)	(345-424)
4 ncü İht. Sv. A.K.	Yb.	Abdurrahman (Yb.)	(346-94)
11 NCİ MÜR. SV. TUGAY K.	Bnb.	Cemil (Alb.)	(345-427)
3 ncü İht. Sv. A.K.	Bnb.	Akif (Tümg. ERDEMGİL)	(12A-86)
3 NCÜ İHT. SÜVARİ TÜM. K.	Alb.	Hacı Hamdi (Alb. PİRSELİMOĞLU)	(175-53)
1 NCİ SÜVARİ TUG. K.	Bnb.	Cemil (Alb.)	(345-427)
15 nci Sv. A.K.	Bnb.	Ahmet (Bnb.)	(345-454)
26 ncı Sv. A.K.	Bnb.	Salih Zeki (Yb. ATATUNÇ)	(345-349)
27 nci Sv. A.K.	Bnb.	Hamit Fahri (Yb.)	(347-228)
2 NCİ SÜVARİ TUG. K.	Yb.	Mustafa Ziya (Yb. ALPSOY)	(345-237)
8 nci Sv. A.K.	Bnb.	Nedim (Bnb.)	(346-227)
10 ncu Sv. A.K.	Bnb.	Mehmet Tahsin (Yb.)	(345-438)
11 nci Sv. A.K.	Bnb.	Ahmet Ferit (Alb. DARYAL)	(346-484)
12 nci Sv. A.K.	Bnb.	Ahmet Kadri (Bnb. GÜRERK)	(345-430)
SOL CENAH MÜFREZESİ K.	Alb.	Musullu Tevfik	(173-53)
98 nci A.K.	Bnb.	Erzincanlı Mehmet Halis (Alb.)	(193A-86)
Bağdat A.K.	---	Abdullah Bey	(193A-86)
ALİ BEY MÜFREZESİ	--	Ali Bey	(390-67)
Yakup Cemil Bey Alay	Yzb.	Yakup Cemil	(390-67)
Milo Alay	Yzb.	Hüseyin Hüsnü (9.10.1915'de şehit)	(Belge)

Açıklamalar:

1. Birinci ve Beşinci Kuvvei Seferiye'ler Ekim 1915'de Irak cephesine gönderildiler ve 51 ve 52 nci Tüm. adına aldılar.
2. Alb. Yusuf Ziya, 16 Temmuz 1915'te görevden alınır.
3. Remzi Paşa, kendisine verilen vazife düşmana taarruz olmasın rağmen, bunu yapmayıp birliklerini geriye çektiği için 18 Kasım 1915'de görevinden alındı ve Adana Mıntıka K.lığına atandı.
4. Alb. Mehmet Ali, Irak'ta 18 nci Kor.K. iken şehit oldu.
5. Bnb. Hakkı, 10 Ağustos 1915'te atanır.

ÇORUH – KALEDERE – KOP – MAMA HATUN (TERCAN) MUHAREBELERİ (NİSAN – TEMMUZ 1916)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
3 NCÜ ORDU KOMUTANI	Tümg.	Mehmet Vehip Paşa (Korg. KAÇI)	(182-42)
3 ncü Or.Kur.Bk.	Yb.	Guze	(206-84)
3 ncü Or.Hrk.Ş.Md.	Bnb.	Şefik Avni (Yb. ÖZÜDOĞRU)	(12-190)
3 ncü Or.Kh.Kurmayı	Bnb.	Hürrem (Yb.)	(Belge)
3 ncü Or.Kh.Kurmayı	Bnb.	Aziz Samih (Alb. İLTER)	(173-99)
3 ncü Or. Kh. Kurmayı	Bnb.	Hüsrev (Yb. GEREDE)	(241A-28)
3 ncü Or.Kh.Kurmayı	Yzb.	İ. Hakkı (Org. AKOĞUZ)	(3-8)
3 ncü Or. Shh. Bşk.	Alb.	Dr. Tefik Salim (Alb. SAĞLAM)	(173-105)
3 ncü Or.Topçu Müfettişi	Yb.	M.Emin (Tümg. ÇOLAKOĞLU)	(12-86)
3 ncü Or. İdari Bşk.	Yb.	İsmail Hakkı (Tümg. ERDENER)	(347-14)
3 ncü Or. İstihkam Bşk.	Yb.	Ali Şefik	(370-333)
3 ncü Or. As. Alma Bşk.	Alb.	Alaattin	(370-739)
3 ncü Or. İmalat Bşk.	Yb.	Vefik	(370-739)
3 ncü Or. Talimgahlar K.	Alb.	Vehbi	(370-739)
3 NCÜ MINT. (5 NCİ KOR.) K.	Tuğg.	Fevzi Paşa (Mrş. ÇAKMAK) (1)	(370-K5)
5 nci Kor. Kur. Bşk.	Yb.	Ömer Lütfü (Alb. ERİROL)	(370-K4)
11 NCİ KOLORDU K.	Alb.	Selahattin Adil (Tümg.) (2)	(12-118)
11 nci Kor. Kur. Bşk.	Bnb.	Hazım	(10-274)
11 nci Kor. Top.K.	Yb.	Salih Zeki (Alb.)	(346-255)
18 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Sedat (Korg. DOĞRUR)	(4-6)
53 ncü A.K.	---	---	
28 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Ruhi (Bnb. SEÇKİN)	(347-336)
102 nci A.K.	---	---	
Top. A.K.	Yb.	Salih Zeki (Alb.)	(346-255)
33 NCÜ TÜMEN K.	Bnb.	Cemil Cahit (Org. TOYDEMİR) (3)	(194-198)
33 NCÜ TÜMEN K:	Alb.	Galatah Şevket (Alb. GALATALI)	(182-50)
33 NCÜ TÜMEN K.	Yb.	Mehmet Zekeriya (Yb.) (4)	(13-Ek)
33 ncü Tüm. Kur.Bşk.	Yzb.	Mehmet Sami	(13-Ek)
52 nci A.K.	Bnb.	Yusuf Ziya (Yb. ŞAYLAN) (5)	(346-211)
97 nci A.K.	Bnb.	İshak	(13-Ek)
99 ncu A.K.	Bnb.	Halis	(13-Ek)
34 NCÜ TÜMEN K.	Bnb.	Kemal	(370-116)
54 ncü A.K.	Bnb.	Muhtar	(370-206)
100 ncü A.K.	Yb.	Haydar Penahi (Yb.)	(370-206)
101 nci A.K.	Yb.	Haydar	(10-277)
Top. A.K.	Bnb.	Ömer Adil (Alb. TÜRER)	(346-639)
5 NCİ KOLORDU K.	Tuğg.	Fevzi Paşa (Mrş. ÇAKMAK)	(370-K4)
10 NCU TÜMEN K.	Alb.	Çolak Selahattin (Alb. KÖSEOĞLU)	(370-K4)
10 ncu Tüm. Kur.Bşk.	Bnb.	Filibeli Rüştü (Korg. AKIN)	(4-24)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

28 nci A.K.	Bnb.	Hunger (Alman)	(370-167)
28 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Ruhi (Bnb. SEÇKİN) (6)	(347-336)
29 ncu A.K.	Yb.	Mustafa Saffet (Yb.)	(345-310)
30 ncu A.K.	Bnb.	Mehmet Tevfik (Alb. ATALAY)	(346-465)
Top. A.K.	Bnb.	Ahmet Fikri (Alb. TOPERİ)	(347-161)
30 NCU TÜMEN K.	Alb.	Bahattin (7)	(194-198)
88 nci A.K.	Bnb.	Rasim	(365-590)
89 ncu A.K.	Bnb.	Temel	(365-590)
90 ncu A.K.	Bnb.	İsmail Hakkı (Yb.)	(345-389)
19 ncu Sv. A.K.	Bnb.	Ahmet Hamdi	(385-172)
13 NCÜ TÜMEN K.	Alb.	Selahattin Adil (Tümg.)	(370-157)
13 NCÜ TÜMEN K.	Alb.	Galatalı Şevket (Alb. GALATALI)	(370-215)
13 NCÜ TÜMEN K.	Yb.	Kazım (Tümg. SEVÜKTEKİN) (8)	(12-37)
4 ncü A.K.	Bnb.	Talat (Tuğg. SÜALP) (9)	(346-417)
46 ncı A.K.	Bnb.	Talat (Tuğg. SÜALP)	(346-417)
Top. A.K.	Bnb.	Mehmet Cevat (Yb.)	(346-509)
9 NCU TÜMEN K.	Alb.	Sabri (Alman Sabri) (Tuğg.) (10)	(482-63)
9 NCU TÜMEN K.	Yb.	Nasuhi	(223A-86)
9 ncu Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	Ali Suat	(34-Ek)
25 nci A. K.	Bnb.	Cemil Cahit (Org. TOYDEMİR)	(370-290)
26 ncı A.K.	Yb.	Hafız Kadri (Yb.)	(345-333)
27 nci A.K.	Bnb.	Halis (Bnb. ATAKSOR)	(346-561)
9 ncu A.K.	Yb.	Mehmet Ali	(370-254)
Sahil Müfrezesi K.	Alb.	Hacı Hamdi (Alb. PİRSELİMOĞLU)	(352-378)
Sahil Müf. Kur. Bşk.	Alb.	Kara Vasıf (Alb. KARAKOL)	(181-95)
ÇORUH MÜFREZESİ K.	Bnb.	Halit (Tümg. KARSIALAN)	(12-203)
1 nci A.K.	Bnb.	Hakkı	(370-166)
2 nci A.K.	Yzb.	Haşım (Yzb.) (26.3.1916'da şehit)	(Belge)
3 ncü A.K.	---	---	---
2 NCİ MINT. (10 NCU KOR.) K.	Tuğg.	Yusuf İzzet Paşa (Tuğg. MET)	(194-234)
10 ncu Kor. Kur. Bşk.	Yb.	Rıza (Yb. KIZILTUNÇ)	(346-467)
9 NCU KOLORDU K.	Alb.	Mustafa Nimet (Alb.)	(206-79)
9 ncu Kor. Kur. Bşk.	Yb.	Cavit (Tümg. ERDELHUN) (11)	(12-150)
9 ncu Kor.Kur.Bşk.	Yzb.	Veysel (Tümg. ÜNÜVAR)	(354B-453)
17 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Mehmet Ermin (Korg. KORAL)	(211-75)
17 NCİ TÜMEN K.V.	Bnb.	Şefik Avni (Yb. ÖZÜDOĞRU) (12)	(12A-224)
49 ncu A.K.	Bnb.	Emin (Alb. DALKILIÇ)	(346-295)
50 nci A.K.	Yb.	Mehmet Tahir (Yb. SÜLEYMANOĞLU)	(345-391)
51 nci A.K.	---	---	---
17 nci Top. A.K.	Bnb.	Mehmet Sadık (Alb.)	(346-516)
28 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Rüştü (Tümg. ERDELHUN)	(193A-86)
28 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Mehmet Fahri (Tuğg. ULUĞ)	(354B-431)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

82 nci A.K.	Bnb.	Sabri (13)	(370-363)
82 nci A.K.	Yb.	Mehmet Tahir (Yb. SÜLEYMANOVIÇ)	(345-391)
83 ncü A.K.	Yb.	Mehmet (Yb.)	(370-375)
84 ncü A.K.	Yb.	Abdullah (13)	(370-363)
28 nci Top. A.K.	Bnb.	Osman Nuri (Alb.)	(346-513)
29 NCU TÜMEN K.	Alb.	Hürrem	(211-58)
29 NCU TÜMEN K.	Yb.	Hans Guhr (Alman) (14)	(211-59)
85 nci A.K.	Bnb.	Ahmet Fazıl (Alb.)	(346-605)
86 ncı A.K.	Bnb.	Fahri	(346-293)
87 nci A.K.	Yb.	İbrahim (Alb. OĞUZ)	(346-458)
29 ncu Top. A.K.	Yb.	Şevket (Alb. AKALIN)	(346-500)
10 NCU KOLORDU K.	Tuğg.	Yusuf İzzet (Tuğg. MET)	(194-234)
31 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Hakkı (15)	(370B-82)
31 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Süleyman İzzet (Yb. YEĞİNATI)	(211-75)
31 nci Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	Yusuf Şefik	(236-7)
91 nci A.K.	Yzb.	Tevfik	(365-590)
92 nci A.K.	Bnb.	Nuri	(365-590)
93 ncü A.K.	Bnb.	Halil Reşat (Alb.)	(346-291)
32 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Mürsel (Tümg. BAKÜ)	(12-133)
94 ncü A.K.	Bnb.	Fethi (16)	(370-288)
94 ncu A.K.	Bnb.	Abdülbaki (Yb. KORUKOĞLU)	(346-595)
95 nci A.K.	Bnb.	Mahir (Yb.)	(345-99)
96 ncı A.K.	Yb.	Şakir Fuat (Alb.)	(346-184)
96 ncı A.K.V.	Bnb.	Yusuf Ziya (Bnb.)	(354B-124)
32 nci Top. A.K.	Bnb.	Mehmet Şükrü (Alb. TETİK)	(347-173)
36 NCI TÜMEN K. (17)	Yb.	Kazım (Org. ÖZALP)	(12-179)
36 ncı Tüm. Kur.	Yzb.	Yusuf Kamil (Tuğg. AKTUĞ)	(349-367)
106 ncı A.K.	Bnb.	Ahmet Fazıl (Alb.)	(346-605)
107 nci A.K.	---	---	
108 nci A.K.V.	Yzb.	Hüseyin Hüsnü (Tuğb. DEMİRTEPE)	(354B-440)
2 NCİ SÜVARİ TİM. K.	Yb.	Esat (Tuğg.)	(345-449)
2 nci Sv. Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	Ali Rıza	(389-375)
9 ncu Sv. Tug. K.	Yb.	İsmail Hakkı (Yb.)	(345-183)
11 nci Sv. Tug. K.	Bnb.	Cemil (Alb.)	(345-427)
1 nci İhtiyat Sv. Tug. K.	Yb.	Ahmet Hamdi (Yb. GÖKÇAYLI)	(345-134)
2 nci İhtiyat Sv. Tug. K.	Yb.	Mustafa Ziya (Yb. ALPSOY)	(345-237)
1 NCİ MINT. (16 NCI KOR.) K.	Tuğg.	Mustafa Kemal Paşa (Mrş. ATATÜRK) (1)	(182-33)
16 ncı Kor. Kur. Bşk.	Yb.	İzzettin (Org. ÇALIŞLAR)	(12-193)
16 ncı Kor. Hrk.Şb.Md.	Bnb.	Şemsettin (Yb. ŞENER)	(251-74)
16 ncı Kor.İsth.Ş.Md.	Bnb.	İsmail Hakkı (18)	(354-171)
16 ncı Kor. İsth. Ş.Md.	Yzb.	Çopur Mehmet Neşet (Alb. BORA)	(251-65)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

5 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Refet (Küçük Refet - Tuğg.)	(251-62)
5 nci Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	Hidayet	(354-159)
13 ncü A.K.	Bnb.	Mehmet Nuri (Alb.)	(346-305)
14 ncü A.K.	---	Ali	(354-194)
15 nci A.K.	Bnb.	Halil Kemal (Tümğ. KOÇER)	(346-622)
5 nci Top. A.K.	---	---	
8 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Nuri (Alb. CONKER)	(12-175)
8 nci Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	İsmail Hakkı (Tuğb. ULUÇINAR)	(347-294)
17 nci A.K.	Yb.	Reşat (Alb. ÇİĞİLTEPE)	(344A-40)
23 ncü A.K.	Yb.	Recai (19)	(182-77)
23 ncü A.K.V.	Bnb.	Ahmet Fuat (Alb. BULCA)	(354-175)
24 ncü A.K.	Bnb.	Ali Galip (Korg. TÜRKER)	(354-165)
8 nci Top. A.K.	Yb.	Senai (Yb. ÖZGEÇEN)	(354-166)
ÇAPAKCUR MÜF. K.	Yb.	Osman Nuri (Tümğ. KOPTAGEL)	(209-46)
VAN GÜNEYİ MÜF. K.	Yb.	Ali (Alb. ÇETİNKAYA)	(209-56)
Kolordu Top. K.	---	Osman Senai	(251-65)
3 NCÜ OR. MENZİL MÜF.	Yb.	Bahattin (Alb.)	(370-717)
1 nci Menzil Hat K. (Kangal)	Bnb.	Fehmi	(370-717)
2 nci Menzil Hat K. (Erzincan)	Bnb.	Cemal	(370-717)
3 ncü Menzil Hat. K. (Gümüşhane)	---	Abdülkadir Bey	(370-717)
4 ncü Menzil Hat K. (Ordu)	Bnb.	Rıza	(370-717)
5 nci Menzil Hat K. (Sivas)	Bnb.	Ruhi	(370-717)
6 ncü Menzil Hat K. (Tokat)	Yb.	Arif	(370-717)
7 NCİ MENZİL. HAT K. (Kayseri)	Alb.	Adil	(370-717)

Açıklamalar:

1. Fevzi Paşa 16 Mart, Mustafa Kemal Paşa 27 Mart 1916'da cepheye katıldı.
2. Alb. Selahattin Adil, 6 Haziran 1916'dan itibaren.
3. Bnb. C.Cahit, 33 ncü Tümen K.lığına Mart 1916'da getirildi ve Haziran 1916'da ise Cephe İhtiyatı K.lığına atandı. (2 P.A. ve I P.Tb.dan ibaret olan).
4. Yb. Zekeriya 23 Haziran 1916'da Tüm.K.lığına, Alb. Şevket'de 9,13 ve 33 ncü tümenlerden oluşan HART cephesi K.lığına atandı.
5. Bnb. Yusuf Ziya, 3 Ağustos 1916'dan itibaren.

6. Bnb. Mehmet Ruhi, 16 Mayıs 1916'dan itibaren.

7. Alb. Bahaettin, 1 Eylül 1916'da (ÇEMENDAĞ Muharebesi) YENİ-KÖY bölgesinde şehit oldu ve Tuğgeneralliğe yükseltildi.

8. Yb. Kazım, 7 Temmuz 1916'dan itibaren.

9. Bnb. Talat, Mayıs 1916'dan itibaren.

10. 9 ncu Tüm. K. Alb. Sabri, 13 Temmuz 1916'da KOP Cephesinde şehit oldu. Tuğgeneralliğe yükseltildi. Yerine bir süre Tümenin Top. A.K. Yb. Mehmet Ali vekalet etti.

11. Yb. Cavit (Tümg.); Org. Rüştü ERDELHUN'un ağabeyi olup 18 Temmuz 1916'da 17 nci Tüm.K.lığına getirildi.

12. Yb. Şefik Avni (Yb. ÖZÜDOĞRU), 7 Haziran 1916'dan itibaren.

13. Bnb. Sabri ve Yb. Abdullah, 27 Temmuz 1916'da yaralanmıştır.

14. Hans Guhr Ağustos ortasında göreve başladı ve Eylül'de 29 ncu Tüm. 29 ncu Alaya dönüştürülünce, 1 nci Tüm. K.lığına atandı.

15. Yb. Hakkı, yetersizliğinden dolayı 21 Nisan 1916'da görevden alındı (370B-82).

16. Bnb. Fethi, 8 Temmuz 1916'da esir düştü.

17. 36 ncı Tümenin alay komutanlarından Hakkı Fazıl Bey Haziran 1916'da şehit oldu. (173-49)

18. Bnb. İsmail Hakkı, 29 Haziran 1916'da koleradan vefat etti.

19. Yb. Recai, 12 Temmuz 1916'da şehit oldu.

ÜÇÜNCÜ ORDUNUN 5 EYLÜL 1916'DAKİ TEŞKİLAT DEĞİŞİKLİĞİ VE 1916 – 1917 KIŞI MEVZİ MUHAREBELERİ

MAKAM/BİRLİK	RÜTBESİ	ADI VE SOYADI	
3 NCÜ ORDU KOMUTANI	Tümg.	Mehmet Vehip Paşa (Korg. KAÇI)	(182-75)
3 NCÜ ORDU KOMUTAN V.	Tuğg.	Fevzi Paşa (Mrş. ÇAKMAK) (2)	(370-415)
3 ncü Or.Kur.Bşk.	Yb.	Guze	(183-202)
1 NCİ KAFKAS KOR. K.	Tuğg.	Yusuf İzzet Paşa (Tuğg. MET)	(12-69)
1 nci Kaf.Kor.Kur.Bşk.	Yb.	Cavit (Tümg. ERDELHUN)	(12-150)
9 NCU KAFKAS TÜM. K. (1)	Alb.	Rüştü (Tümg. ERDELHUN)	(12-30)
9 ncu Kaf.Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Mehmet Fahri (Tuğg. ULUĞ)	(59-Ek)
17 nci A.K.	Yb.	Mehmet (Yb.)	(347-134)
17 nci A.K.	Bnb.	Ahmet Fazıl (Alb.) (3)	(346-605)
28 nci A.K.	Yb.	Osman Nuri (Yb. KİRİŞÇİOĞLU)	(345-393)
29 ncu A.K.	Yb.	Mustafa Saffet (Yb.) (8.9.1916'da Esir)	(345-310)
29 ncu A.K.	Bnb.	Halil Reşat (Alb.) (4)	(346-291)
9 nu Top. A.K.	Bnb.	Osman Nuri (Alb.)	(346-513)
10 NCU KAF. TÜM. K. (1)	Alb.	Mehmet Emin (Korg. KORAL)	(12A-200)
30 ncu A.K.	Bnb.	Mehmet Tevfik (Alb. ATALAY)	(346-465)
31 nci A.K.	Bnb.	Halil Reşat (Alb.) (4)	(346-291)
31 nci A.K.	Yb.	İsmail Hakkı (Alb. KORAY)	(345-385)
32 nci A.K.	Bnb.	İsmail (Yb.)	(345-389)
10 ncu Top. A.K.	Bnb.	Mustafa İhsan (Yb.)	(346-633)
36 NCİ KAFKAS TÜM. K.	Alb.	Kazım (Org. ÖZALP)	(12-179)
36 ncı Tüm. Kur.	Yzb.	Yusuf Kamil (Tuğg. AKTUĞ)	(349-367)
106 ncı A.K.	Bnb.	Ahmet Fazıl (Alb.)	(346-605)
107 nci A.K.	---	---	
108 nci A.K.V.	Bnb.	Ali Haydar (Bnb.)	(346-591)
36 ncı Top. A.K.	Bnb.	Süleyman Şevket (Bnb.)	(346-497)
2 NCİ KAFKAS KOR. K.	Tuğg.	Fevzi Paşa (Mrş. ÇAKMAK)	(12-54)
2 NCİ KAFKAS KOR. K. V.	Alb.	Çolak Selahattin (Alb. KÖSEOĞLU) (2)	(370-45)
2 nci Kaf.Kor.Kur.Bşk.	Alb.	Ömer Lütfi (Alb. ERİROL)	(70-Ek)
2 nci Kaf. Kor. Tercümanı	Yzb.	Nuri (Korg. BERKÖZ)	(4-32)
5 NCİ KAFKAS TÜM. K.	Alb.	Çolak Selahattin (Alb. KÖSEOĞLU)	(346-534)
5 nci Kaf.Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Nasuh (Alb.)	(352-456)
5 nci Kaf.Tüm.Kur.	Yzb.	Veysel (Tümg. ÜNÜVAR)	(354B-453)
9 ncu A.K.	Yb.	İsmail Hakkı (Yb.)	(345-183)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
10 ncü A.K.	Yb.	Mehmen Emin (Yb.) (5)	(345-220)
13 ncü A.K.	Yb.	Ahmet Rıza (Alb.)	(345-201)
5 nci Top. A.K.	---	---	
11 NCİ KAFKAS TÜM. K. (1)	Yb.	Mehmet Zekeriya (Yb.)	(184-250)
11 nci Kaf. Tüm.Kur.	Yzb.	Baki (Korg. VANDEMİR)	(4-29)
18 nci A.K.	Yb.	Reşit (Alb.)	(346-89)
33 ncü A. K.	Yb.	Mehmet Recep (Yb.)	(346-455)
33 ncü A.K.	Bnb.	Hüseyin Hüsnü (Tuğb. KARTALTEPE) (6)	(346-461)
34 ncü A.K.	Bnb.	Hüseyin İhsan (Alb. BALİ)	(346-172)
11 nci Top. A.K.	Bnb.	Mehmet Tevfik (Bnb.)	(346-637)
37 NCİ KAFKAS TÜMENİ K.	Alb.	Hacı Hamdi (Alb. PİRSELİMOĞLU)	(194-245)
37 nci Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	Mehmet Nuri (Bnb. SEÇKİN)	(347-336)
109 ncü A.K.	Bnb.	Ali Rıza (Alb. BENLİ)	(347-347)
110 ncü A.K.	Bnb.	Asım Faik (Bnb.)	(347-17)
110 ncü A.K.	Yb.	Mehmet Nihat (Yb. ADOR)	(346-336)
111 nci A.K.	Yb.	Ali Rıza	(346-77)
49 ncü Top. A.K.	Bnb.	İsmail Hakkı (Alb. METE)	(346-382)
49 NCU KAFKAS TÜM. K. (7)	Yb.	Ali Hikmet (Korg. AYERDEM)	(12-90)
49 NCU KAFKAS TÜM. K.	Alb.	Ömer Lütfi (Alb. ERİROL) (8)	(70-Ek)
49 ncü Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	Ali Rıza	(70-Ek)
153 ncü A.K.	Bnb.	Ethem Necdet (Alb. KARABUDAK)	(12A-192)
154 ncü A.K.	Yb.	Ahmet Hamdi (Alb.)	(346-207)
155 nci A.K.	Yb.	Talat (Tuğg. SÜALP)	(346-417)
37 nci Top. A.K.	Bnb.	Eyüp Sami (Alb.)	(346-375)
2 NCİ KAFKAS SV. TUG. K.	Bnb.	Salih Zeki (Yb. ATATUNÇ)	(345-351)
2 nci Sv. Tug. Kur. Bşk.	Bnb.	Halil	(23-Ek)
9 ncü Sv. A.K.	Bnb.	Yusuf Ziya (Alb.)	(345-344)
11 nci Sv. A.K.	Bnb.	Ahmet Ferit (Alb. DARYAL)	(346-484)
3 NCÜ ORDU MENZİL MÜF.	Alb.	Muhittin (Tümg. KURTIŞ)	(12-74)

Açıklamalar:

1. 3 ncü Ordunun tümenleri birer alay mevcuduna düşünce kolorduların ikişer tümenleri lağvedilerek, kolordular dolgun mevcutlu birer tümen haline getirildi. Tümenler ise aynı numarası ile alaylar haline dönüştürüldü.

2. Tuğg. Fevzi ve Alb. Selahattin, 18 Mart – 18 Temmuz 1917’de vekalet ettiler.

3. Bnb. Ahmet Fazıl, 1917 yılında komutanlık yaptı.
4. Bnb. Halil Reşat, 28 Şubat 1917'de 29 ncu Kaf. A.K. oldu.
5. Yb. Mehmet Emin, 15 Şubat 1917'de esir düştü.
6. Bnb. H. Hüsnü, 1917'de komutanlık yaptı.

7. 49 ncu Tümen, Eylül 1915'de İstanbul'da teşkil edildi ve Ağustos 1916'dan itibaren 3 ncü Ordu bölgesine sevk edildi. 49 ncu Tüm. Haziran 1917'de tekrar İstanbul bölgesine gönderildi.

8. Alb. Ömer Lütfi, 31 Mayıs 1917'de Kor.Kur.Bşk. lığından Tüm. K.lığına getirildi.

MURAT MİHVERİNDEKİ MUHAREBELER**(TEMMUZ – EYLÜL 1916)****MUŞ – KULP (12-15 TEMMUZ); MUŞ – BİTLİS (2-9 AĞUSTOS);****ÇAPAKÇUR (5 AĞUSTOS);****OĞNUT (27 AĞUSTOS) MUHAREBELERİ****MAKAM/BİRLİK****RÜTBE ADI VE SOYADI**

2 NCİ ORDU KOMUTANI (1)	Tümg.	Ahmet İzzet Paşa (Mrş. FURGAÇ)	(182-K5)
2 nci Or. Kur. Bşk.	Alb.	İsmet (Org. İNÖNÜ)	(12-186)
2 nci Ordu Kh. Kurmayı	Bnb.	Salih (Org. OMURTAK)	(12-232)
2 nci Or.Kh.Kurmayı	Yzb.	Feridun (Yzb. DİRİMTEKİN)	(182-89)
2 nci Or. Top. Müfettişi	Alb.	Hasan (Tümg. KIPÇAK)	(345-459)
16 NCİ KOLORDU K. (2)	Tuğg.	Mustafa Kemal Paşa (Mrş. ATATÜRK) (3)	(182-K5)
16 ncı Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	İzzettin (Org. ÇALIŞLAR)	(12-193)
16 ncı Kor. Kurmayı	Bnb.	Şemsettin (Yb. ŞENER)	(251-74)
16 ncı Kor. Kurmayı	Yzb.	Çopur Mehmet Neşet (Alb. BORA)	(251-65)
16 ncı Kor. Top. K.	Yb.	Senai (Yb. ÖZGEÇEN)	(346-502)
5 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Refet (Küçük Refet - Tuğg.)	(251-62)
5 nci Tüm. Kur.Bşk.	Yzb.	Hidayet	(354-159)
13 ncü A.K.	Bnb.	Mehmet Nuri (Alb.)	(346-305)
13 ncü A.K.	Yb.	Ahmet Rıza (Alb.) (4)	(346-201)
14 ncü A.K.	---	Ali	(354-199)
15 ncı A.K.	Bnb.	Halil Kemal (Tümg. KOÇER)	(346-622)
5 nci Top. A.K.	Bnb.	İsmail Hayri (Tuğb.)	(347-288)
8 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Nuri (Alb. CONKER)	(251-83)
8 nci Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	İsmail Hakkı (Tuğb. ULUÇINAR)	(344A-47)
17 ncı A.K.	Yb.	Reşat (Alb. ÇİĞİLTEPE)	(12-63)
23 ncü A.K.	Yb.	Recai (12.7.1916'da şehit)	(209-101)
23 ncü A.K.	Bnb.	Ahmet Fuat (Alb. BULCA)	(12-160)
24 ncü A.K.	Bnb.	Ali Galip (Korg. TÜRKER)	(347-339)
8 Top. A.K.	Yb.	Senai (Yb. ÖZGEÇEN)	(354-166)
Van Müfrezesi K.	Yb.	Ali (Alb. ÇETİNKAYA)	(354-194)
Mutki Müf. K.	---	Hacı Musa Ağa	(344A-39)
Sason Müf. K.	---	---	---
Çapakçur Müf. K.	Alb.	Osman Nuri (Tümg. KOPTAGEL)	(354-182)
3 NCÜ KOLORDU K.	Tuğg.	Ali Rıza Paşa (Tuğg. SEDES)	(182-K5)
3 ncü Kor.Hrk.Ş.Md.	Bnb.	Naci (Korg. TINAZ)	(12-214)
3 ncü Kor. Top. K.	Yb.	Halit Galip (Tümg. TEKAK)	(346-113)
1 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Cafar Tayyar (Tümg. EĞİLMEZ)	(12A-144)
1 nci Tüm. Kur.Bşk.	Bnb.	İbrahim	(211-88)
70 ncı A.K.	Yb.	Vasıf (28.7.1916'da şehit)	(346-158)
70 ncı A.K.	Bnb.	Ahmet Hamdi (Alb.)	(346-420)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

71 nci A.K.	Yb.	Ahmet Şemsettin (Yb.)	(346-196)
124 ncü A.K.	Yb.	Lütfü	(377-109)
1 nci Top. A.K.	Bnb.	Süleyman Nazmi (Bnb.)	(347-175)
7 NCİ TÜMEN K. (5)	Alb.	Halil (Alb. AŞUROĞLU) (6)	(182-89)
7 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Osman Nuri (Tümg. KOPTAGEL) (7)	(182-89)
7 nci Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	İsmail Hakkı	(58-Ek)
19 ncü A.K.	Yb.	Osman Nuri (Tümg. KOPTAGEL)	(48-Ek)
20 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Tevfik (Alb. ALGAN)	(347-116)
21 nci A.K.	Yb.	Halil (Alb. AŞUROĞLU)	(346-179)
7 nci Top. A.K.	Bnb.	Mehmet Cevat (Yb.)	(346-503)
14 NCÜ TÜMEN K. (5)	Alb.	Ali Fuat (Korg. CEBESÖY)	(209-106)
14 NCÜ TÜMEN K.	Yb.	Von Schraudenbach (8)	(211-101)
14 ncü Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	İsmail Hakkı	(211-103)
12 nci A.K.	Bnb.	Arif	(83A-34)
41 nci A.K.	Yb.	Mustafa Nihat (Yb.) (28.1916'da şehit)	(346-202)
41 nci A.K.	Bnb.	Osman Arif (Alb. ERTÜRK)	(346-323)
64 ncü A.K.	Bnb.	Münir (Yb. KARAMAN)	(346-409)
53 NCÜ TÜMEN K. (5)	Yb.	Musa Kazım	(341/1-266)
53 ncü Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	Hüseyin Rahmi (Alb. APAK)	(73-Ek)
161 nci A.K.	Bnb.	Şerif (Alb. YAÇAĞAZ)	(346-582)
162 nci A.K.	Bnb.	Nuh Zeki (Alb. GÖNCÜGİL)	(346-301)
163 ncü A.K.	---	---	
53 ncü Top. A.K.	Bnb.	Mustafa Rahmi (Bnb.)	(346-377)
2 NCİ KOLORDU K.	Tuğg.	Çolak Faik Paşa (9)	(182-K5)
2 NCİ KOLORDU K. V.	Alb.	İsmet (Org. İNÖNÜ)	(194-175)
2 nci Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Alâaddin (Tümg. KOVAL)	(12-199)
2 nci Kor. Kurmayı	Bnb.	Ahmet Zeki (Tümg. SOYDEMİR)	(12-222)
2 nci Kor. Kurmayı	Bnb.	Ata (Bnb. ERÇİKAN)	(347-308)
2 nci Kor. Kurmayı	Yzb.	Nuri (Org. YAMUT)	(3-14)
11 TÜMEN K.	Yb.	Mustafa Edip Servet (Alb. TÖR)	(341-259)
11 TÜMEN K.	Alb.	Refet (Tümg. BELE) (10)	(12-192)
33 ncü A.K.	Yb.	Mehmet Recep (Yb.)	(346-455)
126 ncı A.K.	Bnb.	Nazım (Yb. ALPAY)	(354A-341)
127 nci A.K.	Yb.	Hasan Lütfi (Alb. AKDENİZ)	(345-71)
11 nci Top. A.K.	Bnb.	Mehmet Necip (Bnb. İBAR)	(346-372)
12 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Süleyman İlhami (Yb.) (11)	(251-55)
12 NCİ TÜMEN K.V.	Yb.	Mehmet Sıtkı (Tümg. ÜKE)	(Belge)
34 ncü A.K.	Bnb.	Yümnü	(396-441)
34 ncü A.K.	Yb.	Ahmet Tevfik (12)	(346-41)
35 nci A.K.	Yb.	Ali Abbas (1 Eylül 1916 şehit)	(345-295)
35 nci A.K.	Bnb.	Hikmet (Yb.)	(396-279)
36 ncı A.K.	Yb.	Mahmut (Yb.)	(345-330)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

12 nci Top. A.K.	Bnb.	Mehmet Arif (Bnb.)	(347-364)
4 NCÜ KOLORDU K.	Tuğg.	Pertev Paşa (Korg. DEMİRHAN)	(182-K2)
4 ncü Kor.Kur.Bşk.	Yb.	Ohrili Kemal (Yb. OHRİ)	(354-188)
4 ncü Kor. Kh.Kur.	Bnb.	Mahmut Sami (Bnb.)	(347-299)
4 ncü Kor.Kh. Kur.	Yzb.	Mehmet Sabri (Tümg. BEŞE)	(354B-475)
47 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Mehmet Tevfik (Alb.)	(484-249)
47 nci Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	İsmail Hakkı (Bnb. HASA)	(347-344)
147 nci A.K.	Yb.	Mehmet Sıtkı (Tümg. ÜKE)	(346-646)
148 nci A.K.	Yb.	Mahmut (Yb.)	(345-330)
149 ncu A.K.	Yb.	Ali Vehbi (Tuğb. AŞAN)	(346-213)
47 nci Top. A.K.	Bnb.	Ali Şükrü (Yb. ÜNLÜOĞLU)	(347-163)
48 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Süleyman Fethi (Alb.) (13)	(396-350)
48 nci Tüm. Kur.Bşk.	Bnb.	Abdülhak (Bnb. FIRAT)	(349-183)
150 nci A.K.	Bnb.	Hamit Zaf er (Yb. UTKAN)	((346-407)
151 nci A.K.	Yb.	Nazif (Alb.)	(346-205)
152 nci A.K.	Yb.	Ahmet Tevfik (Yb.)	(345-102)
48 nci Top. A.K.	Bnb.	Arif	(346-627)
3 NCÜ SV. TÜM. K. (5)	Alb.	Esat (Tuğg.)	(235-K7)
6 ncı Sv. A.K.	Bnb.	Behçet (Bnb.)	(345-446)
7 nci Sv. A.K.	Yb.	Mehmet (Alb. DİKMEN)	(345-240)
9 uncu Sv. A.K.	Bnb.	Yusuf Ziya (Alb.)	(345-344)

Açıklamalar:

1. Trakya'da bulunan 2 nci Ordu Murat Mihverinde harekate katılmak üzere 2 Nisan 1916'da intikale başladı ve Ağustos sonuna kadar ancak intikali-ni tamamlayabildi. 7 nci Tüm. 13 Temmuz'da; 1 nci ve 11 nci Tüm.ler 20-30 Temmuz'da; 14 ncü ve 53 ncü Tüm.ler 2-5 Ağustos'ta; 12 ve 47 nci Tüm.ler 20 Ağustos'ta cepheye geldiler.

2. 16 ncı Kor. 26 Mayıs'ta 2 nci Ordunun emrine girdi.

3. Mustafa Kemal Paşa, 25 Kasım 1916'da 2 nci Ordu K.lığına atandı.

4. Yb. Ahmet Rıza, 14 Ağustos 1916'dan itibaren.

5. 3 ncü Sv. Tüm. Ekim'de, 53 ncü Tüm. Kasım başında, 7 nci Tüm. Aralık sonunda 4 ncü Ordu emrine SURİYE'ye; 14 ncü Tüm. Aralık'ta 6 ncı Ordu emrine IRAK'a gönderildi.

6. Alb. Halil, mütarekede İstanbul Polis Müdürlüğü yaptı.

7. Alb. Halil'in başarısızlığı üzerine 7 nci Tüm. K.lığına 21 Ağustos'ta, Alb. Osman getirildi.
8. 29 Ekim 1916'dan itibaren 14 ncü Tüm. K. Lığına getirilmiştir.
9. Çolak Faik Paşa, 30 Ağustos 1916 günü muharebeyi ileri hatlarda idare ederken şehit oldu. Komutayı Alb. İsmet (İNÖNÜ) üzerine aldı. (182-95)
10. Alb. Refet, 13 Aralık 1916'da göreve başladı.
11. Yb. Süleyman İlhami, 1 Eylül 1916'da şehit oldu. Yerine 147 nci A.K. Yb. Sıtkı vekalet etti.(25 Eylül'e kadar)
12. Yb. Ahmet Tevfik, Eylül 1916'dan itibaren.
13. Alb. Süleyman Fethi İzmir'in işgalinde milli şeref ve askerlik namusunu korumak isterken Yunanlılar tarafından süngülenerek şehit edildi. Ailesine, Kasım 1923'ten itibaren tuğgeneral rütbesinden maaş bağlandı.

MURAT MİHVERİNDE 1916-1917 KİŞİ MEVZİ MUHAREBELERİ

MAKAM/BİRLİK	RÜTBESİ	ADI VE SOYADI	
2 NCİ ORDU KOMUTANI	Tuğg.	Mustafa Kemal Paşa (Mrş. ATATÜRK) (1)	(182-104)
2 nci Or.Kur.Bşk.	Yb.	İzzettin (Org. ÇALIŞLAR)	(12-190)
2 nci Ordu Kh. Kurmayı	Bnb.	Salih (Org. OMURTAK)	12-232)
2 nci Or. Shh. Bşk.	Yb.	Dr. İbrahim Tali (Alb. ÖNGÖREN)	(251-90)
2 nci Or. Top. Müf.	Yb.	Senai (Yb. ÖZGEÇEN)	(346-502)
2 nci Or.K. Em.Sb.	Ütg.	İsmail Hakkı (Org. TUNABOYLU)	(3-42)
16 NCİ KOLORDU K.	Tuğg.	Ali Rıza Paşa (Tuğg. SEDES) (2)	(184-246)
5 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Ali Fuat (Korg. CEBESÖY)	(12-154)
5 nci Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	Hikmet (Bnb.)	(354-304)
13 ncü A.K.	Yb.	Ahmet Rıza (Alb.)	(346-201)
14 ncü A.K.	---	Ali	(354-199)
15 nci A.K.	Bnb.	Halil Kemal (Tümg. KOÇER)	(346-622)
5 nci Top. A.K.	Bnb.	İsmail Hayri (Tuğb.)	(347-288)
8 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Nuri (Alb. CONKER)	(12-175)
8 nci Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	İsmail Hakkı (Tuğb. ULUÇINAR)	(344A-47)
17 nci A.K.	Bnb.	Ahmet Asım (Bnb. KARAKAYA)	(346-325)
17 nci A.K.	Bnb.	Hikmet (Yb.) (3)	(346-411)
23 ncü A. K.	Bnb.	Ahmet Fuat (Alb. BULCA)	(12A-172)
24 ncü A.K.	Bnb.	Ali Galip (Korg. TÜRKER)	(347-339)
24 ncü A.K.	Yb.	Mehmet Sıtkı (Tümg. ÜKE) (4)	(346-646)
8 nci Top. A.K.	Yb.	Ali Kadri (Yb. BAŞOL)	(345-478)
4 NCÜ KOLORDU K.	Tuğg.	Pertev Paşa (Korg. DEMİRHAN)	(396-350)
4 NCÜ KOLORDU K.	Alb.	İsmet (Org. İNÖNÜ) (5)	(12-186)
4 ncü Kor. Kur. Bşk.	Yb.	Ohrili Kemal (Yb. OHRİ)	(251-89)
4 ncü Kor. Kurmayı	Bnb.	Mahmut Sami (Bnb.)	(347-299)
4 ncü Kor.Kur.	Yzb.	Mehmet Sabri (Tümg. BEŞE)	(354B-475)
11 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Refet (Tümg. BELE) (6)	(12-92)
11 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Kazım (Tümg. SEVÜKTEKİN)	(12-37)
33 ncü A.K.	Yb.	Mehmet Recep (Yb.)	(346-455)
126 ncı A.K.	Bnb.	Nazım (Yb. ALPAY)	(354A-341)
127 nci A.K.	Yb.	Hasan Lütfi (Alb. AKDENİZ)	(345-71)
11 nci Top. A.K.	Yb.	Şerafettin (Yb.)	(346-104)
12 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Mürsel (Tümg. BAKÜ)	(12-133)
34 ncü A.K.	Bnb.	Hüseyin İhsan (Alb. BALİ)	(346-172)
35 nci A.K.	Bnb.	Hikmet (Yb.)	(396-279)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

36 ncı A.K.	Bnb.	Münir (Yb. KARAMAN)	(346-409)
12 nci Top. A.K.	Yb.	Halit Hakkı (Alb.)	(346-354)
48 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Süleyman Fethi (Alb.)	(396-350)
48 nci Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	Abdülhak (Bnb. FIRAT)	(349-183)
150 ncı A.K.	Bnb.	Hamit Zafer (Yb. UTKAN)	(346-407)
151 ncı A.K.	Yb.	Nazif (Alb.)	(346-205)
152 ncı A.K.	Yb.	Ahmet Tevfik (Yb.)	(345-102)
48 nci Top. A.K.	Bnb.	Arif (Bnb.)	(346-627)
2 NCİ KOLORDU K.	Alb.	Cafer Tayyar (Tümg. EĞİLMEZ)	(211-97)
2 nci Kor. Kur. Bşk.	Bnb.	Ahmet Zeki (Tümg. SOYDEMİR)	(12A-237)
2 nci Kor. Kur. Bşk.	Bnb.	Ali Galip (Korg. TÜRKER) (7)	(4-22)
2 nci Kor. Kur.	Bnb.	Ata (Bnb. ERÇIKAN)	(347-308)
2 nci Kor. Kurmayı	Yzb.	Nuri (Org. YAMUT)	(3-14)
1 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Hans Guhr (Alman) (8)	(211-88)
1 nci Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	İbrahim	(211-88)
70 ncı A.K.	Yb.	Vasıf (28.7. 1916 şehit)	(209-128)
70 ncı A.K.	Bnb.	Ahmet Hamdi (Alb.)	(346-420)
71 ncı A.K.	Yb.	Ahmet Şemsettin (Yb.)	(346-196)
124 ncü A.K.	Yb.	Lütfi	(377-109)
1 nci Top. A.K.	Bnb.	Süleyman Nazmi (Bnb.)	(347-175)
47 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Mehmet Tevfik (Alb.)	(184-249)
47 nci Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	İsmail Hakkı (Bnb. HASA)	(351-464)
147 ncı A.K.	Yb.	Mehmet Sıtkı (Tümg. ÜKE)	(346-646)
148 ncı A. K.	Bnb.	Mehmet Emin (Yb.)	(346-58)
149 ncu A.K.	Yb.	Ali Vehbi (Tuğb. AŞAN)	(346-211)
47 nci Top. A.K.	Bnb.	Ahmet Zeki (Bnb.)	(346-365)
3 NCÜ SV. TÜMENİ K.	Alb.	Esat (Tuğg.)	(235-K7)
6 ncı Sv. A.K.	Bnb.	Behçet (Bnb.)	(345-446)
7 ncı Sv. A.K.	Yb.	Mehmet (Alb. DİKMEN)	345-240)
9 ncu Sv. A.K.	Bnb.	Yusuf Ziya (Alb.)	(345-344)
2 NCİ ORDU MENZİL MÜF.	Bnb.	Falkenhausen (Alman)	((354-206)
Menzil Müfettişliği Kur.	Bnb.	Kemal	(354-206)

Açıklamalar:

1. Mustafa Kemal Paşa, 25 Kasım 1916'da göreve başladı.

2. Ali Rıza Paşa, Korg. Galip TÜRKER'in kayınpederidir. Mondros Mütarekesinin sonra Arnavutluk'a giderek orada Harbiye Nazırlığı ve arkasından Yugoslavya elçiliği görevlerinde bulunmuş ve sonra tekrar

Türkiye'ye dönmüştür. 16 Ocak 1917'de göreve başladı. 16 Kolordu 7 Mart 1917'de lağvedildi.

3. Bnb. Hikmet, 15 Şubat 1917'den itibaren.

4. Yb. M. Sıtkı, 7 Nisan 1917'den itibaren.

5. Alb. İsmet, Pertev Paşanın dış göreve atanması üzerine 12 Ocak 1917'de Kolordu K. oldu.

6. Alb. Refet, Ocak 1917'de ayrıldı.

7. Bnb. A. Galip, 4 Mayıs 1917'den itibaren. (347-339).

8. Hans Guhr, Ekim 1916'da göreve başladı.

1917 YILI MEVZİ MUHAREBELERİ

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
KAFKAS OR. GRUP K. (1)	Korg.	Ahmet İzzet Paşa (Mrş. FURGAÇ)	(183-198)
Kaf.Or.Gr.Kur. Bşk	Yb.	Falkenhausen (Alman)	(341-272)
Kaf. Or. Gr.Kur. Bşk.	Yb.	Guze (Alman) (2)	(341-273)
Kaf.Or. Gr. Kur.	Bnb.	Salih (Org. OMURTAK)	(341-293)
2 NCİ ORDU KOMUTANI	Tuğg.	Mustafa Kemal Paşa(Mrş. ATATÜRK) (3)	(209-254)
2 NCİ ORDU KOMUTANI	Tuğg.	Fevzi Paşa (Mrş. ÇAKMAK) (3) (4)	(12-54)
2 NCİ ORDU KOMUTANI	Tuğg.	Nihat Paşa (Korg. ANILMIŞ) (4)	(209-302)
2 nci Or. Kur. Bşk.	Yb.	İzzettin (Org. ÇALIŞLAR)	(12-193)
2 nci Or. Hrk.Şb.Md.	Bnb.	Şemsettin (Yb. ŞENER)	(251-126)
2 nci Or. Kh. Kur.	Bnb.	Salih (Org. OMURTAK) (5)	(12-232)
2 nci Or. Kh. Kur.	Bnb.	Arif	(354-253)
2 nci Or. Kh. Kur.	Bnb.	Kemal	(354-253)
2 nci Or. Kh. Kur.	Bnb.	Halil Zeki	(354-253)
2 nci Or. Shh. Bşk.	Alb.	Dr. Tevfik Salim (Alb. SAĞLAM)	(354-253)
2 nci Or. İs. Müfettişi	Yb.	Şükrü	(354-253)
2 nci Or. Lv. Bşk.	Yb.	Faik	(354-253)
2 nci Or. Lv. İaşe Md.	Bnb.	Ahmet	(354-253)
2 nci Or. Başveterineri	Yb.	Ali	(354-253)
2 nci Or. K. Emir Sb.	Ütğm.	İsmail Hakkı (Org. TUNABOYLU)	(3-42)
2 NCİ KOLORDU K.	Alb.	Cafer Tayyar (Tümg. EĞİLMEZ)	(12-130)
2 NCİ KOLORDU K.	Alb.	Kazım (Korg. KARABEKİR) (6)	(209-263)
2 NCİ KOLORDU K.	Alb.	Galatalı Şevket (Alb. GALATALI)	(359-264)
2 nci Kor. Kur. Bşk.	Yb.	Alâaddin (Tümg. KOVAL)	(354-216)
2 nci Kor. Kur.	Bnb.	Ali Galip (Korg. TÜRKER)	(4-22)
2 nci Kor. Kur.	Bnb.	Mehmet Nihat (Bursalı) (Yb.)	(354-256)
2 nci Kor. Top. K.	Yb.	Emin Zihni (Alb.)	(346-115)
1 TÜMEN K.	Yb.	Hans Guhr (Alman) (7)	(211-140)
1 TÜMEN K.V.	Yb.	Lütfi (7)	(377-110)
1 nci Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	İbrahim	(351-464)
70 nci A.K.	Bnb.	Ahmet Hamdi (Alb.)	(346-420)
71 nci A.K.	Yb.	Ahmet Şemsettin (Yb.)	(346-196)
124 ncü A.K.	Yb.	Lütfi	(377-109)
124 ncü A.K.	Yb.	Ahmet Şükrü (Yb.)	(345-415)
1 nci Top. A.K.	Bnb.	Süleyman Nazmi (Bnb.)	(347-175)
8 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Nuri (Alb. CONKER) (8)	(12-175)
8 NCİ TÜMEN K. V.	Yb.	Reşat (Alb. ÇİĞİLTEPE)	(12-63)
8 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Ali Rıfat (Alb. EREL) (9)	(346-16)
17 nci A.K.	Bnb.	Ahmet Fazl (Alb.)	(346-605)
17 nci A.K. V.	Bnb.	Hikmet (Yb.) (10)	(346-411)
23 ncü A.K.	Bnb.	Ahmet Fuat (Alb. BULCA)	(12A-172)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

24 ncü A.K.	Yb.	İsmail Zeki (Yb.)	(345-378)
24 ncü A.K.	Yb.	Mehmet Sıtkı (Tümg. ÜKE) (11)	(346-646)
8 nci Top. A.K.	Yb.	Ali Kadri (Yb. BAŞOL)	(345-478)
47 NCİ TÜMEN K. (12)	Alb.	Mehmet Tevfik (Alb.)	(351-464)
47 nci Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	Hakkı (Bnb.)	(351-464)
47 nci Tüm. Kur.	Bnb.	Fikri (Bnb. TOGO)	(347-263)
147 nci A.K.	Yb.	Mehmet Sıtkı (Tümg. ÜKE)	(346-646)
147 nci A.K.	Yb.	Talat (Tuğb. SÜALP) (13)	(346-417)
148 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Emin (Yb.)	(346-58)
149 ncü A.K.	Yb.	Ali Vehbi (Tuğb. AŞAN)	(346-213)
47 nci Top. A.K.	Bnb.	Ahmet Zeki (Bnb.)	(346-365)
4 NCÜ KOLORDU K	Alb.	İsmet (Org. İNÖNÜ)	(12-186)
4 NCÜ KOLORDU K.	Alb.	Çolak Selahattin (Alb. KÖSEOĞLU) (14)	(209-301)
4 ncü Kor. Kur. Bşk.	Yb.	Kemal (Yb. OHRI)	(354-260)
4 ncü Kor. Kh. Kur.	Bnb.	Mahmut Sami (Bnb.)	(347-299)
4 ncü Kor. Kh. Kur.	Bnb.	Salih (Org. OMURTAK)	(12-232)
11 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Kazım (Tümg. SEVÜKTEKİN)	(209-301)
33 ncü A.K.	Bnb.	Hüseyin Hüsnü (Tuğb. KARTALTEPE)	(346-461)
126 ncı A.K.	Bnb.	Nazım (Yb. ALPAY)	(354A-341)
127 nci A.K.	Bnb.	İsmail Hakkı (Alb.)	(347-47)
11 nci Top. A.K.	Yb.	İsmail Adni (Alb. AKKAR)	(346-362)
12 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Mürsel (Tümg. BAKÜ)	(12-133)
34 ncü A.K.	Bnb.	Hüseyin İhsan (Alb. BALİ)	(346-172)
35 nci A.K.	Bnb.	Hikmet (Yb.) (15)	(396-279)
36 ncı A.K.	Yb.	Mahmut (Yb.)	(345-330)
12 nci Top. A.K.	Bnb.	Arif (Bnb.)	(346-627)
48 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Süleyman Fethi (Alb.) (16)	(346-274)
48 NCİ TÜMEN K. (12)	Yb.	Hamit Fahri (Yb.)	(184-249)
48 nci Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	Abdülhak (Bnb. FIRAT)	(349-183)
150 ncı A.K.	Bnb.	Hamit Zafer (Yb. UTKAN)	(346-407)
151 ncı A.K.	Yb.	Nazif (Alb.)	(346-205)
152 ncı A.K.	Yb.	Ahmet Tevfik (Yb.)	(345-102)
16 nci Top. A.K.	Bnb.	Ahmet Yümnü (Bnb. EKE)	(345-472)
5 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Şefik Avni (Yb. ÖZÜDOĞRU)	(354-219)
5 nci Tüm. Kur.	Yzb.	Hikmet	(354-204)
13 ncü A.K.	Yb.	Ali Rıza (Yb.)	(345-90)
14 ncü A.K.	Bnb.	Reşit (Yb. PALABIYIKOĞLU)	(346-82)
15 ncı A.K.	Bnb.	Halil Kemal (Tümg. KOÇER)	(346-622)
5 nci Top. A.K.	Bnb.	İsmail Hayri (Tuğb.)	(347-288)
DERSİM BÖLGE K.	Yb.	Hasan Lütfi (Alb. AKDENİZ)	(209-264)
VAN GÜNEYİ MÜF. K.	Bnb.	Mahmut Nedim (Alb.)	(354A-370)
3 NCÜ ORDU KOMUTANI	Tümg.	Mehmet Vehip Paşa (Korg. KAÇI) (17)	(183-198)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
3 NCÜ ORDU KOMUTANI V.	Tuğg.	Fevzi Paşa (Mrş. ÇAKMAK)	(12-54)
3 ncü Or. Kur. Bşk.	Yb.	Guze	(206-106)
3 ncü Or. Kur. Bşk.	Alb.	Ömer Lütfi (Alb. ERİNOL) (18)	(Belge)
3 ncü Or. Hrk. Ş. Md.	Bnb.	Hüsrev (Yb. GEREDE)	(364-261)
3 ncü Or.Kur.	Yzb.	Baki (Korg. VANDEMİR)	(4-32)
1 NCİ KAF. KOLORDU K.	Tuğg.	Yusuf İzzet Paşa (Tuğg. MET)	(12-69)
1 nci Kaf. Kor. Kur. Bşk.	Yb.	Cavit (Tümg. ERDELHUN)	(370-K.12)
9 NCU KAFKAS TÜM. K.	Alb.	Rüştü (Tümg. ERDELHUN)	(12-30)
9 ncu Kaf. Tüm. Kur.	Yzb.	Mehmet Fahri (Tuğg. ULUĞ)	(59-Ek)
17 nci Kaf. A.K.	Bnb.	Ahmet Asım (Bnb. KARAKAYA)	(346-325)
17 nci Kaf. A.K.	Yb.	Mehmet (Yb.) (19)	(347-134)
28 nci Kaf. A.K.	Yb.	Osman Nuri (Yb. KİRİŞCİOĞLU)	(345-393)
29 ncu Kaf. A.K.	Bnb.	Halil Reşat (Alb.)	(346-291)
9 ncu Kaf. A.K.	Bnb.	Osman Nuri (Alb.)	(346-513)
10 NCU KAFKAS TÜM. K.	Alb.	Mehmet Emin (Korg. KORAL) (20)	(12-165)
10 NCU KAF. TÜM. K.V.	Yb.	Cavit (Tümg. ERDELHUN)	(12-150)
10 NCU KAF. TÜM. K.	Yb.	Kadri (Tuğg. DEMİRKAYA) (21)	(347-279)
30 ncu Kaf. A.K.	Bnb.	Mehmet Tefik (Alb. ATALAY)	(346-465)
31 nci Kaf. A.K.	Yb.	İsmail Hakkı (Alb. KORAY)	(345-385)
32 nci Kaf. A.K.	Bnb.	İsmail (Yb.)	(345-389)
32 nci Kaf. A.K.V.	Bnb.	Abdülbaki (Yb. KORUKOĞLU)	(346-595)
Top. A.K.	Bnb.	Mustafa İhsan (Yb.)	(346-633)
36 NCİ KAFKAS TÜM. K.	Alb.	Kazım (Org. ÖZALP)	(12-179)
36 ncı Kaf. Tüm. Kur.	Yzb.	Yusuf Kamil (Tuğg. AKTUĞ)	(349-367)
106 ncı Kaf. A.K.	Yb.	Reşit (Alb.)	(346-89)
107 nci Kaf. A.K.	Yb.	Fazıl	(370-604)
108 nci Kaf. A.K.V.	Bnb.	Ali Haydar (Bnb.)	(346-591)
Top. A.K.	Bnb.	Mehmet Şükrü (Alb. TETİK)	(354B-256)
2 NCİ KAF. KOLORDU K.	Tuğg.	Fevzi Paşa (Mrş. ÇAKMAK) (3)	(12-54)
2 NCİ KAF. KOR. K.V.	Alb.	Çolak Selahattin (Alb. KÖSEOĞLU)	(Belge)
2 NCİ KAF. KOLORDU K.	Tuğg.	Yakup Şevki Paşa (Org. SUBAŞI) (3)	(12-67)
2 nci Kaf. Kor. Kur. Bşk.	Yb.	Ömer Lütfi (Alb. ERİNOL)	(370-K.12)
5 NCİ KAFKAS TÜM. K.	Alb.	Çolak Selahattin (Alb. KÖSEOĞLU)	(346-534)
5 NCİ KAFKAS TÜM. K.	Yb.	İsmail Hakkı (Tümg. ERDENER) (22)	(347-141)
5 nci Kaf. Tüm. Kur.	Bnb.	Nasuh (Alb.)	(352-456)
5 nci Kaf. Tüm. Emir Sb.	Ütg.m.	Fehmi (Korg. TÜRESEL)	(4-50)
9 ncu Kaf. A.K.	Yb.	İsmail Hakkı (Yb.)	(345-183)
10 ncu Kaf. A.K.	Yb.	Mehmet Emin (15.2.1917 Esir)	(345-220)
13 ncü Kaf. A.K.	Yb.	Ahmet Rıza (Alb.)	(346-201)
Top. A.K.	Bnb.	Ali Şükrü (Yb. ÜNLÜOĞLU)	(354B-248)
11 NCİ KAFKAS TÜM. K.	Yb.	Mehmet Zekeriya (Yb.)	(184-250)
11 nci Kaf. Tüm. Kur.Bşk.	Yzb.	Veysel (Tümg. ÜNÜVAR)	(354B-453)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
11 nci Kaf. Tüm. Kh. Sb.	Ütgm.	Nazmi (Org. ATAÇ)	(3-42)
18 nci Kaf. A.K.	Yb.	Reşit (Alb.) (16.4.1918 şehit)	(346-89)
18 nci Kaf. A.K.	Bnb.	Asım Faik (Bnb.) (23)	(347-17)
33 ncü Kaf. A.K.	Yb.	Mehmet Recep (Yb.)	(346-455)
34 ncü Kaf. A.K.	Bnb.	Ali Rıza (1.1.1918'de şehit)	(Belge)
34 ncü Kaf. A.K.	Bnb.	Hüseyin İhsan (Alb. BALİ)	(346-172)
Top. A.K..	Yb.	Şerafettin (Yb.)	(346-104)
37 NCİ TÜM. (SAHİL GR.) K.	Alb.	Hacı Hamdi (Alb. PİRSELİMOĞLU)	(346-554)
37 nci Tüm. Kur.	Bnb.	Mehmet Ruhi (Bnb. SEÇKİN)	(347-336)
Teşkilatı Mahsusa A.K.	Bnb.	Ali Rıza (Alb. BENLİ)	(354B-481)
Ziya Bey Müfrezesi K.	---	Ziya Bey	(370-K.12)
49 NCU KAF. TÜM. K. (12)	Yb.	Ali Hikmet (Korg. AYERDEM)	(12-90)
49 NCU KAFKAS TÜM. K.	Yb.	Ömer Lütfi (Alb. ERİNOL) (24)	(352-456)
49 NCU KAFKAS TÜM. K.	Alb.	Mehmet Emin (Korg. KORAL) (25)	(12A-200)
153 ncü Kaf. A.K.	Bnb.	Ethem Necdet (Alb. KARABUDAK)	(12A-192)
154 ncü Kaf. A.K.	Bnb.	Ahmet Hamdi (Alb.)	(346-207)
155 nci Kaf. A.K.	Yb.	Talat (Tuğg. SÜALP)	(346-417)
Top. A.K.	Bnb.	Ahmet Fikri (Alb. TOPERİ)	(347-161)
2 NCİ KAF. SV. TUG. K. (12)	Bnb.	Salih Zeki (Yb. ATATUNÇ)	(345-349)
1 nci Kaf. Sv. A.K.V.	Bnb.	Mustafa Vuslat (Yb. ERKİRAL)	(346-478)
9 ncu Kaf. Sv. A.K.	Yb.	İsmail Hakkı (Yb.)	(345-183)
11 nci Kaf. Sv. A.K.	Bnb.	Yusuf Ziya (Alb.)	(345-344)
3 NCÜ ORDU MEN. MÜF.	Alb.	Muhittin (Tümg. KURTIŞ)	(354-249)

Açıklamalar:

1. KAFKAS ORDULAR GRUBU 8 Mart 1917'de teşkil edildi.

2. Yb. Guze, Temmuz 1917'den itibaren Kur.Bşk.lığı yaptı.

3. Mustafa Kemal Paşa 7 nci Ordu Komutanlığına atanınca Fevzi Paşa 5 Temmuz 1917'de 2 nci Or. K. lığı görevine başladı. 2 nci Kafkas Kor.K.lığına da 10 Ağustos 1917'de Yakup Şevki Paşa atandı.

4. Mustafa Kemal Paşa'nın 7 nci Or.K.lığından istifa etmesi üzerine Fevzi Paşa 10 Ekim'de 7 nci Or.K.lığına atandı, 2 nci Or.K.lığına da Nihat Paşa getirildi.

5. Bnb. Salih (OMURTAK) 4 ncü Kor. Kh.na 29 Haziran 1917'de tayin edildi.

6. 2 nci Kor.K.lığını 19 Nisan 1917'de Alb. Kazım (KARABEKİR) devraldı.

7. Yb. Lütfi Temmuz-Eylül 1917 tarihleri arasında. Hans Guhr, Temmuz ortasından Eylül ortasına kadar izinli ayrıldı ve Eylülde Tümeniyle beraber Suriye cephesine gönderildi.

8. Yb. Nuri (CONKER) 23 Nisan 1917'de cepheden ayrıldı ve yerine 17 nci A.K.Yb. Reşat (ÇİĞİLTEPE) getirildi.

9. Alb. A.Rıfat, 17 Haziran 1917'de göreve başladı, 5 Şubat 1918'de 12nci Tüm. K. oldu.

10. Bnb. Hikmet, 17 Şubat-21 Ağustos 1917 tarihleri arasında.

11. Yb. M. Sıtkı 7 Nisan 1917'den itibaren.

12. 49 ncu Tüm. 23 Mayıs 1917'de İstanbul'a;

48 nci Tüm. 16 Haziran 1917'de Suriye cephesine;

47 nci Tüm. Temmuz 1917'de İzmir'e;

2 nci Sv. Tug. 24 Aralık 1917'de Filistin cephesine gönderildi.

13. Yb. Talat, Kasım 1917'den itibaren.

14. 4 ncü Kor.K.lığına 10 Ağustos 1917'de Alb. Selahattin atandı. Temmuz'da 2 nci Kaf. Kor.K.lığına vekalet etti.

15. Bnb. Hikmet, 21 Ağustos 1917'den itibaren

16. Alb. Süleyman Fethi, 25 Şubat 1917'de ayrılır.

17. Ahmet İzzet Paşa'nın emrinde çalışmak istememeyen Vehip Paşa hastalığını bahane ederek 18 Mart 1917'de görevinden ayrıldı ve 18 Temmuz 1917'ye kadar 3 ncü Or.K.lığına Fevzi Paşa vekalet etti. (Vehip Paşa 18 Temmuz'da tekrar cepheye döndü.)

18. Alb. Ömer Lütfi , 19 Temmuz 1917'de göreve başladı. 31 Tem. 1918'de ayrıldı.

19. Yb. Mehmet , Ağustos 1917'den itibaren.

20. Alb. M.Emin , 29 Haziran 1917'de ayrıldı.

21. Yb. Kadri, 3 Kasım 1917'den itibaren.

22. Yb. İsmail Hakkı, 17 Eylül 1917'den itibaren.

23. Bnb. Asım Faik , 1917 yılı ortalarından itibaren.

24. Yb. Ömer Lütfi, 7 Şubat 1917'den itibaren.

25. Alb. Mehmet Emin, 28 Haziran 1917'den itibaren.

3 NCÜ ORDUNUN TİREBOLU – KEMAH - KIĞI – MUŞ – BİTLİS HATTINDAN BAŞLATTIĞI İLERİ HAREKAT (12 ŞUBAT-9 HAZİRAN 1918)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE ADI VE SOYADI	
3 NCÜ ORDU K. (1) (2)	Tümg.	Mehmet Vehip Paşa (Korg. KAÇI) (184-150)
3 ncü Or. Kur. Bşk.	Alb.	Ömer Lütfi (Alb. ERİROL) (218-210)
3 ncü Or. Hrk.Ş.Md.	Bnb.	Hüsrev (Yb. GEREDE) (252-210)
3 ncü Or. K.Yaveri	Yzb.	Baki (Korg. VANDEMİR) (4-32)
3 ncü Or. Kurmayı	Yzb.	Ömer Zeki (Yb. ÇOBANOĞLU) (Belge)
3 ncü Or.Kh. Sb.	Yzb.	Hüsamettin (Alb. TUGAÇ) (184-149)
1 NCİ KAFKAS KOR K.	Alb.	Kazım (Korg. KARABEKİR) (3) (12-162)
1 nci Kaf. Kor.Kur.Bşk.	Yb.	Cavit (Tümg. ERDELHUN) (218-80)
1 nci Kaf.Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Hüsrev (Yb. GEREDE) (6) (351-518)
1 nci Kaf.Kor.Hrk.Ş.Md.	Bnb.	Hüseyin Avni (Tümg. ULER) (218-136)
1 nci Kaf.Kor.Kur.	Yzb.	Talat (Bnb.) (351-519)
1 nci Kaf.Kor.Top.K.	Yb.	Recep (381-212)
9 NCU KAF. TÜM.K. (4)(5)	Alb.	Rüstü (Tümg. ERDELHUN) (184-157)
9 ncu Kaf. Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Mehmet Fahri (Tuğg. ULUĞ) (382-58)
17 nci A.K.	Bnb.	Ahmet Rifat (Yb.) (346-398)
28 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Vasıf (Yb. ERBİL) (346-430)
29 ncu A.K.	Bnb.	Halil Reşat (Alb.) (346-291)
29 ncu A.K.	Bnb.	Fazıl (351-488)
9 ncu Top. A.K.	Yb.	Osman Nuri (Alb.) (351-543)
10 NCU KAF. TÜM. K. (7)	Yb.	Kadri (Tuğg. DEMİRKAYA) (184-249)
10 ncu Kaf. Tüm. Kur.Bşk.	Bnb.	Nasuh (Alb.) (352-456)
30 ncu A.K.	Bnb.	Mehmet Tevfik (Alb. ATALAY) (346-465)
31 nci A.K.	Yb.	İsmail Hakkı (Alb. KORAY) (345-385)
32 nci A.K.	Bnb.	Hüseyin Hüsnü (Tuğb. KARTALTEPE) (346-461)
Top. A. K.	Bnb.	Mustafa İhsan (Yb.) (346-633)
36 NCİ KAFKAS TÜM. K.	Yb.	Cavit (Tümg. ERDELHUN) (8) (218-93)
36 NCİ KAFKAS TÜM. K. (9)	Alb.	Hacı Hamdi (Alb. PİRSELİMOĞLU) (218-36)
36 ncı Tüm. Kur.	Yzb.	Yusuf Kamil (Tuğg. AKTUĞ) (349-367)
107 nci A.K.	Yb.	Fazıl (370-604)
108 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Nuri (Bnb.) (347-45)
106 ncı A.K.	Yb.	Reşit (Alb.) (16.4.1918'de şehit) (Belge)
106 ncı A.K.	Yb.	İshak (Yb.) (345-422)
Mür. 1 nci Sv. A.K.	Bnb.	Zihni (Bnb. ORHON) (382-253)
36 ncı Top. A.K.V.	Bnb.	Hüseyin Ragıp (Alb. GÜLER) (354B-244)
1 NCİ KAF. KOR. TOP. A.K.	Yb.	Salih (351-512)
Top. K.lığı Kurmayı	Yzb.	Talat (351-512)
2 NCİ KAFKAS KOR. K. (10)	Tuğg.	Yakup Şevki Paşa (Org. SUBAŞI) (12-67)
2 nci Kaf. Kor. Kur.	Bnb.	Mehmet Ruhi (Bnb. SEÇKİN) (347-336)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

5 NCİ KAFKAS TÜMENİ K.	Yb.	İsmail Hakkı (Tümg. ERDENER)	(347-141)
5 NCİ KAFKAS TÜM. K. (5)	Alb.	Mürsel (Tümg. BAKÜ) (11)	(12-133)
5 nci Kaf. Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	Rüştü (Yb. TÜRKER)	(184-183)
9 ncu A.K.	Bnb.	Cemil Cahit (Org. TOYDEMİR)	(382-87)
10 ncu A.K.	Yb.	Osman	(370-495)
10 ncu A.K.	Bnb.	Zihni (12)	(351-525)
13 ncü A.K.	Yb.	Ahmet Rıza (Alb.)	(346-201)
Top. A.K.	Bnb.	Abdullah	(240-184)
11 NCİ KAFKAS TÜM. K. (5)	Yb.	Cavit (Tümg. ERDELHUN) (13)	(12-150)
11 nci Kaf. Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	Veysel (Tümg. ÜNÜVAR)	(454B-453)
18 nci A.K.	Bnb.	M. Süreyya (Yb. KARAKAPLAN) (14)	(347-209)
33 ncü A.K.	Yb.	Mehmet Nuri (23.3.1918'de şehit)	(Belge)
33 ncü A.K.	Yb.	Mehmet Şükrü	(345-417)
34 ncü A.K.	Bnb.	Hüseyin Hasbi (Alb. PİRSELİM)	(346-463)
11 nci Top. A.K.	Yb.	Şerafettin (Yb.)	(346-104)
37 NCİ KAF. TÜM.K. (7) (10)	Alb.	Kazım (Org. ÖZALP)	(184-155)
37 nci Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	Mustafa Remzi (Alb. CEBECİ)	(370-453)
109 ncu A.K.	Bnb.	Ali Rıza (Alb. BENLİ)	(347-347)
110 ncu A.K.	Bnb.	Hüseyin Avni (Bnb.)	(347-101)
111 nci A.K.	Yb.	Ali Rıza (15)	(346-77)
37 nci Top. A.K.	Bnb.	Eyüp Sami (Alb.)	(346-375)
4 NCÜ KOLORDU K. (1)	Tuğg.	Ali İhsan Paşa (Tümg. SABİS)	(209-316)
4 ncü Kor. Kur. Bşk.	Bnb.	Mustafa Kamil (Bnb.)	(351-545)
4 ncü Kor. Kur.	Bnb.	Mahmut Sami (Bnb.)	(347-299)
5 NCİ TÜMEN K. (4) (16)	Bnb.	İsmail Hakkı (Tuğg. YAVUZER)	(347-123)
5 nci Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	İsmail Hakkı (Tuğb. ULUÇINAR)	(347-295)
13 ncü A. K.	Yb.	Ali Rıza (Yb.)	(345-90)
14 ncü A. K.	Bnb.	Hüseyin Vecihi (Yb.) (17)	(354-334)
15 nci A.K.	Yb.	Mehmet Sıtkı (Tümg. ÜKE)	(346-646)
5 nci Top. A.K.	Bnb.	İsmail Hayri (Tuğb.)	(347-288)
12 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Mürsel (Tümg. BAKÜ) (11)	(12-133)
12 NCİ TÜMEN K. (16)	Yb.	Mehmet Hayri (Tümg. TARHAN)	(12-148)
34 ncü A.K.	Bnb.	Yümnü	(396-441)
35 nci A.K.	Bnb.	Hikmet (Yb.)	(346-411)
36 ncı A.K.	Bnb.	Münir (Yb. KARAMAN)	(346-409)
12 nci Top. A.K.	Bnb.	Arif	(346-627)
VAN Güneyi Müf. K.	Bnb.	Ali (Alb. ÇETİNKAYA)	(184-150)
Batı DERSİM Müf. K. (9) (18)	Yb.	Deli Halit (Tümg. KARSIALAN)	(12-203)
Doğu DERSİM Müf. K.	Yb.	Tevfik	(184-152)
3 NCÜ OR. MEN. MÜF. (Suşehri)	Alb.	Muhittin (Tümg. KURTİŞ)	(370-747)
3 ncü Or. Men. Müf.Kur.Bşk.	Bnb.	Cemal	(370-747)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

1 nci Menzil Mint. K. (Kangal) Yb.	Tevfik	(370-747)
2 nci Menzil Mint. K. (Sivas) Bnb.	Asım	(370-748)
4 ncü Menzil Mint. K. (Ordu) Bnb.	Ali Rıza	(370-748)
6 ncı Menzil Mint. K. (Amasya) Yb.	Perteve	(370-749)
7 nci Menzil Mint. K. (Kayseri) Bnb.	Bedii	(370-749)

Açıklamalar:

1. Kafkas Ordular Grubu 1918 yılı başında lağvedildi ve 2 nci Ordu Karargahı Halep'e gönderildi. Bu ordunun tümenlerinden 4 ncü Kolordu teşkil edilerek 3 ncü Ordu emrine verildi.

2. 25 Mart 1918'de 3 ncü Ordu içersinde tekrar teşkilat değişikliği yapıldı:

3 NCÜ ORDU**Yakup Şevki Paşa Grubu**

1 nci Kafkas Kor.	2 nci Kafkas Kor.	6 ncı Kor.	4 ncü Kor.
- 9 ncı Kaf. Tüm.	II ncı Kaf. Tüm.	10 ncü Kaf. Tüm.	5 ncı Tüm.
- 5 ncı Kaf. Tüm.		37 ncı Tüm.	12 ci Tüm.
- 36 ncı Tüm.			VAN Güneyi Müf.

- Yakup Şevki Paşa aynı zamanda 2 nci Kafkas Kor. K.lığını da yürüttü,
- 6 ncı Kor. K.lığına; bu kolordunun karargahı ROMANYA'dan gelinceye kadar; 37 ncı Tüm.K.Alb. Kazım vekalet etti.

3. Erzurum 12 Mart 1918'de; Alb. Kazım (KARABEKİR)'ın komutasında olmak üzere; 5 ncı Tümenin 13 ncü Alayı, 9 ncü Kafkas Tüm. ve Yb. Halit Müfrezesi tarafından Ruslardan ve Ermenilerden kurtarıldı.

4. Sarıkamış 5 Nisan 1918'de 9 ncü Tüm. tarafından; Van Nisan 1918'de 5 ncı Tüm. tarafından kurtarıldı.

5. Gümrü 15 Mayıs 1918'de 9 ncü, 5 ncı Kafkas ve 11 ncı Tüm.ler tarafından işgal edildi.

6. Bnb. Hüsrev, 7 Mayıs 1918'de göreve başladı. Kur.Bşk.lığına ara boşluklarda Bnb. Avni vekalet etti.

7. Batum 14 Nisan 1918'de 37 ncı ve 10 ncü Kafkas Tüm.leri tarafından kurtarıldı.

8. Alb. Kazım (Org. ÖZALP)'dan sonra 20 Şubat'a kadar 36 ncı Tüme-
ne Kolordu Kurmay Başkanı Yb. Cavit komuta etti.

9. Erzincan 13 Şubat 1918'de 36 ncı Tüm. ve Batı Dersim Müfrezesi
birlikleri tarafından Ermenilerden kurtarıldı.

10. Trabzon ve Of 37 nci Tümen, Bayburt ve İspir 2 nci Kafkas Kolordu-
su birlikleri tarafından kurtarıldı.

11. Alb. Mürsel, 28 Mart 1918'de 5 nci Tüm. K. oldu.

12. Bnb. Zihni, 27 Mayıs 1918'den itibaren.

13. Yb. Cavit, 6 Nisan 1918'den itibaren.

14. Bnb. M. Süreyya, Mayıs 1918'den itibaren.

15. Yb. Ali Rıza, Ekim 1918'de koleradan vefat etti.

16. Muş'u 12 nci Tüm., Kop'u 6 ncı Tümen kurtardı.

17. Bnb. Hüseyin Vecihi, Büyük Taarruz Takip Harekatında, 17 Eylül
1922'de Bandırma sırtlarında şehit oldu.

18. Mamahatun 22 Şubat'ta, Aşkale 25 Şubat'ta, Yeniköy 26 Şubat'ta 9
ncu ve 36 ncı Tümen Süvari Bölükleri ve Yb. Deli Halit Müfrezesi tarafından
Ermenilerden kurtarıldı.

19. Kars 25 Nisan 1918'de, Yakup Şevki Paşa Grubu tarafından kurtarıldı.

1918 YAZINDA KUZEY KAFKASYA-AZERBAYCAN VE İRAN İÇLERİNE YAPILAN HAREKAT

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
ŞARK OR. GRUP K. (1)	Korg.	Mehmet Vehip Paşa (Korg. KAÇI)	(184-K.13)
ŞARK OR. GRUP K. V.	Korg.	Esat Paşa (Korg. BÜLKAT)	(184-166)
ŞARK ORDULARI GRUP K.	Tümg.	Halil Paşa (Korg. KUT) (2)	(184-166)
Şark Or.Gr.Hrk.Ş.Md.	Bnb.	Salih (Org. OMURTAK)	(12-232)
Şark Or.Gr.Kh.Sb.	Yzb.	Baki (Korg. VANDEMİR)	(4-32)
3 NCÜ ORDU KOMUTANI	Korg.	Esat Paşa (Korg. BÜLKAT)	(184-K.13)
3 ncü Or. Kur. Bşk Yrd..	Bnb.	Salih (Org. OMURTAK)	(12A-254)
6 NCI KOLORDU K.	Tuğg.	Mustafa Hilmi Paşa	(184-K.13)
3 NCÜ KAFKAS TÜM. K.	Yb.	Halit (Tümg. KARSIALAN)	(347-313)
3 ncü Kaf.Tüm.Kur.	Bnb.	Mehmet Ruhi (Bnb. SEÇKİN)	(347-336)
7 nci Kaf. A.K.	---	---	---
8 nci Kaf. A.K.	Bnb.	Mustafa Saffet (Alb.)	(346-575)
11 nci Kaf. A.K.	Bnb.	Yusuf Ziya (Alb.)	(345-344)
3 ncü Kaf. Top. A.K.	---	---	---
37 NCI KAF TÜM. K. (3)	Alb.	Kazım (Org. ÖZALP)	(12-179)
109 ncu Kaf. A.K.	Bnb.	Ali Rıza (Alb. BENLİ)	(347-347)
110 ncu Kaf. A.K.	Bnb.	Hüseyin Avni (Bnb.)	(347-101)
111 nci Kaf. A.K.	Yb.	Ali Rıza (Yb.)	(346-375)
37 nci Kaf. Top. A.K.	Bnb.	Eyüp Sami (Alb.)	(346-375)
5 NCI KAF TÜMENİ K. (4)	Alb.	Mürsel (Tümg. BAKÜ)	(12-133)
5 nci Kaf. Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Rüştü (Yb. TÜRKER)	(184-183)
9 ncu Kaf. A.K.	Bnb.	Cemil Cahit (Org. TOYDEMİR)	(370-K.18)
10 ncu Kaf. A.K.	Yb.	Osman	(370-K.18)
10 ncu Kaf. A.K.	Bnb.	Demir Ali (Alb. SOMDEMİR)	(347-54)
13 ncü Kaf. A.K.	Yb.	Ahmet Rıza (Alb.)	(370-K.18)
Mür. 2 nci Sv. A.K.	Bnb.	Zihni (Bnb. ORHON)	(370-K.18)
Topçu A.K.	Bnb.	Abdullah	(240-184)
36 NCI KAF TÜM. K. (3)	Alb.	Hacı Hamdi (Alb. PİRSELİMOĞLU)	(8-195)
36 NCI KAFKAS TÜM. K.	Yb.	Mustafa Asım (Yb. ASIMGİL) (7)	(346-613)
36 ncı Kaf. Tüm. Kur.	Yzb.	Yusuf Kamil (Tuğg. AKTUĞ)	(349-367)
106 ncı Kaf. A.K.	Yb.	İshak (Yb.)	(345-422)
107 ncı Kaf. A.K.	Yb.	Fazıl	(370-604)
108 ncı Kaf. A.K.	Bnb.	Mehmet Nuri (Bnb.)	(347-45)
36 ncı Kaf. Top. A.K.	Bnb.	Hüseyin Ragıp (Alb. GÜLER)	(354B-244)
RUMELİ MÜF. K. (5)	Yb.	Sadık	(201-57)
9 NCU ORDU KOMUTANI	Tuğg.	Yakup Şevki Paşa (Org. SUBAŞI)	(12-67)
9 ncu Or. Kur. Bşk.	Yb.	H. Hüsnü Emir (Tümg. ERKİLET)	(12A-228)
I NCI KAFKAS KOR. K.	Tuğg.	Kazım Paşa (Korg. KARABEKİR)	(12-162)
1 nci Kaf. Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Hüseyin Avni (Tümg. ULER)	(382-304)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

9 NCU KAF. TÜM. K.	Alb.	Rüştü (Tümg. ERDELHUN)	(184-157)
9 ncu Kaf. Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	Mehmet Fahri (Tuğg. ULUĞ)	(59-Ek)
17 nci Kaf. A.K.	Yb.	Mehmet (Yb.)	(347-134)
28 nci Kaf. A.K.	Bnb.	Mehmet Vasıf (Yb. ERBİL)	(346-430)
29 ncu Kaf. A.K.	Bnb.	Halil Reşat (Alb.)	(346-291)
9 ncu Kaf. Top. A.K.	Yb.	Osman Nuri (Alb.)	(351-543)
10 NCU KAF. TÜM. K.	Yb.	Kemalettin Sami (Korg. GÖKÇEN)	(12-219)
10 ncu Kaf. Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	Nasuh (Alb.)	(352-456)
30 ncu Kaf. A.K.	Bnb.	Mehmet Tevfik (Alb. ATALAY)	(346-465)
31 nci Kaf. A.K.	Yb.	İsmail Hakkı (Alb. KORAY)	(345-385)
32 nci Kaf. A.K.	Bnb.	İsmail (Yb.)	(345-389)
10 ncu Kaf. Top. A.K.	Bnb.	Mustafa İhsan (Yb.)	(346-633)
15 NCİ KAF. TÜM. K. (5)	Yb.	Süleyman İzzet (Yb. YEĞİNATI)	(247-1)
15 nci Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	İhsan	(370-K.19)
38 nci A.K.	Yb.	Selim	(240-138)
56 ncı A.K.	Bnb.	Mehmet Fehmi (Tuğg. TINAZTEPE)	(240-215)
107 nci A.K.	Yb.	Fazıl	(184-193)
15 nci Top. A.K.	Bnb.	Ziya Vehbi (Alb.)	(347-165)
4 NCÜ KOLORDU K. (6)	Tuğg.	Ali İhsan Paşa (Tümg. SABİS)	(184-K.13)
4 NCÜ KOLORDU K.	Alb.	Çolak Selahattin (Alb. KÖSEOĞLU) (8)	(Belge)
4 ncü Kor. Kur. Bşk.	Bnb.	Mustafa Kamil (Bnb.) (9)	(351-545)
4 ncü Kor. Kur.	Bnb.	Mahmut Sami (Bnb.)	(347-299)
5 NCİ TÜMEN K. (4)	Yb.	Mustafa İzzet (Tümg. YAVUZER)	(347-123)
5 nci Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	İsmail Hakkı (Tuğb. ULUÇINAR)	(347-295)
13 ncü A.K.	Yb.	Ali Rıza (Yb.)	(345-90)
14 ncü A.K.	Bnb.	Hüseyin Vecihi (Yb.)	(354-334)
15 nci A.K.	Yb.	Mehmet Sıtkı (Tümg. ÜKE)	(346-646)
5 nci Top. A.K.	Bnb.	Mehmet Şükrü (Alb. TETİK)	(347-173)
11 NCİ KAF. TÜM. K. (10)	Yb.	Cavit (Tümg. ERDELHUN)	(12-150)
11 nci Kaf. Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	Veysel (Tümg. ÜNÜVAR)	(454B-453)
18 nci Kaf. A.K.	Bnb.	M. Süreyya (Yb. KARAKAPLAN)	(347-209)
33 ncü Kaf. A.K.	Yb.	Mehmet Şükrü (Yb.)	(345-417)
34 ncü Kaf. A.K.	Bnb.	Hüseyin Hasbi (Alb. PİRSELİM)	(346-463)
11 nci Kaf. Top. A.K.	Yb.	Şerafettin (Yb.)	(346-104)
12 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Ali Rifat (Alb. EREL)	(184-247)
34 ncü A.K.	Bnb.	Yümnü	(396-441)
35 nci A.K.	Bnb.	Hikmet (Yb.)	(346-411)
36 ncı A.K.	Bnb.	Münir (Yb. KARAMAN)	(346-409)
12 nci Top. A.K.	Bnb.	Arif (Bnb.)	(346-627)
12 nci Top. A.K.	Yb.	Şehzade Abdürrahim (Yb.) (11)	(347-177)
MÜRETTEP SV. TUĞ. K.	Yb.	Akif (Tümg. ERDEMGİL)	(12-77)
12 nci Sv. A.K.	Bnb.	Ahmet Kadri (Bnb. GÜRERK)	(345-430)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBESİ ADI VE SOYADI**

Aşiret Sv. A.K.	Yb.	Abdurrahman (Yb.)	(346-94)
Aşiret Sv. A.K.	---	Yaba Bey	(351-465)
ŞARK OR.GR.BAŞMENZİL MÜF. Alb.	Alb.	Kazım (Korg. DİRİK)	(12-115)

Açıklamalar:

1. Şark Ordular Grubu 9 Haziran 1918'de teşkil edildi. Temmuz 1918'de Musul'daki 6 ncı Ordu Şark Orduları Grubu K.lığına bağlandı.
2. Vehip Paşa'nın 29 Haziran 1918'de istifa etmesi üzerine Ordular Grup Komutanlığına bir süre Esat Paşa vekalet etti ve 3 Temmuz'da Halil Paşa tayin edildi.
3. 37 nci Tümen Temmuz 1918'de Filistin'e gönderildi ve 36 ncı Tüm. I nci Kafkas Kolordusu emrinden 6 ncı Kor. Emrine verildi.
4. 8 Haziran'da, 5 nci Tümenin I alayı tarafından Tebriz; 5 nci Kafkas Tümeni tarafından Gence işgal edildi.
5. 15 nci Tüm. ile Rumeli Müfrezesi Romanya-Köstence'den Batum'a getirilen birliklerdir. (Haziran 1918)
6. 4 ncü Kor. 30 Temmuz'da Rumiye'yi işgal etti. (İran'da)
7. Yb. Mustafa Asım, 22 Ağustos 1918'den itibaren.
8. Alb. Selahattin (KÖSEOĞLU), Ali İhsan Paşa'nın 6 ncı Or. K.lığına gönderilmesi üzerine 6 Temmuz 1918'de atandı.
9. Bnb. Mustafa Kamil, 23 Ağustos 1918'de, tedavi için cepheden ayrılır.
10. 11 nci Tüm. 4 ncü Kor. Emrine Temmuz 1918'de verildi.
11. Yb. Şehzade Abdürrahim, 13 Ağustos 1918'den itibaren.

1918 SONBAHARINDA HAZAR DENİZİ KIYILARINA YAPILAN HAREKAT, İRAN VE KAFKASYA'NIN BOŞALTILMASI

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
ŞARK OR. GRUP K. (1)	Korg.	Halil Paşa (Korg. KUT)	(184-K.14)
Şark Orduları Gr. Kur. Bşk.	Alb.	Parakuvin (Alman)	(184-184)
Şark Orduları Gr. 2 nci Bşk.	Yb.	Hasan Basri (Korg. SARAN)	(245-397)
Şark Orduları Gr. Hrk.Ş. Md.	Bnb.	Salih (Org. OMURTAK)	(245-407)
Şark Orduları Gr. Kurmayı	Bnb.	Saffet (Alb. ARIKAN)	(245-422)
9 NCU ORDU K. (2) (3)	Tuğg.	Yakup Şevki Paşa (Org. SUBAŞI)	(12-67)
9 ncu Or.Kur. Bşk.	Yb.	H. Hüsnü Emir (Tümg. ERKİLET)	(12-67)
I NCİ KAF. KOR. K. (4)	Tuğg.	Kazım Paşa (Korg. KARABEKİR)	(12-162)
1 nci Kaf.Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Hüseyin Avni (Tümg. ULER)	(382-304)
1 nci Kaf.Kor.Kh.Sb.	Ütgm.	Kemal (Org. YAŞINKILIÇ)	(3-32)
9 NCU KAF. TÜM. K.	Alb.	Rüştü (Tümg. ERDELHUN)	(12-30)
9 ncu Kaf. Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Fahri (Tuğg. ULUĞ)	(59-Ek)
17 nci A.K.	Yb.	Mehmet (Yb.)	(347-134)
28 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Vasıf (Yb. ERBİL)	(346-430)
29 ncu A.K.	Bnb.	Halil Reşat (Alb.)	(346-291)
9 ncu Top. A.K.	Yb.	Osman Nuri (Alb.)	(351-543)
11 NCİ KAF. TÜM. K. (21)	Yb.	Cavit (Tümg. ERDELHUN)	(12-150)
11 nci Kaf. Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Veysel (Tümg. ÜNÜVAR)	(354B-453)
18 nci A.K.	Bnb.	M. Süreyya (Yb. KARAKAPLAN)	(347-209)
33 ncü A.K.	Yb.	Mehmet Şükrü (Yb.)	(345-417)
34 ncü A.K.	Bnb.	Hüseyin Hasbi (Alb. PİRSELİM)	(346-463)
11 nci Top. A.K.	Yb.	Şerafettin (Yb.)	(346-104)
36 NCİ KAF. TÜM. K.	Yb.	Mustafa Asım (Yb. ASIMGİL)	(346-613)
106 ncı A.K.	Yb.	İshak (Yb.)	(345-422)
107 nci A.K.	Yb.	Fazıl	(370-604)
108 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Nuri (Bnb.)	(347-45)
36 Top. A.K.	Bnb.	Hüseyin Ragıp (Alb. GÜLER)	(354B-244)
4 NCÜ KOLORDU K.	Alb.	Çolak Selahattin (Alb. KÖSEOĞLU) (17)	(Belge)
4 ncü Kor.Kur.	Bnb.	Mahmut Sami (Bnb.)	(347-299)
5 NCİ TÜMEN K. (5)	Yb.	Mustafa İzzet (Tümg. YAVUZER)	(347-123)
5 nci Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	İsmail Hakkı (Tuğb. ULUÇINAR)	(347-295)
13 ncü A.K.	Yb.	Ali Rıza (Yb.)	(345-90)
14 ncü A.K.	Bnb.	Hüseyin Vecihi (Yb.)	(354A-334)
15 nci A.K.	Yb.	Mehmet Sıtkı (Tümg. ÜKE)	(346-646)
5 nci Top. A.K.	Bnb.	İsmail Hayri (Tuğb.)	(347-288)
12 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Ali Rıfat (Alb. EREL) (6)	(184-235)
34 ncü A.K.	Bnb.	Yümnü	(396-441)
35 nci A.K.	Bnb.	Hikmet (Yb.)	(346-411)
36 ncı A.K.	Bnb.	Münir (Yb. KARAMAN)	(346-409)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBESİ	ADI VE SOYADI	
12 nci Top. A.K.	Yb.	Şehzade Abdürrahim (Yb.)	(347-177)
MÜR. SV. TUGAY K. (5)	Yb.	Akif (Tümg. ERDEMGİL)	(12-77)
KARS MÜS. MEV. K.	Alb.	Cavit (Tümg. ERDELHUN)	(184-160)
3 NCÜ ORDU K. (7)	Korg.	Esat Paşa (Korg. BÜLKAT)	(184-K.14)
3 ncü Or. Kur. Bşk. Yrd.	Bnb.	Salih (Org. OMURTAK) (8)	(12-232)
3 NCÜ KAFKAS TÜM. K.	Yb.	Halit (Tümg. KARSIALAN)	(347-313)
7 nci A.K.	---	---	
8 nci A.K.	Bnb.	Mustafa Saffet (Alb.)	(346-575)
11 nci A.K.	Bnb.	Yusuf Ziya (Alb.)	(345-344)
3 ncü Top. A.K.	---	---	
10 NCÜ KAFKAS TÜM. K.	Yb.	Kemalettin Sami (Korg. GÖKÇEN)	(245-407)
30 ncü A.K.	Bnb.	Mehmet Tefik (Alb. ATALAY)	(346-465)
31 nci A.K.	Yb.	İsmail Hakkı (Alb. KORAY)	(345-385)
32 nci A.K.	Bnb.	Hüseyin Hüsnü (Tuğb. KARTALTEPE)	(346-461)
10 ncü Top. A.K.	Bnb.	Mustafa İhsan (Yb.)	(346-633)
BATUM MÜST. MEV. K.	Tuğg.	Cemal Paşa (Üçüncü) (9)	(7-S.84)
45 nci A.K.	Yb.	İsmail Hakkı (Alb.)	(208-K.1)
177 nci A.K. (Rumeli Müf.)	Yb.	Sadık (19)	(201-57)
177 nci A.K.	Bnb.	Hopalı Ali Rıza (Alb. BENLİ)	(201-57)
KAFKAS İSLAM OR. K.	Fahri	Nuri Paşa (Yb. KİLLİGİL) (10-11)	(184-163)
	Tuğg.		
İslam Or. Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Nazım (Alb. YÜCEL) (12)	(240-5)
İslam Or.Kur.Bşk.	Yb.	Osman Nuri (Yb. ERÇİN)	(347-188)
İslam Or.K. Başyaveri	Yb.	Edip	(247-12)
İslam Or.K.Yaveri	Ütgm.	Asaf (Alb. Kılıç Ali)	(245-368)
İslam Or. Kurmayı	Ütgm.	K. Muzaffer (Org. TUĞSAVUL)	(222-125)
İslam Or.Hrk. Ş. Md.	Bnb.	Tevfik (Alb. BIYIKLIOĞLU)	(240-161)
İslam Or. Kurmayı	Bnb.	Naim Cevat (Bnb.)	(222-125)
İslam Or.Kh.Sb.	Yzb.	Sami (YANARDAĞ)	(222-125)
İslam Or.Top.Müfettişi	Bnb.	Kemal (Korg. DOĞAN)	(222-125)
İslam Or.Menzil Müfettişi	Yb.	Şefik	(240-149)
Siyasi Müşavir	---	Ahmet (AĞAOĞLU)	(222-125)
5 NCİ KAF. TÜM.K. (13)	Fahri	Mürsel Paşa (Tümg. BAKÜ) (6) (11)	(12-133)
	Tuğg.		
5 nci Kaf. Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Rüştü (Yb. TÜRKER)	(184-183)
9 ncü Kafkas A.K.	Yb.	Cemil Cahit (Org. TOYDEMİR) (22)	(240-Ek)
10 ncü Kafkas A.K.	Yb.	Osman Nuri (Yb. ERÇİN) (20)	(184-176)
10 ncü Kafkas A.K.	Yb.	Selim	(401-91)
13 ncü Kafkas A.K.	Yb.	Ahmet Rıza (Alb.)	(240-Ek)
106 ncü Kafkas A.K.	Yb.	İshak (Yb.)	(345-422)
Mür. 2 nci Sv.A.K.	Bnb.	Zihni (Bnb. ORHON)	(349-103)
Kafkas Top. A.K.	Bnb.	Abdullah	(240-184)
KUZEY KAF. ORDUSU K.	Tuğg.	Yusuf İzzet Paşa (Tuğg. MET)	(184-K.14)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

Kuzey Kaf.Or.Kur.Bşk.	Fahri Yb.	İsmail Hakkı (Tümg. BERKOK) (11)	(184-188)
Kuzey Kaf.Or.Kh.Sb.	Üğm.	Kemal (Org. YAŞINKILIÇ)	(3-32)
15 NCİ TÜM. K. (13) (14)	Yb.	Süleyman İzzet (Yb. YEĞİNATI)	(184-179)
15 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	İhsan	(214-Ek)
38 nci A.K.	Yb.	Selim	(240-138)
56 ncı A.K.	Bnb.	Mehmet Fehmi (Tuğg. TINAZTEPE)	(240-215)
107 nci A.K.	Yb.	Fazıl	(184-193)
107 nci A.K.	Bnb.	Adil (15)	(184-195)
15 nci Top. A.K.	Bnb.	Süleyman Avni (Bnb.)	(399-Ek)
4 NCÜ TÜM. K.	Fahri Alb.	Ahmet Şükrü	(184-188)
14 ncü A.K.	Yb.	Sadettin	(214-81)
14 ncü A.K.	Bnb.	Mehmet Murat (Alb. TINAZ) (18)	(354A-282)
12 nci A.K.	Yb.	Kemal	(214-86)
1 NCİ SV. TÜM.K.	Fahri Alb.	Akif	(184-189)
1 NCİ SV. TÜM.K.	Yb.	Nazım	(370-595)
4 ncü Milis Sv. A.K.	Yb.	Halim Pertev	(184-178)
AZERBAIJAN KOR. K. (16)	Tümg.	Ali Şeyhlinski Paşa	(184-K.14)
Cenup Grup K.	Alb.	Habib Salimof	(401-91)
Cenup Grup K.	Yb.	Halim Pertev	(370-583)
Garp Grup K.	Alb.	Cemil Cahit (Org. TOYDEMİR)	(370-583)
Şimal Grup K.	Fahri Alb.	Osman Nuri (Yb. ERÇİN)	(247-29)
Arkaz Grup K.	---	Alihanzade Kayıtmaz	(214-31)
Gimri Grup K.	Alb.	Mehmet Ruşen (Alb.)	(214-31)
Salyan Müfreze K.	Bnb.	Ahmet Hamdi	(240-102)
Müsüslü Müfreze K.	Yb.	Habib Salimof	(240-98)
Muha-Zakatal Mınt.K.	Alb.	Yusuf Ziya (Alb. ZARBUN)	(240-71)
Gökçay Müfreze K.	Bnb.	Recep	(240-78)
Mestağı Müfreze K.	Yb.	Hasan	(240-154)
Mestağı Mevki K.	Bnb.	Tevfik	(240-154)
Gence Milisleri K.	Yzb.	Hakkı	(240-71)
Tevfik Bey Müf. K.	Bnb.	Tevfik	(247-37)
Süvari Müfrezesi K.	Bnb.	Zihni (Bnb. ORHON)	(247-37)
Karayazı Sv. A.K.	Yb.	Nuh	(247-49)
Lezki Sv. A.K.	Yb.	Hüsrev Mirza Kaçar	(247-49)
Haçmaz Müfreze K.	Yb.	Sadettin	(247-161)
Kazak Nokta K.	Yb.	Kemal	(247-27)
46 ncı Tb. K.	Bnb.	Hasan	(240-83)

Açıklamalar:

1. Bu kuruluş 9 Eylül 1918 durumuna göre olup Musul'daki 6 ncı Ordu da (IRAK Cephesi) Şark Orduları Grubu emrindedir.
2. 21 Ekim 1918'de Şark Orduları Grubu lağvedildi ve bölgedeki birlikler 9 ncu Orduya bağlandı.
3. Mondros mütarekesinden sonra 9 ncu Ordu 1914 hududu gerisine çekildi ve 2 Nisan 1919'da 9 ncu Ordu lağvedildi.
4. 30 Ekim 1918'de I nci Kafkas Kor. Kh. lağvedildi ve tümenler doğrudan orduya bağlandı.
5. 5 nci Tüm. ve Sv. Tug. Eylül 1918'de Irak Cephesine gönderildi.
6. 12 nci Tüm.K.Alb.Rıfat ve 5 nci Kafkas Tüm.K.Mürsel Paşa İngilizler tarafından mütareke sonrasında tevkif edildiler.
7. 10 Ekim 1918'de 3 ncü Or.Kh. İstanbul'a gönderildi ve birlikleri 9 ncu Ordu emrine verildi.
8. Bnb. Salih (OMURTAK) 12 Ağustos-31 Ekim 1918'de 3 ncü Or.Kur. Bşk. Yrd.cılığı yaptı.
9. Cemal Paşa, Balkan Harbinde Redif Tüm. K.lığı yapan Alb. Cemal'dir. Bahriye Nazarı Cemal Paşa ve Mersinli Cemal Paşa değildir.
10. Nuri Paşa, Enver Paşa'nın küçük kardeşi olup Libya Cephesinden 25 Mayıs'ta Gence'ye gelerek, İslam Ordusunu teşkile başladı.
11. İslam ordusunda görev yapan subaylara kendi rütbesinden daha yüksek rütbeler verilerek subaylar bu fahri rütbeleri ile birliklerine emir komuta etmişlerdir.
12. Bnb. Mehmet Nazım, Kütahya Muharebesine 4 ncü Tüm.K. iken şehit oldu. Bu görevinden 25 Ağustos 1918'de ayrıldı.
13. 15 Eylül 1918 günü 5 nci ve 15 nci Tümenlerin verdiği zorlu muharebelerden sonra Bakü şehri kurtarıldı ve 17 Ocak 1919 günü İngilizlere terk edildi.
14. 15 nci Tüm. 6 Ekim 1918'de Derbent'i, 8 Kasım 1918'de Hazar Denizi kuzey kıyısındaki Petrofski (MOHAÇKALE) şehrini zaptetti, Dağıstanı kurtardı.

15. Yb. Fazıl'ın sevk ve idaredeki yetersizliği nedeniyle 20 Ekim 1917'de göreve getirildi.

16. Azerbaycan Kolordusunun teşkilatı hakkında açık bilgi yoktur. Burada belirtilen birlikler, daha ziyade 5 nci Kafkas ve 15 nci Tümenle beraber muharebelere katılmış milis birliklerdir.

17. Alb. Selahattin, 9 Eylül 1918'de hava değişimi ile cepheden ayrılır. (351-548)

18. Bnb. M. Murat, Eylül 1918'den itibaren.

19. Yb. Sadık, Ekim 1918'de başka bir göreve atandı. (373-54)

20. Yb. Osman Bakü Taarruzunda Kuzey Gr. K. oldu. Alayını, alayı taburlar halinde dağıtılan 38 nci A.K.'na devretti. (401-91)

21. 11 nci Kaf. Tüm., 20 Temmuz 1918'de Nahcivan'ı Ermenilerden kurtardı.

22. Yb. Cemil Cahit (Org. TOYDEMİR), 23 Eylül'de oluşturulan 1 nci Azerbaycan Tüm. K.lığına getirildi. 106 ncı, 9 ncu Kafkas alayları ile 1 nci ve 2 nci Azerbaycan alayları ve Azerbaycan Sv. A.'ndan kurulan bu tümen, 8 Kasım 1918'de Karabağ'ı kurtardı.

23. Yb. Mustafa Asım, 22 Ağustos 1918'de komutayı devraldı.

SİNA - FİLİSTİN - SURİYE CEPHESİ

SİNA-FİLİSTİN-SURİYE CEPHESİ HAREKATI

Süveyş Kanalı, Alman Başkomutanlığının harekât planlarındaki önemli hedeflerden biriydi. Almanlar, kanalı ele geçirmek suretiyle İngiltere'nin Hindistan'la irtibatını kesmek ve böylece İngilizlerin, Hindistan'dan getirecekleri askerlerle Avrupa Cephesini takviye etmelerine engel olmak istiyorlardı. Türkler de Mısır'ı tekrar etkileri altına almak suretiyle İslam alemindeki saygınlıklarını artıracaklarını umuyorlardı. Fakat, Kanala taarruz edebilmek için yaklaşık 200 km. genişliğindeki Sina Çölünü aşmak gerekiyordu. Bunun için de çok kuvvetli ve düzenli bir lojistik desteğe ihtiyaç vardı. Lojistik destek konusu ise, Türk Ordusunun en zayıf yanıydı. Buna rağmen Türk Başkomutanlığı, Almanların baskısıyla çok kuvvetli lojistik desteğe ve özel donatıma ihtiyaç gösteren bir harekate girişmekten çekinmedi. Filistin Cephesinde cereyan eden askeri harekâtı 1 nci Kanal Seferi, 2 nci Kanal Seferi ve İngiliz genel karşı taarruzu olarak üç bölüm halinde özetlemek mümkündür.

1 nci Kanal Seferi:

Kanal harekâtına Suriye'de bulunan 4 ncü Türk Ordusu görevlendirildi ve Ordu Komutanlığına Bahriye Nazırı Cemal Paşa atandı. Hem Suriye'yi savunmak hem de kanalı ele geçirmek görevini alan Ordu komutanı, elindeki kuvvetlerin yetersiz olduğunu belirterek, emrine, en az iki tümenin daha verilmesini istedi. Bunun üzerine Türk Başkomutanlığı, daha önce (2 Kasım 1914) 4 ncü Ordu emrine girmek üzere İzmir'den yola çıkarılmış olan 10 ncu Tümen'e ilaveten Tekirdağ'daki 8 nci Tümenin de Suriye'ye gönderilmesine karar verdi. Ayrıca Hicaz'da bulunan 22 nci Tümen'den de yararlanılmasına müsaade etti. Böylece 4 ncü Ordunun kuvveti 9 tümene çıkmış oluyordu. Fakat, hem Suriye ve Filistin kıyılarının savunulması ve iç güvenliğin sağlanması bakımından hem de Sina Çölü'nde büyük kuvvetlerin lojistik desteğinin sağlanmasında karşılaşılan büyük güçlükler yüzünden bu kuvvetin ancak üçte biri kanal harekâtına katılabildi.

Kanala taarruz görevi 8 nci Kolordu'ya verildi. 14/15 Ocak 1915 gecesi asıl kuvvetiyle Birüssebi'den hareket eden ve üç koldan kanal istikametinde ilerleyen seferi kuvvet, bir piyade tümeniyle (25 nci Tümen), iki alay muharebe grubundan (69 ncü ve 80 nci Piyade Alayları) kurulmuştu, 10 ncu Tümen

ikinci kademeyi teşkil edecek ve 20 Ocak'ta Birüssebi'den hareket ederek 5-6 günlük mesafeyle orta yürüyüş kolunu takip edecekti.

Seferi kuvvet, Ocak ayı sonlarında kanalın doğu kıyısına vardı. Kanalı savunan İngiliz kuvvetleri, üç grup halinde tertiplenmiş 16 piyade taburu, üç süvari bölüğü, dört hecinsüvar bölüğü, bir topçu tugayıyla dört bataryadan, ayrıca İsmailiye'de ihtiyatta tutulan iki piyade, bir süvari tugayından oluşuyordu. Geçişin 2/3 Şubat gecesi Timsah Gölüyle Acı Göl arasındaki bölgeden yapılmasına ve birinci kademede dört piyade taburunun geçirilmesine karar verildi. Burası Kanalın, İngilizler tarafından en kuvvetli tutulan kesimiydi. Geçiş yapacak olan dört piyade taburunun karşısında yedi piyade taburu bulunuyordu. Ayrıca İsmailiye'de ihtiyatta tutulan kuvvetler özellikle süvari tugayı kısa sürede bu kesime yetişebilecek durumdaydı. Geçiş aracı çok azdı. Mevcut tombazların büyük kısmı, daha ilk geçişte makineli tüfek ateşiyle işe yaramaz hale geldi. Şiddetli ateş karşısında tombazların geri getirilmesi de çok zordu. Kanalı geçebilen 500-600 kişilik Türk kuvveti imha edildi. İkinci kademede ki 10 ncü Tümenin bir alayı (28 nci Alay) kanala yanaştırılarak şiddetli bir ateş muharebesine girildiyse de sonuç alınamadı. Bunun üzerine muharebe meydanında bulunan 4 ncü Ordu Komutanı Cemal Paşa, Sina Çölünü boşaltarak, Gazze-Birüssebi-Maan hattına çekilmeye karar verdi. Böylece 1 nci Kanal Seferi, başarısızlıkla sonuçlanmış oldu. Bununla beraber, İngiltere'nin dikkatini kanal bölgesine çekmek, İngilizlerin burada büyük kuvvetler tutmalarını sağlamak suretiyle Alman sevk ve idaresinin amacına bir ölçüde hizmet etmiş olduğu söylenebilir.

2 nci Kanal Seferi:

Birinci Kanal Seferinin başarısızlıkla sonuçlanmasından hemen sonra kanala tekrar taarruz etmek için hazırlıklara başlandı. Fakat İngiliz ve Fransız kuvvetlerinin 25 Nisan 1915'te Gelibolu Yarımadası'na çıkarılmaları üzerine Suriye'deki üç tümenin (8 nci, 10 ncü ve 25 nci Tümen'ler) Çanakkale Cephesine gönderilmesi, kanala taarruzun ertelenmesine neden oldu. Bununla beraber hazırlıklara devam edildi.

Demiryolu yapımı hızlandırıldı. Sina Yarımadasına kadar 264 km.lik hat döşendi. Yeniden yapılan ya da onarılan karayolunun uzunluğu 570 km.yi buldu. Çanakkale'ye gönderilen tümenlerin yerine yeni tümenler kuruldu. Su sorununu önemle ele alındı. Yeni kuyular açılarak motorlu tulumlarla donatıldı.

Ayrıca 38 km. uzunluğunda su borusu döşendi. Muhabere ve irtibat işlerine de önem verildi; 100 km. uzunluğunda telgraf hattı yapıldı.

Bütün bu hazırlıklara rağmen birlikler, kanala taarruz için gerekli modern silah ve araçlara sahip değildiler. Bu arada Sırbistan yolu da açılmış olduğundan Türk Ordusunun silah ve gereç eksikliğini gidermek amacıyla Almanya'dan altı makineli tüfek bölüğü, 15 cm.lik bir obüs bataryası, 10 cm.lik bir top bataryası, dört uçaksavar takımı, iki filodan kurulu bir hava grubu, bir muharebe ve iki telsiz takımı, dört kamyon takımı, 21 cm.lik bir havan bölüğü, iki seyyar hastaneyle Avusturya'dan 12 toplu bir dağ taburu gönderildi. Bu kuvvetler, "Paşa Kolu" kapalı adıyla anılıyordu. Fakat bu birliklerin taşınması çok zaman aldı; ancak Temmuz ayı ortalarında tamamlanabildi.

İngilizler Çanakkale'yi boşalttıktan sonra (Ocak 1916) kuvvetlerini ilk önce Mısır'da toplamışlardı. Buradaki kuvvetleri 13 tümendi ve toplam mevcudu 300.000 kişiyi buluyordu. Fakat Mart ayından sonra çölde hareket yapamayacağını düşünerek Mısır'daki kuvvetlerinin bir kısmını Avrupa ve Selanik Cephesine, bir tümenlerini de Irak'a gönderdiler, Temmuz 1916'da Kanal bölgesindeki İngiliz kuvveti dört piyade tümeni, Anzak Kolordusu ve bir süvari tümeninden ibaretti. Bununla beraber İngilizler, Sina Çölünü geçerek Filistin'e taarruz için hazırlanmaktaydılar. Kuvvetlerinin bir kısmını Kanal'ın doğusuna geçirmişler, çölde demiryolu yapmışlardı.

Çöldeki İngiliz kuvvetleri karşısında zayıf Türk birlikleri bulunuyor ve bu birlikler keşif taarruzları yapıyorlardı. Bu taarruzlar oldukça başarılıydı. Hatta 23 Nisan 1916 günü yapılan Katya Baskınından bir İngiliz alayından (23 subay, 257 er) esir almışlardı.

Bu arada Arap milliyetçileri de isyan etti (Haziran 1916). İsyan harekâtını Mekke Şerifi Hüseyin ile oğlu Faysal yönetiyordu. Türk Ordusu Hicaz'daki kuvvetlerini takviye etmek zorunda kaldı. Buna rağmen isyan bastırılmadı. 9 Temmuz'da İslam'ın kutsal kenti Mekke, isyancıların eline geçti.

İşte 2 nci Kanal Seferi böyle bir ortam içerisinde yapıldı. Seferi Kuvvet Komutanlığına Alman Albayı Von Kress atanmıştı. Emrine verilen kuvvet, bir piyade tümeni (3 ncü Tümen) ile Alman Paşa kolundan ve bağlı birliklerden oluşuyordu. Mevcudu 10.000'i muharip olmak üzere 20.000 kişi kadardı. İkmal işleri 5.000 deveyle sağlanacaktı.

Bu kez harekâtın hedefi kanalı geçmek değil, doğu kıyısını ele geçirmekti. Fakat gerekli lojistik destek sağlanmadan Temmuz ayında yapılacak çöl harekâtıyla bu amacın bile sağlanamayacağı kısa sürede anlaşılmış ve İngilizleri Mısır'da büyük kuvvetler bulundurmaya zorlayacak bir taciz harekâtıyla yetinmeye karar verilmişti.

Seferi kuvvetin öncüsü (üç piyade taburu, dört makineli tüfek bölüğü, üç batarya) 16 Temmuz 1916'da Elariş'ten hareket etti. Büyük kısım iki koldan güçlükle ilerledi ve 4 Ağustos 1916'da Nomani Muharebesi cereyan etti. İngilizler tahkimli bir mevzide savunuyorlardı. Cepheyi bir piyade tümeni (52 nci Tümen), bir piyade tugayı (53 ncü Tümen) ve iki piyade taburuyla tutmuşlardı. Bir süvari tümeni (Anzak Sv.Tüm.) ihtiyatta bulunuyor, 42 nci Piyade Tümeni de demiryoluyla cepheye naklediliyordu. 4 Ağustos günü, bu tümenin 2/3'ü cephe gerisine taşınmış durumdaydı.

Seferi Kuvvet Komutanı Von Kress, düşmanı bir piyade alayıyla cepheden tespit ederken iki piyade alayıyla güney kanadından kuşatmaya karar verdi. Kuşatma manevrası başlangıçta başarıyla uygulandıysa da düşman süvarisinin karşı taarruzları, kuşatma yapan kuvvetlerin ağır zayıat vermelerine neden oldu. 39 ncü Piyade Alay Komutanı ve 500 erle bir dağ bataryası esir oldu. Burada 42 nci Tümenin de muharebeye girmek için hazırlandığının haber alınması üzerine Von Kress, 4 Ağustos akşamı geri çekilmeye karar verdi. Fakat çekilme kararı zamanında ulaştırılamadığından iç kanattan kuşatma yapan 32 nci Piyade Alayı, gece mevziinde kaldı, üstün düşman taarruzlarına karşı kahramanca savundu, ama gün ağarırken teslim oldu.

İngilizler çekilen Türk kuvvetlerini üstün kuvvetlerle takip ettiler (Altı süvari tugayı, iki piyade tümeni). İki kuvvet birkaç kez muharebeye tutuştu. En son 9 Ağustosta cereyan eden muharebeden sonra İngilizler takip harekâtını durdurdular. Türk kuvvetleri 14 Ağustos'ta Elariş'te toplandı. Böylece bir ay devam eden II nci Kanal seferi de sonuçlanmış oldu. Taktik bakımdan başarısız bir hareket olmakla beraber, İngilizleri, Kanal'ın güvenliği için Filistin'in istilasına ve dolayısıyla bu bölgeye büyük kuvvetler ayırmaya zorlamış olduğu için Alman amacına hizmet etmiş oldu.

2 nci Kanal Seferi'ndeki Türk zayıatı, harekâta katılan Alman ve Avusturya birlikleri de dahil 4000, İngilizlerin zayıatıysa 1130 kişidir.

İngiliz Genel Karşı Taarruzu:

2 nci Kanal Seferindeki yenilgiden sonra Türklerin Sina Yarımadası'nda örtme kuvvetleri bırakarak çekilmeleri üzerine İngilizler, ilk hedef olarak çölü geçmeye ve eski Türk sınırına kadar ilerlemeye karar verdiler. Bundan sonra da Güney Suriye'nin işgalini düşünüyorlardı.

Çöldeki Türk örtme birlikleri çok zayıf olduğundan ve mevsim de daha büyük kuvvetlerin kullanılmasına elverişli olmadığından İngilizler, çölü geçmek üzere kurdukları Doğu Seferi Kuvvetine üç piyade, üç süvari tümeni tahsis etmişlerdi. Doğu Seferi Kuvveti, çölde yapılacak, demiryolu ve su tesislerine ayak uydurarak yavaş yavaş ilerleyecek, Türk örtme birlikleri İngiliz süvarisi tarafından kuşatılarak imha edilecekti.

İngilizler, planları gereğince, zayıf örtme kuvvetlerini atarak 1916 yılı sonlarına doğru Elarış'e yaklaştılar ve Sina bölgesinde büyük kuvvetler topladılar. Nihayet 22 Aralık 1916'da deniz kuvvetlerinin de desteğiyle taarruz ederek Elarış'i ele geçirdiler. Böylece Sina Çölünü Türk kuvvetlerinden tamamen temizlemiş oldular. Bunun üzerine Türk birlikleri, Gazze-Şeria-Birüssebi hattında savunma için tertiplenerek mevzilerini berkitmeye başladılar. Bu mevzi, 4 ncü Türk Ordusunun iki piyade (3 ncü, 16 ncı), bir süvari (3 ncü) tümeninden oluşan 22 nci Kolordusu tarafından tutulmuştu. Ordunun diğer iki kolordusu (12 nci, 8 nci Kolordu'lar) Adana, İskenderun ve Suriye kıyılarını korumakla görevlendirilmişti. Çünkü İngilizlerin İskenderun bölgesine ya da Suriye kıyılarına bir çıkarma yapmasından korkuluyordu.

İngilizlerin teşvikiyle 5 Haziran 1916'da başlayan Arap ayaklanması, Sina Yarımadası boşaldıktan sonra daha da genişledi. Çünkü bu arada Araplar, Kızıldeniz'de bazı kıyı kesimlerini ele geçirmişler ve denizyoluyla İngilizlerden yardım almaya başlamışlardı. 1917 yılı Temmuzunda Akabe Limanının Arapların eline geçmesiyle karadan da temas sağlanacak ve Araplar, İngilizlerle birlikte Türklere karşı savaşacaklardır. Ayrıca ayaklanma, Suriye'ye de sıçrayacağından 4 ncü Ordunun geri güvenliği önemli bir sorun teşkil edecektir. Bu itibarla kıyılara ve geri bölgeye iki kolordu ayrıldı.

İngilizler, ilk önce Türk mevziinin kuzey kanadındaki Gazze'yi ele geçirmek istediler. 26 Mart 1917 günü üç piyade, iki süvari tümeni ve bir hecin süvari tugayı ile taarruz ettiler (1 nci Gazze Muhaberesi). Gazzeyi savunan Türk kuvvetleri, iki piyade alayı, bir piyade taburu ve dört bataryadan oluşuyordu.

Muharebenin devamı sırasında 3 ncü ve 16 ncı piyade tümenleriyle bazı topçu birlikleri de bu bölgeye sevk edilmiş, 53 ncü Tümen güneye kaydırılmıştır. Fakat irtibatın yetersizliği yüzünden bu birliklerin hareketi gecikmiş, Gazze'deki zayıf Türk kuvvetleri, üstün İngiliz kuvvetlerine karşı akşama kadar savaşmak zorunda kalmışlardır. Buna rağmen çok üstün bir savunma yapan Türk kuvvetleri karşısında ağır zayıat veren İngilizler, 27 Mart günü muharebeyi keserek geri çekildiler. 3000 kişilik kuvvetiyle 18.000 kişilik İngiliz kuvvetinin taarruzlarına karşı koyan Gazze Garnizonunun bu zaferde şeref payı çok büyüktür, 1 nci Gazze Muharebesi'nde Türklerin zayıatı yaklaşık 1500, İngilizlerinkiyse 2700 kişi kadardır. İngilizler 19 Nisan 1917'de donanmanın da desteğinde ve daha geniş bir cepheyle taarruzlarını yineledilerse de (II nci Gazze Muharebesi) bir başarı sağlayamadılar. Yaklaşık 6.500 kişi zayıat vererek çekilmek zorunda kaldılar. Türklerin zayıatı 2.000 kişi kadardı.

Gazze muharebelerinden kısa bir süre önce Bağdat'ın İngilizler tarafından işgali (11 Mart 1917), Arap ve İslam aleminde çok kötü bir etki yapmış, Türklerin ve Almanların saygınlıklarını yitirmelerine, İngilizlerin etkilerini artırmalarına neden olmuştu. Alman Başkomutanlığı, bu kötü durumun düzeltilmesi için -yani daha çok siyasi nedenlerle- Bağdat'ın geri alınmasını çok istiyordu. Bu harekât için gerekli askeri ve gerekli maddi yardımı yapacağını Türk Başkomutanlığına vaat etti.

Bu amaçla; Galiçya, Makedonya ve Romanya'dan anayurtta dönen birliklerle yeni kurulan tümenlerden yararlanılarak Halep'te 7 nci Türk Ordusunun kurulmasına ve Irak'taki 6 ncı Türk ordusuyla bu yeni kurulan 7 nci Ordunun bir Ordular Grubu halinde birleştirilmesine karar verildi (Yıldırım Ordular Grubu). Ordular Grubu Komutanlığına, harpten önce Prusya Harbiye Nazırlığı, 1914'ten 1916'ya kadar Alman Orduları Genelkurmay Başkanlığı görevlerinde bulunmuş ve son olarak Romanya'daki 9 ncu Alman Ordusuna komuta etmiş olan Genaral Von Falkenhayn atandı. Almanlar, Yıldırım girişimi için üç piyade taburu, üç makineli tüfek bölüğü, üç süvari ve üç bomba takımıyla hava birlikleri ve fenni birliklerden oluşan ve "Asya kolu" kapalı adıyla anılan tugay çapında bir kuvvet de tahsis ettiler. Ayrıca beş milyon Alman altını verdiler. Falkenhayn'ın karargâhında 65 Alman, 9 Türk subayı bulunuyordu. Bütün bunlar, Almanların, büyük İngiliz kuvvetlerini Kanala bağlamak isterken kendilerini de ne derecede bölgeye angaje etmiş olduklarını göstermesi bakımından ilginçtir.

Bu hazırlıklar yapılırken Arap ayaklanması ve İngilizlerin kuvvetlerini artırmaları yüzünden Filistin'deki durum daha ciddi bir tehlike halini aldı. Buna karşın, Rusya'daki ihtilalin Rus askerleri arasında bir gevşeme ve dağılmaya neden olmasıyla Doğu'da ve Irak'ta hareket hızını kaybetti. Bu gelişme karşısında 7 nci Ordunun Filistin'de kullanılmasına karar verildi. Filistin Cephe-
sindeki harekât Yıldırım Ordular Grubu Komutanlığı tarafından yönetilecek, Irak'taki 6 ncı Ordu da bu komutanlığa bağlı kalacaktı. 4 ncü Ordu ise, Suriye ve Batı Arabistan Genel Komutanlığına atanan Bahriye Nazın Cemal Paşanın emrinde kalarak kıyıların ve geri bölgenin güvenliğini sağlayacaktı.

1917 Ekiminin sonlarında Gazze-Birüssebi hattında savunan Yıldırım Ordular Grubunun (7 nci, 8 nci Ordu) kuvveti, on piyade, bir süvari tümeninden oluşuyordu. Bir piyade tümeniyle (20 nci Tümen) Alman Asya kolu henüz Halep'teydi.

General Allenby komutasındaki İngiliz kuvvetleri yedi piyade, üç süvari tümeniyle bir hecinsüvar, bir Hint, bir karma tugaydan ibaretti. İlk bakışta tarafların kuvvetleri hemen hemen denk gibi görünürse de Türk tümenlerinin mevcudu çok düşüktü. Ayrıca ağır silah ve topçu bakımından da İngilizler üstündü. Alman Asya kolu daha yoldaydı.

31 Ekimde İngilizler taarruza geçtiler. Gazze, Birüssebi Meydan Muharebelerinde Türk mevzii yarıldı (7 Kasım). Türk birlikleri Kasım ayı ortasında Kudüs-Yafa hattına çekildi. Fakat burada da İngiliz taarruzlarını durdurmak mümkün olmadı. 8 Aralık 1917'de Kudüs düştü. Türk birlikleri Kudüs'ün kuzeyine çekilmek zorunda kaldılar.

Kudüs'ün düşmesi üzerine Yıldırım Ordular Grubu Komutanı General Falkenhayn görevden alınarak yerine Liman Von Sanders atandı ve Türk kuvvetleri yeniden teşkilatlandırıldı. 1918 yılı başlarında Yıldırım Ordular Grubu; on piyade, bir süvari tümeninden oluşan ve ancak 28.000 kişiyi bulan kuvvetiyle yaklaşık 100 km.lik bir cepheyi savunmaya çalışıyordu. Yafa ile Lut Gölü arasındaki bir mevzide tertiplenmişti. Türkler bu mevzide uzun süre tutunmayı başardılarsa da lojistik desteğin yetersizliği açlık, susuzluk ve bilhassa hastalık yüzünden mevcutları 23.000'e düştü.

Nihayet 19 Eylül 1918'de büyük kuvvetlerle üç grup halinde taarruza geçen İngilizler bu cepheyi de yarıdılar (Nablus Meydan Muharebesi), 20 Eylül'de İngiliz Süvarisi Nasıra'daki Yıldırım Ordular Grubu Karargâhına kadar girdi. 21 Eylül'de Ordular Grubu Komutanı Dera'ya kadar çekilme kararı verdi.

7 nci Ordu Komutanı Mustafa Kemal Paşa (ATATÜRK), düşman süvarisini Bisan'da durdurmayı başardı. Böylece Türk kuvvetlerinin Şeria Nehri doğusuna geçişini güvence altına almış oldu. Çekilme 10 Ekim'e kadar devam etti. 1 Ekim'de Şam düştü. Bu yenilgi üzerine Yıldırım Ordular Grubu Komutanı Liman Von Sanders, komutayı Mustafa Kemal Paşaya bırakarak karargâhıyla Adana'ya çekildi. 25 Ekim'de Halep, İngiliz ve Arap kuvvetlerinin eline geçti. Mustafa Kemal Paşa emrindeki kuvvetlerle (beş piyade tümeni) İskenderun-Cerabulus mevziinde İngiliz taarruzlarını durdurdu. Bu hat Türk İstiklal Harbi sırasında milli sınır olarak kabul edilmiştir.

BİRİNCİ DÜNYA HARBİ BAŞLANGICINDA SİNA-FİLİSTİN CEPHESİ

MAKAM/BİRLİK

RÜTBE ADI VE SOYADI

4 NCÜ ORDU K. (ŞAM) (1)	Tümg.	Zeki Paşa (Halepli) (2)	(235-98)
4 NCÜ ORDU KOMUTANI	Tümg.	Ahmet Cernal Paşa (Korg. - Büyük) (3)	(235-98)
4 ncü Ordu Kur. Bşk.	Alb.	Frankenberg (Alman)	(235-184)
4 ncü Ordu Hrk.Ş. Md.	Yb.	Ali Fuat (Org. ERDEN)	(200-17)
4 ncü Or. İsth. ŞbMd.	Bnb.	Refet (Tümg. BELE)	(355-47)
4 ncü Or.İsth.Şb.Kur.	Yzb.	Mehmet (Şamlı)	(372-67)
4 ncü Or.Emir Sb.	Yzb.	Hasan İskender (Bnb. AKKOÇ)	(347-349)
8 NCİ KOR. K. (KUDÜS)	Alb.	Cemal (Mersinli - Tümg.)	(235-K.1)
8 nci Kor.Kur.Bşk.	Yb.	Ali Fuat (Korg. CEBESOY)	(235-K.1)
8 nci Kor.Kurmayı	Bnb.	Ethem Servet (Alb. BORAL)	(347-18)
8 nci Kor. Kurmayı	Yzb.	Halit (Alb. AKMANSÜ)	(205-28)
23 NCÜ TÜM. K. (NABLUS)	Yb.	Ali Behçet (Alb. GÜNAY)	(235-K.1)
23 ncü Tüm. Kur.Bşk.	Bnb.	Mustafa İzzet (Alb.)	(235-K.1)
67 nci A.K.	Bnb.	Ali Rıza (Bnb.)	(235-K.1)
68 nci A.K.	Bnb.	Kemal	(235-K.1)
23 ncü Top. A.K.	Bnb.	Ahmet Selahattin	(235-K.1)
25 NCİ TÜM. K. (Halilürrahman)	Alb.	Hilmi	(235-K.1)
25 nci Tüm. Kur.Bşk.	Bnb.	Mustafa İzzet (Tümg. YAVUZER)	(235-K.1)
73 ncü A.K.	Bnb.	Mehmet Reşit (Yb.)	(235-K.1)
74 ncü A.K.	Bnb.	Fahrettin (Yb.)	(235-K.1)
75 nci A.K.	Bnb.	O. Fevzi	(235-K.1)
25 nci Top. A.K.	Bnb.	Mehmet Ali (Yb.)	(235-K.1)
27 NCİ TÜM. K. (BİRÜSSEBİ)	Alb.	Zeki	(235-K.1)
27 nci Tüm. Kur.Bşk.	Bnb.	Ethem	(235-K.1)
27 nci Tüm.Kur.	Bnb.	Sadullah (Alb. GÜNEY)	(12A-203)
79 ncu A.K.	Yb.	Ethem	(235-K.1)
80 nci A.K.	Bnb.	Rıfat	(235-K.1)
81 nci A.K.	Yb.	Hamdi	(235-K.1)
27 ni Top. A.K.	Bnb.	Mazhar	(235-K.1)
12 NCİ KOR. K. (HALEP)	Tümg.	Fahrettin Paşa (Korg. TÜRKKAN)	(7-S.102)
12 nci Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Yasin Hilmi (Alb.) (5)	(372-67)
12 nci Kor.Kur.	Yzb.	Fikri (Bnb. TOGO)	(347-263)
35 NCİ MÜR.TÜM. K. (HALEP) (4)	Yb.	Ahmet	
103 ncü A.K.	Yb.	Ahmet Tevfik	(345-61)
104 ncü A.K.	Yb.	Mahmut (6)	(235-145)
104 ncü A.K.	Bnb.	Mehmet Sadık (7)	(345-284)
105 nci A.K.	Yb.	Mehmet Hamdi	(345-280)
35 nci Top. A.K.	Bnb.	Ahmet Adem (Bnb.)	(345-479)
36 NCİ MÜR. TÜM. K. (HAMA) (4)	Alb.	Şamlı Yusuf Ziya (COŞKUN)	(249-149)
106 nci A.K.	Bnb.	Ahmet Fazıl (Alb.)	(346-605)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
107 ncı A.K.	---	---	
108 ncı A.K.	---	---	
36 ncı Top. A.K.	Bnb.	Süleyman Şevket (Bnb.)	(346-497)
33 NCÜ SV. A.K.	Bnb.	Ahmet Fehmi (Bnb. DEMİRSU)	(346-233)
22 NCİ HİCAZ TÜMEN K.	Alb.	Mehmet Vehip (Korg. KAÇI)	(235-106)
GÖNÜLLÜ TOPLAMA	Bnb.	Mümtaz	(235-74)
ÖZEL KH. (ŞAM)			
GÖNÜLLÜ TOPLAMA	Yb.	Kuşçubaşı Eşref (Yb. SENCER)	(235-74)
ÖZEL KH. (ŞAM)			
ŞAM Or. Menzil Müfettişi	Bnb.	Kazım (Tümg. DİRİK)	(12-115)
KUDÜS Menzil Müfettişi	Yb.	Ali Ruşen (Alb.)	(200-57)
BİRÜSSEBİ Hudut Komutanı	Alb.	Behçet	(200-57)
KUDÜS Mıntaka Komutanı	Tümg.	Back Paşa (Alman)	(200-57)
HALEP Harp Tekalifi Kom. Bşk.	Yb.	Ali	(235-145)

Açıklamalar:

1. Barış zamanındaki 2 nci Ordu Müfettişliği seferde 4 ncü Ordu K.lığına dönüştürüldü. (6 Eylül 1914)
2. Balkan Harbinde Vardar Ordusu K.lığı yapmış olan Zeki Paşa Başkomutanlığın Kanal Seferi projesine karşı çıktığı için görevden alındı ve yerine 18 Kasım 1914'de Bahriye Nazırı Cemal Paşa atandı. 6 Aralık 1914'de Şam'a geldi.
3. Cemal Paşa aynı zamanda Suriye ve Batı Arabistan Genel Valiliği görevini de üzerine aldı.
4. 35 ncü Tümen (14 Aralık 1914) Irak Cephesine, 36 ncü Tümen (Haziran 1915) Doğu cephesine gönderildi.
5. Bnb. Yasin Hilmi, sonraki yıllarda Irak Başbakanı olan General Yasin el-Haşimi'dir.
6. Yb. Mahmut, 1 Aralık 1914'te yetersizliğinden dolayı emekli edildi.
7. Bnb. Mehmet Sadık, 24 Mart 1916'da şehit oldu.

BİRİNCİ KANAL SEFERİ (14 OCAK – 5 ŞUBAT 1915)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
4 NCÜ ORDU KOMUTANI	Tümg.	Ahmet Cemal Paşa (Korg. - Büyük)	(235-184)
4 ncü Ordu Kur. Bşk.	Alb.	Von Frankenberg (Alman)	(235-184)
4 ncü Or.Hrk.Ş.Md.	Yb.	Ali Fuat (Org. ERDEN)	(235-184)
4 ncü Or.İsth.Ş.Md.	Bnb.	Refet (Tümg. BELE)	(235-184)
4 ncü Or.İsth. Ş. Md.	Yzb.	Çobanoğlu Zeki (Yb. ÇOBANOĞLU)	(207-60)
4 ncü Or.K.Yaveri	Yzb.	Selahattin	(200-93)
KUVVEİ SEF K. (8 NCİ KOR.)	Tuğg.	Cemal Paşa (MERSİNLİ)	(235-K.4)
Kuvvei Sef.Kur.Bşk.	Yb.	Von Kress (Alman)	(235-122)
Kuvvei Ser. Kur.Bşk.Yrd.	Bnb.	Halit (Alb. AKMANSÜ)	(205-29)
Kuvvei Sef. Kurmayı	Bnb.	Sadullah (Alb. GÜNEY)	(200-112)
Kuvvei Sef. Kurmayı	Bnb.	Ethem Servet (Alb. BORAL)	(12A-117)
Kuvvei Sef. K.Yaveri	Yzb.	Ekrem (Korg. BAYDAR)	(200-49)
MERKEZ KOLU K.	Yb.	Ali Fuat (Korg. CEBESÖY)	(235-K.4)
(25 nci Tüm.) (1)			
25 nci Tüm.Kur. Bşk.	Bnb.	Mustafa İzzet (Tümg. YAVUZER)	(205-K.4)
68 nci A.K.	Yb.	Kemal (Alb.)	(200-101)
73 ncü A.K. (2)	Bnb.	Servet	(235-K.1)
74 ncü A.K.	Yb.	Fahrettin (Yb.)	(235-K.1)
75 nci A.K.	Bnb.	O. Fevzi	(235-K.1)
Hecinsüvar A.K.	Yb.	Sadık	(235-267)
25 nci Sahra Top. A.K.	Bnb.	Mehmet Ali (Yb.)	(235-K.1)
SAĞ KOL K. (80 nci A.)	Bnb.	Rıfat	(234-125)
SAĞ KOL K. (80 nci A.) (4)	Bnb.	Refet (Tümg. BELE) (3)	(235-202)
Gönüllü Atlı Bedeviler K.	Bnb.	Mümtaz	(235-125)
SOL KOL K. (69 ncu A.)	Yb.	Musa Kazım (Tümg.)	(235-125)
Gönüllü Atlı Bedeviler K.	Yb.	Kuşçubaşı Eşref (Yb. SENCER)	(235-125)
10 NCU TÜMEN K. (1)	Alb.	Von Trommer (Alman)	(181-K.3)
10 ncü Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	Filibeli Rüstü (Korg. AKIN)	(4-28)
28 nci A.K.	Yb.	Osman Nuri (Yb. KİRİŞCİOĞLU)	(345-391)
29 ncu A.K.	Yb.	Mustafa Saffet (Yb.)	(345-310)
30 ncu A.K.	Bnb.	Ahmet Rıza (Alb.)	(60-13)
10 ncu Top. A.K.	Yb.	Ahmet Necati (Yb.)	(345-255)
Müfreze K.	Bnb.	Hunger (Alman)	(235-307)
Mayın Subayı	Bnb.	Fiescher (Alman)	(235-307)
Mayın Subayı	Yzb.	Gondos (Macar)	(235-307)
HİCAZ KUV. SEF. K. (22 nci Tüm.)	Alb.	Mehmet Vehip (Korg. KAÇI)	(205-K.3)
Ordu Sıhhiye Reisi	Alb.	Galip	(200-93)
4 NCÜ OR. MENZİL MÜF.	Bnb.	Kazım (Korg. DİRİK)	(255-52)
İBİN İleri Menzil Müfettişi	Yzb.	Ali Rıza (Korg. ARTUNKAL)	(200-96)

Açıklamalar:

1. 10 ncu Tüm., 28 Nisan'da; 25 nci Tüm. 2 Haziran 1915'de Çanakkale Cephesine gönderildi.
2. 73 ncü Alayın 1 nci Tb.K. Bnb. Hüsni, 2nci Tb.K. Bnb. Ali Vehbi (Tuğb. AŞAN)
3. Bnb. Refet, 27 Ocak'ta Sağ Kol Komutanlığına getirildi.
4. 80 nci Alayın 1 nci T.K. Bnb. Hacı Ali, 3 Şubat 1915'te; yerine geçen Bnb. Hüseyin Ağa'da 4 Şubat 1915'te şehit oldu.

4 NCÜ ORDUNUN 2 NCİ KANAL SEFERİ İÇİN YENİDEN TEŞKİLATLANMASINDAN SONRAKİ KURULUŞU (HAZİRAN – 1915)

MAKAM/BİRLİK

RÜTBE ADI VE SOYADI

4 NCÜ ORDU KOMUTANI	Tümğ.	Ahmet Cenal Paşa (Korg. - Büyük)	(5-245)
4 ncü Ordu Kur. Bşk.	Yb.	Ali Fuat (Org. ERDEN)	(3-2)
4 ncü Or. Kh. Şb.	Yzb.	Muharrem Mazlum (Org. İSKORA)	(372-132)
4 ncü Or. Kh. Sb.	Yzb.	Yusuf Ziya (Tümğ. YAZGAN)	(372-132)
4 ncü Or. Kh. Sb.	Yzb.	Şemsettin Tahir (Korg. TANER)	(372-132)
4 ncü Or. Kh. Sb.	Yzb.	Recep Ferdi (Tümğ. SÜALP)	(372-132)
4 ncü Or. Kh. Sb.	Yzb.	Şükrü Ali	(372-132)
4 ncü Or. Kh. Şb.	Yzb.	Çobanoğlu Zeki (Yb. ÇOBANOĞLU)	(372-132)
4 ncü Or. İs. Sb.	Yzb.	Moreau (Avusturyalı)	(372-132)
4 ncü Or. Shh. Müş.	--	Dr. Neşet Ömer (Prof. İRDELP)	(372-132)
8 NCİ KOR. K. (KUDÜS)	Tuğğ.	Cenal Paşa (MERSİNLİ)	(235-K.5)
8 nci Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Anders (Alman) (1)	(235-264)
8 nci Kor. Kur.	Bnb.	Sadullah (Alb. GÜNEY)	(12-168)
23 ncü TÜM. K. (DER'A)	Yb.	Refet (Tümğ. BELE)	(235-K.5)
23 ncü TÜMEN K.	Alb.	Muhittin (Tümğ. KURTIŞ) (2)	(12A-75)
68 nci A.K.	Yb.	Kemal (Alb.)	(345-286)
69 ncu A.K.	Bnb	Kamil (Alb. İNANOĞLU)	(346-448)
130 ncu A.K.	Yb.	Halil Rüştü (Alb.)	(345-303)
27 NCİ TÜMEN K.	Alb.	İbrahim (Alb.)	(235-K.5)
79 ncu A.K.	Yb.	Hüseyin Nurettin (Tümğ. ÖZSU)	(12A-88)
80 nci A.K.	Bnb.	Rıfat	(235-227)
81 nci A.K.	Bnb.	Hadi (Bnb.)	(347-120)
5 nci Top. A.K.	Bnb.	Mehmet Sabri (Tümğ. ERÇETİN)	(346-506)
12 NCİ KOR. K. (ŞAM)	Tümğ.	Fahrettin Paşa (Korg. TÜRKKAN)	(235-K.5)
12 nci Kor. Kur. Bşk.	--	Kont Volskel (Alman)	(372-155)
12 nci Kor. Kur.	Yzb.	Fikri (Bnb. TOGO)	(347-263)
41 NCİ TÜM. K. (BELEN)	Yb.	Mehmet Emin (Yb.)	(68-Ek)
41 nci Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	Mümtaz	(68-Ek)
131 nci A.K.	Bnb.	Emin Lütfi	(88-Ek)
131 nci A.K.	Bnb.	Nusret (Yb.) (6)	(346-3)
132 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Galip (Yb.)	(347-38)
133 ncü A.K.	Bnb.	Rıfat	(88-Ek)
133 ncü A.K.	Yb.	Musa Kazım (Tümğ.) (5)	(345-381)
41 nci Top. A. K.	Yb.	Mustafa Asım (Yb. ZOBU)	(88-Ek)
43 NCÜ TÜM. K. (LÜBNAN)	Alb.	Mehmet Rıza (Tuğğ.)	(346-70)
43 ncü Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	Mecit	(372-131)
67 nci A.K.	Yb.	Mehmet Tevfik (Yb.)	(345-97)
137 nci A.K.	Yb.	Friedrich Von Weech (Alman)	(Belge)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
138 nci A.K.	Yb.	Yahya Kazım (Yb.)	(345-157)
44 NCÜ TÜM. K. (ADANA)	Yb.	Adil	(235-K.5)
139 ncu A.K.	Yb.	Mehmet Ziya (Yb.)	(347-105)
140 ncı A.K.	Bnb.	Mahmut Şakir (Alb.)	(346-442)
44 ncü Top. A.K.	Bnb.	Hüseyin Avni (Bnb.)	(346-525)
ÇÖL KOMUTANLIĞI (3)	Alb.	Von Kress (Alman)	(235-264)
Çöl Komutanlığı Kur. Bşk.	Yzb.	Ali Rıza (Korg. ARTUNKAL)	(4-19)
Çöl Komutanlığı Kur.	Yzb.	Ekrem (Korg. BAYDAR)	(4-21)
Sol Kanat Müfreze K.	Yb.	Musa Kazım	(235-266)
Merkez Müfreze K.	---	---	
Sağ Kanat Müfreze K.	Yb.	Laufer (Alman)	(235-266)
Hecinsuvar Alay K.	Yb.	Sadık	(235-267)
Çöl Menzil Müfettişi	Alb.	Ali Behçet (Alb. GÜNAY)	(226-79)
Çöl Menzil Müf.Kur.Bşk.	Bnb.	Şakir (Kırklareli - Tuğg. GÜLEŞ)	(235-267)
25 nci Tüm. K. (4)	Yb.	Ali Fuat (Korg. CEBESÖY)	(12-154)
Akabe Müfrezesi K.	---	---	
Maan Müfrezesi K.	---	---	
4 NCÜ ORDUMEN. MÜF.	Yb.	Kazım (Korg. DİRİK)	(355-52)

Açıklamalar:

1. Bnb. Anders 19 Şubat 1915'de Kurmay Başkanlığına getirildi.
2. Alb. Muhittin, 30 Aralık 1915'ten itibaren.
3. Çöl Komutanlığı, kanala diğer birliklerden daha yakın konuşlanarak 5 Şubat 1915'de kuruldu.
4. 25 nci Tüm., 2 Haziran 1915'de Çanakkale Cephesine gönderildi.
5. Yb. Musa Kazım, 26 Temmuz 1915'ten itibaren.
6. Bnb. Nusret, 8 Kasım 1915'ten itibaren.

İKİNCİ KANAL SEFERİ (TEMMUZ - 14 AĞUSTOS 1916)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
KUVVEİ SEFERİYE K. (1)	Alb.	Von Kress (Alman)	(235-K.6)
Kuvvei Seferiye Kur. Bşk.	Bnb.	Kadri (Tuğg. DEMİRKAYA)	(266-88)
Kuvvei Sef. Kh. Sb.	Bnb.	Pohlman (Alman)	(226-109)
Kuvvei Sef.Kh.Sb.	Yzb.	Mehmet	(235-368)
3 NCÜ TÜMEN K.	Alb.	Refet (Tümğ. BELE)	(235-K.6)
3 ncü Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	Muharrem Mazlum (Org. İSKORA)	(3-16)
31 nci A.K.	Yb.	İsmail Hakkı (Alb. KORAY)	(207-105)
32 nci A.K. (2)	Yb.	Hasan Basri	(207-21)
39 ncu A.K.	Bnb.	Kamil (3)	(235-371)
Mür.Top. Tb. K.	Bnb.	Nihat	(235-364)
1 NCİ PAŞA KOLU (4)	Alb.	Frankenberg (Alman)	(246-Ek)
HECİN Süvari A.K.	Yb.	Sadık	(235-267)
AKINCI Alayı K.	Bnb.	Mühlmann (Alman)	(182-206)
ELARİŞ Menzil ve Öncü K.	Alb.	İbrahim	(207-106)
Grup K.	Bnb.	Mayer (Alman)	(235-375)
Grup K.	Bnb.	Mühlmann (Alman)	(235-388)
Kademe K.	Bnb.	Von Marno (Avusturyalı)	(235-369)
Müfreze K.	Bnb.	Bischoff (Alman)	(235-390)

Açıklamalar:

1. Kuvvei Seferiye 2 nci kanal seferi için teşkil edilmiş olup 4 ncü Ordu Komutanlığına bağlıdır.
2. Süveyş Kanalı doğusundaki muhaberele sırasında, Türk Komutanlığının verdiği çekilme emrinin zamanında ulaşmaması üzerine, 32 nci Alay bütünüyle 5 Ağustos'ta, İngilizlere esir düştü.
3. 39 ncu A.K. 4 Ağustos'ta esir düştü
4. Birinci Paşa Kolu Alman ve Avusturya kuvvetlerinden ibarettir.

2 NCİ KANAL SEFERİNDEN SONRA 4 NCÜ ORDU VE BİRİNCİ-İKİNCİ GAZZE MUHAREBELERİ (1916 SONU – 1917 İLK YARISI)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
4 NCÜ ORDU KOMUTANI	Tümg.	Ahmet Cemal Paşa (Korg. - Büyük)	(235-K.7)
4 ncü Ordu Kur. Bşk.	Alb.	Ali Fuat (Org. ERDEN)	(235-581)
4 ncü Ordu Top. Müfettişi	Tuğg.	Nicolai Paşa (Alman)	(235-590)
4 ncü Ordu Menzil Müfettişi	Yb.	Sadullah (Alb. GÜNEY)	(12A-203)
3 NCÜ KOR. K. (HALEP) (1)	Tuğg.	Ali Rıza Paşa (Tuğg. SEDES)	(235-485)
3 NCÜ KOLORDU K.	Alb.	İsmet (Org. İNÖNÜ) (2)	(235-K.7)
3 ncü Kor. Kur. Bşk.	Bnb.	Mehmet Arif (Ayıcı – Alb.)	(12A-164)
3 ncü Kor. Kur. Bşk.	Yb.	Asım (Org. GÜNDÜZ) (3)	(12A-134)
41 NCİ TÜM. K. (BELEN)	Yb.	Ethem Servet (Alb. BORAL) (4)	(12A-117)
41 NCİ TÜM. K. (BELEN)	Alb.	Musa Kazım (Tümg.) (5)	(345-381)
41 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Cemil (Tümg. CONK)	(235-K.7)
41 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Mahmut Nedim (Yb. HENDEK)	(12A-153)
131 nci A.K.	Bnb.	Nusret (Yb.)	(346-3)
132 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Galip (Yb.)	(347-38)
133 ncü A.K.	Yb.	Musa Kazım (Tümg.)	(346-381)
41 nci Top. A.K.	Yb.	Mustafa Asım (Yb. ZOBU)	(346-374)
8 NCİ KOLORDU K. (ŞAM)	Tuğg.	Cemal Paşa (Mersinli – Tümg.)	(235-K.7)
8 NCİ KOLORDU K.	Alb.	Cafer Tayyar (Tümg. EĞİLMEZ) (6)	(12A-144)
8 nci Kor. Kur. Bşk.	Yb.	Sadullah (Alb. GÜNEY) (24)	(12-168)
8 nci Kor. Kur.	Bnb.	Osman Behçet (Alb. ÇELİK)	(347-285)
27 TÜMEN K. (NASIRA)	Alb.	İbrahim (Alb.)	(235-576)
79 ncu A.K.	Bnb.	Tiller (Alman)	(235-630)
80 nci A.K.	Bnb.	Kadri (7)	(235-435)
80 nci A.K.	Yb.	Mehmet Hayri (Alb.) (7)	(346-190)
80 nci A.K.	Yb.	Celalettin (Alb. SİĞİNDERE)	(346-313)
87 nci A.K.	Yb.	İbrahim (Alb. OĞUZ)	(346-458)
5 nci Top. A.K.	Bnb.	Mehmet Sabri (Tümg. ERÇETİN)	(346-506)
43 NCÜ TÜMEN K. (ALAYİYE)	Alb.	Refet (Tümg. BELE) (8)	(346-563)
43 NCÜ TÜMEN K.	Alb.	Kazım (Korg. DİRİK)	(235-K.7)
43 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Hasan İskender (Bnb. AKKOÇ)	(354B-490)
67 nci A.K.	Bnb.	Mümtaz (Tuğb. KAYNAK)	(346-570)
137 nci A.K.	Yb.	Friedrich Von Weech (Alman)	(Belge)
138 nci A.K.	Bnb.	Galip (Alb.)	(347-112)
138 nci A.K.	Yb.	Mehmet Ziya (9)	(347-105)
23 ncü Top. A.K.	Bnb.	Ahmet Nazif (Bnb.)	(346-523)
Top.A. 2.Bt.Tk.K.	Tğm	Cemal (Org. GÜRSEL)	(3-60)
8 nci Kor. Top. K.	Yb.	Yunus Haydar (Yb.)	(346-111)
12 NCİ KOR. K. (ADANA)	Tuğg.	Mehmet Remzi Paşa (Tuğg. AVCIL)	(235-K.7)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

12 nci Kor.Kur. Bşk.	Bnb.	Ali Haydar (Alb. ALGANER)	(347-133)
23 NCÜ TÜM. K. (TARSUS)	Alb.	Bahattin	(235-K.7)
68 nci A.K.	Bnb.	Hafız Cevdet (Alb. BİLGE)	(346-284)
69 ncu A.K.	Bnb.	Nuh Zeki (Alb. GÖNCÜGİL)	(346-301)
43 ncü Top. A.K.	---	---	
44 NCÜ TÜM. K. (OSMANİYE)	Yb.	Şükrü	(235-K.7)
44 NCÜ TÜM. K.	Yb.	Mehmet Hayri (Yb.) (10)	(12-128)
44 ncü Tüm. Kur.	Bnb.	Fikri (Bnb. TOGO)	(347-263)
139 ncu A.K.	Yb.	Mehmet Ziya (Yb.)	(347-105)
140 ncı A.K.	Yb.	Mustafa Münip (Alb. UZSOY)	(345-29)
159 ncu A.K.	Yb.	Kamil (Yb. YASAN)	(345-402)
44 ncü Top. A.K.	Yb.	Mehmet Şükrü (Yb. AKBIYIK)	(346-120)
HİCAZ KUV. SEF. K. (MEDİNE) (11)	Tümg.	Fahrettin Paşa (Korg. TÜRKKAN)	(235-K.7)
Hicaz Kuv. Sef. Kur.Bşk.	Yb.	Keramettin (Korg. KOCAMAN)	(4-15)
58 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Ali Necip (Tümg.)	(235-K.7)
58 ni Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	Yusuf Ziya	(76-Ek)
42 nci A.K.	Bnb.	Ali Saip (Yb.)	(76-Ek)
55 nci A.K.	Yb.	Mehmet Tefvik (Alb. ATALAY)	(346-72)
130 ncu A.K.	Bnb.	Emin	(76-Ek)
MEDİNE K.	Tuğg.	Basri Paşa (NOYAN)	(235-K.7)
131 nci A.K.	Bnb.	Nusret (Yb.)	(346-3)
Süvari A.K.	Bnb.	Osman Remzi (Bnb.) (12)	(347-276)
1 NCİ KUV. SEF. K. (KUDÜS)			
(22 NCİ KOR.) (13) (14) (15)	Alb.	Von Kress (Alman)	(235-K.7)
1 nci Kuv. Sef. Kur. Bşk.	Bnb.	Mühlmann (Alman)	(226-125)
1 nci Kuv.Sef.Kh.Sb.	Yzb.	Ekrem (Korg. BAYDAR)	(4-20)
1 nci Kuv. Sef.Kh.Sb.	Yzb.	Hasan İskender (Bnb. AKKOÇ)	(347-350)
4 ncü Ordudan İrt. Sb..	Yzb.	Baron Lacer (Avusturyalı)	(374-54)
3 NCÜ TÜM. K. (ŞELELE)	Yb.	Mustafa Edip Servet (Alb. TÖR) (16)	(207-146)
3 NCÜ TÜM. K. (CEMAME)	Yb.	Hüseyin Nurettin (Tümg. ÖZSU)	(235-K.7)
3 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Muharrem Mazlun (Org. İSKORA)	(3-16)
31 nci A.K.	Yb.	İsmail Hakkı (Alb. KORAY)	(345-385)
32 nci A.K.	Yb.	Hasan Basri (17)	(345-325)
160 ncı A.K.	Yb.	Mehmet Ali (Yb.)	(345-182)
2 nci Sv. A.K.	Yb.	Mustafa Sıtkı (Yb.)	(345-178)
3 ncü Top.A.K.	Yb.	Azmi (Yb.)	(123-15)
3 NCÜ SV. TÜM. K. (BİRÜSSEBİ)	Alb.	Esat (Paşa) (18)	(235-K.7)
3 ncü Sv. Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	Mahmut Nedim (Yb. HENDEK)	(12A-153)
6 ncı Sv. A.K.	Yb.	Süleyman	(374-Ek-36)
7 nci Sv.A.K.	Yb.	Mehmet (Alb. DİKMEN)	(345-240)
138 nci P.A.K.	Bnb.	Galip (Alb.)	(347-112)
16 NCİ TÜM. K. (ŞERİA)	Alb.	Rüştü (Tümg. SAKARYA)	(235-504)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
16 ncı Tüm.Kur. Bşk.	Bnb.	Mehmet Lütfi (Yb. YÜCEL)	(356-126)
47 nci A.K.	Bnb.	Ahmet Tevfik	(235-K.1b)
48 nci A.K.	Bnb.	Muther (Alman)	(Belge)
125 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Fehmi (Tuğg. TINAZTEPE)	(346-589)
16 ncı Top.A.K.	Bnb.	İzzet (Yb.)	(235-K.1b)
GAZZE GRUBU K. (19)	Bnb.	Tiller (Alman)	(235-503)
79 nci A.K.	Bnb.	Tiller (Alman)	(235-630)
125 nci A.K.	Bnb.	İzzet	(235-K.16)
1 NCİ KUV. MÜR. K. (DER'A)	Tuğg.	Cemal Paşa (Üçüncü)	(235-K.7)
138 nci A.K.	Bnb.	Galip (Alb.)	(347-112)
53 NCÜ TÜMEN K. (14)	Alb.	Musa Kazım (5)	(235-526)
53 NCÜ TÜMEN K.V.	Yb.	Kadri	(235-565)
53 NCÜ TÜMEN K.	Alb.	Refet (Tümg. BELE) (20)	(235-566)
53 ncü Tüm. Kur. Şk.	Yzb.	Hüseyin Rahmi (Alb. APAK) (5)	(235-526)
161 nci A.K.	Bnb.	Şerif (Alb. YAÇAĞAZ)	(346-582)
161 nci A.K.	Yb.	Veysel (Alb. ÖZGÜR) (21)	(346-48)
162 nci A.K.	Yb.	Mahmut Tahir (Yb.)	(345-164)
163 ncü A.K.	Bnb.	Hugo Kiehl (Alman)	(Belge)
Top. A.K.	Bnb.	Mustafa Rahmi (Bnb.)	(346-377)
20 NCİ KOR. K. (KUDÜS) (22)	Tuğg.	Abdülkerim Paşa (Tuğg. Öpelimi)	(235-K.7)
54 NCÜ TÜM. K. (BİRÜSSEBİ)	Yb.	Von Kiesling (Alman)	(235-608)
54 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	İsmail Hakkı (Bnb. HASA)	(347-344)
81 nci A.K.	Yb.	Ahmet Şükrü (Yb.)	(345-230)
164 ncü A.K.	Yb.	İsmail Süreyya (Yb.)	(345-431)
164 ncü A.K.	Yb.	Şükrü (Yb.) (23)	(345-212)
165 nci A.K.	Yb.	Yusuf Ziya (Yb. BÜYÜKAKSOY)	(345-65)
5 nci Top. A.K.	Bnb.	Mehmet Sabri (Tümg. ERÇETİN)	(346-506)

Açıklamalar:

1. 3 ncü Kor., 8 Şuat 1917'de 2nci Ordudan 4 ncü Ordu emrine verildi.
2. Alb. İsmet, 20 Haziran 1917'den itibaren.
3. Yb. Asım, 13 Mayıs 1917'den itibaren.
4. Yb. Ethem Servet (Alb. BORAL), 27 Mayıs 1916'dan Ocak 1917'ye kadar.
5. Alb. Musa Kazım ve Yzb. Rahmi 26 Mart 1917 Birinci Gazze Muharebesinde İngilizlere esir düştü.
6. Alb. Cafer Tayyar, 8 Nisan 1917'den 14 Temmuz 1918'e kadar.

7. Bnb. Kadri, 23 Aralık 1916'da esir düştü. Yerine gelen Bnb. Mehmet Hayri de 9 Ocak 1917'de esir düştü.

8. Alb. Refet, 3 Nisan 1917'de ayrıldı.

9. Yb. Mehmet Ziya, 16 Nisan 1917'de görevi devraldı. 14 Kasım 1917'de şehit oldu.

10. Yb. M. Hayri, 9 Haz. – 22 Ağs. 1917'de komutanlık yaptı.

11. Hicaz Kuvvei Seferiyesi Ocak 1917'de, bölgedeki Arapların isyankar hareketleri üzerine Medine bölgesine gönderildi ve harbin sonuna kadar bu bölgede İngiliz ve Araplara karşı çarpıştı.

12. Bnb. Osman Remzi, 1 Eylül 1917'de şehit oldu.

13. Birinci Gazze Muharebesine (26-27 Mart 1917) I nci Kuvvei Seferiye Kuvvetleri katıldı.

14. İkinci Gazze Muharebesine (19 Nisan 1917) 1 nci Kuvvei Seferiye Kuvvetleri ve 53 ncü Tüm. katıldı.

15. 1 nci Kuvvei Seferiye, 26 Mart 1917'de 22 nci Kolordu adını aldı.

16. Alb. Edip, 1 nci Gazze Muharebesinden sonra muharebede birliğini iyi sevk ve idare edemediğini kabul ederek görevden affını istedi ve değiştirildi. (226-153)

17. Yb. Hasan Basri, 28 Kasım 1917'de şehit oldu.

18. Albay Esat, işgalde polis müdürü ve milli hükümetin ilk İstanbul Valisi olan Esat Paşa'dır.

19. Gazze Grubu 21 Ocak 1917'de kuruldu.

20. Alb. Refet, 3 Nisan 1917'den itibaren.

21. Yb. Veysel, 24 Mayıs 1917'den itibaren.

22. 20 nci Kolordu Karargahı, 10 Nisan'da Makedonya'dan Kudüs'e geldi.

23. Yb. Şükrü, Mart 1917'den itibaren.

24. Alb. Sadullah, 18 Mayıs 1917'de Ordu Menzil Müfettişliğine atandı.

SÜRİYE VE IRAK CEPHESİNDE YILDIRIM ORDULAR GRUBU (TEMMUZ-EYLÜL 1917) (1)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
YILDIRIM ORDULAR GRUBU K.	Mareşal	Falkenhayn (Alman)	(189-83)
Yıldırım Or.Gr.Kur.Bşk.	Alb.	Von Dommes (Alman)	(189-83)
Yıldırım Or.Gr.Kur.Bşk.Yrd.	Yb.	H. Hüsnü Emir (Tümg. ERKİLET)	(183-118)
6 NCİ ORDU KOMUTANI (2)	Tuğg.	Halil Paşa (Korg. KUT)	(169-4)
7 NCİ ORDU KOMUTANI	Tuğg.	Mustafa Kemal Paşa (ATATÜRK) (3)	(169-5)
7 nci Or.Kur.Bşk.	Yb.	Ömer Lütfi (Alb. ERİROL) (4)	(346-527)
7 nci Or.Hrk.Ş.Md.	Bnb.	Filibeli Rüştü (Korg. AKIN)	(4-29)
3 NCÜ KOLORDU K.	Alb.	İsmet (Org. İNÖNÜ)	(189-17)
3 ncü Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Şefik Avni (Yb. ÖZÜDOĞRU)	(189-17)
3 ncü Kor.Hrk.Şb.Md.	Bnb.	Naci (Korg. TINAZ)	(12-214)
24 NCÜ TÜM. K. (5) (6)	Yb.	Tiller (Alman)	(374-119)
2 nci A.K.	Yb.	Abdullah İlmi (Yb.)	(346-139)
58 nci A.K.	Yb.	Mehmet Tahir (Yb. SÜLEYMANOĞU)	(345-391)
143 ncü A.K.	Yb.	İsmail Hakkı (GÜRALP) (11)	(346-67)
50 NCİ TÜMEN K. (5) (7)	Yb.	Şükrü Naili (Korg. GÖKBERK)	(12-88)
157 nci A.K.	Bnb.	Ömer Şevki (Bnb. ZEREN)	(346-75)
158 nci A.K.	Bnb.	Mahmut Nedim (Alb.)	(346-393)
159 ncu A.K.	Yb.	Haydar (Yb. PENAHI)	(345-160)
59 NCU TÜM. K. (5) (10)	Alb.	Mehmet Şefik (Alb. AKER)	(12-79)
179 ncu A.K.	Bnb.	Von Kommer (Alman)	(374-88)
15 NCİ KOLORDU K. (8)	Tuğg.	Ali Rıza Paşa (Tuğg. SEDES)	(189-118)
19 NCÜ TUMEN K. (5)	Yb.	Sedat (Korg. DOĞRUER)	(27-Ek)
19 ncu Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Ömer Lütfi	(27-Ek)
57 nci A.K.	Bnb.	Hayri	(27-Ek)
72 nci A.K.	Bnb.	Rıfat (Yb.)	(27-Ek)
77 nci A.K.	Yb.	Saip (Yb.)	(374-146)
Tümen Topçu K.V.	Yb.	Şehzade Abdürrahim (Yb.) (12)	(374-146)
20 NCİ TÜMEN K. (5)	Yb.	Yasin Hilmi (Alb.)	(184-248)
61 nci A.K.	Bnb.	Sıtkı (Alb.)	(346-327)
62 nci A.K.	Yb.	Mehmet Nazmi (Alb. TOKER)	(354A-235)
63 ncü A.K.	Yb.	Ahmet Muhtar (Yb.)	(346-332)
ALMAN ASYA KOLU K. (9)	Alb.	Frankenberg (Alman)	(211-172)
Alm. Asya Kolu Kur. Bşk.	Bnb.	Von Solgern (Alman)	(374-28)
Alm. Asya Kolu Kur.	Bnb.	Nazım	(347-31)
Alm. Asya Kolu. Kur.	Yzb.	Kurtcebe (Org. NOYAN)	(3-18)

Açıklamalar:

1. Yıldırım Or.Gr., Bağdat'ın geri alınması için 15 Temmuz 1917'de teşkil edildi.

2. 6 ncı Ordu birlikleri Irak cephesinde olup, kendi bölümünde açıklanmıştır.

3. Mustafa Kemal Paşa 9 Ekim'de Almanların politikalarına tepki olarak, 7 nci Or.K.lığını bıraktı ve yerine Fevzi Paşa (Mrş. ÇAKMAK) getirildi.

4. Yb. Ömer Lütfi, 29 Haziran-5 Temmuz 1917 tarihinde Kur. Bşk.lığı yaptı.

5. 50 nci Tüm. Makedonya'dan, 59 ncu Tüm. Aydın'dan, 24 ncü Tüm. Çanakkale'den getirildi.

6. 24 ncü Tüm. Eylül 1917'de 4 ncü Ordu emrine verildi.

7. 50 nci Tüm. Ekim 1917'de Irak cephesine gönderildi.

8. 15 nci Kolordu 11 Haziran 1917'den itibaren Galiçya'dan bölgeye intikale başladı ve Eylül sonunda intikalini tamamladı.

9. Alman Asya Kolu tugay seviyesinde bir birliktir.

10. 59 ncu Tümen döküntü erlerden oluştuğu için 12 Ekim 1917'de lağvedildi, kalanlardan 179 ncu Alay kuruldu.

11. Yb. İsmail Hakkı, 10.10.1917'de şehit düştü.

12. Yb. Şehzade Abdürrahim, II nci Abdülhamit'in oğludur.

SURİYE VE FİLİSTİN CEPHESİNDE**EKİM – ARALIK 1917 DURUMU (1)****GAZZE – BİRÜSSEBİ MUHAREBESİ (30 EKİM – 3 KASIM 1917);****3-15 KASIM ÇEKİLME MUHAREBELERİ VE****KUDÜS-YAFA MUHAREBELERİ****(15 KASIM – 9 ARALIK)****MAKAM/BİRLİK****RÜTBE ADI VE SOYADI**

YILDIRIM OR. GRUP K.	Mrş.	Falkenhayn (Alman)	(189-154)
Yıldırım Or.Gr.Kur.Bşk.	Alb.	Dommes (Alman)	(211-183)
Yıldırım Ordular Gr. Kh. (2)			
6 NCI ORDU K. (3)	Tuğg.	Halil Paşa (Korg. KUT)	(5-408)
7 NCI ORDU K. (4) (5)	Tuğg.	Fevzi Paşa (Mrş. ÇAKMAK)	(189-428)
7 nci Or.Kur.Bşk.	Bnb.	Falkenhayn (Alman)	(189-613)
7 nci Or.Hrk.Ş.Md.	Bnb.	Filibeli Rüştü (Korg. AKIN)	(4-29)
7 nci Or.Kh.Sb.	Bnb.	Mehmet Suphi (Tümg. KULA)	(12A-150)
15 NCI KOLORDU K.	Tuğg.	Ali Rıza Paşa (Tuğg. SEDES)	(183-125)
19 ncu Tüm. K.	Yb.	Sedat (Korg. DOĞRUER)	(4-6)
19 ncu Tüm. Kur.Bşk.	Bnb.	Ömer Lütfi	(27-Ek)
20 nci Tüm. K.	Yb.	Yasin Hilmi (Alb.)	(184-248)
24 ncü Tüm. K.	Yb.	Willmer (Alman)	(226-173)
159 ncu A.K.	Yb.	Haydar (Yb. PENAHİ)	(345-160)
179 ncu A.K.	Yb.	Osman Ata (Yb. ATAÇ)	(74-Ek)
8 NCI ORDU K. (4) (5)	Tuğg.	Von Kress Paşa (Alman)	(189-16)
8 NCI ORDU KOMUTANI	Tuğg.	Cevat Paşa (Org. ÇOBANLI) (6)	(149-326)
8 nci Or.Kur.Bşk.	Yb.	Asım (Org. GÜNDÜZ)	(149-324)
8 nci Or.Kh.Sb.	Yb.	Herr Gott (Alman)	(226-164)
8 nci Or.Hrk.Ş.Md.	Bnb.	Wolf (Alman)	(149-326)
8 nci Or.Hrk.Ş.Yrd.	Yzb.	İsmail Hakkı (Yb. OKDAY)	(149-49)
8 nci Or.Topçu Müşaviri	Yb.	Moderow (Alman)	(226-164)
20 NCI KOLORDU K.	Alb.	Ali Fuat (Korg. CEBESÖY)	(189-16)
20 nci Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Arif (Ayıcı – Alb.)	(169-10)
20 nci Kor. Kh. Sb.	Yzb.	Ekrem (Korg. BAYDAR)	(4-20)
20 nci Kor. Top. K.	Yb.	Halit Galip (Tümg. TEKAK)	(346-113)
16 NCI TÜMEN K.	Alb.	Rüştü (Tümg. SAKARYA)	(374-160)
16 ncı Tüm.Kur. Bşk.	Yb.	Mehmet Lütfi (Yb. YÜCEL)	(189-16)
47 nci A.K.	Yb.	Kamil (Yb. YASAN)	(345-402)
58 nci A.K.	Yb.	Abdülgani (Yb. ERGANİ)	(345-410)
125 nci A.K.	Bnb.	Rahmi (Yaralandı 27.11.1917)	(374-62)
Top. A.K.	Bnb.	Ahmet Yümnü (Bnb. EKE)	(345-472)
26 NCI TÜMEN K.	Alb.	Fahrettin (Org. ALTAY)	(189-16)
26 ncı Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Tevfik	(189-16)
59 ncu A.K.	Yb.	Ali Muzaffer (Tuğg. ERGÜN)	(346-287)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

76 ncı A.K.	Bnb.	M. Nuri	(356-125)
78 ncü A.K.	Bnb.	Ahmet Saip (Şamlı)	(356-124)
Top. A.K.	Yb.	Ali Haydar (Yb.)	(345-249)
54 NCÜ TÜMEN K.	Alb.	Von Kiesling (Alman)	(216-161)
54 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	İsmail Hakkı (Bnb. HASA)	(189-16)
19 ncü A.K.	Bnb.	İsmail Hakkı (Bnb. HASA)	(347-344)
164 ncü A.K.	Yb.	Şükrü (Yb.)	(345-212)
165 ncı A.K.	Yb.	Yusuf Ziya (Yb. BÜYÜKAKSOY)	(346-65)
Top. A.K.	Bnb.	Mehmet Necip (Bnb. İBAR)	(346-372)
22 KOLORDU KOMUTANI	Alb..	Refet (Tümg. BELE)	(189-17)
22 ncı Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Rıfat (Yb. SÖZÜER)	(189-17)
22 ncı Kor.Kur.	Yzb.	Muharrem Mazlum (Org. İSKORA)	(3-16)
22 ncı Kor.E.Sb.	Yzb.	İzzet (Org. AKSALUR)	(3-38)
3 NCÜ TÜMEN K.	Alb.	Hüseyin Nurettin (Tümg. ÖZSU)	(189-17)
3 ncü Tüm. Kur.Bşk.	Yzb.	Hasan İskender (Bnb. AKKOÇ)	(189-17)
31 ncı A.K.	Yb.	İsmail Hakkı (Alb. KORAY)	(345-385)
32 ncı A.K.	Yb.	Hasan Basri (28.11.1917'de şehit)	(345-325)
32 ncı A.K.	Bnb.	Ahmet Hilmi (1.12.1917'de şehit)	(Belge)
138 ncı A.K.	Bnb.	Ali Rıza (Bnb.)	(345-202)
Top.A.K.	Yb.	Azmi (Yb.)	(345-361)
7 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Kazım (Tümg. DİRİK)	(226-190)
7 ncı Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	Fikri (Bnb. TOGO)	(189-17)
7 ncı Tüm.Kh.Sb.	Ütg.m.	İzzet (Org. AKSALUR)	(3-38)
21 ncı A.K.	Bnb.	Ahmet Niyazi (19.10.1917'de şehit)	(Belge)
21 ncı A.K.	Bnb.	Kadri	(58-Ek)
30 ncü A.K.	Bnb.	Mehmet Tefvik (Alb. ATALAY)	(346-465)
134 ncü A.K.	Yb.	Veysel	(58-Ek)
Top. A.K.	Bnb.	Mehmet Cevat (Yb.)	(346-503)
53 NCÜ TÜMEN K.	Alb.	Mehmet Selahattin (Alb. KİP)	(189-17)
53 ncü Tüm. Kur.Bşk.	Yzb.	Ahmet Nüzhet (Bnb.)	(189-17)
74 ncü A.K.	Yb.	Fahrettin	(345-48)
161 ncı A.K.	Bnb.	Mehmet Şevki (Tuğg. DOĞAN)	(354B-18)
163 ncü A.K.	Bnb.	Mehmet Tenzil (Yb.)	(346-307)
Top. A.K.	Bnb.	Mustafa Rahmi (Bnb.)	(346-377)
Kor.Top.K.	Yb.	Mehmet Sabri (Tümg. ERÇETİN)	(12-82)
3 NCÜ KOLORDU K.	Alb.	İsmet (Org. İNÖNÜ)	(189-17)
3 ncü Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Şefik Avni (Yb. ÖZÜDOĞRU)	(189-17)
3 ncü Kor.Kur.	Bnb.	Naci (Korg. TINAZ)	(12-214)
27 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Osman Nuri (Tümg. KOPTAGEL)	(12-39)
27 ncı Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Tahsin	(189-17)
48 ncı A.K.	Bnb.	İlhami	(374-Ek36)
67 ni A.K.	Yb.	Mehmet Tefvik (Yb.)	(345-97)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

81 nci A.K.	Bnb.	Hilmi	(374-Ek36)
3 NCÜ SV. TÜMEN K.	Alb.	Esat (Tuğg.)	(191-72)
3 ncü Sv.Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Mahmut Nedim (Yb. HENDEK)	(189-17)
6 ncı Sv.A.K.	Yb.	Süleyman	(374-Ek36)
7 nci Sv. A.K.	Yb.	Mehmet (Alb. DİKMEN)	(345-240)
8 nci Sv. A.K.	Yb.	Süleyman Sabri (Tümg.)	(346-98)
2 nci A.K.	Bnb.	Salih Sırrı (Yb. KALKANDELEN)	(346-193)
ALMAN ASYA KOLU K.	Alb.	Frankenberg (Alman)	(211-172)
Alm. Asya Kolu Kur.Bşk.	Bnb.	Solger (Alman)	(246-Ek)
Alm. Asya Kolu Kur.	Yzb.	Kurtcebe (Org. NOYAN)	(246-Ek)
701 nci Tb. K.	Bnb.	Staubwasser (Alman)	(246-Ek)
702 nci Tb. K.	Bnb.	Merts (Alman)	(246-Ek)
703 ncü Tb. K.	Yzb.	Grasmann (Alman)	(246-Ek)
YILDIRIM MENZİL MÜF.	Tuğg.	Ali Rıza Paşa (Tuğg. SEDES)	(211-169)
Yıldırım Men. Müf.Kur.Bşk.	Bnb.	Kadri	(211-169)
Kudüs Menzil Müf.	Yb.	Keramettin (Korg. KOCAMAN)	(374-137)

Açıklamalar:

1. 7 nci ve 8 nci Orduların dışında kalan birliklerden SURİYE ve BATI ARABİSTAN GENEL KOMUTANLIĞI teşkil edildi ve komutanlığına 4 ncü Ordu K. Cemal Paşa (Büyük) tayin edildi. Böylece iki başlı bir komuta sistemi kuruldu. (Kuruluşu sonraki sayfada)

2. Yıldırım Ordular Grubu Kh.nda görev alan ve tespit edilebilen Türk ve Alman Subayları: (246-Ek) Kur.Bşk.Yrd. Yzb. Ali Haydar (Yzb. GERMEYANOĞLU)

Hrk. Bşk.lığı:

Yb. H. Hüsnü Emir (Tümg. ERKİLET)

Bnb. Von Papen (Politika Memuru)

Bnb. Sarre (Arap İşleri Memuru)

Yzb. Mecit

Ütgm. Kont Von Pohler

Ütgm. Kont. Von Kanik

Tgm. Vedemayer

Kur. Yarbaşkanı Bnb. Ludlof

Büro Sb. Tgm. Müller

Ceph. Memuru Bnb. Nihat

Demiryolu Sb. Yzb. Gronevalt

Demiryolu S. Yzb. Fots

İstihbarat Sb. Yzb. Lübke
 İstihbarat Sb. Yzb. Von Kamps Höffner
 İstihbarat Sb. Ütğm. Şahap (Org. GÜRLER)
 Per. Sb. Yzb. Celal
 Per. Sb. Yzb. Von Groben
 Topçu Sb. Bnb. Ostrovski
 Muhabere Sb. Yzb. Schmit
 Muhabere Sb. Tğm. Wolf

Uçak Brl. K. Yzb. Von Homskerk
 Kartoğraf Sb. Yzb. Andre (Arap İşleri Memuru)
 Kh. K. Bnb. Von Falkenhayn (Mareşalin Kardeşi)
 Kh. K. Yrd. Yzb. Von Ernstein
 Kh. Muhafız Brl. K. Yzb. Hayrettin Fuat
 Ordu Levazım Müdürü Dr. Yakobs
 Tercüme Sb. Bnb. Kenan
 Tercüme Sb. Tğm. Ritter
 Ordu Başhekimî Tuğg. Dr. Steuber

3. Irak cephesindeki 6 ncı Or. K.lığı da Yıldırım Or. Gr. K.lığı emrindedir.
4. Bağdat'a yapılması düşünülen taarruzdan Filistin cephesinde beliren tehlike üzerine vazgeçilince, 7 nci Ordu Filistin'e sevk edildi ve Filistin bölgesinde bulunan 4 ncü Ordu emrindeki Sina Cephe Komutanlığı 8 nci Ordu adını aldı. (30 Eylül 1917)
5. Kudüs-Yafa muharebelerinde; 7 nci Ordu Kudüs bölgesinde, 8 nci Ordu Yafa bölgesinde çarpışmıştır.
6. Cevat Paşa, 8 nci Ordu Komutanlığını 1 Aralık 1917'de devraldı.

SURİYE VE BATI ARABİSTAN GENEL KOMUTANLIĞI
(EKİM 1917 – EYLÜL 1918)
ŞERİA TÜRK TAARRUZU (14 TEMMUZ 1918)
MUSALLABE MUHAREBESİ

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
SURİYE VE BATI			
ARABİSTAN GENEL K. (1)	Tümg.	Ahmet Cemal Paşa (Korg. - Büyük)	(184-K.2)
4 NCÜ ORDU KOMUTANI	Tuğg.	Cemal Paşa (Mersinli – Tümg.)	(189-521)
4 ncü Or.Kur. Bşk.	Tuğg.	Herr Gott Paşa (Alman) (2)	(374-279)
4 ncü Or. 2 nci Kur. Bşk.	Yb.	H. Hüsnü (Tümg. ERKİLET) (2)	(374-279)
4 ncü Or. Kur. Bşk.	Yb.	Keramettin (Korg. KOCAMAN)	(374-290)
4 ncü Or. Kur.	Bnb.	Şamlı İbrahim Ethem	(354-262)
4 ncü Or. Kur.	Bnb.	Parakuvin (Alman)	(374-280)
8 NCİ KOR. K. (MAAN)	Alb.	Cafer Tayyar (Tümg. EĞİLMEZ)	(12A-144)
8 NCİ KOR. K. (MAAN)	Alb.	Ali Fuat (Org. ERDEN)	(189-576)
8 nci Kor. Kur. Bşk.	Yb.	Kemalettin Sami (Korg. GÖKÇEN)	(374-283)
48 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Hamit Fahri (Yb.) (3)	(230-4)
48 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Asım (Org. GÜNDÜZ) (4)	(184-29)
48 nci Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	Mehmet Nuri (3.5.1918'de şehit)	(230-Ek)
48 nci Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	Ahmet Zeki (Tümg. SOYDEMİR) (5)	(12A-237)
150 nci A.K.	Bnb.	Hamit Zafer (Yb. UTKAN)	(346-407)
151 nci A.K.	Yb.	Nazif (Alb.)	(346-205)
152 nci A.K.	Yb.	Kamil (Yb. YASAN)	(345-402)
12 nci Top. A.K.	Bnb.	Arif (Bnb.)	(346-627)
HAVRAN Komutanı	Yb.	Osman Nuri	(374-283)
GÜNEY KANAT GR. K.	Alb.	Schierstädt (Alman)	(184-49)
8 nci Kor. Top. K.	---	Galip	(230-34)
12 NCİ KOR. K.. (ADANA)	Tuğg.	Abdülkerim Paşa (Tuğg. Öpelimi)	(184-K.2)
12 NCİ KOR. KOMUTANI	Alb.	Hasan Askeri (Alb. YÜCEKÖK)	(345-31)
12 nci Kor.Kur.Bşk.	Yb.	Mustafa (Org. MUĞLALI)	(347-89)
23 NCÜ TÜM. K. (MERSİN)	Alb.	Bahattin	(374-283)
23 ncü Tüm.Kur.	Yzb.	Rıza	(374-283)
68 nci A.K.	Bnb.	Hafız Cevdet (Alb. BİLGE)	(346-284)
69 ncu A.K.	Bnb.	Nuh Zeki (Alb. GÖNCÜGİL)	(346-301)
43 ncü Top. A.K.	Yb.	Azmi (Yb.)	(345-361)
41 NCİ TÜM. K. (İSKENDERUN)	Alb.	Cemil (Tümg. CONK)	(12-26)
41 NCİ TÜM. K.	Alb.	İbrahim (6)	(374-283)
41 nci Tüm. Kur.	Bnb.	Ata (Bnb. ERÇİKAN)	(347-308)
132 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Galip (Yb.)	(347-38)
Top. A.K.	Yb.	Mustafa Asım (Yb. ZOBUT)	(346-374)
44 NCÜ TÜM. K. (OSMANİYE) (7)	Alb.	Hasan Askeri (Alb. YÜCEKÖK)	(184-249)
44 NCÜ TÜM. K.	Yb.	Mustafa (Org. MUĞLALI) (9)	(12A-137)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
139 ncü A.K.	Bnb.	Nuh Zeki (Alb. GÖNCÜGİL)	(346-301)
44 ncü Top. A.K.	Yb.	Mehmet Şükrü (Yb. AKBIYIK)	(346-120)
15 NCİ KOR. K. (ŞAM)	Tuğg.	Ali Rıza Paşa (Tuğg. SEDES)	(184-246)
15 nci Kor. Kur. Bşk.	Yb.	Mustafa İzzet (Alb.)	(374-283)
43 NCÜ TÜM. K. (ALİYE)(7)(8)	Alb.	İbrahim	(374-283)
LAZKİYE Bölgesi K.	Yb.	Emin	(374-283)
15 nci Kor. Top. K.	Yb.	Halit	(354-295)
HİCAZ SEF. KUV. K. (MEDİNE)	Tümg.	Fahrettin Paşa (Korg. TÜRKKAN)	(184-K.2)
Hicaz Sef. Kuv. Kur. Bşk.	Bnb.	Emin	(374-283)
58 NCİ TÜM. K. (ELALA)	Alb.	Ali Necip (Tümg.)	(184-K.2)
42 nci A.K.	Bnb.	Ali Saip (Yb.)	(347-43)
55 nci A.K.	Yb.	Mehmet Tevfik (Alb. ATALAY)	(346-72)
58 nci Top. A.K.	Bnb.	Mehmet Tevfik (Bnb.)	(346-639)
58 nci Tüm. Top. K.	Bnb.	Maruf Hilmi (Bnb.)	(345-140)
MEDİNE MHFZ. K.	Tuğg.	Basri Paşa (NOYAN)	(235-K.7)
ESTER Sv. A.K.	Bnb.	Celal (Yb. BORAZAN)	(346-618)
1 NCİ KUV. MÜR. K. (MAAN)	Tuğg.	Cemal Paşa (Üçüncü)	(184-K.2)
146 ncı A.K.	Bnb.	Galip (Alb.)	(347-112)
Süvari A.K.	Yb.	Bischoff (Alman)	(Belge)
Top. A.K.	---	---	
2 NCİ KUV. MÜR. K. (TEBÜK)	Yb.	Auf (Yb. ATEŞDAĞLI)	(184-K.2)
4 NCÜ ORDU MENZİL MÜF.	Yb.	Sadullah (Alb. GÜNEY)	(12-168)
Adana Menzil Müfettişi	Bnb.	İbrahim	(374-283)
Halep Menzil Müfettişi	Yb.	Kemal	(374-283)
Şam Menzil Müfettişi	Yb.	Sadullah (Alb. GÜNEY)	(374-283)
Filistin Menzil Müfettişi	Yb.	Kerametdin (Korg. KOCAMAN)	(374-283)
Toros Hat Komutanı	Bnb.	İhsan	(374-283)
Amanos Hat Komutanı	Bnb.	Ali Rıza	(374-283)
Birinci Hat Başkanı	Bnb.	Gunter (Alman)	(374-283)
Halep Asker Alma Bşk.	Tuğg.	Şevki Paşa	(374-283)
Şam Asker Alma Bşk.	Tuğg.	Hasan Paşa	(374-283)

Açıklamalar:

1. 4 ncü Ordu, 26 Eylül 1917'de lağvedildi, yerine Suriye ve Batı Arabistan Genel K.lığı teşkil edildi. 1917 yılı sonunda Cemal Paşa'nın İstanbul'a Bahriye Nezareti görevine dönmesi üzerine bu komutanlık Yıldırım Or.ları Gr.na

bağlandı. Şubat 1918’de ise Suriye ve Batı Arabistan K.lığı lağvedilerek 4 ncü Ordu yeniden kuruldu.

2. Herr Gott Paşa ve Yb. H. Hüsnü, Şubat 1918’de ayrıldılar.

3. Yb. Hamit Fahri, 26 Ocak 1918’de Tafiye Muharebesinde şehit oldu.
(230-25)

4. Yb. Asım, 17 Şubat 1918’den itibaren.

5. Bnb. Ahmet Zeki, 12 Mayıs 1918’den itibaren.

6. Alb. İbrahim, 1918 yılında komutanlık yaptı.

7. 43 ncü Tümen 6 Ekim 1918’de, 44 ncü Tüm. 25 Kasım 1918’de lağvedildi.

8. 43 ncü Tüm. 3 Piyade ve 3 Jandarma taburundan ibarettir.

9. Yb. Mustafa, 3 Mayıs 1918’den itibaren.

YILDIRIM ORDULAR GRUBU (1)
ŞERİA MUHAREBELERİ (OCAK 1918 – EYLÜL 1918)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
YILDIRIM OR. GRUP K.	Mrş.	Falkenhayn (Alman) (2)	(189-538)
YILDIRIM OR. GRUP K.	Mrş.	Liman Von Sanders (3)	(189-538)
Yıldırım Or. Gr.K. Emir Sb.	Ütğm.	Ekrem Rüştü (AKÖMER)	(Belge)
Yıldırım Or. Gr. K. Kur. Bşk.	Alb.	Kazım (Korg. İNANÇ)	(189-586)
Yıldırım Or.Gr.Hrk.Ş.Md.	Bnb.	Von Papen (Alman)	(191-77)
Yıldırım Or. Gr. Kh. Kur.	Bnb.	H. Hüsnü Emir (Tümg. ERKİLET)	(170-6)
Yıldırım Or. Gr. Kh. Kur.	Bnb.	Remzi (Tümg. YİĞİTGÜDEN)	(364-VII)
Yıldırım Or. Gr. Kh. Kur.	Yzb.	Tevfik (Alb. BIYIKLIOĞLU)	(170-6)
Yıldırım Or. Gr. Kh. Kur.	Yzb.	Ali Haydar (Yzb. GERMEYANOĞLU)	(170-6)
Yıldırım Or. Gr. Kh. Kur.	Yzb.	Mecit	(170-6)
Yıldırım Or. Gr. Lv.Bşk.	Alb.	Ömer Lütfü	(354-278)
7 NCİ ORDU KOMUTANI	Tuğg.	Fevzi Paşa (Mrş. ÇAKMAK) (4)	(189-613)
7 NCİ ORDU K. V.	Tuğg.	Nihat Paşa (Korg. ANILMIŞ) (4)	(12A-69)
7 NCİ ORDU KOMUTANI	Tuğg.	Mustafa Kemal Paşa (ATATÜRK) (4)	(377-193)
7 nci Or. Kur. Bşk.	Bnb.	Falkenhayn (Alman)	(189-613)
7 nci Or.Kur.Bşk.	Alb.	Sedat (Korg. DOĞRUER)	(377-193)
7 nci Or. Hrk. Ş. Md. V.	Bnb.	Ömer Halis (Korg. BIYIKTAY)	(12-226)
7 nci Or. K. Emir Sb.	Ütğm.	İsmail Hakkı (Org. TUNABOYLU)	(3-42)
3 NCÜ KOI.ORDU K.	Alb.	İsmet (Org. İNÖNÜ)	(211-194)
3 ncü Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Naci (Korg. TINAZ)	(12-214)
3 ncü Kor.Kur.	Bnb.	Ohrili Kemal (Yb. OHRI)	(354-275)
24 NCÜ TÜMEN K.	Yb.	Böhme (Alman)	(211-181)
2 nci A.K.	Bnb.	Salih Sırrı (Yb. KALKANDELEN)	(346-193)
58 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Ruşen (Alb.)	(346-584)
142 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Emin (Alb.)	(346-198)
20 nci Top. A.K.	Bnb.	Ahmet Şükrü (Alb. BÜTTEN)	(347-72)
19 NCÜ TÜMEN K.	Alb.	Sedat (Korg. DOĞRUER)	(184-K.1)
19 NCÜ TÜMEN K.	Alb.	Sami Sabit (Tümg. KARAMAN) (5)	(12-70)
19 ncu Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	Ömer Lütfü	(27-Ek)
72 nci A.K.	Yb.	Rıfat (Yb.)	(345-404)
77 nci A.K.	Yb.	Saip (Yb.)	(346-151)
158 nci A.K.	Bnb.	Mahmut Nedim (Alb.)	(346-393)
23 ncü Top. A.K.	Bnb.	Ahmet Nazif (Bnb.)	(346-523)
1 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Hans Guhr (Alman) (7)	(211-212)
1 NCİ TÜMEN K.V.	Yb.	Tiller (Alman)	(377-171)
70 nci A.K.	Bnb.	Ahmet Hamdi (Alb.)	(346-420)
71 nci A.K.	Yb.	Ahmet Şemsettin (Yb.)	(346-198)
124 ncü A.K.	Yb.	Ahmet Şükrü (Yb.)	(345-415)
Top. A.K.	Bnb.	Süleyman Nazmi (Bnb.)	(354B-262)

MAKAM/BİRLİK		RÜTBE ADI VE SOYADI	
3 NCÜ SV. TÜM. K.	Alb.	Esat (Tuğg.) (7)	(184-K.1)
3 ncü Sv. Tüm.Kur. Bşk.	Yb.	Mahmut Nedim (Yb. HENDEK)	(184-46)
6 ncı Sv. A.K.	Yb.	Süleyman	(377-Ek36)
7 nci Sv. A.K.	Yb.	Mehmet (Alb. DİKMEN)	(345-240)
8 nci Sv. A.K.	Yb.	Süleyman Sabri (Tümg.)	(346-98)
20 NCİ KOR. KOMUTANI	Tuğg.	Ali Fuat Paşa (Korg. CEBESoy)	(184-K.1)
20 nci Kor. Kur. Bşk.	Bnb.	Arif (Ayıcı - Alb.)	(169-10)
20 nci Kor.Kur.	Bnb.	Fikri (Bnb. TOGO)	(347-263)
53 NCÜ TÜMEN K.	Alb.	Mehmet Selahattin (Alb. KİP)	(184-K.1)
53 NCÜ TÜMEN K.	Yb.	Mehmet Hayri (Yb.) (8)	(12-128)
53 ncü Tüm. Kh. Sb.	Yzb.	Ekrem (Korg. BAYDAR)	(4-20)
32 nci A.K.	Bnb.	Osman Nuri (Bnb. TOROS)	(346-437)
136 nci A.K.	Bnb.	Hüseyin Hüsnü (Tuğb. KARTALTEPE)	(346-461)
136 ncı A.K.	Bnb.	İsmail Hakkı (Alb. SAYBERK)	(354B-27)
163 nci A. K.	Yzb.	Aziz	(169-11)
Top. A.K.	---	---	
26 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Fahrettin (Org. ALTAY) (9)	(184-K.1)
26 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Mehmet Hayri (Tümg. TARHAN)	(12-148)
26 ncı Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	Ahmet Fevzi (Tümg. AKARÇAY)	(169-9)
59 ncu A.K.	Yb.	Ali Muzaffer (Tuğg. ERGÜN)	(346-287)
76 ncı A.K.	Bnb.	Mehmet Tenzil (Yb.)	(346-307)
78 nci A.K.	Bnb.	Ömer Lütfü (Yb. ARGEŞO)	(1-129)
Top. A. K.	Bnb.	Mehmet Azmi (Yb. TEKİNALP)	(347-167)
27 NCİ TÜMEN K. (10)	Alb.	Osman Nuri (Tümg. KOPTAGEL)	(170-14)
20 NCİ KOR. TOPÇU K.	Yb.	Halit Galip (Tümg. TEKAK)	(346-113)
8 NCİ ORDU KOMUTANI	Tuğg.	Cevat Paşa (Org. ÇOBANLI)	(184-K.1)
8 nci Or. Kur. Bşk.	Yb.	H. Hüsnü Emir (Tümg. ERKİLET)	(374-290)
8 nci Or. Kur. Bşk.	Alb.	Şefik (Tuğg. TÜRŞAN) (11)	(346-551)
8 nci Or.Hrk.Ş.Md.	Tuğg.	Herr Gott (Alman)	(149-334)
8 nci Or. Hrk.Ş.Md.Yrd.	Yzb.	İsmail Hakkı (Yb. OKDAY)	(149-334)
8 nci Or. Top. Müf.	Yb.	Senai (Yb. ÖZGEÇEN)	(346-502)
22 NCİ KOLORDU K.	Alb.	Refet (Tümg. BELE)	(184-K.1)
22 ncı Kor. Kur. Bşk.	Bnb.	Ali Galip (Korg. TÜRKER)	(354-268)
22 ncı Kor.Kh.Kurmayaı	Yzb.	Muharrem Mazlum (Org. İSKORA)	(3-16)
7 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Kazım (Tümg. DİRİK) (12)	(184-K.1)
7 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Nasuhi	(58-Ek)
7 nci Tüm. Kh.Sb.	Ütg.m.	İzzet (Org. AKSALUR)	(3-38)
20 ncı A.K.	Bnb.	Mehmet Tevfik (Alb. ALGAN)	(58-Ek)
57 ncı A.K.	Bnb.	Hayri	(27-Ek)
134 ncü A.K	Yb.	Veysel (Alb. ÖZGÜR)	(58-Ek)
16 ncı Top. A.K.	Bnb.	Ahmet Yümnü (Bnb. EKE)	(345-472)
3 NCÜ TÜMEN K. (13)	Alb.	Hüseyin Nurettin (Tümg. ÖZSU)	(184-K.1)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

3 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Hasan İskender (Bnb. AKKOÇ)	(347-350)
31 nci A.K.	Yb.	İsmail Hakkı (Alb. KORAY)	(345-385)
167 nci A.K.	---	---	
20 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Yasin Hilmi (Alb.)	(184-K.1)
20 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Veysel (Alb. ÖZGÜR) (14)	(12-47)
61 nci A.K.	Bnb.	Sıtkı (Alb.)	(346-327)
62 nci A.K.	Bnb.	İbrahim (Bnb.)	(346-580)
63 ncü A.K.	Yb.	Ahmet Muhtar (Yb.)	(346-332)
2 NCİ KAF. SV. TUG. K.	Yb.	Mehmet Ali (Tuğg.)	(345-339)
1 nci Sv. A.K.	Bnb.	Hayri	(345-447)
9 ncu Sv. A.K.	Yb.	İsmail Hakkı (Yb.)	(345-183)
11 nci Sv. A.K.	Yb.	Mehmet Ali	(375A-19)
22 NCİ KOR. TOPÇU K.	Yb.	Mehmet Sabri (Tümg. ERÇETİN)	(12-82)
8 NCİ ORDU BAĞLILARI			
16 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Rüştü (Tümg. SAKARYA)	(184-K.1)
47 nci A.K.	Yb.	Mustafa (Yb.)	(101-24)
48 nci A.K.	Bnb.	İlhami	(374-Ek36)
125 nci A.K.	Bnb.	Rahmi	(374-62)
16 ncı Top. A.K.	Bnb.	Yahya Nafiz (Yb.)	(346-642)
54 NCÜ TÜMEN K. (15)	Yb.	Nasuhi	(184-K.1)
54 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Adil	(74-Ek)
19 ncu A.K.	Bnb.	İsmail Hakkı (Alb.)	(347-47)
146 ncı A.K.	Bnb.	Galip (Alb.)	(347-112)
165 nci A. K.	Yb.	Yusuf Ziya (Yb. BÜYÜKAKSOY)	(346-65)
Top. A.K.	Bnb.	Mustafa Rahmi (Bnb.)	(346-377)
YILDIRIM OR. GR. BAĞLILARI			
Alman Asya Kolu K. (16)	Alb.	Frankenberg (Alman)	(189-613)
Alman Asya Kolu K.	Alb.	Von Oppen (Alman)	(189-613)
YILDIRIM BAŞ MEN. MÜF.	Tuğ.	Ahmet Avni Paşa	(346-21)
Baş Men.Müf.Kur.Bşk.	---	Gunter (Alman)	(354-283)
SURİYE VE GARBİ	Tuğg.	Cemal Paşa (Mersinli – Tümg.)	(189-617)
ARABİSTAN GN. K. (17)			

Açıklamalar:

1. Yıldırım Orduları Grubu, Almanlarca bilinen Irak petrollerini ele geçirmek amacıyla ve Almanların teşviki ile kuruldu.
2. Mareşal Falkenhayn Almanların eski Genelkurmay Başkanıdır.
3. Liman Paşa , 1 Mart 1918'de göreve başladı.

4. Fevzi Paşa ,16 Ağustos 1918'de rahatsızlığı nedeniyle ayrılınca yerine Nihat Paşa vekalet etti. Mustafa Kemal Paşa, 1 Eylül 1918'de komutayı devraldı.
5. Alb. Sami Sabit, 19 ncü Tüm.K.lığını Mayıs 1918'de devraldı. Alb. Sedat, Ordu Kur.Bşk. oldu.
6. Yb. Hans Guhr, 17 Mayıs-30 Temmuz 1918'de izine ayrıldı. (377-171)
7. Alb. Esat, 2 Mayıs 1918'de yaralandı. Tüm. K.lığına Kur.Bşk. Yb. Mahmut getirildi.
8. Yb. Mehmet Hayri, 5 Ağustos -18 Kasım 1918'de K.lık yaptı.
9. Alb. Fahrettin, 7 Mayıs 1918'de 12 nci Kor. K. oldu.
10. 27 nci Tümen Müfreze halindedir.
11. Alb. Şefik, 9 Nisan 1918'de göreve başladı.
12. Alb. Kazım (Korg. DİRİK) 1 Şubat 1917'de Tüm. K.lığından ayrıldı.
13. 3 ncü Tümen Mart 1918'de lağvedildi.
14. Yb. Veysel, 23 Temmuz'da göreve başladı.
15. 54 ncü Tüm., 1918 yılı başlarında lağvedildi.
16. Alman Asya Kolu tugay seviyesinde tamamen Alman persnel ve silahından müteşekkıl bir birliktir. 1918 ilkbaharında 146 ncı Mazorya P.A. ile takviye eildi. (K.Yb.Hammerstein)
17. Suriye ve Batı Arabistan Genel K.lığı birlikleri ve komutanları Ekim 1917 durumundaki gibidir.

**NABLUS MEYDAN MUHAREBESİ (19-21 EYLÜL 1918) VE
HALEP BÖLGESİNE KADAR YAPILAN ÇEKİLME HAREKATI
(22 EYLÜL-25 EKİM 1918) (1)**

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
YILDIRIM OR. GRUP K. (2)	Mrş.	Liman Von Sanders	(189-616)
Yıldırım Or.Gr.K. Emir Sb.	Ütg.m.	Ekrem Rüşti (AKÖMER)	(Belge)
Yıldırım Or.Gr. Kur.Bşk.	Tuğg.	Kazım Paşa (Korg. İNANÇ)	(189-586)
7 NCİ ORDU KOMUTANI	Tuğg.	Mustafa Kemal Paşa (ATATÜRK)	(189-616)
7 nci Or. Kur.Bşk.	Alb.	Sedat (Korg. DOĞRUER)	(4-6)
7 nci Or.Hrk.Şb.Md.	Bnb.	Filibeli Rüşti (Korg. AKIN)	(4-29)
7 nci Or. K. Emir Sb.	Ütg.m.	İsmail Hakkı (Org. TUNABOYLU)	(3-42)
20 NCİ KOLORDU K.	Tuğg.	Ali Fuat Paşa (Korg. CEBESÖY)	(12-154)
20 nci Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Ali Galip (Korg. TÜRKER)	(4-22)
53 NCÜ TÜMEN K. (X)	Yb.	Reşat (ÇİĞİLTEPE)	(12-63)
53 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Ahmet Nüzhet (Bnb.)	(189-17)
32 nci A.K.	Bnb.	Osman Nuri (Bnb. TOROS)	(346-437)
136 ncı A.K.	Bnb.	Mehmet Hayri (Yb.)	(346-49)
163 ncü A.K.	Yb.	Kamil (Yb. YASAN)	(345-402)
53 ncü Top. A.K.	---	---	
26 NCİ TÜMEN K. (X)	Yb.	Mehmet Hayri (Tümg. TARHAN)	(184-202)
26 ncı Tüm. Kur.Bşk.	Bnb.	Tevfik	(189-16)
59 ncü A.K.	Yb.	Osman Nuri (Yb. KİRİŞÇİOĞLU)	(345-393)
76 ncı A.K.	Bnb.	Mehmet Tenzil (Yb.)	(346-307)
78 ncı A.K.	Bnb.	Sait (Bnb. GÜRFİRAAT)	(346-573)
26 ncı Top. A.K.	Yb.	Mehmet Azmi (Yb. TEKİNALP)	(347-167)
3 NCÜ KOLORDU K.	Alb.	İsmet (Org. İNÖNÜ)	(189-616)
3 ncü Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Naci (Korg. TINAZ)	(12-214)
1 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Hans Guhr (Alman)	(184-K.5)
1 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Hulusi (3)	(377-202)
1 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Fikret	(211-227)
1 nci Tüm.Kur.Bşk.V.	Yzb.	Alaaddin	(377-208)
70 ncı A.K.	Bnb.	Necmettin (Yb. SARANA)	(347-272)
71 ncı A.K.	Yb.	Ahmet Şemsettin (Yb.)	(346-198)
124 ncü A.K.	Yb.	Ahmet Şükrü (Yb.)	(345-415)
Top. A.K.	---	---	
11 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Hüsni	(377-219)
11 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Arif (Ayıcı – Alb.)	(12-152)
33 ncü A.K.	Yb.	Mehmet Şükrü (Yb.)	(345-417)
126 ncı A.K.	Bnb.	Mehmet Tenzil (Yb.) (4)	(346-307)
127 ncı A.K.	Bnb.	Osman	(61-Ek)
11 nci Top. A.K.	Yb.	İsmail Adni (Alb. AKKAR)	(346-362)
8 NCİ ORDU KOMUTANI	Tuğg.	Cevat Paşa (Org. ÇOBANLI)	(189-616)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

8 nci Or.Kur.Bşk.	Yb.	Sadullah (Alb. GÜNEY)	(184-208)
8 nci Or. Kh. Sb.	Yb.	Solger	(377-202)
8 nci Or. Kh. Sb.	Yzb.	Baki (Korg. VANDEMİR)	(4-32)
22 NCİ KOLORDU .	Alb.	Refet (Tümg. BELE)	(189-616)
22 nci Kor. Kurmayı	Yzb.	Muharrem Mazlum (Org. İSKORA)	(3-16)
7 NCİ TÜMEN K. (X)	Yb.	Nasuhi (5)	(184-76)
19 ncu A.K.	Bnb.	İsmail Hakkı (Alb.)	(58-Ek)
20 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Tevfik (Alb. ALGAN)	(58-Ek)
57 nci A.K.	Bnb.	Hayri	(57-Ek)
Top. A.K.	Bnb.	Mehmet Cevat (Yb.)	(346-503)
20 NCİ TÜMEN K. (X)	Yb.	Veysel (Alb. ÖZGÜR)	(12-47)
61 nci A.K.	Bnb.	Sıtkı (Alb.)	(346-327)
62 nci A.K.	Bnb.	İbrahim (Bnb.)	(346-580)
63 ncü A.K.	Yb.	Ahmet Muhtar (Yb.)	(346-332)
Top. A.K.	Bnb.	Ahmet Şükrü (Alb. BÜTTEN)	(347-72)
SOL CENAH GRUP K.	Alb.	Von Oppen (Alman)	(210-14)
16 NCİ TÜMEN K. (X)	Alb.	Rüştü (Tümg. SAKARYA)	(12-145)
47 nci A.K.	Yb.	Mustafa (Yb.)	(101-24)
48 nci A.K.	Bnb.	İlhami	(374-Ek)
125 nci A.K.	Bnb.	Rahmi	(374-62)
Top. A.K.	Bnb.	Yahya Nafiz (Yb.)	(346-642)
19 NCÜ TÜMEN K. (X)	Yb.	Şefik Avni (Yb. ÖZÜDOĞRU)	(12-224)
19 ncu Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Ali Hamit (Tuğg. DOĞRUER)	(354B-478)
72 nci A.K.	Yb.	Rıfat (Yb.)	(345-404)
77 nci A.K.	Yb.	Saip (Yb.)	(346-151)
158 nci A.K.	Bnb.	Mahmut Nedim (Alb.)	(346-393)
Top. A.K.	Bnb.	Ahmet Nazif (Bnb.)	(346-523)
46 NCİ TÜMEN K.	Yb.	H. Hüsnü Emir (Tümg. ERKİLET)	(12-217)
46 NCİ TÜMEN K. (X)	Yb.	Tiller (Alman)(6)	(211-227)
144 ncü A.K.	Yb.	İsmail Adil (Yb. ÜNAL)	(345-296)
145 nci A.K.	Yb.	Ali Rıza (Alb.)	(345-314)
146 ncı A.K.	Bnb.	Galip (Alb.)	(347-112)
ALMAN ASYA KOLU K.	Alb.	Von Oppen (Alman)	(186-613)
2 NCİ KAFKAS SVTUG.K.	Yb.	Mehmet Ali (Tuğg.)	(345-339)
HİCAZ SEFERİ KUV. K. (7)	Tümg.	Fahrettin Paşa (Korg. TÜRKKAN)	(184-K5)
58 NCİ TÜM. K. (+)	Alb.	Ali Necip (Tümg.) (8)	(76-Ek)
58 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Yusuf Ziya	(76-Ek)
2 nci Kuvvei Mürettebe K.	Yb.	Atıf (Yb. ATEŞDAĞLI)	(184-K.2)
MEDİNE Muhafızlığı K.	Tuğg.	Basri Paşa (NOYAN)	(235-K.7)
4 NCÜ ORDU K. (9)	Tuğg.	Cemal Paşa (Mersinli – Tümg.)	(189-617)
4 ncü Or.Kur.Bşk.	Yb.	Keramettin (Korg. KOCAMAN)	(374-290)
4 ncü Or.Hrk.Ş. Md.	Bnb.	Rüştü	(184-86)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
8 NCİ KOLORDU K.	Alb.	Ali Fuat (Org. ERDEN) (10)	(189-617)
8 NCİ KOLORDU K.	Alb.	Yasin Hilmi (11)	(189-101)
8 NCİ KOLORDU K.	Alb.	Mehmet Selahattin (Alb. KİP)	(184-108)
8 nci Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Vecihi (Bnb.)	(347-296)
48 NCİ TÜMEN K. (X)	Yb.	Aşım (Org. GÜNDÜZ) (12)	(230-Ek)
48 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Nuri	(184-108)
48 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Ahmet Zeki (Tümg. SOYDEMİR)	(12A-236)
23 nci A.K.	Bnb.	Ahmet Fuat (Alb. BULCA)	(12A-172)
63 nci A.K.	Yb.	Ahmet Muhtar (Yb.)	(354A-293)
48 nci Top. A.K.	Bnb.	Muammer	(44-Ek)
MÜRETTEP TÜMEN K.	Yb.	Hunger (Alman)	(230-93)
66 ncı A.K.	Bnb.	Şevket	(346-603)
152 nci A.K.	Yb.	Ahmet Tevfik	(345-102)
Top. A.K.	---	---	
SÜVARİ GRUP K.	Yb.	Schierstädt (Alman)	(189-K.5)
7 nci Sv. A.K.	Yb.	Mehmet (Alb. DİKMEN)	(345-240)
9 ncu Sv. A.K.	Yb.	İsmail Hakkı (Yb.)	(345-183)
11 nci Sv. A.K.	Yb.	Mehmet Ali	(375A-19)
ŞERİA GRUP KOMUTANI	Alb.	Esat (Tuğg.)	(489-617)
24 NCÜ TÜMEN K.	Yb.	Böhme (Alman)	(184-K.5)
24 NCÜ TÜMEN K.	Yb.	Lütfü	(184-104)
2 nci A.K.	Bnb.	Salih Sırrı (Yb. KALKANDELEN)	(346-193)
58 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Ruşen (Alb.)	(346-584)
143 ncü A.K.	Bnb.	Hüseyin Vassı (Alb.)	(346-452)
Top. A.K.	Yb.	Mehmet Ali (Yb.)	(345-251)
3 NCÜ SÜV. TÜMEN K.	Yb.	Mahmut Nedim (Yb. HENDEK) (13)	(184-46)
3 NCÜ SÜV. TÜMEN K.V.	Bnb.	Vecihi	(210-6)
6 ncı Sv. A.K.	Bnb.	Mehmet Nezir (Bnb.)	(346-227)
8 nci Sv. A.K.	Bnb.	Nedim (Bnb.)	(346-227)
146 ncı Alay K.	Bnb.	Galip (Alb.)	(347-112)
2 NCİ KOLORDU K.	Alb.	Galatalı Şevket (Alb. GALATALI)	(189-617)
62 NCİ TÜMEN K. (+)	---	---	
73 ncü A.K.	Yb.	Rıfat (Alb.)	(354A-116)
75 nci A.K.	Yb.	Abdullah İlmi (Yb.)	(346-139)
150 nci A.K.	Bnb.	Hamit Zafer (Yb. UTKAN)	(346-407)
Top. A.K.	Bnb.	Şükrü (Yb.)	(346-518)
ŞAM KOMUTANI	Alb.	Behçet	(374-282)
HAVRAN KOMUTANI	Tuğg.	Hüsnu Paşa	(230-8)
MAAN K. (146 ncı Alman Alayı)	Yb.	Von Hammerstein (Alman)	(Belge)

Açıklamalar:

(X) bu muharebeler esnasında esir veya imha edilen tümenler

(+) Mütareke hükümlerine göre teslim edilen tümenler.

1. NABLUS Meydan Muharebesinde ve müteakiben yapılan çekilme hareketinde Yıldırım Ordular Grubunun 3/4'ü imha ve esir edildi.

2. Başkomutanlığa bağlı ve karargâhı Halep'te bulunan 2 nci Ordu Ekim 1918'de Yıldırım Ordular Grubu emrine verildi.

3. Alb. Hulusi, 20 Ekim 1918'de görevi devraldı.

4. Bnb. Mehmet Tenzil, 9 Ekim 1918'den itibaren

5. Yb. Nasuhi, tahliye sırasında Suriye'de kaldı.

6. Yb. Tiller, 8 Haziran 1918'de, 9 ncu Or. Kur. Bşk.lığına atanan Yb. Hüsnü'nün yerine getirildi.

7. Hicaz Seferi Kuvveti Nablus Meydan Muharebesine katılmadı.

8. Alb. Ali Necip (Tümg.), bu muharebelerde İngilizlere esir düştü.

9. 4 ncü Ordu karargâhı 12 Ekim 1918'de lağvedildi.

10. Alb. Ali Fuat, 25 Haziran 1918'de hastalığı nedeniyle ayrıldı (354-290).

11. Alb. Yasin Hilmi, Şam düştükten sonra burada kaldı ve Arap Hükümetinin Genelkurmay Başkanı oldu.

12. Yb. Asım (Org. GÜNDÜZ), 2 Ekim 1918'de İngilizlere esir düştü ve 22 Temmuz 1919'da esaretten döndü.

13. Yb. Mahmut Nedim, yaralanması dolayısıyla 21 Eylül 1918'de Tümenin K.lığını Bnb. Vecihi'ye devretti.

MÜTAREKE DEVRESİNDE SURİYE CEPHESİ (29 EKİM- 15 KASIM 1918)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBESİ	ADI VE SOYADI	
YILDIRIM OR. GRUP K.	Mrş.	Liman Von Sanders	(189-616)
YILDIRIM OR. GRUP K.	Tuğg.	Mustafa Kemal Paşa (ATATÜRK) (1)	(184-216)
Yıldırım Or.Gr.K. Kur. Bşk.	Alb.	Sedat (Korg. DOĞRUEK)	(184-113)
7 NCİ ORDU KOMUTANI	Tuğg.	Mustafa Kemal Paşa (ATATÜRK)	(184-204)
7 nci Or. Kur.Bşk.	Yb.	Mehmet Hayri (Tümg. TARHAN)	(12-148)
7 nci Or.Hrk.Şb.Md.	Bnb.	Ömer Halis (Korg. BIYIKTAY)	(12-226)
7 nci Or. K. Emir Sb.	Ütg.m.	İsmail Hakkı (Org. TUNABOYLU)	(3-42)
20 NCİ KOLORDU K.	Tuğg.	Ali Fuat Paşa (Korg. CEBESÖY)	(184-110)
1 nci Tümen K.	Yb.	Veysel (Alb. ÖZGÜR)	(12-47)
11 nci Tümen K.	Alb.	Hüsnü	(372-219)
11 nci Tümen Kur. Bşk.	Bnb.	Mehmet Arif (Ayıcı – Alb.)	(12-152)
3 NCÜ KOLORDU K.	Alb.	İsmet (Org. İNÖNÜ)	(184-110)
3 ncü Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Naci (Korg. TINAZ)	(12-214)
24 ncü Tümen K.	Yb.	Lütfü	(184-104)
43 ncü Tümen K.	Yb.	Osman Nuri (Tümg. KOPTAGEL)	(12-39)
2 NCİ ORDU K.(ADANA)	Tuğg.	Nihat Paşa (Korg. ANILMIŞ)	(184-60)
3 NCÜ KOR.K. (CEYHAN)	Tuğg.	Ali Rıza Paşa (Tuğg. SEDES)	(184-60)
41 nci Tümen K. (İSKENDERUN)	Yb.	Hüseyin Hüsnü (Korg. ALPTOGAN)	(68-Ek)
44 ncü Tümen K. (OSMANİYE)	Yb.	Mustafa (Org. MUĞLALI)	(1-149)
44 ncü Tümen Kur.	Bnb.	Ata (Bnb. ERÇİKAN)	(347-308)
ERZİN Müfreze K.	---	---	
12 NCİ KOR. K. (ADANA)	Alb.	Fahrettin (Org. ALTAY)	(184-60)
12 nci Kor.Kh.Sb.	Yzb.	Fahri (Korg. BELEN)	(4-48)
23 ncü Tümen K. (TARSUS)	Yb.	Ömer Lütfü (Yb. ARGEŞÖ)	(12A-140)
Alman Asya Kolu K.	Alb.	Oppen (Alman) (2)	(246-Ek)

Açıklamalar:

1. Mustafa Kemal Paşa, Mondros mütarekesi hükümleri gereğince Alman subaylarının ordudan ayrılmaları üzerine, 30 Ekim 1918'de Yıldırım Orduları Grup K. liğine getirildi. Ancak bu komutanlık ve 7 nci Or. Kh. 15 Kasım'da fiilen lağvedildi.

2. Alb. Oppen yurduna dönmeden hastalıktan vefat etti.

IRAK VE İRAN CEPHESİ IRAK CEPHESİ HAREKÂTI

Hint Okyanusu'nda kuvvetli bir devletin bulunmasını istemeyen ve Basra Körfezi'nin kontrolüne çok önem veren İngiltere, Bağdat demiryolunun Alman firmaları tarafından inşasına başlanmasından sonra dikkatini bu bölge üzerinde topladı. Alman-Türk yakınlaşmasının bir askeri ittifaka dönüşmekte olduğunun anlaşılması üzerine de bölgede bazı politik ve askeri önlemler aldı. Ve Türkiye'nin Almanya safında harbe gireceğinin belli olması üzerine de 23 Ekim 1914'de Bahreyn Adasına asker çıkardı.

Irak ve Basra bölgesi, zengin petrol yatakları ve Abadan'daki rafineriler bakımından da İngiltere için çok önemliydi. Aynı şekilde Almanya için de çok önemliydi.

Irak Harekât Alanı, doğu kesimi çok dağlık, batı kesimi çöl olduğundan ancak Dicle ve Fırat boyunca harekate elverişlidir. Basra'ya kadar orta büyüklükte gemilerle, Bağdat'a kadar küçük nehir gemileriyle ulaşım olanağı vardır. Bu da barış zamanı Şattül Arap'a vapur işleten İngiltere için büyük bir avantajdı.

Barış zamanında Osmanlı İmparatorluğunun Irak'ta ikişer tümenli iki kolordusu vardı. Tümenler, üç piyade bir topçu alayından kuruluydu. Alayların üçüncü taburları seferde teşkil olunacaktı. Toplam çoğu adi ateşli mantelli toplarıydı. Makineli tüfek de çok azdı. Erlerin hemen hepsi Arap'tı; moralleri bozuk, devlete bağlılıkları zayıf, eğitim düzeyleri çok düşüktü. Yığınak planına göre Musul'daki 12 nci Kolordu İstanbul'a, Bağdat'taki 13 ncü Kolordu da Doğu Cephesine hareket edecekti. Nitekim, seferberliğin uygulanması sırasında Bağdat'taki 4 ncü Ordu Müfettişliği, Irak ve Havalisi Komutanlığı adını aldı ve Irak'ın savunulması seyyar jandarma ve hudut birliklerine bırakıldı. Fakat, İngilizlerin bölgedeki girişimleri üzerine 13 ncü Kolordunun Basra'daki 38 nci Tümenin yerinde bırakılmasına karar verildi. İstanbul'a gitmesi planlanan 12 nci Kolordu da Suriye'de kurulan 4 ncü Ordu emrine gönderildi. Alınan bu düzene göre harbin başında Irak'ta bulunan Türk Kuvvetleri bir piyade tümeni (6 taburlu 38 nci Tümen), 6 hudut taburuyla 9 seyyar jandarma taburundan oluşuyordu. Marmaris Gambotu'yla 6 silahlı motor ve 6 nehir vapurundan oluşan bir de nehir filosu vardı.

Birinci Dünya Harbinin başında İngilizler, Irak Cephesine kuvvet ayıracak durumda değildiler. Irak'ı istila etmek için hazırlıkları ve planları yoktu. Fakat bölgenin önem kazanması üzerine Avrupa'ya gönderilmek üzere Hindistan'da hazırlanmış olan 6 ncı Tümenin 16 ncı Tugayını, topçu ve fenni birliklerle takviye ederek (dört piyade taburu, iki dağ bataryası, iki istihkâm bölüğü, sıhhiye ve ulaştırma müfrezeleri) Bahreyn Adasına gönderdiler (23 Ekim 1914).

Türkiye ile Rusya arasında harp başlayınca bu tugay, donanma himayesinde Fav ve Behemşir Kanalı yoluyla Muhammara bölgelerine birer müfreze çıkararak Basra'nın denizle irtibatını kesti. Sonra gemilerle Şattül Arap'a girerek kuvvetinin büyük kısmını Abadan güneyindeki Saniye mevkiine çıkardı (8-10 Kasım). Zayıf Türk kuvvetlerinin baskın taarruzları başarılı olmadı. 13 Kasım'da, 6 ncı Tümenin ikinci kademesini teşkil eden 18 nci Tugayla topçu ve istihkâm birlikleri de Şattül Arap'a geldi. Üçüncü kademeyi teşkil eden 17 nci Tugay henüz yoldaydı. İkinci kademeye gelen 6 ncı Tümen Komutanı 14 Kasım günü karaya çıkarak komutayı üzerine aldı ve üçüncü kademeyi beklemeden Basra istikametinde ileri harekete karar verdi.

Türk kuvvetleri Seyhan Bölgesinde ve burada başarılı olamayınca bu mevziin 8 km. kuzeyindeki Kütüzzeyn Mevzii'nden Basra'yı savunmak istedilerse de İngiliz birliklerinin ve özellikle nehir filosunun üstün ateş gücü karşısında ağır zayıt verdiler. Arap erlerin firar etmesi ve Arap halkın düşmanca hareketlere girişmesi de buna eklenince Irak ve Havalisi komutanı, Basra'yı savunmaktan vazgeçti ve elindeki çok zayıf Türk kuvvetleriyle, Dicle ve Fırat Nehirleri'nin birleştiği Kurna bölgesine çekildi, İngilizler 23 Kasım'da Basra'yı işgal ettiler.

6 ncı Tümenin üçüncü kademesini teşkil eden 17 nci Tugayın da gelmesiyle (27 Kasım) Irak'taki İngiliz kuvveti 13 piyade taburu, bir süvari alayı, 30 topa yükseldi. İngilizler, 4 Aralık 1914'de üstün kuvvetlerle Kurna Mevzii'ne taarruza başladılar. 5 gün devam eden çetin savaşıardan sonra 38 nci Tümen Komutanı, 48 subay ve 930 erle kayıtsız şartsız teslim oldu (9 Aralık 1914). Geri kalanlar kuzeye doğru çekildiler. Artık Dicle yolu İngiliz kuvvetlerine tamamen açılmıştı. Buraya kadar cereyan eden harekât, İngilizlerin bir baskımıyla Güney Irak'ı ele geçirmeleri şeklinde değerlendirilebilir.

Bundan sonraki günlerde her iki taraf da Irak'taki kuvvetlerini takviye etti. İngilizler, Bağdat'ı işgal etmek, Türkler Basra'yı geri almak amacıyla Dicle Nehri boyunca birkaç kez ileri harekâta giriştilerse de sonuç alamadılar. Niha-

yet 28 Eylül 1915’de cereyan eden Birinci Kutülammare savaşını kazanan İngilizler, Türk birliklerini Bağdat’ın hemen güneyindeki Selmanıpak Mevzii’ne çekilmek zorunda bıraktılar. Bu, aşağı yukarı 150 km.lik bir çekilmeydi. O günün koşullarına göre oldukça güç olan bu çekilme hareketini başaran Türk kuvvetleri sağ kanadı Dicle dirseğine dayalı olan Selmanıpak mevziini işgal etti. Bu sırada Türk Kuvvetleri Doğu Cephesinden ve Suriye’den gönderilen birliklerle takviye edildi. Irak Umum Komutanlığının kuvveti, şimdi 4 piyade tümeni, bir süvari tugayı, iki aşiret tugayına çıkmıştı. Dolgun mevcutlu dört piyade ve bir süvari tugayından oluşan İngiliz kuvvetlerine General Tawnshend, Türk kuvvetlerine Nurettin Paşa komuta ediyordu.

İngiliz kuvvetleri, 22 Ekim 1915 sabahı iki kolla cepheden, iki kolla da kuzeyden kuşatıcı şekilde taarruza geçtiler. Cepheden taarruz eden İngiliz birlikleri, iki km.lik bir girme yapmayı başardılarsa da 51 nci Türk Tümeninin 23 Kasım günü Kuzeyden yaptığı karşı taarruzun gelişmesi üzerine geri çekilmek zorunda kaldılar. 4000 kişi zayıat verdiler. Muharebenin 1 nci günü akşamı General Tawnshend hatıra defterine şu cümleyi yazmıştı “Avrupa’da hiçbir asker yoktur ki, savunmada Türklerle mukayese edilebilsin. Talihsizliğimin cezasını çekiyorum”.

Bu kez İngilizler 150 km.lik bir geri çekilmeyle tekrar Kutülammare Mevzii’nde savunmaya karar verdiler. Ve bunu başardılar da. Fakat, iki koldu halinde (13 ncü, 18 nci Kolordular) tensik edilmiş ve Doğu Cephesinden bir tümenin (52 nci Tümen) daha gelmesiyle güçlenmiş olan Türk kuvvetleri, İngilizlerin peşini bırakmadı. Sıkı bir takiple İngilizlerden iki gün sonra (5 Aralık 1915) Kutülammare önlerine vardı ve buradaki İngiliz tahkimli mevziini kuşattı. Bu kuşatma 4,5 ay sürdü. İngilizler kuşatılan kuvvetlerini kurtarmak için çok çalıştılar, fakat başaramadılar. Nihayet, 29 Nisan 1916 General Tawnshend ve kuvvetleri kayıtsız şartsız teslim oldu. 5 general, 481 subay 13.300 er teslim alındı. İngilizler, Kutülammare’deki bu kuvveti kurtarmak için 4,5 ayda 23.000 kişi zayıat vermişlerdi. Kutülammare’de ölenler ve teslim olanlarla İngiliz zayıatı 40.000 kişiyi buluyordu. Türklerin bu savaşlardaki zayıatıysa 300 subay 10.000 erden ibarettir.

İngilizlerin Kutülammare’de kuşatılmış olan birliklerini kurtarmaya çalıştıkları sırada İran içersinden geçen bir Rus süvari tümeni, sınırı aşarak Bağdat’ın kuzeydoğusundaki Hanıkın’e yaklaşmışsa da bu bölgeye kaydırılan 13 ncü Kolordu, Rus saldırısını durdurmaya başarmıştı. Kütülammare’deki İn-

giliz kuvvetlerinin teslim olmalarından sonra Ruslar, Bağdat'ı almak amacıyla Hanıkin'e taarruz ettiler (3 Haziran 1916). Bu taarruzu da durduran 13 ncü Kolordu, karşı taarruza geçerek Kasırsirin kasabasını ele geçirdi (8 Haziran) ve Kerman-Şah yönünde ilerledi. Rusları geri atarak Hemedan'ı aldı. Fakat lojistik desteğin yetersizliği yüzünden daha ileri gidemedi.

Rusların da bölgeye girmesi ve kuvvetlerini takviye ederek bir süvari kolordusuna çıkarmaları üzerine Irak Cephesindeki Türk ordusu (Aralık 1915'de 6 ncı Ordu olarak teşkilatlandırılmıştı) iki ayrı yöne karşı savaşmak zorunda kaldı. Güneyden İngilizler Bağdat'ı almak için, Doğu'dan Ruslar Musul'u ele geçirmek için taarruz ediyorlardı. Rus taarruzları Revandiz'de durdurulduysa da İngilizler, Bağdat'ı aldılar (11 Mart 1917). Türklerin Bağdat'ı geri almak için harcadıkları çaba bir sonuç vermedi. İngilizler de Musul'u ele geçirmek için yaptıkları taarruzlarda fazla başarılı olamadılar. Özellikle, 22 Aralık 1917'de Ruslarla silah bırakışması yapıldıktan sonra yükü biraz olsun hafifleyen Türk ordusu Musul'u başarıyla savunabildi. İngilizler, ancak 30 Ekim 1918'de imzalanan silah bırakışması koşullarını ileri sürerek Musul'a girdiler (3 Kasım 1918).

BİRİNCİ DÜNYA HARBİNDE IRAK CEPHESİ (1)
26 EKİM 1914 DURUMU VE KURNA MUHAREBESİ
(9 ARALIK 1914)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
IRAK VE HAVALİSİ GENEL K.	Tuğg.	Cavit Paşa	(188-K2)
Irak ve Havalisi K. Kur. Bşk.	Bnb.	Adil (Gn.)	(188-K2)
38 NCİ TÜM. KOMUTANI	Alb.	Mehmet Suphi (Alb.) (2)	(188-K.2)
38 nci Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	Sami	(188-K2)
112 nci A. Komutanı	Bnb.	Abdülhalim	(66- EK)
113 ncü A.Komutanı	Bnb.	Mehmet Ali	(66- EK)
114 ncü A.Komutanı	Bnb.	Mehmet Salih (Yb.)	(66- EK)
38 nci Top. A.Komutanı	Bnb.	Ömer Lütü	(66- EK)
26 ncı P. Tb. Komutanı	Bnb.	Hüseyin	(66- EK)
Fav Hd. Tb. Komutanı	Yzb.	Sıtkı	(66- EK)
Ammare Hd. Tb. Komutanı	Yzb.	Nuri	(66- EK)
Kurna Hd. Tb. Komutanı	Yzb.	Şevki	(66- EK)
Ammare J. Tb. Komutanı	Bnb.	Hüseyin Avni	(66- EK)
Nasırye J. Tb. Komutanı	Ütg'm.	Rauf	(66- EK)
Basra J. Tb. Komutanı	Yzb.	Zeki	(66-10)

GENEL KOMUTANLIK BAĞLI BİRLİKLERİ

Mendeli Hudut Tb.	---	---	
Hanihin Hudut Tb.	---	---	
Bedre Hudut Tb. K.	Bnb.	İrfan	(66- EK)
1-8 nci Hudut Tb.ları	---	---	
Bağdat J. A.	---	---	
Musul-Kerkük-Bağdat			
Depo Tb.ları	---	---	

Açıklamalar :

1. Birinci Dünya Harbi seferberliği öncesinde, 12 nci ve 13 ncü Kolordulardan ibaret olan 4 ncü Ordu müfettişliği, seferberliğin ilanıyla birlikte (1914 Ağustos başlarında) Irak ve Havalisi Umum Komutanlığı ismini aldı. 12 nci Kor. Suriye'de teşkil edilen 4 ncü Orduya, 13 ncü Kolordu'da 3 ncü Ordu emrine verildi. Cavit Paşa'nın ısrarı üzerine 13 ncü Kolordunun 38 nci Tümeni bölgede bırakıldı.

2. Alb. Mehmet Suphi, 48 subay ve 930 erle birlikte Kurna Muh.de esir düştü ve Mayıs 1916'da esarete iken vefat etti.

10 ARALIK 1914 DURUMU (1) (2)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
IRAK VE HAVALİSİ GEN. K.	Tuğg.	Cavit Paşa	(188-108)
SAHRICA MÜF. K.	Bnb.	Hakkı	(188-K4)
(ŞATRA MÜFREZESİ K.)	Bnb.	Ata (3)	(188-K.4)
GÜNEY MÜFREZESİ K.	Bnb.	Adil (Gn.) (4)	(203-9)
Mür. 1 nci A. Komutanı	Bnb.	Halim	(188-108)
Mür. 2 nci A. Komutanı	Bnb.	Seyfullah (Alb.)	(188-108)
114 ncü A.Komutanı	Bnb.	Mehmet Salih (Yb.)	(188-109)
Müntefik Aşiret Kuv. K.	Sivil	Acemi Sadun Paşa (5)	(188-109)

Açıklamalar:

1. İngilizler 6 Kasım 1914'de Basra Körfezi Şattülarap N. Ağzındaki Fav Bölgesine çıkarma yaparak Fav'ı, 21 Kasım 1914'de Basata'yı ve 9 Aralık'da da Kurna'yı işgal ettiler.
2. Kurna Muharebesinde 38 nci Tüm.K.Alm. Mehmet Suphi Esir düşünce Irak'taki kuvvetler yukarıdaki kuruluşa göre yeniden teşkilatlandırıldı.
3. Sahrıca Müfrezesi başlangıçta; Seyyar J.Tb.ları, Bağdat Depo Tb., Bedre Hd. Tb. Ve Topçu Tb.dan ibaretti. 10 Aralık'tan itibaren takviye edilecek ŞATRA Müfrezesi adını aldı ve komutanlığına Bnb. Ata getirildi.
4. Güney Müf. K.Kur. Bnb. Adil daha önce Umum K.lık Kur.Bşk. idi.
5. Irak asıllı olup muharebelerde büyük hizmeti görüldü.

3 OCAK 1915 DURUMU VE BİRİNCİ ROTA MUHAREBESİ (20 OCAK 1915)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
IRAK VE HAVALİSİ GEN. K.	Yb.	Süleyman Askeri (Yb.) (1) (2) (3)	(188-120)
Irak ve Havalisi K. Kur. Bşk.	Bnb.	Adil (Gn.)	(203-9)
SAHRICA MÜF. K.	Bnb.	Ata	(188-122)
Mür. 1 nci A.Komutanı	Yzb.	Üsküdarlı Cemil (2)	(188-K4)
Mür. 2 nci A. Komutanı	Bnb.	Abdülhalim	(188-122)
Mür. 3 ncü A. Komutanı	Bnb.	Ahmet Muhtar	(188-K4)
Top. Tb. K.	Yzb.	Kemal	(188-K4)

GÜNEY MÜF. K.LİĞİ (10 Aralık 1914 durumunun aynı)

Açıklamalar:

1. 20 Aralık 1914'de Irak ve Havalisi Gn. K.lığına atanan Yb. Süleyman Askeri, 2 Ocak 1915'de Cavit Paşa'dan görevi devraldı ve Sahrıca Müfrezesi'nin kuruluşunda yukarıdaki değişikliği yaptı.

2. 20 Ocak 1915 günü cereyan eden Birinci Rota Muharebesinde Mür. 1 nci A.K. Yzb. Cemil şehit oldu, Yb. Süleyman Askeri de yaralandı.

3. Yb. Süleyman Askeri beraberinde İstanbul'da teşkil edilen OSMANCIK Gönüllü Taburu ile İstanbul itfaiye Alayını da Irak Cephesine getirdi. Bu grupla Irak Cephesine gelen ismi tespit edilebilen subaylardan bazıları şunlardır : (203-11)

- Bnb. Vedat (İtfaiye A.K. – 13 Nisan 1915'de şehit oldu.
- Yzb. Abdülhalim, Osmancık Gönüllü Tb.K. (13 Nisan 1915'te şehit oldu.)
- Ütğm. Osman
- Yzb. Cemil (20 Ocak 1915 ROTA Muharebesine şehit oldu.)
- Dr. Yzb. Sefer (20 Ocak 1915 ROTA Muharebesinde şehit oldu.)
- Bnb. Ali (Alb. ÇETİNKAYA)
- Dr. Yzb. Nihat Sezai (Yb. S. Askeri'nin özel doktoru)
- Dr. Yzb. Rıza
- Top. Yzb. Şevki
- Yzb. Lütfi
- Yzb. Şevket (14 Nisan 1915 Şuayyibe Muharebesinde şehit oldu.)
- Ütğm. Nazillili Fuat
- Yazar Mehmet Ali FETGERİ
- Yzb. Halil (Zonguldak CHP Milletvekili Halil TÜRKMEN)
- Ütğm. Rüsuhi (Cumhurbaşkanlığı eski yaverlerinden Yb.SAVAŞCI)

MART 1915 DURUMU VE ŞUAYYİBE (11-14 NİSAN 1915) VE İKİNCİ ROTA MUHAREBELERİ (31 MAYIS 1915)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBESİ	ADI VE SOYADI	
IRAK VE HAVALİSİ GEN. K.	Yb.	Süleyman Askeri (Yb.) (1)	(188-K5)
Irak ve Havalisi Gen. K. Kur. Bşk.	Bnb.	Adil (Gn.)	(188-177)
Irak ve Havalisi Gen.K. Kur.	Bnb.	Aşır (Tümğ. ATLI) (2)	(12A-212)
FIRAT GRUBU K. (3)	Bnb.	Ali (Alb. ÇETİNKAYA)	(188-172)
35 NCİ TÜMEN K. (2)	Bnb.	Rıza (Şehit 24.3.1915)	(188-160)
104 ncü A.K.	Bnb.	Rıza (Şehit 12.4.1915)	(Belge)
105 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Hamdi (Yb.)	(345-280)
35 nci Tüm. Top. K.	Bnb.	Ahmet Adem (Bnb.)	(345-479)
MÜR. TÜMEN K.	Bnb.	Ali	(188-K.5)
Mür. 1 nci A.K.	---	---	
Mür. Irak A.K.	Bnb.	Vedat	(Belge)
İtfaiye A.K.	Bnb.	Vedat (Şehit 13.4.1915)	(203-111)
Top. Tb. K.	---	---	
AŞİRET KUVK.	Sivil	Acemi Sadun Paşa	(188-K5)
Aşiret Kuvveti K.	Sivil	Abdullah Fatih	(188-K5)
Aşiret Kuvveti K.	Sivil	Sadak	(188-K5)
Aşiret Kuvveti K.	Sivil	Ziya	(185-K5)
MÜR. DİCLE TÜR. K. (4)	J.Bnb.	Abdülhalim	(188-K5)
Mür. 1 nci A. Komutanı	Bnb.	Ali	(188-139)
Mür. 2 nci A. Komutanı	Yzb.	Hasan Sami	(188-139)
KERHA GRUBU K. (5)	E.Korg.	Dağıstanlı Mehmet Fazıl Paşa	(188-K5)
Kerha Gr. Kur. Bşk.	Bnb.	Tevfik	(188-152)
Mür. 1 nci A.K.	---	---	
Amare Hud. Tb. K.	---	---	
1/103 Tb. K.	---	---	
Bağdat J. Tb. K.	Bnb.	Davut (Şehit 14.4.1915)	(Belge)
Şehriban J. Tb. K.	---	---	
Ester Süvari Tb. K.	Bnb.	Halil Hilmi (Yb.)	(346-476)
Aşiretler	---	---	
ÖRTME MÜFREZESİ K.	Yb.	Seyfullah (Alb.)	(188-164)
ÖRTME MÜFREZESİ K.	Yb.	Ahmet (6)	(188-168)
Nasiriye J. Tb. K.	---	---	
Aşiretler	---	---	

Açıklamalar:

1. Yb. Süleyman Askeri Şuayyibe Meydan Muharebesinde Türk Kuvvetlerinin uğradığı yenilgiyi hazmedemediği için, yaralı olduğu halde, 14 Nisan 1915'de tabancası ile hayatına son verdi.

2. Bnb. Aşır, 23 Nisan 1915'ten itibaren.
3. Fırat Grubu; 4 ncü Ordudan 35 nci Tüm.in İstanbul'dan itfaiye Alayı'nın bölgeye gelmesi üzerine; Şubat 1915 sonlarında teşkil edildi.
4. Mürettep DİCLE Tüm., 25 Ocak 1915'de Sahrıca Müfrezesinden teşkil edildi.
5. Kerha Grubu Birinci Rota Muharebesi sırasında (20 Ocak) çoğunluğu yerli aşiret kuvvetlerinden olmak üzere teşkil edildi ve 12 Nisan'a kadar komutanlığını Bnb. Tevfik yaptı. Dağıstanlı Mehmet Fazıl Paşa'nın komutanlığı atanması üzerine Bnb. Tevfik Kur. Bşk.lığını üstlendi.
6. 23 Şubat 1915'de göreve başladı.

15 HAZİRAN 1915 DURUMU VE NASİRİYE (24 TEM. 1915); BİRİNCİ KUTÜLAMMARE MUHAREBELERİ (28 EYLÜL 1915)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
IRAK VE HAVALİSİ GEN. K.	Alb.	Nurettin (Korg. - Sakallı) (1)	(188-222)
Irak ve Havalisi Gen. K. Kur. Bşk.	Bnb.	Adil (Gn.)	(188-K10)
Irak ve Havalisi Gen. K. Kur.	Bnb.	Aşir (Tümg. ATLI)	(188-268)
Irak ve Havalisi Gen. K. Kur.	Yzb.	Ömer Halis (Korg. BIYIKTAY)	(12A-243)
35 NCİ TÜM. KOMUTANI	Yb.	Namık (2)	(188-K8)
103 ncü A. Komutanı	Bnb.	Kasım (3)	(188-319)
103 ncü A. Komutanı	Yb.	Ahmet Tevfik (Yb.)	(345-61)
105 nci A. Komutanı	Yb.	Mehmet Hamdi (Yb.)	(345-280)
109 ncu A. Komutanı	Bnb.	Ali Rıza (Alb. BENLİ)	(347-347)
38 NCİ TÜM. K.	Yb.	Refik (Yb. URAN)	(188-348)
38 nci Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	Halit (Alb. AKMANSÜ) (3)	(188-319)
112 nci A. Komutanı	Bnb.	Celal	(66-Ek)
113 ncü A. Komutanı	Yb.	Nafiz	(66-Ek)
114 ncü A. Komutanı	Bnb.	Mehmet Salih (Yb.)	(345-27)
MÜNTEFİK TÜM. K.			
(45 NCÜ TÜMEN)	Yb.	Ahmet Tevfik	(188-K8)
Kalatunneçim (Sağ) Gr. K. (104.A)	Bnb.	Sadık	(188-304)
Sol Kıyı Gr. Komutanı	Yzb.	Halit (Alb. AKMANSÜ)	(188-305)
Sol Kıyı Gr. Komutanı	Bnb.	Kasım (3)	(188-319)
Seyit Naviye Gr. K.	Bnb.	Hamdi	(188-305)
Aşiret Kuvveti K.	Sivil	Acemi Sadun Paşa	(188-K8)
FIRAT MÜFREZESİ K.	Bnb.	Akif (Tümg. ERDEMGİL)	(188-K10)
141 nci A. K.	Bnb.	İrfan (Alb.)	(346-434)
Ester Sv. Tb. K.	Bnb.	Halil Hilmi (Yb.)	(346-476)

Açıklamalar:

1. Yb. Süleyman Askeri'nin ölümü üzerine Genel K.lığa, bir süre Bnb. Ali (Alb. ÇETİNKAYA) vekalet etti. Mayıs sonunda Alb. Nurettin komutanlığı devraldı.

2. Yb. Namık, 10 Ağustos 1915'te şehit oldu (347-369) .

3. 17 Temmuz 1915'te, 103 ncü A.K. Sol Kıyı Gr. K.lığına; Sol Kıyı Gr.K. da 38 nci Tüm. Kur. Bşk.lığına görevlendirildi.

**SELMANPAK MUHAREBESİ (2-26 KASIM 1915);
SELABIHA MUHAREBESİ (30 KASIM 1915);
KUTÜLAMMARE TAARRUZLARI
(10-13 ARALIK 1915)**

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
IRAK VE HAVALİSİ GEN. K. (1)	Alb.	Nurettin (Korg. - Sakallı)	(188-K11)
Irak ve Havalisi K. Kur. Bşk.	Bnb.	Aşir (Tümg. ATLI)	(188-K11)
13 NCÜ KOLORDU K.	Yb.	Namık	(188-394)
13 ncü Kor. Kur. Bşk.	Yzb.	Ömer Halis (Korg. BIYIKTAY)	(188-K13)
35 NCİ TÜMEN K.	Bnb.	Hamdi	(188-K13)
103 nci A. K.	Yb.	Ahmet Tevfik (Yb.)	(345-61)
104 ncü A. K.	Bnb.	Mehmet Sadık (Bnb.)	(345-284)
105 nci A. K.	Yb.	Mehmet Hamdi (Yb.)	(345-280)
38 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Halil Rüştü (Alb.) (11)	(188-K13)
38 nci Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	Halit (Alb. AKMANSÜ)	(215-15)
112 nci A.K.	Yb.	Halil Rüştü (Alb.)	(345-303)
113 nci A.K.	Yb.	Seyfullah (Alb.)	(345-176)
114 ncü A.K.	Yb.	Mehmet Salih (Yb.)	(345-27)
18 NCİ KOLORDU K.	Alb.	Mehmet Ali (Alb.) (2)	(188-394)
18 NCİ KOLORDU K.	Alb.	Halil (Korg. KUT) (3)	(188-411)
18 nci Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Hasan Basri (Korg. SARAN)	(245-197)
18 nci Kor.Kh. Sb.	Bnb.	İshak	(245-205)
45 NCİ TÜM. K.V. (4)	Bnb.	Halil Rıfat (Yb.)	(245-212)
45 nci Tüm. Kurmayı	Bnb.	Enver	(188-376)
45 nci Tüm. Kurmayı	Yzb.	Mahmut Hamdi (2)	(187-363)
3 ncü A.K.	Bnb.	H. Nazmi (Korg. SOLOK) (5)	(215-22)
141 nci A.K.	Yb.	Enver	(215-16)
142 nci A. Komutanı	Yb.	Muhtar (6)	(187-355)
51 NCİ TÜMEN K. (7)	Alb.	Mehmet Ali (Alb.) (2)	(188-376)
51 NCİ TÜM. K. V.	Yb.	Vacit (Alb. YALÇINALP)	(245-199)
51 NCİ TÜM. K.	Yb.	Reşit	(245-206)
51 nci Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	İsmail Hakkı (Tümg. BERKOK)	(245-200)
7 nci A. Komutanı	Yb.	İsmail Hakkı (Valideçeşmeli)	(187-359)
9 ncu A. Komutanı	Yb.	Vacit (Alb. YALÇINALP)	(245-206)
9 ncu A. Komutanı	Yb.	Süleyman Sabri (Gn.)	(187-352)
44 ncü A. Komutanı	Yb.	Hasan Yetimi (8)	(245-204)
44 ncü A. Komutanı	Yb.	Reşit (Alb.)	(215-23)
Tümen Top. A.K.	Bnb.	Sadık (2)	(187-363)
Tüm. Top. A.K.	Bnb.	Ahmet Rıfat (Bnb.)	(347-327)
52 NCİ TÜMEN K. (9)	Yb.	Bekir Sami (Alb. GÜNSAV)	(188-K14)
52 nci Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	Hüseyin Rahmi (Alb. APAK)	(177-33)
37 nci A.K.	Yb.	Abbas Hilmi (Alb.)	(177-4)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
40 ncı A.K.	Yb.	Süleyman Mesrur (Alb. TOLUNAY)	(345-86)
43 ncü A. K.	Yb.	Fazıl (9.4.1916'da şehit)	(346-27)
Topçu K.	Yzb.	Zihni (Tüm. TOYDEMİR)	(245-227)
18 NCİ KOLORDU TOP. K.	Bnb.	Ali Şükrü (Yb. ÜNLÜOĞLU)	(347-163)
AŞİRET TİM. K.	Em.Korg.	Mehmet Fazıl Paşa	(188-K11)
1 nci Aşiret Tug.	Sivil	Acemi Sadun Paşa	(188-619)
2 nci Aşiret Tug.	Em. Tuğg.	Mazhar Paşa	(188-385)
IRAK SÜVARİ TUG. K.	Yb.	Halit (10)	(188-K11)
IRAK SÜVARİ TUG. K.	Yb.	Akif (Tüm. ERDEMGİL)	(188-400)
Sv. Tug. Kur. Bşk.	Bnb.	Mehmet Kenan (Korg. DALBAŞAR)	(12A-197)
31 ncı Sv. A.K.	Bnb.	Süleyman Sabri (Tüm.)	(346-98)
33 ncü Sv. A.K.	Bnb.	Mehmet Emin (Bnb.)	(346-93)
1 nci Hecin Sv. A. K.	Bnb.	Hacı Remzi (Yb.)	(346-216)
2 nci Hecin Sv. A.K.	---	---	

Açıklamalar:

1. Türk Kuvvetlerinin 28 Eylül 1915'de Kütülamare Muharebesini kaybetmeleri üzerine Başkomutanlıkta, Irak'ta bulunan komuta heyetine karşı güvensizlik doğdu. Komutayı, yeniden düzenlemek, İran'a karşı girişimleri canlandırmak amacıyla İran sınırı, Musul, Bağdat, Basra vilayetleri bölgesinde 6 ncı Ordu kuruldu ve Ordu Komutanlığına atanan Mareşal Golç Paşa 6 Aralık 1915'de Bağdat'ta vazifeye başladı. Bunun üzerine Irak ve Havalisi Genel Komutanlığı, "IRAK ORDUSU" adını aldı.

2. Alb. Mehmet Ali, 45 ncı Tümen Kurmayı Mahmut Hamdi ve Bnb. Sadık 30 Kasım 1915'de DELABİHA Muharebesinde şehit oldu.

3. Alb. Halil, Selmanpak Meydan Muharebesi zaferinden sonra 30 Kasım 1915'de Kor. K.lığını devraldı.

4. 45 ncı Tüm. 11 Ekim 1915'de bölgeye geldi.

5. Bnb. Nazmi, Kut'a ilk giren komutandır.

6. Yb. Muhtar, 22 Aralık 1915'de şehit oldu.

7. Kafkas Cephesinden (Hasankale'den) bölgeye getirilen 1 nci Kuvve-i Seferiyedir. (9 Ekim'de hareketle 21 Kasım 1915 akşamı bölgeye geldi.)

8. Yb. H. Yetimi, Kasım 1915'de şehit oldu.

9. 52 ncı Tüm. 11 Aralık 1915 günü Doğu cephesinden geldi.

10. Yb. Halit, 24 Kasım'da görevden alındı.

11. Yb. Halil Rüştü, bu muharebelerde yaralandı.

**6 NCI ORDU 1 OCAK 1916 (1) DURUMU VE
VADİİKELAL MUH. (13 OCAK 1916),
BİRİNCİ FELAHİYE MUH.**

**(21 OCAK 1916) -SABİS MEYDAN MUH. (8 MART 1916),
İKİNCİ VE ÜÇÜNCÜ FELAHİYE MUH. (6-9 NİSAN 1916),
BEYTİSA MUH. (17-19 NİSAN 1916) – KÜTÜLAMMARE ZAFERİ
(29 NİSAN 1916)**

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
6 NCI ORDU KOMUTANI	Mareşal	Goltz Paşa (2)	(149-244)
6 NCI ORDU KOMUTANI	Tuğg.	Halil Paşa (Korg. KUT) (2)	(188-762)
6 ncı Or. Kur. Bşk.	Alb.	Kazım (Korg. KARABEKİR) (2)	149-244)
6 ncı Or. Kur. Bşk.	Alb.	Von Gleich (Alman)	(249-206)
6 ncı Or. Hrk. Ş. Md.	Yzb.	Saffet (Alb. ARIKAN)	(245-223)
6 ncı Or.Kh.Kur.	Yzb.	Cevat Naim (Bnb.)	(149-244)
6 ncı Or. Kh. Kur.	Yzb.	Kara Saffet (Yb.)	(149-244)
6 ncı Or. Kh. Kur.	Yb.	Kummerow (Alman)	(149-244)
6 ncı Or. Kh. Kur.	Yb.	Kiesling (Alman)	(149-244)
6 ncı Or.K.E.Sb.	Yzb.	İsmail Hakkı (Yb. OKDAY)	(149-49)
6 ncı Or.Topçu Müfettişi	Yb.	Mehmet Emin (Tümg.)	(249-177)
IRAK GRUBU KOMUTANI	Alb.	Nurettin (Korg. - Sakallı) (2)	(188-511)
IRAK GRUBU KOMUTANI	Alb.	Halil (Korg. KUT) (3)	(188-559)
Irak Gr. Kur. Bşk.	Bnb.	Aşir (Tümg. ATLI)	(188-655)
Irak Gr. Kur. Bşk.	Bnb.	Hasan Basri (Korg. SARAN) (3)	(245-232)
13 NCÜ KOLORDU K. (4)	Yb.	Ali Necip (Tümg.)	(182-118)
13 NCÜ KOLORDU K.	Alb.	Ali İhsan (Tümg. SABİS) (5)	(188-559)
13 ncü Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Halil Rıfat (Yb.)	((188-506)
13 ncü Kor.Kur. Bşk.	Bnb.	Mehmet Kenan (Korg. DALBAŞAR) (6)	(12A-197)
13 ncü Kor. Levazım Md.	Bnb.	Mehmet Hamdi (Yb.)	(188-512)
35 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Mahmut Nedim (Yb.)	(188-506)
35 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Enver	(188-508)
35 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Abdülrezzak (Alb.) (7)	(182-118)
35 ncı Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Ömer Halis (Korg. BIYIKTAY)	(188-506)
103 ncü A.K.	Bnb.	Mehmet (17.4.1916'da şehit)	(Belge)
104 ncü A.K.	Bnb.	Mehmet Sadık (24.3.1916'da şehit)	(345-284)
105 ncı A.K.V.	Bnb.	Faik (14.4.1916'da şehit)	(Belge)
35 ncı Top. A.K.	Bnb.	Ahmet Rıfat (Bnb.)	(347-327)
38 NCİ TÜMEN K. (8)	Yb.	Rıfat	(188-486)
38 ncı Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	Sami	(188-486)
112 ncı A.K.	Yb.	HalilRüştü (Alb.)	(345-303)
113 ncü A.K.	Bnb.	Hüseyin Avni	(66-Ek)
114 ncü A.K.	Yb.	Mehmet Salih (Yb.) (9)	(345-27)

MAKAM/BİRLİK

38 nci Top. A.K.
 2 NCİ TÜMEN K. (10)
 2 nci Tüm. Kur. Bşk.
 1 nci A.K.
 5 nci A.K.
 6 nci A.K.
 2 nci Top. A.K.
 18 NCİ KOLORDU K.
 18 NCİ KOLORDU K.
 18 nci Kor.Kur.Bşk.
 18 nci Kor. Hrk.Ş.Md.
 18 nci Kor. İdari Bşk.
 45 NCİ TÜMEN K.
 45 NCİ TÜMEN K.
 45 nci Tüm. Kur.
 3 ncü A.K.
 141 nci A.K.
 142 nci A.K.
 156 nci A.K.
 Top. A.K.
 51 NCİ TÜMEN K.
 51 NCİ TÜMEN K.
 51 nci Tüm. Kur. Bşk.
 7 nci A.K.
 9 ncu A.K.
 44 ncu A.K.
 Top. A.K.
 52 NCİ TÜMEN K.
 52 nci Tüm. Kur.Bşk.
 37 nci A.K.
 40 nci A.K.
 43 ncü A.K.
 52 nci Top. A.K.
 AŞİRET SV. TUG. K.
 IRAK SV. TUG. K.
 FIRAT MÜFREZE K.
 Aşiret Kuvveti
 Aşiret Kuvveti
 BEDRE MÜFREZESİ
 BAĞDAT GRUBU K. (13)
 BAĞDAT GRUBU K.
 Bnb. Şevket Müfrezesi

RÜTBE**ADI VE SOYADI**

Bnb. Lütfi (66-Ek)
 Alb. Hasan Askeri (Alb. YÜCEKÖK) (188-656)
 Bnb. Mümtaz (Korg. AKTAY) (4-24)
 Yb. Talat (Alb. TUNÇ) (182-131)
 Yb. Vehbi (Yb.) (388-177)
 Yb. Ali (388-372)
 Bnb. Mehmet Emin (Tümg.) (346-359)
 Alb. Halil (Korg. KUT) (2) (188-655)
 Alb. Kazım (Korg. KARABEKİR) (188-763)
 Bnb. Hasan Basri (Korg. SARAN) (188-656)
 Bnb. Halil Rıfat (Yb.) (245-212)
 --- Hüsnü (215-44)
 Yb. Süleyman Mesrur (Alb. TOLUNAY) (188-487)
 Yb. Ali Necip (Tümg.) (11) (188-656)
 Yzb. Hasan Hulusi (Yzb. KUTLUOĞLU) (349-115)
 Bnb. Ahmet (Bnb.) (346-90)
 Bnb. İbrahim Hakkı (Yb.) (346-209)
 Bnb. Ahmet (388-97)
 Bnb. Ethem (Yb. SUN) (346-36)
 Bnb. Ahmet Rıfat (Bnb.) (347-327)
 Yb. Reşit (245-206)
 Yb. Hasan Cemil (Alb. ÇAMBEL) (7) (188-639)
 Yzb. İsmail Hakkı (Tümg. BERKOK) (188-487)
 Yb. İsmail Hakkı (Alb.) (347-211)
 Yb. Vacit (Alb. YALÇINALP) (346-607)
 Yb. Reşit (Alb.) (215-23)
 Bnb. Kemal (Korg. DOĞAN) (245-264)
 Alb. Bekir Sami (Alb. GÜNSAV) (188-507)
 Yzb. Hüseyin Rahmi (Alb. APAK) (188-507)
 Yb. Abbas Hilmi (Alb.) (345-308)
 Yb. Hüseyin (Yb.) (346-162)
 Yb. Fazıl (9.4.1916'da şehit) (346-27)
 Bnb. Zihni (Tümg. TOYDEMİR) (245-227)
 Em.Korg. Dağıstanlı Mehmet Fazıl Paşa (12) (188-507)
 Yb. Akif (Tümg. ERDEMGİL) (188-507)
 Yb. Sabri (188-490)
 Sivil Acemi Sadun Paşa (188-619)
 Sivil Mazhar Paşa (188-619)
 Yb. İzzet (188-424)
 Alb. Bopp (Alman) (177-72)
 Bnb. Şevket (249-193)
 Bnb. Şevket (388-178)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBESİ****ADI VE SOYADI**

Bnb. Leonhardi Müfrezesi	Bnb.	Leonhardi (Alman)	(388-178)
Bnb. Sonasan Müfrezesi	Bnb.	Sonasan (Alman)	(388-178)
Bnb. Eberhard Müfrezesi	Bnb.	Eberhard (Alman)	(388-178)
Bnb. Erikson Müfrezesi	Bnb.	Erikson (Alman)	(388-180)
MUSUL GRUBU K. (14) (Vali)	---	Haydar Bey	(188-491)
12 NCİ KOR. ASKER ALMA BŞK.	Alb.	Cevdet	(188-491)
13 NCÜ KOR. ASKER ALMA BŞK.	Alb.	Süleyman Mesrur (Alb. TOLUNAY)	(345-86)

Açıklamalar:

1. 6 ncı Ordu bu tarihte 970 Sb., 31674 erden ibaretti.
2. 6 ncı Or.K. Mareşal Von der Goltz 19 Nisan 1916 günü tifüs hastalığından vefat edince, 26 Mart 1916'da Tuğgenarallığe yükseltilen Halil Paşa 6 ncı Ordu K.lığına; 6 ncı Ordu Kur.Bşk. Kazım (KARABEKİR) 18 nci Kor.K.lığına, KARABEKİR'in yerine de Alman Von Gleich getirildiler ve gerek kalmadığı için IRAK Grubu Komutanlığı lağvedildi.
3. Alb. Halil, 13 Ocak 1916 tarihinde göreve başladı.
4. 13 ncü Kolordu, Haziran 1916'da İran içlerinde hareket yapmak üzere bu cepheden alındı.
5. Alb. Ali İhsan, 4 Şubat 1916'da göreve başladı.
6. Bnb. Mehmet Kenan, 20 Şubat 1916'dan itibaren.
7. Yb. Abdürrezzak ve Alb. Hasan Cemil 4 Mart 1916'da göreve başladılar. Alb. Cemil, Sadrazam İbrahim Hakkı Paşa'nın damadıdır.
8. 38 nci Tümen, Ocak ayı içersinde lağvedildi, alay haline dönüştürüldü, sonra bu alay da lağvedildi.
9. Yb. Mehmet Salih, 25 Ocak 1916'da emekli edildi.
10. 2 ncı Tüm. 1916 Mart ayı başında bu bölgeye geldi.
11. Yb. Ali Necip (Tümg.), 4 Şubat 1916'dan itibaren.
12. Mehmet Fazıl Paşa, 9 Mart 1916'da SABİS Muharebesinde şehit oldu.
13. Bağdat Grubu Alman Albayı Bopp komutasında İran'a sevk edilmiş altı tabur kuvvetinde bir birliktir. Daha önce "İran Kolu" ismiyle Bnb. Şevket'in komutasında kurulan bu birliğin ismi 7 Ocak 1916'da "Bağdat Grubu" yapıldı

başına da Alman getirildi. Rusların, İran'da Paytak geçidinden Hanikin Şehrine ilerlemeleri üzerine Alb. Bopp kaçmış yerine 6 Mayıs 1916'da Bnb. Şevket geçmiştir.

14. İran'a gönderilen kuvvetlerdir. Ömer Naci ve Bnb. Rauf (Alb. OR-BAY) bu kuvvetlerin başındadır.

6 NCI ORDU (MAYIS 1916 – ŞUBAT 1917)
KÜTÜLAMMARE MEYDAN MUH. (ARALIK 1916)
GARRAF MUHAREBELERİ (25 OCAK – 5 ŞUBAT 1917)
ELHAN-BEŞARE MUH. (17 – 22 ŞUBAT 1917)
SAMRAN MUH. (23 – 24 ŞUBAT 1917)

MAKAM / BİRLİK:	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
6 NCI ORDU KOMUTANI	Tuğğ.	Halil Paşa (Korg. KUT)	(182-K11)
6 ncı Or.Kur.Bşk.	Alb.	Kreçmar (Alman)	(249-207)
6 ncı Or.Kur.Bşk. Yrd.	Bnb.	Hasan Basri (Korg. SARAN) (1)	(245-259)
6 ncı Or. Hrk. Ş. Md.	Yb.	Aşir (Tümg. ATLI)	(183-19)
6 ncı Or.Kh.Kur.	Yzb.	İsmail Hakkı	(351-446)
6 ncı Or. Top. K.	Bnb.	Mustafa Kazım (Alb. BAKIROĞLU)	(347-155)

IRAK CEPHESİ KUVVETLERİ

18 NCI KOLORDU K.	Alb.	Kazım (Korg. KARABEKİR)	(182-151)
18 ncı Or.Kur.Bşk.	Bnb.	Hasan Basri (Korg. SARAN)	(245-255)
18 ncı Kor.Hrk.Ş.Md.	Yzb.	Bnb. Saffet (Alb. ARIKAN) (1)	(245-255)
18 ncı Kor. İsth.Ş.Md.	Yzb.	Şevket (Bnb.)	(245-269)
35 NCI TÜMEN K. (2)	Yb.	Abdürrezzak (Alb.)	(182-K11)
35 ncı Tüm. Kur.Bşk.	Yzb.	Ömer Halis (Korg. BIYIKTAY)	(188-506)
45 NCI TÜMEN K. (3)	Yb.	İsmail Hakkı (Alb.) (4)	(183-K2)
3 ncü A.K.	Bnb.	Ahmet (Bnb.)	(346-90)
141 ncı A.K.	Bnb.	İbrahim Hakkı (Yb.)	(346-209)
142 ncı A.K.	Bnb.	Ahmet	(388-97)
45 ncı Top. A.K.	Bnb.	Ahmet Rıfat (Bnb.)	(347-327)
51 NCI TÜMEN K.	Yb.	Hasan Cemil (Alb. ÇAMBEL)	(177-96)
51 ncı Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	İsmail Hakkı (Tümg. BERKOK)	(187-352)
7 ncı A.K.	Yb.	İsmail Hakkı (Alb.)	(347-211)
9 ncü A.K.	Yb.	Vacit (Alb. YALÇINALP)	(182-138)
51 ncı Top. A.K.	Bnb.	Ömer Tahir (Bnb.)	(346-644)
52 NCI TÜMEN K.	Alb.	Bekir Sami (Alb. GÜNSAV)	(182-K.11)
52 NCI TÜMEN K.	Alb.	Galatalı Şevket (Alb. GALATALI) (5)	(183-25)
52 ncı Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Dadaylı Halit (Alb. AKMANSÜ)	(12-228)
40 ncı A.K.	Yb.	Hüseyin (5.12.1917'de esir)	(346-162)
43 ncü A.K.	Yb.	Rıfat (Alb.)	(388-146)
52 ncı Top. A.K.	Bnb.	Zihni (Tümg. TOYDEMİR)	(245-227)
Şevket Bey Grubu (6)	Alb.	Galatalı Şevket (Alb. GALATALI)	(177-96)
18 ncı Kor. Topçu K.	Bnb.	Kemal (Korg. DOĞAN)	(245-264)

İRAN CEPHESİ KUVVETLERİ (7)

MAKAM / BİRLİK:	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
13 NCU KOLORDU K.	Alb.	Ali İhsan (Tümg. SABİS)	(215-50)
13 ncü Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Kenan (Korg. DALBAŞAR)	(12-171)
2 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Hasan Askeri (Alb. YÜCEKÖK)	(182-182)
2 nci Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	Mümtaz (Korg. AKTAY)	(4-24)
2 nci Tüm. Kur.	Yzb.	Hasan Hulusi (Yzb. KUTLUOĞLU)	((349-115)
1 nci A.K.	Yb.	Talat (Alb. TUNÇ)	(345-169)
5 nci A.K.	Yb.	Vehbi (Yb.)	(388-177)
6 ncı A.K.	Yb.	Ali	(388-372)
2 nci Top.A.K.	Bnb.	M. Münir (Tuğg. ALTUĞ)	(346-632)
6 NCI TÜMEN K. (8)	Alb.	Mehmet Nazif (Tümg. KAYACIK)	(182-K.14)
6 NCI TÜMEN K.	Alb.	Fahrettin (Org. ALTAY) (9)	(12-103)
6 ncı Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	Bursalı Mehmet Nihat (Yb.)	(182-195)
16 ncı A.K.	Bnb.	Mehmet Emin	(57-Ek)
18 ncı A.K.	Bnb.	Mustafa	(57-Ek)
44 ncü A.K.	Yb.	Reşit (Alb.)	(57-Ek)
6 ncı Top. A.K.	Bnb.	Osman	(388-K.7)
MÜSTAKİL SV. TUG.K.	Yb.	Sami Sabit (Tümg. KARAMAN)	(182-K.11)
1 nci Sv. A.K.	Bnb.	İsmail Hakkı (Yb.)	(346-234)
13 ncü Sv. A.K.	Bnb.	Ahmet Muhlis (Bnb.)	(346-222)
SÜLEYMANİYE GRUBU K. (10)	Yb.	Abbas Hilmi (Alb.)	(177-60)
Siyasi Müşavir	---	Ömer Naci	(388-244)
10 ncu A.K.	Yb.	Mehmet Emin (15.2.1917'de esir)	(345-220)
37 ncı A.K.	Yb.	Abbas Hilmi (Alb.)	(388-244)
33 ncü Sv.A.K.	Bnb.	Ahmet	(388-276)
Aşiret Kuvvetleri K.	Yb.	İbrahim Hakkı (Tuğg. EMİROĞLU)	(182-185)
MUSUL GRUBU K. (11)	Alb.	Aziz Samih (Alb. İLTER)	(182-K.15)
MUSUL GRUBU K.	Alb.	Galatah Şevket (Alb. GALATALI) (12)	(182-185)
4 NCÜ TÜMEN K.	Alb.	Aziz Samih (Alb. İLTER)	(182-K.15)
10 ncu A.K.	Yb.	Mehmet Emin (Yb.)	(345-220)
11 ncı A.K.	Bnb.	Lütfü	(388-252)
22 ncı A.K.	Bnb.	Hacı İbrahim	(388-252)
4 ncü Top. A.K.	Bnb.	Mehmet Rıza (Bnb.) (14)	(346-628)
4 ncü Top.A.K.	Bnb.	Adem Sabri (Alb. YURDASIN)	(346-368)
Ömer Naci Müfrezesi	---	Ömer Naci (13)	(182-K.15)
Şevket Müfrezesi	Yb.	Şevket	(182-151)
Haydar Müfrezesi	---	Musul Valisi Haydar	(182-185)

Açıklamalar:

1. Bnb. Basri, 20 Şubat 1917'de Ordu Karargahına atandı, yerine Bnb. Saffet Kur.Bşk. oldu.
2. 35 nci Tümen, bir alayı (37 nci A.) Süleymaniye Grubu emrine, 44 ncü Alayı Ordu ihtiyatına alınarak 23 Mayıs 1916'da lağvedildi.
3. 45 nci Tümen, Mart 1917'de lağvedildi.
4. Yb. İsmail Hakkı, 24-25 Şubat 1917'de hayvan tepmesiyle yaralandı ve tümeni Alb. Bekir Sami'nin emrine verildi.
5. Şamran Muharebesinde 52 nci Tümene bir süre Alb. Şevket komuta etti.
6. Şevket Bey Grubu dört alaylıdır.
7. Kutülammare Zaferinden sonra 9 Mayıs 1916'da 13 ncü Kolordu İran cephesine gönderildi. Ve İngilizlerin Kut'u ele geçirmesi üzerine 25 şubat 1917'de İran'ı tahliye etmesi için emir verildi.
8. 6 ncı Tümen İstanbul'dan getirildi. 6 Mayıs 1916'da Bağrat'a geldi ve İran Cephesine Hanikin'e sevk edildi.
9. Alb. Fahrettin (ALTAY) 25 Şubat-22 Nisan 1917 devresinde Komutanlık yaptı.
10. Süleymaniye Grubu; 28 Eylül 1916'da lağvedilir, birlikleri Musul Grubuna bağlanır.
11. Musul Grubu, 13 Haziran-18 Temmuz 1916 tarihleri arasında 2 nci Or. K.lığı emrinde bulundu.
12. Alb. Şevket Ağustos 1916'da Musul Gr.K.lığına tayin edildi.
13. Ömer Naci, İttihat ve Terakki Cemiyetinin en kudretli hatibi olan emekli bir subaydı. 28 Ağustos 1916'da Kerkük'te vefat etti.
14. Bnb. Mehmet Rıza , 3 Aralık 1916'da ayrıldı.

6 NCI ORDU (MART-TEMMUZ 1917)
BAĞDAT MUHAREBELERİ (6-11 MART) –
SİNDİYE MUH. (29 MART)
ETHEM MUH. (30 NİSAN)

MAKAM / BİRLİK:	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
6 NCI ORDU KOMUTANI	Tuğg.	Halil Paşa (Korg. KUT)	(183-54)
6 ncı Or.Kur. Bşk.	Alb.	Kreçmar (Alman)	(351-452)
6 ncı Or. 2 ncı Bşk.	Bnb.	Hasan Basri (Korg. SARAN)	(245-311)
6 ncı Or. Hrk. Ş.Md.	Yb.	Aşir (Tümg. ATLI)	(245-329)
6 ncı Or. Başyaveri	Bnb.	Naim Cevat (Bnb.)	(245-292)

IRAK CEPHESİ KUVVETLERİ (1)

18 NCI KOLORDU K. (2)	Alb.	Kazım (Korg. KARABEKİR) (3)	(177-A8)
18 NCI KOLORDU K.	Alb.	Galatalı Şevket (Alb. GALATALI)	(183-65)
18 NCI KOLORDU K.	Alb.	Cafer Tayyar (Tümg. EĞİLMEZ)	(183-79)
18 ncı Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Saffet (Alb. ARIKAN)	(245-288)
18 ncı Kor.Hrk.Ş.Md.	Yzb.	Ömer Halis (Korg. BIYIKTAY)	(245-282)
51 NCI TÜMEN K.	Alb.	Hasan Cemil (Alb. ÇAMBEL)	(183-25)
51 NCI TÜMEN K.V.	Yb.	Vacit (Alb. YALÇINALP) (4)	(346-607)
51 ncı Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	İsmail Hakkı (Tümg. BERKOK)	(187-352)
7 ncı A.K.	Yb.	İsmail Hakkı (Alb.)	(347-211)
9 ncü A.K.	Yb.	Vacit (Alb. YALÇINALP)	(346-607)
44 ncü A.K.	Yb.	Şevket	(388-460)
51 ncı Top. A.K.	Bnb.	Ömer Tahir (Bnb.)	(346-644)
52 NCI TÜMEN K.	Alb.	Bekir Sami (Alb. GÜNSAV) (5)	(189-K.3)
52 NCI TÜMEN K. V.	Yb.	Abbas Hilmi (Alb.)	(177A-35)
52 ncı Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	Dadaylı Halit (Alb. AKMANSÜ)	(245-290)
37 ncı A. K.	Yb.	Abbas Hilmi (Alb.) (6)	(345-308)
40 ncı A.K.	Yb.	Hüseyin (5.12.1917'de esir)	(346-162)
43 ncü A.K.	Yb.	Rıfat (Alb.)	(346-64)
52 ncı Top. A.K.	Bnb.	Zihni (Tümg. TOYDEMİR)	(354B-307)
14 NCÜ TÜMEN K.	Yb.	Kamil Hakkı	(388-416)
14 NCÜ TÜMEN K.	Yb.	Schraudenbach (7)	(197-30)
14 NCÜ TÜMEN K.V.	Yb.	H. Nazmi (Korg. SOLOK) (8)	(183-74)
3 ncü A.K.	Yb.	H. Nazmi (Korg. SOLOK)	(388-407)
64 ncü A.K.	Bnb.	Ahmet Tevfik	(388-464)
142 ncı A.K.	Bnb.	Ahmet Nadir (Alb.)	(388-97)
Top. A.K.	Bnb.	Ahmet Rıfat (Bnb.)	(347-327)
156 ncı A.K.	Bnb.	Ethem (Yb. SUN)	(346-36)
18 ncı Sv. A.K.	Bnb.	İsmail Hakkı (Alb. İŞİL)	(346-480)
33 ncü Sv. A.K.	Bnb.	İsmail Hakkı (Yb.)	(346-234)
Ethemçayı Muf. (40.A) K. (9)	Yb.	Abbas Hilmi (Alb.)	(177A-18)
18 ncı Kor. Topçu K.	Bnb.	Kemal (Korg. DOĞAN)	(245-260)

İRAN CEPHESİ KUVVETLERİ (2) **(Mayıs 1916'da olduğu gibidir)**

Açıklamalar:

1. Bağdat savunması için Diyale Savunma hattının hazırlanmasında Yzb. İsmail (BERKOK); Dicle Hattı tarafının tahkiminde Bnb. Mehmet Emin görev yaptı.
2. 24-26 Nisan 1917'de İran'a çekilen 13 ncü Kor. İle Irak Cephesindeki 18 nci Kor. Bağdat kuzeyinde birleştiler.
3. Nisan 1917 ortasında Alb. Kazım, Doğu cephesindeki 2 nci Kor. K.lığına atanarak ayrıldı. Yerine Alb. Galatalı Şevket vekalet etti. Temmuz başında ise Alb. Cafer Tayyar göreve başladı.
4. Alb. Hasan Cemil, 12 Nisan 1917'de 3 ncü Or.Menzil Müfettişliğine atanınca Yb. Vacit, 51 nci Tümen K.lığına vekalet etti. (346-265, 607)
5. Alb. B. Sami, sağlık nedeniyle 30 Nisan'da izinli olarak İstanbul'a gitti.
6. Yb. Abbas Hilmi, 10 Temmuz 1917'de 52 nci Tüm.K.V. oldu.
7. Yb. Schraudenbach, 7 Nisan 1917'den itibaren.
8. 24 Nisan 1917'de 14 ncü Tümenin Alman Komutanı, Kolordu K.nın ihtarına kızdığı için istifa etti ve yerine Yb. Nazmi getirildi.
9. Bu müfreze 18 Nisan 1917 Etemçayı bölgesindeki muharebede, kuvvetlerinin hemen hemen tamamını kaybetti, 32'si subay olmak üzere 1314 zaiyat verdi.

6 NCI ORDU (TEMMUZ – ARALIK 1917) (1)
1 NCI REMADİYE MUH. (11 TEMMUZ) –
2 NCI REMADİYE MUH. (21 – 24 EYLÜL)

MAKAM / BİRLİK:**RÜTBE ADI VE SOYADI**

6 NCI ORDU KOMUTANI	Tuğg.	Halil Paşa (Korg. KUT)	(245-340)
6 ncı Or.Kur. Bşk.	Alb.	Parakuvin (Alman)	(245-342)
6 ncı Or. 2 ncı Bşk.	Yb.	Hasan Basri (Korg. SARAN)	(249-207)
6 ncı Or. Hrk. Ş.Md.	Bnb.	Halit (Alb. AKMANSÜ)	(245-342)
13 NCÜ KOLORDU K.	Tuğg.	Ali İhsan Paşa (Tümg. SABİS) (2)	(183-82)
13 NCÜ KOLORDU K.	Alb.	Mehmet Nazif (Tümg. KAYACIK)	(183-82)
13 NCÜ KOLORDU K.	Alb.	Çolak Selahattin (Alb. KÖSEOĞLU)	(245-395)
13 ncü Kor. Kur. Bşk.	Bnb.	Mehmet Kenan (Korg. DALBAŞAR)	(12-171)
13 ncü Kor. Emir Sb.	Ütg.m.	Hasan Fehmi (Org. ATAKAN)	(3-25)
2 NCI TÜMEN K.	Yb.	Talat (Alb. TUNÇ) (3)	(183-K.4)
2 ncı Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	Mümtaz (Korg. AKTAY)	(4-24)
1 ncı A.K.	Yb.	Talat (Alb. TUNÇ)	(388-368)
1 ncı A.K.	Yb.	Aşir (Tümg. ATLI) (4)	(12A-212)
5 ncı A.K.	Yb.	Vehbi (Yb.)	(345-233)
6 ncı A.K.	Bnb.	Hasan Sami	(388-458)
2 ncı Top. A.K.	Bnb.	M. Münir (Tuğg. ALTUĞ)	(346-632)
6 NCI TÜMEN K.	Alb.	Mehmet Nazif (Tümg. KAYACIK)	(12-21)
6 NCI TÜMEN K. V.	Yb.	M. Emin (Tümg. YAZGAN)	(183-K.4)
6 ncı Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	Ömer Halis (Korg. BIYIKTAY)	(12-226)
16 ncı A.K.	Yb.	Mehmet Emin	(388-502)
18 ncı A.K.	Yb.	Mustafa (Yb. RAKIM)	(345-316)
156 ncı A.K.	Yb.	Ethem (5 Aralık 1917'de şehit)	(388-328)
156 ncı A.K.	Bnb.	Ahmet Nedim	(388-373)
6 ncı Top. A.K.	Bnb.	Adem Sabri (Alb. YURDASIN)	(346-368)
MÜSTAKİL SV. TUG. K. (5)	Yb.	Cemil (Tuğb.)	(183-K.4)
1 ncı Sv. A.K.	Bnb.	İsmail Hakkı (Yb.)	(346-234)
13 ncü Sv. A.K.	Bnb.	Ahmet Muhlis (Bnb.)	(346-222)
31 ncı Sv. A.K.	Bnb.	Halil Hilmi (Yb.)	(346-476)
18 NCI KOLORDU K.	Alb.	Cafer Tayyar (Tümg. EĞİLMEZ)	(183-K.4)
18 ncı Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Saffet (Alb. ARIKAN) (6)	(245-347)
18 ncı Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Halit (Alb. AKMANSÜ)	(245-351)
18 ncı Kor.Hrk.Ş.Md.	Yzb.	Nuri (Org. YAMUT)	(3-14)
14 NCÜ TÜMEN K.	Yb.	İsmail Hakkı (Valideçeşmeli)	(183-K.4)
3 ncü A.K.	Bnb.	Ahmet (Bnb.)	(346-90)
142 ncı A.K.	Bnb.	Ahmed Nadir (Alb.)	(388-97)
146 ncı A.K.	Bnb.	Galip (Alb.)	(347-112)
14 ncü Top. A.K.	Bnb.	Ahmet Rıfat (Bnb.)	(347-327)
51 NCI TÜMEN K.	Alb.	Sami Sabit (Tümg. KARAMAN)	(183-K.4)

MAKAM / BİRLİK:**RÜTBE ADI VE SOYADI**

7 nci A.K.	Bnb.	İrfan (Alb.)	(346-434)
9 ncu A.K.	Yb.	Vacit (Alb. YALÇINALP)	(346-607)
44 ncü A.K.	Alb.	Reşit (Alb.)	(388-300)
51 nci Top. A.K.	Bnb.	Ömer Tahir (Bnb.)	(346-644)
52 NCİ TÜMEN K. (7)	Yb.	Abbas Hilmi (Alb.)	(183-K.4)
52 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Mehmet Hayri (Yb.) (8)	(177A-35)
37 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Emin (Alb.)	(346-198)
43 ncü A.K.	Yb.	Rıfat (Alb.)	(346-64)
46 NCİ TÜMEN K. (5)	Alb.	Mahmut Belig (Alb. UZDİL)	(183-K.4)
46 ncı Tüm. Kur.	Yzb.	Şükrü	(354-273)
144 ncü A.K.	Yb.	İsmail Adil (Yb. ÜNAL)	(345-297)
145 nci A.K.	Yb.	Ali Rıza (Alb.)	(345-314)
191 nci A.K.	Yb.	Ali Rıza (Yb.)	(345-175)
Top. A.K.	Bnb.	Adem Sabri (Alb. YURDASİN) (10)	(346-368)
FIRAT GRUBU K. (9)	Yb.	Ahmet Evrak (Yb.)	(183-79)
Fırat Gr. Kur.	Yzb.	Tevfik Vehbi	(374-84)
64 ncü A.K.	Bnb.	Ömer Vasfi (Yb.)	(346-577)
181 nci A.K.	Yb.	Ali Vehbi (Tuğb. AŞAN)	(388-434)
Top. A.K.	---	---	---
FIRAT GRUBU (50. Tüm.) K.	Yb.	Şükrü Naili (Korg. GÖKBERK)	(183-80)
157 nci A.K.	---	Nazım	(388-405)
169 ncu A.K.	Yb.	Mehmet Servet (Alb. YURDATAPAN)	(345-153)
SÜLEYMANİYEGRUBU(44.A.)K.	Alb.	Reşit (Alb.)	(183-45)
6 NCİ ORDU MENZİL MÜF.	---	---	---
Menzil Müf. Kur.	Bnb.	İsmail Hakkı (Köprülü)	(354-270)

Açıklamalar:

1. İran'da Ruslara karşı çarpışan 13 ncü Kolordu, Bağdat'ın düşmesinden sonra geriye çekildi ve Nisan 1917'de 18 nci Kolordu ile birleşti.
2. Ali İhsan Paşa Temmuz 1917'de Doğu Cephesinde 4 ncü Kor.K.lığına atandı. 13 ncü Kolorduya 6 ncı Tüm. K. Alb. Nazif vekalet etti. 1 Kasım 1917'de Alb. Hüseyin Selahattin Kor. K.lığına getirildi.
3. Yb. Talat, 29 Temmuz 1917'den itibaren.
4. Yb. Aşir, 12 Eylül 1917'den itibaren .
5. 46 ncı Tüm. Ve Müstakil Sv.Tug. Irak Cephesinden alındı ve Suriye Cephesine gönderildi.

6. Bnb. Saffet, Kasım ortalarında Karargahı Umumi Hrk. Ş. Md. Yardımcılığına atandı. Yerine Dadaylı Halit getirildi.
7. 52 nci Tüm. Aralık 1917'de lağvedildi.
8. Yb. Mehmet Hayri (1316 Ağ.Top.2) 22 Ağustos 1917'de 52 nci Tüm. K.lığına getirildi.
9. Fırat Grubu 29 Eylül'de tamamıyla esir düştü. Yerine Halep'ten 50 nci Tüm. Gönderildi ve Fırat Grubu yeniden kuruldu.
10. Bnb. Adem Sabri, 3 Ekim 1917'den itibaren.

**6 NCI ORDU (OCAK – HAZİRAN 1918) –
HAN BAĞDADI MUH. (26 MART),
İNGİLİZ KERKÜK TAARRUZU (27 NİSAN – 8 MAYIS)**

MAKAM / BİRLİK:	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
6 NCI ORDU KOMUTANI	Tuğg.	Halil Paşa (Korg. KUT)	(184-123)
6 ncı Or.Kur. Bşk.	Alb.	Parakuvin (Alman)	(184-124)
6 ncı Or. 2 ncı Bşk.	Yb.	Hasan Basri (Korg. SARAN)	(7-S96)
6 ncı Or.Kur.	Bnb.	Ali Hayri (Alb. ARIBURUN)	(354-276)
6 ncı Or.Kur.	Yzb.	Mehmet Sabri (Tümg. BEŞE)	(354B-475)
13 NCÜ KOLORDU K.	Alb.	Çolak Selahattin (Alb. KÖSEOĞLU)	(484-125)
13 ncü Kor.Kur.Bşk.	Yb.	Mehmet Kenan (Korg. DALBAŞAR)	(12-171)
2 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Aşir (Tümg. ATLI)	(184-K.9)
1 ncı A.K.	Bnb.	Yusuf Ziya (Alb. ZARBUN)	(346-446)
5 ncı A.K.	Yb.	Vehbi (Yb.)	(388-535)
6 ncı A.K.	Yb.	Rıfat (Yb. ÖZDEMİROĞLU)	(346-54)
2 ncı Top. A.K.	Bnb.	M. Münir (Tuğg. ALTUĞ)	(346-632)
6 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Mehmet Hayri (Yb.)	(184-K.9)
16 ncı A.K.	Yb.	Hayri	(388-546)
18 ncı A.K.	Yb.	Mustafa (Yb. RAKIM)	(345-316)
Top. A.K.	Bnb.	Ziya Vehbi (Alb.)	(347-165)
18 NCİ KOLORDU K. (1)	Alb.	Cafer Tayyar (Tümg. EĞİLMEZ)	(184-125)
18 ncı Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Dadaylı Halit (Alb. AKMANSÜ)	(12-228)
14 NCÜ TÜMEN K.	Yb.	İsmail Hakkı (Valideçeşmeli)	(184-K.9)
3 ncü A.K.	Bnb.	Ahmet (Bnb.)	(346-90)
37 ncı A.K.	Bnb.	Mehmet Emin (Alb.)	(346-198)
43 ncü A.K.	Yb.	Rıfat (Alb.)	(345-64)
14 ncü Top. A.K.	Bnb.	Ahmet Rıfat (Bnb.)	(347-327)
51 NCİ TÜMEN K. (2)	Alb.	Sami Sabit (Tümg. KARAMAN)	(184-K.9)
7 ncı A.K.	Bnb.	İrfan (Alb.)	(346-434)
9 ncü A.K.	Yb.	Emin	(184-140)
44 ncü A.K.	Alb.	Reşit (Alb.)	(388-300)
Top. A.K.	Bnb.	Ömer Tahir (Bnb.)	(346-644)
SERKÖPRÜ MÜF. (S.V.A.) K.	Bnb.	Vecihi	(388-542)
FIRAT GRUBU (50. TÜM.) K.	Yb.	Şükrü Naili (Korg. GÖKBERK) (3)	(184-K.9)
FIRAT GRUBU (50. TÜM.) K.	Yb.	H. Nazmi (Korg. SOLOK)	(177A-52)
Fırat Gr. Kur.Bşk.	Bnb.	Ömer Halis (Korg. BIYIKTAY)	(12A-243)
157 ncı A.K.	Bnb.	Ömer Şevki (ZEREN) (26.3.1918 esir)	(346-75)
157 ncı A.K.	Yb.	Mehmet Akif (Yb. BULAT)	(346-315)
169 ncü A.K.	Yb.	Mehmet Servet (Alb. YURDATAPAN)	(345-153)
REVANDİZ MÜFREZESİ K.	Yb.	İbrahim Hakkı (Tuğg. EMİROĞLU)	(388-522)
22 ncı A.K.	Yb.	İbrahimj Hakkı (Tuğg. EMİROĞLU)	(57-Ek)
SÜLEYMANİYE GRUBU K.	---	Şeyh Mahmut (4)	(249-216)

Açıklamalar:

1. 18 nci Kor.Kh. Alb. Cafer Tayyar ile 24 ncü Kor.Kh.nı teşkil etmek üzere, 3 Temmuz 1918'de Yıldırım Or. Gr. Emrine gönderildi.

2. 20 Mayıs 1918'de 51 nci Tüm.lağvedildi.

3. Fırat Grubu K. Yb. Şükrü Naili, kuvvetlerini kuşatılmaktan kurtarmak için 9 Mart 1918'de HİT'i boşaltınca görevden azledildi. Yerine 14 ncü Tümen 3 ncü A.K.Yb. Nazmi getirildi ve 26 Mart'ta Fırat Grubu kuşatılarak esir oldu. Bunun üzerine daha önce Başkomutanlık emrine alınmış olan Müstakil Sv. Tug., Yb. Cemil'in komutasında Mardin batısından getirilerek FIRAT Grubu K.lığı 3 ncü defa teşkil edildi ve Grup Halep'teki 2 ci Ordu emrine verildi.

4. Halil Paşa anılarında, Aşiret Reisi Şeyh Mahmut'a bağımsızlık verdiğini, Süleymaniye Sancağı ve Havalisinin Emiri olarak ilan ettiğini ve böylece aşiretleri de yanına aldığını açıklamaktadır.

6 NCI ORDU (1) HAZİRAN – EYLÜL 1918 DURUMU VE MUSUL İSTİKAMETİNDE İNGİLİZ TAARRUZU (23-27 EKİM)

MAKAM / BİRLİK:

RÜTBE ADI VE SOYADI

6 NCI ORDU KOMUTANI(2)	Tuğg.	Ali İhsan Paşa (Tümg. SABİS) (3)	(184-135)
6 ncı Or.Kur. Bşk.	Bnb.	Dadaylı Halit (Alb. AKMANSÜ)	(205-148)
DİCLE GRUBU (14 NCÜ TÜM.) K.	Yb.	İsmail Hakkı (Valideçeşmeli)	(177A-54)
7 ncı A.K.	Yb.	İrfan (Alb.)	(184-142)
9 ncü A.K.	Yb.	Emin	(184-140)
43 ncü A.K.	Yb.	Rıfat (Alb.) (4)	(177A-68)
14 ncü Topçu A.K.	Bnb.	Zihni (Tümg. TOYDEMİR)	(55-Ek)
2 NCI TÜMEN KOMUTANI	Yb.	Aşir (Tümg. ATLI)	(184-135)
1 ncı A.K.	Yb.	Nuri	(56-Ek)
18 ncı A.K.	Yb.	Mustafa (Yb. RAKIM)	(56-Ek)
2 ncı Top.A.K.	Bnb.	M. Münir (Tuğg. ALTUĞ)	(56-Ek)
6 NCI TÜM. K. (İRAN'da) (6)	Yb.	Mehmet Hayri (Yb.) (5)	(12-128)
6 NCI TÜM. K.V.	Yb.	Mustafa (Yb. RAKIM)	(345-316)
22 ncı A.K.	Yb.	Hacı İbrahim	(57-Ek)
16 ncı A.K.	Yb.	Mehmet Emin	(57-Ek)
31 NCI SÜVARİ A.K.	Bnb.	Ali Tefik (Bnb.)	(345-435)

Açıklamalar:

1. 13 Haziran'da doğu cephesindeki 3 ncü ve 9 nucu Ordularla Irak'taki 6 ncı Ordudan Şark ordular Grubu teşkil edildi. Komutanlığına 6 ncı Or.K.Halil Paşa atandı.

2. 13 ncü Kolordu K.Alb. Hüseyin Selahattin 4 ncü Kor.K.lığına, 4 ncü Kor.K. Ali İhsan Paşa'da 6 ncı Or.K.lığına atandı. 6 ncı Ordu Karargâhı 13 ncü Kor. Kh.ından teşkil edildi.

3. Halil Paşa, 8 Temmuz'da 6 ncı Ordu K.lığından ayrıldı. Yerine bir süre Yb. Aşir ve Yb. İsmail Hakkı vekalet etti. Ali İhsan Paşa 1 Eylül'de komutayı devraldı.

4. Yb. Rıfat, 30 Ekim 1918'de esir düştü.

5. Yb. Mehmet Hayri, 5 Ağustos 1918'de 53 ncü Tüm. K.lığına atanarak ayrıldı.

6. 6 ncı Tümen Kh. ve 16 ncı Alayı Temmuz'da lağvedildi ve 22 ncı Alayı 2 ncı Tümen emrine verildi.

6 NCI ORDU (EYLÜL – EKİM 1918)
DİCLE MUHAREBESİ (28-30 EKİM) (1) (2)

MAKAM / BİRLİK:	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
6 NCI ORDU KOMUTANI	Tuğg.	Ali İhsan Paşa (Tümg. SABİS)	(5-389)
6 ncı Or.Kur. Bşk.	Bnb.	Dadaylı Halit (Alb. AKMANSÜ)	(205-152)
4 NCÜ KOLORDU K. (3)	Alb.	Çolak Selahattin (Alb. KÖSEOĞLU)	(Belge)
4 ncü Kor. Emir Sb.	Yzb.	Hasan Fehmi (Org. ATAKAN)	(3-25)
5 NCİ TÜMEN K. (4)	Yb.	Mehmet Kenan (Korg. DALBAŞAR)	(184-K11)
15 ncı A.K.	Yb.	Mehmet Sıtkı (Tümg. ÜKE)	(346-646)
13 ncü A.K.	Yb.	Sıtkı	((184-143)
14 ncü A.K.	Yb.	Reşit	(15-Ek)
5 ncı Top.A.K.	Bnb.	Mehmet Şükrü (Alb. TETİK)	(347-173)
MÜRETTEP SV. TUG.K.	Yb.	Akif (Tümg. ERDEMGİL)	(12-77)
12 ncı Sv. A.K.	Bnb.	Ahmet Suzi (Bnb. TURGUTLUOĞLU)	(346-230)
DİCLE GRUBU (14 ncü Tüm. K.)	Yb.	İsmail Hakkı (Valideçeşmeli)	(177A-69)
7 ncı A.K.	Yb.	İrfan (Alb.)	(55-Ek)
9 ncü A.K.	Yb.	Emin	(55-Ek)
43 ncü A.K.	Yb.	Rıfat (Alb.)	(177A-68)
14 ncü Top.A.K.	Bnb.	Ahmet Rıfat (Bnb.)	(347-327)
2 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Aşir (Tümg. ATLI)	(184-K11)
2 ncı Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	Hulusi	(56-Ek)
1 ncı A.K.	Yb.	Ali	(56-Ek)
18 ncı A.K.	Yb.	Mustafa (Yb. RAKIM)	(56-Ek)
22 ncı A.K.	Yb.	Hacı İbrahim	(56-Ek)
Top. A.K.	Bnb.	M. Münir (Tuğg. ALTUĞ)	(56-Ek)
FIRAT GRUBU K.	Yb.	Cemil (Tuğb.)	(184-K11)
24 ncü P.A.K. (5)	Bnb.	Mehmet Galip (Yb.)	(347-38)
1 ncı Sv. A.K.	Bnb.	Hayri (Bnb.)	(345-447)
Fırat Gr. Top. K.	Bnb.	Sadık	(354-279)
SÜLEYMANİYE MÜF. K.	---	Şeyh Mahmut	(184-144)

Açıklamalar:

1. 28-30 Ekim 1918 DİCLE Muharebesinde esir olan birlikler (369-154):

- 14 ncü Tümen-Dicle Grubunun tamamı (Karargâhı ve dört alayı)
- 5 ncı Tüm. den 13 ncü A. ve 14 ncü Alayın iki taburu ile 3 ncü Top. Tb.
- 2 ncı Tümenden 22 ncı A. ve 18 ncı Alayın iki taburu.

2. Mütarekeden sonra kalan birliklerden 13 ncü Kolordu teşkil edildi.

(Komutanı Alb. Cevdet)

13 ncü Kor:

- 2 nci Tüm. : 1 nci, 6 ncı, 18 nci P.A.
- 5 nci Tüm.: 14 ncü 15 nci, 24 ncü P.A.
- Süvari Tug: 1 nci, 12 nci, 31 nci Sv. A.

3. 4 ncü Kolordu Eylül 1918’de 6 ncı Ordu emrine verildi ve 1 Kasım 1918’de Kolordu Karargahı lağvedildi.

4. 5 nci Tümenin 13 ve 14 ncü alayları, Dicle Grubunu takviye için muharebe alanına 25 Ekim’de geldiler.

5. 24 ncü Alayın 1 nci Tb. K. V, Yzb. Fahri (Korg. BELEN)’dir. (184-130)

AVRUPA CEPHELERİ VE DİĞER CEPHELER (GALİÇYA – ROMANYA – MAKEDONYA) (HİCAZ – ASİR – YEMEN – LİBYA)

AVRUPA CEPHELERİ

Müttefikler Çanakkale Cephesi'ni boşalttıktan (Ocak 1916) sonra buradaki Türk kuvvetleri serbest kalmıştı. Gerçi bu birlikler ağır zayıat vermiş, mevcutları azalmış tümenlerden oluşuyordu ama yine de bir varlıktılar. Her şeyden evvel zaferi kazanmış oldukları için moralleri yüksekti.

1916 yılı başında özellikle Doğu Cephesinde Türk Ordusunun durumu kritikti. 11 Ocak 1916'da Ruslar Köprüköy-Erzurum yönünde taarruza geçmişlerdi. 3 ncü Türk Ordusu 64.000 kişilik mevcuduyla 700.000 kişilik Rus Ordusuna karşı 300 Km.lik cepheyi savunmaya çalışıyordu. Çanakkale'de serbest kalan birliklerle derhal bu cephenin takviyesi gerekirdi.

Buna rağmen Başkomutan Vekili Enver Paşa, harbin kesin sonucunu Avrupa cephesinde alınacağı düşüncesiyle toplam mevcudu 100.000'i aşan, seçkin ve yetişkin subay ve erlerden oluşan üç Türk Kolordusunu doğu Avrupa'daki Müttefik cepheslerinin takviyesinde kullanmaya karar verdi. Bu, Türk topraklarının savunulması zararına yapılmış çok büyük bir özveriydi.

Alman Başkomutanlığıyla varılan anlaşma sonunda 15 nci Kolordunun Galiçya, 6 ncı Kolordunun Romanya, 20 nci Kolorduyla 177 nci takviyeli Piyade Alayı Muharebe Grubunun Makedonya Cephesi'ne gönderilmesi kararlaştırıldı. Uzun hazırlıklardan sonra 15 nci Kolordunun ilk birliği Temmuz 1916 sonlarında, 6 ncı Kolordunun ilk birliği Eylülün ikinci haftasında, 20 nci Kolordu'nun ilk birliği Eylül 1916 sonlarında, 177 nci Piyade Alayı ise Aralık 1916'da müttefik kuvvetler arasındaki yerlerini almış oldular.

GALİÇYA CEPHESİ HAREKATI

1916 yılı Temmuz ayında Avrupa Doğu Cephesinde durum kısaca şöyleydi: Alman kesiminde Rus topraklarından Almanları çıkarmak ve İtilaf devletlerinin Verdün'deki yükünü hafifletmek için Rusların yaptıkları yarma taarruzu (18 Haziran) başarılı olmamıştı.

Avusturya-Macaristan kesimindeyse Ruslar, Brossilov taarruzuyla (4 Haziran) Avusturya-Macaristan Ordusuna ağır bir darbe indirmiş ve 50 Km.

genişliğinde bir yarma yaparak 100.000'den fazla esir almıştı. Alman ve Avusturya-Macaristan kuvvetlerinden oluşan Güney Ordusu Rus taarruzunu güçlüklerle durdurabilmişti. 15 nci Türk Kolordusu işte bu sırada Galiçya'da geldi ve Güney Ordusu emrine verildi.

15 nci Kolordu, 19 nu ve 20 nci Piyade tümenlerinden kurulmuştu. Tümenler üç piyade, bir topçu alayıyla tümen bağlı birliklerinden oluşuyordu. Piyade alayları dörder taburluydu. Her tümende iki ağır makineli tüfek bölüğü vardı. Bu ayrıntılara girmekten amaç Avrupa cephelerine gönderilen birliklere gösterilmiş olan özeni belirtmektir. Bu sırada Türk cephelerinde savaşan tümenlerin çoğunda piyade alayları üç taburluydu. Dört taburlu olanlarda da çoğunlukla taburların dördüncü bölükleri kurulmamıştı.

15 nci Kolordu 22 Ağustos 1916'da Güney Ordusunun savunma cephesinde, Alman Hofmann Kolordusuyla 1 nci Bavyera ihtiyat Tümeni arasında yaklaşık 20 Km.lik bir cephenin savunma sorumluluğunu üzerine aldı. Kolordunun karşısında Rusların 3 üncü Türkistan Tümeni bulunuyordu. Kolordu bu mevzide başarılı bir savunma yaptıysa da Güney Ordu Komutanlığından aldığı bir emirle – Genel duruma ayak uydurarak – 6 Eylül 1916 günü 15-16 Km.lik bir çekilme yapmak zorunda kaldı, 20 nci Tümen çekilme sırasında ağır zayıyat verdi. Bu tümenin bir bölüğü tümüyle esir oldu.

Düşman, 7 Eylül sabahı iki tümenle 15 nci Kolordunun yeni mevzilerine taarruz ettiyse de karşı taarruzlarla geri atıldı. İki gün süren bu muharebede kolordunun zayıyatı şehit yaralı ve kayıp olmak üzere 1500 kişiyi buldu.

16 Eylül'de düşman Kolordu bölgesine dört piyade tümeniyle taarruz etmiş ve bir ara zehirli gaz da kullanmışsa da o gün ve ertesi günü akşama kadar cereyan eden muharebeler sonunda Kolordu; ağır zayıyat vererek mevziinde tutunmayı başardı. Bir aydan kısa bir sürede Türk Kolordusunun 95 subay 7000 er kaybettiği düşünülecek olursa yapılan fedakârlığın büyüklüğü daha iyi anlaşılır.

18-20 Eylül tarihleri arasında Kolordunun savunması yeniden düzenlendi ve cephe genişliği yaklaşık 12 Km.ye indirildi.

30 Eylül günü düşman 3 ncü Kafkas Kolordusu'yla, 15 nci Türk Kolordusuna taarruz etti. Mevziin bazı kesimlerine girmeyi başardıysa da akşama doğru geri atıldı. Kolordunun bu muharebedeki zayıyatı 45 subay 5000 erdir. Düşmana da ağır zayıyat verdirilmiş ve 500 esir alınmıştır.

5 Ekim günü düşman, üstün topçu ateşiyle yeniden taarruza başladı. Taarruzunu 6 Ekim günü de sürdürdü. Çok çetin çarpışmalar oldu. Kolordu cephesine 13 Rus alayı taarruz ediyordu. Buna rağmen 15 nci Kolordu düşman taarruzlarını durdurdu. Türk Birlikleri 15 subay, 3000 er zayıat vermişlerdi. Düşman zayıatı bundan 4-5 kat fazla tahmin ediliyordu.

Ruslar, Kasım ve Aralık aylarında taarruzlarını birkaç kez daha tekrarladılarsa da bir başarı elde edemediler. 1917 Mart'ından itibaren de ihtilal nedeniyle Rus Ordusu, muharebe gücünü yitirmeye başladı.

Mayıs 1917'de 15 nci Kolordunun yurda dönmesine karar verildi. Haziran ayı içinde 19 ncu Tümen döndü. 20 nci Tümen, bir süre daha kaldı ve Müttefiklerin Temmuz ayında yaptıkları genel karşı taarruza katıldı. 8/9 Ağustos 1917 gecesi bölgesini 24 ncü Alman ihtiyat tümenine teslim ederek 11 Eylül 1917'de İstanbul'a döndü.

GALIÇYA CEPHESİ (TEMMUZ 1916 – AĞUSTOS 1917)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
15 NCİ ORDU KOMUTANI (1)	Alb.	Yakup Şevki (Org. SUBAŞI) (2)	(466-23)
	(Tuğg.)		
15 NCİ ORDU KOMUTANI	Tuğg.	Cevat (Org. ÇOBANLI) (3)	(5-213)
15 nci Kor.Kur.Bşk.	Yb.	Mehmet Hayri (Tüm. TARHAN)	(166-23)
15 nci Kor.Kur.Bşk.	Yb.	Şefik (Tuğg. TÜRŞAN)	(346-551)
15 nci Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Şefik Avni (Yb. ÖZÜDOĞRU) (4)	(12-190)
15 nci Kor.Hrk.Ş.Md.	Bnb.	Vecihi (Bnb.)	(Belge)
15 nci Kor.İsth.Ş.Md.	Bnb.	Ali Nuri (Bnb. OKDAY)	(Belge)
15 nci Kor.Emir Sb.	Ütg.	Hasan Rıza (Alb. GÜNEY)	(Belge)
20 NCİ TÜMEN K. (5)	Yb.	Yasin Hilmi (Alb.)	(166-23)
20 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	İ. Hakkı (Org. AKOĞUZ)	(166-23)
63 ncü A.K.	Bnb.	Ahmet Muhtar (Yb.)	(166-23)
62 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Nazmi (Alb. TOKER)	(166-23)
61 nci A.K.	Yb.	Bahattin	(166-23)
Top. A.K.	Bnb.	Süleyman Avni	(166-23)
19 NCÜ TÜMEN K. (5)	Yb.	Mehmet Şefik (Alb. AKER) (6)	(166-23)
19 NCÜ TÜMEN K.	Yb.	Sedat (Korg. DOĞRUER) (7)	(166-54)
19 ncu Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Ömer Lütfü	(166-23)
19 ncü Tüm.Kur.	Yzb.	Mehmet Nazım (Alb. YÜCEL) (8)	12A-257
77 nci A.K.	Yb.	Saip (Yb.)	(166-23)
72 nci A.K.	Yb.	Rıfat (Yb.)	(166-23)
57 nci A.K.	Bnb.	Hayri	(166-23)
Top. A.K.	Bnb.	Ziya Vehbi (Alb.)	(166-23)

Açıklamalar:

1. 15 nci Kor., GALIÇYA Cephesinde 23 Temmuz 1916 – 15 Temmuz 1917 tarihleri arasında görev yaptı. Yaklaşık 33.000 mevcutlu olan 15 nci Kolordu, Galiçya'daki muharebelerde 15.000 şehit ve yaralı verdi. 100 subay şehit oldu, 120 subay da yararlandı.

2. Alb. Y. Şevki, 8 Ekim 1916'da Tuğgeneralliğe yükseldi ve 1 Aralık 1916'da Galiçya'dan ayrıldı.

3. Cevat Paşa, 10 Kasım 1916'da göreve başladı.

4. Bnb. Ş. Avni, 9 Ekim-24 Ağustos 1917 tarihleri arasında Kur. Bşk. lığı yaptı.

5. 15 nci Kor. Kh. ve 19 ncu Tüm. 15 Temmuz 1917'de Galiçya'dan ayrıldı, 20 nci Tüm. ise 16 Ağustos günü harekete başladı ve 26 Eylül'de İstanbul'a intikalini tamamladı.
6. Yb. Şefik 16 Aralık 1916'da göreve başladı.
7. Yb. Sedat 16 Ekim 1916'da göreve başladı.
8. Yzb. Mehmet Nazım, 15 Temmuz – 14 Kasım 1916 tarihleri arasında görev yaptı.

ROMANYA CEPHESİ HAREKATI

Birini Dünya Harbinden çok önce Üçlü İttifak Devletleri'ne bağlanmış olan Romanya harp çıkınca tarafsızlığını ilan etmişti. Bu durumda her iki blok da Romanya'yı kendi tarafına kazanmak için çaba harcıyordu. Romanya, Avusturya-Macaristan'ın elinde bulunan Romenlerle meskun Transilvanya ve Arat üzerinde öteden beri hak iddia ettiği için giderek İtilaf Devletlerine yaklaştı. Nihayet, Rusların 1916 Haziran başlarında yaptıkları Brossilov taarruzuyla Avusturya-Macar cephesinde kazandıkları büyük başarı üzerine 17 Ağustos 1916'da bu devletlere katıldı ve 27 Ağustos 1916'da Avusturya-Macaristan İmparatorluğuna harp ilan etti.

Harp ilan eder etmez Avusturya-Macaristan sınırını geçen Romenler kısa sürede Transilvanya'nın üçte birini işgal ettiler ve Karpatlardaki Avusturya-Macaristan cephesini geriden vurabilecek bir durum yarattılar. Bunun üzerine diğer müttefik cephelerinden (Alman, Avusturya Bulgar, Türk) ayrılacak kuvvetlerle Romen Ordusuna taarruza karar verildi (28 Temmuz 1916). Müttefik Kuvvetlerin hareketi, Alman Genel Karargahınca bir elden yönetilecekti. Müttefik Kuvvetler Komutanlığına, Alman Genelkurmay Başkanlığı görevinden alınan Orgeneral Falkenhayn getirildi.

Türk Başkomutanlığı, Romanya cephesinde savaşmak üzere 15 nci, 25 nci tümenlerden kurulan 6 ncı Kolorduyu ayırdı. Ağustos 1916 başlarında Edirne'de toplanıp eksiklerini tamamlamaya çalışan 6 ncı Kolordu, Karargâhıyla Sofya'da bulunan Mackenzen Ordusu emrine verildi. Kolordunun Bulgaristan'a taşınmasına 1 Eylül 1916 günü başladı. Taşınma 6 Ekim 1916'da sona erdi.

Demiryollarının yetersizliğinden taşıma işi çok uzadığı için 6 ncı Türk Kolordusu, Mackenzen Ordusunun, 12 Eylül 1916 günü başlayan Dobruca taarruzuna parça parça katılmak zorunda kaldı. Bu muharebelerde Türk birliklerinin verdiği toplam zayıat 412 şehit, 1620 yaralı, 605 kayıp olmak üzere 2637 kişidir.

Ekim 1916 ortalarından itibaren 6 ncı Kolordu tam mevcuduyla cephede sorumluluk aldı. Bütün savunma ve karşı taarruz harekâtına katıldı ve başarı kazandı.

Gelişinde olduğu gibi yurda dönüşünde de 6 ncı Kolordu parça parça cepheden ayrıldı. Önce 25 nci Tümen, 4-25 Aralık 1917 tarihleri arasında İstanbul'a döndü. Sonra 15 nci Tümen Haziran 1918'de Köstence'den vapurla Batum'a taşındı.

ROMANYA CEPHESİ (AĞUSTOS 1916 – HAZİRAN 1918)

MAKAM/BİRLİK

RÜTBE ADI VE SOYADI

6 NCI KOLORDU K. (1)	Tuğg.	Mustafa Hilmi Paşa	(208-K.1)
6 ncı Kor.Kur.Bşk.	Yb.	Yahya Hayati (Alb.)	(208-K.1)
6 ncı Kor. Kur.	Bnb.	Burhanettin (Tümg. DENKER)	(349-291)
6 ncı Kor. Emir Sb.	Yzb.	Asım (Korg. ALTUĞ)	(4-40)
25 NCI TÜMEN K. (2)	Alb.	Şükrü Ali	(208-K.1)
25 ncı Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	İhsan	(208-K.1)
75 ncı A.K.	Bnb.	Muhittin (Yb. TAYANÇ)	(208-K.1)
74 ncü A.K.	Yb.	Mustafa İzzet (Tümg. YAVUZER)	(208-K.1)
59 ncü A.K.	Yb.	Ali Muzaffer (Tuğg. ERGÜN)	(208-K.1)
24 ncü Top. A.K.	Yb.	Leman	(208-K.1)
15 NCI TÜMEN K. (3)	Yb.	Hamdi Naci	(208-32)
15 NCI TÜMEN K.	Yb.	Süleyman İzzet (Yb. YEĞİNATI) (4)	(247-3)
15 ncı Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	Ali Enver (Yzb.) (5)	(8-236)
38 ncı A.K.	Yb.	Mehmet Kazım (Alb.)	(208-K.1)
45 ncı A.K.	Yb.	İsmail Hakkı (Alb.)	(208-K.1)
56 ncı A.K.	Yb.	Mustafa (6)	(208-K.1)
56 ncı A.K.	Bnb.	Mehmet Fehmi (Tuğg. TINAZTEPE)	(5-336)
15 ncı Top. A.K.	Bnb.	Halil Kemal (Tümg. KOÇER)	(208-K.1)
15 ncı Top. A.K.	Bnb.	Süleyman Avni (Bnb.) (10)	(346-261)
26 NCI TÜMEN K. (7)	Yb.	Hamit Fahri (Yb.)	(208-K.2)
26 ncı Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	Tevfik	(208-K.2)
73 ncü A.K. (8)	Bnb.	Hasan Tahsin	(208-122)
73 ncü A.K.	Yb.	Mehmet Reşit (Yb.)	(345-171)
76 ncı A.K.	Bnb.	M. Nuri	(208-122)
76 ncı A.K.	Yb.	Ali Haydar (Alb. ALGANER)	(347-133)
78 ncı A.K.	Bnb.	Ömer Lütfü (Yb. ARGEŞO) (9)	(208-122)
26 ncı Top. A.K.	Yb.	Ali Haydar (Yb.)	(208-122)

Açıklamalar:

1. 6 ncı Kor. merkezi Sofya'da bulunan Mackenzen Ordusu emrinde çarpışmak üzere 23 Ağustos 1916'da intikale başladı ve 19 Eylül 1916'da intikalini tamamladı. DOBRUCA ve EFLAK bölgelerindeki muharebelere iştirak etti.

2. 25 ncı Tüm. 25 Aralık 1917'de yurda döndü ve İstanbul'da bırakıldı.

3. 15 ncı Tüm. 29 Haziran 1918'de BATUM'a döndü ve Doğu Cephesine katıldı.

4. Yb. Süleyman İzzet, 29 Ocak 1916'da göreve başladı.
5. Yzb. Ali Enver, bu cephedeki muharebelerde şehit oldu (7 Mart 1917).
6. 56 ncı A.K. Yb. Mustafa, 1 Ekim 1916 AMUZACA muharebesinde şehit oldu.
7. 26 ncı Tümen Nisan 1917'de döndü ve Suriye cephesine katıldı.
8. 73 ncü Alayın 1 nci Tb.K. Bnb. Muhittin, 2 nci Tb. K. Yzb. Süreyya, 3 ncü Tb. K. Bnb. Mehmet Nezih.
9. Bnb. Ömer Lütfü (1316.P25) uzun süre Afyon milletvekilliği yaptı. Romanya cephesinde Argeşo Muharebesini kazandı ve "Argeşo Kahramanı" olarak anıldı.
10. Bnb. Süleyman Avni, 10 Temmuz 1917'den itibaren.

MAKEDONYA CEPHESİ HAREKATI

Bulgaristan'ın İttifak devletlerine katılması ve Sırbistan'a harp ilan etmesi (23 EYLÜL 1915); Alman, Avusturya-Macaristan kuvvetlerinin Osmanlı İmparatorluğuyla Balkanlar üzerinden kara bağlantısını kurmak amacıyla Eylül 1915 sonlarında Sırbistan'a taarruz etmeleri ve Belgrad'ı ele geçirerek Niş doğrultusunda ilerlemeleri, Bulgarların da Niş-Üsküp hattına doğru harekete geçmeleri üzerine İtilaf Devletleri de Yunanistan'la anlaşarak Selanik'e kuvvet çıkarmışlardı. 1915 yılı sonunda Sırp Ordusunun arta kalanını, 1916 yılı başında da Çanakkale'den çektikleri kuvvetleri buraya getirmişlerdi. Böylece Balkanlarda, Sırp Cephesi yerine, bir Makedonya Cephesi kurulmuş oldu.

5 Ekim 1915'te Selanik'e ilk çıkarılan kuvvet, 10 ncü İngiliz Tümeniyle 156 ncı Fransız Tümeninden oluşan 20.000 kişilik bir bu kuvvetti. Bu kuvvet 27 Ekim 1915'te 57 nci ve 122 ncı Fransız tümenleriyle takviye edildi.

Selanik'te toplanan kuvvetlerden ve Yunanistan'ın tutumundan kuşkulanan Bulgaristan 26 Mayıs 1916'da harekete geçerek Rupel Geçidine el attı. Ağustos 1916'da iki tümenle 4 ncü Yunan Kolordusuna taarruz ederek 469'u subay olmak üzere 7346 esir aldı ve Sturuma Nehrine kadar olan bölgeyi ele geçirdi.

Eylül 1916 başlarında İtilaf Devletleri'nin Makedonya Cephesindeki kuvvetleri beş İngiliz, dört Fransız, altı Sırp olmak üzere 15 piyade tümenine çıkmış bulunuyordu. Ayrıca bir Fransız süvari tugayı ile Cezayir piyade alayı vardı. Bir İtalyan tümeniyle bir Rus tugayının da gelmesi bekleniyordu.

İttifak Devletleri'nin bu cephede bulunan kuvvetleriye, dokuz Bulgar ve bir Alman Piyade tümeninden ibaretti. Ayrıca bir Bulgar Süvari tugayı ile bazı Alman birlikleri de vardı. Bu kuvvetler 1 nci, 2 ncı Alman Ordusu halinde tertiplenmişti.

Alman Başkomutanlığının isteği üzere bir Türk piyade tümenin de bu cepheye gönderilmesine 12 Eylül 1916'da karar verildi. Türk Başkomutanlığı, 50 ncı Piyade Tümenini bu göreve ayırdı.

21 Eylül – 25 Ekim 1916 tarihleri arasında kademeli olarak Drama bölgesine nakledilen 50 ncı Piyade Tümeni'nin mevcudu: 11.979 asker, 1241 hayvan, 12 makineli tüfek, 16 top, 190 arabadan ibaretti.

Türk Tümeni'ne 2 nci Bulgar Ordusu emrinde olarak Tahinos Gölü kenarındaki Doksambozdan Ege Denizi Kıyısındaki Leftera Koyuna (Kavala'nın batısı) kadar olan bölgenin gözetleme ve savunma sorumluluğu verildi. Tümen savunma bölgesinin büyük kısmını Ege kıyılarıyla Tahinos Gölü kıyısı teşkil ediyordu. Gölle Ege arasında 10-12 Km. genişinde bir berzah vardı. 80 nci İngiliz Piyade Tugayı 31 Ekim 1916'da bu berzahdan Türk mevziilerine taarruz ettiyse de geri çekilmek zorunda bırakıldı. 50 nci Tümenin bu savaştaki zayıfatı 19 şehit, 90 yaralı, dört kayıp olmak üzere 113 kişiden ibaretti.

Makedonya Cephesinin Struma ile Vardar kesiminde genellikle bir durgunluk varsa da Manastır kesiminde İtilaf Devletleri'nin yaptığı taarruzlar gittikçe şiddetini artırmaktaydı. Bu kesimde Bulgarlar geri çekiliyordu. Bunun üzerine Türk kuvvetlerinin iki tümenli bir kolordu haline getirilmesine ve ayrıca 11 nci Alman Ordusu emrine takviyeli bir piyade alayı gönderilmesine karar verildi.

İstanbul'da bulunan 46 nci Piyade Tümeniyle Makedonya'ya gönderilmiş olan 50 nci Piyade Tümeni ve 16 nci Depo Alayından 20 nci Kolordu kurularak 25 Kasım 1916 – 11 Ocak 1917 tarihleri arasında Makedonya'ya gönderildi. 46 nci Tümenin mevcudu 12.609 asker, 2150 hayvan, 12 ağır makineli tüfek, 16 toptu.

11 nci Alman Ordusu emrine verilmek üzere 177 nci Piyade Alayı teşkil edildi. Alayın mevcudu, 3598 asker, 440 hayvan, 6 ağır makineli tüfek, 4 top ve 13 arabaydı. Hazırlık 28 Kasım 1916'da tamamlandığı halde, ulaştırma olanaksızlıkları yüzünden taşıma işi ancak aralık ayı sonunda yapılabilirdi.

20 nci Türk Kolordusu 2 nci Bulgar Ordusu emrinde Serez batısından Ege kıyılarına kadar olan bölgeyi savundu ve 177 nci Alay, 11 nci Alman Ordusunda kurulan Mürettep Tümen emrinde savaşlara katıldı. Her iki birlik de katıldıkları savaşlarda büyük başarılar sağladılar.

Irak ve Filistin cephelerindeki vaziyetin kritik bir durum alması üzerine 20 nci Kolordu (50 nci Tümen hariç) Nisan 1917'de yurda döndü. 50 nci Tümen ise Haziran 1917 ortalarında yurda dönerek Halep'te görev aldı.

177 nci Piyade Alayı 5 Mayıs 1918'e kadar 11 inci Alman Ordusu emrinde kaldı 28 Haziran 1918'de yurda hareket etti ve Kafkas cephesine katıldı.

MAKEDONYA CEPHESİ (EKİM 1916 – TEMMUZ 1917)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBESİ	ADI VE SOYADI	
20 NCI KOLORDU K.	Tuğg.	Abdülkerim Paşa (Tuğg. Öpelimi)	(221-38)
46 NCI TÜMEN K. (1)	Alb.	Mahmut Belig (Alb. UZDİL)	(227-40)
46 ncı Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Muhittin	(69-Ek)
177 ni A.K. (2)	Bnb.	Mehmet Nazım (Alb. YÜCEL) (3)	(221-40)
177 nci A.K.	Bnb.	Ali (Alb. ÇETİNKAYA)	(201-41)
177 nci A.K.	Yb.	Sadık (4)	(201-51)
144 ncü A.K.	Yb.	İsmail Adil (Yb. ÜNAL)	(221-40)
145 nci A.K.	Bnb.	Ali Rıza (Alb.)	(221-40)
146 ncı A.K.	Yb.	Schienholz (Alman)	(221-40)
Köprülü Müf.K.	Bnb.	Çolak İbrahim (Alb. ÇOLAK)	(347-110)
46 ncı Top. A.K.	Bnb.	M. Behçet (Alb.)	(221-40)
50 NCI TÜMEN K. (5)	Yb.	Şükrü Naili (Korg. GÖKBERK)	(221-26)
50 ncı Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	Tevfik (Alb. BIYIKLIOĞLU)	(284A-R.26)
157 nci A.K.	Yb.	Akif	(221-26)
158 nci A.K.	Bnb.	Mahmut Nedim (Alb.)	(221-26)
169 ncü A.K.	Yb.	Servet	(221-26)
50 ncı Top. A.K.	Bnb.	Mehmet Sadık (Alb.)	(221-26)

Açıklamalar:

1. 20 nci Kor.Kh. ve 46 ncı Tümen 6 Aralık 1916'da DRAMA'ya geldi ve Mart 1917'de, bölgede tekrar 50 ncı Tüm. İle Osmanlı Rumeli Müfrezesi (177 nci A.) bırakılarak yurda döndü.

2. 177 nci PA. (Osmanlı Rumeli Müfrezesi) Yb. Sadık'ın komutasında olmak üzere Mayıs 1918'de ROMANYA cephesindeki 15 ncı Tümen emrine (KÖSTENCE) gönderildi. Müteakiben aynı tümenle BATUM üzerinden 28 Haziran 1918'de Doğu cephesine katıldı.

3. Bnb. Mehmet Nazım, İstiklal Harbi Kütahya Muharebesinde 4 ncü Tüm. K. iken şehit oldu. Buradaki görevinden, birliğinin Almanlarca hor kullanmasını önleyemediğinden, 10 Temmuz 1917'de isteğiyle ayrıldı. Yerine Bnb. Ali getirildi ve 28 Temmuz'da komutanlığa başladı.

4. Yb. Sadık 1918 Martının başında görevi devraldı.

5. 50 ncı Tümen POZANTI bölgesinden başladığı intikalini 1916 Eylül sonunda tamamladı ve 10 Ekim 1916'da KAVALA batı kıyılarında Bulgarların emrinde harekate başladı. 50 ncı Tümen 25 Temmuz 1917'de İstanbul'a döndü ve HALEP'e gönderildi.

HİCAZ CEPHESİ (1914-1919)

MAKAM/BİRLİK

RÜTBE ADI VE SOYADI

22 NCİ HİCAZ TÜM. K. (1)	Alb.	Mehmet Vehip (Korg. KAÇI) (2)	(202-83)
22 NCİ HİCAZ TÜMENİ K.V.	Alb.	Ahmet Lütfü (3)	(202-378)
22 nci Hicaz Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Ahmet Derviş (Korg.) (4)	(202-223)
22 nci Hicaz Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	Mehmet Sabit (Org. NOYAN)	(8-223)
128 nci A.K.	Yb.	Ali Necip (Tümg.) (5)	(346-146)
128 nci A.K.V.	Yzb.	Ali Hamit (Tuğg. DOĞRUER)	(354B-478)
128 nci A.K. (Cidde K.)	Bnb.	Hüseyin Hüsnü (Korg. KILKIŞ)	(202-215)
129 ncu A.K.	Bnb.	Ahmet Cemil (Alb.) (6)	(346-414)
129 ncu A.K.	Yb.	Halil	(202-240)
130 ncu A.K.	Yb.	Süleyman Şevket	(76-Ek)
HİCAZ VALİSİ VE K.	Tümg.	Galip (Korg. PASINLER) (7)	(202-755)
Taif Kuzey Blg. K.	Yzb.	İsmail Hakkı	(202-239)
Taif Gar ve Blg. K.	Bnb.	Süleyman	(202-239)
Taif Güney Blg. K.	Yb.	Halil	(202-240)
Taif İhtiyat K.	Bnb.	Osman	(202-240)
MAAN'da Hicaz Kuv.Sef.K. (3)	Yb.	Refet	(202-86)
Hicaz Kuv.Sef.Kur.Bşk.	Yb.	Emin (Yb. ALDEMİR)	(202-378)
MEDİNE Muhafızı	Tuğg.	Basri Paşa (NOYAN)	(8-181)
HİCAZ KUVVEİ SEF. K. (8)	Tümg.	Fahrettin Paşa (Korg. TÜRKKAN) (9)	(202-799)
Hicaz Kuvvei Sef.Kur.Bşk.	Yb.	Emin	(202-377)
Hicaz Kuvvei Sef.Kur.Bşk.	Yb.	Kemalettin Sami (Korg. GÖKÇEN) (10)	(12-219)
58 NCİ TÜM. K. (11)	Alb.	Ali Necip (Tümg.)	(202-86)
58 nci Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	Yusuf Ziya	(202-300)
58 nci Tüm.Hrk.Ş.Md.	Yzb.	İbrahim	(202-377)
42 nci A.K.	Yb.	Ahmet Nuri (Tuğg. DİRİKER) (12)	(202-175)
42 nci A.K.	Bnb.	Ali Saip (Yb.) (13)	(347-43)
55 nci A.K.	Yb.	Tevfik	(202-204)
130 ncu A.K.	Yb.	Süleyman Şevket	(76-Ek)
58 nci Top. A.K.	Bnb.	Maruf Hilmi (Bnb.)	(76-Ek)
58 nci Top. A.K.	Bnb.	Mehmet Tevfik (Bnb.) (14)	(346-637)
MEKKE K.	Bnb.	Ziya	(202-218)
MEDİNE K.	Yb.	Galip	(202-199)
Müfreze K.	Bnb.	Emin	(202-196)
Müfreze K.	Bnb.	Atıf	(202-211)
Müfreze K.	Bnb.	Tahsin	(202-207)

Açıklamalar:

1. Harbin başında Başkomutanlığa doğrudan bağlı olan bağımsız 22 nci Hicaz Tüm., 11 Ocak 1915'de 4 ncü Orduya bağlandı.

2. Alb. Mehmet Vehip (Korg. KAÇI) harbin başlamasından bir süre sonra bu cepheden ayrıldı ve ÇANAKKALE Cephesinde Güney Grup K.lığı yaptı.

3. Birinci Kanal Seferine katılmak üzere 22 nci Tümenin büyük kısmından Hicaz Kuvvei Seferiyesi teşkil edildi. Kalan birliklerin K.lığına Alb. Ahmet Lütfü atandı. Aralık 1914'de Mekke'den sevk edilen bu kuvvet 21 Ocak 1915'de Maan'a vardı. Ancak harekate zamanında yetişemediğinden katılmadı. Bir kısım birlikleri MAAN kuzeyi bölgesinde bırakıldı, geri kalan kısmı ile Hicaz'a (Mekke) geri gönderildi.

4. Bnb. Derviş; İngiliz kıskırtması ile 10 Haziran 1916'da başlayan Arap taarruzları sonucunda Arapların eline geçen MEKKE'de esir olan 27 subay arasında; 5 Temmuz 1917'de esir düştü ve MİSİR'daki esir kamplarına gönderildi. 1920'de yurda döndü.

5. Yb. Ali Necip (Tümğ.), Ağustos 1915'te 45 nci Tüm. Komutanlığına atandı.

6. Bnb. Ahmet Cemil, Eylül 1916'da esir düştü.

7. Galip Paşa, Araplar tarafından kuşatılan TAİF'de, çok zor şartlar altında üç buçuk ay dayandıktan sonra 22 Eylül 1916'da Taif'i Araplara teslim etmek zorunda kaldı ve kendisi esir edildi.

8. Hicaz Cephesinde, Hicaz Emiri Şerif Hüseyin'in liderliğinde İngiliz vaatleri, kıskırtmaları ve yardımlarıyla ayaklanan Arap Kuvvetleri saldırılarının büyük önem kazanması üzerine, bu cephe Şam'daki 4 ncü Ordudan takviye edilerek, ordu komutanlığı yetkisinde HİCAZ KUVVEİ SEFERİYE K.lığı kuruldu. Bölgedeki birlikler bu komutanlığa bağlandı ve komutanlığa da 12 nci Kor. K. Fahrettin Paşa tayin edildi. (30 Haziran 1916)

9. Fahrettin Paşa; İngilizlerin NABLUS yarmasından sonra Filistin cephesindeki Türk Kuvvetlerinin HALEP bölgesine çekilmek zorunda kalması üzerine İngiliz ve Arap Kuvvetleri tarafından MEDİNE'de mahsur kaldı ve kuşatıldı.. Türk Kuvvetleri ile irtibatının kesilmesine ve hiçbir ikmal desteği almamasına rağmen bir avuç kuvvetiyle Medine'yi kahramanca savunmuş ve ÇÖL KAPLANI unvanını almıştır. Ayrıca muhasaradan önce Medine'deki Kutsal Emanetlerin büyük bir kısmını teşkil ettiği özel bir ekiple İstanbul'a ulaştırmayı başarmış ileri görüşlü bir komutandır. MONDROS mütarekesi imzalanmasından habersiz olarak Medine'nin savunmasını İstanbul'dan mü-

tarekeyi tebliğc gelen heyetin bölgeye ulaşmasına kadar sürdü. 13 Oak 1919'da MEDİNE'yi teslim etti ve esir oldu.

10. Yb. K. Sami, 18 Ağustos 1917 – 28 Ocak 1918 tarihleri arasında görev yaptı.

11. 58 nci Tüm. 28 Ekim 1916'da teşkil edildi.

12. Yb. Ahmet Nuri, Mayıs 1917'de hastalığı nedeniyle cepheden ayrıldı.

13. Bnb. Ali Saip, 15 Aralık 1916'dan itibaren komutanlık yaptı.

14. Bnb. Mehmet Tevfik, 1917 yılından itibaren.

ASİR CEPHESİ (1) (1914 – 1919)

MAKAM/BİRLİK

BAĞIMSIZ 21 NCI TÜM. K.
(ASİR MUTASARRIFI) (2) (3)

RÜTBE ADI VE SOYADI

21 nci Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	Ali Hamit (Tuğg. DOĞRUER)	(354B-478)
21 nci Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	Hüseyin Hüsnü (Korg. KILKIŞ)	(4-116)
121 nci P.A.K.	Yb.	Mustafa Asım (Alb.)	(202-407)
122 nci P.A.K.	Yb.	Şakir (Yb.)	(345-206)
122 nci P.A.K.	Yb.	Şükrü (Yb.) (4)	(202-96)
Konfide Mevki K.	Bnb.	Ali Rıza	(202-406)
Mihail Müfrezesi K.	Bnb.	Sezai	(202-404)
Temniye Müfrezesi K.	Bnb.	Fevzi	(202-408)
Koz Mür.Tb.K.	---	---	
Rufeyde ve Rabia Müf. K.	Bnb.	Mehmet	(202-400)
Fuat Bey Müf. K.	Bnb.	Fuat	(202-407)
Topçu K.	Yb.	Fuat (Tümğ. PEKÖZER)	(202-402)

Açıklamalar:

1. Asir Cephesi doğrudan başkomutanlığa bağlıdır.
2. Birinci Dünya Harbinin sonlarına doğru 21 nci Asir Tümeninin 23 ncü Hicaz Kolordusuna çevrildiği, 4 ncü Ordu ve Suriye Batı Arabistan Umum Komutanlığına bağlandığı bildirildi; ancak bu emrin hemen arkasından mütareke imzalandığı için uygulanamadı.
3. 21 nci Tüm. 19 Ocak 1919'da İngilizlerle yapılan bir protokol ile teslim oldu ve Asir bölgesini boşalttı.
4. Yb. Şükrü, Ocak 1915'te görevi devraldı (345-204).

YEMEN CEPHESİ (1914 – 1918)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
7 NCİ KOLORDU K. (1)	Tuğg.	Ahmet Tevfik Paşa (ALPSOY)	(202-87)
7 nci Kor.Kur.Bşk.	Yb.	Ali Fitri (Alb.)	(202-87)
7 nci Kor.Kur.	Bnb.	İsmail Hakkı (Alb. KARATAYLI)	(202-606)
7 nci Kor. Kur.	Yb.	Hüsnü Rıza (Tuğg. ÜNSAL)	(347-302)
7 nci Kor.Kur.	Bnb.	Taha (Yb. ALHAŞİMİ) (2)	(372-47)
TAİZ HRK. BLG. (39. TÜM.) K. (3)	Alb.(Tuğg.)	Ali Sait (Org. AKBAYTUGAN)	(202-88)
Taiz Bölgesi Kur. Bşk.	Bnb.	Hüseyin Hüsnü (Tümg. ÜNSAL)	(202-425)
Taiz Bölgesi Kh. Sb.	Yzb.	İsmail Hakkı	(202-429)
Mür. 5 nci A.K. (115 nci A.)	Bnb.	Rauf	(202-471)
Mür. 6 ncı A.K. (116 ncı A.)	Bnb.	Hüseyin Hüsnü (Alb.)	(202-425)
Mür. 6 ncı A.K. (116 ncı A.)	Bnb.	Salih	(202-471)
Mür. 7 nci A.K. (117 nci A.)	Yb.	Şevket	(202-472)
TAİZ BLG. Top. A.K.	Yb.	Ali Haydar	(127-Ek)
TAİZ Bölgesi K.	Yb.	Mahmut	(202-613)
TAİZ Bölgesi K.	Yzb.	Kazım (Alb. TUZCUOĞLU) (5)	(354B-485)
Mentep K.	Bnb.	Ahsen	(202-423)
Galip Bey Müf. K.	Bnb.	Galip (Korg. DENİZ)	(202-515)
TEHAME HRK. BLG. (40.TÜM.) K. (3)	Alb.	Hüseyin Ragıp (Alb.)	(202-89)
TEHAME HRK. BLG. (40.TÜM.) K.	Yb.	Galip (Korg. DENİZ) (4)	(202-548)
40 ncı Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	Kenan (Alb. ULUERGÜVEN)	(347-217)
Mür. 1 nci A.K. (120 nci A.)	Yb.	Şevket	(196-40)
Mür. 2 nci A.K. (118 nci A.)	Bnb.	Rahmi	(67-Ek)
Mür. 3 ncü A.K.	Bnb.	Hidayet	(67-Ek)
Mür. 4 ncü A.K.	Yb.	Rıfat	(67-Ek)
Hudeyde Bölge K.	Bnb.	Abdülrezzak	((202-610)
Luhye Bölge K.	Bnb.	İsmail Sühavi (Yb.)	(196-202)
Luhye Kaymakamı ve K.	Yzb.	Adil	(196-87)
Abis Bölge K.	Yzb.	Sanalı Selim	(196-11)
Abis Bölge K.	Yb.	Galip (Korg. DENİZ)	(202-523)
Tehame Blg. Başhekimi	Yb.	Dr. Nedim	(202-613)
LAHİC TOP. A.K.	Yb.	İsmail Sahavi	(196-5)
TEHAME TOP. A.K.	Yb.	Sıtkı	(196-135)

Açıklamalar:

1. 7 nci Kor.; 115, 116, 117 118 119 ve 120 nci Alaylar ile mahalli kuvvetlerden ibaretti. İhtiyaca göre, çeşitli zamanlarda tabur birimi esas kabul edilerek, sık sık kuruluş değişikliğine gidildi ve mürettep alaylar teşkil edildi

2. Bnb. Taha, savaştan sonra Irak'ta Gnkur.Bşk. oldu.

3. Parantez içindeki alay numaraları 10 Nisan 1915’de yapılan kuruluş değişikliğini göstermektedir. Buna göre Taiz Hrk. Blg. K.lığı 4 alay halinde, Tehame Hrk. Blg. K.lığı ise iki alay halinde yeniden teşkil edildi.

4. Bölge halkının idaresinde gösterdiği zafiyetten dolayı Alb. Ragıp görevden alındı ve yerine 9 Mart 1917’de Yb. Galip getirildi.

5. Yzb. Kazım, 13 Ocak 1916’dan itibaren.

LİBYA CEPHESİ HAREKATI

Libya, 300 yıl Osmanlı İmparatorluğu egemenliğinde kaldıktan sonra 29 Eylül 1911'de, İtalya'nın Libya'yı işgal amacını güden Osmanlı-İtalyan Harbi sırasında, saldırıya uğradı ve kıyı kesimleri işgal edildi. Ancak bölgede bulunan bir avuç Türk askerinin ve İstanbul'dan gelen gönüllü Türk subaylarının ve bunların liderliğinde teşkilatlanmış olan yerli halkın direnmesiyle karşılaşan İtalyanlar kıyı kesimlerinden daha ileriye gidemediler ve hatta bazı bölgelerde geldikleri gemilere binmek zorunda bırakıldılar. İtalya, insan ve silah sayısı yönünden elli kat üstünlüğüne rağmen Libya'nın işgalini gerçekleştiremeyince, şerefini kurtarmak için daha kolay bir başarı alanı aradı ve 12 adayı işgal etti (24 NİSAN – 20 MAYIS 1912). Bu sırada Osmanlı İmparatorluğu her an harp haline dönüşmesi beklenen Balkan sorunu ile uğraştığından İtalyanlar ile 15 Ekim 1912'de UŞİ (Ouchy) Antlaşmasını imzalamak zorunda kaldı ve Libya böylece İtalyanlara terk edildi. Türk birlikleri, Libya'dan tahliye edildi. Pek az sayıda Türk subayı ve eri bölgede gizli olarak bırakıldı. Birinci Dünya Harbine kadar İtalyanlara karşı direnişler yer yer devam ettirildi.

Birinci Dünya Harbinin başlamasıyla Osmanlı İmparatorluğuna karşı sempatisi devam eden halkın direniş ve mücadele azminin artırılması, İtalyanların bölgeden kovulması ve Mısır'daki İngiliz kuvvetlerine batıdan baskın taarruzları yaparak Mısır bölgesine daha fazla İngiliz kuvvetinin bağlanması planlanıyordu. Böylece Libya'da kaybedilen Osmanlı hakimiyeti yeniden sağlanacak ve müttefik Almanlar'ın karşısına diğer cephelerde daha az İngiliz kuvveti çıkmış olacaktı. 14 Kasım 1914'de Padişah Sultan Reşat tarafından ilan edilen "Cihad-ı Mukaddes" (Kutsal Savaş) çağrısının bölgeye ulaşması ile İtalyanlara karşı direnişler arttı. Ocak 1915'de Fizan'dan ve Temmuz 1915'de de iç bölgelerden tamamen temizlenen İtalyanlar kıyıya atıldı. Arkasından, İtalyanlar karşısında boşa kalan birliklerle Mısır batı hudutlarına baskınlar yapıldı ve İngilizlerin Sollum ve Seydi Barani'yi boşaltarak Matruh şehrine çekilmeleri sağlandı. Bu başarılar üzerine Osmanlı Hükümeti Trablusgarp'ı yeniden ilhak ettiğini açıkladı (15 EKİM 1915) ve İstanbul'dan Sollum bölgesine Teşkilatı Mahsusa personeli ile takviyeli bir piyade taburu gönderildi. 1915 sonları ile 1916'da Nil vadisinde bulunan İngilizlere birçok baskınlar düzenlendi. Matruh'da toplanan İngiliz kuvvetlerine taarruz edildi. Ancak İngilizler'in Sollum'u tekrar işgal etmeleri önlenemedi. Zuvara, Trablusgarp ve Homs şe-

hirlerinde kuşatılmış durumda bulunan İtalyanlar 1917'nin Ocak ve Nisan aylarında çemberden kurtulmak için birkaç defa taarruz ettilerse de başaramadılar. Eylül 1917'de Nuri Paşa kuvvetlerinin Trablusgarp istikametindeki başarılı taarruzları karşısında bu niyetleri de tamamen suya düşmüş oldu. Nuri Paşa 3 Ocak 1918'de Trablusgarp'den Kafkas İslam Ordusu Komutanlığına atandı ve yerine 17 Mayıs 1918'de Şehzade Osman Fuat Afrika Grupları Komutanı olarak bölgeye geldi. Bu tarihten sonra küçük çarpışmalar dışında ve İtalyanların Eylül 1918'de denedikleri birkaç çemberden kurtulma hareketinden başka bölgede önemli olay cereyan etmedi.

30 Ekim 1918'de Mondros Mütarekesinin imzalandığı, çarpışmalara son verilmesi, bölgedeki Türk subay ve erlerinin teslim olmasının gerektiği İstanbul'dan bildirildi. Ancak bölgedeki subaylar teslim olmayı kabul etmediler, direnmeyi sürdürdüler, yerli liderlerden oluşan bir Cumhuriyet Hükümeti kurulmasını sağladılar.

İstanbul'dan Trablusgarp'de direnmenin sürdürülmesi halinde Anavatanın bazı yerlerinin İtilaf Devletlerince işgal edileceği yolunda gelen haberlerden sonra buradaki Türk subay ve erleri 1 Mart 1919'dan itibaren bölgeyi terk etmeye başladılar. Fransızlara teslim oldularsa da Fransızlar da bu heyeti İtalyanlara teslim etti.

Sonuç olarak Türk Başkomutanlığı bu cephede büyük kuvvetler ayırmadan, çok az sayıdaki uzman kadronun yetiştirdiği yerli kuvvetlerle İtilaf Devletlerinin 100.000'den fazla askerini tespit etmeyi başardı.

LİBYA (KUZEY AFRIKA) CEPHESİ (1)
(1914 – 1919)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
HALİFE TEMSİLCİSİ	---	Şemsettin Paşa (2)	(202-631)
AFRİKA GRUPLARI GENEL K.	Yzb.	Nuri (Yb. KİLLİGİL) (3)	(202-112)
	(Fahri Paşa)		
AFRİKA GRUPLARI K.	Bnb.	Prens Osman Fuat (4)	(202-709)
	(Fahri Paşa)		
AFRİKA Grupları K. Yrd.	Bnb.	Cafer Askeri	(202-641)
	(Fahri Paşa)		
AFRİKA Gr.ları K.lığı Kur.Bşk.	Bnb. (Yb.)	Abdurrahman Nafiz (Org. GÜRMAN) (5)	(202-113)
AFRİKA Gr.ları K.lığı Kur.Bşk.	Bnb.	Çopur Mehmet Neşet (Alb. BORA)	(202-716)
Afrika Gr.ları Hrk.Ş.Md.	Ütgm.	M. Veli (Ütgm. DAĞLI)	(202-707)
Afrika Gr.ları İkmal Ş.Md.	Yzb.	Vasfi	(202-707)
Afrika Gr.ları Yaveri	Yzb.	Şerafettin (Alb. İZMİR) (7)	(354B-507)
TRABLUSGARP Cephe K.	Bnb. (Yb.)	İshak	(202-711)
	(F. Paşa)		
TRABLUSGARP UMUM K.	Bnb. (Yb.)	Abdulkadir (6)	(202-729)
	(F. Paşa)		
TRABLUSGARP UMUM K.	Ütgm.	Abdullah (Çanakaleli)	((202-730)
Fizan Bölge K.	Bnb.	Sakıp	(202-712)
Nalut Bölge K.	Tgm.	Tunuslu Ömer	(202-712)
Homs Cephesi K.	Yzb.	Seyit Hasan	(202-711)
Tacure Cephesi K.	Ütgm.	Salim (Alb. DEĞER)	(202-711)
Telsiz İstasyonu K.	Tgm.	İhsan (Gn. AKSOLEY)	(202-706)
Afrika Grupları Kh.Bl.K.	Yzb.	Bilal	((202-706)
Afrika Grupları Muhafız Bl. K.	Bnb.	Halil (URAS)	(202-706)
Numune Taburu K.	Yzb.	Emin	(202-642)
2 nci Numune Taburu K.	Tgm.	Muhtar	(202-112)
Bir-i Vaar Taburu K.	---	Giritli Nedim	(202-112)
1 nci Tb. K.	---	Abdullah Timsik	(202-112)
2 nci Tb. K.	Yzb.	Galip	(202-112)
3 ncü Tb. K.	---		
Münif Tb. K.	---		
Topçu Tb. K.	Yzb.	Ziya	(202-112)
Menzil Teşkilleri K.	Yzb.	Tank	(202-809)
Abidat ve Aşagır Kabilesi	Tgm.	Kızanıklı Galip	(202-112)
Mücahitleri K.			
Hassa ve Derviş Kabilesi	Tgm.	Muhtar	(202-112)
Mücahitleri K.			
Evlade Ali Kabilesi Mücahitleri K. Bşçvş.		Celal	(202-112)
Bırasu Kabilesi Mücahitleri K. Tgm.		Abdullah	(202-112)
Münif Kabilesi Mücahitleri K. Tgm.		Tahsin	(202-112)

MAKAM/BİRLİK

Mt. Tf. Tk. K.
ŞARK GRUP K.

RÜTBE

Tğm.
Yb.

ADI VE SOYADI

Nihat (202-112)
Seyit Mehmet Musa (Yb.) (345-131)

Açıklamalar:

1. Libya cephesine katılan Türk askeri personelinin toplamı 47 Sb., 47 astsubay ve er ile 14 askeri memurdan ibarettir. Bunlar Libya mücahitlerini organize ederek yetiştirdiler. Ayrıca İstanbul'dan (Teşkilatı Mahsusa'dan) takviyeli bir P.Tb. gönderildi.

2. Padişah V. Sultan Mehmet Reşat tarafından ilan edilen Cihad-ı Mukaddesi, TRABLUSGARP'ta yaymak ve uygulamakla görevli olarak geldi.

3. Baş K.V. Enver Paşa'nın kardeşi olup Şubat 1915'den 1918 yılı başlarına kadar bu görevde kaldı. Müteakiben Kafkasya İslam Or. K.nı göreviyle Doğu Cephesine gitti.

4. Sultan Murad'ın torunudur.

5. 29 Temmuz 1917'de İstanbul'a dönmek üzere Libya'dan ayrıldı, ancak Prens Osman Fuat'ın mahiyetinde 17 Mayıs 1918'de tekrar eski göreviyle Libya'ya döndü.

6. Mütarekeden sonra 2 Şubat 1919'da İtalyanlara katıldı.

7. Yzb. Şerafettin, 1918'de göreve başladı.

İNGİLİZLER TARAFINDAN MALTA'YA SÜRÜLEN KOMUTANLAR VE SUBAYLAR: (248-473/477)

1. Ali İhsan Paşa (Tümg. SABİS) 6 ncı Or. K.
2. Albay Celal
3. Yüzbaşı Şerafettin
4. Binbaşı Nazım
5. Yarbay Mehmet Tevfik
6. Albay Ahmet Tevfik (Alb. SAVLUCAK)
7. Binbaşı Ömer
8. Ali Fethi (Alb. OKYAR)
9. Yüzbaşı Cemal
10. Yarbay Abdülgani
11. Yüzbaşı Nevzat
12. Dr. Yzb. Halil
13. Alb. Ahmet Cevat-İstanbul Merkez K.
14. Bnb. Mazlum
15. Bnb. Ahmet Haydar
16. Alb. Sami
17. Bnb. İbrahim Hakkı
18. Dr. Süleyman Numan Paşa – Ordu Sağlık Müfettişi
19. Hacı Ahmet Paşa – Enver Paşa'nın babası
20. Yzb. Tahir
21. Fahrettin Paşa (Korg. TÜRKKAN)-Medine Komutanı
22. Tğm. Şevket Ziya- Fahrettin Paşa'nın yaveri
23. Mahmut Kamil Paşa – Eski 3 ncü Or.K.
24. Bnb. Mehmet Arif
25. Alb. Mürsel (Tümg. BAKÜ) – Doğu Cephesinde Tüm.K.
26. Çürüksulu Mahmut Paşa – Senatör
27. Cemal Paşa (MERSİNLİ) – Harbiye Nazırı

28. Cevat Paşa (Org. ÇOBANLI) – Gnkur. Bşk.
29. Alb. Rauf (ORBAY) – Bahriye Nazırı
30. Alb. Galatalı Şevket – İstanbul Merkez K.
31. Alb. Kara Vasıf – Karakol Cemiyeti Kurucusu
32. Ali Sait Paşa (Org. AKBAYTUGAN) – Yemen Komutanı
33. Refet Paşa (Küçük Refet) – Eski Samsun Komutanı
34. Bnb. Ali (Alb. ÇETİNKAYA) – Kuvayi Milliyeci, Afyon Mebusu
35. Yb. Hasan Basri (Korg. SARAN) – Cevat Paşa'nın damadı – Gnkur. 1 nci Şb.M.
36. Yakup Şevki Paşa (Org. SUBAŞI) – 9 ncu Or.K.
37. Dr. Abdüsselami Paşa – Eski Yemen K.
38. Süleyman Faik Paşa

Açıklamalar:

Bu listeleme, Malta'ya sürülme tarihi ve sırasına göredir.

İNGİLİZLER TARAFINDAN TEVKİF EDİLEN SUBAYLAR:

(283-218)

1. Alb. Ali Rıfat (EREL) – Kars'ta 12 nci Tüm.K.
2. Nuri Paşa (KİLLİGİL) – Enver Paşa'nın Kardeşi – Kafkas İslam Ordusu K.
3. Halil Paşa (Korg. KUT) – Enver Paşa'nın amcası – Şark Or.Gr. K.
4. Yb. Atıf (ATEŞDAĞLI) – Eskişehir Mevki K.
5. Bnb. Nevzat – Musul Merkez K.

30 EKİM 1918 (MONDROS MÜTAREKESİ)’DE TÜRK BOĞAZLARININ KOMUTANLARI

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
BOĞAZLAR GENEL K. (1)	Kora.	V. Usedom Paşa (Alman)	(197-39)
ÇANAKKALE BOĞAZI K.	Tüma.	Merten Paşa (Alman)	(197-39)
ÇANAKKALE BOĞAZI	Alb.	Selahattin Adil (Tümg.)	(10-298)
MÜST. MVK. K. (2)			(12-118)
Çanakkale Boğazı Müst. Mvk.Kur.Bşk.	Bnb.	Osman Zati (Tümg. KORAL)	(10-299)
Çanakkale Boğazı Müst. Mvk.İs.Sb.	Alb.	Şükrü	(10-299)
KDZ.BOĞAZI MÜST.MVK.K. (2)	Yb.	Keramettin (Korg. KOCAMAN)	(4-15)
KDZ. BOĞAZI MÜST. MVK.K.	Alb.	Mehmet Emin (Korg. KORAL) (3)	(12-165)

Açıklamalar:

1. Almanlar 31 Ekim 1918’de mütareke gereğince Boğazlardan ayrıldılar ve Boğazlar Gn. K.lığı ile Çanakkale Boğaz K.lığı lağvedildi. Müstahkem Mevki K.lıkları doğrudan Harbiye Nezaretine bağlandı.
2. 273 topla donatılmış olan Çanakkale Boğazı 9 Kasım 1918’de; 136 topla donatılmış olan Karadeniz Boğazı da 15 Kasım 1918’de işgal edildi.
3. Alb. M. Emin 1 Mart 1919’da göreve başladı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İSTİKLAL HARBI

İSTİKLAL HARBİ'NİN ANA HATLARI

İstiklal Harbi, Türkler için Birinci Dünya Savaşı'nın devamıdır. Türk'ün, 2 nci Ergenekon'dan kurtuluşudur. 30 Ekim 1918'de Mondros Mütarekesi ile başlar ve 24 Temmuz 1923 Lozan Barış Antlaşması ile biter, 4 yıl 9 ay sürer.

Dünya Savaşı, Osmanlı devletinin paylaşılmasından çıkmıştı. İngiltere'nin güdümündeki İtilaf devletleri savaş öncesinde Osmanlı topraklarını kendi aralarında paylaşmışlardı. İngiltere, bu paylaşım rakibi Almanya'yı da dahil etmek istedi, ancak Almanya reddetti. Onun hedefi de Osmanlı topraklarını bir bütün halinde Almanya'nın sömürgesi yapmak idi. Bu durum iki blok arasındaki krizi tırmandırdı ve Dünya Savaşı'na sebep oldu. Savaş sonunda Osmanlı ve Almanya tarafı yenik düşünce Osmanlı'ya imzalattılan Mondros Anlaşması; İngiltere, Fransa ve İtalya'nın kendi aralarında yapmış oldukları paylaşım anlaşmalarındaki paylarını almanın kapısını açtı. Kasım 1918'den itibaren Türk topraklarını işgale başladılar.

İngiltere, işgallere karşı Türk direnişini kırdırmak için Yunanistan'ı, Ermenistan'ı ve Gürcistan'ı da toprak karşılığında devreye soktu. Böylece Türkiye 6 devletin işgaline uğramaya başladı. Bununla da yetinmedi. Osmanlı devlet edenlerini de kendi tarafına çekerek direnişleri söndürme yolunu tuttu. Ayrıca çeşitli vaatlerle aldattığı grupları direnişçilere karşı ayaklandırarak, ülkede isyanlar çıkardı, Anadolu insanını birbirine kırdırma politikası uyguladı.

Tüm bu olumsuzluklara ve yokluklara rağmen Türk milleti liderini buldu ve Mustafa Kemal'in etrafında kenetlenerek dünya tarihinin ilk emperyalizme karşı savaşını verdi.

Savaş; Doğu Karadeniz'de Pontusçulara karşı, Doğu Anadolu'da Ermenilere karşı, Güney ve Güneydoğu Anadolu'da önce İngiliz'e sonra Fransız ve Ermenilere karşı, Batı Anadolu'da ve Doğu Trakya'da Yunan'a karşı, içerde de İngiliz'in yarattığı isyancılara karşı verildi.

Bu büyük savaşla; Mondros, Mudanya Ateşkes Anlaşmasına; Sevr, Lozan Barış Antlaşması'na dönüştürüldü.

Misakı Milli ile sınırları belirlenen vatan kurtarıldı. Başkomutan Atatürk adını koydu, “Türkiye”.

Milli devlet kuruldu, Atatürk adını koydu, “Türkiye Cumhuriyeti”.

Yeni bir rejim kazanıldı, “Cumhuriyet”.

Kapitülasyonlar tarihe gömüldü, “Tam Bağımsızlık” kazanıldı.

Türk milleti bilinci kazanıldı.

Ortaçağdan yaşanan cağa taşınma başladı.

Bunların hepsini kazandıran, sağlayan İstiklal Harbi’dir.

MUSTAFA KEMAL PAŞA'NIN SAMSUN'A ÇIKTIĞI DÖNEMDEKİ BİRLİKLER VE KOMUTANLARI

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
BİRİNCİ ORDU MÜFETTİŞİ	Tümg.	Fevzi Paşa (Mrş. ÇAKMAK)	(12A-57)
1 NCİ KOLORDU K. (EDİRNE)	Alb.	Cafer Tayyar (Tümg. EĞİLMEZ)	(12-130)
49 nci Tüm. K. (KIRKLARELİ)	Alb.	Şükrü Naili (Korg. GÖKBERK)	(12-88)
60 ncı Tüm. K. (KEŞAN)	Alb.	Muhittin (Tümg. KURTİŞ)	(12-74)
14 NCÜ KOR. K. (TEKİRDAĞ)	Tuğg.	Yusuf İzzet Paşa (Tuğg. MET)	(2) (12-69)
55 nci Tüm. K. (TEKİRDAĞ)	Yb.	Alâaddin (Tümg. KOVAL)	(12-199)
61 nci Tüm. K. (BANDIRMA)	Alb.	Muhittin (Tümg. KURTİŞ)	(322-9)
61 nci Tüm. K. (BANDIRMA)	Alb.	Kazım (Org. ÖZALP)	(3) (270-451)
17 NCİ KOLORDU K. (İZMİR)	Tuğg.	Ali Nadir Paşa	(5-143)
17 NCİ KOLORDU K. (BURSA)	Alb.	Bekir Sami (Alb. GÜNSAV)	(264-14)
56 ncı Tüm. K. (İZMİR)	Yb.	Hürrem (Yb.)	(260-14)
57 nci Tüm. K. (AYDIN)	Alb.	Mehmet Şefik (Alb. AKER)	(1-203)
25 NCİ KOR. K. (İSTANBUL)	Alb.	Şevket	(271-1052)
25 NCİ KOR. K. (İSTANBUL)	Tuğg.	Ali Sait Paşa (Org. AKBAYTUGAN)	(271-1116)
1 nci Tüm. K. (İZMİR)	Yb.	Mustafa Asım (Yb. ASIMGİL)	(269-113)
1 nci Tüm. K. (İZMİR)	Alb.	Rüşti (Gn.)	(264-120)
10 ncu Kafkas Tüm. K. (İST.)	Alb.	Kemalettin Sami (Korg. GÖKÇEN)	(12-219)
İKİNCİ ORDU MÜFETTİŞİ	Tümg.	Cemal Paşa (Mersinli – Tümg.)	(4) (1-179)
İKİNCİ ORDU MÜFETTİŞİ	Korg.	Esat Paşa (Korg. BÜLKAT)	(5-149)
12 NCİ KOR. K. (KONYA)	Alb.	Mehmet Selahattin (Alb. KİP)	(4) (1-187)
12 NCİ KOR. K. (KONYA)	Tuğg.	Ali Sait Paşa (Org. AKBAYTUGAN)	(5) (1-187)
12 NCİ KOR. K. (KONYA)	Alb.	Fahrettin (Org. ALTAY)	(5) (12-103)
11 nci Tüm. K. (POZANTI)	Yb.	Hasan Mümtaz (Alb. ÇEÇEN)	(271-778)
11 nci Tüm. K. (NİĞDE)	Yb.	Mehmet Arif (Ayıcı – Alb.)	(12-152)
41 nci Tüm. K. (KARAMAN)	Yb.	Mehmet Hayri (Yb.)	(12-128)
41 nci Tüm. K. (KARAMAN)	Yb.	Nuri (Alb. CONKER)	(7) (12-175)
20 NCİ KOR. K. (ANKARA)	Tuğg.	Ali Fuat Paşa (Korg. CEBESÖY)	(269-28)
23 ncü Tüm. K. (AFYON)	Yb.	Ömer Lütfü (Yb. ARGEŞO)	(1-205)
24 ncü Tüm. K. (ANKARA)	Yb.	Mahmut Nedim (Yb. HENDEK)	(1-208)
24 ncü Tüm. K. (EREĞLİ)(ANK.)	Yb.	Atıf (Yb. ATEŞDAĞLI)	(6) (12-97)
9 UNCU (3 NCÜ) ORDU MÜF. (1)	Tuğg.	Mustafa Kemal Paşa (ATATÜRK)	(297-117)
3 NCÜ KOLORDU K. (SİVAS)	Alb.	Refet (Tümg. BELE)	(269-27)
3 NCÜ KOLORDU K. (SİVAS)	Alb.	Çolak Selahattin (Alb. KÖSEOĞLU)	(1-193)
5 nci Kafkas Tüm. K. (AMASYA)	Yb.	Ahmet Rıza (Alb.)	(298-S-25)
5 nci Kafkas Tüm. K. (AMASYA)	Yb.	Cemil Cahit (Org. TOYDEMİR)	(269-354)
15 nci Tüm. K. (SAMSUN)	Yb.	İsmail Hakkı (Alb.)	(312-19)
15 nci Tüm. K. (SAMSUN)	Yb.	Şefik Avni (Yb. ÖZÜDOĞRU)	(8) (290-309)
15 NCİ KOR. K. (ERZURUM)	Tuğg.	Kazım Paşa (Korg. KARABEKİR)	(269-27)
3 ncü Kafkas Tüm. K. (TORTUM)	Alb.	Rüşti (Tümg. ERDELHUN)	(290-310)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
9 ncu Kafkas Tüm. K. (ERZURUM)	Yb.	Halit (Tümg. KARSIALAN)	(290-310)
11 nci Kafkas Tüm. K. (VAN)	Yb.	Cavit (Tümg. ERDELHUN)	(12-150)
12 nci Tüm. K. (HORASAN)	Yb.	Osman Nuri (Tümg. KOPTAGEL)	(12-39)
13 NCÜ KOR. K. (DIYARBAKIR)	Alb.	Ahmet Cevdet (Alb.)	(269-28)
2 nci Tüm. K. (SİLVAN)	Yb.	Aşir (Tümg. ATLI)	(12-201)
2 nci Tüm. K. (SİLVAN)	Yb.	Akif (Tümg. ERDEMGİL)	(312-21)
5 nci Tüm. K. (MARDİN)	Yb.	Mehmet Kenan (Korg. DALBAŞAR)	(7-S.97)

Açıklamalar:

1. 9 ncu Ordu Müfettişliği 3 Nisan 1919'da lağvedildi; 7 Haziran 1919'da Harbiye Nezaretine bağlı 1 nci, 2 nci, 3 ncü Ordu Müfettişlikleri ve 13 ncü Kolordu K.lığı teşkil edildi. 14 Ağustos 1919'da Ordu Müfettişlikleri lağvedildi.

2. 14 ncü Kolordu 28 Mayıs 1920'de lağvedildi ve Kor. K. Yusuf İzzet Paşa Ankara Meclisine dahil oldu.

3. Alb. Kazım, 2 Haziran 1919'da komutayı devraldı.

4. Temmuz 1919'da 2 nci Ordu Müfettişi Cemal Paşa ve 12 nci Kolordu K. Alb. Selahattin görevlerini terk ederek İstanbul'a gittiler. (Birçok subay İstanbul'dan Anadolu'ya kaçarken bu iki komutan Anadolu'dan İstanbul'a kaçtılar) Cemal Paşa'nın yerine 24 Temmuz 1919'da Esat Paşa getirildi.

5. 12 nci Kor.K.lığına, Alb. Selahattin'in yerine, Harbiye Nezaretince Ali Sait Paşa atandıysa da Konya'daki ortamın gerginliğini ve milli mücadele aleyhindeki faaliyeti tasvip etmediğinden bu komutan da İstanbul'a döndü (25 nci Kor. K. oldu) ve 25 Ekim 1919'da Alb. Fahrettin 12 nci Kor. K.lığı görevini devraldı.

6. Yb. Atıf Haziran 1920'den itibaren 24 ncü Tüm. K.lığı yaptı.

7. Yb. Nuri, Eylül 1920'den itibaren 41 nci Tüm.K.lığı yaptı.

8. Yb. Avni, Mayıs 1920'den itibaren 15 nci Tüm. K.lığı yaptı.

MUSTAFA KEMAL PAŞA İLE SAMSUN'A ÇIKAN HEYET**MAKAM/BİRLİK****RÜTBE ADI VE SOYADI**

ÜÇÜNCÜ KOLORDU KOMUTANI	Alb.	Refet (Tümg. BELE)	(312-15)
9 NCU OR. MÜFETTİŞLİĞİ KUR. BŞK.	Alb.	Kazım (Tümg. DİRİK)	(12-115)
9 ncu Or. Müfettişliği 2 nci Bşk.	Yb.	Mehmet Arif (Ayıcı - Alb.)	(286-75)
9 ncu Or. Müfettişliği 1 nci Ş.Md.	Bnb.	Hüsrev (Yb. GEREDE)	(312-16)
9 ncu Or. Müfettişliği Top. K.	Bnb.	Kemal (Korg. DOĞAN)	(4-1)
9 ncu Or. Müfettişliği Shh.Bşk.	Alb.	Dr. İbrahim Tali (Alb. ÖNGÖREN)	(312-16)
9 ncu Or. Müfettişliği Shh. Bşk.Yrd. Dr.	Bnb.	Refik (Yb. SAYDAM)	(286-75)
9 ncu Or.Müfettişliği Seryaveri	Yzb.	Cevat Abbas (Bnb. GÜRER)	(312-16)
9 ncu Or. Müfettişliği Mülhakı	Yzb.	Mümtaz (TÜMAY)	(312-16)
9 ncu Or. Müfettişliği Kur. Mülhakı	Yzb.	İsmail Hakkı (EDE)	(312-16)
9 ncu Or.Müfettişliği Emir Sb.	Yzb.	Ali Şevket (ÖNDERSEV)	(329-14)
9 ncu Or.Müfettişliği Kh. K.	Yzb.	Mustafa Vasfı (Bnb. SÜSOY)	(329-14)
9 ncu Or.Müfettişliği Kur.Bşk. Yaveri	Ütgm.	Hayati	(312-16)
9 ncu Or.Müfettişliği İaşe Sb.	Ütgm.	Abdullah	(312-16)
9 ncu Or. Müfettişliği Şifre Katibi	---	Faik (AYBARS)	(329-14)
9 ncu Or.Müfettişliği Şifre Mülhakı	---	Memduh (ATASEV)	(329-14)
Mustafa Kemal Paşa'nın Yaveri	Tgm.	Muzaffer (KILIÇ)	(329-14)
Alb. Refet'in Yaveri	Ütgm.	Hikmet (Hak.Tümg. GERÇEKÇİ)	(329-14)

Açıklama:

Bu heyete, sabık Bahriye Nazırı Hüseyin Rauf (Alb. ORBAY) ile İbrahim Süreyya, Yzb. Osman Nuri, Yedek subay Recep Zühtü ve Afganlı subay Abdurrahman, AMASYA'da katıldılar (312-16).

MİLLİ MÜCADELE'YE HİZMET İÇİN KURULAN GRUPLAR

KARAKOL CEMİYETİ

KARAKOL CEMİYETİ BAŞKANI	Kara Vasıf (Alb. KARAKOL)	(259-25)
YÖNETİM KURULU ÜYELERİ		
- Alb. Galatalı Şevket (Alb. GALATALI)		(262-50)
- Yb. Kemaletin Sami (Korg. GÖKÇEN)		(259-26)
- Yb. Mustafa Edip Servet (Alb. TÖR)		(265-50)
- - Baha Sait		(256-374)
- - Kara Kemal		(292-217)
- Bnb. Ali Rıza		(286-374)
- Bnb. Ali (Alb. ÇETİNKAYA)		(292-217)
- - Avukat Refik İsmail		(286-374)
- - Çerkez Reşit (Ethem'in kardeşi)		(292-217)
- Bnb. Muhiddin Nami Bey		(349-185)
- - Sudi Bey		(292-218)
- Yzb. Baki		(292-218)
- Bnb. Hüseyin Kadri		(292-218)
- Alb. Arif Hikmet		(292-218)
- - Arif Bey (mebus)		(292-218)
- Bnb. Tolçalı Süleyman		(292-218)
- Bnb. Üsküdarlı İhsan		(292-218)
- - Ahmet Hilmi Bey		(292-218)
- Bnb. Çolak İbrahim (Alb. ÇOLAK)		(292-219)
- Bnb. Cemal (Gn. KARABEKİR)		(292-219)
- Bnb. Naim Cevat (Bnb.)		(292-219)
- Alb. Ömer Lütfi (Alb. ERİROL)		(292-219)
ÜSKÜDAR GRUBU BAŞKANI	-	
Üsküdar Grubu Üyesi	Yb.	
Yenibahçeli Şükrü (OĞUZ)		(262-50)
Mustafa (Org. MUĞLALI)		(262-50)
TOPKAPI GRUBU BAŞKANI	Yb.	
Hüsamettin (Alb. ERTÜRK)		(262-50)
İSLAM KADINLAR BİRLİĞİ BŞK.	-	
Naciye Faham Hanım		(262-51)

KARAKOL CEMİYETİNİN BAŞLICA ELEMANLARI

(262-51) – (268-376/377)

- Yahya Kaptan Müfrezesi
- Küçük Arslan Müf.
- Büyük Arslan Müf.
- İpsiz Recep Müf.
- Bulgar Sadık Müf.
- Dayko Müf.
- Gebze J. K. Nail
- Kartal J. K. İzzet
- İzmit J. K. Kerim
- Maltepe Atış Ok.Öğt.Yzb. Fehmi
- Maltepe Atış Ok.Öğt.Yzb. Hulusi
- Osman Kaptan
- Adapazarı'nda Yzb. Ramiz
- Adapazarı'nda Yzb. Hopalı Rauf
- Yüzbaşı Nail Müf.
- Yalova İbo Müf.
- Gebzeli Rifat Kaptan Müf.
- Kuşçubaşı Eşref Müf.
- Demir Hulusi Bey Müf.
- Üsküdar J. Tb. K. Bnb. Remzi
- Adapazarı'nda Dr. Yzb. Trabzonlu Raik
- Adapazarı'nda Metozade Hüseyin
- Adapazarı'nda Mehmet Bey
- Kadıköy Mıntıka K. Veysel Orhan
- Gebze Mıntıka K. Yzb. Dayı Mesut
- Şile Mıntıka K. Yusuf Ziya Bey
- Kartal Mıntıka K. İhsan Bey
- Beykoz Mıntıkası K. Murat Bey

Açıklamalar:

1. Karakol Cemiyeti, 13 Kasım 1919'da kuruldu ve 1920'de kapatıldı.
2. İstanbul ve çevresinde ilk uyanma ve mukavemeti sağlayan bu cemiyet, İstanbul'daki depolardan Anadolu'ya çok miktarda malzeme, cephane ve silah gönderdi. Bölge halkının azınlık çetelerine karşı emniyetini sağladı. Ayrıca İstanbul'dan milli mücadeleye katılacakların Anadolu'ya geçmelerini temin etti. (1920 – 1921'de 2000 subay gönderdi) Cemiyetin 22 gezici grubu vardı.
3. Mustafa Kemal Paşa'nın Grup Yönetmeliğinde bulunan bazı maddeleri tasvip etmemesi ve Alb. Kara Vasıf'ın İngilizler tarafından yakalanarak MALTA'ya sürülmesi üzerine Grup dağıldı. Bundan sonra kurulan 2 nci Karakol Cemiyeti ise tedbirsizliği ve gafleti yüzünden Ankara'ya kadar girebilen İngiliz casusu Mustafa Sagir nedeniyle cemiyet üyeleri Ankara'ya çağrıldı ve böylece bu cemiyet de dağıldı. 1920'de, Yb. Mustafa (Muğlalı) tarafından kurulan YAVUZ GRUBU adıyla faaliyetine devam etti. Ancak yakalanma tehlikesi üzerine Yb. Mustafa, Eylül 1921'de Anadolu'ya geçti.

M.M. GRUBU
(Müdafaai Milliye Teşkilatı)

M. M. Grubu Yönetim Kurulu Başkanı Tuğg. İhsan Paşa (SÖKMEN) (291-508)

M. M. Grubu Yönetim Kurulu Üyeleri: (292-482)

- Harbiye Nazırlarından Şevket Turgut Paşa (Hafız) (418A-524)
- Alb. Naim Cevat (418A-524)
- Harbiye Nazırı Yaveri Yb. Kamil (Kemalettin OLPAK) (349-209)
- Polis Şube Müdürlerinden Üsküdarlı Sadi Bey
- Maliye Nezareti Memuru Seyfi Bey
- Harbiye Nezareti Müdürlerinden Kabakçalı Ali Rıza Bey (418A-524)
- Tasviri Efkâr Gazetesi sahibi Ebbuzziya Velid Bey
- Yedek Üye Kavalalı İbrahim Paşazade Hüseyin Bey
- Yedek Üye Kavala Eşrafından İbrahim Bey

TOPKAPI ŞUBESİ KURUCULARI :

- Sv. Yb. Hüsametdin (Alb. ERTÜRK) (Teşkilatı Mahsus Bşk.) (292-223)
- Yzb. Emin Ali (292-223)
- Dz. Yzb. İsmail Hakkı (Kasımpaşa İtfaiye Bl. K.) (309-172)
- Mehmet Çetin (332-103)
- Topkapılı Cambaz Mehmet (292-463)
- Topkapılı İhsan (292-463)
- Serezli Galip (VARDAR) (418A-525)
- Serezli Niyazi (292-470)
- Yb. Erzurumlu Kemal (Tümg. KOÇER) (292-470)

BEYAZIT ŞUBESİ KURUCULARI :

- Alb. Besim (Tuğb.) (332-103)
- Yb. Mustafa (Org. MUĞLALI) (332-103)
- Nidayi Paşa (332-103)

EMİNÖNÜ ŞUBESİ KURUCULARI :

- Bnb. Şevket (332-103)
- Bnb. Asım (332-104)
- Tğm. Muhlis (332-104)

M.M. GRUBU ELEMANLARI: (301)

- Yzb. Ahmet Muhtar (Bnb.)
- Bnb. Kadri (Bnb.)
- Yzb. Ali Şefik (Yzb.)
- Bnb. Ömer Lütfü (Tuğb. SÜMAN)
- Yzb Rıfat (AKYOL)
- Yzb. Hayrettin (Alb. GÜVENER)
- Bnb. Sami (TATLIDİL)
- Bnb. Ali Rıza (Alb. SEZENER)
- Yzb. Ali Hıfzı (Yb. DEMİROĞLU)
- Yb. Talat (Alb. USTABAŞI)
- Bnb. Asun (Yb. ÖZDEN)
- Yzb. Seyfettin (Bnb.)
- Yzb. İhsan (Bnb.)
- Ütğm. Ahmet Sadi (Alb. DURUMA)
- Ütğm. Mithat (Bnb. SANAL)
- Ütğm. Muhlis (Yzb. ERDENER)
- Ütğm. Halil İbrahim (Alb. ÜNALAN)
- Tğm. Recai (Yzb. ELDEN)
- Bnb. M. Tevfik (Yb.)
- Bnb. Hakkı (Alb.)
- Yb. Hüseyin Hüsnü (Alb.) (309-115)
- Yb. Yusuf İzzettin (Yb.)
- Yzb. Rifat (Bnb. SİVRİHİSARLI)
- Bnb. Celalettin (Yb.)
- Yzb. Hulusi (Alb. US)
- Yzb. Ali Şevket (Alb. TURGU)
- Yzb. Kamil (Bnb. KUTER)
- Yzb. Halil (Yb. OKAY)
- Yzb. Adil Hikmet (Bnb.)
- Yzb. M. Ali (Alb. ATABEY)
- Bnb. Osman Şükrü (Alb.)
- Bnb. M. Bilal (Alb. ALPAGUT)
- Yzb. İsmail Sezai (Yb. GÜRAL)
- (İzmir M. M. Grubunda)
- Yzb. Rüştü (Bnb. TOPER)
- Bnb. Ali Saffet (Alb.)
- Yb. İsmail Hakkı (Alb. KORAY) (395-385)
- Yzb. Hüsamettin (Yzb.)
- Tğm. M. Tevfik (Ütğm.)
- Yzb. Mehmet Fahrettin (Bnb. BİNİŞİN)
- Yzb. Ahmet Şükrü (Bnb. OĞUZ) (349-113)
- Yzb. Ahmet Zeki (Alb.)
- Ütğm. Raşit
- Alb. Eyüp (Tümg. DURUKAN) (362-150)
- Bnb. Halil Hilmi (Yb.) (346-476)

M. M. GRUBUNA YARDIMCI OLANLAR: (291-388/402)

- Ziya Paşa (Tuğg. KUTNAK) (İstanbul Harbiye Nazırı)
- Alb. Beşiktaşlı Hilmi (Levazım Dairesinden)
- Alb. İzmirli Hüsnü (Levazım Dairesinden)
- Kayyum Ahmet
- Yzb. Abdülvahap (Bnb.)
- Yzb. Zeki (Tespit edilen son rütbesi Alb.)
- Yzb. Bilal (Tespit edilen son rütbesi Alb.)
- Sadık Bey (Sayıştay denetçilerinden)
- Nahit Bey (Sayıştay denetçilerinden)
- İsa Bey (İçişleri Bakanlığı Saymanlık Md.)
- Beylerbeyli Avni Bey (Maliye Tahsil Şubesi memurlarından)
- Beylerbeyli Zühtü Bey (İstanbul Gümrüğü memurlarından)
- Hacı Tevfik (Gezici posta memuru)
- Arap İhsan Bey (İstanbul Telgrafhanesi Müdürü)
- Hacı Mümtaz Bey (İstanbul Telgraf Yollama memurlarından)
- Cevat Bey (İstanbul Telgraf memurlarından)
- Edip Bey (İstanbul Telgraf memurlarından)
- İsmet Bey (İstanbul Telgraf memurlarından)
- Koca Mehmet Bey (Telgraf Hat memuru)
- Yaşar Bey (Telgraf Hat memuru)
- Topkapılı Cemal Bey (Telgraf memuru)
- Süreyya Paşa (Em. Tuğg. İLMEN) (349-192)
- Yb. Cemil (HOŞCAN) (Esirler Müfettişliği Kur.)(349-207)
- Topkalılı Bican Bey (BAĞCIOĞLU) (418A-525)
- Velid Bey (Tevhidi Efkâr Gazetesi Sahibi) (418A-525)
- Hamdi Baba (Bektaşî Babası) (418A-525)
- Ali Osman (Sandalcılar Kahyası) (418A-525)
- Salih Reis (Hamallar Kahyası) (418A-525)
- Himmetsade Hüsnü (HİMMETOĞLU) (Nakliye Tüccarı) (418A-525)
- Saim (DORA) (Hukuk Öğrencisi – Ankara Baro Bşk.larından) (418A-525)
- Pandikyan (Fransız Nakliyat Şirketi Memuru) (418A-525)

Açıklamalar:

M.M. Grubu 23 Nisan 1920'de kuruldu ve 2 Ekim 1923'de lağvedildi. Gnkur. Bşk.lığı emrine göre, görevlerini iki servis halinde yürüttü;

1. MÜDAFAAYİ MİLLİYE GRUBU :

- a. İstihbarat sağlanması
- b. Fesat cemiyet mensuplarının tespiti.
- c. Silah, cephane ve malzeme tedariki ve Anadolu'ya sevki.

2. SİLAHLI MÜDAFAAYİ MİLLİYE TEŞKİLATI :

- a. Propaganda
- b. İstanbul'daki Müslüman Türkleri azınlık çetelerine karşı korumak.
- c. Verilecek emirlere göre baskınlar ve tahripler yapmak üzere ekipler teşkil etmek.

HAMZA GRUBU (FELAH GRUBU)

GRUP BAŞKANI Bnb. Çopur Mehmet Neşet (Alb. BORA) (289-Ek)

1 nci Şube Müdürü Yzb. Seyfi (Tümg. DÜZGÖREN) (291-403)

2 nci Şube Müdürü Yzb. Hilmi (322-98)

3 ncü Şube Müdürü Yzb. Neşet (292-503)

4 ncü Şube Müdürü Yzb. Ekrem (Korg. BAYDAR) (4-21)

GRUP ELEMANLARI (301)

- Bnb. Mehmet Dursun (Yb.)	- Bnb. Hikmet (Yb.) (346-411)
- Yzb. Hüseyin Vehbi (Bnb.)	- Yzb. İbrahim Derviş (Bnb. GÖRSOYTRAK)
- Bnb. M. Bahattin (Alb. SAKMAN)	- Bnb. Hasan Hilmi (Alb.)
- Yzb. M. Cemal (Bnb. EMSAL)	- Bnb. Aziz Hüdai (Alb.) (291-403)
- Yb. Salih Zeki (Alb.)	- Bnb. Seyfi (291-403)
- Yzb. Ziya (Bnb.)	- Ütğm. Gözlüklü Ziya (Yzb.) (291-403)
- Yb. Eyüp (Tümg. DURUKAN) (291-403)	- Tğm. Kerim (Alb.) (291-403)
- Bnb. Mehmet Bilal (Alb. ALPAGUT)	- Yzb. Cevdet (291-403)
- Yzb. İsmail Kemal (Alb. ALTUĞ)	- Ütğm. Rifat (291-403)
- Yzb. Şükrü (Yb. ÖZTİKMAN)	- Tğm. İbrahim (291-403)

- Yzb. Ömer Sabri (Alb. AKAN)
- Ütgm. Osman Nuri (Tuğg. İNCELER)
- Bnb. Mustafa Reşit (Yb.)
- Bnb. Hasan Fehmi (Bnb.)
- Himmetzade Hüsnü (HİMMETOĞLU) (291-403)
- Yzb. Hasan Tahsin (Bnb.)
- Abidin Bey (291-403)
- Ütgm. Hüseyin Hüsnü (Yzb. UYGUR)
- Revandizli Mahmut Paşa (291-403)
- Yzb. Mehmet Emin (Yzb. BURAT) (291-403)
- Yzb. Kemal (İstanbul Fransız Karargahında İrtibat Subayı) (291-404)
- Ütgm. Rasim (Yzb. AKYAŞAR) (291-403)
- Yzb. Halit (İstanbul Fransız Karargahında İrtibat Subayı) (291-404)
- Tgm. Ethem (Alb. OLCAY)
- Alb. Esat (Tuğg.) İstanbul Mrk. K.
- Mustafa Rıza (İngilizlerin istihbaratında görevli) (291-404)
- Bnb. Mahmut Hakkı (Alb.)
- Yzb. Mehmet Cemal (Bnb.)
- Necati (Ermeni asıllı – İngiliz istihbaratında görevli) (291-404)
- Efdal (Ermeni asıllı – İngiliz istihbaratında görevli) (291-404)

Açıklamalar:

1. Bu Grup, Ankara Hükümeti Gnkur. Bşk.lığına bağlı bir grup olarak 23 Eylül 1920'de Fevzi Paşa'nın (ÇAKMAK) emriyle kuruldu.

2. Birinci Şube Yunan Ordusu hakkında bilgi toplamakla; İkinci Şube satın alma konularıyla; Üçüncü Şube subay temini ve Anadolu'ya gönderilmesi, önemli casusların yakalanması ve aleyhteki faaliyetlerin tespitiyle; Dördünü Şube teknik personel tedariki; levazım işleri ve taşımalarla ilgili hesap işleri ile görevliydi.

3. Bu Grup, deşifre oldukça sırasıyla, MÜCAHİT-MUHARİP ve FELAH adı altında kayda değer hizmetler verdi. FELAH GRUBU olarak İstiklal Harbi sonuna kadar faaliyet gösterdi.

4. FELAH Grubunun Ankara ile haberleşmesinde İstanbul Merkez Komutanı Alb. Esat (Tuğg.)'ın ve Büyük Postahane Müdürü İhsan (PELE)'nin büyük emeği geçti.

NAMIK GRUBU

KURUCULARI

- Bnb. Mustafa (Ağır topçu Mlz. Ambarında görevli) (332-109)
- Yzb. Halil İbrahim (İmalatı Harbiye dairesinde görevli) (292-507)
- Ütğm. Ahmet Naci (Jandarma) (292-507)
- Ütğm. Mehmet (İstihkam ambarında görevli) (332-109)

Açıklama :

Bu Grup 30 Ocak 1920'de kuruldu, ancak dürüst hizmet veremedi.

FERHAT GRUBU:

Yb. Mustafa İzzet (Tümg. YAVUZER) (332-110)
Yzb. Ağustoslu Mehmet (332-111)

KERİM GRUBU:

Yb. Hayri (332-110)

Açıklama:

Bu Gruplar, 2 Mart 1921'de teşkil edildiler.

MUAVENETİ BAHİRİ GRUBU: (291-404)

- Dz. Yb. Nazmi (Alb.)	- Dz. Bnb. Ziya
- Dz. Yzb. Haydar (Alb.)	- Dz. Ütğm. Hasan
- Dz. Yzb. Şemsettin (Bnb.)	- Dz. Yzb. Hulki
- Dz. Ütğm. Faruk	- Dz. Yzb. Ahmet (Bnb.)

Açıklama:

Bu Grup, İstanbul'da Bahriyeye ait depolarda bulunan harp silah, araç ve gereçlerinin Anadolu'ya kaçırılmasını sağladı.

YAVUZ GRUBU (291-404/403)

- Yb. Mustafa (Org. MUĞLALI)
- Bnb. İbrahim (Alb.)
- Yzb. Filibeli Abdülhalim Cavit
- Yzb. Lütfü (Alb.)
- Yzb. İstipli Kemal
- Gümrük Memur Sabit Bey

- Gümrük Memuru Abidin Bey
- Gümrük Memuru Haydar Bey
- Gümrük İhracat Md. Pertev Bey
- Gümrük İhracat Md. Yrd. Nuri Bey
- Gümrük İthalat Md. Memduh Bey

Açıklama:

Bu grup sadece haber alma-istihbarat faaliyetinde bulundu.

ANADOLU KADINLARI MÜDAFAAİ VATAN CEMİYETİ: (262-85)

Başkan Sivas Valisi Reşit Paşanın eşi Melek Hanımefendi

Başkan Yardımcısı Samiye Hanım

Genel Sekreter Şefika Hanım

Veznedar Nasuhzade Emine Şerife Hanım

Üye Sivas Kız Öksüzler Yurdu Müdiresi Makbule Hanım

Üye Vilayet Mektupçuluk Sekreteri M. Ali Beyin eşi Ayşe Hanım

Üye Nasuhzade Emine Şerife Hanım

Üye Nergizzade Ömer Efendi eşi Ferah Hanım

Üye Bacanakzade Hamdi eşi Nuriye Hanım

Üye Kadızade Rahmi Bey eşi Nuriye Hanım

Açıklama:

Aralık 1919'da merkezi Sivas'ta olmak üzere Sivas Kongresi'nin arkasından kuruldu. Sonraları diğer bölgelere de yayıldı. Ocak 1920'de Amasya, Kayseri, Niğde ve Erzurum'da ve daha sonra Kangal, Çorum, Erzincan, Burdur ve Pınarhisar gibi Batı Anadolu ve Trakya'daki şehir ve kasabalarda şubeleri açıldı.

Cemiyet, Milli Mücadelenin her bakımdan desteklenmesini baş prensip olarak kabul etti. Milli Mücadele esnasında, Milli Mücadele fikrinin benimsetilmesi faaliyeti ile beraber, orduya eşya ve yiyecek yardımı, yaralıların bakımı ve öksüzlerin yetiştirilmesi gibi sosyal yardımlaşma konularında hizmet verdi.

DOĞU TRAKYA HAREKATI (20-25 TEMMUZ 1920) (1) (2)**MAKAM/BİRLİK****RÜTBE ADI VE SOYADI**

TRAKYA MİLLİ KOMUTANI	Alb.	Cafer Tayyar (Tümg. EĞİLMEZ)	(284-240)
1 NCİ KOLORDU KOMUTANI	Alb.	Muhittin (Tümg. KURTIŞ)	(270-490)
1 nci Kor.Kur.Bşk.	Yb.	Abdurrahman Nafiz (Org. GÜRMAN)	(12-196)
1 nci Kor.Hrk.Ş.Md.	Bnb.	Kadri (Alb. ALKOÇ)	(262-281)
1 nci Kor.Kurmayı	Bnb.	İsmail Hakkı (Alb. TUMERDEM)	(284-369)
49 NCU TÜM. (Edirne) K.	Yb.	Şükrü Naili (Korg. GÖKBERK)	(270-490)
49 ncu Tüm.Kh.Sb.	Ütg.	Fehmi (Korg. TÜRESEL)	(4-50)
153 ncü P.A.K.	Yb.	Ali Rıza (Alb.)	(345-314)
154 ncü P.A.K.	Yb.	Ahmet Hamdi (Alb.)	(70-Ek)
155 nci P.A.K.	Yb.	M. Yümnü (Yb. EĞİLMEZ)	(262-275)
49 ncu Top. A.K.	Yb.	Ali Kadri (Yb. BAŞOL)	(345-478)
60 NCİ TÜM. (UZUNKÖPRÜ) K.	Yb.	Cemil (UYBADIN)	(262-277)
60 ncı Tüm.Kur.Bşk. V.	Yzb.	Ali Rıza	(284A-93)
185 nci P.A.K.	Bnb.	Ali Faik (Yb.)	(284A-93)
186 ncı P.A.K.	Yb.	İsmail Süreyya (Yb.)	(284A-93)
187 nci P.A.K.	Yb.	Mustafa Saffet (Alb.)	(284A-93)
60 ncı Top. A.K.	Bnb.	Ahmet Zeki (Bnb.)	(284A-93)
55 NCİ TÜM. (TEKİRDAĞ) K.	Yb.	Alâaddin (Tümg. KOVAL)	(12-199)
55 nci Tüm. K.V.	Yb.	M. Yümnü (Yb. EĞİLMEZ) (3)	(284-361)
55 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Yusuf Ziya (Tümg. YAZGAN)	(284-360)
55 nci Tüm. Kurmayı	Yzb.	Necmettin (SELEM)	(284-363)
168 nci P.A.K.	Yb.	Mehmet Küşat (Tuğg. YAZICIOĞLU)	(262-273)
170 nci P.A.K.	Yb.	Ahmet Faik (Yb. ÖZTUNÇ)	(284-353)
170 nci P.A.K. Yrd.	Bnb.	Muhittin (Yb.)	(301)
171 nci P.A.K.	Yb.	Şakir (Erzurumlu)	(262-274)
55 nci Top. A.K.	Bnb.	Şükrü	(284A-93)
55 nci Top. A.K.	Yzb.	Sami (Korg. TOPÇU)	(4-42)
Kırklareli Hudut Tb. K.	Bnb.	Fuat	(284-363)
516 ncı Hudut Tb. K.	Yzb.	Hasan Tahsin (Yb.)	(301)
Kolordu Sv. A.K.	Yb.	Hüseyin Hüsnü (Yb.)	(354A-34)
Kolordu Topçu K.	Yb.	Ahmet Necati (Yb.)	(345-256)

EDİRNE, UZUNKÖPRÜ, İPSALA'DA KURULAN GÖNÜLLÜ MÜFREZELER (284-324)

Ahırköprülü Ahmet Bey Müf.

İbrahim Hakkı Müf.

Hüseyin Bey Bölüğü

Yolageldi İbrahim Müf.

Uzunköprü Müfrezesi

Uzunköprülü Ali Bey Müf.

Babaeski Milli Müf

Kuvvei Seyyare

Tğm. İbrahim Hakkı (ÇIRPANLI)

Bnb. Nidadi

--- Arnavut Ali

--- Hafız Recep Efendi

--- Behçet Hilmi

Açıklamalar:

1. 1 nci Kolordu; Yunanlıların 20 Temmuz 1920'de, Meriç Nehri boyunca ve Tekirdağ bölgesinden çıkarma ile başladıkları taarruzları neticesinde yeterli mukavemet gösteremeyerek; 25 Temmuz'da Bulgaristan'a çekildi ve Doğu Trakya Yunanlılar tarafından 5 günde işgal edildi.

2. Bulgaristan'a 5080 subay ve erle birlikte 10.000 göçmen sığındı.

3. Yb. Alaaddin, birliğin muharebenin ikinci gününde Tekirdağ'dan Lüleburgaz'a kadar bozgun halinde çekilmesine üzüldü ve 21 Temmuz'da istifasını verdi. Aynı gün yerine Yb. Yümnü getirildi.

BATI TRAKYA'DA KUVAYI MİLLİYE KURUCULARI (25 MAYIS 1920-1923)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI
BATI TRAKYA KUVAYI MİLLİYE K.	Bnb.	Filibeli Rüştü (Korg. AKIN) (284-325)
Batı Trakya Kuvayı Milliye K. Yrd.	Yzb.	Fuat (Yzb. BALKAN) (284-326)
Dr. Bnb. İsmail Hakkı	(272-83)	P.Tğm. Fahri (Org. ÖZDİLEK) (284-325)
Ecz. Yzb. Nuri	(272-83)	P. Tğm. Mithat Cemal (KUTAY) (272-83)
P. Yzb. Salih Zeki	(284-325)	P. Tğm. Sabri (24.7.1920 şehit) (272-83)
P.Yzb. Şevket	(272-83)	P. Tğm. Hayri (272-8)
P. Yzb. Sedat	(284-325)	
P. Ütgm. Hüsnü	(284-325)	
P. Ütgm. Abdülgani	(272-83)	

BATI TRAKYA MİLLİ HÜKÜMETİ KURUCULARI (25 MAYIS 1920-24 TEM. 1923) (279-130)

- Hükümet Başkanı	Peştreli Tevfik Bey
- Hükümet 2 nci Bşk.	Bekir Sıtkı Bey
- Adalet Bakanı	Bekir Sıtkı Bey
- Dış İşleri Bakanı	Mahmut Nedim Bey
- İç İşleri Bakanı	Hasan Tahsin Bey (ARGUN)
- Maliye Bakanı	Sabri Bey (TÜTEN)
- Evkaf Bakanı	Av.Mustafa Bey (DOĞRUL)
- Gnkur. Bşk. P. Yzb.	Fuat (BALKAN)
- Gnkur. 2 nci Bşk. P. Tğm.	Fahri (Org. ÖZDİLEK)

Açıklama:

BATI TRAKYA – Balkan Harbi sonrasında 29 Eylül 1913 İstanbul Antlaşması ile Bulgarlara bırakıldı. Birinci Dünya Harbinden Bulgarlar yenik çıkınca, bu bölge, Fransızların kontrolünde olmak üzere harp galibi devletler tarafından işgal edildi. İşgal devam ederken Batı Trakya Türklerinin girişimleri ve işgalci Fransızların da desteğiyle 15 Ekim 1919'da BATI TRAKYA TÜRK HÜKÜMETİ kuruldu. Bölgede azınlıkta bulunan Rum ve Bulgarlar hükümette birer üye ile temsil edildi ve bu yeni hükümeti Bulgar ve Yunan Hükümetleri resmen tanıdılar. Fransızlarda ilerde mandalarına almak ve bölgeyi Yunanlılara kaptırmama düşüncesi ve hesabı ile desteklerini sürdürdüler. Ancak Yunanistan'ın İtilaf Devletleri nezdinde yaptığı diplomatik kulis ve faaliyetler neticesi, bu yeni yönetimin kaderi ile ilgili bir referanduma gidilmesine karar verildi. Mayıs 1920'de yapılan referandum; Yunanistan'ın

yaklaşık 75 bin Osmanlı altını sarf ederek satın aldığı bazı Türk ileri gelenlerinin marifetiyle; Batı Trakya'nın Yunanistan'a ilhaki ile sonuçlandı. Böylece bu yeni yönetim de, 7 Aylık hayatıyetten sonra 23 Mayıs 1920'de tarih sahnesinden çekildi. Ancak bu haksızlığı ve Yunan oyununu kabul etmeyen Batı Trakya Türkleri KUVAYI MİLLİYE'yi ve BATI TRAKYA MİLLİ HÜKÜMETİ'ni kurdular (25 Mayıs 1920). Bu hükümet ise varlığını Kuvayı Milliye'nin Yunanlılara karşı verdiği mücadele sayesinde Lozan Antlaşmasının imzalanmasına kadar sürdürdü. 24 Temmuz 1923'de BATI TRAKYA MİLLİ HÜKÜMETİ'nde tarihe karıştı. Batı Trakya Kuvayı Milliyesi Yunanlılara karşı Batı Trakya'da Milli Mücadele verirken Anadolu'daki Milli Mücadeleye de, bölgede 6 Yunan tümeni tutarak, büyük yardım sağladı.

DOĞU VE GÜNEY CEPHELERİ DOĞU CEPHESİ

Birinci Dünya Harbi'nde Türk ordusuna karşı galip devletler yanında savaştığını ileri süren Ermeniler, İmparatorluk topraklarının paylaşılmasıyla ilgili olarak Paris'te toplanmış bulunan konferansta sahneye çıktılar ve doğuda Kafkasya'dan Akdeniz'e kadar uzanan ve Anadolu'nun hemen hemen yarısını içine alan, "Büyük Ermenistan" kurma hayallerini savundular. Ermeniler bu emellerini gerçekleştirmek için, Birinci Dünya Harbi sonlarında Erivan bölgesinde kurmuş oldukları Ermenistan sınırları içinde ve dışında kalan, özellikle Erivan, Kars ve Nahcivan bölgelerindeki Türkleri kitle halinde yok etmeye ya da başka yerlere göçe zorladılar. Ermenilerin Türkleri katletmesi olayları, Türk Ordusunun Mondros Mütarekesi hükümlerine göre bölgeden çekilmesi üzerine daha da yoğunlaştı.

Bölgede yaşayan Türk halkı kendilerini Ermenilere karşı korumak için milli şuralar kurdular. Bunlar Artvin, Ahıska bölgesinde Acara Milli Şura Hükümeti, Kars, Ardahan, Göle bölgesinde Güneybatı Kafkas Cumhuriyeti, Kağızman Milli Şurası, Kulp, Zenginbaşar, Nahcivan ve Ordubad Milli Şuraları idi.

Kurulan bu Şura Hükümetlerinin komşuları Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan 9 Nisan 1918'de Rusya'dan ayrılıp Kafkaslar Ötesi Birliği Cumhuriyetini kurdular. Arkasından Gürcistan istiklâlini ilan edip Almanların himayesine girince bu Cumhuriyet dağıldı ve üç müstakil devlete bölündü.

Mondros Mütarekesi'nden sonra bir generalin komutasında Kars'a gelen İngiliz birliği; başlangıçta Milli Şurayı kabul etmişti. Fakat 13 Nisan 1919'da Şura'yı basarak dağıttılar ve bölgenin idaresini ellerine aldılar. 20 Nisan 1919'da ise Kars'a Ermeni askerlerini getirerek idareyi Ermenilere devrettiler. Böylece Ermeniler İngilizlerin yardımıyla Türk topraklarına girdiler ve Güneybatı Kafkas ile Nahcivan Şura hükümetlerinin bölgelerini işgal ettiler.

Ermeni çeteleri işgal ettikleri bölgelerdeki Türkleri katletmeye devam ederken silâhlı kuvvetleri ile de hudutlarını genişletmek için hazırlıklarını sürdürdüler, İngilizlerden yeteri kadar askeri yardım aldılar. Batı Anadolu'da Yunanlıların Miln hattından ikinci işgal hareketine başladıkları gün (22 Haziran 1920) Ermeniler de doğudan batıya Oltu ve Bardız'a doğru taarruza başlamışlardı.

Oltu bölgesinde çok kanlı çarpışmalar oldu ve Kuvayi Milliye'nin yaptığı baskınlar sonucunda Ermeni taarruzları kırıldı.

Bardız bölgesinde ise Kuvayi Milliye, üstün Ermeni kuvvetleri karşısında tutunamayarak geri çekilmek zorunda kaldı, 9 ncü Kafkas Tümeninin karşı taarruzları ile bu bölgedeki Ermeniler de bozguna uğratıldı.

Ermenilerin Türk topraklarını işgalleri sırasında, Gürcüler de İngilizlerin yardımıyla önce Ahıska'yı işgal ettiler. 1920 Şubat ayı içinde ise Şavşat'ı, Ardanoç'u ve Ardahan'ın bir kısmını işgal ettiler. Batum'u da işgal etmek üzere hazırlandıkları sırada bölge halkının İngilizlere müracaatı üzerine işgal edemediler ve Batum civarı İngilizlerin kontrolünde kaldı.

3 Mayıs 1920'de Sovyet Kızıl ordusunun Gürcistan üzerine yürümesi karşısında Batum'da bulunan İngilizler, Gürcüleri, Bolşeviklere karşı direnmeye teşvik maksadıyla 7 Mayıs 1920'de Artvin'deki kuvvetlerini çekerek burasını Gürcülere teslim ettiler. Ayrıca Gürcistan'ın ekonomik çıkarlarını sağlama bağlamak kaydıyla, daha önce tarafsızlığını ilan ettikleri Batum'u da Gürcistan'a terk ettiler.

Ermenilerin gerek yukarıdaki Türkler aleyhine geliştirdikleri olaylara, gerekse Haziran 1920'den itibaren Oltu bölgesinde başlattıkları taarruz ve işgal hareketlerine artık bir son vermenin zamanı gelmişti. Ayrıca bu sıralarda siyasi yönden Ruslar ile başlayan ilişkileri geliştirebilmek bakımından, direkt olarak sınırdan bağlantı kurmak ve işgal altındaki Türk topraklarını kurtarmak zorunlu bir hal almıştı⁽¹⁾.

Kâzım Karabekir Paşa komutasındaki Doğu Cephesi Komutanlığı birlikleri, TBMM'den aldığı yetkiyle 28 Eylül 1920'den itibaren Sarıkamış-Kars-Gümrü (Leninakan) genel doğrultusunda taarruza başladı. 29 Eylül'de Sarıkamış, 30 Ekim'de de Kars geri alındı. İleri harekâtını sürdüren Türk kuvvetleri, 7 Kasım 1920'de Gümrü'deki son Ermeni direnişini kıırarak, doğuda ilk zafelerini kazandı.

Ermenilere karşı girişilen bu harekât sonunda tespit edilen iki taraf kayıpları şöyleydi.

¹ Galip devletler, Türkiye'nin doğuda Ruslarla bağlantı kurmalarını engellemek için Birinci Dünya Harbi sonlarına doğru Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan'dan oluşan bir Kafkas Bloku kurmuşlardı.

Türk Kayıpları: Toplam 6 şehit, 21 yaralıdan ibaretti.

Ermeni Kayıpları: 51'i Kars'ın işgaliyle ilgili harekât ve muharebelerde olmak üzere, toplam 95 ölü, yine Kars'a yapılan harekâtla, içlerinde biri başkan olmak üzere bir kısım yüksek memurlarla birlikte üçü general ve çeşitli rütbede 50 subayla, sayıları 500'ü bulan er esir edilmişti⁽²⁾.

TBMM Hükümeti kuvvetlerinin Doğu Cephesinde askeri alanda Ermenilere karşı elde etmiş olduğu zafer üzerine, Türk ve Ermeni delegeleri arasında 2/3 Aralık 1920'de Gümrü Antlaşması imzalandı.

Kısaca bu Antlaşma gereğince doğuda tespit edilen sınır, sonradan Moskova ve Kars Antlaşmaları ile de doğrulanan şimdiki Türkiye Cumhuriyeti — Ermenistan arasındaki sınırdır. Bununla Misak-ı Milli'nin (Milli Yemin) Türk toprakları kapsamına aldığı Kars ili artık anavatana kavuştuğu gibi Ermeni işgalindeki Iğdır ve Tuzluca ilçeleri de, Kars ili sınırları içinde olarak Türkiye'ye bırakılmış oluyordu. Bu antlaşma yerini, sonradan imzalanan Moskova (16 Mart 1921) ve Kars (13 Ekim 1921) antlaşmalarına bıraktı.

Gümrü Antlaşması, ANKARA HÜKÜMETİ'nin ilk siyasi zaferi ve antlaşması oldu.

Gürcistan ile olan sorunlar ise barışçı yollarla çözümlendi. Dışişleri Bakanlığınca 22 Şubat 1921 tarihinde Ankara'da Gürcü Elçiliğine verilen bir nota ile Ardahan ve Artvin kazaları ile Batum Vilayetinin terk edilmesi istendi. Gürcüler bu isteği kabul ederek bölgeyi Türk birliklerine teslim ettiler. Türk birlikleri Ardahan ve Artvin'i teslim aldıktan sonra ileri harekâtına devam ederek 1921 yılı Martında Batum, Ahıska, Ahılkelek bölgesini Türk topraklarına kattı. Ancak, Moskova Antlaşması ile Batum Gürcistan'a bırakıldı.

Bununla doğu sınırları güvence altına alındığı gibi, Doğu Cephesi'nde serbest kalan kuvvetlerden, iki tümenin, Yunan istila hareketine karşı yoğunluk kazanan Batı Cephesi komutanlığını desteklemek üzere batıya kaydırılması imkânı elde edildi. Yine bu cepheden serbest kalan bir hayli silahın ve özellikle topların da Batı Cephesine gönderilmesi suretiyle bu cephenin ikmal ve takviyesi sağlandı.

² 17 Kasım 1920'de yenilgiyi kabul ederek mütareke isteyen Ermenilerden mütareke şartı olarak biner mermisi ile birlikte 2000 tüfek, 3 batarya seri ateşli dağ topu, koşulu 40 makineli tüfek alınarak Doğu cephesinin ilk zafer hediyesi olarak Batı cephesine gönderildi.

DOĞU CEPHESİ (1919-1921)
SARIKAMIŞ MUH. (28-29 EYLÜL 1920) –
KARS MUH. (27-30 EKİM 1920) –
ŞAHNALAR MUH. (4 KASIM 1920) –
GOLGAT, CACUR MUH. (14 KASIM 1920) (1)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBESİ ADI VE SOYADI**

DOĞU CEPHESİ VE 15 NCI KOR K. (1)	Tuğg.	Kazım Paşa (Korg. KARABEKİR)	2-162)
	(Tümğ.)		
Doğu Cephesi Kur. Bşk.	Alb.	Kazım (Org. ORBAY) (2)	(330-160)
Doğu Cephesi Kur. Bşk. Yrd.	Bnb.	Naim Cevat (Bnb.) (3)	(306-712)
Doğu Cephesi Kur. Bşk.	Alb.	Kadri (Tuğg. DEMİRKAYA)	(320-46)
15 nci Kor. Kur. Bşk.	Bnb.	Mustafa Sabri (Tümğ. ERTUĞ)	(306-712)
Doğu Cephesi 8 nci Şb. Md.	Bnb.	Rıfat (Korg. MATARACI)	(4-26)
Doğu Cephesi Hrk. Ş.Md.	Bnb.	Zeki (Yb. ÇOBANOĞLU)	(301)
Doğu Cephesi K.Em.Sb.	Yzb.	Abdülkadir (Org. SEVEN)	(3-23)
Doğu Cephesi Hrk. Ş.Md.	Bnb.	Mehmet Fahri (Tuğg. ULUĞ)	(306-712)
Doğu Cephesi Hrk.Ş.Md.	Bnb.	Hüseyin Avni (Tümğ. ULER)	(301)
Doğu Cephesi İsth. Ş.Md.	Bnb.	Seyfi (Tümğ. DÜZGÖREN)	(306-712)
Doğu Cephesi İsth.Ş.Md.	Bnb.	Arif (Alb. KÖKSAL)	(301)
Doğu Cephesi Topçu Müfettişi	Alb.	Hasan (Tümğ. KIPÇAK)	(7-S.80)
Doğu Cephesi Topçu Müfettişi	Alb.	Mustafa (Tuğg.)	(301)
Doğu Cephesi Kh.Sb.	Yzb.	İ. Hakkı (Tümğ. TUĞBAY)	(301)
Doğu Cephesi Kh.Sb.	Yzb.	Hüsametdin (Alb. TUGAÇ)	(8-247)
Doğu Cephesi Kh. Sb.	--	Yusuf AKÇURA (Prof.) (4)	
Doğu Cephesi Mu.Ş.Md.	Yb.	Haydar (Alb.)	(301)
Doğu Cephesi Lv.Bşk.	Bnb.	Mustafa Saffet (Alb.)	(354B-15)
ERZURUM MÜST.MVK.K.	Alb.	Kazım (Tümğ. DİRİK) (5)	(12-115)
Erzurum Müst.Mvk.Kh.Sb.	Bnb.	Ahmet Mürsel (Yb.)	(301)
3 NCÜ KAFKAS TİM.K. (6)	Alb.- Tuğg.	Rüştü (Tümğ. ERDELHUN) (7)	(3300-753)
3 NCÜ KAFKAS TİM.K.	Alb.	Mehmet Nazif (Tümğ. KAYACIK) (8)	(12-21)
3 ncü Kafkas Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Yusuf Kemal (Bnb.)	(330-42)
7 nci Kafkas P.A.K.	Bnb.	Ali Rıza (Alb. BENLİ)	(330-239)
8 nci Kafkas P.A.K.	Bnb.	Atıf (Alb. ULUSOĞLU)	(330-121)
11 nci Kafkas P.A.K.	Bnb.	Mehmet Talat (Tuğg. OĞAN) (9)	(354B-374)
11 nci Kafkas P.A.K.	Bnb.	Şükrü	(330-340)
3 ncü Top. A.K.	Bnb.	Emin	(32-Ek)
9 NCU KAFKAS TİM.K.	Yb.	Deli Halit (Tümğ. KARSIALAN)	(270-474)
9 NCU KAFKAS TİM.K.	Tuğg.	Rüştü Paşa (Tümğ. ERDELHUN) (8)	(320-46)
9 ncü Kaf.Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Fahri (Tuğg. ULUĞ)	(330-42)
9 ncü Kaf.Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	İ. Hakkı (Org. AKOĞUZ) (10)	(3-8)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

9 ncu Kaf.Tüm.Kh.Sb.	Yzb.	Ali Raşit (Tümg. GÜRGEN)	(349-359)
17 nci Kafkas P.A.K.	Bnb.	Osman Avni (Alb.)	(301)
17 nci Kafkas P.A.K.	Bnb.	Ali Rıza (Alb.)	(301)
28 nci Kafkas P.A.K.	Yb.	Emin (Alb. DALKILIÇ)	(330-213)
28 nci Kafkas P.A.K.	Bnb.	Halil Reşat (Alb.) (11)	(354A-252)
28 nci Kafkas P.A.K.Yrd.	Bnb.	İbrahim (Yb.)	(301)
29 ncu Kafkas P.A.K.	Bnb.	Ali Rıza (Bnb.)	(330-119)
29 ncu Kafkas P.A.K.	Bnb.	Mehmet Tevfik (Alb.)	(301)
29 ncu Kafkas P.A.K.	Yb.	Necmettin (Yb. SARANA)	(301)
Oltu Müfrezesi K.	Bnb.	İbrahim	(330-74)
9 ncu Top. A.K.	Bnb.	Hüseyin Ragıp (Alb. GÜLER)	(59-Ek)
11 NCİ KAFKAS TÜM.K. (12)	Yb.	Cavit (Tümg. ERDELHUN) (13)	(330-93)
11 NCİ KAFKAS TÜM.K.	Alb.	İsmail Hakkı (Valideçeşmeli) (14)	(12-157)
11 NCİ KAFKAS TÜM.K.	Yb.	Reşat (Alb. ÇİĞİLTEPE)	(320-46)
11 NCİ KAFKAS TÜM. K.V.	Yb.	M. Ziya (Tuğg. YERKÖK) (15)	(301)
11 nci Kafkas Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Veysel (Tümg. ÜNÜVAR)	(330-43)
11 nci Kafkas Tüm.Kh.Sb.	Yzb.	Nazmi (Org. ATAÇ)	(3-44)
18 nci Kafkas P.A.K.	Bnb.	Ali Rıza (Yb.)	(301)
18 nci Kafkas P.A.K.	Bnb.	Abdülbaki (Yb. KORUKOĞLU) (16)	(354B-46)
18 nci Kafkas P.A.K.	Yb.	Ö.Hilmi (Alb. GÜR) (17)	(330-69)
33 ncü Kafkas P.A.K.V.	Bnb.	A.İhsan (Tuğg. ILGAZ)	(301)
34 ncü Kafkas P.A.K.	Yb.	Hüseyin Hasbi (Alb. PİRSELİM)	(301)
11 nci Top. A.K.V.	Bnb.	Mahmut Cenal (Alb.)	(301)
12 NCİ TÜMEN K. (21)	Yb.	Osman Nuri (Tümg. KOPTAGEL)	(298-S.9)
12 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Yusuf Kamil (Tuğg. AKTUĞ)	(330-43)
12 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Fahri (Korg. BELEN) (18)	(4-48)
12 nci Tüm.PK.	Yb.	Reşat (Alb. ÇİĞİLTEPE)	(306-824)
34 ncü P.A.K.	Bnb.	Faik (19)	(351-707)
34 ncü P.A.K.	Bnb.	Ali Demir (Alb.)	(301)
35 nci P.A.K.	Bnb.	Mehmet Talat (Tuğg. OĞAN)	(301)
36 ncı P.A.K.	Bnb.	Tahsin (Tuğb. ALPAGUT)	(301)
36 ncı A.K.	Bnb.	Ali Rıza (Bnb.) (20)	(354A-275)
36 ncı P.A.K.V.	Bnb.	Mehmet Şahin (Alb.)	(301)
12 nci Top. P.A.K.	Bnb.	Abdülkerim (Alb. SUNDAY)	(301)
15 NCİ SÜVARİ ALAYI K. (22)	Alb.	Mehmet	(330-43)
15 NCİ TOPÇU ALAYI K.	Yb.	Ö. Faruk (Alb. GÖZE)	(330-43)

Açıklamalar:

1. Mondros Mütarekesi üzerine, Türk Ordusu Kuvvetleri, Kafkasya ve İran'ı boşaltarak 1914 sınırı gerisine çekildikten sonra 9 ncu Ordu lağvedildi (2

Nisan 1919) ve yerine 15 inci Kolordu teşkil edildi. 15 nc Kor.K.lığına 14 Haziran 1920'de DOĞU CEPHESİ KOMUTANLIĞI unvanı ve yetkisi verildi.

2. Alb. Kazım, 2 Mayıs 1920-10 Temmuz 1921 arasında görev yaptı.
3. Bnb. N.Cevat, 8 Mayıs 1920'den itibaren kısa süre çalıştı, o sıralarda Azerbaycan'da bulunan ve Heyeti Temsiliye ile Rusya ilişkilerini kurmaya çalışan Halil Paşa'nın (KUT) emrinde görev aldı.
4. Profesör Yusuf AKÇURA, Yedek Kurmay Yüzbaşı olarak Mart-Eylül 1921 tarihleri arasında çalıştı. (AKÇURA Yusuf Prof. Yeni Türk Devleti Öncüleri, Kültür. Bak.Yayımları Ank. – 1981 S.XIII)
5. Alb. Kazım, Eylül 1919- Ekim 1920 tarihleri arasında bu görevi yürüttü.
6. 3 ncü Kafkas Tümeni, 27 Mayıs 1921'de Batı Cephesi emrine, Akçakoca'ya nakledildi.
7. Tuğg. Rüştü, ATATÜRK'e karşı tertiplenen İZMİR SUİKASTI teşebbüsünde suçlu görülerek, 13 Temmuz 1926'da idam edildi.
8. Yb. Halit'in Ocak 1921'de Batı Cephesi Kocaeli Gr. K.lığına atanması üzerine 3 ncü Kaf. Tüm. K. Tuğg. Rüştü (Aralık 1920'de Tuğg. oldu) 9 ncü Kaf. Tüm.K.lığına, Alb. Nazif de Tuğg. Rüştü'nün yerine getirildi.
9. Mehmet Talat 22 Şubat 1921'de, 35 nci Alay K.lığına atandı
10. Bnb. İ. Hakkı, Kasım 1920'den itibaren Kur. Bşk.lığı görevini yürüttü.
11. Bnb. Halil Reşat, 2 Aralık 1920'den itibaren.
12. 11 nci Kafkas Tümeni, 21 nci Tümen adıyla, Yb. Reşat'ın komutasında, 5 Mart 1922'de Büyük Taarruz için Batı Cephesine gönderildi.
13. Yb. Cavit, 22 Şubat 1921'de Kars Müstahkem Mevki Komutanlığına atandı.
14. Alb. İ. Hakkı, 10 Temmuz 1921-1 Şubat 1922 arasında komutanlık yaptı.
15. Yb. M. Ziya, 31 Ocak 1921'den itibaren bu göreve getirildi.
16. Bnb. Abdülbaki Kasım 1920'den itibaren.

17. Yb. Ö. Hilmi, 29 Şubat 1921-26 Şubat 1922 tarihleri arasında komutanlık yaptı (347-107).

18. Yzb. Fahri (Korg. BELEN), Haziran 1921- Ağustos 1921 tarihleri arasında bu görevi yürüttü.

19. Bnb. Faik, yetersizliğinden dolayı 11 Ekim 1920’de görevden alındı, emekli edildi.

20. Bnb. Ali Rıza, 15 Ekim 1920’den itibaren.

21. 12 nci Tümen Batı Cephesini takviye için 4 Ağustos 1921’de Kars’tan ayrıldı ve 48 gün sonra (28 Eylül) ANKARA’ya vardı. Ancak SAKARYA Meydan Muharebesine yetişemedi.

22. 15 nci Süvari Alayı, Azerbaycan’ın Nisan 1920’de Kızılordu tarafından işgalinden sonra, Kızılorduya karşı yapılan mücadelede, muharebeyi kaybederek Türkiye’ye kaçan bir Azeri süvari alayıdır.

İSTİKLAL HARBİ DOĞU CEPHESİNDE SONRADAN KURULAN BİRLİKLER

MAKAM/BİRLİK

RÜTBE ADI VE SOYADI

ERZURUM ÇOCUKLAR
ORDUSU

(306-687)

1 nci Avcı Gürbüz A.Fahri K.	Tuğg.	Kazım Paşa (Korg. KARABEKİR)
2 nci Sultani Gürbüz A. Fahri K.	Alb.	Kazım (Tümğ. DİRİK)
3 ncü Albayrak Gürbüz A.Fahri K.	Bnb.	Mustafa (Tümğ. ERTUĞ)
4 ncü Yeşilbayrak Gürbüz A.Fahri K.	Bnb.	Mehmet Fahri (Tuğg. ULUĞ)

Açıklama:

Kazım Karabekir Paşa tarafından 1 Mayıs 1920'de kuruldu. Diğer Doğu illerinde 13 Alay daha kurulmuştu.

SEFERBERLİĞİN İLANI İLE KURULANLAR (8 HAZİRAN 1920)

MAKAM/BİRLİK

RÜTBE ADI VE SOYADI

HINIS Aşiret Tug.K.	Bnb.	Nazım	(330-87)
BAYAZIT Aşiret Tug.	---	---	
KARAKÖSE Aşiret Tug. K.	Bnb.	Akif	(330-87)
BULANIK Aşiret Tug.K.	Bnb.	Mürsel	(330-87)
3 ncü Mürettep Tug.K.	Yzb.	Musa Kazım	
4 ncü Mürettep Tug. K.	Bnb.	Raif	
5 nci Mürettep Tug. K.	Sivil	Hamit Bey	

Açıklama:

Aşiret Tugayları seferberlik ilanı ile hemen kurulamamış, ancak Sarıkamış'ın kurtarılmasından sonra (29 Eylül 1920) toparlanıp kurulmaları mümkün olmuştur.

MİLLİ KUVVETLER (1)

		AD I VE SOYADI	
1 NCİ ve 2 NCİ GRUPLAR KOMUTANI (2)	Bnb.	Bekir	(330-56)
1 nci Grup (HOPA-PAZAR) K.	Yzb.	Rahmi	(330-56)
2 nci Grup (ÇAYELİ-RİZE-OF) K.	---	---	
3 NCÜ VE 4 NCÜ GRUPLAR KOMUTANI	Bnb.	Vehbi	(330-56)
3 ncü Grup (SÜRMENE-TRABZON) K. (3)	---	Haydar Efe	(330-56)
4 ncü Grup (GÜMÜŞHANE-KELKİT) K.(4)	Tğm.	İbrahim	(330-56)

Açıklamalar:

1. Milli Kuvvetler, bölgede Karadeniz'den yapılması muhtemel Rum ve İngiliz çıkarmalarına karşı vatani, Rum Pontus ve Ermeni çetelerinin katliamlarına karşı halkı korumak için teşkilatlandılar ve silahlandılar.

2. Bu gruptaki sivil komutanlar, (330-56)

- Rize'den Mataracı Mehmet
- Rize'den Hakkı - Of'tan Sarı Ali oğlu Ömer
- Rize'den Lazoğlu Mustafa - Of'tan Çakıroğullarından Hüsnü
- Tuzcuoğlu Halit Ağa - Of'tan Rüstem Ağa
- Pazar'dan Talatorzade Fevzi - Of'tan İsmail Ağa

3. Bu gruptaki Sivil komutanlar: (303-56)

- Trabzon'dan Ömer Efendi - Trabzon'dan Salih Efendi
- Trabzon'dan Kahya Mehmet - Polathane'den Münir Bey

4. Bu gruptaki sivil komutanlar: (330-56)

- Osman Ağa - Dumaşzade Hüsnü Ağa
- Katip Mehmet Efendi - Tokatlı Ziya Bey
- Hacı Emin Efendi

MUHAREBELER ESNASINDA KURULANLAR**KARS'IN KURTARILMASINDA KULLANILMAK ÜZERE**

1 NCI MÜRETTEP TÜMEN K.	Alb.	Rüştü (Tümg. ERDELHUN)	(330-186)
1 nci Mürt. Tüm.Kh.Sb.	Ütg.m.	A. Cemil (Tümg. ULUSOY)	(301)
28 nci P.A.K. (9. Tüm.)	Yb.	Emin (Alb. DALKILIÇ)	(330-213)
Merdenek (Göle) Müf. K.	Bnb.	Atuf (Alb. ULUSOĞLU)	(330-240)
Camadanlı Müf. K.	Sivil	Hasan Bey	(330-188)
5 nci Aşiret A.K.	Yb.	Sadık	(330-154)

Açıklama:

Mürettep Tümen Kars'ın kurtarılmasından sonra, 21 Ekim 1920'de lağvedildi. Birlikleri diğer tümenlere dağıtıldı. Alb. Rüştü'de Kars Müstahkem mevki komutanlığına atandı.

**AHISKA – AHILKELEK'İN GERİ ALINMASINDA
KULLANILMAK ÜZERE (MART – NİSAN 1921)**

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
6 NCI SÜVARİ TÜMEN K.	Alb.	Sami Sabit (Tümg. KARAMAN)	(12-72)
6 nci Sv.Tüm.Kur. Bşk.	Bnb.	Mehmet (Alb. AĞUSTOS)	(17-EK)
6 nci Sv. Tüm.Hrk.Ş. Md.	Yzb.	Fahri (Korg. BELEN)	(4-48)
15 nci Sv. A.K.	Bnb.	Abdürrahim (Bnb. ATAKLI)	(354B-81)
15 nci Sv.A.K.	Bnb.	Ahmet Necmettin (Tuğb. DOĞULU) (1)	(17-Ek)
16 nci Sv. A.K.	Bnb.	İsmail Hakkı (Yb. KOÇ)	(17-Ek)
17 nci Sv. A.K.	Yb.	Celal (Yb. BORAZAN)	(17-Ek)
2 NCI MÜRETTEP TÜM. K.	Yb.	Reşat (Alb. ÇİĞİLTEPE)	(12-63)
3 ncü Mürettep Tuğ.K.	Yzb.	Musa Kazım	(330-224)
4 ncü Mürettep Tuğ. K.	Bnb.	Raif	(330-224)
5 nci Mürettep Tuğ. K.	Sivil	Hamit Bey (Aşiret Reisi)	(330-225)
2 NCI TÜMEN K.	Alb.	Ziya	(330-237)
8 nci A.K.	Yb.	Atuf (Alb. ULUSOĞLU)	(330-237)
29 ncu A.K.	Bnb.	Mehmet Tevfik (Alb.)	(330-237)
15 nci Sv. A.K.	Alb.	Mehmet Ali (Tümg.)	(330-207)
AHISKA Milis A.K.	Sivil	Yahşi Bey	(330-237)

Açıklama:

1. Bnb. Ahmet Necmettin 2 Nisan 1921'den itibaren.

BATUM'UN GERİ ALINMASI İÇİN (MART 1921)**ÇORUH GRUBU**

Grup K. ve 7.A.K.	Bnb.	Ali Rıza (Alb. BENLİ)	(330-239)
Grup Kur.Bşk.	Yzb.	Talat (Bnb.)	(330-239)
2 nci Tb. K. (7.A.)	Yzb.	Abdüllatif (Şehit oldu)	(330-241)
3 ncü Tb.K. (7.A.)	Yzb.	Talat	(330-240)
11 nci A.K. (3.Tüm.)	Bnb.	Şükrü	(330-240)

HAZİRAN 1921'DE:

13 NCÜ TÜMEN K. (TRABZON) (1)	Yb.	Seyfi (Tümg. DÜZGÖREN)	(330-252)

ŞUBAT 1921'DE:

KARS MÜSTAHKEM MEVKİ K.	Tuğg.	Rüştü Paşa (Tümg. ERDELHUN)	(330-253)
KARS MÜSTAHKEM MEVKİ K. (2)	Alb.	Mehmet Emin (Tümg. ÇOLAKOĞLU)	(12-86)
Kars Müst. Mvk.Kur.Bşk.	Yb.	Veysel (Tümg. ÜNÜVAR)	(330-253)
Kars Müst.Mvk.Hrk.Ş.Md.	Bnb.	Ali Rıza (Yb.)	(301)
Kars Müst.Kvk.Kh.Kur.	Bnb.	Kadri (Alb. ALKOÇ)	(301)
Kars Müst.Mvk.Topçu A.K.	Yb.	Adem Sabri (Alb. YURDASIN)	(301)

Açıklama:

1. Batı cephesinde gönderilen 3 ncü Tümen Yerine kuruldu.
2. Alb. M. Emin, 16 Ağustos 1921'de göreve başladı.

EYLÜL 1921'DE :

7 NCİ SÜVARİ TÜM.K. (AĞRI)	Yb.	Süleyman Sabri (Tümg.)	(12-43)
7 nci Sv. Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	Şefik (Hv. Tümg. ÇAKMAK)	(330-255)
VAN BAĞIMSIZ AŞİRET TUG. K.	Yb.	Veysel (Tümg. ÜNÜVAR)	(330-255)

DOĞU CEPHESİNİN 1 EKİM 1922 DURUMU

MAKAM/BİRLİK	RÜTBESİ	ADI VE SOYADI
DOĞU CEPHESİ K.(Sankamış)	Tümg.	Kazım Paşa (Korg. KARABEKİR) (330-266)
Doğu Cephesi Kur.Bşk.	Alb.	Seyfi (Tümg. DÜZGÖREN) (330-266)
9 NCU KOLORDU K. (Erzurum)	Tuğg.	Rüştü Paşa (Tümg. ERDELHUN) (330-261)
9 ncu Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Mustafa Sabri (Tümg. ERTUĞ) (330-261)
9 ncu Kor.Topçu K.	Alb.	Edip (301)
9 NCU KAF. TÜM.K. (Kars)	Yb.	İshak (Yb.) (330-266)
9 ncu Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	İ. Hakkı (Org. AKOĞUZ) (330-262)
13 NCÜ TÜM.K. (Trabzon)	Yb.	Ali Galip (Korg. TÜRKER) (4-22)
13 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet (330-266)
6 NCI SÜVARİ TÜM.K.	Alb.	Sami Sabit (Tümg. KARAMAN) (330-266)
6 ncı Sv. Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Kemal (BAYBORA) (330-266)
ERZURUM MÜST. MVK. K.	Yb.	Şevket (Alb. AKALIN) (330-266)
Erzurum Müst.Mvk.Kur.Bşk.	Bnb.	Rıfat (Korg. MATARACI) (4-26)
KARS MÜST. MVK.	Alb.	Kara Emin (Tümg. ÇOLAKOĞLU) (12-86)
Kars Müst.Mvk.Kur.Bşk.	Yzb.	Hayri (Yzb.) (330-266)
SINIR KOMİSERİ (Sankamış)	Yb.	Haydar (301)

Açıklama:

Doğu cephesinde birçok askeri ve sivil işlerin tek makamda toplanmasını önlemek için 24 Aralık 1921'de, 9 ncu Kolordu K.lığı kuruldu ve Cephe K.lığı Bağlı Birliklerinin dışında kalan bütün birlikler bu Kolordu'ya bağlandı.

GÜNEY CEPHESİ

Birinci Dünya Harbinin galip devletleri, öteden beri ve özellikle Birinci Dünya Harbi sırasında, aralarında yaptıkları birçok gizli anlaşmalarda, Türk topraklarını bölüşmeyi kararlaştırmışlardı. Mondros Ateşkesi ile de bu fırsatı ellerine geçirince; Güney Cephesi'ndeki Türk kuvvetlerinin, Toros geçitlerine alınarak bölgenin boşaltılmasını istediler.

Yapılan baskılar sonucu, bu cephedeki 2 nci Ordu birlikleri, Toroslar kuzeyine çekildi. Ateşkes'in imzasından hemen sonra Adana'yı işgale başlayan Fransızlar, meydanı boş bulunca silahlandırdıkları Ermeniler ile birlikte bu işgallerini genişleterek, Adana'dan başka Kozan, Osmaniye, Tarsus, Mersin ve Pozantı'yı da kontrolleri altına aldılar.

Bu arada İngilizler de, Antep, Maraş ve Urfa'yı işgal ettiler; fakat bir süre sonra aralarında vardıkları bir anlaşmayla bu üç ili Fransızlara bıraktılar. Böylece Fransızlar, Adana kuzeybatısındaki Toros geçitlerinden Fırat Nehri doğusuna kadar uzanan geniş bir alanı işgal etmiş bulunuyorlardı.

Ancak bu işgallere ve ardından gelen saldırı ve zulümlere tahammül etmeyen Türk halkı, silaha sarılarak mücadeleye başladı. Kuvayı Milliye (Milli Kuvvetler) adını taşıyan bu gönüllü müfrezeler, Güney Cephesi'nin daha ziyade Fırat Nehri batısına rastlayan Adana Cephe kesiminde Fransızlara ve onlarla iş birliği halindeki Ermenilere karşı çarpıştı. Fırat Nehri doğusuna rastlayan Elcezire Cephe kesimindeki İngilizlerle ise, bir çatışma olmadı (Revandiz Harekâtı hariç).

Bu sıralarda Elcezire bölgesinde sadece 2 nci ve 5 nci Tümenlerden oluşan zayıf 13 ncü Kolordu birlikleri vardı.

Fırat doğusundaki bu Türk Kolordusu karşısında Irak'ta İngilizlerin iki tümeni bulunuyordu.

Öte yandan Fırat Nehri batısındaki Adana Cephe kesimindeki düzenli Ordu birlikleri, Toroslar kuzeyine çekilmiş olduğundan, burada sadece yerli halktan oluşturulan ve zamanla geliştirilen milli müfrezeler bulunuyordu.

Hâlbuki Fransızların o günün en modern silâhlarıyla donatılmış dört piyade tümeni vardı. Bunlardan 1 nci Piyade Tümen birlikleri Adana'da, 1 nci Doğu Tümeni birlikleri ise Mersin'den Urfa ve Telebyaz'a dek olan bölgede yerleşmişti. Ayrıca 2 nci Fransız Tümeni de Kilis bölgesindeydi.

Bundan başka Antep bölgesini 4 ncü Tümenleri ile takviye eden Fransızlar, bu bölgedeki harekâttan bir süre sonra bu tümenlerini Suriye'ye almışlardı.

Bölgedeki Ermeni kuvvetlerine gelince; bunların Antep, Maraş, Saimbeyli, Urfa, Zeytin, Şar, Kozan, Adana, Mersin, Osmaniye, Haruniye, Bahçe ve İslâhiye'de olmak üzere toplam sayıları 10.050'yi buluyordu.

Bu düşmanlara karşı, sadece halkın teşkil ettiği ve Sivas Kongresi'nden sonra Heyeti Temsiliye Başkanı Mustafa Kemal'in emir ve direktifleriyle organize edilerek geliştirilen, silâh ve donatımca zayıf, fakat yürekli ve inançlı milli kuvvetlerle savaşıldı.

Hem insan hem de silah sayısında çok üstün Fransız ordusu ve onun yan-başında kendi emelleri uğrunda çarpışan Ermeni birliklerine karşı 1919 sonundan 1921'e dek bu cephede yılmadan, bıkmadan büyük bir azim ve irade gücüyle verilen muharebelerde, milli kuvvetler büyük başarılar elde ettiler.

Maraş ve Urfa'da gösterilen çetin direnişler sonunda, Fransızlar, Maraş'tan 5.000 kişilik kuvvetlerini geri çekmek zorunda kaldıkları (11/12 Şubat 1920) gibi, Urfa'da da tutunamayacaklarını anlayınca önce bir ateşkesle gidilmesini istediler ve sonra halkın direnmesini kıramayacaklarını anlayınca Urfa'yı da boşaltmak zorunda kaldılar (11 Nisan 1920).

Adana bölgesinde Ermenilerin yoğun bulunduğu Saimbeyli'ye 15 Ekim 1920'de yapılan taarruzlarla, ayaklanmış Ermeniler bertaraf edilerek Saimbeyli kurtarıldı ve Ermenilerin bu bölgelerde bir Ermeni devleti kurma hayalleri söndürüldü.

Bunları, Adana bölgesinde 18 Ağustos 1919 Şubat 1920 tarihleri arasında Fransızlar yönünden başarısız geçen muharebeler (1 nci ve 2 nci Mercin, Kovanbaşı, Mamure ve başkaları) izledi.

Böylece Adana bölgesinde daha fazla dayanamayacağını anlamış olan Fransızların her fırsattan yararlanarak Ankara ile anlaşma yollarını araştırmaya başladıkları görüldü.

Bu sıralarda kazanılan İkinci İnönü Zaferi'nden sonra dünya kamuoyunda olduğu gibi Fransa üzerindeki saygınlığı daha da artan TBMM Hükümeti, gerek bu durumdan, gerekse Fransızların Adana bölgesindeki hareketlerini yavaşlatmalarından yararlanmasını bildi ve Güney Cephesindeki Türk kuvvetlerini peyderpey Batı Cephesi'ne kaydırmaya başladı.

Her ne kadar Antep'te aynı başarıya ulaşılammış ve Antepliler şehirlerini yiğitçe savunarak, 8 Şubat 1921'de teslim olmak zorunda kalmışlarsa da, gösterilen bu olağanüstü Türk direnmesi karşısında Fransızlar, çoğu zaman güç durumlara düşmüşlerdi.

Özetle denebilir ki, Fransızlar, 1919 sonlarından beri Güney Cephesi'nde sürüp gelmiş olan çeşitli muharebelerde, yer yer uğradıkları başarısızlıklar yüzünden, Türklerle savaşı sürdürmekte bir yarar görmemeye başladılar. Buna bazı iç ve dış siyasi sorunlarının da eklenmiş olması onları, özellikle İkinci İnönü Zaferi'nden sonra Ankara Hükümeti ile bağlantı kurmak zorunda bıraktı.

Sakarya Meydan Muharebesi'nde Türk ordusunun elde ettiği parlak zaferden sonraysa, Fransa, 20 Ekim 1921'de TBMM Hükümeti ile resmen Ankara Antlaşması'nı imzaladı.

Güney Cephesi'nde elde edilen başarılı harekât sonunda imzalanmış bulunan Ankara Antlaşması'na göre; Fransa ile savaş hali sona erdi, Türkiye - Suriye sınırı tespit edildi ve Fransız kuvvetleri bölgeyi tamamıyla boşaltarak bu sınırın güneyine çekildi.

Bu antlaşma ile İskenderun her ne kadar Suriye sınırları içinde bırakılmışsa da Misakı Milli, ilk kez Batılı büyük bir devlet olan Fransa tarafından benimsenmiş ve dolaylı olarak da TBMM Hükümeti tanınmış oldu.

Siyasi yönden kazanılan bu olumlu sonuçlar yanında, askeri yönden de, Doğu Cephesi'nde olduğu gibi, Güney Cephesi'nde böylece serbest kalan Türk birlikleri buradan Batı Cephesi'ne kaydırılarak Yunanlılara karşı çarpışan Türk kuvvetlerinin kuvvetlendirilmesi imkanı elde edildi ve bu cepheden gönderilen kuvvetler Albay Selahattin Adil'in emrinde 2 nci Grup adıyla Sakarya Meydan Muharebesi'ne yetişti ve muharebenin kazanılmasına katkıda bulundu.

GÜNEY CEPHESİ KUVAYİ MİLLİYE KURUCULARI VE MÜFREZELERİ

KİLİKYA KUAYİ MİLLİYE KOMUTANI	Kozanoğlu	Doğan Bey (Bnb. Kemal Korg. DOĞAN)	(4-2)
BATI ADANA KUVAYİ MİLLİYE K.	Tekelioğlu	Sinan Paşa (Yzb. Ratup)	(312-30)

MERSİN VE SİLİFKE'DE:

Silifke Askerlik Şube Bşk.	Bnb.	Emin Arslan ve Müfrezesi	(326-71)
Eski Belediye Başkanı	---	Hacı Bey	((328-25)
Hızıroğlu Ali Efendi	---		(328-25)
Karahıdırlı Köyünden	---	Hacı Mehmet Efendi	(328-25)
Gök Hilmi Efendi	---	---	(328-25)
Süleyman Fikri Efendi	---	---	(328-25)
Yanparlı Hüseyin Efendi	---	---	(328-25)
Mezitli Emin Efendi	---	---	(328-25)
Gökçil İsa Efendi	---	---	(328-25)

TARSUS'TA:

Halimzade Salih Bey	---	---	(328-25)
Güçükzade Halim Bey	---	---	(328-25)
Burhanzade Mahmut Bey	---	---	(328-25)
Burhanzade Fahri Bey	---	---	(328-25)
Güllüfakih Mehmet Efendi	---	---	(328-25)
Doktor Aziz Bey	---	---	(328-25)
Belenkeşli Hacı İshak Ağa	---	Şehit	(328-55)
Şuberizade Hafız Kemal	---	---	(328-131)
Alsancak Müfrezesi K.	---	Osman Muzaffer Bey	(328-81)
Selçuk Müfrezesi K.	---	Genç İzzet Efendi	(328-86)

KAVAKLIHAN'DA:

Müftüzade Sadık Paşa	---	---	(328-24)
Müftü Hilmi Efendi	---	---	(328-24)
Burhanzade Kemal Efendi	---	---	(328-24)
Karamehmetzade Hafız Mehmet	---	---	(328-25)
Karamehmetzade Hasan Efendi	---	---	(328-25)
Arslanyürekli Müfrezesi K.	---	İbrahim Bey	(328-80)

POZANTI – KAVAKLIHAN – HACIKIRI (TOROS GEÇİTLERİ) BÖLGESİNDE

Pozanti Belediye Bşk. Diplanzade			(328-56)
Mahmut Bey			
Turhan Cemal (BERİKER) Bey			(328-59)
Kemal Bey Müfrezesi	Tğm.	Kemal	(326-137)
Besim Bey Müfrezesi			(326-137)

Karaisalı Ali Ağa Müfrezesi			(326-137)
Kuşçulu Reşit Ağa Müfrezesi			(326-137)
Adil Bey Müfrezesi			(326-137)
Karasalı Hacı Osman Müfrezesi			(326-137)
Cemal Efe Müfrezesi	Tğm.	Cemal	(326-138)
Kahya Mehmet Ağa Müfrezesi			(326-139)
Çoban İbrahim Müfrezesi			(326-140)
Veli Haşım Müfrezesi			(326-142)
Molla Kerim Müfrezesi			(326-142)
Kara Hacı Müfrezesi			(326-142)
Tekeli Kerim Müfrezesi			(326-142)
Emin Ağa Müfrezesi			(326-142)
Derviş Ağa Müfrezesi			(326-143)
Çeçeli Müfrezesi			(326-141)
Güleklî Kemal Sv. Müfrezesi			(326-145)
Makinalı Tüfek Bl. K.	Tğm.	Şefik (Alb. METE)	(326-145)
Karaisalı Jandarma Tb. K.	Ütğm.	Hasan	(326-145)

KOZAN'DA:

Yzb. Ali Saip (Bnb. URSAVAŞ)	(336-24)
Ali Şadi Bey	(336-24)
Hüseyin Efendi	(336-24)
Yarınzade Ahmet Efendi	(336-24)
Baytar Müfettişi Muzaffer Bey	(336-24)
Saim Bey (Şehit)	(326-25)
Şehlikzade Hasan Efendi	(336-25)
Kurdoğlu Hulusi Efendi	(336-25)
Müftüzade Ahmet Cevdet Efendi	(336-25)
Yeğrazade Ahmet ve Halit	(336-25)
Akçalızade Kamil	(336-25)
Ali Kahyazade Hakkı Ağa	(336-30)
Ali Kahyazade Ökkeş Efendi (Şehit)	(336-30)
Hacı Hasan Ağazade Şakir ve Ahmet Efendi	(336-30)

KADIRLI'DE: (336-30)

Müftüzade Hacim Bey
Nuri Çavuş
Tevfik Ağa
Öğretmen Rasim Bey

Hacı Musazade Tevfik Bey
 Sunbas Ağalarından Mehmet Bey
 Muharrem Beyzade Hacı Bey
 Çokaklı Ahmet Paşa
 Hacı İdem Efendi
 Mehmet Fikri Efendi
 Çakan Osman Bey
 Everekli Kanberlizade Şükrü Efendi (Şehit)

DOĞU ADANA KUVAYİ MİLLİYESİ

DOĞU ADANA KUVAYİ MİLLİYE K. Tufan Bey (Yzb. Osman Nuri-Tümg. TUFAN) (312-30)

HAÇİN (SAİMBEYLİ)'DE:

Develi Kaymakamı Atuf Bey	(326-192)
Ütgm. Saim Bey Müfrezesi (Şehit)	(326-194)
Develi Belediye Bşk. Kanberli Osman Müfrezesi	(326-192)
Şehlizade Hasan Efendi Müfrezesi	(326-194)
Yahyalı Müfrezesi	(326-194)
Tomarlı Müfrezesi	(326-188)
Everek Müfrezesi	(326-188)
Urumlu Müfrezesi	(326-199)
Kayacık Müfrezesi	(326-189)
Kötün Müfrezesi	(326-190)
Yağbasan Müfrezesi	(326-190)

CEYHAN'DA: (326-194)

Ceyhan Kaymakamı İbrahim Hakkı Bey	Bnb	İsmail Hakkı (Alb. METE)	(349-242)
Cezayirli Mehmet Çavuş Müfrezesi			
Kösreli Hacı Ali Efendi Müfrezesi			
Alicaf Ağa Müfrezesi			
İnce Ali Müfrezesi			
Mercin Müfrezesi			

OSMANİYE-BAHÇE-İSLAHİYE'DE:

Polat Bey	Yzb.	Kamil (Alb. Kamil POLAT)	(326-69)
Arslan Bey	Ütgm.	Kilisli Yusuf Rıza	(326-69)
Yörük Selim Bey			(326-74)
Yıldırım Bölüğü	Yzb.	Abdullah (Şehit)	(326-74)
Osmaniye Mıntuka K.	Bnb.	Talat	(326-185)

Karayınlı Müfrezesi		(326-73)
Nuri Efe Müfrezesi		(326-73)
Yeşiloğlu Müfrezesi		(326-73)
Taşçı Bekir Müfrezesi		(326-73)
Süleyman Ağa Müfrezesi		(326-73)
Kırmızı Müfrezesi K.		(326-73)
Haruniye Bölüğü K.		(326-197)
Düziçi Bölüğü K.		(326-197)
Bahçe Bölüğü K.		(326-197)
Kanlı Geçit Bölge K.	Bnb.	(326-200)
Islahiye Kuvayı Milliye Gr. K.	Yzb.	(326-200)
Karayığit Müfrezesi		(326-199)
	Rahime Onbaşı (Şehit)	(326-73)
	Yeşiloğullarından Mehmet	(326-197)
	Kötüoğlu Mustafa Ağa	(326-197)
	Hacı Bey	(326-197)
	Hasan Basri	(326-200)
	Bedri	(326-200)
		(326-199)

DÖRTYOL'DA:

KARAKESE KÖYÜ HALKI	19.12.1918'de işgale karşı ilk silahlı direnmeyi yapan köy	(326-56)
KARAHASAN Müfrezesi	TÜRKİYE'de ilk kurulan Milli Mücadele teşkilatı	(326-56)
Ömer Hocaoğlu Mehmet Ağa Müfrezesi		(326-117)
Bıyık Hacı Ağa Müfrezesi		(326-117)
Kürt Yusuf Ağa Müfrezesi		(326-117)

BELEN'DE:

Mürseloğullarından Neşet Bey	(326-76)
Öğretmen Ekrem Bey (Serdar Ekrem Abdülkerim Paşanın torunu)	(326-76)

ADANA CEPHESİ (26 HAZİRAN 1920'DEN SONRA)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBESİ	ADI VE SOYADI	
ADANA CEPHESİ KOMUTANI (1)	Alb.	Selahattin Adil (Tümg.)	(10-323)
(2 NCİ KOLORDU KOMUTANI)			
Adana Ceph. Kur. Bşk.	Yb.	Mehmet Hayri (Tümg. TARHAN) (2)	(12-148)
Adana Ceph. Kur. Bşk.	Yb.	Burhanettin (Tümg. DENKER)	(10-345)
Adana Ceph. Menzil Müfettişi	Yb.	Şakir (Kırkarelili-Tuğb. GÜLEŞ)	(7-S.87)
Adana Ceph. Topçu Komutanı	Alb.	Recep Vehbi (Alb.)	(326-162)
41 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Yb.	Mehmet Hayri (Yb.)	(12-128)
41 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Yb.	Mehmet Nuri (Alb. CONKER) (3)	(12-175)
41 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Şerif (Alb. YAĞAĞAZ)	(328-113)
41 nci Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	Salim Cevat (Tümg. AYALP)	(263-46)
41 nci Tüm. Hrk. Ş. Md.	Yzb.	A. Ferit (Alb. İLDENİZ)	(301)
KIYI GRUBU (SİLİFKİ) K.	Bnb.	Mehmet Emin (Alb. SANCIOĞLU)	(326-164)
139 ncu P.A. (MERSİN) K.	Yb.	Ahmet Şemsettin (Tuğb. SALUR)	(326-161)
MERSİN GRUBU K.	Bnb.	Emin Resa (Emin ARSLAN)	(326-164)
MERSİN GRUBU K.	Yzb.	İbrahim Ethem (Alb.)	(326-164)
1 nci Osmancık Bl. K.		Galip sonra Osman Efendi	(326-165)
2 nci Demirtaş Bl. K.		Yusuf Kenan sonra Vezir Efendi	(326-165)
3 ncü Gazi Bl. K.		Ahmet Nuri sonra Bahattin Efendi	(326-165)
4 ncü Yılmaz Bl. K.		Şeref Efendi	(326-165)
5 nci Yavuz Bl. K.		Hüsnü Efendi	(326-165)
6 ncı Turgut Bl. K.		Osman Muzaffer Efendi	(326-165)
7 nci Doğan Bl. K.		Tahsin sonra Mecid Efendi	(326-165)
8 nci Barbaros Bl. K.		Kadri sonra Ali Rıza Efendi	(326-165)
9 ncu Mk. Tf. Bl. K.		Süleyman sonra Rıfat Efendi	(362-165)
TARSUS GRUBU K.	Bnb.	İsmail Ferahim (SALVUZ)	(328-44)
TARSUS GRUBU K.	Bnb.	Çeçen Osman Nuri (Bnb. TOROS)	(328-88)
1 nci Çelikleş Bl. K.		Molla Kerim Efendi (Şehit)	(328-67)
1 nci Çelikleş Bl. K.		Güllü Fakih Mehmet Efendi	(328-30)
2 nci Tozkoparan Bl. K.	Yd. Sb.	Veli Haşim Efendi	(328-30)
3 ncü Gökbayrak Bl. K.	Tğm.	Galip	(328-74)
4 ncü Kayhan Bl. K.	Tğm.	Ahmet	(328-75)
5 nci Demirbaş Bl. K.		Mustafa Nail Efendi (Şehit)	(328-46)
5 nci Demirbaş Bl. K.		Ömer Nazmi Efendi	(328-58)
6 ncı Demirbaş Bl. K.		Tevfik Efendi	(326-166)
7 nci Bozkurt Bl. K.	Yd. Sb.	Ahmet Mithat Efendi	(326-166)
8 nci Bl. K.		Sefa Efendi	(326-166)
Topçu Batarya K.	Yzb.	Emin	(328-65)
SİNAN BEY BÖLGESİ (ADANA) K.	Yzb.	Rauf (Tekelioğlu Sinan Paşa)	(326-158)
KAVAKLIHAN GR. K.	İs. Tğm.	Cemal (Cemal Efe)	(326-166)
Molla Nasuh Tb.	---	Molla Nasuh	(326-166)
1 nci Bl. K.		Tekelioğlu Mustafa (Efendi)	(326-166)
2 nci Bl. K.		Abdullah Halim Efendi	(326-166)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
3 ncü Bl. K.		Rıza Efendi	(326-166)
4 ncü Bl. K.		Molla Nasuh	(326-166)
Karaisalı Tb.	---	---	(326-167)
1 nci Bl. K.		Derviş Efendi	(326-167)
2 nci Bl. K.		Molla Mustafa Efendi	(326-167)
3 ncü Bl. K.		Akkuş Ağa	(326-167)
4 ncü Bl. K.		Rıfat Efendi	(326-167)
Kumdere Gr. K.	Tğm.	Cemil Cahit	(326-167)
ÇAKIT GR. K.	Em. Yzb.	Rıfat	(326-167)
1 nci Bl. K.		İzzet Efendi	(326-167)
2 nci Bl. K.		Emin Efendi	(326-167)
SEYHAN GR. K.	Tğm.	Nazım	(326-167)
Seyyar Müfreze K.	Tğm.	İbrahim	(326-167)
41 NCİ TÜM.TOP.A.K.	Yb.	Mehmet Sabri (Tümg. ERÇETİN)	(7-S.92)
41 nci Tüm. Top.A.Emir Sb.	Tğm.	Cevdet (Org. SUNAY)	(3-92)
9 NCU TÜM. (MARAŞ TÜM.) K. (4)	Yb.	Mehmet Hayri (Tümg. TARHAN)	(12-148)
9 ncu Tüm. Kur.Bşk.	Bnb.	Faik (Tümg. SÜTUNÇ)	(316-Ek)
9 ncu Tüm.PK.	Yb.	Talat (Tuğg. SÜALP)	(316-115)
25 nci Alay (1 nci Antep A.) K.	Bnb.	Mahmut Nedim (BENER)	(316-88)
26 ncı Alay (2 nci Osmaniye A.) K.	Bnb.	Recep (Alb. YAZICIOĞLU)	(326-Ek)
26 ncı Alay K.	Yb.	Celal (Alb. ÖNGEN)	(326-163)
27 nci Alay (3 ncü Maraş A.) K.	Yb.	Ali Rıza (Alb.)	(326-163)
27 nci Alay (3 ncü Maraş A.) K.	Bnb.	Yusuf Ziya (Yb. ŞAYLAN) (5)	(354A-194)
Topçu Alay K.	Bnb.	Nazım	(326-163)
Süvari Bölüğü K.	Tğm.	Abdülhalim (Alb. ÖNALP)	(326-163)
2 NCİ KOR.MÜRETTEP SV. A.K.	Bnb.	İbrahim (Bnb.)	(301)

Açıklamalar:

1. Adana Cephesi Komutanlığı, 26 Haziran 1920'de teşkil edildi; 9 Kasım 1920'de 2 nci Kolordu K.lığı adını aldı ve Batı Cephesinin Güney Cephesi K.lığına bağlandı. Fransızlarla anlaşma görüşmeleri başladıktan sonra, Temmuz 1921'de 2 nci Kolordu Batı Cephesi emrine gönderildi ve SAKARYA MEYDAN MUHAREBESİ'ne katıldı.

2. Yb. M. Hayri, bu görevi kısa süre yürüttü ve yeni kurulan Maraş Tümenine komutan olarak atandı.

3. Yb. M. Nuri 41 nci Tüm. K. ve ADANA Askeri Valisi olarak 26 Eylül 1920'de göreve başladı, Şubat 1921'de ayrıldı.

4. 9 ncu Tüm., 9 Eylül 1920'de kuruldu ve ANTEP Muharebelerine katıldı.

5. Bnb. Yusuf Ziya, 30 Aralık 1920'den itibaren.

MARAŞ MİLLİ MÜCADELESİNE KATILANLAR
(22 ŞUBAT 1919-11 ŞUBAT 1920)

Maraş Müdafai Hukuk Cemiyeti Bşk. Komiser Aslan Bey (10-133)

Maraş Müdafai Hukuk Cemiyeti Üyeleri: (277-75)

- Doktor Mustafa
- Kadızade Hacı Hasanoglu Ziya
- Eczacı Lütfü
- Sarı Katipzade Mehmet
- Emir Mahmutzade Hasip
- Kocabaş Ömer
- Muallim Hayrullah
- Maraş Jandarma Bölük K. Mahmut

Göksun Kuvayı Milliye Kurucusu Kurtoğlu Yörük Selim Bey (Yzb. Selim) (10-133)

Pazarcık Kuvayı Milliye Kurucusu Kılıç Ali Bey (Yzb. Asaf) (Alb. Kılıç Ali) (307-160)

Bertiz Kuvayı Milliye Kurucusu Eczacı Lütfi Bey (326-86)

Çarpışmaları Yöneten Subaylar: (326-90)

- Kılıç Ali Bey (Yzb. Asaf) (Alb. Kılıç Ali)
- Yörük Selim Bey (Yzb. Selim)
- Polat Bey (Yzb. Kamil – Alb. POLAT)
- Bnb. Cemil (Zeytun As.Şube Bşk.)
- Bnb. Hasan
- Yzb. Mahmut

Milli Müfrezeler :

- Muallim Hayrullah Müfrezesi (326-82)
- Zafer ve Muharrem Müfrezesi (326-82)
- Yakup Hamdi Müfrezesi (326-82)
- Pişkinzade Ali Rıza Müfrezesi (326-85)

- Beyazıtöğlü Muharrem Müfrezesi (326-86)
- Bertiz Müfrezesi (326-86)
- Türkoğlü Mustafa Çavuş Müfrezesi
- Benli Ökkeş Müfrezesi (326-82)
- Benli Ahmet Müfrezesi (326-92)
- Boynuyoğunlu Memik Ağa Müfrezesi (326-84)
- Karayılanoğlü Müfrezesi (326-84)
- Hüseyin Efe Müfrezesi (326-85)
- Yamaç Obalı Dede Ağa Müfrezesi (326-84)
- Yörük Selim Bey Müfrezesi (326-93)

MARAŞ'ı Kurtarma Müteşebbis Heyeti: (377-83)

- Başkan: İlyas Efendizade Refet
- Üyeler: Belediye Reisi Sıtkı
- Kocabaşzade Hacı Naci
- Kocabaşzade Hacı Ahmet
- Şişmanzade Arif
- Dedezade Mehmet
- Beşenbeyzade Hacı Nuri
- Hancızade Hafız Ali
- Mühendis Abdullah

MARAŞ'ı Kurtarma Müteşebbis Heyeti Bölge Başkanları: (277-84)

- Çavuşlu (Beyazıtlı)	Çuhadarzade Hacı Mustafa
- Behtutiye	Sermüsevvit Ahmet Efendi
- Restebaiye	Baba Halilzade Ahmet Efendi
- Acemli (Devecili)	Evkaf Memuru Evliya Efendi
- Kayabaşı	Tapu Memuru Faik Efendi
- Divanlı	Hasan Bey
- Ekmekçi	Sapsız Hacı Efendi
- Çıçıcığlı (Nahırönü)	Muhacir Memuru Nasullah Efendi

- Alemlî Dülkadiroğlu Süleyman Bey
- Hatuniye (Şekerli) Şeyh Ali Sezai Efendi

Adı Tesbit Edilebilen Diğer Kahramanlar:

- Senem Ayşe Kadın (326-94)
- Sütçü İmam (Ermenilere İlk kurşunu sıkan) (326-58)
- Avukat Mehmet Ali (28 Kasım bildirisini yazan) (277-79)
- Hocaoğlu Osman Onbaşı (Kale'ye Türk bayrağını çeken) (326-60)
- Bayındırlık Müdürü Mühendis Abdüllatif (277-83)
- Çuhadarlarzade Mehmet (277-73)
- Kâtip Mümtaz (277-83)
- Serezli Büyük Ahmet Çavuş (277-83)
- Kerhanlı Osmanca'nın Oğlu Ali (277-83)
- Müftü Rıfat (277-83)
- Suyolcu Mustafa (277-83)
- Pazarcık Jandarma Komutanı Tğm. Ramazan (326-91)
- Makinalı Tüfek Bl.K.Ütg. Hamdi (326-93)
- Kadızade Hacı Hasanoglu Ziya (277-83)
- Efe Hasan Çavuş (277-83)
- Bombacı Ahmet (277-83)
- Kaycibaşlı Nacar Ahmet oğlu Mehmet (326-60)
- Kocabaş Hacı Naci oğlu Mahmut

ŞEHİTLER:

Kahramanmaraş Şehitliğinde Adları Yazılı olanlar: (277-82)

- Abdullah Çavuş - Karakızıoğlu Zeki
- Çuhadar Ali - Milis Nuri
- Dr.Mustafa Türkoğlu - Türkoğlu Mustafa
- Eşbah Osman - Yusuf Çavuş
- Evliya Efendi - Yörük Selim ve Arkadaşları
- Muallim Hayrullah

Diğer Şehitler: (277-83)

- Hacı Recepzade Nuri	- Eşbahzade Mehmet
- Yedek Subay Ökkeş	- Eşbahzade Yedeksubay Osman

Açıklamalar:

22 Şubat 1919'da, Maraş İngilizler tarafından işgal edildi. Şehrin ileri gelenlerinden bir grup Elbistan'a giderek Dr.Mustafa'nın Başkanlığında Maraş Sancağı Müdafaa-i Hukuk Teşkilatını kurdu. 29 Ekim 1919 çarşamba günü Fransız, Cezayir ve Ermeni askerlerinden oluşan bir Fransız birliği Maraş'a geldi ve 30 Ekim günü şehri İngilizlerden teslim aldı. Ermeniler, Fransızları İngilizlerden daha coşkun ve daha büyük gösterilerle karşıladılar, masum Türk halkını öldürmeye başladılar. 28 Aralık 1919 cuma sabahı Maraşlılar Kale'de Türk Bayrağı yerine Fransız bayrağının dalgalandığını gördüler. Bu olay halkın heyecanının artırdı ve halk Ulu Cami'de toplanmaya başladı. Avukat Kısakürek Mehmet Ali'nin hazırladığı beyanname Ulu Cami de halka ulaştırıldı. Beyannamenin özeti şöyle idi:

“Ey asil Türk Milleti, milli varlığın ve dinin ölüyor, dedelerinin kanı karşılığı fethettiğin kalenin burcundaki alsancağın Fransızlar tarafından indirilmiştir. Acaba, sende bunu yerine koyacak birkaç damla Türk kanı yok mu? ...” Elden ele dolaşan bu beyanname halkın heyecanını büsbütün artırdı. *“Egemenlik olmayan yerde cuma namazı kılınmaz”* denilerek halk, Kale'ye yürüdü. Bir gün önce indirilen Türk Bayrağı tekrar layık olduğu yere çekildi.

İki gün sonra şehrin ileri gelenleri Maraş'ın kurtarılması hazırlıklarını görürşerek şu yemini ettiler:

“Milletin ve vatanın selameti uğrunda canımı feda edeceğime ve meşru milli teşkilatımıza karşı hainlik edenlerin vелеv öz kardeşimiz olsa dahi idamına ve sır saklayacağıma vallahi ve billahi yemin ederim.”

Bu heyet, şehri bölgelere ayırdı, başlarına sorumlu kişileri tayin etti, Jandarma deposunda bulunan tüfekleri halka dağıttı. Elbistan'dan silah ve cephane getirdi.

Kurulan milli müfrezeler, Maraş'a giriş yollarını Fransızlara kapattılar. Fransızların da bu olayları bahane ederek şehir içindeki baskılarını arturmaları üzerine, Maraş halkı 21 Ocak 1920 günü Fransız ve Ermenilere karşı fiilen çarpışmaya başladı.Maraş halkının karşısında adet ve silah itibariyle çok üs-

tün 5.000 Fransız, 2000 Ermeni kuvveti (1 P.A., 2 Sv.BL, 4 Bt.Top, 1 Ermeni Tb.) vardı. 22 gün süren şehir muharebesinde Maraşlılar erkeği, kadını, yaşlısı, genci derme çatma silahlarla, balta ile sopa ile ve bütün gücü ile çarpıştı. Fransız ile Ermeni işgal kuvvetlerini 11/12 Şubat 1920 gecesı şehrinden kovmayı başardı. Bu çarpışmalarda Maraş 200 şehit, 500 kadar yaralı verdi, 7 mahalle tamamen 3 mahalle kısmen yandı, 8 cami ve 15 okul kullanılmaz hale geldi. Buna karşılık Fransızlar 1000, Ermeniler 1500 kişi zayıat verdiler. Böylece Maraş, dışarıdan hemen hemen hiçbir yerden yardım görmeden halkının gösterdiği azim ve fedakarlık sayesinde düşman işgalinden kurtulan ilk ANADOLU şehri olma şerefını kazandı ve 5 Nisan 1924'de kırmızı şeritli İstiklal Madalyası, 7 Şubat 1973'de de KAHRAMAN unvanını aldı.

URFA MİLLİ MÜCADELESİNE (1) KATILANLAR (24 MART 1919 – 11 NİSAN 1920)

Kuvayı Milliye Teşkilatını Kuranlar: (336-53)

- Yzb. Ali Saip (Bnb. URSAVAŞ)
- Em. Bnb. İhsan
- Askerlik Şube Başkanı Bnb. İlyas
- Mülkiyeli Şevket Bey- Baytar Adil Bey
- Jandarma Teğmeni Hulusi
- Belediye Başkanı Hacı Mustafa Efendi
- Barutçu Hacı İmam
- Bederağazade Halil Ağa

Çarpışmalara Katılan ve Yönetenler :

URFA KUVAYI MİLLİYE K.	Namık (Yzb. Revandizli Ali Saip URSAVAŞ)	(307-162)
URFA KUVAYI MİLLİYE K.	Pehlivanzade Nuri (Alb.) (2)	(326-114)
Badilli Aşireti Müfrezesi K.	Sait (Aşiret Reisi)	(307-162)
Döğerli Aşireti Müfrezesi K.	Bekir (Aşiret Reisi)	(307-162)
Şeyhanlı Aşireti Müfrezesi K.	Hacı Ömer (Aşiret Reisi)	(307-162)
Baziki Aşireti Müfrezesi K.	Bozan Ağa (Aşiret Reisi)	(307-162)
İzullu Aşireti Müfrezesi K.	Zülfikar Ağa	(336-143)
Siverek Aşiretleri Müfrezesi K.	Mehmet Emin Bey	(307-162)
Aneze Aşiret Müfrezesi K.	Hacim (Aşiret Reisi)	(308-162)
Buçuk Aşiret Müfrezesi K.	Mehmet Ağa (Aşiret Reisi)	(307-162)
Samsat Müfrezesi	---	
Adıyaman Müfrezesi	---	
Hacı Bedir Ağa Müfrezesi		
URFA Mutasarrıfı	Ali Rıza Bey	(326-103)
URFA Müftüsü	Hasan Efendi	(326-103)
URFA Belediye Başkanı	Hacı Mustafa Efendi	(326-103)
URFA Eski Müftüsü	Şeyh Müslim Efendi	(326-103)

Çarpışmaları Yöneten Subaylar :

- Yb. Akif (Tüm. ERDEMGİL 2 nci Tüm K.) (326-110)
- Bnb. Salih (326-110)
- Bnb. Hüseyin Nuri (1 nci Sv. A.K.) (326-108)
- Tğm. Sıtkı (326-112)
- Yzb. Ali Rıza (Kozan Jandarma K.) (326-68)

Açıklamalar:

1. URFA, 24 Mart 1919'da İngilizler tarafından işgal edildi ve 5 Kasım 1919'da Fransızlara devredildi. 11 Nisan 1920'de İstiklâline kavuştu. (61 gün süren çarpışmalardan sonra)
2. URFA'da Kuvayi Milliyeyi kuran Yzb. Ali Saip, faaliyetlerinin Fransızlar tarafından öğrenilmesi üzerine, yakalanmamak için, 16 Ocak 1920'de Diyarbakır'a gitti. Yerine 6 Nisan'da, Pehlivanzade atandı. Ancak, Fransızlara karşı yapılacak çarpışmalar için milli kuvvetlerle beraber tekrar Urfa'ya döndü.

ANTEP MİLLÎ MÜCADELESİNE KATILANLAR (1)
17 ARALIK 1918 - 8 ŞUBAT 1921

İlk Milli Teşkilatı Kuranlar: (310-30)

- Tahrirat Müdürü Ragıp Bey
- Jandarma Yüzbaşısı Esat Bey
- Doktor Hamit Bey
- Ahmet Muhtar Bey
- Alay Kâtibi Maraşlı Avni Bey
- Meclis İdare Başkâtibi Eşref Efendi
- Maraşlı Hoca Hamdi Efendi
- Kevkepzade Abdürrezzak Efendi
- Merakzade Şerif Ağa
- Körükçüzade Ahmet Efendi

Milli Teşkilatın İdare Heyeti: (310-31)

- Başkan Pazarbaşızade Nuri Bey
- Hocazade Ferit Bey
- Hacı Ömerzade Mehmet Ali Bey
- Kahramanzade Hacı Mehmet Efendi
- Kilisli Komiser Halil Efendi
- İncizade Hüseyin Efendi
- Mahmut Bedri Efendi

Mücadeleyi Yöneten Mahalle/Semt Başkanları: (310-33)

- İncizade Hüseyin Efendi
- Attarzade Abduh Efendi
- Ali Velizade Ali Efendi
- Bilâl Efendi
- Uncuzade Mehmet Ağa
- Ramazan Efendi
- Çınarlı Mahmut Efendi

- Apo Ağazade Hüseyin Efendi
- Kevkepzade Abduh Efendi
- Bnba Mustafa Efendi
- Hacı İbrahimioğlu Mustafa Efendi
- Yeni Komşunun oğlu Ahmet Efendi
- Kanavatçı Mahmut Efendi
- Depbağhaneli Hacı Mahmut Efendi
- Sakıp Efendi
- Bekir Efendi
- Saatçi Mehmet Efendi
- Kurt Hacı Osman Efendi
- Tahir Efendi
- Burnukaraoğlu Ahmet Ağa
- Turduzade Süleyman Efendi

Çarpışmalara Katılan ve Yönetenler:

ANTEP Mutasarrıfı		Sabri Bey	(405-121)
ANTEP Belediye Başkanı	---	Lütfi Bey	(365-50)
Cemiyet-i İslamiye Başkanı	---	Bülbülzade Hacı Abdullah Efendi	(326-50)
Kilis Kuvayı Milliye Kurucusu	Yzb.	Polat Bey (Alb. Kamil POLAT) (2)	(10-344)
Antep Kuvayı Milliye Kurucusu	Yzb.	Arslan Bey (Yzb. Kilisli Yusuf Rıza)	(326-128)
ANTEP BÖLGE KOMUTANI	Yb.	Mehmet İrfan (Alb. DURUKAN)	(10-341)
Müdafai Hukuk Cemiyeti Bşk.	---	Ferit	(326-202)
Karayılanıoğlu Müfrezesi K.	---	Karayılanıoğlu Molla	(310-36)
Boyunuyoğunoğlu Memik Ağa Müf.K.	---	Memik Ağa	(326-127)
Şahinbey Müfrezesi K.	Tğm.	Şahinbey (Tğm. Sait) (3)	(307-167)
Kılıç Ali Müfrezesi K.	Yzb.	Kılıç Ali (Yzb. Asaf) (Alb. Kılıç Ali)	(307-169)
Şimşek Tabur Komutanı K.	Ütğm.	Mustafa	(307-169)
Yıldırım Tabur Komutanı K.	Ütğm.	Salih Sonra Ütğm. Kamil	(307-169)
Çınarlı Cephesi K.	Tğm.	Maraşlı Nuri	(310-65)
Balıkli Cephesi K.	Tğm.	Antepli Fehmi	(310-65)
Musullu Cephesi K.	Tğm.	Antepli Emin	(310-65)
Aydın Baba Cephesi K.	Tğm.	Antepli Mustafa Yavuz	(310-66)
Doğu Cephesi K.	Tğm.	Lohanzade Mustafa Nurettin	(310-66)
Kuzey Cephesi K.	---	Antepli Ökkeş Bahri	(310-66)
9 ncu A. ve Milli Kuvvetler K.	Bnb.	Kalkandelenli Recep (Alb. YAZICIOĞLU)	(1-217)

9 ncu A.K. Emir Subayı	Tğm.	Cevdet (Org. SÜNAY)	(3-92)
ANTEP MİLLİ KUVVETLER K.	Yb.	Özdemir Bey (Yb. Ali Şefik) (4)	(10-341)
24 ncü P.A. ve Maraş Tb. K. (5)	Bnb.	Fikri	(326-207)
Antep Kuvayı Milliye K.	---	Ramazan Efendi	(326-207)
Kilis Kuvayı Milliye K.	Yzb.	Polat Bey (Alb. Kamil POLAT)	(326-207)
Biricik Kuvayı Milliye K.	---	Birecikli Hasip Bey	(326-207)
Nizip Kuvayı Milliye K.	---	Nizipli Hacı Ahmet Bey	(326-207)
Pazarcık Kuvayı Milliye K.	---	Pazarcıklı Paşa Ağa	(326-207)
Besni Kuvayı Miliye K.	--	Besnili Hasan Ağa	(326-207)
Urfa Kuvayı Milliye K. (5)	Bnb.	Pehlivanzade Nuri (Alb.)	(326-207)
Suruç Kuvayı Milliye K.	---	Seyfettinzade Salih Bey	(326-207)
Orul Kuvayı Milliye K.	---	Osman Ağa	(326-207)
Yamaçoba Kuvayı Milliye K.	---	Yamaçobalı Dede	(326-207)
Bezigi Aşireti Bşk.	---	Bekir Ağa	(326-207)
Barak Aşireti Bşk	---	Mustafa Reis	(326-207)
Hacı Bedir Ağa Aşireti	---	Bedir Ağa (Malatya Mebusu)	(326-207)
İlahiye Cephesi K.	Yzb.	Yörük Selim Bey	(405-91)
5 NCİ TÜMEN K. (6)	Yb.	Mehmet Kenan (Korg. DALBAŞAR)	(7-S.97)
5 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	İsmail Hakkı (Tuğb. ULUÇINAR)	(301)
14 ncü P.A.K.	Bnb.	A.Ziya (Yb.)	(311)
15 nci P.A.K.	Yb.	İlyas Zeki (Tümğ. AYDEMİR)	(269-119)
9 NCU TÜMEN K. (7)	Yb.	MehmetbHayri (Tümğ. TARHAN)	(12-148)
9 ncu Tüm. Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Faik (Tümğ. SÜTUNÇ)	(316-Ek)
25 nci A.K.	Bnb.	Mahmut Nedim (BENER)	(316-115)
26 ncı A.K.	Bnb.	Recep (Alb. YAZICIOĞLU)	(326-Ek)
27 nci A.K.	Yb.	Ali	(326-163)

Açıklamalar:

1. Antep 17 Aralık 1918'de İngilizler tarafından işgal edildi ve 5 Kasım 1919'da Fransızlara devredildi. İşgal karşısında direnen Anteplilerin teslimini sağlamak için şehir 17 Nisan 1920'de Fransız kuvvetleri tarafından kuşatıldı. Şehir içinden halkının, şehir dışından da 9 ncu Tümen ve URFA bölgesinden getirilen 5 nci Tümenin yaptığı muharebelerle Fransızlara darbeler indirildi, ancak kuşatma çemberi kırılmadı. Kahramanca direnmesine rağmen açlığa çare bulamayan Antep, 8 Şubat 1921'de, teslim olmak zorunda kaldı. ANKARA Antlaşmasından sonra, 25 Aralık 1921'de istiklâline kavuştu.

2. Yzb. Kâmil POLAT, Harp Akademisi 2 nci Şube Müdürü ve Albay iken 1940'da emekliye ayrıldı.

3. Şahinbey, müfrezesi ile birlikte Fransızların tek ikmal yolu olan KİLİS-ANTEP yolunu kapattı ve Antep'teki Fransızları zor duruma düşürdü. Yaklaşık bir tümen kadar Fransız kuvvetinin Antep'e girmesini üç gün süreyle önlediysen de Elmalı Köprüsünü tek başına savunurken 28 Mart 1920'de kahramanca şehit oldu. Bu saygıdeğer kahraman şehit için Antepliler şehit olduğu yere bir anıt diktiler ve köprüye de ŞAHİNBEY KÖPRÜSÜ adını verdiler.

4. Özdemir Bey, 8 Ağustos 1920'de göreve başladı. Antep'in bir müstahkem mevki gibi direnerek GAZİ unvanını almasında bu adsız kahramanın payı büyüktür. Antep'in düşmesinden sonra Revandiz Harekâtını yürüttü ve 31 Ağustos 1922'de İngilizlere karşı Musul bölgesinde DERBENT zaferini kazandı. Antep'e gelmeden önce 1919-1920 yıllarında Suriye'de işgal kuvvetlerine karşı çarpıştı. Kuvayi Milliye kurdu. Suriye-Filistin Kuvayi Osmaniye Cemiyetinin başkanlığını yaptı.

5. MARAŞ (11 Şubat 1920) ve URFA (11 Nisan 1920) Fransız işgalinden kurtulduktan sonra Kuvayi Milliye Kuvvetleri ile Antep'in yardımına koştular.

6. Elcezire cephesine bağlı olan 5 nci Tümen, 3 Kısım 1920'de Urfa'dan Antep'e gönderildi. 24 üncü Alayı daha önce Antep savunmasına katılmıştı.

7. Maraş'ın kurtuluşundan sonra Eylül 1920'de Maraş'ta kurulan 9 ncü Tümen, Kasım 1920'de Antep'e gönderildi.

ELCEZİRE CEPHESİ (1919-1922)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
ELCEZİRE CEPHESİ K. (1)	Tümg.	Nihat Paşa (Korg. ANILMIŞ)	(12-65)
ELCEZİRE CEPHESİ K.	Tümg.	Cevat Paşa (ÇOBANLI) (2)	(7-S.99)
Elcezire Cephesi Kur.Bşk.	Yb.	Alâaddin (Tümg. KOVAL) (3)	(12-199)
Elcezire Cephesi Kur.Bşk.	Yb.	Hasan Basri (Korg. SARAN)	(3-S.96)
Elcezire Cephesi İsth. Sb.	Yzb.	İsmail Hakkı (Org. TUNABOYLU)	(3-43)
Elcezire Cephesi Hrk.Ş.Md.	Bnb.	Hasan (Tuğb. SARIKAHYA)	(301)
Elcezire Cephesi Kh. Sb.	Bnb.	M. Rasim (Tümg. SENGİR)	(301)
Elcezire Cephesi Topçu Müft.	Yb.	İsmail Hayri (Tuğb.)	(301)
13 NCÜ KOLORDU K. (4)	Alb.	Ahmet Cevdet (Alb.) (5)	(290-48)
13 ncü Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Halit (Alb. AKMANSÜ)	(269-117)
13 ncü Kor.Hrk.Ş.Md.	Bnb.	Mehmet Sabri (Tümg. BEŞE)	(301)
13 ncü Kor.İsth.Ş.Md.	Bnb.	Ş.Mustafa (Alb. BERKER)	(301)
13 ncü Kor.Kh.Sb.	Bnb.	M.Nuri (Alb.ERALP)	(301)
13 ncü Kor.Kh.Sb.	Bnb.	Cemal (Alb. UNGAN)	(301)
1 NCİ SUVARİ A.K.	Bnb.	Hüseyin Nuri (Yb.)	(326-53)
1 NCİ SÜVARİ A.K.	Bnb.	Salih Zeki (Yb. SERTİN)	(301)
12 NCİ SÜVARİ A.K.	Bnb.	Yakup Cemal (Alb.)	(290-48)
15 NCİ SÜVARİ A.K. (8)	Yb.	Necmettin (Alb. DOĞULU)	(354B-85)
2 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Akif (Tümg. ERDEMGİL)	(12-77)
2 NCİ TÜMEN K.V.	Yb.	Mehmet Ali (Alb. AKÇA)	(326-40)
2 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Şerif (Alb. YAÇAĞAZ) (6)	(12-99)
2 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Kazım (Tümg. KIVILCIM)	(301)
2 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Hayri	(326-40)
1 nci A.K.	Bnb.	Faik (Yb.)	(301)
1 nci A.K.	Bnb.	Ziya	(56-Ek)
6 ncı A.K.	Yb.	Hüseyin Nuri (BALCI)	(288-S.74)
6 ncı A.K.	Bnb.	Mustafa Hayrettin (Alb.)	(56-Ek)
6 ncı A.K. Yrd.	Bnb.	Mehmet Hızır (Yb.)	(301)
18 ncı A.K.	Yb.	Mehmet Ali (Alb. AKÇA)	(301)
18 ncı A.K. Yrd.	Bnb.	Yusuf Ziya (Yb.)	(301)
Top.A.K.	Yb.	Mehmet Şükrü (Yb. AKBIYIK)	(354A-142)
5 NCİ TÜMEN K. (7)	Yb.	Mehmet Kenan (Korg. DALBAŞAR)	(7-S.97)
5 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	İsmail Hakkı (Tuğb. ULUÇINAR)	(301)
5 nci Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	İshak Avni (Org. AKDAĞ)	(3-12)
14 ncü A.K.	Bnb.	M. Arif	(326-215)
14 ncü A.K.	Bnb.	A.Ziya (Yb.)	(311)
15 ncı A.K.	Yb.	İlyas Zeki (Tümg. AYDEMİR)	(269-119)
24 ncü A.K.	Bnb.	Pehlivanzade Nuri (Alb.)	(326-114)
5 nci Top. A.K.	Bnb.	Münir (Erzurumlu) (Tuğg. ALTUĞ)	(271-957)
5 nci Hüc.Tb.K.	Yzb.	Mehmet Emin (Bnb.)	(301)

Açıklamalar:

1. ELCEZİRE Cephe K.lığı 26 Haziran 1920'de teşkil edildi.
2. Cevat Paşa, 2 Şubat 1922'de göreve başladı.
3. Yb. Alaaddin, Nisan 1922'de 41 nci Tüm. K.lığına atandı yerine Yb. Basri getirildi.
4. 13 ncü Kor. 1 nci Dünya Harbi sonunda 6 ncı Ordudan geri kalan birliklerden teşkil edildi ve DİYARBAKIR – MARDİN – ELAZIĞ – MALATYA bölgelerinde konuşlandı.
5. Alb. Ahmet Cevdet, Bağdat'lı olup Dağıstanlı Mehmet Fazıl Paşa'nın damadıdır. 1920 Haziran'ında aczinden dolayı işten el çektilirdi. Irak Kralı Faysal'a General rütbesi ile yaverlik yaptı ve Bağdat'ta vefat etti. Yerine 5 nci Tümen Komutanı Yb. Kenan vekalet etti.
6. Alb. Şerif, 27 Ağustos 1922-13 Ocak 1923 arasında K.lık yaptı.
7. 5 nci Tümen, 3 Kasım 1920'de Urfa'dan hareketle Antep Muharebelerine takviyeye gönderildi.
8. 15 nci Sv. A., Musul Kuvvei Seferiyesine katılmak üzere, 15 Kasım 1922'de Doğu Cephesi'nden geldi.

BATI CEPHESİ

İZMİR'İN İŞGALİ SIRASINDA 17 NCİ KOLORDU

(15 MAYIS 1919)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
İZMİR VALİSİ		İzzet (Kambur) (1)	(264-27)
17 NCİ KOLORDU VE İZMİR MÜST.MVK.K.	Tuğg.	Ali Nadir Paşa (1)	(5-143)
17 nci Kolordu Kur.Bşk.	Bnb.	Abdülhamit (Bağdatlı)	(264-1)
17 nci Kor.İsth.Ş.Md.	Bnb.	Mehmet İzzettin (Tuğg. SARGIN)	(354B-163)
17 nci Kolordu Baştabibi	Yb.	Şükrü (4)	(264-7)
17 NCİ KOLORDU K. V.	Alb.	Bekir Sami (Alb. GÜNSAV) (2)	(264-14)
17 nci Kor. K.Emir Sb.	Yzb.	Rasim (Korg. AKTUĞ)	(4-12)
56 NCI TÜMEN K. (İZMİR)	Yb.	Hürrem (1)	(264-1)
56 ncı Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Halit	(264-1)
56 NCI TÜMEN K.	Alb.	Bekir Sami (Alb. GÜNSAV) (2)	(264-14)
173 ncü P.A.K. (URLA)	Yb.	Mehmet Kazım (Alb.)	(297-60)
174 ncü P.A.K. (İZMİR)	Yb.	Rahmi	(10-194)
172 nci P.A.K. (AYVALIK)	Yb.	Ali (Alb. ÇETİNKAYA)	(264-26)
56 ncı Top.A.K. (GAZİEMİR)	Bnb.	İsmail Hakkı (Alb. METE)	(345A-316)
57 NCİ TÜMEN K. (AYDIN)	Alb.	Mehmet Şefik (Alb. AKER) (3)	(260-36)
57 nci Tüm. Kur.Bşk.	Yzb.	Selahattin	(260-110)
135 nci P.A.K. (SÖKE)	Yb.	Mehmet Mazhar (Alb.)	(260-73)
175 nci P.A.K. (AYDIN)	Bnb.	Said	(260-101)
176 ncı P.A.K. (ANTALYA)	Yb.	Abdülkerim Vehbi (Yb.)	(354A-46)
57 nci Top. A.K. (DENİZLİ)	Bnb.	Hakkı (Alb. AYTUNA)	(270-452)
57 nci Tüm. Baştabibi	Dr. Bnb.	Galip	(287-140)
İZMİR ASKERLİK ŞB. BŞK.	Alb.	Süleyman Fethi (Alb.) (4)	(260-88)

Açıklamalar:

1. Yunanlılar 15 Mayıs 1919'dan itibaren İZMİR'İ ve Batı Anadolu'yu işgale başladılar. İşgalin ilk günü İzmir Valisini, 17 nci Kor.K. nı ve 56 ncı Tüm.K.nını esir ettiler.

2. Alb. Bekir Sami, Harbiye Nazırı Şevket Turgut Paşanın da teşviki ile, bölgede Yunan işgaline karşı Milli Mücadeleyi başlatmak üzere, 17 nci Kor. K.V. ve 56 ncı Tüm. K. olarak tayin edildi.

3. Alb. Mehmet Şefik (Alb. AKER), Harbiye Nezaretine 23 Mayıs 1919'da yaptığı teklif ile KUVAYI MİLLİYE fikrini ilk defa ortaya atan komutandır.

4. Alb. Süleyman Fethi ve Yb. Şükrü Yunanlılar tarafından süngülenerek şehit edildi.

BATI ANADOLU'DA YUNAN İŞGALİNE KARŞI MÜCADELEYİ BAŞLATAN VE KUVAYI MİLLİYE'Yİ KURANLAR (MAYIS – HAZİRAN 1919)

MAKAM/BİRLİK

14 NCÜ KOLORDU K.	Tuğg.	Yusuf İzzet Paşa (Tuğg. MET)	(264-39)
14 ncü Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Hayrullah (Tümg. FİŞEK)	(297-70)
17 NCİ KOLORDU K.	Alb.	Bekir Sami (Alb. GÜNSAV)	(264-39)
17 nci Kor.Kh.Sb.	Yzb.	Rasim (Korg. AKTUĞ)	(297-91)
17 nci Kor.K.Emir Sb.	Yzb.	Selahattin (YURDOĞLU)	(286-132)
61 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Kazım (Org. ÖZALP)	(264-39)

URLA'DA

“Gece Bekçisi” Teşkilatı

Kurucusu Kaymakam

V. - 173 ncü A.K.

Yb. Mehmet Kazım (Alb.) (297-60)

Yardımcıları (417A-66)

- Hacı Hüseyin Ağaoğlu Sabri Bey

- Müftü Ahmet Refik

- Belediye Başkanı Hüseyin

- Jandarma K. Ziya

Sağ Kanat Komutanı

--- Kayıkçıoğlu Hüseyin (417A-66)

Sol Kanat Komutanı

--- Kandemiroğlu Hüseyin (417A-66)

MENEMEN'DE

Menemen Kaymakamı

--- Kemal (321-8)

Menemen Jandarma K.

--- Asım (ÖZALP) (321-8)

Yd. Sb. Fethi (ÖZALP) (321-8)

--- Dr. Saim Bey (321-8)

AYVALIK VE EDREMIT'TE

172 nci Alay Komutanı

Bnb. Ali (Alb. ÇETİNKAYA) (264-50)

Ayvalık Müd.Huk.Cem.Bşk.

--- Dramalı Cemali Bey (321-87)

Edremit Kaymakamı

--- Köprülü Hamdi Bey (264-87)

--- Dramalı Rıza Bey (264-50)

--- Pelit Köylü Nazmi (297-125)

--- Kılıçağaçlı M.Emin (297-125)

Burhaniye'den

--- Hoca Şükrü Efendi (401A-71)

--- Hacı Tali Bey (401A-71)

--- Ali Galip Bey (401A-71)

--- Hüseyin Hüsnü (DEVELİ) (401A-71)

Pelit Köyünden

--- Ali Osman Ağa (401A-71)

--- Hızırzade Hakkı Bey (401A-71)

--- Mehmet Cevat (417A-91)

Karaağaçlı'dan

--- Ahmet Efendi (401A-71)

Edremit'ten

--- Seyitzade Seyit Bey (401A-71)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

	---	Kızılkeçili Fevzi Bey	(401A-71)
	---	Hacıbekirzade Mustafa Bey	(401A-71)
Havran Köyünden	---	Ruhi Naci Bey	(401A-71)
	---	Kemal Bey	(401A-71)
	---	Fahri Bey	(401A-71)
	---	Hasan Kamil Bey	(401A-71)
	---	Hakkı Bey (İhtiyat Subayı)	(401A-71)
	---	Muharrem Bey	(401A-71)

BERGAMA'DA

Bergama Silah Komisyonu Bşk.	Yzb.	Nuri	(264-19)
Bergama Mıntuka K.	Bnb.	Cemal	(286-137)

AKHİSAR'DA

	Yzb.	Kemal (Tümg. BALIKESİR)	(276-2)
	Bnb.	Hüseyin Hüsnü (Yb. KONAY)	(264-50)
	Sivil	Halit Paşa	(264-50)
	Tğm.	Fikret	(264-88)
	Tğm.	Zeki (Org. DOĞAN)	(264-88)
	---	Parti Pehlivan	(264-48)
	---	Hafız Hüseyin	(264-48)
	---	Vasıf Bey (ÇINAR)	(321-13)
	---	Esat Bey (ÇINAR)	(321-13)
	---	İnceoğlu Hamit Şevket Bey (İNCE)	(321-13)
	---	Osmanzade Hamdi Bey	(321-13)
	---	Sarı Ali Bey	(321-14)
	---	Çerkez Ethem	(264-50)
	---	Alaşehirli Mustafa Bey (ŞAHYAR)	(264-50)
	Yzb.	Rasim (Korg. AKTUĞ)	(297-126)

SALİHLİ'DE

Alaşehir Kuv.Mil.K.			
Salihli Mıntuka K.	Yzb.	Rasim (Korg. AKTUĞ)	(297-126)

KULA'DA

Kula Mevki K.	Bnb.	Nedim	(410A-130)

AHMETLİ'DE

	Yzb.	Tahir Fethi	(264-40)
	Yzb.	Seyit Ali	(264-40)
	Yzb.	Hakan Fehmi	(264-40)
	Yzb.	Celal	(264-40)
	Tğm.	Halim	(264-40)

TURGUTLU'DA

Askerlik Şube Başkanı	Yzb.	Süleyman Sururi	(264-14)

ALAŞEHİR'DE

Kuvayı Milliye K.	---	Mustafa Bey (ŞAHYAR)	(264-39)
Alaşehir Mevki K.	Yzb.	Süleyman Sururi	(410A-132)

ÖDEMİŞ'DE

MART 1919'DA ÖRGÜTLENME KARARI VERENLER			(410A-105, 107)

İzmir'den gelen	---	Celal (BAYAR)	

MAKAM/BİRLİK

İzmir'den gelen

Ödemiş Kaymakamı

Ödemiş J. Tb. K.

RÜTBE ADI VE SOYADI

Yzb. Edip (Sarı Efe-Bnb.)

--- Zühtü

Yzb. Tahir Fethi

--- Refik Şevket (İNCE)

--- Mürselli İsmail Efe

--- Gökçen Hüseyin Efe (3)

“GİZLİ CEMİYET” KURUCULARI

(410A-105)

Ödemiş Belediye Reisi

--- Ali

--- Refik Şevket (İNCE)

Avukat

--- Hamit Şevket (İNCE)

Eczacı

--- Tevfik

Doktor

--- Mustafa Şevket Paşaoğlu

Müftü

--- Hacı Hüseyin

Müderris

--- Mustafa

--- Hakkızade Fahri

Manifaturacı Kulah

--- Softaoğlu İbrahim

--- Hanaylıoğlu Mehmet Emin

Ödemiş J. Tb. K.

Yzb. Tahir Fethi

Yzb. Hüsamettin

Tğm. Ahmet Rıfat

YİĞİT ORDUSU KOMUTANI

Yzb. Tahir Fethi (410A-107)

Müşavir ve Emir Sb.

--- Hamit Şevket (İNCE) (410A-114)

Kurmay Başkanı

Tğm. Ahmet Rıfat (410A-114)

Ödemiş Hükümet Reisi

--- Bekir Sami (BARAN) (286-135)

Geri Hizmet ve İkmal Md.

--- Bekir Sami (BARAN) (410A-114)

(Ödemiş Kaymakamı)

Levazım Müdürü

--- Ragıp (Reji Memuru) (410A-117)

İaşe Heyeti Başkanı

--- Hacı Mümtaz (410A-117)

Müfreze K.

--- Yanık Halil İbrahim Efe (410A-110)

Hacı İlyas Blg. K.

--- Ali Orhan (İLKURŞUN) (410A-117)

Müfreze K.

--- Postlu Mestan Efe (297-92)

Mestan Efe Danışmanı

Yzb. Rahmi (410A-118)

Müfreze K.

--- Molla Hüseyin Efe (410A-120)

Müfreze K.

--- Gökçen Hüseyin Efe (3) (264-56)

BALIKESİR'DE

--- Hacım Muhittin Bey (ÇARIKLI) (264-89)

--- Maarif Müdürü Sabri Bey (264-89)

--- Vasfı Bey (ÇINAR) (297-188)

--- Osmanzade Hamdi Bey (297-188)

Yzb. Kemal (Tümg. BALIKESİR) (264-46)

Müfreze Komutanı

--- Zarbalı Hulusi (417A-108)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

Reddi İlhak Cemiyeti Balıkesir Heyeti

(417A-108)

Merkeziyesi

Başkan

Vehbi Bey (Karesi Mebusu)

Başkan Yardımcısı

Kocabıyık Mehmet Efendi

Üyeleri

Vehbi Bey (Siverek Mebusu)

Ahmet Vehbi Bey

Bekir (Dava Vekili)

Ahmet Nuri Bey

Cemil Efendi

Gönenli Osman Bey

B. MENDERES BÖLGESİ

57 nci Tümen Komutanı

Alb.

Mehmet Şefik (Alb. AKER)

(264-58)

57 nci Tüm.Kur.Bşk.

Yzb.

Selahattin

(264-58)

SÖKE'DE

175 nci A. 2 nci Tb. K.

Bnb.

Saip

(264-83)

57 nci Tüm. Baştabibi

Bnb.

Galip

(297-140)

Heyeti Milliye Bşk.

Ömerağazade Mehmet

(410A-83)

Heyeti Milliye 2 nci Bşk.

Tütüncüzade

(410A-83)

Heyeti Milliye Üyeleri

Ömerağazade Hasan

(410A-83)

Hacı Ziya Beyzade İbrahim

(410A-83)

Avukat Bekir

(410A-83)

Avukat Süleyman Tahir

(410A-83)

Giritli Mehmet

(410A-83)

Hacı Kazımzade Ahmet Fevzi

(410A-83)

Kuvayı Milliye K.

Cafer Efe (Giritli Caferaki) (4)

(410A-83)

Kuvayı Milliye İçin Çalışanlar

Mahmut Esat (BOZKURT)

(410A-84)

Ahmet (KOCAOĞLU)

(410A-84)

Feride Hanım

(410A-84)

Nurullah

(410A-84)

TİRE'DE

Bnb.

Aziz

(264-60)

BAYINDIR'DA

Müftü

Hasan

(410A-109)

AYDIN'DA

Bnb.

Hacı Şükrü (Tuğg. AYDINDAĞ)

(321-31)

Dr. Mazhar Germen Bey

(264-59)

Galip Hoca (Celal BAYAR)

(321-31)

Demirci Mehmet Efe

(321-31)

Lise Öğretmeni

Sabri Bey

(312-12)

Kızılay Başkanı

Hoca Esat Efendi (İLERİ)

(312-12)

DENİZLİ'DE

Mutasarrıf

Faik Bey (ÖZTRAK)

(264-61)

MAKAM/BİRLİK

11 nci Tüm. Kalem Reisi
 57 nci Tüm. Top.A.K.
 Denizli Müftüsü
 Denizli Polis Komiseri
 Kolordu Süvari Bl. K.

Baytar

Nazilli As. Şubesinde
 Türk Ocağı Gençleri
 Sarayköylü

Denizli Müdafaai Hukuk ve
 Reddi İlhak Cemiyeti.
 Başkanı
 Üyeleri

RÜTBE ADI VE SOYADI

Alb.	Tevfik	(264-63)
Bnb.	İ. Hakkı (Alb. AYTUNA)	(297-127)
---	Ahmet Hulusi Efendi (2)	(264-67)
---	Hamdi Bey	(297-127)
Yzb.	Ekrem	(264-68)
Yzb.	Denizlili Şükrü	(264-68)
---	Hocazade Ali Tevfik Bey	(264-68)
Yd.Sb.	Şükrü	(264-68)
---	Derebeyoğlu Halil Hilmi	(264-68)
Yzb.	Baha	(264-68)
Tğm.	Kemal	(264-68)
Tğm.	Mithat	(264-68)
Yzb.	Emin	(264-68)
---		(410A-142)
---	Yörük Ali Efe	(264-68)
---	Kılıçoğlu Hüseyin Efe	(264-68)
		(410A-143)
---	Müftü Ahmet Hulusi	
---	Belevli Yusuf	
---	Müftüzade Kazım	
---	Hamamcı Şeyh Mustafa	
---	Tat Osmanoğlu Emin	
---	Tavashızade Mustafa	
---	Küçükakağazade Ali	
---	Dr. Kazım	
---	Dalamanlızade Şükrü	
---	Karahacızade Ahmet	
---	Tahsildar Karpuzcu Ahmet	

TAVAS'DA

Tavas Kaymakamı
 Öğretmen

---	Ali Rıza	(410A-142)
---	Mehmet Ali	(410A-142)

ÇAL'DA

Çal Müftüsü

---	Ahmet İzzet (GÜNER)	(410A-142)
Yd.Sb	Ahmet Akşit	(410A-142)

SARAYKÖY'DE

Sarayköy Heyeti Milliyesi
 Başkanı
 Üyeleri

		(410A-147)
---	Müftü Ahmet Şükrü	
---	Emin Arslan	
---	Münir Alp	
---	Dr. Salih Tevfik	
---	Mehmet İlhan Tokat	

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

---	Asaf Akmansoy
---	Hafız Halil
Yzb.	Zühtü (Yb.)

KOÇARLI'DA

---	Hacı Yunuszade Mehmet Bey	(264-70)
---	Cihanoğlu Mustafa Bey	(264-70)
---	Hafız Tevfik	(264-70)
---	Hacı Halil İbrahim	(264-70)
---	Mühendis Mithat Bey	(264-71)

ÇİNE'DE

Aydın Bel.Bşk.Yrd.	---	Asaf (GÖKBEL)	(410A-84)
İzmir Poligon Subayı	Yzb.	Faik (CEMATA)	(410A-85)
	Yd.Sb.	Necmi (AYDINALAY)	(410A-84)
57 nci Tüm. K. Yaveri	Tğm.	İsmail Hakkı	(410A-84)
	Tğm.	Zekai	(297-126)
57 nci Tüm. Levazım Sb.	Yzb.	Ahmet	(297-126)
175 nci A.K.V.	Bnb.	Hacı Şükrü (Tuğg. AYDINDAĞ)	(410A-86)
Din Görevlisi	---	Hacı Süleyman	(264-70)
ÇİNE HEYETİ MİLLİ. BŞK.	---	Hafız Hidayet (EROĞLU)	(410A-91)

Heyeti Milliye Üyeleri			
Tüccar-Kadıköylü	---	Mustafa	(410A-90)
Çaltalı	---	Molla Hasanoğlu Hasan	(410A-90)
Develi Köyünden	---	Molla Emin	(410A-90)
Develi Köyünden	---	Molla Mehmet	(410A-90)
Emekli Katip	---	Cemal	(410A-90)
Duyunu Umumiye Memuru	---	Nuri	(410A-90)
Ziraat Bankası Memuru	---	İbrahim Ethem	(410A-90)
Aydın Evkaf Müdürü	---	Ahmet	(410A-90)
KUVAYI MİLLİYE K.	---	Yörük Ali Efe	(297-127)
		Kılhoğlu Hüseyin Efe	(410A-89)
	Tğm.	Zekai	(410A-89)
	Yd.Sb.	Necmi (AYDINALAY)	(410A-89)
	Yzb.	Ahmet	(410A-89)
	---	Aksekili Mehmet	(410A-89)
	---	Giritli Memduh	(410A-89)
	---	Kütahyalı Recep Çavuş	(410A-89)
	---	Asaf (GÖKBEL)	(410A-89)
	---	Ramazan Onbaşı	(410A-89)
	---	Kuruköylü Ahmet	(410A-89)
	---	Evcilerden Sağır'ın İbrahim	(410A-89)
	---	Yağcılar'dan Kör Ahmet	(410A-89)
	---	Yağcılar'dan Koca Ahmet	(410A-89)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI****MUĞLA'DA**

Belediye Başkanı
Mutasarrıf

--- Kozalaklı Mehmet (410A-89)

--- Zorbazade Ragıp Bey (297-130)

--- Serficeli Hilmi (410A-152)

--- Hacı Kadızade Hafız Sabri (297-130)

Tğm. Kadir (410A-153)

--- Hacı Abbaszade Emin (297-130)

--- Sinanzade Mehmet Cemal (297-130)

--- Keresteci Mestan (297-130)

Menteşeliler Müdafaai Vatan
Cemiyeti

Başkanı

--- Belediye Bşk. Zorbazade
Ragıp

Üyeleri

--- Dr. Cemil Şerif

--- Hacı Kadızade Hafız Sabri

--- Zorbazade Emin Kamili

--- Sinanzade Mehmet Cemal

--- Selimzade İsmail (İmam)

--- Keresteci Mestan

--- Serficeli Reşit

--- Bozöyükü Hacı Süleyman

--- Mehmet Cemal (Karamuğla)

--- Dr. Hüseyin Avni

--- İskender Alper

Tğm. İbrahim

--- Gözlüklüzade Şevket

--- Tokuçzade Ömer Azmi

--- Türizade Kamil

--- Karamollazade Ethem

--- Şekerzade Halil İbrahim

--- Hapishane Md. Mehmet

Muğla Serdengeçtiler Müfrezesi

--- (410A-153)

--- Ejderhaoğlu Muhammet Efe

--- Topaloğlu Mehmet Efe

--- Topaloğlu Ahmet Efe

--- Hacıgeçioğlu Hüseyin Efe

--- Damgalıoğlu Tahir Efe

--- Gıvalatlı Halil İbrahim Efe

--- Sakaoğlu Efe

--- Tahsildar Fevzullah Efe

--- Aşçı Mehmet Rıfka Efe

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

---	Aşçı Emin Efe
---	Mutasarrıfıoğlu Rüştü Efe
---	Çavuş İbrahim Efe
---	Hacı İligoğlu Mehmet Efe
---	Helvacıların Mehmet Ali Efe
---	Cücümün Ali Efe
---	Çakıcı Mehmet Efe
---	Yörük Ali Efe

BURDUR'DA

Askerlik Daire Başkanı	Alb.	İsmail	(297-129)

ANTALYA'DA

---	Hoca Rasih Efendi	(264-59)

KOCAELİ YARIMADASI İZMİT VE ADAPAZARI BÖLGELERİNDE

Teşkilat Kuranlar			(417A-70)

Teşkilatı Mahsusa Bşk.	---	Kuşçubaşı Eşref (Yb. SENCER)	
Maltepe Atış Okulu Md.		Yenibahçeli Şükrü (OĞUZ)	

Yzb.	Ramiz
---	Hopalı Yzb. Rauf
---	Trabzonlu Dr. Yzb. Raif
---	Dr. Fahri Can
Sv. Alb.	Atuf
Yzb.	Nail
Yzb.	Abdurrahman (Adapazarı J.Bl.K.)
Tğm.	Fehmi (Hendek J. Tk.K.)
Bnb.	Remzi (Üsküdar J.K.)

Kurulan Müfrezeler			(417A-71)

- İpsiz Recep	- Halit Molla
- Yahya Kaptan	- Metozade Hüseyin
- Küçük Aslan	- Halit Pehlivan
- Büyük Aslan	- Rıfat Molla
- Sarı Aslan	- Hafız Fuat
- Bulgar Sadık	- Geyveli Şevket
- Dayko	- Gülbayrak
- Yzb. Nail	- Yzb. İlyas (KALKAVANOĞLU)
- Yalova İbo	- Bnb. Hafız Mehmet Ragıp
- Gebzeli Rıfat Kaptan	- Osmancık
- Süleyman Kaptan	- Yzb. İsmail Hakkı
	- Ütğm. Esat

Mınuka Komutanlıkları			(417A-72)

- Kadıköy Mınukası K.	---	Orhan Veysel	
- Gebze Mınukası K.	Yzb.	Dayı Mesut	(262-51)

MAKAM/BİRLİK

- Şile Mıntıkası K.
- Beykoz Mıntıkası K.
- Kefken Mıntıkası K.
- Adapazarı Mıntıkası K.

RÜTBE ADI VE SOYADI

- Yusuf Ziya
- Murat (Korsan)
- İpsiz Recep
- Kuşçubaşı Eşref (Yb. SENCER)

(262-51)

Açıklamalar:

1. Yunanlılar tarafından MANİSA 26 Mayıs 1919'da; AYDIN 27 Mayıs'da; TURGUTLU 29 Mayıs'da; AYVALIK 29 Mayıs'da; TİRE 30 MAYIS'da; ÖDEMİŞ 1 Haziran'da işgal edildi.

2. DENİZLİ Müftüsü Ahmet Hulusi Efendi halkı milli mücadeleye davet eden şu konuşması ile ünlüdür: "...Fetva veriyorum; silah ve cephane azlığı hiçbir zaman mücadeleye mani teşkil etmez. Elinizde hiçbir silahınız olmasa dahi üzer taş alarak düşmanın üzerine atmak suretiyle mutlaka fiili mukabelede bulununuz...."

3. Gökçen Hüseyin Efe, 21 Kasım 1919'da şehit oldu.

4. Sökeli Cafer Efe, 3 Temmuz 1919'da şehit oldu.

HAZİRAN-TEMMUZ 1919'DA YUNAN İLERLEMESİNE KARŞI ÇARPIŞAN KUVVETLER VE KOMUTANLARI (1)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
14 NCÜ KOLORDU K.	Tuğg.	Y.İzzet Paşa (MET)	(279-159)
61 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Kazım (Org. ÖZALP)	(286-137)
61 nci Tüm.K.V.	Yb.	Recep Vehbi (Alb.)	(322-37)
AYVALIK MINTIKASI (172.A.)K.	Yb.	Ali (Alb. ÇETİNKAYA)	(2-193)
Bergama Kuayı Mil. Müf. K.	---	Adem	(297-164)
Ballıgedik Müf. K.	Bnb.	Cemal	(297-164)
Cumalı Müf. K.	Ütg.	Halit (Bnb. BAYRAK)	(322-37)
Bergama Bölüğü K.	Ütg.	Hüseyin Halet	(297-188)
Ayvalık Mıntıkası Top. K.	Ütg.	Ahmet Sururi (Yzb.)	(301)
Müfreze K.	---	Köprülü Hamdi Bey	(286-177)
Müfreze K.	---	Pelitköylü Mehmet	(286-177)
SOMA MINTIKASI (188.A.)K.	Yb.	Mehmet Akif (Yb. BULAT)	(264-87)
Nazmi Bey Müfrezesi	---	Ayazmendli Nazmi	(297-166)
Kuvayı Milliye Müfrezesi	Em.Yzb.	Kemal	(297-164)
Gönen Müd.Huk.Bşk.	Em.Yzb.	Esat (Şehit oldu)	(301)
Hamidiye Müfrezesi K.	Yzb.	Behçet	(297-188)
Kırkağaç Müfrezesi K.	Ütg.	Hüseyin	(297-160)
Müfreze K.	---	Hulusi Bey	(322-34)
Soma Mıntıkası Topçu K.	Ütg.	Ali Bedri (Yb. ATAŞER)	(301)
Müfreze K.	---	Kırkağaçlı Emin	(322-34)
Bakırçay Müfrezesi K.	Yzb.	Kemal (Tüm. BALIKESİR)	(297-156)
Bergama Müfrezesi K.	Yzb.	Mustafa Aşır	(297-160)
AKHİSAR MINTIKASI K.	Bnb.	Hüseyin Hüsni (Yb. KONAY)	(307-155)
Kuvayı Milliye K.	Sivil	Halit Paşa	(297-190)
Milli Alay K.	---	Hafız Hüseyin	(307-155)
Müfreze K.	---	Dramalı Rıza Bey	(307-155)
Milli Tb. K.	Yzb.	Şükrü (Org. KANATLI)	(3-30)
SALİHLİ MINTIKASI K.	---	Çerkez Ethem	(307-155)
	---	Alaşehirli Mustafa Bey (ŞAHYAR)	(322-35)
	Bnb.	Rasim (Korg. AKTUĞ)	(307-155)
Marmara Müf. K.	---	Reşat Bey	(327-36)
ÖDEMİŞ MINTIKASI K.	Yzb.	Tahir Fethi	(307-155)
Müfreze K.	---	İnceoğlu Hamit Şevket Bey (İNCE)	(307-155)
Müfreze K.	---	Edip (Sarı Efe-Bnb.)	(307-155)
Müfreze K.	---	Gökçen Hüseyin Efe	(307-155)
Müfreze K.	---	Yanık Halil İbrahim Efe	(307-155)
AHMETLİ MINTIKASI			
168 nci A. 1 nci Tb. K.	Yzb.	Arif	(297-157)
57 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Mehmet Şefik (Alb. AKER) (2)	(12-79)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBESİ	ADI VE SOYADI	
57 nci Tüm. Kh. Sb.	Ütgm.	M. Ertuğrul (Yzb. AKER)	(301)
KUVAYI MİLLİYE K.	Bnb.	Hacı Şükrü (Tuğg. AYDINDAĞ)	(264-81)
Demirci Mehmet Efe Müf.	---	Demirci Mehmet Efe (3)	(264-79)
Tavas Müfrezesi	---	Nuri Efe	(297-180)
MENDERES Alay K.	Yzb.	Nuri (J. Alb.)	(264-79)
SARAYKÖY MÜFREZE K.	Bnb.	Hakkı (Alb. AYTUNA)	(293-128)
Müfreze Top. K.	Tgım.	Kemal	(297-129)
Hamdi Bey Müf.	---	Kemal Hamdi	(297-129)
Milli Sv. Müf.	---	Tavashızade Ömer Bey	(297-129)
Duacılı Köyü Müf.	---	Yörük Molla Bekir	(297-129)
Yörük Ali Müf. (DALAMAN)	---	Yörük Ali Efe	(264-80)
AYDIN Milli Alayı K.	Ütgm.	Giritli Zekai	(264-83)
Çamlıcalı Hüseyin Efe Müf. (ÜÇYOL)	---	Hüseyin Efe	(297-185)
Danişmentli İsmail Efe Müf. (Anbarcık)	---	İsmail Efe	(264-83)
Bademiye Komutanı	Tgım.	Kazım	(297-185)
Hasan Hüseyin Efe Müf.	---	H. Hüseyin Efe	(264-83)
Koca Mustafa Müf. (BALYAMBOL)	---	Koca Mustafa	(264-83)
Gökçen Hüseyin Efe Müf. (ADAGIDE)	---	Gökçen Hüseyin Efe	(264-83)
Denizlili Mümtaz Bey Bl. (BAŞÇAYIR)	---	Mümtaz Bey	(264-83)
Kadri Efendi Müf. (ERBEYLİ)	Tgım.	Kadri	(297-138)
KELES (KİRAZ) Müf. K.	J.Yzb.	Rıfat	(297-185)
Keles Mehmet Efe Müf.			(264-83)
Musa Bey Müfrezesi			(264-83)
Kelesli Murat Bey Müfrezesi			(264-83)
Kara Ahmet Efe Müfrezesi			(264-83)
Postlu Mestan Efe Müf. (BOZDAĞ)			(264-83)
Mehmet Efe Müf. (TİRE)			(264-83)
Durmuş Ali Efe Müf. (TİRE)			(264-83)
Ethem Bey Müfrezesi (TİRE)			(262-16)
Mümtaz Bey Müf. (TİRE)			(262-16)
SÖKE MINTIKASI (175.A.2.Tb.)	Bnb.	Saip	(262-83)
Söke Milli Müfrezesi K.	---	Cafer Efe (Giritli Caferaki)	(297-140)
KUŞADASI Müfrezesi K.	---	Mahmut Esat (BOZKURT)	(264-83)
AYDIN Böl. Genç Aydınlar		Kazım Nuri	(297-200)
		Saraçoğlu Şükrü	(297-200)
		Mazhar Müfit	(297-200)
		Hacim Muhittin	(297-200)

Açıklamalar:

1. Batı cephesindeki birliklerde henüz komuta birliği sağlanamamış idi. İZMİR-AFYON demiryolunun kuzey ve güneyindeki cepheler her birisi ayrı ayrı Harbiye Nezaretine bağlı bulunmaktaydı. Bu durum SİVAS Kongresi kararları ile Ali Fuat Paşanın (CEBESÖY) Garp Cephesi Umum Kuvayı Milliye Komutanlığına atanmasına kadar devam etti (9 Eylül 1919).

2. Demirci Mehmet Efe'nin DENİZLİ'de haksız olarak 39 kişiyi öldürtmesi (As.D.Bşk. Alb. Tevfik'de dahil) sonucunda, 17 Temmuz 1920'de, Alb. Şefik'in görevine son verildi.

3. Demiri Mehmet Efe Denizli mutasarrıfı Faik (ÖZTRAK)'ın tehdidi ile eşkiyalıktan vazgeçerek 11 Temmuz 1919'da UMURLU'da Kuvayı Milliye saflarına katıldı ve Bnb. Hacı Şükrü'nün emrine verildi. Ancak, bir süre sonra Bnb. Hacı Şükrü'yü bölgeden uzaklaştırarak bütün Kuvayı Milliye'nin komutanlığını eline aldı. Arkasından 57 nci Tümen Komutanını da nüfuzu altına alarak, asker ve sivil bütün idare mekanizmasını işlemez duruma soktu. Bölgenin tek komutanı haline geldi.

**AYDIN'IN TAARRUZLA YUNANLILARDAN
GERİ ALINMASI (28-30 HAZ. 1919)
KUVAYI MİLLİYE'NİN YUNANLILARA KARŞI
KAZANDIĞI İLK MUHAREBE**

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

57 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Mehmet Şefik (Alb. AKER)	(12-79)
UMURLU MÜFREZESİ	Bnb.	İ. Hakkı (Alb. AYTUNA)	(264-72)
175 nci Alayın 3 ncü Tb. K.	Ütg.	Mehmet	(401A-74)
176 ncı Alayın 1 nci Tb. K.	Yzb	İsmet	(301)
Topçu Bt. K.	Tgm.	Kemal	(297-129)
Kuvayı Milliye Müfrezeleri:			(264-72)
Nazillili J. Yzb. Nuri Müfrezesi			
Dokuzun Mehmet Efe Müf.			
Denizli Yedek Sb.lar Grubu			
Denizli Polis Komiseri Hamdi Müfrezesi			
Tavaslızade Ömerağa Müfrezesi	Yzb.	Hasan Fehmi	(297-143)
Ortakçılı Kara Mehmet Müf.			
Duacılı Molla İbrahim Müf.			
Sancaktar Ali Efe Müfrezesi			
MENDERES KÖPRÜBAŞI MÜFREZESİ K.	Bnb	Hacı Şükrü (Tuğg. AYDINDAĞ)	(264-72)
175 nci Alayın 1 nci Tb. K.	Yzb.	Zühtü (Yb.)	(301)
135 nci Alayın 3 ncü Tb. K.	Yzb.	Mustafa Nazım (Bnb.)	(301)
Mızraklı Sv. Bl. K.	Yzb.	Ekrem	(301)
Top. Bt.K.	Yzb.	Yakup	(297-197)
Kuvayı Milliye Müfrezeleri :			(264-72)
Yörük Ali Efe Müfrezesi			
Kıllı Hüseyin Efe Müfrezesi			
Tgm. Kadri Müfrezesi			
Em. Yzb. İbrahim Müfrezesi			
Postlu Mestan Efe Müfrezesi			
Koçarlı Müfrezesi K.	---	Selami Bey	(297-143)
Çine Gönüllüleri			
SÖKE MINTIKASI K.	Yb.	Mehmet Mazhar (Alb. BÜYÜKATAMAN)	(297-144)
135 nci Alay 1 nci Tb.K.	Bnb.	Mehmet Avni (Alb. ARIDURU)	(301)
135 nci Alay 2 nci Tb. K.	Yzb.	Muhittin (Bnb.)	(301)
Caferaki Müfrezesi	---	Cafer Efe (Giritli Caferaki)	(297-151)

Açıklama:

Aydın; 27 Mayıs 1919'da Yunanlılar tarafından işgal edilmişti. Aydın'ı kurtarmak üzere çevre şehir ve kasabalardan bölgeye gelen milli kuvvetler 28 Haziran sabahı, Aydın'daki yaklaşık 5.000 kişilik Yunan kuvvetine toplam 2.000 kişilik kuvvetle taarruz ettiler. 29 Haz. günü kanlı sokak muharebeleri oldu. Çıkan yangınlarla Aydın'ın büyük kısmı yandı. Türk taarruzlarına dayanamayan Yunanlılar, büyük kayıplar vererek 30 Haziran'da şehirden çekilmek zorunda kaldılar. Aydın işgalden kurtarıldı. Bu ZAFER düzenli Yunan kuvvetlerine Karşı Türk halkının kazandığı ilk zafer oldu. Ancak bu zaferden sonra milli kuvvetlerin bir kısmı köylerine dağıldığından, 3 Temmuz 1919'da, Aydın tekrar yunanlılar tarafından işgal edildi.

**YUNANLILARIN MILN HATTINDAN BAŞLATTIKLARI
TAARRUZLARA KARŞI SAVUNAN KUVVETLER VE
KOMUTANLARI (22 HAZİRAN 1920) (1)**

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
BATI CEPHESİ KOMUTANI	Tuğğ.	Ali Fuat Paşa (Korg. CEBESoy)	(264-143)
Batı Cephesi Kur. Bşk.	Bnb.	Saffet (Alb. ARIKAN)	(286-431)
Batı Cephesi İsth.Ş.Md.	Bnb.	Baki (Korg. VANDEMİR)	(4-32)
İZMİR KUZEY CEPHESİ K.	Alb.	Kazım (Org. ÖZALP)	(264-141)
61 nci Tüm.Top.K.	Yb.	Neşet (Alb. ALPAN)	(346-109)
Kh.Sv.Tk.K.	Tğm.	Yıldırım Kemal	(322-137)
AKHİSAR BÖLGESİ K.	Bnb.	Ahmet Derviş (Korg.)	(264-142)
Milli Akhisar A.K.	---	Celal (BAYAR) (2)	(286-177)
Milli Akhisar A.K.	Bnb.	Hüseyin Hüsnü (Korg. KILKIŞ)	(4-17)
Milli Akhisar A.K. Yrd.	Bnb.	Nezir	(322-134)
Milli Tb. K.	Yd.Sb.	Reşat	(322-136)
Milli Tb. K.	---	Yenişehirizade M. Mazhar	(322-136)
Milli Tb. K.	---	Orancahı Osman	(322-136)
Milli Tb. K.	---	Beyovalı Ziya	(322-136)
14 ncü Süvari A.K.	Bnb.	Hacı Remzi (Yb.)	(322-136)
Milli Sancam Tb. K.	Yzb.	Arif (Bnb.)	(301)
188 nci A. 2 nci Tb. K.	Yzb.	Seyfettin	(322-136)
Akıncı Müfrezesi K.	---	Trilizade İsmail Bahri	(322-136)
Yaylaköy Milli Tb. K.	Bnb.	Mehmet Cemal (Alb.)	(354B-297)
Bursa Müfrezesi K.	Em.Bnb.	Hamit Ağa	(322-136)
SÖKE BÖLGESİ K.	Yzb.	Kemal (Tümğ. BALIKESİR)	(8-248)
Soma Milli A.K.	---	M. Emin Efendi (Şehit)	(286-177)
Soma Milli Tb. K.	---	İlyas Efendi	(322-136)
Kırkağaç Milli Tb. K.	---	Kasapoğlu Hüseyin	(322-136)
Gülbene Milli Tb. K.	---	İshakbeyzade Mustafa	(322-136)
188 nci P.A. 3 ncü Tb. K.	Yzb.	Ömer Nazım (Alb. AYBAY)	(301)
Gönen Milli Kuv. K.	Em. Yzb.	Esat (şehit oldu)	(263-201)
Milli Süvari Müfrezesi K.	---	Keçeci Hafız	(263-201)
Soma Bölgesi Topçu K.	Ütğm.	Ali Bedri (Yb. ATAŞER)	(301)
İVRİNDİ BÖLGESİ K.	Yzb.	Halit (Bnb. BAYRAK)	(264-142)
İvrindi Milli Alay K.	---	Hacı Niyazi (şehit)	(322-135)
İvrindi Milli Tb. K.	---	İvrindili Mehmet Çavuş	(322-135)
Karaca Milli Tb. K.	---	Midillili Ali	(322-135)
Nizami Tb. K.	Tğm.	Nazım	(322-135)
Süvari Müfrezesi K.	---	Ali Bey	(322-135)
AYVALIK BÖLGESİ K.	Yb.	Seyfullah (Alb.)	(264-142)
189 ncü P.A.K.	Yb.	Seyfullah (Alb.)	(262-193)
189 ncü P.A.K. Yrd.	Bnb.	Mehmet Muhlis (Yb. ÜSTÜN)	(301)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE****ADI VE SOYADI**

Ayvalık Milli A.K.	---	Pelitköylü Mehmet Cavit	(322-73)
Ayvalık Milli A. Subayı	Yzb.	Nafız (Bnb. BENLİ) (3)	(301)
Milli Tb. K.	---	Burhaniyeli Hacı Tali Bey	(322-135)
Milli Tb. K.	---	Armutovalı Ferit Bey	(322-135)
Milli Tb. K.	---	Burhaniyeli Ali Osman Ağa	(322-135)
Ayvalık Blg. Topçu K.	Ütgm.	Ahmet Sururi (Yzb.) (4)	(301)
Boşnak Müf. K.	---	Kazım Ağa	(322-135)
BANDIRMA BÖLGESİ			
190 ncı A.K.	Bnb.	Cemal	(301)
BİGA BÖLGE K.	Alb.	Avni (Tuğg. ZAIMLER)	(262-194)
24 ncü Tüm. 2 ncı P.A.K.	Yb.	Mehmet Emin (Tümg. YAZGAN)	(321-126)
Vardar Müfrezesi K.	---	Ali Bey	(322-126)
Nazillili İbrahim Müf.	---	Kara İbrahim Efe	(262-194)
Avdanlı Recep Çvş. Müf.	---	Recep Çavuş	(262-194)
İZMİR DOĞU CEPHESİ K.	Yb.	Aşır (Tümg. ATLI)	(7-S.85)
23 NCÜ TÜMEN K.	Yb.	Aşır (Tümg. ATLI)	(7.S.85)
MARMARA GÖLÜ	Bnb.	Şakir (Yb. ÖZSOYLU)	(262-226)
KUZEYİ BÖLGESİ K.			
159 ncu A.K. V.	Bnb.	Şükrü	(262-229)
Uşak Hücum Tb. K.	Yzb.	M. Hilmi (Alb. ÖZAYDIN)	(301)
MARMARA GÖLÜ	---	---	
GÜNEYİ BÖLGESİ K.			
Salihli Milli A. 1 ncı Tb.	Bnb.	Akif (Yb. DEKYAR)	(301)
SALİHLİ BÖLGESİ K. (68.A.)	Bnb.	Cevdet (Hafız Alb. BİLGE)	(262-227)
Salihli Milli A.K.	Bnb.	İzzet	(262-230)
68 ncı A. 1 ncı Tb. K.	Bnb.	İsmail Hakkı (Alb.)	(301)
68 ncı A. 3 ncü Tb. K.	Yzb.	Nakiyetin (Bnb.)	(301)
Kuşçubaşı Müfrezesi	---	Kuşçubaşı Eşref (Yb. SENCER)	(262-232)
KİRAZ (KELAS) BÖL. K.	Yzb.	Yusuf Ziya	(262-233)
Kelas Milli Tb.	Yzb.	Yusuf Ziya	(262-234)
Dinar Milli Müfrezesi	---	Murat Bey	(262-234)
İZMİR GÜNEY CEPHESİ K.	Alb.	Mehmet Şefik (Alb. AKER) (5)	(12-79)
57 ncı Tüm. K.	Alb.	Mehmet Şefik (Alb. AKER)	(12-79)
57 ncı Tüm. K.V.	Yb.	Mehmet Mazhar (Alb. BÜYÜKATAMAN)	(262-247)
BALYONBOLU BÖLG.K.	Yzb.	Mehmet Nuri (Alb.)	(301)
176 ncı P.A.K.	Yb.	Ali Galip (ÖZDALAY)	(262-250)
176 ncı A. 2 ncı Tb.K.	Yzb.	Reşat (13.7.1921'de şehit)	(301)
ADAGİDE BÖLGESİ K.	---	---	
135 ncı P.A: 1 ncı Tb. K.	Bnb.	Mehmet Avni (Alb. ARIDURU)	(301)
135 P.A. Mk.Tf.Bl.K.	Tgm.	Aziz (ŞOGEN) (şehit)	(264-145)
175 ncı P.A.K.	Bnb.	Mehmet Murat (Yb.)	(301)
176 ncı A. 1 ncı Tb.	Yzb.	İsmet (24.6.1920'de şehit)	(301)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
Milli Aydın Dağ. Tb.K.	---	---	
AYDIN BÖLGESİ K.	Bnb.	Mehmet Nazım (Alb. YÜCEL)	(262-247)
Milli Aydın A.K.	Ütğm.	Zekai	(262-247)
Milli Menderes A.K.	Yzb.	Nuri (Alb.)	(262-247)
175 nci A. 2 nci Tb.	Bnb.	Saip	(264-83)
Topçu Tb.K.	---	---	
KOÇARLI BÖLGESİ K.	---	---	
Koçarlı Milli Müfrezesi	---	---	
SÖKE BÖLGESİ K.	Bnb.	Saip	(262-244)
Söke Milli Müfrezesi	---	Cafer Efe (Giritli Caferaki)	(297-151)
KUŞADASI BÖLGESİ K.	---	Mahmut Esat (BOZKURT)	(262-244)

Açıklamalar:

1. MİLN HATTI; AYVALIK-SOMA-AKHİSAR-SALİHLİ-AYDIN-KUŞADASI'ndan geçen hattır. Yunanlılar Haziran 1919'a kadar, bu hatta kadar olan bölgeyi işgal ettiler. 22 Haziran 1920'de bu hattan ileri harekâta başlayarak; 8 Temmuz 1920'de Bursa'yı, 26 Ağustos 1920'de Uşak ve Nazilli'yi işgal ettiler. Yunanlıların bu ileri harekâtı ile koordineli olarak İngilizler, 25 Haziran 1920'de Mudanya'ya, 2 Temmuz 1920'de Bandırma'ya asker çıkardılar.

2. Celal BAYAR, İttihat ve Terakki Cemiyetinin İzmir kâtibi olması nedeniyle, İstanbul Hükümetince tutuklanma tehlikesi belirince, Aydın civarına kaçtı ve Demirci Efe ile buluşarak Galip Hoca namı ile çalışmalarını sürdürdü. Son Meclisi Mebusan'a Saruhan mebusu olarak katıldı ve bölgeden ayrıldı.

3. Yzb. Nafiz, 2 Temmuz'da esir düştü.

4. Ütğm. Sururi, 2 Temmuz 1920'de Anzavur eşkiyası tarafından esir edildi ve Yunanistan'a gönderildi.

5. 17 Temmuz 1920'de, yerine Yb. H. Nazmi (Korg. SOLOK) getirildi.

8 TEMMUZ 1920 BURSA SAVUNMASI VE İŞGALİ (1) (3)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
20 NCİ KOLORDU KOMUTANI	Alb.	Bekir Sami (Alb. GÜNSAV) (2)	(12-108)
20 ncı Kor.Kurmayı	Bnb.	Hüseyin Rahmi (Alb. APAK)	2-193)
20 ncı Kor. K. Emir Sb.	Yzb.	Selahattin (YURDOĞLU)	(2-201)
56 NCİ TÜMEN K.	Yb.	H. Nazmi (Korg. SOLOK)	(12-95)
56 ncı Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	Kurtcebe (Org. NOYAN)	(3-18)
56 ncı Tüm. Hrk.Şb.Md.	Yzb.	Vehbi (Bnb. BİLİMER)	(301)
56 ncı Tüm. Kh. Sb.	Ütgm.	Vefik (Alb. OMAV)	(301)
2 ncı A.K.	Yb.	Mehmet Emin (Tümg. YAZGAN)	(12-49)
173 ncü A.K.	Yb.	Mehmet Kazım (Kd. Alb.)	(245A-107)
1 ncı Tb.K.	Bnb.	İshak Kemal (Yb.)	(301)
2 ncı Tb.K.	Yzb.	Halis	(245A-168)
3 ncü Tb.K.	Yzb.	Kemalettin (Yb.)	(301)
174 ncü A.K.	Bnb.	Şevki (Tuğb. SAVAŞCI)	(301)
1 ncı Tb. K.	Bnb.	Sefer (Tuğb. ÇETİNTAŞ)	(301)
2 ncı Tb. K.	Bnb.	Münir (Bnb.)	(301)
3 ncü Tb. K.	Bnb.	Hasan Kazım	(301)
56 ncı Top.A.K.	Bnb.	Mehmet Sadık (Alb.)	(354A-426)

Açıklamalar:

1. Yunan ordusu, yaklaşık 20.000 mevcuduyla, 2500 mevcutlu 56 ncı Tümenin zayıf mukavemeti karşısında, 8 Temmuz 1920 günü, Bursa'yı işgal etti. Böylece Bursa, Orhan Bey'in ele geçirmesinden 637 yıl sonra, düşman işgaline maruz kaldı.

2. Bursa'nın işgali üzerine Meclis bütün sorumluluğu, eski 56 ncı Tüm. K. ve bir haftalık 20 ncı Kor. K. olan Alb. Bekir Sami'nin üzerine yükledi ve Kuvayı Milliye'nin kurulmasında Kuzey-Batı Anadolu'da büyük emekleri geçmiş olan Alb. Sami, 14 Temmuz 1920'de T.B.M.M.'nin isteğiyle emekliye sevk edildi.

3. Bursa'nın işgali dolayısıyla T.B.M.M. Kürsüsüne 10 Temmuz 1920'de kara örtü serildi.

EKİM 1920'DE BATI CEPHESİ KOMUTANLIĞI VE GEDİZ TÜRK TAARRUZU (24 EKİM 1920) (1)

MAKAM/BİRLİK

BATI CEPHESİ KOMUTANI

Batu Cephesi K.Yrd.

Batu Cephesi Kur. Bşk.

Batu Cephesi Kur.Bşk.Yrd.

Batu Cephesi Hrk. Ş.Md.

Batu Cephesi İsth.Ş.Md.

Batu Cephesi Topçu K.

ERTUĞRUL GRUBU K. (3)

Ertuğrul Gr. Kur.Bşk.

Ertuğrul Gr.Hrk.Ş.Md.

61 NCİ TÜMEN K.

61 nci Tüm.Kur.Bşk.

61 nci Tüm. Lv. Bşk.

61nci Tüm.Baştabibi

61 nci Tüm. Emir Sb.

189 ncu A.K.

174 ncü A.K.

190 ncı A.K.

159 ncu A.K.

Gökbayrak Tb.

Milli Süvari A.K.

Vardar Muf.K.

Yörük Mustafa Muf.K.

Top. A.K.

11 NCİ TÜMEN K.

11 nci Tüm. Kur. Bşk.

70 ncı A.K.

126 ncı A.K.

127 ncı A.K.

Top. A.K.

24 NCÜ TÜMEN K.

24 ncü Tüm. Kur. Bşk.

1 ncı A.K.

32 ncı A.K.

143 ncü A.K.

143 ncü A.K.

Top. A.K.

GEYVE VE HAVALİSİ K.

2 ncı A.K.

Fatih Tb. K.

Osmancık Tb. K.

RÜTBE ADI VE SOYADI

Tuğg. Ali Fuat Paşa (Korg. CEBESÖY) (2) (12-154)

Tuğg. Kazım Paşa (Korg. İNANÇ) (286-438)

Bnb. Saffet (Alb. ARIKAN) (2-206)

Bnb. Muzaffer (Org. ERGÜDER) (286-489)

Bnb. Tevfik (Alb. BIYIKLIOĞLU) (8-234)

Bnb. Baki (Korg. VANDEMİR) (4-33)

Alb. Halit Galip (Tümg. TEKAK) (286-490)

Alb. Kazım (Org. ÖZALP) (2-211)

Bnb. Ahmet Derviş (Korg.) (266-L.1)

Yzb. Ali Hamit (Tuğg. DOĞRUER) (354B-478)

Yb. İzzettin (Org. ÇALIŞLAR) (1-267)

Bnb. Tahsin (Yb.) (266-L.1)

Bnb. Cemal (354-331)

Bnb. Dr. Şükrü (354-311)

Ütgm.. Behçet (Korg. TÜRKMEN) (4-6)

Bnb. Mehmet Avni (Alb. ARIDURU) (414-57)

Bnb. Şevki (Tuğb. SAVAŞCI) (302-8)

Bnb. Ahmet Nazım (Yb. ÖNEY) (354A-203)

Bnb. Arap Sait (Yb.) (302-4)

Ütgm. Dağıstanlı Cemal (287-203)

--- Kırşehirli Rıza Bey (321-160)

--- Ali Bey (321-160)

--- Yörük Mustafa (321-160)

Bnb. Kazım (Alb. BAKIROĞLU) (414-4)

Yb. Arif (Ayıcı - Alb.) (264-155)

Bnb. Hüseyin Rahmi (Alb. APAK) (2-202)

Yb. Hafız Halit (Tuğb. UZEL) (2-205)

Yb. İsmail Rüştü (Alb. ALAGÜR) (354A-49)

Bnb. Osman Nuri (Bnb. TOROS) (61-Ek)

Bnb. Eyüp Sabri (Alb.) (301)

Yb. Atuf (Yb. ATEŞDAĞLI) (286-490)

Yzb. Cemil (266-L.1)

Yb. Nuri (81-Ek)

Yb. Mümtaz (Tuğb. KAYNAK) (301)

Bnb. Mehmet Şerif (4) (262-328)

Bnb. Refet (266-82)

Bnb. Mehmet Sabri (301)

Bnb. Ali Niyazi (Bnb.) (266-35)

Bnb. Ali Niyazi (Bnb.) (266-35)

--- Metozade Hüseyin (266-35)

Yzb. Ali Rıza (266-35)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

Sapanca Müf. K.	Yzb.	Yusuf	(266-35)
Hacı Hamza Müf.K.	---	Hacı Hamza	(266-35)
Mehmet A. Müf. K.	---	Mehmet Abdüllatif	(266-35)
Arnavut Kazım Müf. K.	---	Kazım	(266-35)
Ziver Bey Müf. K.	---	Ziver	(266-50)
Mustafa Çvş. Müf.K.	---	Mustafa	(266-50)
BİRİNCİ KUYEİ SEY. K.	---	Çerkez Ethem	(264-155)
Birinci Kuvvei Sey. K. V.	Yzb.	Tevfik	(302-23)
Birinci Kuvvei Sey.Kur.Bşk.	Yzb.	Halil	(8-243)
159 ncu A.K. (5)	Bnb.	Arap Sait (Yb.)	(302-8)
Kuşçubaşı Eşref Müfrezesi			(1-265)
Sarı Mehmet Müfrezesi			(266-L. 1)
Halit Müfrezesi			(266-L. 1)
Alaca Müfrezesi			(266-L. 1)
Hamza Kaptan Müfrezesi			(263-44)
Arif Kaptan Müfrezesi			(266-L. 1)
Kaplan Naci Müfrezesi			(263-44)
Tahsin Müfrezesi			(266-L. 1)
Pehlivan Ağa Müfrezesi			(1-284)
Makedonya Müfrezesi	---	İsmet Bey	(414-24)
Kamil Çavuş Müfrezesi			(266-L. 1)
Manyaslı Şevket Müfrezesi			(266-L. 1)
Recep Kaptan Müfrezesi			(266-L. 1)
Bolşevik Tb.	---	Recep Bey	(302-28)
Dr. Fazıl Müfrezesi			(264-15)
12 NCİ KOLORDU K.	Alb.	Fahrettin (Org. ALTAY)	(12-103)
12 nci Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Yusuf Ziya (Çakal) (Tüm. EKİNCİ)	(266-L. 1)
12 nci Kor.Kur. Bşk. V.	Bnb.	Filibeli Rüştü (Korg. AKIN)	(4-29)
12 nci Kor.K.Emir Sb.	Ütg.m.	Fevzi (UÇANER)	(3-88)
12 nci Kor.Kh.Sb.	Ütg.m.	M. Nurettin (Alb. ALTUĞ)	(301)
12 nci Kor.Hrk.Ş.Md.	Yzb.	Dursun (Alb. ATATUÇ)	(301)
12 nci Kor. Top. K.	Yb.	Osman Nuri (Alb.)	(354A-424)
23 NCÜ TÜMEN K.	Yb.	Osman (Kasap – Alb.) (7)	(263-45)
23 NCÜ TÜMEN K. V.	Bnb.	Ömer Halis (Korg. BIYIKTAY)	(286-491)
23 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Şemsettin Tahir (Korg. TANER)	(263-45)
23 ncü Tüm.Hrk.Ş.Md.	Yzb.	Cemal (Alb. AKDOĞU)	(301)
31 nci A.K. (6)			
68 nci A.K.	Bnb.	Hafız Cevdet (Alb. BİLGE)	(301)
69 ncu A.K.	Yb.	Mehmet Ali (Alb.)	(301)
Top. A.K.	Yb.	İsmail Hakkı (Alb. METE)	(301)
57 NCİ TÜMEN K.	Yb.	H. Nazmi (Korg. SOLOK)	(12-95)
57 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Kurtcebe (Org. NOYAN)	(3-18)
57 nci Tüm.Hrk.Ş.Md.	Yzb.	Vehbi (Bnb. BİLİMER)	(301)
37 nci A.K.	Yb.	Ethem Necdet	(301)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

39 ncu A.K.	Bnb.	Mehmet Saip (Bnb.)	(301)
Denizli Milli A.K.	---	---	
Topçu A.K.	Bnb.	Hakkı (Alb. AYTUNA)	(263-46)
12 nci Kor. Sv. Müf. K.	Yzb.	Şerif (Alb. GÜRALP)	(354B-509)
MÜR. (8 NCI) TÜMEN K.	Yb.	Mehmet Sabri (Tümg. ERÇETİN)	(1-262)
131 nci A.K.	Bnb.	Ahmet Hakkı (Tümg. ÖZGENER)	(301)
135 nci A. K.	Yb.	Ahmet Müfit (Yb. ÖZDEŞ)	(26-Ek)
Top.A.K.	Yb.	Mehmet Zekeriya (Alb. AKGÜN)	(26-Ek)

Açıklamalar:

1. Gediz taarruzuna Ali Fuat Paşanın emrinde olmak üzere, Ertuğrul Grubu (61 nci ve 11 nci Tümen) ile Çerkez Ethem Kuvvetleri katıldı. Gediz, Türk taarruzları sonucunda Yunanlıların çekilmesi üzerine geri alındı ise de Yunanlılar tarafından 31 Ekim'de tekrar işgal edildi.

2. Ali Fuat Paşa, Gediz taarruzundan sonra Bakanlar Kurulu kararı ile (9 Kasım 1920) Moskova büyükelçiliğine atandı. Batı cephesi Batı ve Güney olarak, ikiye bölünmek suretiyle Batı Cephesi K.lığına Alb. İsmet (İNÖNÜ), Güney Cephesi K.lığına Alb. Refet (BELE) atandılar.

3. 26 Kasım 1920'de Ertuğrul Grubu K.lığı kaldırıldı.

4. Bnb. Mehmet Şerif, 25 Ekim 1920'de İnegöl batısında şehit oldu.

5. 61 nci Tümen Kuruluşunda bulunan 159 ncu A. bu taarruz için Çerkez Ethem emrine verildi.

6. Gediz taarruzunu açıklayan bazı eserlerde 23 ncü Tümen kuruluşunda 31 nci Alay gösterilmekteyse de bu alay; Ankara Komutanlığı emrinde olarak; 14 Nisan 1337 (1921)'de Ankara'da teşkil edildi ve bu muharebeye katılmadı.

7. Yb. Osman, 4 Ekim 1920'de Konya İsyânını bastırmak üzere bölgeden ayrılmıştır.

BİRİNCİ İNÖNÜ MUHAREBESİ

Çerkez Ethem'in isyan etmesi üzerine İNÖNÜ mevziinden 11 nci ve 61 nci Tümenler isyanın bastırılması için Kütahya bölgesine alınmıştı. (Ayaklanmalar bölümüne bakınız.) Bursa bölgesinde bulunan Yunan 3 ncü Kolordusu, Çerkez Ethem'in isyanından faydalanarak stratejik önemi büyük olan ESKİ-ŞEHİR bölgesini ele geçirmek için iki tümeni ile dört koldan Bursa'dan Eskişehir istikametine taarruza başladı.

6 Ocak sabahı düşman taarruzları karşısında sadece 24 ncü Tümenle 11 nci Tümenin 126 ncı Alayı bulunuyordu. Bu kuvvetler 9 Ocak akşamına kadar, ilerleyen düşmanla oyalama muharebeleri yaparak Bursa doğusundan Söğüt-Bozüyük bölgesine çekildiler. 24 ncü Tümen Söğüt üzerinden geri çekilerek 9 Ocak akşamı geç vakit GÜNDÜZBEY bölgesine geldi.

126 ncı Alay Bozüyük güneyinde düşmana karşı savunmaya geçtiyse de üstün Kuvvetler karşısında Akpınar kuzeyine çekildi.

Düşmanın kuvvetli bir kolunun ilerlediği Mezit – Karaağaç - Kovalca yolunda hiçbir kuvvetimiz yoktu. Bursa'dan ilerleyen düşman İnönü - Çukurhisar kısa yolundan Eskişehir'e ulaşacaktı.

Ankara'dan İnönü'ye gönderilen 58 nci Alay'ın bir taburu 9 Ocak akşamı Yunan'ın bu kuvvetli koluna karşı Karaağaç'ta savunmaya geçti. Fakat düşmanın üstün tazyiki karşısında Kovalca üzerine çekildi. 58 nci Alay ve Kütahya'dan bu akşam gelen 11 nci Tümen Kovalca güney sırtlarını, 4 ncü Tümenin diğer kuvvetleri de trenle Ankara'dan yetişerek Kovalca'nın kuzey sırtlarını tuttular. Bozüyük'ten çekilen 126 ncı Alay ve hücum taburu da 4 ncü Tümen emrine girdiler. Böylece Akpınar kuzeyine kadar demiryolunu düşmana kapamak üzere bir savunma cephesi meydana geldi. Ve düşmanın çok kuvvetli kuşatma koluna karşı bir cephe teşkil edilmiş oldu.

10 Ocak 1921 Günü :

Bu sabah 24 ncü Tümen 142 ncü Alayı ile METRİS Tepe'yi, 32 ncı Alayı ile Metris Tepe güneyinden Demiryolu dirseğine kadar olan cepheyi tutacaktı. 143 ncü Alay Gündüzbey'den hareketle Metris Tepe'ye yaklaşmıştı.

Fakat Karaköy-Bozüyük yolundan ilerleyen düşmanın bir kolu, daha erkenden ve havanın da çok sisli olmasından yararlanarak bu tepeye gelmişti.

143 ncü Alay, bu düşmanı kendi kıtalarımız zannederek tepeye doğru ilerlemesine devam etti ve çok yaklaştı. Birdenbire şiddetli ateşe uğradı ve erler dağıldı. Demiryoluna doğru ilerlemekte olan 32 nci Alay da bu durumu gördü ve o da dağıldı. 143 ncü Alay Rızapaşa'da, 32 nci Alay da Poyra'da toplanabildi. 2 nci Alay daha geride ihtiyatta kaldı. Düşman bu suretle METRİS Tepe ile Demiryolu dirseği arasındaki bölgeyi ele geçirdi. Düşmanın sağ kolu da sabahleyin yine sisten istifade ederek 4 ncü ve 11 nci Tümen cephelerine yanaştı ve sis kalkınca şiddetle taarruza başladı. Düşmanın demiryolu dirseği-Metris Tepe hattını ele geçiren kuvvetleri Akpınar kuzeyinden İnönü istasyonu istikametinde 4 ncü Tümenin kuzey yanını kuşatmak üzere taarruza başladılar ve ilerlediler.

İNÖNÜ mevziine taarruz eden 7 nci Yunan Tümeninin sağ kolu 4 ve 11 nci Tümenlere, sol kolu ise 24 ncü Tümen cephesine taarruz ediyordu. Yunan 10 ncu Tümeni ise Bilecik-Pamucak derbendi hattında durmuş ve bu taarruza katılmamıştı. 4 ncü ve 11 nci Tümenler Akpınar-Kovalca hattında kahramanca savundular ve düşman taarruzlarını kırdılar. Ancak Akpınar kuzeyinden İnönü İstasyonu ve Poyra istikametine taarruz eden Yunan sol kolu POYRA'ya taarruza geçti ve 24 ncü Tümenin boş bıraktığı Poyra'yı aldı. İnönü İstasyonunu da düşman ele geçirmek üzereydi. Bu durumda 4 ncü ve 11 nci Tümenlerin doğudan kuşatılma tehlikesi ortaya çıktı. Bulunulan hatta savunma imkânsızlaşmıştı. Düşman tarafından kuşatılıp imha edilmekten kurtulmak için geri çekilmek şart olmuştu. Bunun üzerine Cephe Komutanı saat 15:00'de; 24 ncü Tümenin Beşkardeş Dağı ile demiryolu arasına, 11 nci Tümenin Oklubalı mevziine çekilerek savunmalarını, 4 ncü Tümenin de Kaynarca'da ihtiyatta kalmasını emretti. Birlikler emredilen hatta başarı ile çekildiler. Aynı akşam Yunan komutanı da bu muharebede uğradığı kayıplar dolayısıyla ve Kütahya üzerinden gerisine doğru ilerleyen Türk kıtalarının taarruzundan ve imha edilmekten kurtulmak için çekilmeye karar verdi, 11 Ocak'ın ilk saatlerinden itibaren çekilmeye başladı.

Yunanlıların çekildiğini Batı Cephesi Komutanlığı ancak o gün saat 15:00'te öğrenebildi. Düşmanın takibi için kuvvet gönderildiyse de geç kalındığı için düşmana etkili olunamadı. Ancak zafer Türk Ordusunun idi. Düşman üstün kuvvetine rağmen zayıf kuvvetlerimizle tutulan ikinci mevzimize (Beşkardeş-Zemzemiye-Oklubalı mevzii) taarruz etmeye cesaret edememiş ve Bursa'ya, İNÖNÜ Muharebeleri öncesinde bulunduğu yere kadar geri çekilmek zorunda kalmıştı. Bu zaferin önemini Ulu Önder ATATÜRK şöyle ifade ediyor:

“....*Yeni Türkiye Devletinin küçük, fakat Milli mefkureli (ülkölü) genç ordusu, en dar bir hesapla üç kat üstün düşmanı İnönü Meydan Muharebesinde mağlup etti. Strateji sanatının en nazik icabatını isabetle uyguladı. İç hatların kullanılmasında harp tarihine parlak bir misal yazdı....*”(*)

...*Birinci İnönü Zaferi; İkinci İnönü Zaferi'nin, Sakarya melhame-i kübrasının (kan deryası) en nihayet Türk vatanının; Türk istiklâlinin ilk zafer müjdecisi olmuştur. Bu sebeple Birinci İnönü Meydan Muharebesini kazanan Türk Ordusu'nun bütün mensupları, cihan tarihinde unutulmaz şanlı bir menkûbe sahibi olarak ebedîyen yaşayacaklardır.*

Bu münasebetle Türk Ordusu gazilerini hürmet ve minnetle yad ederim. Ve şehidamızın aziz ruhlarına taksidatımı, takdim eylerim”(**)

(*) Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, C. III, s nci Baskı, Ankara 1961, s. 73.

(**) Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, C. II, 2 nci Baskı, 1959, s. 206

BİRİNCİ İNÖNÜ MUHAREBESİ (6-11 OCAK 1921) (1)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
BÜYÜK MİLLET MEC. BŞK.	---	Mustafa Kemal (Mrş. ATATÜRK)	
GENEL KURMAY BŞK.V.	Tümg.	Fevzi Paşa (Mrş. ÇAKMAK)	(12-55)
Gnkur. 2 nci Bşk.	Alb.	Sedat (Korg. DOĞRUER)	(412-317)
Gnkur. Hrk. Ş. Md.	Bnb.	Salih (Org. OMURTAĞ)	(270-548)
Gnkur.İsth.Ş.Md.	Yb.	Reşat (Alb. ATAKAN)	(412-318)
Gnkur.Menzil ve İk.Ş.Md.	Bnb.	Ahmet Fatih (Alb. ŞİMŞEK)	(412-318)
Gnkur. Personel Ş.Md.	Yb.	Rasim	(412-319)
Gnkur. Demiryolu Ş.Md.	Bnb.	Mustafa Fazıl (Tümg. AYKUT)	(412-319)
Gnkur. Topçu Müf.	Alb.	Mehmet Emin (Tuğg.)	(412-319)
Gnkur.Bşk. Başyaveri	Bnb.	İ. Şükrü (Bnb. SÖKMENSÜER)	(412-317)
BATI CEPHESİ KOMUTANI	Alb.	İsmet (Org. İNÖNÜ)	(266-99)
Batı Cephesi Kur.Bşk.	Bnb.	Muzaffer (Org. ERGÜDER)	(3-3)
Batı Cephesi Hrk.Ş.Md.	Bnb.	Tevfik (Alb. BİYİKLİOĞLU)	(8-234)
Batı Cephesi İsth.Ş.Md.	Bnb.	Baki (Korg. VANDERİMİR)	(4-33)
Batı Cephesi Kh.Kur.	Yzb.	Asım (Org. TINAZTEPE)	(1-281)
Batı Cephesi Kh.Kur.	Yzb.	Cevdet Kerim (Bnb. İNCEDAYI)	(296-68)
Batı Cephesi Kh.Kur	Yzb.	Hasan Fehmi (Org. ATAKAN)	(3-25)
Batı Cephesi Kh.Sv.Müf.K.	Yzb.	Kemal (Tümg. BALIKESİR)	(276-31)
Batı Cephesi Top Müfettişi	Alb.	Halit Galip (Tümg. TEKAK)	(301)
Batı Cephesi Levazım Reisi	Bnb.	Konyalı Tahsin	(2-215)
24 NCÜ TÜMEN K.	Yb.	Atuf (Yb. ATEŞDAĞLI)	(12-97)
24 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Cemil	(266-98)
24 ncü Tüm. P.K.	Bnb.	Mehmet Şevki (Tuğg. DOĞAN)	(7-S.96)
143 ncü P.A.K.	Bnb.	Ahmet Rafet (Yb. TANSU)	(40-Ek)
1 nci Tb. K.	Bnb.	O. Rauf (Alb. EBKÖY)	(301)
2 nci Tb. K.	Yzb.	Feridun (Bnb.)	(301)
3 ncü Tb. K.	Yzb.	Rıfat (Alb. ÇULPAN)	(301)
32 nci P.A.K.	Bnb.	İsmail Hakkı (Yb.)	(96-Ek)
1 nci Tb. K.	Yzb.	Mehmet Rasim (Bnb.)	(301)
2 nci Tb.K.	Yzb.	Beşir	(96-Ek)
3 ncü Tb. K.	Bnb.	İ. Hakkı (Alb. ÖNGEL)	(301)
Top. A.K.	Bnb.	Mehmet Sabri	(301)
11 NCİ TÜMEN K. (2)	Yb.	Arif (Ayıcı-Alb.)	(12-151)
11 nci Tüm. Hrk.Ş.Md.	Bnb.	Ali Fehmi (Yb. DOĞRUSÖZ)	(301)
126 ncı P.A.K.	Yb.	İsmail Rüştü (Alb. ALAGÜR)	(266-93)
126 ncı P.A.K. Yrd.	Bnb.	Hüseyin Avni (Bnb.)	(115-Ek)
1 nci Tb. K.	Bnb.	Mehmet Şükrü (3)	(115-Ek)
2 nci Tb. K.	Bnb.	Adil	(115-Ek)
3 ncü Tb. K.	Bnb.	Hasan Hilmi	(115-Ek)
127 ncı P.A.K.	Bnb.	Osman Nuri (Bnb. TOROS)	(61-Ek)
187 ncı P.A.K. Yrd.	Bnb.	Salim Nuri (Bnb. GÜREL)	(301)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
1 nci Tb. K.	Bnb.	Recai (Bnb.)	(301)
2 nci Tb.K.	Bnb.	Mehmet (Bnb.)	(301)
3 ncü Tb. K.	Bnb.	Asım (Bnb.)	(301)
70 nci P.A.K.	Yb.	Hafız Halit (Tuğb. UZEL)	(301)
1 nci Tb. K.	Yzb.	İsmet (Bnb.) (4)	(301)
2 nci Tb. K.	Bnb.	Yusuf Nazım (Yb.)	(301)
3 ncü Tb. K.	Yzb.	Asım (Yb.)	(301)
Top. A.K.	Bnb.	Eyüp Sabri (Alb.)	(301)
4 NCÜ TÜMEN K.	Bnb.	Mehmet Nazım (Alb. YÜCEL) (5)	(259-155)
4 ncü Tüm. Kur.	Yzb.	Şerafettin (Bnb. KARACAN)	(8-246)
58 nci P.A.K.	Bnb.	Mehmet Rüştü (Alb. TANK) (6)	(299-62)
58 nci P.A.K.V.	Bnb.	İsmail Hakkı (Tuğb. ALPAN)	(299-62)
1 nci Tb. K.	Bnb.	Nusret (Tuğb. ERKAN)	(299-58)
2 nci Tb. K.	Bnb.	İsmail Hakkı (Tuğb. ALPAN)	(299-62)
3 ncü Tb. K.	Bnb.	Kamil (Tümg. BAŞAKÇI)	(299-61)
132 nci P.A.K.	Bnb.	Yusuf Ziya (Bnb.)	(299-69)
1 nci Tb. K.	---	---	
2 nci Tb. K.	Bnb.	Tevfik (Yb.)	(301)
3 ncü Tb. K.	Bnb.	Abdülhalim (Yb.)	(301)
174 ncü P.A.K.	Bnb.	Şevki (Tuğb. SAVAŞÇI)	(299-71)
1 nci Tb. K.	Bnb.	Sefer (Tuğb. ÇETİNTAŞ)	(301)
2 nci Tb. K.	Bnb.	Mehmet Halis (7)	(302-3)
3 ncü Tb. K.	Yzb.	Mehmet (Yb.)	(301)
GEYVE VE HAVALİSİ K.	Bnb.	Ali Niyazi (Bnb.)	(323-9)
2 nci P.A.K.	Bnb.	Ali Niyazi (Bnb.)	(323-9)
1 nci Tb. K.	Yzb.	Hüsametdin	(323-9)
2 nci Tb. K.	Yzb.	Ali Rıza	(323-9)
3 ncü Tb. K.	Yzb.	Şükrü	(323-9)
Gökbayrak Tb.K.	Ütg. m.	Dağıstanlı Cemal	(287-203)

Açıklamalar:

1. Birinci İNÖNÜ Muharebesinden önce, Batı ve Güney Cephesi Birliklerinin büyük kısmı, asi Çerkez Ethem Kuvvetlerinin tenkiline görevlendirilmişti. Yunanlıların 6 Ocak 1921'de taarruza başlamaları üzerine, tenkil harekâtına ara verildi ve birlikler cephelerine sevk edildi. Birinci İNÖNÜ Muharebesinde Yunan taarruzları püskürtüldükten sonra Ethem Kuvvetlerinin tenkiline devam edildi. (İstiklal Harbinde Ayaklanmalar bölümüne bakınız.)

2. 11 nci Tümen, Tenkil Harekâtına ara verilmesi üzerine Gediz Bölgesinden İNÖNÜ Bölgesine getirildi. (126 ncı P. Alayı İnönü Bölgesinde bulunmaktaydı.

3. Bnb. Mehmet Şükrü yaralandı ve esir düştü.
4. Yzb. İsmet, Eskişehir-Kütahya Muharebelerinde, 18 Temmuz 1921'de ağır yaralandı ve 10 Ağustos 1921'de şehit olarak vefat etti.
5. Eskişehir-Kütahya Muharebelerinde 4 ncü Tüm. K. iken şehit oldu. (15 Temmuz 1921)
6. 58 nci A.K. Bnb. Rüştü, bu muharebelerde yaralandı, yerine 2 nci Tb. K. vekâlet etti.
7. Bnb. Mehmet Halis, İkinci İnönü Muharebesinde, 28 Mart 1921'de KANLITEPE'de şehit oldu.

İKİNCİ İNÖNÜ MUHAREBESİ

Birinci İnönü Muharebesinde mağlup olarak Bursa bölgesine çekilen Yunan kuvvetleri bu mağlubiyetin acısını çıkarmak için Birinci İnönü Muharebesinden 2 ay 13 gün sonra iki misli üstün kuvvetlerle 23 Mart 1921’de İnönü Mevziine doğru tekrar ileri harekete geçtiler. Bu taarruzun siyasi amacı Londra Konferansı maddelerini Milli Hükümete zorla kabul ettirmektir. Yunanlılar bu taarruzda İnönü mevzinin güney kısmına 7 nci ve kuzey kanat istikametine de kuşatmanın temini maksadı ile 10 ncu ve 3 ncü tümenlerini yönelttiler. Düşman İnönü mevziine üç tümenle yürürken 23 Mart 1921’de iki tümenle Uşak’tan DÜMLUPINAR mevziindeki kuvvetlerimize taarruza geçti.

Kesin sonucun İnönü’nde alınacağını anlayan ve bu mevziin stratejik önemini kavrayan Türk Komutanlığı, güneyde AFYON istikametini zayıf kuvvetlerle tutmayı ve düşmanı bu bölgede oyalamaya karar verdi.

Ve bu cepheden İNÖNÜ cephesine evvelâ iki piyade bir süvari ve sonra da bir piyade tümeni daha kaydirdi.

Düşman, DÜMLUPINAR’daki zayıf kuvvetlerimize taarruz etti. Bu kuvvetler düşmanı oyalayarak Afyon istikametine çekildi. Bu suretle bu cephede düşmanın iki tümeni bağlanmış ve İnönü mevziindeki muharebelere müdahalesine imkân verilmemiş ve ayrıca dört tümenlik bir kuvvet buradan İnönü’ye kaydırılmıştır. İnönü’nde, kuzey kanattaki düşman, sıklet merkezinin karşısında açık bir yan ararken kuvvetli tutulmuş bir mevzi buldu. Kuşatma plânının akamete uğradığını gören düşman, taktik alanında bir başarı temin etmek maksadı ile mevzilerimize taarruza başladı. Yedi günlük muharebe neticesinde mevziin kuzey ve güney yanından bazı tepeler düşman eline geçtiyse de yurt toprağının her karışını akıl almaz bir kahramanlıkla ve “süngü ve bomba yerine dipçik ve taş kullanarak” müdafaa eden Türk eri ve subayı karşısında, düşman, 1 Nisan 1921’de mağlup olarak tekrar geri çekilmek mecburiyetinde kaldı.

Yedi günlük kanlı muharebenin bilânçosu, Türklere bir zafer, Yunanlılara pek çok zayıat ve mağlubiyet ve kendi koruyucuları olan devletlere de ummadıkları bir düş kırıklığı yarattı.

İKİNCİ İNÖNÜ MUHAREBESİ (23 MART - 4 NİSAN 1921)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBESİ	ADI VE SOYADI	
BÜYÜK MİLLET MEC. BŞK.	---	Mustafa Kemal (ATATÜRK)	
GENEL KURMAY BAŞ. V.	Tümğ.	Fevzi Paşa (Mrş. ÇAKMAK) (1)	(12-55)
Genel Kurmay Hrk.Ş.Md.	Yb.	Salih (Org. OMURTAK)	(270-540)
BATI CEPHESİ K. -GENKUR.BŞK.	Tuğğ.	İsmet Paşa (Org. İNÖNÜ)	(15-443)
Batı Cephesi Kur.Bşk.	Yb.	Naci (Korg. TINAZ)	(8-219)
Batı Cephesi Kur. 2. Bşk.	Yb.	Hüseyin Hüsnü (Korg. KILKIŞ)	(354A-408)
Batı Cephesi Hrk.Ş.Md.	Bnb.	Recep Ferdi (Tümğ. SÜALP)	(8-243)
Batı Cephesi Sv. Müfrez K.	Yzb.	Kemal (Tümğ. BALIKESİR)	(276-37)
1 NCİ TÜMEN K.	Yb.(Alb.)	Kemalettin Sami (Korg. GÖKÇEN) (6)	(7-S.93)
1 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Ahmet Fuat (Alb. BULCA)	(12-160)
1 nci Tüm.İsth.Ş.Md.	Yzb.	Abdullah (Alb. TEZCAN)	(301)
1 nci Tüm. P.K.	Bnb.	Osman Zati (Tümğ. KORAL)	(12-209)
3 ncü P.A.K.	Yb.	Salih (Tümğ. AVGIN)	(301)
4 ncü P.A.K.	Yb.	Basalet (GEREDE)	(33-Ek)
5 nci P.A.K.	Yb.	Osman Arif (Alb. ERTÜRK)	(301)
Top. A.K.	Bnb.	Mehmet İzzet (Alb.)	(301)
Bt K.	Tğm.	Cemal (Org. GÜRSEL) (2)	(3-60)
Hücum Tb. K.	Bnb.	İ. Hakkı (Yb.)	(301)
11 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Mehmet Arif (Ayıcı - Alb.)	(304-30)
11 nci Tüm.Hrk.Ş.Sb.	Bnb.	Ali Fehmi (Yb. DOĞRUSÖZ)	(301)
11 nci Tüm. P.K.	Yb.	Mehmet Sıtkı (Tümğ. ÜKE)	(12-101)
70 nci A.K.	Yb.	Hafız Halit (Tuğb. UZEL)	(2-205)
126 ncı A.K.	Yb.	İsmail Rüştü (Alb. ALAGÜR)	(61-Ek)
126 ncı A.K. Yrd.	Bnb.	Hüseyin Avni (Bnb.)	(301)
127 nci A.K.	Bnb.	Osman Nuri (Tümğ. TUFAN)	(61-Ek)
127 nci A.K. Yrd.	Bnb.	Salim Nuri (Bnb. GÜREL)	(301)
Top. A.K.	Bnb.	Eyüp Sabri (Alb.)	(301)
24 NCÜ TÜMEN K.	Yb.	Mehmet Hulusi (Alb. CONK)	(304-53)
24 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Ekrem (Bnb. RİZE)	(349-179)
24 ncü Tüm.P.K.	Yb.	Mustafa Münip (Alb. UZSOY)	(12-41)
32 nci A.K.	Bnb.	Ömer Şevki (Bnb.)	(301)
143 ncü A.K.	Bnb.	Ahmet Rafet (Yb. TANSU)	(40-Ek)
Top. A.K.	Bnb.	Mehmet Naim (Alb.)	(301)
61 NCİ TÜMEN K.	Alb.	İzzettin (Org. ÇALIŞLAR)	(299-84)
61 nci Tüm. K.V.	Bnb.	Esat Faik (Yb. ŞEN)	(299-87)
61 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Asım (Org. TINAZTEPE)	(8-246)
61 nci Tüm. Kurmayı	Yzb.	Ömer İskender (Tümğ. ERDENER)	(304-48)
61 nci Tüm.K.Emir Sb.	Ütğm.	Behçet (Korg. TÜRKMEN)	(4-66)
61 nci Tüm.P.K.	Bnb.	Ali Hamit (Tuğğ. DOĞRUER)	(354B-478)
159 ncü A.K.	Bnb.	Şerif (Bnb.)	(304-17)
174 ncü A.K.	Bnb.	Mehmet Halis (3)	(302-37)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

190 ncı A.K.	Yb.	Mehmet Sait (Yb.)	(304-37)
Top. A.K.	Bnb.	Ziya Vehbi (Alb.)	(304-62)
3 NCÜ SV. TÜM. K.	Yb.	İbrahim (Alb. ÇOLAK)	(12-141)
3 ncü Sv.Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Faik (Yb. SÖZER)	(301)
27 nci Sv. A.K.	Bnb.	Ali Sakıp (Yb. ÖZAKIN)	(301)
28 nci Sv. A.K.	Bnb.	Hüseyin Hüsnü (Alb. AYKUT)	(301)
5 NCİ SÜVARİ ALAY K.	Yb.	Hacı M. Arif (Alb. ÖRGÜÇ)	(12-61)
5 NCİ KAF. TÜM. K.	Alb.	Cemil Cahit (Org. TOYDEMİR)	(9-250)
5 nci Kaf. Tüm.Kurmayı	Bnb.	İshak Avni (Org. AKDAĞ)	(3-12)
5 nci Kaf. Tüm. Kh. Sb.	Yzb.	Osman (Org. GÜRAY)	(3-35)
10 ncu Kafkas A.K.	Bnb.	Ahmet Hamdi (Yb.)	(11-77)
Meclis Muhafız Tb. K.	Bnb.	İsmail Hakkı (Tümg. TEKÇE)	(321-175)
5 nci Kafkas Tüm.Top.K.	Bnb.	Ömer Adil (Alb. TÜRER)	(354B-470)
GÜNEY CEPHESİ K.	Tuğg.	Refet Paşa (Tümg.BELE)	(12-92)
Güney Cephesi Kur.Bşk.	Yb.	Ahmet Zeki (Tümg. SOYDEMİR)	(8-223)
Güney Cephesi Kurmayı	Bnb.	İsmail Hakkı (Tümg. BERKOK)	(8-228)
Güney Cephesi Kurmayı	Bnb.	Muharrem Mazlum (Org. İSKORA)	(8-237)
Güney Cephesi Kurmayı	Yzb.	İzzet (Org. AKSALUR)	(8-248)
Güney Cephesi Adli Müş.	Bnb.	Münir (Korg. KOCAÇITAK)	(301)
12 NCİ KOLORDU K.	Alb.	Fahrettin (Org. ALTAY)	(12-103)
12 nci Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Yusuf Ziya (Çakal) (Tümg. EKİNCİ)	(301)
12 nci Kor.Kur.Bşk. V.	Bnb.	Filibeli Rüştü (Korg. AKIN)	(4-29)
23 NCÜ TÜMEN K.	Yb.	Ömer Halis (Korg. BIYIKTAY)	(12-226)
23 ncü Tüm.Kur. Bşk.	Bnb.	Şemsettin Tahir (Korg. TANER)	(35-Ek)
68 nci A.K.	Yb.	Besim (Yb. KOKA)	(354A-188)
69 ncu A.K.	Yb.	Mehmet Ali (Alb.)	(35-Ek)
172 nci A.K.	Yb.	Osman (Alb.)	(35-Ek)
Top. A.K.	Yb.	İsmail Hakkı (Alb. METE)	(301)
57 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Hasan Mümtaz (Alb. ÇEÇEN)	(12-35)
57 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Kurtcebe (Org. NOYAN)	(3-18)
57 nci Tüm.Hrk.Ş.Md.	Yzb.	Vehbi (Bnb. BİLİMER)	(301)
37 nci A.K.	Yb.	Ethem Necdet	(301)
39 ncu A.K.	Bnb.	Mehmet Saip (Bnb.)	(99-Ek)
176 ncı A.K.	Yb.	Hasan Galip (Yb.)	(120-Ek)
Top. A.K.	Bnb.	İ. Hakkı (Alb. AYTUNA)	(301)
Menderes Gr. K.	---	---	
4 NCÜ TÜMEN K.	Yb.	Mehmet Nazım (Alb. YÜCEL)	(304-39)
4 ncü Tüm. Kur.Bşk.	Yzb.	Şerafettin (Bnb. KARACAN)	(8-246)
4 ncü Tüm.PK.	Yb.	İsmail Hakkı (Alb. KARATAYLI)	(354B-456)
58 nci A.K.	Bnb.	İsmail Hakkı (Tuğb. ALPAŇ)	(296-62)
132 nci A.K.	Bnb.	Yusuf Ziya (4)	(299-87)
175 nci A.K.	Yb.	Mehmet Sami (5)	(299-79)

MAKAM/BİRLİK

175 nci A.K.	Bnb.	İzzettin (Tuğğ. ÇALDEMİR)	(299-82)
Top. A.K.	Yb.	Mustafa Muammer (Alb. TAYLAN)	(354B-155)
Hücum Tb. K.	Bnb.	Kamil (Tümğ. BAŞAKÇI)	(299-79)
8 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Mehmet Sabri (Tümğ. ERÇETİN)	(12-82)
8 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Ahmet Fevzi (Tümğ. AKARÇAY)	(301)
8 nci Tüm. K. Emir Sb.	Yzb.	Nizami (Tümğ. ATAV)	(301)
8 nci Tüm. P.K.	Yb.	Mustafa Saffet (Alb.)	(345-149)
131 nci A.K.	Bnb.	Ahmet Hakkı (Tümğ. ÖZGENER)	(30-EK)
135 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Rifat (Alb. ÇULPAN)	(299-166)
189 ncu A.K.	Bnb.	Mehmet Avni (Alb. ARIDURU)	(302-63)
Top. A.K.	Yb.	Mehmet Zekeriya (Alb. AKGÜN)	(25-Ek)
41 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Şerif (Alb. YAÇAĞAZ)	(12-99)
41 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Çopur Mehmet Neşet (Alb. BORA)	(8-236)
41 nci Tüm. P.K.	Bnb.	Mehmet Şevki (Tuğğ. DOĞAN)	(7.S.96)
12 nci A.K.	Bnb.	H. İhsan (Alb. BALI)	(68-Ek)
16 ncı A.K.	Bnb.	Ali Saim (Alb. SEÇİK)	(68-Ek)
19 ncu A.K.	Bnb.	Nazım (Yb.)	(87-Ek)
Top. A.K.	Yb.	Mehmet Sadık (Alb.)	(68-Ek)
Hücum Tb. K.	Bnb.	Ömer Kırarnı (Alb. TUZ)	(68-Ek)
1 NCİ SV. TÜMEN K.	Yb.	Ahmet Derviş (Korg.)	(8-226)
1 nci Sv. Tüm. Hrk. Ş.Md.	Yzb.	Şerafettin (Alb. İZMİR)	(354B-509)
1 nci Sv. Tug.K.	Yb.	Suphi (Tümğ. KULA)	(12-139)
2 nci Sv. Tug. K.	Yb.	Ahmet Hamdi (Alb.)	(301)
2 NCİ SV.TÜMENİ K.	Yb.	H. Nazmi (Korg. SOLOK)	(2-224)
2 nci Sv. Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	K. Muzaffer (Org. TUĞSAVUL)	(3-52)
3 ncü Tug.K.	Bnb.	Hüseyin Rahmi (Alb. APAK)	(2-224)
4 ncü Tug. K.	Yb.	İsmail Hakkı (Yb. OKDAY)	(2-225)
KOCAELİ GRUBU K.	Alb.	Deli Halit (Tümğ. KARSIALAN) (6)	(266-101)
Kocaeli Grubu Kur.Bşk.	Bnb.	Yusuf Ziya (Çakal) (Tümğ. EKİNCİ)	(8-229)
Kocaeli Grubu Topçu K.	Yb.	Ziya Vehbi (Alb.)	(301)
MÜRETTEP P. TÜM. K.	Yb.	Veysel (Alb. ÖZGÜR)	(12-47)
Mür.P.Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Yümnü (Korg. ÜRESİN)	(4-52)
23 ncü P.A.K.	Bnb.	İbrahim Hulusi (Yb.) (Hafız Mehmet)	(89-Ek)
33 ncü Sv. A.K.	Yzb.	Edip (San Efe-Bnb.)	(301)
7 NCİ PİYADE TÜM. K.	Alb.	Hüseyin Nurettin (Tümğ. ÖZSU)	(12-84)
7 nci Piyade Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Nuri (Org. YAMUT)	(3-14)
2 nci P.A.K.	Bnb.	Ali Niyazi (Bnb.)	(323-9)
40 ncı P.A.K.	Bnb.	Ahmet Cemal (Bnb.)	(48-Ek)
41 nci P.A.K.	Yb.	Salih Sırrı (Yb. KALKANDELEN)	(354A-172)
7 nci Top. A.K.	Yb.	Mehmet Naim (Alb.)	(48-Ek)

Açıklamalar:

1. Fevzi Paşa 2 nci İNÖNÜ MUHAREBESİ'nden sonra T.B.M.M. tarafından 3 Nisan 1921'de 1 nci Ferikliğe (Korg.) yükseltildi.
2. Org. Cemal GÜRSEL, İstiklal Harbi sonuna kadar aynı birlik ve görevle muharebelere katıldı.
3. Bnb. Mehmet Halis, 28 Mart 1921'de Kanlı Tepe'de şehit oldu.
4. Bnb. Yusuf Ziya, 11 Nisan 1921'de Aslıhanlar'da şehit oldu.
5. Yb. Mehmet Sami , 29 Mart 1921'de Darıdere'de şehit oldu.
6. Alb. Halit 27 Mart'ta, Yb. Kemalettin 31 Mart'ta yaralandılar.

ASLIHANLAR VE Dumlupınar Muharebeleri

Türk Genelkurmay Başkanlığı İkinci İnönü Zaferinden sonra aynı devrede Afyon'a taarruz etmiş olan Yunan kuvvetlerine de kuzeyden bir darbe vurmak istedi. Bu maksatla bu taarruzu yapacak olan Güney Cephesi Komutanı emrine, kendi birliklerinden başka, Batı Cephesinden de üç tümen verildi.

Güney Cephesi Komutanı 6 Nisan gecesi düşmanın Afyon'u tahliye ederek batıya doğru çekilmekte olduğu haberini aldı ve yalnız 4 ve 11 nci piyade tümenleri ile Dumlupınar istikametinde ileri harekete geçti. İki süvari tümenini de İslâm köyüne düşmanın daha gerilerine yolladı. İlerleyen piyade tümenlerimiz Aslıhanlar'da bazı düşman kuvvetlerine rastladılar ve bunlara hemen taarruz ettiler. Bu düşman kuvvetleri, kendi büyük kısımlarının Dumlupınar'a çekilmesini himaye ediyorlardı. 8 Nisandan, 11 Nisana kadar burada şiddetli bir muharebe oldu. Bu muharebeye diğer üç tümenimiz de yetişerek girdi. İslâm köyüne giden iki süvari tümenimiz Uşak'tan Dumlupınar'a doğru yürüyüş yapan düşman piyade tümeninin taarruzu karşısında Aslıhanlar'daki kuvvetlerimizin sağ yanına çekildiler. 11 Nisan'da Aslıhanlar'daki düşman kuvvetleri taarruzumuz karşısında Dumlupınar'daki asıl savunma mevziine çekildiler.

Güney Cephesi Komutanı Dumlupınar mevziine de kat'i neticeli bir kaç taarruz yaptı ise de başarılı olamadı ve birliklerimiz çok fazla zayıyata uğradı. Ve tekrar taarruz yapmaktan vazgeçildi.

ASLIHANLAR VE DUMLUPINAR MUHAREBESİ (1) (8-15 NİSAN 1921)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
GÜNEY CEPHESİ K.I (2)	Tuğg.	Refet (Tümg. BELE) (3)	(12-92)
Güney Cephesi Kur. Bşk.	Bnb.	Ahmet Zeki (Tümg. SOYDEMİR)	(8-223)
12 NCİ KOLORDU K.	Alb.	Fahrettin (Org. ALTAY)	(12-103)
12 nci Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Yusuf Ziya (Çakal) (Tümg. EKİNCİ)	(301)
23 ncü P. Tüm. K.	Yb.	Ömer Halis (Korg. BIYIKTAY)	(263-559)
41 nci P. Tüm.K.	Yb.	Şerif (Alb. YAÇAĞAZ)	(12-99)
57 nci P. Tüm.K.	Yb.	Hasan Mümtaz (Alb. ÇEÇEN)	(12-35)
4 ncü P. Tüm. K.	Yb.	Mehmet Nazım (Alb. YÜCEL)	(299-110)
8 nci P. Tüm.K.	Yb.	Mehmet Sabri (Tümg. ERÇETİN)	(12-82)
1 nci Sv. Tüm.K.	Yb.	Ahmet Derviş (Korg.)	(8-226)
2 nci Sv. Tüm.K.	Alb.	H. Nazmi (Korg. SOLOK)	(12-95)
4 ncü Sv.Tug.K.	Yb.	İsmail Hakkı (Yb. OKDAY)	(2-225)
5 nci Kafkas Tüm. K. (4)	Yb.	Cemil Cahit (Org. TOYDEMİR)	(299-109)
11 nci P. Tüm.K. (4)	Alb.	Mehmet Arif (Ayıcı Alb.)	(12-152)
24 ncü P. Tüm.K. (4)	Yb.	Hulusi (Alb. CONK)	(12-177)

Açıklamalar:

1. Tümenlerin ast birlikleri 2 nci İnönü Muharebesi'nde olduğu gibidir.
2. 2/3 Mayıs 1921'de Batı ve Güney Cephesi K.lıklarının birleştirilmesine karar verildi ve 5 Mayıs'ta iki cephe, Batı Cephesi K.lığı olarak İsmet Paşa'nın emrinde fiilen birleştirildi.
3. Tuğg. Refet; Dumlupınar Muharebesinde Yunan Ordusunun bozulduğunu ve Türk kuvvetlerinin takibe başladıklarını rapor etmesi üzerine 12 Nisan 1921'de Mustafa Kemal (ATATÜRK) tarafından tebrik edildi. Ancak sonradan durumun böyle olmadığı anlaşıldı, Tuğg. Refet görevden alındı, Milli Müdafaa Vekaleti görevi teklif edildi. Genel Kurmay Başkanlığını talep ettiğinden kabul etmedi ve Ecevit'te (KASTAMONU) istirahate çekildi.
4. Bu tümenler Batı Cephesi K.lığından Güney Cephesi K.lığı emrine takviye olarak verilmiştir.

KÜTAHYA - ESKİŞEHİR MUHAREBELERİ

Yunanlılar; Ankara genel doğrultusunda ilerleyerek, Anadolu'da işgalleri-ne karşı koyan Türk kuvvetlerinin mukavemetini kırmak, Ankara'yı ele geçire-rek, Sevr Antlaşması hükümlerinin daha ağır şekilde uygulanmasını sağlamak; Türkleri Anadolu'dan çıkarıp, tarihi Bizans İmparatorluğunu yeniden ihya etmek ve MEGALO-İDEA'yı gerçekleştirmek düşünceleriyle, İngilizlerin de politik ve ekonomik desteğini sağlayarak tekrar taarruza karar verdi. Böylece İkinci İnönü Muharebesi'nin de acısını çıkarmış olacaktı.

Yunanlılar yaptıkları seferberlikle Anadolu'daki kuvvetlerini 11 tümene çıkardılar. Bu suretle muharip kuvveti 96.000 tüfek, 10000 makineli tüfek ve 350 topa yükseldi. Bunun karşısındaki Türk Ordusu ise yalnız 55.000 tüfek, 416 makineli tüfek ve 162 top idi.

Yunanlılar, İnönü-Kütahya-Döğer mevziini tutmuş olan Türk kuvvetle-rini güney kanattan kuşatmak üzere harekâta başladılar. Böylece, Yunan asıl taarruz kolu Seyitgazi istikametinde ilerleyerek Türk asıl kuvvetlerinin gerisine düşmek suretiyle, elverişsiz bir durumda kuvvetlerimizi muharebeye zorlamak ve kuşatmak amacını gütmüştü.

Yunan 3 ncü Kolordusunun, Bursa-Tavşanlı-Kütahya istikametindeki ileri hareketi 8 Temmuz 1921'de başladı. 1 inci ve 2 nci Kolorduların Kütahya-Na-suhçal mevzilerimize yönelttiği kesin sonuçlu taarruz ise, 14-18 Temmuz 1921 günleri pek şiddetli olmuştur. Döğer ve Çekürler kesimindeki muharebelerde Yunanlıların üstünlüğü açık olarak belli olunca, bu kesimde kesin sonuçlu mu-harebenin sürdürülmesi uygun bulunmayarak mevzii muharebeler verilmek suretiyle düşmanın oyalanmasına ve kayıplar verdirilmesine çalışılmıştı.

Yunanlıların Döğer civarında Seyitgazi istikametine, sol yan ve gerileri-mize yönelttiği şiddetli ve sürekli taarruzlar, yapılan karşı taarruzlarla durdu-ruldu.

Bu sırada cephe durumu ile yakından ilgilenen Büyük Millet Meclisi Başkanı Mustafa Kemâl, Ankara'dan hareketle 18 Temmuz'da Batı Cephesi karargâhına İsmet Paşa'nın yanına geldi. Burada durumu yakından incele-dikten ve Batı Cephesi birliklerini Eskişehir ve güneyinde topladıktan sonra; "Birliklerin takviyesi, tensiki ve düzenlenmesi için, düşman ordusu ile araya mümkün olduğu kadar büyük bir mesafe konması, bunun için Sakarya doğu-suna çekilmenin uygun olacağı" direktifini verdi.

Böylece - Batı Cephesi birlikleri, 18 Temmuz 1921 akşamı Eskişehir doğusu-Seyitgazi hattına çekildi. Bu çekilişte, düşmanın takipte gösterdiği yavaşlık ve duraksama bütün birliklerimizin zayıat vermeden çekilmesini sağladı. Kütahya Muharebesi adı verilen bu muharebeler bu suretle sona erdi.

Düşman ileri hareketine devam ederek 20/21 Temmuz'da bütün cepheye birliklerimizle temasa geldi. 20 Temmuz akşam durumuna göre iki Yunan tümeni kuzeye ilerleyerek Eskişehir ve güneyi kesimine yanaşmış, böylece, Eskişehir bölgesinde kuzeydekilerle birlikte beş tümen toplanmış bulunuyordu. Bu duruma göre düşman cephesinin orta kesiminde bir boşluk meydana gelmiş ve bizim için pek uygun bir durum hasıl olmuştu. Bu durumdan faydalanılarak Eskişehir bölgesinde toplanmış bulunan beş tümenlik düşman kuvvetine bir taarruz yapılması mümkün ve pek uygun olacaktı. Cephe Komutanlığınca toplanan dokuz tümenle Eskişehir istikametinde düşünülen bu taarruz 21 Temmuz'da yapıldı.

Taarruz, ilk saatlerde başarılı olmuşsa da, baskına uğramanın verdiği şaşkınlıktan sıyrılan düşman toparlanarak Türk taarruzunu durdurdu. Akşama kadar süren muharebelerde Batı Cephesi birlikleri birçok dalgalanmalardan sonra mevzilerini elde tutabildiler. Ancak, güney kanat açığından ilerleyen bir Yunan kuvvetinin cephenin yan ve gerilerine etkili olması, aynı zamanda merkezdeki birliklerle güneydeki birlikler arasındaki boşluğa doğru diğer bir düşman kuvvetinin ilerlemesi üzerine, meydana gelen bu tehlikeli durum karşısında geri çekilmek zorunda kalındı.

Bunun üzerine, Batı Cephesi Komutanının Genelkurmay Başkanlığına yaptığı çekilme hakkındaki önerisi uygun görüldü. Düşman karşısında yeteri kadar örtme ve emniyet birlikleri bırakılarak, Batı Cephesi asıl birlikleri ile Sakarya doğusuna alındı. Böylece Yunan ordusu ile aradaki mesafe büyük ölçüde açılarak zaman kazanıldı. Bu zaman içinde düzenlenmek, orduyu yeniden takviye ve tensik etmek için olanak sağlanacaktı.

21 Temmuz 1921'de başlayan Eskişehir Muharebesi Batı Cephesi birliklerinin Sakarya gerisine çekilmesi ile (25 TEMMUZ 1921) sona erdi.

Bu muharebeler sonunda Eskişehir, Kütahya, Afyonkarahisar gibi büyük ve stratejik önemi bulunan şehirler elden çıktı.

Ancak Yunanlılar, bu kez de iki kat silâh üstünlüklerine rağmen, Türk Ordusunu kesin sonuçlu bir meydan muharebesine zorlayıp yenememişler ve isteklerine boyun eğdirememişlerdi.

KÜTAHYA-NASUHÇAL, ESKİŞEHİR MUHAREBELERİ (8-25 TEMMUZ 1921)

MAKAM/BİRLİK

RÜTBESİ ADI VE SOYADI

GENEL KURMAY BŞK. V.	Korg.	Fevzi Paşa (Mrş. ÇAKMAK)	(12-55)
BATI CEPHEŞİ KOMUTANI	Tuğb.	İsmet Paşa (Org. İNÖNÜ)	(274-L.1)
Batı Cephesi Kur.Bşk.	Yb.	Naci (Korg. TINAZ)	(8-219)
Batı Cephesi Kur. 2.Bşk.	Yb.	Hüseyin Hüsnü (Korg. KILKIŞ)	(4-16)
Batı Cephesi İsth. Ş.Md.	Bnb.	Tahsin (Yb. ALAGÖZ)	(8-241)
Batı Cephesi Hrk. Ş.Md.	Bnb.	Tevfik (Alb. BIYIKLIOĞLU)	(8-234)
Batı Cephesi Kurmayı	Yzb.	Hasan Fehmi (Org. ATAKAN)	(3-25)
Batı Cephesi Kh.Sb.	Yzb.	Kemal (Tümg. BALIKESİR)	(276-42)
Batı Cephesi Kh. Sb.	Yzb.	Nuri (Korg. BERKÖZ)	(4-44)
1 NCİ GRUP KOMUTANI	Alb.	İzzettin (Org. ÇALIŞLAR)	(1-285)
1 nci Grup Kur.Bşk.	Bnb.	M. İhsan (Alb. HÜN)	(8-233)
1 nci Grup Kh. Kurmayı	Yzb.	Asım (Org. TINAZTEPE)	(8-247)
1 nci Grup Kh. Emir Sb.	Ütg.	Behçet (Korg. TÜRKMEN)	(4-66)
1 nci Grup Kh. Kurmayı	Yzb.	Feridun (Yzb. DİRİMTEKİN)	(8-247)
1 nci Grup Topçu K.	Yb.	Salih Ulvi (Alb. SEZER)	(301)
1 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Abdurrahman Nafiz (Org. GÜRMAN)	(320-49)
1 nci Tüm. K.V.	Yb.	Ahmet Fuat (Alb. BULCA)	(12-160)
1 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Ali Haydar (1)	(8-243)
1 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Hüseyin Hüsnü (ERSÜ)	(274-L.1)
1 nci Tüm.P.K.	Yb.	Osman Zati (Tümg. KORAL)	(12-209)
3 ncü P.A.K.	Yb.	Salih (Tümg. AVGIN) (2)	(274-L.1)
3 ncü P.A.K.	Bnb.	Hüseyin Hüsnü (Tuğb. KARTALTEPE)	(11-81)
4 ncü P.A.K.	Bnb.	Ahmet Nadir (Yb.)	(274-L.1)
5 nci P.A.K.	Yb.	Osman Arif (Alb. ERTÜRK)	(274-L.1)
1 nci Top.A.K.	Yb.	Şerif	(274-L.1)
1 nci Top.A.Bt.K.	Tğm.	Cemal (Org. GÜRSEL)	(3-60)
1 nci Tüm.Hücum Tb.K.	Bnb.	İsmail Hakkı (Yb.)	(274-L.1)
11 TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Ali Hikmet (Korg. AYERDEM)	(12-90)
11 nci P.Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Ahmet Fevzi (Tümg. AKARÇAY)	(320-53)
11 nci P.Tüm.P.K.	Yb.	Mehmet Sıtkı (Tümg. ÜKE)	(12-101)
70 nci P.A.K.	Yb.	Hafız Halit (Tuğb. UZEL)	(274-L.1)
126 ncü P.K.	Bnb.	İsmail Hakkı (Tuğb. ALPAN)	(274-L.1)
127 nci P.A.K.	Bnb.	Osman Nuri (Tümg. TUFAN)	(274-L.1)
11 nci Top. A.K.	Bnb.	Abdölbaki	(274-L.1)
11 nci Tüm.Hücum Tb.K.	Bnb.	Hamdi	(274-L.1)
23 NCÜ TÜMEN K.	Yb.	Ömer Halis (Korg. BIYIKTAY)	(2-240)
23 ncü P.Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	İzzettin	(390-53)
68 nci P.A.K.	Yb.	Besim (Yb. KOKA)	(274-L.1)
69 nci P.A.K.	Yb.	Hüseyin Hüsnü (Alb.)	(274-L.1)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

172 nci P.A.K.	Bnb.	Mehmet Rifat (Alb. ÇULPAN)	(274-L.1)
23 ncü Top.A.K.	Bnb.	Osman Şevki (Alb. AKARSU)	(274-L.1)
23 ncü Tüm.Hücum Tb.K.	Yzb.	Asım	(274-L.1)
61 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Mustafa Münip (Alb. UZSOY)	(12-41)
61 nci P.Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Ömer İskender (Tümg. ERDENER)	(274-L.1)
61 nci P.Tüm.P.K.	Yb.	Ahmet Şemsettin (Tuğb. SALUR)	(274-L.1)
159 ncu P.A.K.	Bnb.	Şerif (Bnb.)	(274-L.1)
174 ncu P.A.K.	Bnb.	Şevki (Tuğb. SAVAŞCI)	(274-L.1)
190 nci P.A.K.	Yb.	Mehmet Sabit (Org. NOYAN)	(12-224)
61 nci Top. Tb.K.	Bnb.	Kazım (Alb. ERAK)	(274-L.1)
Hücum Tb. K.	Bnb.	İbrahim	(274-L.1)
3 NCÜ SV.TÜMEN K.	Bnb.	İbrahim (Alb. ÇOLAK)	(320-48)
3 ncü Sv. Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Faik (Yb. SÖZER)	(274-L.1)
27 nci Sv. A.K.	Bnb.	Ali Sakıp (Yb. ÖZAKIN)	(274-L.1)
27 nci Sv. A.K.	Yb.	Mehmet Cemal (Alb.) (9)	(354B-297)
28 nci Sv. A.K.	Bnb.	Hüseyin Hüsnü (Alb. AYKUT)	(274-L.1)
29 ncu Sv. A.K.	Bnb.	İsmail Hakkı (Alb. IŞIL)	(274-L.1)
3 NCÜ GRUP KOMUTANI	Alb.	Mehmet Arif (Ayıcı – Alb.)	(12-152)
3 ncü Grup Kur.Bşk.	Bnb.	Muharrem Mazlum (Org. İSKORA)	(8-244)
3 ncü Grup Kurmayı	Bnb.	Mahmut Celalettin (Bnb.)	(8-244)
3 ncü Grup Kurmayı	Yzb.	İ. Hakkı (Tümg. GÜVENDİK)	(8-253)
3 ncü Gr.Top.K.	Yb.	Eyüp Sami (Alb.)	(346-376)
4 NCÜ TÜMEN K.	Yb.	Mehmet Nazım (Alb. YÜCEL) (3)	(274-L.1)
4 ncü P.Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Şerafetin (Bnb. KARACAN) (3)	(8-246)
4 ncü Tüm.Kh.Sb.	Yzb.	Kamil (15.7.1921 şehit)	(301)
4 ncü PTüm.P.K.	Yb.	Esat Faik (Yb. ŞEN)	(274-L.1)
40 nci P.A.K.	Bnb.	Ahmet Cemal (Bnb.)	(274-L.1)
58 nci P.A.K.	Bnb.	M. Rüşti (Alb. TANK)	(274-L.1)
132 nci P.A.K.	Bnb.	M. Necmettin (Yb. İNCESU)	(274-L.1)
4 ncü Top. A.K.	Yb.	Hilmi	(274-L.1)
4 ncü Tüm.Hücum Tb.K.	Bnb.	Kamil (Tümg. BAŞAKCI)	(274-L.1)
24 NCÜ TÜMEN K.	Yb.	M. Hulusi (Alb. CONK)	(320-49)
24 ncü P.Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Recep Ferdi (Tümg. SÜALP)	(8-243)
24 ncü P.Tüm.Kh.Sb.	Yzb.	Neşet (Korg. AKMANLAR)	(4-46)
30 ncu P.A.K.	Yb.	M. Cemalettin (Yb.) (4)	(274-L.1)
30 ncu P.A.K.	Bnb.	Ali Haydar (1)	(8-243)
32 nci P.A.K.	Bnb.	İsmail Hakkı (Yb.) (4)	(274-L.1)
143 ncü P.A.K.	Bnb.	Ahmet Rafet (Yb. TANSU)	(274-L.1)
24 ncü Top. A.K.	Bnb.	Mehmet Remzi	(274-L.1)
24 ncü Top. A.K. Yrd.	Bnb.	İsmail Fuat (Yb.)	(301)
24 ncü Tüm. Hücum Tb.K.	Yzb.	Hüseyin Hüsnü	(274-L.1)
41 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Şerif (Alb. YAÇAĞAZ)	(12-99)

MAKAM/BİRLİK

41 nci P.Tüm.Kur.Bşk.
41 nci P.Tüm.P.K.
12 nci P.A.K.
16 nci P.A.K.
19 ncu P.A.K.
41 nci Top. A.K.
5 nci Bt. Tk.K.
Hücum Tb. K.
1 NCİ SV. TÜMEN K.
1 nci Sv. Tüm. Kur.Bşk.
10 ncu Sv.A.K.
11 nci Sv. A.K.
14 ncü Sv. A.K.
4 NCÜ GRUP KOMUTANI
4 ncü Grup Kur.Bşk.
4 ncü Gr.Top.K.
5 NCİ KAFKAS TÜMEN K.
5 nci Kafkas Tüm.Kur.Bşk.
5 nci Kafkas Tüm.Kh.Sb.
5 nci Kafkas Tüm.Kh.Sb.
5 nci Kafkas Tüm.P.K.
9 ncu P.A.K.
10 ncu P.A.K.
13 ncü P.A.K.
5 nci Top. A.K.
7 NCİ TÜMEN K.
7 nci P. Tüm.Kur.Bşk.
7 nci P.Tüm.P.K.
2 nci P.A.K.
23 ncü P.A.K.
41 nci P.A.K.
7 nci Top. A.K.
7 nci Tüm. Hücum Tb. K.
8 NCİ TÜMEN K.
8 nci P.Tüm.Kur.Bşk.
8 nci P. Tüm.P.K.
131 nci P.A.K.
135 nci P.A.K.
189 ncu P.A.K.
8 nci Top. A.K.
8 nci Tüm. Hücum Tb.K.
2 NCİ SV. TÜMEN K.

RÜTBE ADI VE SOYADI

Bnb.	Çopur Mehmet Neşet (Alb. BORA)	(8-236)
Yb.	Mehmet Şevki (Tuğg. DOĞAN)	(7-S.96)
Bnb.	Hüseyin İhsan (Alb. BALI)	(274-L.1)
Bnb.	Hüseyin Rahmi (Alb. APAK) (4)	(2-230)
Yb.	Süleyman Hulusi (Yb. ERKONUK)	(274-L.1)
Yb.	Mehmet Sadık (Alb.)	(274-L.1)
Tğm.	Cevdet (Org. SUNAY)	(3-92)
Bnb.	Ömer Kırımı (Alb. TUZ)	(274-L.1)
Yb.	Ahmet Derviş (Korg.)	(8-226)
Yzb.	Ekrem (Bnb. RİZE)	(320-54)
Yzb.	Şerif (Alb. GÜRALP)	(274-L.1)
Yb.	Hacı Remzi (Yb.)	(274-L.1)
Yzb.	Osman Kamil (Yzb.)	(274-L.1)
Alb.	Kemalettin Sami (Korg. GÖKÇEN)	(7-S.93)
Bnb.	İsmail Hakkı (Tümg. BERKOK)	(274-L.1)
Yb.	Nuri (Tümg. YARKIN)	(347-69)
Yb.	Cemil Cahit (Org. TOYDEMİR)	(274-L.1)
Bnb.	Ahmet Fatih (Alb. ŞİMŞEK)	(274-L.1)
Bnb.	İshak Avni (Org. AKDAĞ)	(3-12)
Yzb.	Osman (Org. GÜRAY)	(3-35)
Yb.	Halil Rüştü (Alb.)	(323-56)
Bnb.	Mümtaz (Korg. AKTAY)	(4-24)
Bnb.	Ahmet Hamdi (Yb.)	(274-L.1)
Yb.	Ahmet Rifat (Yb.)	(274-L.1)
Bnb.	Ömer Adil (Alb. TÜRER)	(273-L.2)
Alb.	Veysel (Alb. ÖZGÜR)	(12-47)
Bnb.	Nuri (Org. YAMUT)	(3-14)
Yb.	Hasan Kazım (Alb. ERAK)	(301)
Bnb.	Ali Niyazi (Bnb.)	(274-L.1)
Bnb.	İ. Hulusi (Hafız Mahmut) (Yb.)	(323-12)
Yb.	Salih Sırrı (Yb. KALKANDELEN)	(323-20)
Yb.	Mehmet Naim (Alb.)	(323-Ek)
Yzb.	Nurettin (Yb. ÖZDEMİR)	(349-177)
Alb.	Mehmet Sabri (Tümg. ERÇETİN)	(7-S.92)
Yzb.	Mehmet Emin (Tümg. ÇINAR)	(320-54)
Yb.	Mustafa Saffet (Alb.)	(274-L.1)
Bnb.	Ahmet Hakkı (Tümg. ÖZGENER)	(274-L.1)
Bnb.	Mehmet Sabri (Tümg. BEŞE)	(274-L.1)
Bnb.	Mehmet Avni (Alb. ARIDURU)	(274-L.1)
Yb.	İsmail Hakkı (Alb. METE)	(274-L.1)
Yzb.	Bahattin	(274-L.1)
Yb.	Ethem Servet (Alb. BORAL)	(12-106)

MAKAM/BİRLİK

2 nci Sv. Tüm.Kur.Bşk.

2 nci Sv. A.K.

4 ncü Sv.A.K.

13 ncü Sv. A.K.

19 ncü Sv. A.K.

12 NCİ GRUP KOMUTANI

12 nci Grup Kur.Bşk.

57 NCİ TÜMEN K.

57 nci P.Tüm.Kur.Bşk.

57 nci P.Tüm.Hrk.Şb.Md.

37 nci P.A.K.

37 nci P.A.K.V.

39 ncü P.A.K.

176 ncü P.A.K.

57 nci Top. A.K.

57 nci Tüm.Hücum Tb.K.

MÜRETTEP TÜMEN K.

Mür. Tüm.Kur.Bşk.

Mür.Tüm.P.K.

52 nci P.A.K.

1 nci Milis A.K.

2 nci Milis A.K.

35 nci Sv. A.K.

Milis Sv. A.K.

4 NCÜ SV.TUGAY K.

5 nci Sv. A.K.

20 nci Sv. A.K.

33 ncü Sv. A.K.

BATI CEPHESİ KOMUTANLIĞI BAĞLI BİRLİKLERİ

3 NCÜ KAF. TÜMEN K.

3 ncü Kafkas Tüm.Kur.Bşk.

7 nci Kafkas P.A.K.

8 nci Kafkas P.A.K.

11 nci Kafkas P.A.K.

11 nci Kafkas P.A.K.

3 ncü Kafkas Top. A.K.

3 ncü Kafkas Tüm.Hücum Tb.K.

6 NCİ TÜMEN KOMUTANI

6 ncü P.Tüm.Kur.Bşk.

50 nci P.A.K.

51 nci P.A.K.

34 ncü Sv.A.K.

RÜTBE ADI VE SOYADI

Yzb. Kurtcebe (Org. NOYAN) (3-18)

Bnb. Kazım (Alb. TUZCUOĞLU) (273-L.2)

Bnb. Musa Kazım (Bnb. KUŞZADE) (273-L.2)

Yzb. Galip (Alb. TÜTEN) (274-L.1)

Yzb. Ramiz (Alb. ÖZALP) (274-L.1)

Alb. Halit (Tümg. KARSIALAN) (1-285)

Bnb. Yusuf Ziya (Çakal) (Tümg. EKİNCİ) (274-L.1)

Yb. Hasan Mümtaz (Alb. ÇEÇEN) (274-L.1)

Bnb. Şemsettin (Alb. ERKUŞ) (8-236)

Yzb. Vehbi (Bnb. BİLİMER) (301)

Yb. Ethem Necdet (5) (274-L.1)

Bnb. Osman (Bnb.) (301)

Bnb. Ahmet Turhan (Alb.) (274-L.1)

Bnb. Mehmet Mazhar (Alb. BÜYÜKATAMAN) (274-L.1)

Yb. İsmail Hakkı (Alb. AYTUNA) (274-L.1)

Bnb. Mustafa Naili (274-L.1)

Yb. Ahmet Zeki (Tümg. SOYDEMİR) (274-L.1)

Yzb. Yümnü (Korg. ÜRESİN) (1-52)

Bnb. Kemal (Tümg. ERGÜDEN) (354B-412)

Öyzb. Cemil (Yb. ÜLGİN) (274-L.1)

Tğm. Emin (274-L.1)

Yzb. Ahmet Raif (274-L.1)

Bnb. Ali Haydar (Yb. ÖZCANDARLI) (274-L.1)

Tğm. Hamit (274-L.1)

Yb. İsmail Hakkı (Yb. OKDAY) (274-L.1)

Yzb. Esat (Alb. AVCI) (274-L.1)

Yzb. Ömer (274-L.1)

Bnb. Hasan İskender (Bnb. AKKOÇ) (274-L.1)

Alb. Ahmet Nuri (Alb. ÖZTEKİN) (274-L.1)

Bnb. Hasan Zeki (Bnb.) (274-L.1)

Yb. Ali Rıza (Alb. BENLİ) (354B-481)

Yb. Atıf (Alb. ULUSOĞLU) (274-L.1)

Yb. Mehmet Salih (6) (274-L.1)

Yb. İsmail Hakkı (Yb.) (301)

Yb. Hüseyin Ragıp (Alb. GÜLER) (274-L.1)

Yzb. Tevfik (274-L.1)

Yb. H. Nazmi (Korg. SOLOK) (12-95)

Bnb. Mehmet Selahattin (Alb. BİRİŞ) (320-56)

Yb. İbrahim Hakkı (Tuğg. EMİROĞLU) (274-L.1)

Bnb. Saip (274-L.1)

Bnb. Mustafa Halim (Bnb.) (274-L.1)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

15 NCI TÜMEN K. (8)	Alb.	Şükrü Naili (Korg. GÖKBERK)	(7.S.104)
15 nci P.Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Tahir (Bnb.)	(274-L.1)
38 nci P.A.K.	Yb.	Reşit (Yb. PALABIYIKOĞLU) (7)	(258-10)
45 nci P.A.K.	Yb.	Kamil (Alb. İNANOĞLU)	(274-L.1)
56 ncı P.A.K.	Yb.	Mehmet Fehmi (Tuğg. TINAZTEPE)	(274-L.1)
15 nci Top.A.K.	Bnb.	Ömer Adil (Alb. TÜRER)	(274-L.1)
14 NCÜ SV. TÜMENİ K. (8)	Yb.	Suphi (Tümg. KULA)	(274-L.1)
14 ncü Sv. Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Yusuf Ziya (Çakal) (Tümg. EKİNCİ)	(274-L.1)
3 ncü Sv. A.K.	Yb.	Ahmet Ferit (Alb. DARYAL)	(274-L.1)
54 ncü Sv. A.K.	Bnb.	Emin Hüsnü (Yb. GÖRKER)	(274-L.1)
55 nci Sv. A.K.	Bnb.	İbrahim Fevzi (Tümg. AKINCILAR)	(274-L.1)
YENİŞEHİR MINTIKASI K.	Alb.	Hacı M. Arif (Alb. ÖRGÜÇ)	(274-L.1)
9 ncu Sv. A.K.	Bnb.	Galip (Bnb.)	(274-L.1)
21 nci Sv. A.K.	Bnb.	H. Tahsin (SANAL)	(274-L.1)
Meclis Muhafız Tb. K.	Yzb.	İsmail Hakkı (Tümg. TEKÇE)	(274-L.1)
Orhaneli Mınukası K.	Bnb.	Haydar	(247-L.1)
BATI ANADOLU MEN. MÜF.	Alb.	Kazım (Korg. DİRİK)	(355-143)
4 ncü Grup Cep. Nak.Tb.K.	Bnb.	Aziz (Yb. ÇORUH)	(274-L.1)
12 nci Grup Nak.Tb.K.	Bnb.	Bekir	(274-L.1)
1 nci Depo A.K.	Yb.	Rıza	(274-L.1)
Sv. Depo A.K.	Bnb.	Ali Rıza (Yb. TOKUŞ)	(274-L.1)

Açıklamalar:

1. Bnb. Ali Haydar, 22 Temmuz 1921'de, Orhaneli Kanlıpınar'da şehit oldu (30 A.K.V. iken).

2. Yb. Salih (Tümg. AVGIN) bu muharebelerde yaralandı ve SAKARYA Muharebesine katılamadı.

3. Yb. Nazım, kahramanlığı ile ün salmış, yiğit, efsanevi komutanlarımızdan olup 15 Temmuz 1921 günü, bölük çapında bir kuvveti ile 40 ncı P.A.K.'nın hatasını telafi etmek için yaptığı bir hücumda şehit oldu. Müteakiben T.B.M.M. kararı ile Albaylığa yükseltildi. İstiklal Harbi'nin umut bağlanmış ve geleceği parlak komutanlarından idi. Aynı hücumda (Yumruçal bölgesinde) Yzb. Şerafettin de yaralanarak Yunanlılara esir düştü.

4. 19 Temmuz 1921 günü 30 ncu A.K. Yb. M. Cemalettin şehit oldu; 16 ve 32 nci P.A.K. ları da ağır yaralandı. (Çiledere Bölgesinde)

5. Yb. E. Necdet, 14 Temmuz 1921'de Kovankaya'da şehit oldu.

6. Yb. Mehmet Salih, 16 Temmuz 1921'de Nasuhçal'da şehit oldu.

7. Yb. Reşit, 16 Temmuz 1921 günü şehit oldu.
8. 13 Temmuz 1921’de, 15 nci Tüm. Ve 14 ncü Sv. Tümlerinden Alb. Fahrettin (ALTAY)ın komutasında 5 nci grup teşkil edildi. Grup Kur. Bşk.lığına Bnb. Baki (VANDEMİR) getirildi.
9. Yb. Mehmet Cemal, 14 Temmuz 1921’den itibaren.

SAKARYA MEYDAN MUHAREBESİ

(23 Ağustos - 13 Eylül 1921)

Eskişehir Muharebesinden sonra Türk Ordusunun, 100 Km.'lik sahayı Yunana terk ederek Sakarya Nehri doğusuna çekilmesi halk arasında üzüntüye, güvensizliğe, Meclis'te de çok sert tartışmalara yol açtı. Meclis, felakete giden durumun önlenebilmesi için Meclis yetkileri de üzerinde olmak üzere Mustafa Kemal'i Başkomutan olarak görevlendirdi (5 Ağustos 1921). Başkomutan, çıkardığı emirlerle memleket kaynaklarının önemli bir kısmının Sakarya Cephesine akmasını sağladı. 12 Ağustos 1921'de Batı Cephesine giderek düşmanın muhtemel hareketleri hakkında incelemeler yaptı.

13 Ağustosta ileri harekâta geçen Yunan Ordusu 23 Ağustostan itibaren sıklet merkezi Sakarya mevziinin güney kanadına yönelmiş olarak ve kuşatıcı bir tertiple taarruza geçti. Yaklaşık olarak 100. Km.lik bir cephede başlayan bu kanlı boğuşma, tarihin önemli meydan muharebelerindendi. Düşmanın üstün kuvvet ve silâhlarla yaptığı taarruzlarda Sakarya mevziinde yer yer çekilmeler oluyordu. Türk kuvvetleri kuşatmayı karşılamak için mevziin sol kanadını doguya doğru kırmış ve uzatmıştı. Muharebeler o kadar kanlı oluyordu ki bazı alaylar mevcutlarının büyük kısmını ve bütün subaylarını kaybediyordu. İşte bu sıralarda Başkomutan Mustafa Kemâl Paşa Batı Cephesi birliklerine tarihe malolan şu meşhur emrini yayınladı: "Hattı müdafaa yoktur. Sathı müdafaa vardır. O sath bütün vatandır. Vatanın her karış toprağı vatandaşın kanı ile ıslanmadıkça terk olunamaz." Gerçekten de geri çekilmek zorunda kalan bir birlik, ilk tutunabildiğı yerde duruyor, yeniden boğuşuyor ve mevzii savunmak çabası içinde son nefesini veriyordu. Açılan her gediğı kapatmak için 70 kilometreyi bulan cebri yürüyüşlerle, birlik kaydırmaları yapılıyor, her gelen birlik ertesi sabah çelikten bir kale halinde düşman karşısına çıkıyor, vuruşuyor, şehit oluyor, fakat vatan savunuluyordu.

Düşman, Türk kuvvetlerini 23-30 Ağustos günleri arasında bütün zorlamasına rağmen kuşatıp imha edemeyince kuvvetlerinin büyük kısmıyla Türk cephesini merkezden Haymana istikametinde yarmak istedi. 6 Eylül'e kadar da bunun için uğraştı. Fakat bu sefer de düşman bedenden bir Türk Duvarına çarpmıştı. Bunda da muvaffak olamadı. Ondan sonra bulunduğu hatlarda savunarak kalmaya karar verdi. Ancak Türkün Başkomutanı 10 Eylül'de Dua Tepe'den kuzeyden güneye başlattığı karşı taarruzla buna da mani oldu. Yunan için yapılacak tek şey kalmıştı. Kaçmak, o da öyle yaptı. 13 Eylül'e kadar

Sakarya Nehri'nin doğusunda tek Yunan askeri kalmadı. Bu arada panik halinde kaçan pek çok Yunan askeri Sakarya'da boğuldu. Böylece 22 gün süren Sakarya Meydan Muharebesi Türk'ün Zaferi ile sonuçlandı.

Tarihte en uzun süren meydan muharebesi olan Sakarya Meydan Muharebesi'nde Türk'ün Yunana göre iki üstünlüğü vardı:

Vatanı için ölmesini bilen subaylar, erler ve Başkomutan.

Sakarya'dan mağluben çekilen düşman Eskişehir-Afyon doğusu hattına kadar çekilerek burada savunma için yerleşmeye başladı.

Yunan kuvvetlerinin arkasından, bütün kuvvetlerle şiddetli bir takip yapılmasına o günün şartları, sayıca dengesizlik, cephanenin bitmiş olması, iase ikmali güçlüğü, yorgunluk ve yıpranma engel olmuştur.

Düşman başlangıçta 5 nci Süvari Grubu ile takip edilmiş ve asıl kuvvetlerle 20 Eylülde ancak takibe başlanabilmekmiştir.

Türk ordusu bu muharebeler sonunda şehit ve yaralı olmak üzere toplam 26.000 zayıat vermiştir. Birlik mevcutlarına göre er zayıat oranı % 35-40, subay zayıat oranı ise % 70-80 arasında olmuştur. Bu nedenle Sakarya Muharebesi'ne, Subay Muharebesi adı verilmişti. Atatürk'de bu muharebe için "Sakarya Melhamei Kübrası" yani kan gölü, kan deryası demiştir.

Öte yandan Yunanlılar 16.000'i ölü olmak üzere toplam 46.000 zayıat vermişlerdir.

Sakarya Muharebesini sivil bir Başkomutan olarak yöneten Mustafa Kemal'e muharebe sonunda Gazilik unvanı ile Müşir (Mareşal) rütbesi verildi (19 Eylül 1921).

Bu zaferin askeri sonuçları kadar siyasi sonuçları da büyük oldu. Zaferden hemen sonra 20 Ekim 1921'de Türk-Fransız Ankara Antlaşması, 13 Ekim 1921 günü Türk-Sovyet Kars Antlaşması imzalandı.

Bu iki antlaşma ile Doğu ve Güney Cephelerindeki muharebeler kesin olarak sona erdirilmiş ve bu güne kadar üç askeri cephede savaşmak zorunda olan Türk Milleti ve Ordusu, sadece Yunan Cephesi ile savaşmak imkânını elde etmiştir.

Ayrıca 22 Ekim 1921'de İngiltere ile esirlerin serbest bırakılması antlaşması yapılmıştır.

Böylece Ankara Hükümeti, halen ülkeyi işgal altında tutan galip İtilâf devletleriyle siyasi anlaşmalar yaparak Sevr Antlaşması'nı fiilen yırtmış oldu.

SAKARYA MEYDAN MUHAREBESİ (23 AĞUSTOS – 13 EYLÜL 1921)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
BAŞKOMUTAN	---	Mustafa Kemal (ATATÜRK)	
Başkomutanlık Kalemi Bşk.	Tuğg.	Kazım Paşa (Korg. İNANÇ)	(8-112)
Başkomutanlık Kalemi	Alb.	Mehmet Arif (Aydın – Alb.)	(312-57)
Başkomutan Yaveri	Yzb.	Muzaffer (KILIÇ)	(259-185)
Başkomutan Yaveri	Yzb.	Salih (Yb. BOZOK)	(296-83)
Başkomutanlık Kh. Sb.	Yzb.	Faruk	(312-57)
Başkomutanlık Kh.Sb.	Yzb.	Hilmi	(312-57)
GENELKURMAY BAŞKANI	Korg.	Fevzi Paşa (Mrş. ÇAKMAK)	(12-55)
Gnkur. Hrk.Ş. Md.	Bnb.	Salih (Org. OMURTAK)	(259-111)
Gnkur.Hrk.Ş. Sb.	Bnb.	Şemsettin Tahir (Korg. TANER)	(4-31)
Gnkur.Hrk.Ş. Sb.	Yzb.	Şahap (Org. GÜRLER)	(3-40)
Gnkur.İsth.Ş.Md.	Bnb.	M. Şükrü (Alb. ÖGEL)	(8-243)
Gnkur.İsth.Ş.Sb.	Yzb.	Nuri (Korg. BERKÖZ)	(4-44)
Gnkur.İsth.Ş.Sb.	Yzb.	Neşet (Korg. AKMANLAR)	(4-46)
Gn.Kur.İkmal Ş.Md.	Yb.	Halil Kemal (Tümğ. KOÇER)	(354B-94)
BATI CEPHESİ KOMUTANI	Tuğg.	İsmet Paşa (Org. İNÖNÜ)	(331-12)
Batı Cephesi Kur. Bşk.	Alb.	Asım (Org. GÜNDÜZ)	(1-306)
Batı Cephesi Kur.2 nci Bşk.	Yb.	Hüseyin Hüsnü (Korg. KILKIŞ)	(8-220)
Batı Cephesi Hrk.Ş.Md.	Yb.	Tevfik (Alb. BIYIKLIOĞLU)	(259-184)
Batı Cephesi Hrk.Ş.Md.Yrd.	Bnb.	Kemal	(259-187)
Batı Cephesi İsth.Ş.Md.	Bnb.	Tahsin (Yb. ALAGÖZ)	(8-241)
Batı Cephesi İsth.Ş. Md.Yrd.	Bnb.	Muharrem Mazlum (Org. İSKORA)	(259-187)
Batı Cephesi Kh.Sb.	Yzb.	Kemal (Tümğ. BALIKESİR)	(276-148)
Batı Cephesi Kh.Sb.	Yzb.	Şükrü (Bnb. SÖKMENSÜER)	(1-311)
Batı Cephesi Kh.Sb.	Bnb.	Ali	(259-189)
Batı Cephesi Kh. Sb.	Bnb.	Asım (Korg. ALTUĞ)	(4-40)
Batı Cephesi Kh.Elemanı	Onb.	Halide Edip (ADIVAR)	(259-187)
Batı Cephesi Kh. Elemanı	---	Yusuf AKÇURA (Prof.)	(259-187)
Batı Cephesi İs.Müfettişi	Alb.	Ahmet Şükrü (Tuğg.)	(301)
Batı Cephesi Top. Müfettişi	Alb.	Halit Galip (Tümğ. TEKAK)	(259-201)
5 NCI SÜVARİ GRUP K.	Alb.	Fahrettin (Org. ALTAY)	(333-109)
5 nci Sv.Gr.Kur.Bşk.	Bnb.	Burhanettin (Tümğ. DENKER)	(354B-415)
5 nci Sv. Gr.Kur.	Bnb.	Baki (Korg. VANDEMİR)	(8-208)
5 nci Sv.Gr.Levazım Bşk.	Bnb.	Faik	(1-305)
5 nci Sv.Gr.Hrk.Ş.Md.	Bnb.	Tahsin (Yb.)	(301)
5 nci Sv.Gr.K.Yaveri	Ütğm.	Fevzi (UÇANER)	(333-111)
4 NCÜ SV.TUG.K.	Yb.	İsmail Hakkı (Yb. OKDAY)	(335-EK)
4 ncü Sv.Tug.Kur.Bşk.	Bnb.	Rafet (SÜALP)	(301)
5 nci Sv. A.K.	Yzb.	Esat (Alb. AVCI)	(301)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

20 nci Sv.A.K.	Bnb.	Mehmet Murat (Alb. AZAK)	(354B-302)
14 NCÜ SV. TÜM.K.	Yb.	Mehmet Suphi (Tümg. KULA)	(1-302)
14 ncü Sv.Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Ömer Suphi (Alb. ATALAY)	(301)
3 ncü Sv. A.K.	Yb.	Ahmet Ferit (Alb. DARYAL)	(274-L.1)
54 ncü Sv.A.K.	Bnb.	Emin Hüsnü (Yb. GÖRKER)	(354B-217)
55 nci Sv.A.K.	Bnb.	İbrahim Fevzi (Tümg. AKINCILAR)	(301)
1 NCİ GRUP KOMUTANI	Alb.	İzzettin (Org. ÇALIŞLAR)	(1-306)
1 nci Gr.Kur.Bşk.	Bnb.	Çopur Mehmet Neşet (Alb. BORA)	(338-Ek)
1 nci Gr.Kurmayı	Yzb.	Asım (Org. TINAZTEPE)	(8-246)
1 nci Gr. Kurmayı	Yzb.	Feridun (Yzb. DİRİMTEKİN)	(8-247)
1 nci Gr.K.Emir Sb.	Ütg.m.	Behçet (Korg. TÜRKMEN)	(4-66)
1 nci Grup Topçu K.	Yb.	Nuri (Tümg. YARKIN)	(303-57)
24 NCÜ TÜM. KOMUTANI	Yb.	Ahmet Fuat (Alb. BULCA)	(303-12)
24 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Recep Ferdi (Tümg. SÜALP)	(8-243)
24 ncü İsth.Ş.Md.	Yzb.	Hüseyin Hüsnü (1)	(301)
24 ncü Tüm.Kh.Sb.	Yzb.	Neşet (Korg. AKMANLAR)	(4-46)
30 ncu P.A.K.	Yb.	Hüseyin Hüsnü (Tuğb. KARTALTEPE)	(301)
32 nci P.A.K.	Bnb.	İsmail Hakkı (Yb.)	(96-Ek)
143 ncü P.A.K.	Bnb.	Ahmet Rafet (Yb. TANSU)	(301)
24 ncü Top. A.K.	Bnb.	Mehmet Remzi	(301)
23 NCÜ TÜMEN K.	Yb.	Ömer Halis (Korg. BIYIKTAY)	(321-206)
23 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	İzzettin	(338-Ek)
23 ncü Tüm. P.K.	Yb.	Ahmet Nuri (Tuğg. DİRİKER)	(343-86)
31 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Ruşen (Alb.) (24)	(95-Ek)
31 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Rıfat (Alb. ÇULPAN)	(301)
68 nci A.K.	Yb.	Besim (Yb. KOKA)	(301)
69 ncu A.K.	Yb.	Mehmet Tevfik (Alb. ATALAY)	(301)
Top. A.K.	Bnb.	Ali Rıza (Bnb.) (25)	(354B-524)
Top. A.K.	Yb.	Hakkı (Alb. AYTUNA)	(301)
2 NCİ GRUP KOMUTANI	Alb.	Selahattin Adil (Tümg.)	(12-118)
2 nci Gr.Kur.Bşk.	Bnb.	Burhanettin (Tümg. DENKER)	(316-Ek)
2 nci Gr.Kurmayı	Yzb.	Nurettin (Org. BARANSEL)	(3-27)
4 NCÜ TÜMEN K.	Alb.	Mehmet Sabri (Tümg. ERÇETİN)	(7-S.92)
4 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Mustafa Fazıl (Tümg. AYKUT)	(301)
4 ncü Tüm. P.K.	Yb.	Esat Faik (Yb. ŞEN) (2)	(8-219)
4 ncü Tüm.P.K.	Yb.	İsmail Hakkı (Alb.KARATAYLI) (3)	(301)
40 ncı P.A.K.	Bnb.	Necip Kadri (Tümg. DEMİRKAZIK)	(301)
42 nci P.A.K.	Yb.	Hüseyin Avni (4)	(280-98)
42 nci P.A.K.	Bnb.	Ali Sakıp (Yb. ÖZAKIN)	(301)
58 nci P.A.K.	Bnb.	Mehmet Rüştü (Alb. TANIK)	(301)
4 ncü Top. A.K.	Bnb.	Abdurrahman	(47-Ek)
5 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Mehmet Kenan (Korg. DALBAŞAR)	(10-383)

MAKAM/BİRLİK

5 nci Tüm.Kur.Bşk.
14 ncü P.A.K.
15 nci P.A.K.
24 ncü P.A.K.
5 nci Top. A.K.
9 NCÜ TÜMEN K.
9 ncu Tüm.Kur.Bşk.
9 ncu Tüm. Kurmayı
9 ncu Tüm. P.K.
25 nci P.A.K.
26 ncı P.A.K.
27 ncı P.A.K.
9 ncu Top. A.K.
3 NCÜ GRUP KOMUTANI
3 ncü Gr.Kur.Bşk.
3 ncü Grup Emir Sb.
3 ncü Gr. Top.K.
7 NCİ TÜMEN K.
7 nci Tüm. K.V.
7 nci Tüm.Kur.Bşk.
7 nci Tüm.Hrk.Ş.Md.
7 nci Tüm. P.K.
2 nci P.A.K.
2 nci P.A.K.
23 ncü P.A.K.
41 nci P.A.K.
41 nci P.A.K.
7 nci Top. A.K.
8 NCİ TÜMEN K.
8 nci Tüm.Kur.Bşk.
8 nci Tüm.Hrk.Ş.Md.
8 nci Tüm.K.Emir Sb.
131 nci P.A.K.
135 nci P.A.K.
189 ncu P.A.K.
8 nci Top. A.K.
15 NCİ TÜMEN K.
15 nci Tüm.Kur.Bşk.
15 nci Tüm.Hrk.Ş.Sb.
15 nci Tüm.P.K.
38 nci P.A.K.
38 nci P.A.K.

RÜTBİ ADI VE SOYADI

Bnb.	İshak Avni (Org. AKDAĞ)	(3-12)
Yb.	Mahmut Nedim (Alb.)	(335-115)
Yb.	İlyas Canpolat (DEMİRALP)	(316-Ek)
Bnb.	Hüseyin Hilmi (Bnb.)	(335-115)
Yb.	Hüseyin Hüsnü (Alb. SİDAL)	(301)
Alb.	Mehmet Sıtkı (Tümg. ÜKE)	(12-101)
Bnb.	Faik (Alb. SÖZER)	(316-EK)
Yzb.	Kamil (Tuğg. ERİĞÜR)	(301)
Yb.	Talat (Tuğg. SÜALP)	(301)
Bnb.	Hasan Faik (Alb. ALSAÇ)	(316-Ek)
Bnb.	Recep (Alb. YAZICIOĞLU)	(316-Ek)
Bnb.	Yusuf Ziya (Yb. ŞAYLAN)	(316-Ek)
Bnb.	Ahmet Şükrü (Alb. BÜTTEN)	(301)
Mirliva	Yusuf İzzet Paşa (Tuğg. MET)	(12-69)
Bnb.	Muharrem Mazlum (Org. İSKORA)	(8-237)
Yzb.	Şükrü (Org. KANATLI)	(3-30)
Yb.	Eyüp Sami (Alb.)	(346-376)
Yb.	Ahmet Derviş (Korg.) (5)	(323-77)
Yb.	İbrahim	(58-Ek)
Bnb.	Mehmet Nuri (Org. YAMUT)	(8-242)
Yzb.	Fevzi (Org. MENGÜÇ)	(3-48)
Yb.	Mehmet Kazım (Kd. Alb.) (5)	(323-136)
Bnb.	Ali Niyazi (Bnb.) (6)	(58-Ek)
Bnb.	Ahmet Faik (Alb. SÖZER)	(329-77)
Yb.	İ. Hulusi (Hafız Mahmut) (Yb.) (7)	(323-89)
Bnb.	Ahmet Muhtar (8)	(280-98)
Bnb.	Münir (Yb. KARAMAN)	(100-Ek)
Bnb.	Osman Şükrü	(58-Ek)
Alb.	Kazım (Tümg. SEVÜKTEKİN)	(12-37)
Yzb.	Mehmet Ermin (Tümg. ÇINAR)	(321-47)
Yb.	Reşat (Alb. AYBERS)	(301)
Yzb.	Şevket (Tümg. AYKAN)	(301)
Bnb.	Ahmet Hakkı (Tümg. ÖZGENER)	(30-Ek)
Bnb.	Mehmet Sabri (Tümg. BEŞE)	(117-Ek)
Bnb.	Mehmet Avni (Alb. ARIDURU)	(26-Ek)
Bnb.	Hikmet	(26-Ek)
Alb.	Şükrü Naili (Korg. GÖKBERK)	(7-S.104)
Bnb.	Tahir (9)	(8-230)
Yzb.	Mehmet Rıfat (Bnb.)	(301)
Yb.	İsmail Hakkı	(63-Ek)
Yb.	Demir Ali (Alb. SOMDEMİR) (10)	(258-23)
Bnb.	İlyas Zeki (Tümg. AYDEMİR)	(258-32)

MAKAM/BİRLİK

45 nci P.A.K.
56 ncı P.A.K.
15 nci Top. A.K.
4 NCÜ GRUP KOMUTANI
4 ncü Gr.Kur.Bşk.
4 ncü Gr.Top.K.
5 NCİ KAFKAS TÜM.K.
5 nci Kaf.Tüm.Kur.Bşk.
5 nci Kaf.Tüm.Kh.Kur.
5 nci Kaf.Tüm.P.K.
5 nci Kaf.Tüm.Kh.Sb.
9 ncu A.K.
10 ncu A.K.
13 ncü A.K.
13 ncü A.K.
5 nci Kaf.Top.A.K.
61 NCİ TÜMEN K.
61 nci Tüm. P.K.
61 nci Tüm. Kur.Bşk.
159 ncu A.K.
174 ncü A.K.
190 ncı A.K.
61 nci Top. Tb. K.
12 NCİ GRUP KOMUTANI
12 nci Gr.Kur.Bşk.
12 nci Gr.Kur.Bşk.V.
12 nci Gr.Hrk.Ş.Md.
12 nci Gr. Top. K.
11 NCİ TÜMEN K.
11 nci Tüm.K.V.
11 nci Tüm.Kur.Bşk.
11 nci Tüm.Kurmayı
11 nci Tüm.P.K.
126 ncı A.K.
126 ncı A.K. Yrd.
127 ncı A.K.
70 ncı A.K.
11 nci Top. A.K.
MÜRETTEPKOLORDU K.
Mür.Kor.Kur.Bşk.
1 NCİ TÜMEN KOMUTANI
1 nci Tüm.Kur.Bşk.

RÜTBE ADI VE SOYADI

Yb.	Kamil (Alb. İNANOĞLU)	(258-30)
Yb.	Mehmet Fehmi (Tuğb. TINAZTEPE)	(7-S.103)
Yb.	Ömer Adil (Alb. TÜRER)	(124-Ek)
Alb.	Kemalettin Sami (Korg. GÖKÇEN)	(7-S.93)
Bnb.	Mehmet Neşet (Alb.)	(273-L.9)
Yb.	Zihni (Tümg. TOYDEMİR)	(347-236)
Yb.	Cemil Cahit (Org. TOYDEMİR)	(321-46)
Bnb.	Ahmet Fatin (Alb. ŞİMŞEK)	(321-46)
Bnb.	İshak Avni (Org. AKDAĞ)	(3-12)
Yb.	Halil Rüştü (Alb.)	(273-87)
Yzb.	Osman (Org. GÜRAY)	(3-34)
Bnb.	Mümtaz (Korg. AKTAY)	(4-24)
Bnb.	Ahmet Hamdi (Yb.)	(273-L.9)
Yb.	Ahmet Rıfat (11)	(273-L.9)
Yb.	Ali Muzaffer (Tuğb. ERGÜN)	(301)
Bnb.	Ömer Adil (Alb. TÜRER)	(354B-471)
Alb.	Rüştü (Tümg. SAKARYA)	(12-45)
Yb.	Ahmet Şemsettin (Tuğb. SALUR)	(273-L.9)
Bnb.	Ömer İskender (Tümg. ERDENER)	(321-46)
Bnb.	Şerif (12)	(273-L.9)
Bnb.	Şevki (Tuğb. SAVAŞCI)	(273-L.9)
Yb.	Mehmet Sabit (Org. NOYAN)	(3-5)
Bnb.	Cemil	(273-L.9)
Alb.	Halit (Tümg. KARSIALAN)	(12-203)
Bnb.	Yusuf Ziya (Çakal) (Tümg. EKİNCİ)	(8-229)
Bnb.	Nazmi (Korg. GÖNENLİ)	(4-30)
Bnb.	İsmail Hakkı (Tümg. ULUĞ)	(301)
Yb.	Mustafa Naci (Alb.)	(354A-418)
Alb.	Abdürrezak (Alb. AKBARLAS)	(7-S.80)
Yb.	Saffet (Tuğb.) (13)	(2-253)
Bnb.	Ahmet Fevzi (Tümg. AKARÇAY)	(321-47)
Yzb.	Ali Rıza (14)	(301)
Yb.	Hafız Halit (Tuğb. UZEL)	(61-Ek)
Bnb.	İsmail Hakkı (Tuğb. ALPAN)	(273-118)
Bnb.	Hüseyin Avni (Bnb.)	(301)
Bnb.	Osman Nuri (Tümg. TUFAN)	(61-Ek)
Bnb.	Rafet	(61-Ek)
Bnb.	Abdülbaki	(61-Ek)
Alb.	Kazım (Org. ÖZALP)	(296-64)
Bnb.	Hayrullah (Tümg. FİŞEK)	(296-82)
Yb.	Abdurrahman Nafiz (Org. GÜRMAN)	(12-197)
Yzb.	Mehmet Hüsnü (ERSÜ)	(338-Ek)

MAKAM/BİRLİK

3 ncü A.K.	Bnb.	Hüseyin Hüsnü (Tuğb. KARTALTEPE)	(11-81)
4 ncü A.K.	Bnb.	Ahmet Nadir (Yb.)	(280-128)
5 nci A.K.	Yb.	Osman Arif (Alb. ERTÜRK)	(301)
1 nci Top. A.K.	Yb.	Şerif	(301)
17 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Hüseyin Nurettin (Tümg. ÖZSU)	(322-185)
17 nci Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	M. Nuri (Alb. ARPACIOĞLU)	(338-Ek)
17 nci Tüm. P.K.	Yb.	İsmail Rüştü (Alb. ALAGÜR)	(301)
61 nci A.K.	Bnb.	Hasan Rıza (Bnb.) (15)	(301)
61 nci A.K.	Bnb.	Ahmet Fazıl (Alb.)	(301)
62 nci A.K.	Bnb.	Ahmet Şükrü (Bnb. OĞUZ)	(301)
63 ncü A.K.	Bnb.	Ali Rıza (Alb. YALÇINALP) (16)	(301)
63 ncü A.K.	Yb.	Mustafa Asım (Alb.)	(346-61)
17 nci Top. A.K.	Yb.	Fuat (Tümg. PEKÖZER)	(301)
41 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Şerif (Alb. YAÇAĞAZ)	(12-99)
41 nci Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	Mustafa Remzi (Alb. CEBECİ)	(321-45)
12 nci A.K.	Yb.	Hüseyin İhsan (Alb. BALI)	(68-Ek)
12 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Hayri (Alb.)	(301)
16 ncı A.K.	Bnb.	Hüseyin Rahmi (Alb. APAK)	(2-245)
16 ncı A.K.	Bnb.	Ömer Kırımı (Alb. TUZ)	(301)
19 ncu A.K.	Yb.	Hüseyin Hüsnü (Alb.)	(301)
19 ncu A.K.	Yb.	Pala Süleyman H. (Yb. ERKONUK)	(2-246)
41 nci Top. A.K.	Bnb.	Cevdet Ali	(68-Ek)
Top. A.Bt. Tk.K.	Tğm.	Cevdet (Org. SUNAY)	(3-93)
1 NCİ SV. TÜMEN K.	Yb.	Osman Zati (Tümg. KORAL)	(322-206)
1 nci Süv. Tüm. Kur. Bşk.	Yzb.	Dursun (Alb. ATATUNÇ)	(338-Ek)
10 ncu Sv. A.K.	Yzb.	Şerif (Alb. GÜRALP)	(41-Ek)
11 nci Sv. A.K.	Bnb.	Mehmet Nezir (Bnb.)	(301)
14 ncü Sv. A.K.	Yb.	Süleyman Sabri (Tümg.)	(301)
14 ncü Sv. A.K.	Yzb.	Ramiz (Alb. ÖZALP)	(301)
33 ncü Sv. A.K.	Bnb.	Saim (SARIYER)	(301)
KOCAELİ SV.TUG.K.	Yb.	Hacı M. Arif (Alb. ÖRGÜÇ)	(338-Ek)
Kocaeli Sv.Tug.Kur.Bşk.	Bnb.	Hasan Fehmi (Org. ATAKAN)	(3-25)
21 nci Sv. A.K.	Bnb.	Emin Hüsnü (Yb. GÖRKER)	(301)
Sakarya Müf. K.	Bnb.	Recep	(301)
Kocaeli Gönüllü Brl.K.	Bnb.	Reşat (Yb. BAŞARAN)	(301)
Kocaeli Milli Müf.K.	Yb.	Mustafa Asım (Alb.)	(301)

BATI CEPHESİNE BAĞLI BİRLİKLER

2 NCİ SV.TÜMEN K.	Yb.	Ethem Servet (Alb. BORAL)	(1-305)
2 nci Sv. Tüm. K.V.	Bnb.	Kurtcebe (Org. NOYAN) (17)	(1-305)
2 nci Sv. Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	Kurtcebe (Org. NOYAN)	(3-18)
2 nci Sv. Tüm. Kurmayı	Yzb.	Muzaffer (Org. TUĞSAVUL)	(3-52)
2 nci Sv. A.K.	Bnb.	Ahmet Kemal (Yb. ÖZSU)	(301)

MAKAM/BİRLİK

4 ncü Sv. A.K.
4 ncü Sv. A.K. Yrd.
13 ncü Sv. A.K.
3 NCÜ SV. TÜMEN K.
3 ncü Sv. Tüm. Kur. Bşk.
27 nci Sv. A.K.
28 nci Sv. A.K.
MÜRETTEP TÜMEN K.
Mür.Tüm.Kur.Bşk.
Mür.Tüm.P.K.
52 nci P.A.K.
35 nci Sv. A.K.
35 nci Sv. A.K.V.
Adana Müf. K.
1 nci Milis A.K.
2 nci Milis A.K.
Konya Sv. A.K.
Mür.Tüm.Top.K.
3 NCÜ KAFKAS TUM. K.
3 ncü Kaf. Tüm. Kur. Bşk.
3 ncü Kaf. Tüm. P.K.
7 nci A.K.
8 nci A.K.
8 nci A.K.
11 nci A.K.
3 ncü Top. A.K.
6 NCI TÜMEN KOMUTANI
6 ncü Tüm.Kur.Bşk.
50 nci A.K.
50 nci A.K.V.
51 nci A.K.
Akıncı Kol. K.
17 nci Akıncı Kol. K.
18 nci Akıncı Kol. K.
19 ncü Akıncı Kol. K.
20 nci Akıncı Kol. K.
34 ncü Sv. A.K.
57 NCI TÜMEN K.
57 nci Tüm.Kur.Bşk.
57 nci Tüm.Kur.Bşk.
57 nci Tüm. P.K.
37 nci A.K.

RÜTBE ADI VE SOYADI

Bnb.	Musa Kazım (Bnb. KUŞZADE) (18)	(301)
Bnb.	İsmail Hakkı (Yb. KOÇ)	(301)
Yzb.	Galip (Bnb.)	(301)
Bnb.	İbrahim (Alb. ÇOLAK)	(303-15)
Bnb.	Faik (Yb. SÖZER)	(321-48)
Bnb.	Mehmet Cemal (Alb.)	(301)
Bnb.	Hüseyin Hüsnü (Alb. AYKUT)	(301)
Yb.	Ahmet Zeki (Tümg. SOYDEMİR)	(1-304)
Yzb.	Yümnü (Korg. ÜRESİN)	(4-52)
Bnb.	Kemal (Tümg. ERGÜDEN)	(280-171)
Bnb.	Cemil (Yb. ÜLGİN)	(301)
Bnb.	Ali Haydar (Yb. ÖZCANDARLI)	(301)
Yzb.	Yümnü (Korg. ÜRESİN)	(4-52)
Yzb.	Tekelioğlu Sinan Paşa (Yzb. Ratıp) (19)	(301)
Yzb.	Emin	(301)
Yzb.	Raif	(301)
Bnb.	Vehbi (Bnb. ULUEVLİ)	(301)
Yzb.	Hidayet	(301)
Yb.	Halit (Alb. AKMANSÜ)	(293-104)
Bnb.	Hasan Zeki (Bnb.)	(321-45)
Yb.	Rıfat (Alb.)	(354A-116)
Yb.	Ali Rıza (Alb. BENLİ)	(354B-481)
Yb.	Atıf (Alb. ULUSOĞLU)	(301)
Bnb.	O. Zeki (Alb. EYÜPOĞLU)	(301)
Yb.	İsmail Hakkı (Yb.)	(83-Ek)
Yb.	Hüseyin Ragıp (Alb. GÜLER)	(123-Ek)
Yb.	H. Nazmi (Korg. SOLOK)	(12-95)
Bnb.	Mehmet Selahattin (Alb. BİRİŞ)	(321-44)
Yb.	İbrahim Hakkı (Tuğg. EMİROĞLU)	(104-Ek)
Bnb.	Remzi (Alb. YALÇINTOKLU)	(301)
Bnb.	Mehmet Raif (AVCI)	(301)
---	Mustafa Tevfik	(57-Ek)
---	İbrahim	(57-Ek)
---	Hamdi	(57-Ek)
Bnb.	Şahabettin (Alb. KIYAN)	(57-Ek)
Bnb.	Arif Reşit	(57-Ek)
Bnb.	Mustafa Zeki	(301)
Yb.	Hasan Mümtaz (Alb. ÇEÇEN)	(322-208)
Bnb.	Salih Zeki (Yb. KIZANLIK) (20)	(8-194)
Bnb.	Şemsettin (Alb. ERKUŞ)	(8-236)
Bnb.	Salih Zeki (Yb. KIZANLIK) (20)	(301)
Bnb.	Osman (21)	(301)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

37 nci A.K.	Bnb.	İsmail Refii (Tuğg. EVİNÇ)	(301)
39 ncu A.K.	Bnb.	Ahmet Turhan (Alb.)	(301)
176 ncı A.K.	Yb.	Mehmet Sait (Yb.)	(120-Ek)
176 ncı A.K. V.	Bnb.	Rıfat	(120-Ek)
57 nci Top. Tb. K.	Bnb.	Seyfettin Rahmi (Tümg. AYKUTER)	(301)
Müs. 29 ncu Sv. A.K.	Yb.	İsmail Hakkı (Alb. IŞIL)	(301)
Müs. 29 ncu Sv. A.K. V.	Bnb.	Haydar	(301)
47 nci A.K.	Bnb.	Giresunlu Topal Osman Ağa	(331-7)
Mk. Tüf. Bl.K.	Yzb.	Fehmi (Korg. TÜRESEL)	(4-50)
48 nci A.K.	Bnb.	Hasan Tahsin (BEŞTEPE) (22)	(102-Ek)
48 nci A.K.V.	Yb.	Ali Rıza (Alb. YALÇINALP)	(354B-48)
49 ncu P.A.K.	Bnb.	Mehmet Şükrü (BURSA)	(103-Ek)
Meclis Muhafız Tb. K.	Yzb.	İ. Hakkı (Tümg. TEKÇE)	(10-382)

TEKALİFİ MİLLİYE**KOMİSYON BŞK. Ve MENZİL****MÜFETTİŞİ**

Menzil Müf.Kur.Bşk.	Alb.	Kazım (Korg. DİRİK)	(355-144)
	Yb.	Ali Rıza (Korg. ARTUNKAL)	(354B-417)

BATI CEPHESİNE SONRADAN KATILAN BİRLİKLER

12 NCİ TÜMEN K. (23)	Alb.	Osman Nuri (Tümg. KOPTAGEL)	(5-286)
12 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Yusuf Ziya (Tümg. YAZGAN)	(62-Ek)
34 ncü A.K.	Yb.	Hüseyin Hasbi (Alb. PİRSELİM)	(301)
35 nci A.K.	Bnb.	Mehmet Talat (Tuğg. OĞAN)	(301)
36 ncı A.K.	Bnb.	Mehmet Şahin (Alb.)	(301)
12 nci Top. A.K.	Yb.	Abdülkerim (Alb. SUNDAY)	(301)
16 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Aşir (Tümg. ATLI)	(12-201)
16 ncı Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Ziya (Bnb. BACANAK)	(301)
43 ncü A.K.	Yb.	Ali Rıza (Alb. BARLAS)	(301)
44 ncü A.K.	Yb.	Mehmet Veysi (Alb. GAZİOĞLU)	(301)
64 ncü A.K.	Bnb.	İsmail Hakkı (Alb. SAYBERK)	(354B-27)
16 ncı Top.Tb.K.	Bnb.	Kemahlı Ali Necdet (Alb. TAN)	(301)

Açıklamalar:

1. Yzb. Hüseyin Hüsnü, 28 Ağustos 1921'de şehit oldu.
2. Yb. Esat Faik, 28 Ağustos 1921'de Kara Süleymanlı köyünde şehit oldu.
3. Yb. İ. Hakkı, 4 Ekim 1921 Afyon civarındaki muharebede üç yerinden yaralandı ve 22 Ağustos 1922'de Alb. Olarak malulen emekliye ayrıldı.
4. Yb. Hüseyin Avni, 28 Ağustos'ta Gökgez Tepesinde yaralandı, 30 Ağustos'ta şehiden öldü.

5. Yb. Ahmet (Korg. DERVİŞ), 28 Ağustos 1921 günü saat 19:00'da Çataltepe'de yaralandı ve yerine Yb. İbrahim vekaleten getirildi. 4 Eylül 1921'de ise 7 nci Tüm. K.lığına Yb. Kazım atandı.

6. Bnb. Ali Niyazi, 30 Ağustos 1921'de şehit oldu.

7. Yb. İ. Hulusi, 10 Eylül 1921'de Mezartepe Yamak sırtlarında şehit oldu.

8. Bnb. Ahmet Muhtar, 29 Ağustos 1921'de Çatal Tepe'de şehit oldu.

9. Bnb. Tahir, 25 Eylül 1921'de Tozoğlu Köyü Perişan Tepe'de şehit oldu.

10. Yb. Demir Ali 38 nci Alayın Samsun Bölgesinde Pontus Harekâtında da komutanı idi. 7 Eylül 1921'de Ankara Merkez K.lığından bu alayın komutanlığına getirildi. Duartepe muharebesinde yaralandı.

11. Yb. Ahmet Rifat 28 Ağustos 1921'de Tarassut Tepe'de şehit oldu.

12. Bnb. Şerif, 26 Eylül 1921'de şehit oldu.

13. Yb. Saffet, Tüm. K.nın yaralanması üzerine 25 Ağustos'ta vekaleten komutayı devraldı ve 27 Ağustos'ta Gökgöz'de yaralandı.

14. Yzb. Ali Rıza 15 Eylül 1921'de şehit oldu.

15. Bnb. Hasan Rıza, 24 Eylül 1921'de Dağcılar Muharebesinde şehit oldu.

16. Bnb. Ali Rıza, 28 Ağustos 1921'de yaralandı.

17. Yb. Ethem hastalandı, yerine Bnb. Kurtçebe vekalet etti.

18. Bnb. Musa Kazım, 9 Ağustos 1921'de Döğer İstasyonu baskınında şehit oldu.

19. Asıl adı ve rütbesi Yzb. Ratıp'dır.

20. Yb. Salih Zeki, 26 / 27 Ağustos 1921'de Türbe Tepe'de şehit oldu.

21. Bnb. Osman, 29 Ağustos 1921'de Horhor Tepe'de şehit oldu.

22. Bnb. Hasan Tahsin, 28 Ağustos 1921'de Beştepeler'de şehit oldu.

23. 12 nci Tümen Doğu cephesinden Batı cephesi emrine gönderildi. İntikalini 48 günde tamamladı. 28 Eylül 1921'de Ankara'ya geldi ve bu muharebelere katılamadı.

24. Bnb. Mehmet Ruşen yaralandı.

25. Bnb. Ali Rıza, 26 Ağustos 1921'de şehit oldu.

SAKARYA ZAFERİNDEN SONRA YAPILAN TAKİP HAREKATI (1) (17 EYLÜL – 10 EKİM 1921)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBESİ	ADI VE SOYADI	
BAŞKOMUTAN	Mareşal	Gazi Mustafa Kemal Paşa	
GENEL KURMAY BAŞKANI	Korg.	Fevzi Paşa (Mrş. ÇAKMAK)	(12-55)
BATI CEPHESİ K.	Tuğg.	İsmet (Org. İNÖNÜ)	(296-130)
Batı Cephesi Kur.Bşk.	Alb.	Asım (Org. GÜNDÜZ)	(12-125)
1 NCİ KOLORDU K.	Alb.	İzzettin (Org. ÇALIŞLAR)	(258-29)
1 nci Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Muharrem Mazlum (Org. İSKORA)	(8-237)
15 nci Tüm.K.	Yb.	Naci (Korg. TINAZ)	(8-219)
15 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	İshak Avni (Org. AKDAĞ)	(238-Ek)
57 nci Tüm. K.	Yb.	Hasan Mümtaz (Alb. ÇEÇEN)	(305-1)
57 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Şemsettin (Alb. ERKUŞ)	(338-Ek)
23 ncü Tüm. K.	Yb.	Ömer Halis (Korg. BIYIKTAY)	(288-22)
23 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Recep Ferdi (Tümg. SÜALP)	(238-Ek)
2 NCİ KOLORDU K.	Tuğg.	Selahattin Adil Paşa (Tümg.)	(305-5)
2 nci Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Burhanettin (Tümg. DENKER)	(338-Ek)
3 ncü Kafkas Tüm.K.	Yb.	Halit (Alb. AKMANSÜ)	(293-111)
3 ncü Kaf.Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Hasan Zeki (Bnb.)	(338-Ek)
4 ncü Tüm. K.	Alb.	Mehmet Sabri (Tümg. ERÇETİN)	(12-82)
4 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Mustafa Fazıl (Tümg. AYKUT)	(338-Ek)
7 nci Tüm. K.	Yb.	H. Hüsnü Emir (Tümg. ERKİLET)	(223-101)
7 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Nuri (Org. YAMUT)	(3-14)
3 NCÜ KOLORDU K.	Tuğg.	Kazım Paşa (Org. ÖZALP)	(288-22)
3 ncü Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Hayrullah (Tümg. FİŞEK)	(338-Ek)
1 nci Tüm.K.	Alb.	Abdurrahman Nafiz (Org. GÜRMAN)	(12-197)
1 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Mehmet Hüsnü (ERSÜ)	(338-Ek)
41 nci Tüm.K.	Yb.	Mehmet Kenan (Korg. DALBAŞAR)	(7.S-97)
41 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Hasan Fehmi (Bnb. SÜERDEM)	(338-Ek)
1 nci Sv.Tüm.K.	Yb.	Osman Zati (Tümg. KORAL)	(338-Ek)
1 nci Sv. Tüm.K.	Yb.	Hacı M. Arif (Alb. ÖRGÜÇ) (2)	(12-61)
1 nci Sv.Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Dursun (Alb. ATATUNÇ)	(338-Ek)
4 NCÜ KOLORDU K.	Alb.	Kemalettin Sami (Korg. GÖKÇEN)	(7-S.93)
4 ncü Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Neşet (Alb.)	(338-Ek)
5 nci Kafkas Tüm.K.	Alb.	Cemil Cahit (Org. TOYDEMİR)	(288-23)
5 nci Kaf.Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Ahmet Fatin (Alb. ŞİMŞEK)	(338-Ek)
11 nci Tüm. K.	Yb.	Ahmet Fuat (Alb. BULCA)	(12-160)
11 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Ahmet Fevzi (Tümg. AKARÇAY)	(338-Ek)
61 nci Tüm. K.	Tuğg.	Rüşti Paşa (Tümg. SAKARYA)	(338-Ek)
61 ni Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Ömer İskender (Tümg. ERDENER)	(338-Ek)
5 NCİ SVKOR. K.	Tuğg.	Fahrettin Paşa (Org. ALTAY)	(12-103)
5 nci Sv.Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Baki (Korg. VANDEMİR)	(8-238)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

2 nci Sv. Tüm.K.	Yb.	Ahmet Zeki (Tümg. SOYDEMİR)	(323-111)
2 nci Sv.Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Yümnü (Korg. ÜRESİN)	(4-52)
3 ncü Sv. Tüm. K.	Yb.	İbrahim (Alb. ÇOLAK)	(12-141)
3 ncü Sv.Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Faik (Yb. SÖZER)	(338-Ek)
14 ncü Sv. Tüm.K.	Yb.	Suphi (Tümg. KULA)	(288-21)
KOCAELİ GRUBU K.	Alb.	Halit (Tümg. KARSIALAN)	(296-130)
Kocaeli Gr.Kur.Bşk.	Bnb.	Rıza	(338-Ek)
17 nci Tüm.K.	Alb.	Hüseyin Nurettin (Tümg. ÖZSU)	(12-84)
Süvari Tug. K.	Yb.	Hacı M. Arif (Alb. ÖRGÜÇ)	(338-Ek)
6 ncı Tüm. K.	Alb.	H. Nazmi (Korg. SOLOK)	(305-5)
6 ncı Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Selahattin (Alb. BİRİŞ)	(338-Ek)

Açıklamalar:

1. Sakarya Meydan Muharebesinden sonra çekilen Yunan kuvvetlerinin takibi öncesinde mevcut olan 18 tümenden, her biri üçer tümenli dört Kolordu ve süvarilerden de her biri dörder Alaylı 3 tümen teşkil edilmiştir. (5,9 ve 24 ncü Tümenler lağvedilmiştir.)

2. Yb. H. Arif, 28 Eylül 1921'de göreve başladı.

BÜYÜK TAARRUZ VE BAŞKOMUTAN MEYDAN MUHAREBESİ

Sakarya Meydan Muharebesi'nden sonra Eskişehir-Afyon doğusu hattına çekilen Yunan Ordusu, tuttuğu mevzileri yaklaşık bir sene boyunca tahkim etti. "AŞILAMAZ - GEÇİLEMEZ" şeklinde değerlendirilen bir savunma mevzi meydana getirdi. Bu arada Türk Ordusu da Yunan'ı Anadolu'dan defetmek için vurulması gereken son darbenin hazırlıklarını yaptı. Taarruz için geceli gündüzlü çalıştı. Düşmana hiç beklemediği bir yerden, Afyon güneybatısındaki sarp dağlık bölgeden, kuvvetinin büyük kısmıyla taarruz etmeye karar verdi. Bu bölgeye 1 nci Ordunun 1 nci, 2 nci ve 4 ncü Kolordularına bağlı 11 tümenle bir müstakil tümen, 5 nci Süvari Kolordusuna bağlı üç tümen getirildi. Bu kuvvetler kuzeye doğru taarruzla, düşmanın gerisine düşecek ve batıya doğru çekilmesine fırsat vermeden, onu bir imha muharebesine mecbur edecekti. Afyon'dan Eskişehir'e kadar uzayan 130 km.lik cephe kısmına ise büyük bir cesaretle 7 tümen ayrıldı. Bu kuvvetin de siklet merkezi Afyon kuzeyi bölgesinde tesis edildi; Eskişehir bölgesi hemen hemen boş denecek kadar zayıf tutuldu.

Hazırlanan taarruz plânına göre 1 nci Ordu kuvvetleri Afyon batısından kuzeye doğru taarruza geçtiklerinde, Afyon doğusu ve kuzeyinde bulunan 2 nci Ordu kuvvetleri de taarruzla düşmanın, kesin sonuç almak istediğimiz 1 nci Ordu bölgesine kuvvet kaydırmasına engel olacak ve Döğer bölgesinde bulunan düşman ihtiyatlarını kendi üzerine çekmeğe çalışacak ve Süvari Kolordusu da Ahır Dağlarından aşarak düşman yan ve gerilerine saldıracaktı.

26 AĞUSTOS sabahı düşman mevzilerini döğen topçu ateşiyle Türk'ün Büyük Taarruzu başladı. Düşman neye uğradığını şaşırmişti. Çünkü Türk'ün taarruzu hiç beklemediği bir zamanda ve hiç beklemediği bir yerden başlamıştı. Kurtuluşun, Türklüğün bekasının ve Anadolu'nun düşman çizmesinden kurtarılmasının tek yolunun bu taarruz olduğunu anlamış ve inanmış olan Türk askerinin taarruzları karşısında Yunanlılar tutunamadı. 26 AĞUSTOS günü Yunan ilk mevzileri ele geçirildi. 27 AĞUSTOS'ta Türk kuvvetleri düşmanı önüne katarak Sincanlı ve Afyon ovalarına indiler. Afyon kurtarıldı. Dar-madağınık olmuş Yunanlılar 27-28 AĞUSTOS günleri Sincanlı Ovası'ndaki tepelerde tekrar savunmaya geçmek istedilerse de başaramadılar. Dumlupı-

nar-Uşak doğrultusunda canlarını kurtarmak için kaçan Yunanlıların büyük kısmı güneyden 1 nci Ordu, kuzeyden de 2 nci Ordu birliklerinin tazyiki sonucu ASLIHANLAR bölgesinde sıkıştırıldı ve kuşatıldı. 30 AĞUSTOS günü Başkomutan Mareşal Mustafa Kemal Paşa'nın, muharebe sahasının içinde bulunan ZAFER TEPE'den yönettiği taarruz sonucunda bu kuvvetlerin büyük kısmı imha edildi. BAŞKOMUTAN MEYDAN MUHAREBESİ adı verilen bu muharebeden kurtulan ve arta kalan Yunanlılar, vahşi ve insana yaraşmayacak davranışlar içinde, önüne gelen masum Türk'ü keserek köyünü barkını yakarak, daha doğrusu kendi ırkına mahsus imzasını geçtiği yerlere atarak, İzmir'e doğru kaçmaya başladı. Türk Ordusu yaptığı Takip harekâtı sonucunda 9 EYLÜL'de İzmir'e ulaştı ve Anadolu'yu Yunan'dan temizledi.

BÜYÜK TAARRUZ (26-30 AĞUSTOS 1922)**MAKAM/BİRLİK****RÜTBESİ ADI VE SOYADI**

BAŞKOMUTAN	Mareşal	Gazi Mustafa Kemal Paşa (ATATÜRK)	
Başkomutanlık Karargahı	Alb.	Mehmet Arif (Ayıcı – Alb.)	(12-152)
GENEL KURMAY BAŞKANI	Korg.	Fevzi Paşa (Mrş. ÇAKMAK)	(12-55)
Gnkur.Hrk.Ş.Md.	Bnb.	Şemsettin Tahir (Korg. TANER)	(9-36)
Gnkur.Hrk.Ş.Sb.	Yzb.	Şahap (Org. GÜRLER)	(8-249)
Gnkur.Hrk.Ş.Sb.	Yzb.	Muzaffer (Org. TUĞSAVUL)	(8-250)
Gnkur.Hrk.Ş.Sb.	Yzb.	Fevzi (Org. MENGÜÇ)	(8-251)
Gnkur.İsth.Ş.Md.	Bnb.	M. Şükrü (Alb. ÖGEL)	(8-243)
Gnkur.İsth.Ş.Sb.	Yzb.	İzzet (Org. AKSALUR)	(3-39)
Gnkur. 5 nci Ş.de	Bnb.	Asım (Korg. ALTUĞ)	(4-40)
Gnkur. 5 nci Ş.de	Yzb.	Kemal (Org. YAŞINKILIÇ)	(3-32)
BATI CEPHESİ K.	Tuğg.	İsmet Paşa (Org. İNÖNÜ)	(296-130)
Batu Cephesi Kur.Bşk.	Alb.	Asım (Org. GÜNDÜZ)	(12-125)
Batu Cephesi Kur.Ybşk.	Yb.	Osman Zati (Tümg. KORAL)	(12-209)
Batu Cephesi Hrk.Ş.Md.	Yb.	Tevfik (Alb. BIYIKLIOĞLU)	(8-234)
Batu Cephesi İsth.Ş.Md.	Bnb.	Tahsin (Yb. ALAGÖZ)	(8-241)
Batu Cephesi Per.Ş.Md.	Bnb.	Seyfettin (Tümg. AKKOÇ)	(8-239)
Batu Cephesi Men. ve İk.Ş.Md.	Bnb.	Mehmet Nuri (Korg. BERKÖZ)	(8-249)
Batu Cephesi İs.K.	Alb.	Ahmet Şükrü (Tuğg.)	(301)
Batu Cephesi 25 Top. A.K.	Bnb.	Vehbi (Tümg. KOCAGÜNEY)	(317-311)
Batu Cephesi Top. K.	Bnb.	Emin (Tümg. ÖZER)	(301)
Batu Cephesi Oto Uzmanı	Yzb.	Rüştü (Org. ERDELHUN)	(3-36)
Meclis Muhafız Tb.K.	Yzb.	İ. Hakkı (Tümg. TEKÇE)	(1-342)
5 NCİ SV.KOLORDU K.	Tuğg.	Fahrettin Paşa (Org. ALTAY)	(12-100)
5 nci Sv.Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Şükrü (Yb. KOÇAK)	(317-311)
5 nci Sv.Kor.Hrk.Ş.Md.	Yzb.	Şükrü (Bnb. SÖKMENSÜER)	(1-318)
5 nci Sv.Kor.İsth.Ş.Md.	Yzb.	İhsan (Tümg. SONAKIN)	(301)
5 nci Sv.Kor.Per.Ş.Md.	Yzb.	Şükrü	(410-25)
5 nci Sv.Kor.İkmal Ş.Md.	Yzb.	Feridun (Yzb. DİRİMTEKİN)	(1-355)
5 nci Sv.Kor.K.Emir Sb.	Ütg.	Fevzi (UÇANER)	(1-318)
5 nci Sv. Kor.K.Emir Sb.	Ütg.	Muzaffer (GÖKSENİN)	(1-318)
Kh. Muhafız Bl.k.	Yzb.	Haydar (BARANSEL)	(1-318)
1 NCİ SV. TÜMEN K.	Alb.	Mürsel (Tümg. BAKÜ)	(12-133)
1 nci Sv. Tüm.Kurmayı	Bnb.	Kemal (Tümg. BALIKESİR)	(1-318)
1 nci Sv. Tug. K.	Alb.	Cemil (Tuğb.)	(319-41)
10 ncu Sv. A.K.	Yb.	İsmail Hakkı (Alb. IŞIL)	(319-41)
11 nci Sv. A.K.	Bnb.	Ali Rıza (Alb. ÜLGENALP)	(319-41)
14 ncü Sv. A.K.	Yb.	Salih Zeki (Yb. ATATUNÇ)	(345-349)
21 nci Sv.A.K.	Bnb.	Emin Hüsnü (Yb. GÖRKER)	(319-41)
2 NCİ SV. TÜMEN K.	Yb.	Ahmet Zeki (Tümg. SOYDEMİR)	(1-318)
2 nci Sv. Tüm. Kurmayı	Yzb.	Tevfik (Tümg. TOPÇU)	(1-318)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

2 nci Sv. Tüm. Kurmayı	Yzb.	Cevdet (Tümg. BİLGİŞİN)	(1-354)
2 nci Sv. Tug.K.	Yb.	Ahmet Hamdi (Alb.)	(319-41)
2 nci Sv. A.K.	Bnb.	Ahmet Kemal (Yb. ÖZSU)	(410-24)
4 ncü Sv.A.K.	Bnb.	Ali Reşat (Yb. AYMAN)	(1-351)
4 ncü Sv. A.K. Yrd.	Bnb.	Atuf (ESENBEL)	(410-29)
4 ncü Sv. A.K. Yrd.	Bnb.	Şerafettin (Alb. İZMİR)	(410-91)
13 ncü Sv. A.K.	Yzb.	Galip (Bnb.) (1)	(319-41)
13 ncü Sv. A.K.	Bnb.	Atuf (ESENBEL)	(1-351)
20 nci Sv. A.K.	Bnb.	Kazım (Alb. TUZCUOĞLU)	(319-41)
14 NCÜ SV.TÜMEN K.	Yb.	Mehmet Suphi (Tümg. KULA)	(12-139)
14 ncü Sv.Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Muzaffer (Org. TUĞSAVUL)	(3-52)
14 ncü Sv.Tüm.K. Yaveri	Ütgm.	Enver (Tümg. AKA)	(298-S.11)
14 ncü S. Tug.K.	Yb.	Hüseyin Hüsnü (Tümg. ÜNSAL)	(319-41)
3 ncü Sv. A.K.	Yb.	Ahmet Ferit (Alb. DARYAL)	(319-41)
5 nci Sv. A.K.	Yzb.	Esat (Alb. AVCI)	(319-41)
34 ncü Sv. A.K.	Bnb.	İbrahim Muzaffer (Yb. ERELİ)	(319-41)
54 ncü Sv. A.K.	Bnb.	Ali Hamit (Tuğg. DOĞRUER)	(319-41)
5 nci Sv.Kor.Top.K.	Alb.	Salih Zeki (Alb.)	(412-378)
KOCAELİ GRUP K.	Alb.	Halit (Tümg. KARSIALAN)	(1-330)
Kocaeli Grup Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Hidayet (Yb.)	(319-41)
Kocaeli Grup Kh.Sb.	Yzb.	Nazmi (Korg. GÖNENLİ)	(4-30)
18 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Hulusi (Alb. CONK)	(12-177)
18 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	İsmail Hakkı (Tümg. ULUĞ)	(319-41)
15 nci P.A.K.	Yb.	Hüseyin Hüsnü (Yb. UZEL)	(319-42)
24 ncü P.A.K.	Bnb.	Reşat (Yb. BAŞKAYA)	(317-311)
MÜRETTEP SV.TÜM. K.	Alb.	Hacı M. Arif (Alb. ÖRGÜÇ)	(1-340)
Mürettep Sv.Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Hasan Fehmi (Org. ATAKAN)	(3-26)
37 nci Sv. A.K.	Yb.	Mehmet Tahsin (Yb.)	(317-312)
38 nci Sv. A.K.	Yb.	Mehmet İhsan (Yb. GÜNSEVER)	(317-312)
33 ncü Sv.A.K.	Bnb.	Edip (Sarı Efe-Bnb.)	(317-312)
1 NCİ ORDU KOMUTANI	Tuğg.	Nurettin Paşa (Korg. - Sakallı)	(7-S.85)
1 nci Ordu Kur.Bşk.	Alb.	Mehmet Emin (Korg. KORAL)	(12-165)
1 nci Ordu Menzil Müfettişi	Alb.	Şakir (Kırklareli - Tuğg. GÜLEŞ)	(301)
1 nci Ordu Kur.Yarbaşkanı	Yb.	Mehmet Sabit (Org. NOYAN)	(3-5)
1 nci Ordu Hrk. Ş.Md.	Bnb.	Cemil Tahir (Tümg. TANER)	(8-241)
1 nci Ordu İsth.Ş.Md.	Bnb.	Faruk (Bnb. MİRGÜN)	(8-246)
1 nci Ordu Per.Ş.Md.	Bnb.	Ali Fehmi (Yb. DOĞRUSÖZ)	(412-332)
1 nci Ordu İkmal Ş.Md.	Bnb.	Recep Ferdi (Tümg. SÜALP)	(412-332)
1 nci Ordu Muhabere Ş.Md.	Yzb.	Faiz (Yb. DEMİROĞLU)	(412-332)
1 nci Ordu Sağlık Bşk.	Alb.	Mehmet Asaf	(412-333)
1 nci Ordu Başveterineri	Alb.	Ali Rıza	(412-333)
1 nci Ordu Levazım Md.	Bnb.	Ahmet Hulusi	(412-333)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

1 nci Ordu Kh. Kurmayı	Yzb.	Nurettin (Org. BARANSEL)	(8-251)
1 nci Ordu Topçu Müfettişi	Yb.	Kemal (Korg. DOĞAN)	(4-2)
1 nci Ordu İstihkam Müfettişi	Yb.	Keramettin (Korg. KOCAMAN)	(8-219)
1 nci Ordu Menzil Mınt. Müft. Yb.		H. Abdi (Tümg. PANDIR)	(301)
Menzil İkmal Ş.Md.	Bnb.	Salih (Tümg. ERKUŞ)	(282-421)
1 nci Ordu Kh. Kurmayı	Yzb.	M. Kenan (Tümg. ERENKUT)	(301)
1 nci Or.K.Em.Sb.	Yzb.	Şahabettin (Alb. KIYAN)	(301)
1 nci Or.K.Yaveri	Yzb.	Ömer Hamdi (Tümg. KOYUTÜRK)	(349-365)
1 NCİ KOLORDU K.	Alb.	İzzettin (Org. ÇALIŞLAR)	(1-330)
1 nci Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Muharrem Mazlum (Org. İSKORA)	(305-67)
1 nci Kor.Hrk.Ş.Md.	Yzb.	Asım (Org. TINAZTEPE)	(8-247)
1 nci Kor. Kh.Kur.	Yzb.	Kamil (Tuğg. ERİĞÜR)	(305-74)
1 nci Kor.Kh.Kur.	Yzb.	Feridun (Yzb. DİRİMTEKİN)	(8-247)
1 nci Kor.Top.K.	Yb.	Recep Vehbi (Alb.)	(412-369)
15 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Naci (Korg. TINAZ)	(8-219)
15 nci Tüm. Tug.K.	Yb.	Mehmet Fehmi (Tuğg. TINAZTEPE)	(338-Ek)
15 nci Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	M. Rasim (Tümg. SENGİR)	(8-245)
15 nci Tüm.Kh.Sb.	Yzb.	Arif (Korg. TANYERİ)	(4-39)
15 nci Tüm.Emir Sb.	Ütgm.	Lütfi (Tümg. GÜVENÇ)	(301)
38 nci P.A.K.	Yb.	İlyas Zeki (Tümg. AYDEMİR) (2)	(258-45)
45 nci P.A.K.	Bnb.	Ali Rıza (Yb.)	(7-S.103)
56 ncı P.A.K.	Yb.	Mehmet Fehmi (Tuğg. TINAZTEPE)	(354B-32)
15 nci Tüm.Top.A.K.	Bnb.	Ahmet Şükrü (Alb. BÜTTEN)	(412-370)
23 NCÜ TÜMEN K.	Yb.	Ömer Halis (Korg. BIYIKTAY)	(11-123)
23 ncü Tüm. Tug. K.	Yb.	Şakir (Kırklareli - Tuğg. GÜLEŞ)	(354B-365)
23 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Fahri (Korg. BELEN)	(4-48)
31 nci P.A.K.	Bnb.	Mehmet Rifat (Alb. ÇULPAN)	(11-122)
68 nci P.A.K.	Yb.	Mehmet Tevfik (Alb. ATALAY)	(11-122)
69 ncü P.A.K.	Yb.	Hüseyin Hüsnü (Alb.)	(11-126)
23 ncü Tüm.Top.A.K.	Bnb.	Hakkı (Alb. AYTUNA)	(319-42)
57 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Reşat (ÇİĞİLTEPE) (3)	(317-124)
57 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Mehmet Sabit (Org. NOYAN)	(12-224)
57 nci Tuğ.K.	Alb.	İbrahim Hakkı (Tuğg. EMİROĞLU)	(305-63)
57 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Şemsettin (Alb. ERKUŞ)	(8-236)
57 nci Tüm.Hrk.Ş.Md.	Yzb.	Reşat (Alb. AYBERS)	(301)
57 nci Tüm.Emir Sb.	Ütgm.	Bozkurt (Tuğg. KAPLANGI)	(301)
37 nci P.A.K.	Yb.	İsmail Refii (Tuğg. EVİNÇ)	(340-58)
39 ncü P.A.K.	Bnb.	Ahmet Turhan (Alb.)	(340-58)
176 ncı P.A.K.	Yb.	Mehmet Mazhar (Alb. BÜYÜKATAMAN)	(340-58)
57 nci Tüm.Top.A.K.	Bnb.	Seyfettin Rahmi (Tümg. AYKUTER)	(340-58)
6 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Alb.	H. Nazmi (Korg. SOLOK)	(1-332)
6 ncı Tüm.Tug.K.	Yb.	Hüseyin Hüsnü (Korg. KILKIŞ)	(4-17)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

6 ncı Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Sadık (Tümg. ALDOĞAN)	(11-127)
6 ncı Tüm.İsth.Sb.	Ütğm.	Ekrem (Korg. AKALIN)	(4-62)
50 ncı P.A.K.	Bnb.	Remzi (Alb. YALÇINTOKLU)	(319-42)
50 ncı P.A.K.	Yb.	Mehmet Hayrettin (Alb.) (7)	(354A-146)
51 ncı P.A.K.	Yb.	Ahmet Faik (Yb. ÖZTUNÇI)	(319-42)
52 ncı P.A.K.	Yb.	Mehmet Tefik (Alb. ALGAN)	(319-42)
62 ncı Tüm.Top.A.K.	Bnb.	Rasim (Korg. AKTUĞ)	(4-12)
8 NCİ TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Kazım (Tümg. SEVÜKTEKİN)	(12-37)
8 ncı Tüm. Tug. K.	Alb.	Ahmet Nuri (Tuğğ. DİRİKER) (6)	(319-42)
8 ni Tüm. Tug. K.	Yb.	Mehmet Zekeriya (Alb. AKGÜN)	(354A-65)
8 ncı Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Ömer Suphi (Alb. ATALAY)	(319-42)
131 ncı P.A.K.	Yb.	Ahmet Hakkı (Tümg. ÖZGENER)	(319-43)
135 ncı P.A.K.	Yb.	Lütfi Müfit (Yb. ÖZDEŞ)	(319-43)
189 ncu P.A.K.	Bnb.	Mehmet Avni (Alb. ARIDURU)	(319-43)
8 ncı Tüm. Top.A.K.	Yb.	Mehmet Zekeriya (Alb. AKGÜN)	(319-43)
14 NCÜ TÜMEN K.	Yb.	Ethem Necdet (Alb. KARABUDAK)	(11-120)
14 ncü Tüm.Tug.K.	Yb.	Mehmet Şevket (Alb.)	(319-43)
14 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Ali Rıza (Alb.)	(319-43)
14 ncü Tüm. Kur.	Bnb.	İbrahim (Alb. ERGÜNEY)	(8-230)
25 ncı P.A.K.	Yb.	Mehmet Murat (Alb. TINAZ)	(319-43)
26 ncı P.A.K.	Yb.	Yusuf Ziya (Alb. İREN)	(319-43)
30 ncu P.A.K.	Yb.	İbrahim Ethem (Alb. KIPÇAK)	(319-43)
14 ncü Tüm.Top.A.K.	Yb.	Hüseyin Hüsnü (Alb. SİDAL)	(319-43)
3 NCÜ SV.TÜMEN K.	Yb.	İbrahim (Alb. ÇOLAK)	(12-141)
3 ncü Sv.Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Hasan Rıza (Alb. GÜNAY)	(319-43)
27 ncı Sv. A.K.	Yb.	Mehmet Cemal (Alb.)	(319-43)
27 ncı Sv. A.K. Yrd.	Bnb.	Hüseyin Avni (Alb. ÇİRPİLİ)	(301)
28 ncı Sv. A.K.	Bnb.	Hüseyin Hüsnü (Alb. AYKUT)	(319-43)
4 NCÜ KOLORDU K.	Alb.	Kemalettin Sami (Korg. GÖKÇEN)	(7-S.93)
4 ncü Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Yusuf Ziya (Tümg. YAZGAN)	(8-235)
4 ncü Kor.Mu.Sb.	Ütğm.	Zekai (Org. OKAN)	(3-54)
4 ncü Kor.Top.K.	Bnb.	Zihni (Tümg. TOYDEMİR)	(301)
5 NCİ KAFKAS TÜMEN K.	Yb.	Halit (Alb. AKMANSÜ)	(293-127)
5 ncı Kafkas Tüm.Tug.K.	Yb.	Ali Rıza (Alb. BENLİ)	(293-148)
5 ncı Kafkas Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Mithat (ERMEN)	(340-60)
5 ncı Kafkas Tüm.Kh.Sb.	Yzb.	Osman (Org. GÜRAY)	(3-35)
5 ncı Kafkas Tüm.Kh.Sb.	Yzb.	Hamit (Gn. APAYDIN)	(296-180)
9 ncu P.A.K.	Bnb.	Hüseyin Hüsnü (Tuğğ. DEMİRTEPE)	(340-60)
10 ncu P.A.K.	Bnb.	İsmail Hakkı (Yb.)	(340-60)
13 ncü P.A.K.	Bnb.	Halit (Yb.) (5)	(301)
13 ncü P.A.K. V.	Bnb.	Cevat (Alb. KURAN)	(340-60)
5 ncı Kafkas Tüm. Top.A.K.	Bnb.	Nusret (Tümg. BAŞARAN)	(340-60)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

11 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Ahmet Derviş (Korg.)	(7-S.85)
11 nci Tüm. Tug.K.	Yb.	Hafız Halit (Tuğb. UZEL)	(340-60)
11 nci Tüm. Kur.Bşk.	Bnb.	Ahmet Fevzi (Tümg. AKARÇAY)	(340-60)
70 nci P.A.K.	Bnb.	Filibeli Rüştü (Korg. AKIN)	(4-29)
126 ncı P.A.K.	Bnb.	İsmail Hakkı (Tuğb. ALPAN)	(340-60)
126 ncı P.A.K. Yrd.	Bnb.	Hüseyin Avni (Bnb.)	(301)
127 nci P.A.K.	Bnb.	Osman Nuri (Tümg. TUFAN)	(340-60)
11 nci Tüm.Top.A.K.	Bnb.	Mahmut Cemal (Alb.)	(340-60)
12 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Osman Nuri (Tümg. KOPTAGEL)	(12-39)
12 nci Tüm. Tug.K.	Yb.	Burhanettin (Tümg. DENKER)	(354B-415)
12 nci Tüm. Kur.Bşk.	Bnb.	Zeki (Tümg. EROKAY)	(340-60)
35 nci P.A.K.	Yb.	Mehmet Talat (Tuğg. OĞAN)	(340-60)
36 ncı P.A.K.	Bnb.	Mehmet Şahin (Alb.)	(340-60)
34 ncü P.A.K.	Yb.	Hüseyin Hasbi (Alb. PİRSELİM)	(293-137)
12 nci Tüm.Top.A.K.	Yb.	Abdülkerim (Alb. SUNDAY)	(340-60)
25 nci Ağır Top.A.K.	Bnb.	Vehbi (Tümg. KOCAGÜNEY)	(273-L.15)
DİNAR MÜFREZESİ K.	Yb.	Ali Rıza (Alb.)	(354A-45)
MENDERES MÜF. K.	Bnb.	Mehmet Saip (Bnb.)	(354A-287)
2 NCİ ORDU KOMUTANI	Tuğg.	Yakup Şevki Paşa (Org. SUBAŞI)	(12-67)
2 nci Ordu Kur. Bşk.	Yb.	H. Hüsnü Emir (Tümg. ERKİLET)	(8-219)
2 nci Ordu Yarbaşkanı	Yb.	Ali Rıza (Korg. ARTUNKAL)	(319-43)
2 nci Ordu Top. Müfettişi	Alb.	Hasan (Tümg. KIPÇAK)	(7-S.80)
2 nci Or. Menzil Blg. Müft.	Yb.	Kemal (Tümg. ERGÜDEN)	(412-378)
2 nci Ordu Hrk. Ş. Md.	Yb.	Mehmet Şükrü (Yb. KOÇAK)	(268-13)
2 nci Ordu Hrk. Ş. Md. Yrd.	Yzb.	Fevzi (Org. MENGÜÇ)	(3-48)
2 nci Ordu Per. Ş. Md.	Yb.	İshak Avni (Org. AKDAĞ)	(8-240)
2 nci Ordu İsth. Ş. Md.	Bnb.	Mehmet Sabri (Tümg. BEŞE)	(412-350)
2 nci Ordu İkmal Ş. Md.	Bnb.	Şevket	(412-351)
2 nci Ordu Muhabere Ş. Md.	Yzb.	Mehmet Hayri (Yb. VURAL)	(412-351)
2 nci Ordu İstihkam Müft.	Yb.	Hüseyin Nazım (Alb. DÜŞLÜOĞLU)	(412-351)
2 nci Ordu Sağlık Bşk.	Alb.	Cemil	(412-351)
2 nci Ordu Başeczacısı	Yb.	Eyüp Sabri (Tuğg. BİLGİN)	(412-351)
2 nci Ordu Levazım Md.	Alb.	Ahmet Faik	(412-351)
2 nci Ordu Kh. Kur.	Yzb.	Yümnü (Korg. ÜRESİN)	(4-53)
2 nci Ordu Kh. Kur.	Yzb.	Neşet (Korg. AKMANLAR)	(4-46)
2 nci Ordu Emir Sb.	Ütg. m.	Sadık (Alb. ATAK)	(268-13)
2 NCİ KOLORDU K.	Alb.	Ali Hikmet (Korg. AYERDEM)	(12-90)
2 nci Kor. Kur. Bşk.	Yb.	İbrahim Rahmi (Tümg. BEKEN)	(319-43)
2 nci Kor. Hrk. Ş. Md.	Bnb.	Sadık (Tümg. ALDOĞAN)	(301)
2 nci Kor. İsth. Ş. Md.	Bnb.	İshak Avni (Org. AKDAĞ)	(3-12)
2 nci Kor. Kur.	Bnb.	Faik (Alb. SÖZER)	(354B-500)
2 nci Kor. Kh. Sb.	Yzb.	Neşet (Korg. AKMANLAR)	(4-46)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

2 nci Kor.Top.K.	Yb.	İsmail Adni (Alb. AKKAR)	(346-362)
3 NCÜ KAFKAS TÜM. K.	Alb.	Kazım (Org. ORBAY)	(12-211)
3 ncü Kafkas Tüm.Tug.K.	Alb.	Rıfat (Alb.)	(319-43)
3 ncü Kafkas Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Faik (Tümg. SÜTUNÇI)	(319-43)
7 nci P.A.K.	Bnb.	Hasan Tahsin (Alb. BAYSOY)	(354A-249)
8 nci P.A.K.	Yb.	Atuf (Alb. ULUSOĞLU)	(319-43)
8 nci P.A.K. Yrd.	Bnb.	O. Zeki (Alb. EYÜPOĞLU)	(354A-161)
11 nci P.A.K.	Yb.	İsmail Rahmi (Alb.)	(319-43)
3 ncü Kafkas Tüm.Top.A.K.	Yb.	Şerafettin (Yb. ÖZER)	(319-43)
4 NCÜ TÜMEN K.	Alb.	Mehmet Sabri (Tümg. ERÇETİN)	(12-82)
4 ncü Tüm.Tug.K.	Yb.	Mehmet Servet (Alb. YURDATAPAN)	(319-43)
4 ncü Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Mustafa Fazıl (Tümg. AYKUT)	(319-43)
4 ncü Tüm.Kh.Sb	Yzb.	Şahap (Org. GÜRLER)	(3-40)
40 ncı P.A.K.	Yb.	Necip Kadri (Tümg. DEMİRKAZIK)	(319-43)
42 nci P.A.K.	Yb.	Ahmet Nedim (Alb.)	(319-43)
58 nci P.A.K.	Yb.	Mehmet Rüştü (Alb. TANK)	(319-43)
4 ncü Tüm. Top. A.K.	Bnb.	Nazmi (Tümg. İNAN)	(319-43)
7 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Naci (Korg. ELDENİZ)	(323-Ek)
7 nci Tüm.Tug.K.	Alb.	Mehmet Kazım (Alb.)	(319-43)
7 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Nuri (Org. YAMUT)	(8-242)
2 nci P.A.K.	Yb.	Ali Vehbi (Tuğb. AŞAN)	(319-43)
2 nci P.A.K. Yrd.	Yb.	Recep (Alb. YAZICIOĞLU)	(354B-21)
23 ncü P.A.K.	Yb.	Ali Muzaffer (Tuğg. ERGÜN)	(319-43)
41 nci P.A.K.	Yb.	Münir (Yb. KARAMAN)	(323-Ek)
7 nci Tüm. Top. A.K.	Bnb.	Hasan Kazım (Alb. ERAK)	(319-43)
3 NCÜ KOLORDU K.	Alb.	Şükrü Naili (Korg. GÖKBERK)	(8-196)
3 ncü Kor.Kur.Bşk.	Yb.	Hayrullah (Tümg. FİŞEK)	(340-59)
3 ncü Kor.Hrk.Ş.Md.	Bnb.	Rıfat (Korg. MATARACI)	(4-27)
3 ncü Kor.Hrk.Ş.Md. Yrd.	Yzb.	Ekrem (Tümg. TÜRKER)	(301)
3 ncü Kor.Top.K.	Yb.	Nuri (Tümg. YARKIN)	(301)
1 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Abdurrahman Nafiz (Org. GÜRMAN)	(12-197)
1 nci Tüm.Tug.K.	Alb.	Talat (Tuğg. SÜALP)	(340-60)
1 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Emin (Tümg. ÇINAR)	(340-60)
1 nci Tüm.Hrk.Ş.Md.Yd.	Ütgm.	Cemal (Org. GÜRSEL)	(3-60)
3 ncü P.A.K.	Yb.	Salih (Tümg. AVGIN)	(340-60)
4 ncü P.A.K.	Yb.	Ali Cevat (Alb.)	(340-60)
5 nci P.A.K.	Yb.	Hüseyin Hüsnü (Tuğb. KARTALTEPE)	(340-60)
1 nci Tüm. Top.A.K.	Yb.	Mehmet İzzet (Alb.)	(340-60)
41 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Alâaddin (Tümg. KOVAL)	(12-199)
41 nci Tüm.Tug.K.	Yb.	Mümtaz (Korg. AKTAY)	(4-25)
41 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Osman Nuri (Alb. SAYIM)	(340-60)
12 nci P.A.K.	Yb.	Hüseyin İhsan (Alb. BALI)	(340-60)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

16 ncı P.A.K.	Yb.	Ömer Kirami (Alb. TUZ)	(340-60)
19 ncü P.A.K.	Yb.	Ömer Hulusi	(340-60)
41 nci Tüm.Top.A.K.	Yb.	Mustafa Muammer (Alb. TAYLAN)	(340-60)
41 nci Tüm.Top.A.Bt.Tk.K. Ütgm.		Cevdet (Org. SUNAY)	(3-93)
61 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Salih (Org. OMURTAK)	(8-226)
61 nci Tüm.Tug.K.	Yb.	Ahmet Şemsettin (Tuğb. SALUR)	(340-69)
61 nci Tüm.Kur.Bşk.	Yzb.	Rüştü (Tuğb. AKPIRİM)	(8-230)
159 ncü P. A. K.	Yb.	Osman Arif (Alb. ERTÜRK)	(354A-277)
174 ncü P.A.K.	Yb.	Şevki (Tuğb. SAVAŞCI)	(340-60)
190 ncı P.A.K.	Yb.	Mehmet İrfan (Alb.)	(340-60)
61 nci Tüm. Top.A.K.	Yb.	Mustafa Kazım (Alb. BAKIROĞLU)	(354B-232)
Bağ. 61 nci A.K.	Yb.	Hüseyin Vecihi (Yb.) (4)	(340-60)
6 NCİ KOLORDU K.	Tuğg.	Kazım Paşa (Korg. İNANÇ)	(12-112)
6 ncı Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Mehmet Nihat (Yb. BURSALI)	(7-S.86)
6 ncı Kor.Hrk.Ş.Md.	Bnb.	Mustafa Kemal (Tümg. GÖKÇE)	(301)
6 ncı Kor.Top.K.	Yb.	Rasim (Korg. AKTUĞ)	(412-377)
16 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Aşır (Tümg. ATLI)	(7-S.85)
16 ncı Tüm.Tug.K.	Alb.	Ali Rıza (Alb. BARLAS)	(345-59)
16 ncı Tüm.Kur.Bşk.	Yb.	İsmail Hakkı (Yb. OKDAY)	(149-49)
16 ncı Tüm.Hrk.Ş.Md.	Yzb.	Şevket (Tümg. PASİN)	(301)
16 ncı Tüm. Kurmayı	Yzb.	Hasan Fehmi (Bnb. SÜERDEM)	(301)
16 ncı Tüm. Kurmayı	Yzb.	Ekrem (Tuğg. ATESEL)	(301)
43 ncü P.A.K.	Yb.	Mehmet Hayri (Alb.)	(340-60)
44 ncü P.A.K.	Yb.	Mehmet Veysi (Alb. GAZİOĞLU)	(340-61)
64 ncü P.A.K.	Bnb.	İsmail Hakkı (Alb. SAYBERK)	(354B-27)
16 ncı Tüm.Top.A.K.	Bnb.	Ali Necdet (Alb. TAN)	(340-61)
17 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Hüseyin Nurettin (Tümg. ÖZSU)	(12-84)
17 nci Tüm.Tug.K.	Yb.	İsmail Rüştü (Alb. ALAGÜR)	(266-155)
17 nci Tüm. Kur. Bşk.	Bnb.	Mahmut Celalettin (Bnb.)	(340-61)
62 ncı P.A.K.	Yb.	Hasan Faik (Alb. ALSAÇ)	(340-61)
63 ncü P.A.K.	Yb.	Abdülгани (Yb. ERGANİ)	(340-61)
63 ncü P.A.K.	Bnb.	Ali Asım (Alb. BARUT)	(354B-63)
47 ncı P.A.K.	Milis Yb.	Giresunlu Topal Osman Ağa	(340-61)
47 ncı P.A.Mk.Tf..Bl.K.	Yzb.	Fehmi (Korg. TÜRESEL)	(4-50)
17 nci Tüm.Top.A.K.	Bnb.	Mehmet Ata (Tuğb. TOPÇUOĞLU)	(340-61)
BATI CEPHESİ MEN. MÜFT.	Alb.	Kazım (Korg. DİRİK)	(12-116)

Açıklamalar:

1. Yzb. Galip, 28 Ağustos 1922'de Dumlupınar Ulucak Köyü civarında şehit oldu.
2. 38 ncı A.K. Yb. İlyas Zeki, 26 Ağustos günü sabahı taarruzun ilk saatlerinde yaralandı ve 30 Ağustos sabahına kadar alayından uzak kaldı.

3. Alb. Reşat, 27 Ağustos 1922’de emredilen saatte hedefini ele geçiremediği için intihar etti. Yerine 4 Eylül’e kadar Alb. Hacı İbrahim vekalet etti.
4. Yb. Hüseyin Vecihi, 17 Eylül 1922’de Bandırma batı sırtlarında şehit oldu.
5. Bnb. Halit, Kalecik Sivrisi bölgesinde yaralandı.
6. Alb. Nuri, hastalığı nedeniyle Büyük Taarruza katılamadı (343-90).
7. Yb. Mehmet Hayrettin, 31 Ağustos 1922’den itibaren 50 nci A.K.lığı yaptı.

BAŞKOMUTAN MEYDAN MUHAREBESİ (30 AĞUSTOS 1922)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
BAŞKOMUTAN	Mareşal	Mustafa Kemal Paşa (ATATÜRK)	
GENEL KURMAY BAŞKANI	1 nci Ferik	Fevzi Paşa (Mrş. ÇAKMAK)	(12-55)
BATI CEPHESİ KOMUTANI	Mirliva	İsmet Paşa (Org. İNÖNÜ)	(296-130)
1 NCİ ORDU KOMUTANI	Mirliva	Nurettin Paşa (Korg. - Sakallı)	(7-S.85)
4 NCÜ KOLORDU K.	Alb.	Kemalettin Sami (Korg. GÖKÇEN)	(7-S.93)
11 nci Tüm.K.	Yb.	Ahmet Derviş (Korg.)	(7-S.85)
5 nci Kaf. Tüm.K.	Yb.	Halit (Alb. AKMANSÜ)	(293-127)
23 ncü Tüm. K.	Yb.	Ömer Halis (Korg. BIYIKTAY)	(11-123)
3 ncü Kaf.Tüm.K.	Alb.	Kazım (Org. ORBAY)	(12-211)
12 nci Tüm. K.	Alb.	Osman Nuri (Tümg. KOPTAGEL)	(12-39)
2 NCİ ORDU KOMUTANI	Mirliva	Yakup Şevki Paşa (Org. SUBAŞI)	(12-67)
6 NCİ KOLORDU K.	Mirliva	Kazım Paşa (Korg. İNANÇ)	(12-122)
16 ncı Tüm. K.	Alb.	Aşir (Tümg. ATLI)	(7-S.85)
61 nci Tüm. K.	Yb.	Salih (Org. OMURTAK)	(8-228)

Açıklamalar:

1. Tümenlerin ast birlikleri Büyük Taarruz bölümünde belirtildiği gibidir.
2. 5 nci Süvari Kolordusu bu muharebeye doğrudan iştirak etmediği için dahil edilmemiştir.

İSTİKLAL HARBİ'NDE AYAKLANMALAR

Anadolu'da işgallerin başlamasıyla, Türk'ün düşmana karşı direnmesi, topraklarını düşmana vermemek için mücadelesi başlamıştı. Başlangıçta bölgesel olarak ortaya çıkan bu mücadeleler, Ulu Önder Atatürk tarafından düzene sokuldu, bir bütün haline getirilerek Milli Mücadele şekline dönüştürüldü. Milli Mücadele saflarında çarpışanların tek gayeleri, Türk topraklarının işgaline mani olmak ve işgal edilenleri kurtarmaktı. Düşmanları ise, işgal etmek ve öldürmek isteyen işgal devletlerinin ordularıydı. Buna rağmen şahsi çıkarlarını vatanın batmasında arayan bazı hainlerin etkileri ile ve başta İngiltere olmak üzere işgal devletlerinin kaleyi içten çökertmek için oynadıkları oyunlar sonucunda, Anadolu'da Kuvayı Milliye Ruhu'na karşı birçok ayaklanma çıktı. 1911 Trablusgarp Harbinden beri fasilasız denebilecek şekilde sekiz senedir harp içinde yaşamış, yorulmuş, tükenmiş ve harptan bıkmış bir durumda olan Türk Milleti, son gayretiyle topraklarını işgal eden altı devletin ordularına karşı mücadele vermeye çalışırken, bir yandan da içerdeki ayaklanmalarla mücadele etmek zorunda kalmıştı.

Milli mücadelenin devamı sırasında çok tehlikeli durumlar yaratan bu ayaklanmaların çıkma ve çıkartılma sebepleri şöyle sıralanabilir:

1. Padişah ve İstanbul Hükümetlerinin milli mücadelenin karşısında yer alması ve din alet edilerek, milli mücadele aleyhinde fetvalar yayımlanması.
2. Vatanın kurtuluşunu bir başka devletin himayesine girmekte görenlerin aleyhte faaliyetleri.
3. Sivrilmiş, isim yapmış bazı kişilerin daha büyük mevkileri işgal etme yolundaki hırsları.
4. Birinci Dünya Harbinde, müttefiklerle beraber baş edemediğimiz galip devletlere karşı, yeni baştan mücadeleye girmenin, Türk milletinin tarih sahnesinden silinmesi demek olacağı düşüncesinde olanların faaliyetleri.
5. İşgal devletleri ve özellikle İngilizlerin milli mücadelenin Padişah ve Halifelige karşı yapıldığı yolundaki propagandaları.
6. Ermeni ve Rum azınlıklara ve de Türklerin bir boyu olan Kürtlere, Kuvayı Milliye'ye karşı çarpıştıkları takdirde müstakil devlet kurabilecekleri vaadinin yapılması.

7. Çanakkale ve İstanbul Boğazlarının her iki yakasını elinde bulundurarak, burada yerleşip dünya denizlerindeki üstünlüğünü elinde tutmaya kararlı olan İngiltere'nin, Anadolu'dan gelecek tehlikeden korunmak için, boğazların doğusunda tampon bölge kurmak istemesi.

İstiklâl Harbi'nde bu nedenlerle çıkan ayaklanmalar, daha fazla Türk kânının dökülmesine ve harbin uzamasına sebep olmuştur.

İSTİKLAL HARBİNDE MEYDANA GELEN AYAKLANMALARI BASTIRAN BİRLİKLER VE KOMUTANLARI

ALİ BATI AYAKLANMASI (11 MAYIS – 18 AĞUSTOS 1919)

MAKAM/BİRLİK

12.05.1919'da 14 ncü A.3 ncü Tb.K.
4.06.1919'da 6 ncı P.A.K.
3 ncü Tb.K.

ADI VE SOYADI

Yzb. Yusuf Ziya (Yaralandı) (265-24)
Yb. Pehlivanzade Nuri (Alb.) (288-S.74)
Bnb. Abdülmecit (Yb. AVCI) (301)

Açıklamalar :

1. Bir aşiret reisi olan Ali Batı, İngilizlerin de teşviki ile, CİZRE, NUSAYBİN, SAVUR ve MARDİN bölgelerine hâkim olmak istedi.
2. Asi Ali Batı, 18 Ağustos 1919'da, Bnb. Pehlivanzade Nuri kuvvetleri tarafından çarpışmada öldürüldü ve ayaklanma sona erdi.

BİRİNCİ BOZKIR AYAKLANMASI (27 EYLÜL - 4 EKİM 1919)

Bu ayaklanmada, Anadolu'da milli mücadeleye karşı gericiliğin ve Padişaha bağlılığın belirtisi olarak bir askeri birlik kullanılmıştır.

Beyşehir'deki 7 nci Süvari Alayı kışkırtma ile ayaklandırılmış, üzerine Seydişehir'den bir süvari bölüğü gönderilmişse de ayaklanma bastırılamamıştır. Ancak, Konya'dan gelen bir nasihat heyetinin ayaklananları dağılmaya ikna etmesiyle ayaklanma sona ermiştir.

İKİNCİ BOZKIR AYAKLANMASI (20 EKİM — 4 KASIM 1919)

Tenkil Kuvvetleri K.	Yb.	Arif Karakeçili (Yb. ÖZERALP)	(265-13)
Tenkil Kuvvetleri K. Yrd.	Bnb.	Abdi	(265-14)
139 ncü A.dan kurulan Müf.K.	Yzb.	Mustafa (Esir düştü)	(265-15)
Bozkır As. Şubesi Bşk.	Bnb.	Nuri (Şehit oldu.)	(301)

Açıklamalar:

1. Konya eski valisi Cemal'in ve bir kısım gericilerin kışkırtması sonucu ayaklananlarla, BOZKIR, KIZILKUYU, ARPA, DİNEK çarpışmaları yapıldı ve asiler dağıtıldı.
2. Yzb. Mustafa, Kızilkuyu'da uykuda iken baskına uğradı. Asiler tarafından idam edilmesine karar verilmişken sonra vazgeçildi.

ŞEYH EŞREF AYAKLANMASI – HART OLAYI
(26 EKİM – 24 ARALIK 1919)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
6 ARALIK 1919'da			
28 nci Alaydan kurulan Müf. K.	Bnb.	Mehmet Nuri (9.12.1919 şehit)	(290-62)
9 ARALIK 1919'da			
Bayburt As.D.Bşk. Müf. (2 Bl.) K.	Alb.	Hasan Lütfü (Esir düştü)	(290-62)
24 ARALIK 1919'da			
9 ncu Kafkas Tümen Komutanı	Yb.	Deli Halit (Tümg. KARSIALAN)	(265-9)
28 nci A. (2 Tb.)	Bnb.	Zihni (Bnb. ORHON)	(347-139)
29 ncu A. (2 Tb.)	Bnb.	Ali Rıza (Bnb.)	(301)
2 Sv. Bl.	---		
3 ncü Tüm. den 1 P.Tb.	---		
Obüs Bt.	---		

Açıklamalar:

1. Hart, Bayburt'un 29 Km. kadar kuzey batısındadır.
2. Şeyh Eşref kendisini ahir zaman peygamberi ilan ederek, bölgede milli birliğin kurulmasını engel olucu gerici faaliyetlerde bulundu ve etrafına silahlı müritler topladı.
3. Ayaklanmayı Yb. Halit'in komutasında giden kuvvet bastırabildi (2 şehit, 44 yaralı vererek). Toplam kayıp ise 4 şehit, 45 yaralı oldu.

BİRİNCİ ANZAVUR AYAKLANMASI (1 EKİM – 25 ARALIK 1919)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
61 NCI TÜMEN KOMUTANI	Alb.	Kazım (Org. ÖZALP)	(265-21)
61 nci Tümenden Katılanlar:			(307-181)
Hamdi Bey Sv. Müf. K.	---	Köprülü Hamdi Bey	
Rıza Bey Müf. K.	Yzb.	Rıza	
Süvari Bl. K.	Ütğm.	Selim	
Süvari Takım K.	Tğm.	Fikret	
Dramalı Rıza Müf. K.	---	Dramalı Rıza Bey	
56 ncı Tümenden Katılan	Yb.	Rahmi	(265-19)

Açıklamalar:

1. İzmit mutasarrıflığında bulunmuş emekli jandarma binbaşısı olan Bigalı Ahmet Anzavur, Padişah'ın emriyle, Yunanlılara karşı çarpışan milli kuvvetleri arkadan vurma ve Gönen, Susurluk halkını milli mücadele aleyhine kışkırtma faaliyetinde bulundu.

2. Ahmet Anzavur tenkil harekâtı sonunda yakalanamadı, ancak kuvvetleri dağıtılarak etkisiz duruma getirildi.

İKİNCİ ANZAVUR AYAKLANMASI (16 ŞUBAT – 19 NİSAN 1920)

14 NCÜ KOLORDU K.	Tuğg.	Yusuf İzzet Paşa (Tuğg. MET)	(12-60)
14 ncü Kolordu Kur. Bşk.	Bnb.	Hayrullah (Tümğ. FIŞEK)	(265-33)
14 ncü Kor.K. Emir Sb.	Yzb.	Şükrü (Org. KANATLI)	(3-29)
61 NCİ TÜMEN K.	Alb.	Kazım (Org. ÖZALP)	(264-100)
Balıkesir Müf. K.	Bnb.	Muhtar	(322-98)
	---	Necati Bey	(322-98)
Bulgurcu Efe Müf. K.	---	Giresunlu Bulgurcu Mehmet Efe	(322-98)
	---	Vasıf Bey (ÇINAR)	(322-98)
	---	İngiliz Kemal (Sedat)	(322-98)
Sarı Efe Müf. K.	Yzb.	Edip (Sarı Efe-Bnb.)	(321-113)
Dramalı Rıza Müf. K.	---	Dramalı Rıza Bey	(322-99)
AKHİSAR MINTIKA K.	Yb.	Süleyman Sabri (Tümğ.)	(322-99)
Akhisar Milli A.K.	---	Hafız Hüseyin	(322-99)
Soma Milli A.K.	---	Emin Bey (Şehit oldu)	(265-37)
Balıkesir Milli Tb. K.	---	Abdülğafur	(322-99)
Edremit Müf. K.	---	Hazım Ağa	(322-99)
174 ncü A.K.	Yb.	Rahmi (Şehit oldu)	(10-194)
Takip Müf. K.	Bnb.	Ahmet Derviş (Korg.)	(264-98)
Kasap Osman Kuvveti (172.A)	Yb.	Osman (Kasap - Alb.)	(286-345)
ÇERKEZ ETHEM KUV. K.	---	Çerkez Ethem	(265-40)
Demirci Mehmet Efe	---	Danişmentli İsmail Efe	(264-82)
Kuvvetleri K.			
Balıkesir Milli Sv. Müf. K.	---	Keçeci Hafız Emin Bey	(265-40)
Salim Bey Kuvveti	Bnb.	Salim Nuri (Bnb. GÜREL)	(265-40)
Parti Pehlivan Müfrezesi K.	---	Parti Pehlivan	(265-42)
Kako Mehmet Müfrezesi	---	Şehit oldu	(265-42)
Mehmet Ali Çavuş Müfrezesi	---	Şehit oldu	(265-42)
Soma Cephe Müf. K.	---	Selahattin	(322-113)
Akhisar Milli A.K.	---	Hafız Hüseyin (Şehit oldu)	(322-113)

Açıklamalar:

1. Ayaklanmanın büyüklüğüne dikkat çekmek için sadece takip müfrezesinin mevcudunu vermek uygun olacaktır:

Sb : 72, Er: 1252, Top: 3, Mk.Tf.: 16 Hayvan : 538

2. İzmir Kuzey Cephesini 2 ay uğraştıran bu ayaklanma, 15 Nisan 1920'de, Çerkez Ethem komutasında icra edilen tenkil harekâtı ile sona erdirildi.

BİRİNCİ DÜZCE AYAKLANMASI (13 NİSAN – 31 MAYIS 1920)**MAKAM/BİRLİK
DÜZCE BÖLGESİ****RÜTBE ADI VE SOYADI**

DÜZCE ASAYİŞ MÜF. K.	Bnb.	Mahmut Nedim	(264-105)
Düzce Asayiş Müfrezesi Sb.	Yzb.	Avni (Yaralandı)	(264-105)
Düzce Asayiş Müfrezesi Sb.	Tğm.	Ruhsar (Şehit oldu)	(264-105)
Düzce Jandarma Bl. K.	Yzb.	Fuad (Yaralandı)	(265-45)
Hendek Jandarma Bl. K.	Yzb.	Hüsnü	(264-104)
24 NCÜ TÜMEN K.	Yb.	Mahmut Nedim (Yb. HENDEK)	(9-205)
24 ncü Tümen Kur.Bşk.	Yzb.	Yakup Sami (Şehit 20.3.1920)	(286-362)
24 ncü Tüm.Kh.Sb.	Yzb.	Rıfkı (Şehit oldu)	(301)
132 nci A. 1 nci Tb. K.	Yzb.	Mehmet Tevfik (Şehit 06.5.1920)	(301)
Nasihat Heyeti Başkanı	Bnb.	Hüsrev (Yb. GEREDE)	(9-205)
ÇOLAK İBRAHİM MÜF. K.	Bnb.	Çolak İbrahim (Alb. ÇOLAK)	(12-141)
Kuşcubaşı Eşref Müfrezesi			(265-49)
Bulgar Sadık Müfrezesi			(265-49)
Yüzbaşı Vasfi Müfrezesi			(265-49)
Pirlepelî Hamdi Müfrezesi			(265-50)
Binbaşı Nazım Müfrezesi			(265-50)

BEYPAZARI-NALLIHAN-GEREDE-BOLU BÖLGESİ

Beypazarı olaylarının tenkili K.	Bnb.	Şemsettin	(290-100)
Nallıhan olaylarının tenkili K.	Yb.	Arif Karakeçili (Yb. ÖZERALP)	(9-201)
Bolu olaylarının tenkili (69 ncu A.) K.	Yb.	Arif Karakeçili (Şehit oldu)	(264-123)
32 nci Kafkas Alayı K.	Bnb.	İhsan (Şehit oldu)	(264-124)
Çerkeş Müf. (58 nci A.) K.	Bnb.	Vasfi	(290-103)
Kızılcahamam Müfrezesi K.	Bnb.	Rüştü (Alb.)	(290-104)

AYAKLANMANIN BASTIRILMASI (22 – 31 MAYIS 1929)

20 NCİ KOLORDU K.	Tuğg.	Ali Fuat Paşa (Korg. CEBESOV)	(266-13)
20 nci Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Saffet (Alb. ARIKAN)	(265-58)
REFET BEY KUVVETLERİ	Alb.	Refet (Tümg. BELE)	(264-119)
Nazım Bey Kuvvetleri	Bnb.	Mehmet Nazım (Alb. YÜCEL)	(9-201)
Postlu Mestan Efe Müfr.			(264-124)
Zurnacı Mehmet Efe Müfr.			(264-124)
Dokuzun Mehmet Efe Müfr.			(264-124)
1 nci P.Tb. (135 nci A.K.)	Bnb.	Mehmet Avni (Alb. ARIDURU)	(301)
Çolak İbrahim Kuvvetleri	Bnb.	Çolak İbrahim (Alb. ÇOLAK)	(270-445)
Arif Bey Müfrezesi (1 İnci Tüm.)	Yb.	Arif (Ayıcı · Alb.)	(286-401)
ÇERKEZ ETHEM KUV.			(264-119)
Çerkez Ethem Müfrezesi			(265-61)
Bursa Milli Kuvvetleri		Hacı Bey	(286-399)
Yzb. Dayı Mesut Müfrezesi			(265-61)
Albayrak Müfrezesi			(265-61)
Şark Milli Müfrezesi K.		Rauf Bey	(286-392)
Arnavut Müfrezesi		Kazım Ağa	(265-61)

Açıklama:

Düzce ayaklanması, 13 Nisan 1920'de başladı. Asiler Düze ve Bolu bölgesinde, 40 gün kadar, tam bir egemenlik ve kontrol tesis ettiler. 24 ncü Tümenin belli başlı birliklerini dağıttılar ve komutanı Yb. Mahmut Nedim (Yb. HENDEK)'i, 22 Nisan 1920'de Hendek civarında pusuya düşürerek şehit ettiler. Bölgeye müdahale için gönderilen 32 nci, 58 nci Alayların ve Kızılcahamam müfrezesinin etkisiz harekâtına karşılık; Göynük, Mudurnu Hendek civarında Çolak İbrahim müfrezesi ile Beypazarı, Çarşamba, Bolu'da Kara-keçili Yb. Arif Müfrezesi büyük hizmetler gördü. Fakat bunların da kuvvetleri yeterli olmadığından ayaklanma tamamıyla bastırılmadı. Özellikle Yarbay Arif'in bir suikast sonucu öldürülmesi, bu faaliyeti yarıda bıraktı. Ayaklanma Alb. Refet'in ve Çerkez Ethem'in emrinde bölgeye getirilen kuvvetlerle bastırıldı.

KUVAYI İNZİBATİYE’NİN DAĞITILMASI (14 – 16 HAZİRAN 1920)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
20 NCİ KOLORDU K.	Tuğg.	Ali Fuat Paşa (Korg. CEBESoy)	(9-200)
20 nci Kolordu Kur.Bşk.	Bnb.	Saffet (Alb. ARIKAN)	(265-71)
Çerkez Ethem Grubu K.	---	Çerkez Ethem	(265-73)
Albayrak Müfrezesi K.	---		
Arnavut Müfrezesi K.	---	Kazım Ağa	(286-399)
Rauf Bey Müfrezesi K.	Bnb	Rauf Bey (Yb. BENLİ)	(290-131)
Hacı Bey Müfrezesi K.	---	Hacı Bey	(290-131)
Yörük Müfrezesi	---		
Dayı Mesut Müfrezesi K.	Yzb.	Dayı Mesut	(265-71)
Gökbayrak Taburu K.	---	Cemal Bey	(264-132)
Mülazim İbrahim Efendi Müf.	Tğm.	İbrahim	(286-412)
24 NCÜ TÜMEN K.	Yb.	Auf (Yb. ATEŞDAĞLI)	(286-410)
70 nci Alay K.	Yb.	Hafız Halit (Tuğb. UZEL)	(2-205)
143 ncü Alay K.	Bnb.	Mehmet Şerif (Şehit 25.10.1920)	(262-328)

Açıklama:

Padişah Vahdettin ve Damat Ferit tarafından, Anadolu’da başlatılan milli mücadele faaliyetlerini sindirmek ve milli kuvvetler tarafından kontrol altında bulundurulmuş Anadolu Boğazını (GEYVE-AKYAZI-HENDEK) ele geçirerek Anadolu ile teması devam ettirmek amacıyla, bir tümen çapında (Yaklaşık 2000 kişi) Kuvayı İnzibatiye teşkil edildi (18 Nisan 1920’de). Ancak bu kuvvet İzmit şehri batısında milli kuvvetlerle yaptığı çatışmada varlık gösteremedi ve dağıldı.

İKİNCİ DÜZCE AYAKLANMASI (19 TEMMUZ – 23 EYLÜL 1920)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBESİ	ADI VE SOYADI	
20 NCİ KOLORDU.	Tuğg.	Ali Fuat Paşa (Korg. CEBESÖY)	(265-85)
Mürettep Tümen Komutanı	Yb.	Mehmet Nazım (Alb. YÜCEL)	(266-17)
Düzce Jandarma K.	Yzb.	Rasim	(265-85)
Düzce Jandarma K. Yrd.	Tğm.	Fikri	(265-85)
Dayıoğlu İbrahim Ağa Müf.			(265-87)
Kılıç Ali Müfrezesi	Yzb.	Asaf (Alb. Kılıç Ali)	(265-88)
1 nci Erzurum Kuvayı Milliyesi	---	Cafer Bey	(290-17)
Sarı Efe Müfrezesi	Yzb.	Edip (Sarı Efe-Bnb.)	(266-17)
Yeşil Bayrak Müfrezesi	Yzb.	Mustafa	(265-85)
70 nci Alay K.	Yb.	Hafız Halit (Tuğb. UZEL)	(2-205)
Çolak İbrahim Kuvvetleri	Bnb.	Çolak İbrahim (Alb. ÇOLAK)	(286-445)
32 nci Alay K.	Bnb.	Talat	(290-118)
Bolu Jandarma K.	Bnb.	Rüştü (Yb.)	(280-119)
24 ncü Tüm.Milli A.K.	Yzb.	Fehmi	(286-445)
Adapazarı Kaymakamı	---	Fuat Carım	(265-85)
Kütahya Milli A.K.	---	İsmail Hakkı	(353-730)

Açıklama:

Birinci Düzce Ayaklanmasında olduğu gibi, bölgede Ankara Hükümeti'nin otoritesine karşı çıkan ve kabul etmeyen asiler, 8 Ağustos'ta Düzce'ye girdiler. Bölgedeki milli kuvvetler ile ayaklanma bastırılmayıp Anadolu içlerinden yeni kuvvetler getirilmeye başlanınca, asiler ANKARA Hükümetinin bütün emirlerine itaat edeceklerini açıkladılar ve ayaklanma sona erdi.

BİRİNCİ YOZGAT AYAKLANMASI (15 MAYIS – 27 AĞUSTOS 1920)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
YILDIZELİ-SULUSARAY BÖLGESİ			
3 NCÜ KOLORDU K.	Alb.	Çolak Selahattin (Alb. KÖSEOĞLU)	(265-92)
3 ncü Kolordu Kur. Bşk.	Bnb.	Ahmet Zeki (Tümg. SOYDEMİR)	(265-93)
Yıldızeli Kaymakam V.	Bnb.	Ali Rıza	(265-93)
Kolordu Sv.Bl.	---	---	
Piyade Tb. K.	Bnb.	Kemal	(265-92)
Sivas Müfrezesi	---	---	
Erzurum Müfrezesi	---	Cafer Bey	(270-447)
AKDAĞMADENİ-BOĞAZLIYAN BÖLGESİ			
Kılıç Ali Müfrezesi K.	Yzb.	Asaf (Alb. Kılıç Ali)	(270-447)
PTb. (33 ncü A.dan)	---		
Hasan Ffe Müfrezesi	---		(265-96)
Jandarma Bl. K.	Yzb.	Hakkı	(265-96)
Jandarma Tk.K.	Tğm.	Sakıp	(265-96)
Boğazlıyan Kaymakamı	---	Bekir Sami (BARAN)	(265-96)
Akdağmadeni As.Ş.Bşk.	Bnb.	Ahmet Rasim (Şehit oldu)	(301)
YOZGAT-ALACA BÖLGESİ			
Kuvayı Tedibiye Umum K.	---	Çerkez Ethem	(265-100)
Birinci Kuvvei Seyyare K.	---	Çerkez Ethem	(265-100)
İkinci Kuvvei Seyyare K.	Bnb.	Çolak İbrahim (Alb. ÇOLAK)	(270-448)
Albay Refet Kuvvetleri	Alb.	Refet (Tümg. BELE)	(265-101)
Yozgat Jandarma Bl.K.	Yzb.	Mehmet (Şehit oldu)	(301)
Çorum Jandarma Bl. K.	---	Ahmet Lütfi (Şehit oldu)	(265-105)
Çorum Jandarma Tk.K.	---	Nedim (Şehit oldu)	(265-105)
Süvari Müfrezesi K.	Bnb.	Mehmet	(265-101)
ZİLE ÖLGESİ			
5 nci Kafkas Tüm.Müf. K.	Yb.	Cemil Cahit (Org. TOYDEMİR)	(270-447)

Açıklama:

Ankara Hükümetinin kurulmasına karşı çıkan ve milli hükümetin doğmasını padişaha karşı isyan olarak niteleyen gruplarca çıkartılan YOZGAT Ayaklanması, yukarıda belirtilen bölgelerde çarpışmalara neden oldu ve belirtilen birlik ve komutanlarca bastırıldı. Ancak bu ayaklanma kendisi olmadan hiçbir ayaklanmanın bastırılamayacağı düşüncesine kapılması dolayısıyla, Çerkez Ethem'in kendisini ANKARA Hükümetinden güçlü görmeye başlamasına sebep oldu.

İKİNCİ YOZGAT AYAKLANMASI (5 EYLÜL – 30 ARALIK 1920)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
İkinci Kuvvei Seferiye ve Tenkil K.	Bnb.	Çolak İbrahim (Alb. ÇOLAK)	(12-141)
YOZGAT Milli Müfreze K.	---	Bahri (Mebus-TATLIOĞLU)	(265-107)
ERZURUM Milli Müfrezesi K.	---	Aziz	(265-114)
Boğazlıyan Milli Kuvvetleri K.	Bnb.	Naci	(265-107)
Jandarma Müfrezesi K.	J.Sb.	Kemal	(265-108)
Boğazlıyan Milli Kuvveti K.	Yzb.	Abdullah	(265-109)
21 nci Atlı P.A. 1 nci Tb. K.	Bnb.	Şemsettin (Şehit 17.11.1920)	(301)

Açıklama:

Bu ayaklanma, Birinci Yozgat Ayaklanması sonunda aman dileyen asilerden kurulan 500 kişilik Akdağmadeni Alayının, Kuvayi Milliye emrinde çalışmak ve savaşmak istemeyerek kaçmalarından ve sonrasında bazı yerleri basmalarından doğmuştur. Yozgat'tan yeni ayrılmış olan 2 nci Kuvvei Seyyare (420 kişi) 19 Eylül'de Eskişehir'den tekrar bölgeye getirilerek ayaklanma bastırıldı. Bu arada Çerkez Ethem Ayaklanması baş gösterince 2 nci Kuvvei Seyyare 1921 Ocak ayı başında Yozgat'tan ayrılarak Eskişehir'e sevk edildi.

ZİLE AYAKLANMASI (25 MAYIS – 21 HAZİRAN 1920)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
5 NCI KAFKAS TÜM. K.	Yb.	Cemil Cahit (Org. TOYDEMİR)	(265-112)
5 nci Kafkas Tüm. Kur.	Yzb.	Nuri (Alb. ÖZELSEL)	(301)
5 nci Kafkas Tüm. Kur.	Yzb.	İshak Avni (Org. AKDAĞ)	(3-12)
2 nci P.Tb.K.	---	---	
1 nci Sv. Bl.K.	---	---	
10 ncu A.7. Bl.K.	Yzb.	Cevdet (Şehit 29.8.1922)	(301)
ÇORUM Müfrezesi K.	Bnb.	Hilmi	(265-111)
YILDIZELİ Müfrezesi K.	Yb.	Yusuf Ziya (Alb.)	(265-113)
Piyade Tb. K.	Bnb.	Mehmet Rıza (Alb.)	(354A-331)
3 ncü Kor.Sv.Bl.	---	---	
ERZURUM Milli Müf.	---	Aziz Bey	(265-114)
ERZURUM'lu Cafer Müf.	---	Cafer Bey	(265-113)
SİVAS Milli Müfrezesi	---	---	
TOKAT-SARKIŞLA MÜF. K.	Bnb.	İbrahim Ethem (Alb. SERVET)	(346-473)
13 NCÜ ALAY K.	Bnb.	Ahmet Süreyya (Bnb.)	(354A-199)

Açıklama:

İSTANBUL hükümetinin bazı kişileri ve grupları Kuvayi Milliye aleyhine kıskırtması sonucu başlayan kıpırdanmalar, asilerin 6-7 Haziran 1920'de ZİLE'yi kontrol altına almasıyla had safhaya ulaştı. Yb. Cemil Cahit'in komutasındaki kuvvetlerin yaptığı çarpışmalar sonucunda asiler imha ve esir edilerek ayaklanma bastırıldı.

MİLLÎ AŞİRETİ AYAKLANMASI (1 HAZİRAN – 8 EYLÜL 1920)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
5 NCİ TÜMEN K. V.	Yb.	Mehmet Ali (Alb. AKÇA)	(344-42)
5 nci Tümen Kur. Bşk.	Yzb.	İshak Avni (Org. AKDAĞ)	(3-12)
14 ncü P.A.K.	Bnb.	M. Arif	(84-Ek)
15 nci P.A.K.	Yb.	İlyas Zeki (Tümg. AYDEMİR)	(269-119)
24 ncü P.A.K.	Bnb.	Nuri (Alb. Pehlivanzade)	(90-Ek)
Hüseyin Bey Müfrezesi K.	---	Hüseyin	(353-728)

Açıklama:

Bağımsız bir Kürdistan kurmak amacıyla harekete geçen asiler, 18 Haziran 1920'de vuku bulan çarpışmada, güney-doğuya kaçtılar. Ancak İngilizlerden gördükleri yardımlarla kuvvetlenmiş olarak 24 Ağustos'ta tekrar taarruza başladılar ve 26 Ağustos'ta Viranşehir'i işgale muvaffak oldular. Bölgedeki milli kuvvetlere taraftar diğer aşiretlerle beraber yapılan taarruz sonucunda mağlup edildiler ve 7-8 Eylül 1920 gecesi Suriye tarafına kaçtılar.

CEMİL ÇETO OLAYI (20 MAYIS – 7 HAZİRAN 1920)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
2 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Akif (Tümg. ERDEMGİL)	(12-77)
2 nci Tümen Kur. Bşk.	Bnb.	Ali Hayri (Alb. ARIBURUN)	(56-Ek)
1 nci P.A.K.	Bnb.	Mehmet Reşit (Yb.)	(301)
1 nci P. Tb.K.	Yzb.	Şemsettin (Bnb.)	(301)

Açıklama:

İngiliz ve Fransızların Türkiye'ye karşı giriştikleri menfi propaganda ve zararlı faaliyetlerden de cesaret alan Cemil Çeto ve diğer bazı aşiret reisleri kendi aralarında anlaşarak bölgede müstakil bir hükümet kurma hülyasına kapıldılar ve Kuvayi Milliye aleyhinde harekete geçtiler. Takviyeli 1 nci P.Tb. tarafından 20 Mayıs'ta başlatılan tedip ve tenkil harekatı sonunda Cemil Çeto kuvvetleri kısmen dağıtıldı ve kısmen de esir edildi.

KONYA AYAKLANMASI (4 EKİM – 22 KASIM 1920)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
İÇİŞLERİ BAKANI VE TENKİL K.	Alb.	Refet (Tümg. BELE)	(1-271)
ANKARA Süvari Alayı K.	Alb.	Refet (Tümg. BELE)	(282-224)
ANKARA Süvari Alayı Kur.	Yzb.	İzzet (Org. AKSALUR)	(3-38)
12 nci Kor. Muhafız Bl.	Yzb.	Ahmet Vecdi	(301)
12 nci Kor.Müfrezesi K.	Bnb.	Sadettin (Tümg.)	(1-270)
PTb.K.	Yzb.	Nuri	(265-121)
Milli Süvari Bl. K.	---	Haydar	(265-121)
Milli Süvari Bl. K.	---	Hadi	(265-121)
Karahisar Milli Sv. A.K.	---	---	
Ertuğrul Grubu Müfrezesi K.	Bnb.	Ahmet Derviş (Korg.)	(1-271)
KONYA Valisi ve Alaaddin Tepesi K.	---	Haydar Bey (VANER)	(1-206)
KONYA Mevki Komutanı	Alb.	Avni (Tuğg. ZAIMLER)	(270-493)
KONYA Mevki Komutanı	Alb.	Vacit (Alb. YALÇINALP) (3)	(346-607)
İsmail Bey Müfrezesi K.	---	İsmail Hakkı (MUŞKARA)	(349-215)
Demirci Mehmet Efe Müfrezesi	---	Demirci Mehmet Efe	(1-271)
57 nci Tüm. Müfrezesi K.	Alb.	Mehme Şefik (Alb. AKER)	(265-130)
Kasap Osman Müfrezesi K.	Yb.	Osman (Kasap - Alb.)	(1-272)
70 nci P.A.K.	Yb.	Hafız Halit (Tuğb. UZEL)	(2-205)
1 / 172 nci P.A.K.	Bnb.	Mehmet Aşır	(265-129)
Ali Bey Milis Süvari	Bnb.	Ali Asım (Alb. BARUT)	(354B-63)
Jandarma Takımı	---	---	
Hacı Şükrü Müfrezesi	Bnb.	Hacı Şükrü (Tuğg. AYDINDAĞ)	(290-197)
41 nci Tümen Tenkil Grubu K.	Bnb.	İsmail Ferahim (SALVUZ)	(68-Ek)
Piyade Tb. K.	Bnb.	Şevki	(68-Ek)
Piyade Tb. K.	Bnb.	Sırrı (Yb.)	(301)
Ali Bey Milli Kuvveti	---	Ali Bey	(265-127)
Ankara Tb. K.	Bnb.	Emin Fikri (Bnb. ERALP)	(349-217)
12 nci Kor.Topçu K.	Yb.	İzzet (Yaralandı-şehit)	(354A-226)

Açıklama:

1. Padişaha bağlılık, milli hareketin vatan savunması yönünden yüklediği ağır fedakarlık ve külfetlerden kaçınmak, dini inanışları şahsi çıkarlarına alet edenlerin karıştırıcı faaliyetleri, gerici ve yobazların ortamı kendileri için elverişli bulmaları; Türkiye'nin bütünlüğünü ve bağımsızlığını kurtarmak için Ankara'da kurulan Kemalist milli mücadele hareketini dağıtmak için İngiliz gizli servislerinin çabaları ve para desteği, bu ayaklanmanın başlıca sebeplerini teşkil etti.

2. Bu ayaklanma; KONYA, ISPARTA ile AKŞEHİR, ILGIN, YALVAÇ, Şarki KARAAĞAÇ, EĞRİDİR, BEYŞEHİR, SEYDİŞEHİR, MANAVGAT, *Levent Şahverdi Arşivi*

AKSEKİ, BOZKIR, KARAMAN bölgelerini içine alan oldukça geniş bir sahada; 1,5 ay sürdü ve asilerden mahkeme yolu ile; çarpışmalarda ölenlerin dışında; 250 kişi idam edildi.

3. Alb. Vacit, 8 Ekim 1920'de göreve başladı.

DEMİRCİ MEHMET EFE AYAKLANMASI (1-30 ARALIK 1920)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
GÜNEY CEPHESİ K.	Alb.	Refet (Tümg. BELE)	(264-169)
8 nci Tümen K.	Yb.	Mehmet Sabri (Tümg. ERÇETİN)	(263-46)
1 nci Süvari Tüm. K.	Yb.	H. Nazmi (Korg. SOLOK)	(264-169)
Takip Müfrezesi K.	Yzb.	Nuri (J. Alb.)	(264-169)

Açıklamalar:

1. Alb. Refet, Demirci Mehmet Efe'yi merkezi Konya'da olan Atlı Takip Kuvvetleri Komutanlığına atayarak, onu düzenli ordu birlikleri arasında hizmete davet etti. Bu görevi kabul etmeyen Demirci Efe'nin; ANKARA Milli Hükümetine karşı bütün milis kuvvetleri emri altında toplayarak direnme düşüncesinde olan Ethem ile birleşme girişimlerinde bulunduğu tespit edilince; tenkiline karar verildi.

2. Keçiborlu'nun İğdecik köyünde konaklayan Efe ve kuvvetleri yapılan baskından önce köyü terk ederek kaçtılar ve dağıldılar. Yzb. Nuri'nin yaptığı takip sonucunda Efe, 30 Aralık 1920'de teslim oldu ve Milli Hükümete sığındı. Karacasu ilçesinin Dualar köyünde oturmasına izin verilerek korunmasına da 50 kişilik bir kuvvet tahsis edildi. Köyünde sakin ve saygı gören bir hayat sürerek 1959 senesinde vefat etti.

ÇERKEZ ETHEM VE KARDEŞLERİNİN AYAKLANMASI**(27 ARALIK 1920 – 23 OCAK 1921)****BİRİNCİ SAFHA RAREKATI (27 ARALIK 1920 – 6 OCAK 1921)**

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
BATI CEPHESİ KOMUTANI	Alb.	İsmet (Org. İNÖNÜ)	(9-242)
Batu Cephesi Kur.Bşk.	Bnb.	Muzaffer (Org. ERGÜDER)	(354-351)
11 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Arif (Ayıcı – Alb.)	(263-44)
11 nci Tüm.Hrk.Ş.Sb.	Bnb.	Ali Fehmi (Yb. DOĞRUSÖZ)	(301)
70 nci A.K.	Yb.	Hafız Halit (Tuğb. UZEL)	(2-205)
127 nci A.K.	Bnb.	Osman Nuri (Tümğ. TUFAN)	(61-Ek)
61 nci Tümen K.	Yb.	İzzettin (Org. ÇALIŞLAR)	(1-267)
61 nci Tüm. Kur.Bşk.	Bnb.	Tahsin (Yb.)	(263-44)
61 nci Tüm. Kur.	Yzb.	Asım (Org. TINAZTEPE)	(3-20)
190 ncu A.K.	Bnb.	Arap Sait (Yb.)	(302-54)
174 ncü A.K.	Bnb.	Şevki (Tuğb. SAVAŞCI)	(302-8)
KÜTAHYA Müfreze K.	Bnb.	Hüseyin Hüsnü (Korg. KILKIŞ)	(4-16)
1 NCİ SV. TUG.K.	Bnb.	Suphi (Tümğ. KULA)	(302-51)
2 nci Sv.A.K.	Yzb.	Esat (Alb. AVCI)	(302-54)
14 ncü Sv. A.K.	Bnb.	Hacı Remzi (Yb.)	(302-50)
GÜNEY CEPHESİ K.	Alb.	Refet (Tümğ. BELE)	(9-242)
Güney Cephesi Kur.Bşk.	Bnb.	Ahmet Zeki (Tümğ. SOYDEMİR)	(12A-237)
8 NCİ TÜMEN K.	Yb.	Mehmet Sabri (Tümğ. ERÇETİN)	(263-46)
8 nci Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Ahmet Fevzi (Tümğ. AKARÇAY)	(287-226)
131 nci A.K.	Bnb.	Ahmet Hakkı (Tümğ. ÖZGENER)	(30-Ek)
135 nci A.K.	Yb.	Ahmet Müfit (Yb. ÖZDEŞ)	(117-Ek)
176 ncı A.K.	Yb.	Hasan Galip (Yb.)	(120-Ek)
189 ncu A.K.	Bnb.	Mehmet Avni (Alb. ARIDURU)	(302-63)
1 NCİ SV.GR.K.	Bnb.	Ahmet Derviş (Korg.)	(2-216)
2 NCİ SV.GR.K.	Bnb.	Hüseyin Rahmi (Alb. APAK)	(2-216)
BAĞIMSIZ SÜVARİ A.K.	Bnb.	İ. Hakkı (Yb.)	(301)

İKİNCİ SAFHA HAREKATI (TENKİLE ARA VERME) (6 OCAK – 14 OCAK 1921)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
61 NCİ TÜMEN K.	Yb.	İzzettin (Org. ÇALIŞLAR)	(263-124)
61 nci Tümen Kur.Bşk.	Yzb.	Asım (Org. TINAZTEPE)	(3-20)
190 ncı A.K.	Bnb.	Arap Sait (Yb.)	(302-54)
174 ncü A.K.	Bnb.	Şevki (Tuğb. SAVAŞCI)	(302-8)
KÜTAHYA Müf. K.	Bnb.	Hüseyin Hüsnü (Korg. KILKIŞ)	(4-16)
1 NCİ SV. TUG.K.	Bnb.	Suphi (Tümğ. KULA)	(302-51)
2 nci Sv. A.K.	Yzb.	Esat (Alb. AVCI)	(302-54)
14 ncü Sv. A.K.	Bnb.	Hacı Remzi (Yb.)	(302-50)

ÜÇÜNCÜ SAFHA HAREKATI (TAKİP VE İMHA) (14 OCAK – 23 OCAK 1921)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
GÜNEY CEPHESİ K.	Alb.	Refet (Tümğ. BELE)	(263-130)
61 nci Tüm. K.	Yb.	İzzettin (Org. ÇALIŞLAR)	(263-134)
8 nci Tüm. K.	Yb.	Mehmet Sabri (Tümğ. ERÇETİN)	(263-46)
1 nci Sv. Gr. K.	Bnb.	Ahmet Derviş (Korg.)	(263-138)
3 ncü Sv. Gr. K.	Bnb.	İbrahim Fevzi (Tümğ. AKINCILAR)	(301)
1 nci Sv. Tug.K.	Yb.	Suphi (Tümğ. KULA)	(12-139)

Açıklama:

Asi Çerkez Ethem ve kardeşleriyle bu ayaklanmaya katılan ve Milli Hükümeti devirmeye teşebbüs edenlerin tenkili, büyük kuvvetler ayrılarak üç safhada gerçekleştirilebilir. Birinci safha içinde asilerin yok edileceği bir ortamda, Yunanlıların iki cepheden taarruza başlaması (6 Ocak BİRİNCİ İNÖNÜ MUH.) üzerine tenkile ara verildi ve asilerin tespiti görevi zayıf 61 nci Tümen'e bırakıldı. Birinci İnönü Zaferi'nin kazanılmasından sonra toplanabilen kuvvetlerle ayaklanmanın bastırılması tamamlandı.

KOÇKİRİ AYAKLANMASI (6 MART – 17 HAZİRAN 1921) (1)

MAKAM/BİRLİK	RÜTBE	ADI VE SOYADI	
MERKEZ ORDUSU K.	Tuğg.	Nurettin Paşa (Korg. - Sakallı) (2)	(7-S.85)
Merkez Ordusu Kur.Bşk.	Yb.	Hüseyin Hüsnü (Korg. ALPTOGAN)	(8-209)
Merkez Ordusu Kh.Kur.	Yzb.	Mahmut (Org. BERKÖZ)	(3-58)
Merkez Ordusu Top. Müft.	Yb.	Kemal (Korg. DOĞAN)	(4-2)
Merkez Ordusu İsth.Ş.Md.	Yb.	Mehmet Küsat (Tuğg. YAZICIOĞLU)	(301)
Merkez Ordusu Lv.Ş.Md.	Yb.	Mehmet Adil (Tümğ.)	(301)
Merkez Ordusu Hrk.Ş.Md.	Bnb.	Osman Nuri (Alb. SAYIM)	(301)
Merkez Ordusu Hrk.Ş.Md.	Bnb.	Hüseyin Hüsnü (Tuğb. DEMİRTEPE)	(301)
Merkez ordusu Kh.Kur.	Bnb.	Mehmet Ziya (Bnb. BACANAK)	(301)
14 NCÜ SV.TÜM.K.	Yb.	Mehmet Hayri (Yb.)	(12-128)
14 ncü Sv. Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Halil	(301)
27 NCİ SV.TUG.K.	Bnb.	İbrahim Ethem (Alb. SERVET)	(301)
6 ncı Sv. A.K. (3)	Bnb.	Halis (Şehit oldu)	(265-154)
6 ncı Sv. A.K.	Bnb.	Osman Faik	(301)
53 ncü Sv.A.K.	Bnb.	İsmail Hakkı (Yb.)	(301)
28 NCİ SV.TUG.K.	Yb.	Hüseyin Hüsnü (Alb. AYKUT)	(301)
54 ncü Sv.A.K.	Bnb.	Emin Hüsnü (Yb. GÖRKER)	(42-Ek)
54 ncü Sv. A.K.V.	Bnb.	Hasan Tahsin (Alb.)	(301)
55 nci Sv. A.K.	Bnb.	İbrahim Fevzi (Tümğ. AKINCILAR)	(301)
55 nci Sv.A.K.	Bnb.	Ahmet Suzi (Bnb. TURGUTLUOĞLU)	(301)
13 NCÜ SV. TUG.K.	Yb.	Mehmet Fahrettin (Alb. BARTAÇIN)	(301)
3 ncü Sv.A.K.	Yb.	Ahmet Ferit (Alb. DARYAL)	(274-61)
32 nci Sv. A.K.	Bnb.	İbrahim Hakkı (Yb.)	(346-487)
GİRESUN Müfrezesi K.	---	Osman Ağa (Topal Osman)	(265-158)
GİRESUN Müfrezesi Bl.K.	Yzb.	Fehmi (Korg. TÜRESEL)	(4-50)
ERZİNCAN Müfrezesi K.	---	---	
KEMAH Müfrezesi K.	---	---	
EĞİN Müfrezesi K.	---	---	
5 nci Tüm.Hücum Tb.K.	Bnb.	O. Zeki (Alb. EYÜPOĞLU)	(301)

Açıklamalar:

1. Bağımsız Kürdistan kurma düşüncesinden ve dış tahriklerin desteğiyle ortaya çıkan bu ayaklanma, Batı Cephesini zayıflatmak gayesiyle, 2 nci İNÖNÜ Muharebesinden önce başlatılmış ve devamı süresince ANKARA Hükümetine kritik anlar yaşatarak tehlikeli boyutlara ulaşmış ve 17 Haziran 1921'de bastırılmıştır.

2. Nurettin Paşa'nın, ayaklanmanın bastırılmasını müteakip asilere taraftar olabilecek bölge halkının Anadolu içlerine dağıtılması konusundaki teklifi, Melis'te sert tepkilere yol açtı ve mebusların yaptığı baskı üzerine Nurettin Paşa, GnKur. Bşk.lığı tarafından görevden alındı.

3. 6 ncı Sv. A., 6 Mart 1921'de İmranlı'da asilerin baskınına uğrayarak esir ve imha edildi.

PONTUS AYAKLANMASI (1919-1923) (1)**MAKAM/BİRLİK****RÜTBE ADI VE SOYADI****1919-1920 YILI**

3 NCÜ KOLORDU K.	Alb.	Refet (Tümg. BELE)	(298-S.3)
3 ncü Kor.Kur.Bşk.	Bnb.	Ahmet Zeki (Tümg. SOYDEMİR)	(298-S.3)
5 nci KAFKAS TÜM.K. (2)	Yb.	Cemil Cahit (Org. TOYDEMİR)	(12-184)
5 nci Kaf. Tüm.Hrk.Ş.Md.	Bnb.	Hüseyin Hüsnü (Tuğb. DEMİRTEPE)	(301)
5 nci Kaf.Tüm.Kur.	Yzb.	Faik (Alb. SÖZER)	(354B-500)
9 ncu A.K.	Bnb.	Mümtaz (Korg. AKTAY)	(4-24)
10 ncu A.K.	Bnb.	Ahmet Hamdi (Yb.)	(11-77)
10 ncu A.K.	Bnb.	Hilmi (Alb.)	(301)
13 ncü A.K.	Yb.	Ahmet Rıfat (Yb.)	(274-L.1)
5 nci Top. A.K.	Bnb.	Nusret (Tümg. BAŞARAN)	(301)
5 nci Hüc.Tb. K.	Bnb.	O. Zeki (Alb. EYÜPOĞLU)	(301)
15 NCİ TÜMEN K. (2)	Yb.	Şefik Avni (Yb. ÖZÜDOĞRU)	(12-190)
15 nci Tümen Kur.Bşk.	Bnb.	M. İhsan (Alb. HÜN)	(63-Ek)
38 nci A.K.	Yb.	Demir Ali (Alb. SOMDEMİR)	(46-Ek)
45 nci A.K.	Yb.	Kamil (Alb. İNANOĞLU)	(21-Ek)
56 ncı A.K.	Yb.	Mehmet Fehmi (Tuğg. TINAZTEPE)	(7-S.103)
56 ncı A.K.	Yb.	Nihat (Yb. ADOR)	(29-Ek)
15 nci Top. A.K.	Bnb.	Ömer Adil (Alb. TÜRER)	(276-61)
15 nci Hüc.Tb.K.	Bnb.	Mehmet Raşit (Yb.)	(301)
182 ncı Takip Alayı K.	---	---	---

1921 YILI

MERKEZ OR. K. (3)	Tuğg.	Nurettin Paşa (Korg. - Sakallı)	(7-S.85)
Merkez Ordusu Kur.Bşk.	Yb.	Hüseyin Hüsnü (Korg. ALPTOGAN)	(4-10)
Merkez Ordusu İsth.Ş.Md.	Bnb.	İsmail Hakkı (Bnb.)	(301)
Merkez Ordusu Hrk.Ş.Md.	Bnb.	Hasan (Yb. KOPER)	(301)
Merkez Ordusu Kh.Kur.	Yzb.	Kemal (Org. YAŞINKILIÇ)	(3-32)
Merkez Ordusu Top.Müfettişi	Yb.	Kemal (Korg. DOĞAN)	(4-2)
5 nci Kafkas Tüm.K. (2)	Yb.	Cemil Cahit (Org. TOYDEMİR)	(12-184)
15 nci Tümen K. (2)	Yb.	Şefik Avni (Yb. ÖZÜDOĞRU)	(12-190)
14 ncü Sv.Tüm.K. (2)	Yb.	Mehmet Hayri (Yb.)	(12-128)
13 ncü Sv. Tug.K.	Yb.	Mehmet Fahrettin (Alb. BARTAÇIN)	(320-47)
42 ncı P.A.K.	---	Topal Osman	(265-147)
42 ncı P.A.BLK.	Yzb.	Fehmi (Korg. TÜRESEL)	(4-50)
ERZURUM Milli Müf. K.	---	---	---
İsabey Milli Müfrezesi	---	---	(265-147)
Çarşamba Müfrezesi K.	---	---	---
Bayrak Müfrezesi K.	Yzb.	Ali (Yzb.)	(301)
43 ncü P.A.K.	Yb.	Ali Rıza (Alb. BARLAS)	(301)
10 NCU TÜMEN K.	Yb.	Cemil Cahit (Org. TOYDEMİR) (4)	(12-184)
10 ncu Tümen K.V.	Yb.	İsmail Hakkı (Kd. Alb.)	(301)

MAKAM/BİRLİK**RÜTBE ADI VE SOYADI**

10 ncu Tüm.P.K.	Yb.	Hafız Zühtü (Yb. YAR)	(354A-390)
10 ncu Tüm.Kur.Bşk.	Bnb.	Halil (Yb. GÜCER)	(354B-338)
42 nci P.A.K.	Yb.	Ahmet Nedim (Alb.)	(301)
44 ncü P.A.K.	Bnb.	İdris (Şehit 17.7.1921)	(301)
44 ncü P.A.K.	Yb.	Ahmet Nedim (Alb.)	(301)
44 ncü P.A.K.	Yb.	Mehmet Veysi (Alb. GAZİOĞLU)	(354B-4)
46 ncı P.A.K.	Yb.	Mehmet Küşat (Tuğg. YAZICIOĞLU)	(301)
10 ncu Top. A.K.	Bnb.	Mehmet Şükrü (Alb. TETİK)	(301)
10 ncu Hüc. Tb.K.	Bnb.	İdris (Bnb. ENİS)	(301)
16 NCI TÜMEN K.	Yb.	Aşir (Tümg. ATLI)	(12-201)
47 nci P.A.K. (2)	Bnb.	Kemalettin (Alb.)	(101-Ek)
48 nci P.A.K. (2)	Bnb.	H. Tahsin (Bnb. BEŞTEPE)	(102-Ek)
49 ncu P.A.K. (2)	Bnb.	M. Şükrü Bnb. (BURSA)	(103-Ek)
65 nci P.A.K.	Bnb.	Muhittin (Alb.)	(301)
65 nci P.A.K.	Yb.	Reşit (Alb.)	(345-396)
16 ncı Top. A.K.	Yb.	Osman Behçet (Alb. ÇELİK)	(354B-351)
66 ncı P.A.K.	Yb.	İbrahim (Alb. OĞUZ)	(301)
66 ncı P.A.K.	Yb.	Ahmet Nadir (Alb.)	(301)
16 ncı Top. A.K.	Yb.	Osman Behçet (Alb. ÇELİK)	(354B-351)
27 NCI SV. TUGAY K.	Bnb.	Ethem Servet (Alb. BORAL)	(301)
6 ncı Sv. A.K.	Bnb.	Osman Faik	(301)
6 ncı Sv. A.K.	Bnb.	Halil (Yb. GÜCER)	(354B-338)
53 ncü Sv. A.K.	Bnb.	İsmail Hakkı (Yb.)	(301)
53 ncü Sv. A.K.	Bnb.	Mustafa Hıfzı (Alb.)	(354B-79)
AMASYA-ZİLE-TOKAT			
BÖLGE KOMUTANI	Yb.	Ahmet Rıza (Alb.)	(301)
Tokat Yetimler Okulu K.	Yb.	İsmail (Şehit 14.11.1921)	(301)

Açıklamalar:

1. Bölgedeki Müslümanlığı ve Türklüğü yok ederek; merkezi SAMSUN olmak üzere, BATUM'dan İNEBOLU'nun batısına kadar olan Karadeniz kıyıları ile bugünkü KASTAMONU, ÇANKIRI, YOZGAT, SİVAS, TOKAT, AMASYA, ÇORUM, GÜMÜŞHANE ile kısmen de ERZİNCAN vilayetini kapsayan bir Pontus Cumhuriyeti kurmak düşüncesi ile Monros Mütarekesinin hemen arkasından fiili harekete başlayan Rumların katliamkar ve tecavüzkar olayları, yaklaşık 4 sene sürdü ve ancak 6 Şubat 1923'te bastırılabilirdi. Pontus Rum Çeteleri, sadece 1921 yılı sonuna kadar 1641 Türk'ü öldürdüler, 323 Türkü yaraladılar. 3723 evi yaktılar, pek çok mal ve eşyayı yağma ve tahrip ettiler.

2. Pontus Rum çetelerinin teşkilatlı 25.000 kişilik mevcutla devam eden ayaklanmaları sırasında ihtiyaç üzerine bölgeden Batı Cephesi emrine gönderilen birlikler;

- 5 nci Kafkas Tümeni Mart 1921’de
- 15 nci P. Tümeni Mayıs 1921’de
- 14 ncü Sv. Tümeni Haziran 1921’de
- 47 nci P. Alayı Temmuz 1921’de
- 48 nci ve 49 ncu P. Alayları Ağustos 1921’de

3. Merkez ordusu giriştiği tenkil harekâtı sonucunda 10.886 çeteciye, kısmen sığınmaları ve kısmen affedilmeleri suretiyle, zararsız hale getirdi. Çarpışmalar sırasında ise 11. 118 çeteci öldürüldü.

4. Alb. Cemil Cahit (Org. TOYDEMİR), 2 nci İNÖNÜ, KÜTAHYA ve SAKARYA MEYDAN MUHAREBESİ’ne katıldıktan sonra bölgeye gönderilerek, 21 Ocak 1922’de, 10 cu Tümen Komutanı olarak görevine devam etti.

BİBLİYOGRAFYA

GENEL:

1. ALTAY FAHRETTİN EM. ORG., 10 YIL SAVAŞ (1912 - 1922) VE SONRASI, İnsel Yayınları, 1970.
2. APAK, RAHMİ EM. KUR. ALB., 70'LİK BİR SUBAYIN HATIRALARI, E. U. Basımevi, Ank. - 1957.
3. Cumhuriyet Devrindeki (1923-1972) Generallerin Biyografileri, Cilt I Or-generaller, Gnkur. ATASE Bşk.lığı Kütüphanesi (Basılmamış eser).
4. Cumhuriyet Devrindeki (1923-1972) Generallerin Biyografileri, Cilt II Korgeneraller, ATASE Bşk.lığı Kütüphanesi (Basılmamış eser).
5. GÖRGÜLÜ, İSMET KUR. BNB., TÜRK HARP TARİHİ DERSLERİN-DE ADI GEÇEN KOMUTANLAR, Harp Akademileri Yayını, İst. 1983.
6. GÜNGÖR, SELÂHADDİN, KUMANDANLARIMIZIN HARP HA-TIRALARI, Kanaat Kitabevi, İst. 1937.
7. HATIRALARA HÜRMET, Askeri Mecmuanın 78-138 nci sayılarında çıkan 49 asker kişinin biyografisi.
8. İSKORA, MUHARREM MAZLUM EM. ORG., HARP AKADEMİ-LERİ TARİHÇESİ, Cilt-I 1846-1930, Gnkur. Basımevi, Ank. 1966.
9. İSMET İNÖNÜ, HATIRALAR, Yayına hazırlayan Sabahattin SELEK, Cilt 1, Bilgi Yayınevi, Ankara — 1985.
10. Selâhattin Adil Paşa'nın Hatıraları — HAYAT MÜCADELELERİ, Za-fer Matbaası, İstanbul — 1982.
11. SESLİ BELGELERDEN HARP HATIRALARI, Yayına Hazırlayan Kur. Yb. İsmet GÖRGÜLÜ, Hrp. Ak. Yayını, İst. - 1989 .

12. TÜRK İSTİKLÂL HARBİNE KATILAN TÜMEN VE DAHA ÜST ADEMELERDEKİ KOMUTANLARIN BİYOGRAFİLERİ Gnkur. Yayını, Gnkur. Basımevi, Ank. — 1972.

12. A. _____, 2 . Baskı, 1989.

Genelkurmay ATASE Başkanlığı Kütüphanesindeki Birlik Tarihçeleri

13. ATAMER, SITKI EM. ALB., 33 ncü P. Tüm Tarihçesi, 1970.

14. _____, 41 nci P. Tuğ. Tarihçesi .

15. _____, 14 ncü P. A. Tarihçesi.

16. _____, 3 ncü Zh. Sv. A. Tarihçesi.

17. _____, 6 nci Zh. Sv. A. Tarihçesi, 1971 .

18. DOĞANCI, LÜTFİ EM. GN. 39 ncü P. Tüm. Tarihçesi .

19. _____, 20 nci P. A. Tarihçesi, 1971.

20. _____, 25 nci P. A. Tarihçesi, 1977.

21. _____, 45 nci P. A. Tarihçesi, 1970 .

22. _____, 73 ncü P. A. Tarihçesi .

23. _____, 11 nci Sv. A. Tarihçesi.

24. _____, 6 nci Topçu A. Tarihçesi.

25. DOĞU, SAİM EM. ALB., 5 nci P. A. Tarihçesi, 1976 .

26. ERERTEM, MEKKİ EM. GN., 8 nci P. Tüm. Tarihçesi.

27. _____, 19 ncu Tüm. Tarihçesi 1970.

28. _____, 2i nci P. A. Tarihçesi, 1971.

29. _____; 56 nci P. A. Tarihçesi, 1970.

30. _____; 131 nci P. A. Tarihçesi, 1969.

31. _____, 190 nci P. A. Tarihçesi, 1973.

32. _____, 3 ncü Topçu A. Tarihçesi, 1973.

33. _____, FARAT, NEZİHI EM. GN., 4 ncü P. A. Tarihçesi, 1970.

34. ____., GÜRSEL M. CELAL EM. Bnb., 9 ncu Tüm. Tarihçesi.
35. ____., Mete, Şefik Em. Alb., 23 ncü P. Tüm. Tarihçesi.
36. ____., 59 ncu P. Tüm. Tarihçesi.
37. ____.; 16 nci P. A. Tarihçesi, 1969.
38. ____., 36 nci P. A. Tarihçesi.
39. ____., 60 nci P. A. Tarihçesi.
40. ____., 143 ncü P. A. Tarihçesi.
41. ____., 10 ncu Sv. A. Tarihçesi, 1972 .
42. ____., 54 ncü Sv. A. Tarihçesi, 1972.
43. ____., 9 ncu Topçu A. Tarihçesi, 1970.
44. ____., 48 nci Topçu A. Tarihçesi.
45. ____., 58 nci Topçu A. Tarihçesi, 1970.
46. ____., TURAGAY, MUHİTTİN EM. GN., 38 nci P. A. Tarihçesi.
47. ____., 4 ncü Sahra Tarihçesi, 1971.
48. ____., 7 nci P. Tüm. Tarihçesi, (Yazarı belirtilmemiş).
49. ____., 28 nci P. A. Tarihçesi (Yazarı belirtilmemiş).
50. ____., 1 nci P. A. Tarihçesi (Yazarı belirtilmemiş).
51. ____., 12 nci P. A. Tarihçesi (Yazarı belirtilmemiş).
52. ____., 55 nci Sv. A. Tarihçesi (Yazarı belirtilmemiş).
53. ____., 28 nci Topçu A. Tarihçesi (Yazarı belirtilmemiş, 1977).
54. ____., 39 ncu Topçu A. Tarihçesi (Yazarı belirtilmemiş).

ATASE Başkanlığı Arşivindeki Birlik Ceride ve Tarihçeleri

55. Mürettep Dicle Tümen Tarihçesi	74. 54 ncü Tümen Tarihçesi
56. 2 nci Tümen Tarihçesi	75. 55 nci Tümen Tarihçesi
57. 6 ncı Tümen Tarihçesi	75A. 57 nci Tümen Tarihçesi
58. 7 nci Tümen Tarihçesi	76. 58 nci Tümen Tarihçesi
59. 9 ncu Kafkas Tümen Tarihçesi	77. 59 ncu Tümen Tarihçesi
60. 10 ncu Tümen Tarihçesi	78. 60 ncı Tümen Tarihçesi
61. 11 nci Tümen Tarihçesi	79. 61 nci Tümen Tarihçesi
62. 12 nci Tümen Tarihçesi	80. 2 nci Sv. Tümen Tarihçesi
63. 15 nci Tümen Tarihçesi	81. 1 nci P. A. Tarihçesi
63A. 16 ncı Tümen Tarihçesi	82. 10 ncu P. A. Tarihçesi
63B. 28 nci Tümen Tarihçesi	83. 11 nci P. A. Tarihçesi
64. 29 ncu Tümen Tarihçesi	83A. 12 nci P.A. Tarihçesi
65. 31 nci Tümen Tarihçesi	84. 14 ncü P. A. Tarihçesi
66. 38 nci Tümen Harp Ceridesi	85. 15 nci P. A. Tarihçesi
67. 40 ncı Tümen Tarihçesi	86. 17 nci P. A. Tarihçesi
68. 41 nci Tümen Tarihçesi	87. 19 ncu P. A. Tarihçesi
69. 46 ncı Tümen Tarihçesi	88. 20 nci P. A. Tarihçesi
70. 49 ncu Tümen Tarihçesi	88A. 22 nci P.A. Tarihçesi
71. 51 nci Tümen Tarihçesi	89. 23 ncü P. A. Tarihçesi
72. 52 nci Tümen Tarihçesi	90. 24 ncü P. A. Tarihçesi
73. 53 ncü Tümen Tarihçesi	91. 25 nci P. A. Tarihçesi

92. 26 ncı P. A. Tarihçesi
 93. 27 nci P. A. Tarihçesi
 94. 28 nci P. A. Tarihçesi
 94A. 30 ncu P.A. Tarihçesi
 95. 31 nci P. A. Tarihçesi
 96. 32 nci P. A. Tarihçesi
 97. 33 ncü P. A. Tarihçesi
 98. 35 nci P. A. Tarihçesi
 99. 39 ncu P. A. Tarihçesi
 100. 1 nci P. A. Tarihçesi
 101. 47 nci P. A. Tarihçesi
 102. 48 nci P. A. Tarihçesi
 103. 49 ncu P. A. Tarihçesi
 104. 50 nci P. A. Tarihçesi
 104A. 51 nci P.A. Tarihçesi
 105. 56 ncıP. A. Tarihçesi
 106. 57 nci P. A. Tarihçesi
 106A. 65 nci P.A. Tarihçesi
 106B. 73 ncü P.A. Tarihçesi
 107. 77 nci P. A. Tarihçesi
 108. 89 ncu P. A. Tarihçesi
 109. 90 ncı P. A. Tarihçesi
 110. 93 ncü P. A. Tarihçesi
 111. 95 nci P. A. Tarihçesi
 112. 103 ncü P. A. Tarihçesi
 113. 109 ncu P. A. Tarihçesi
 114. 125 nci P. A. Tarihçesi
 115. 126 ncı P. A. Tarihçesi
 116. 132 nci P. A. Tarihçesi
 117. 135 nci P A. Tarihçesi
 118. 159 ncu P. A. Tarihçesi
 119. 175 nci P. A. Tarihçesi
 120. 176 ncı P. A. Tarihçesi
 120A. 4 ncü Sv. A. Tarihçesi
 121. 13 ncü Sv. A. tarihçesi
 122. 2 nci Top. A. Tarihçesi
 123. 3 ncü Top. A. Tarihçesi
 123A. 12 nci Top. A. Tarihçesi
 124. 15 nci Top A. Tarihçesi
 125. 17 nci Top A. Tarihçesi
 126. 28 nci Top A. Tarihçesi
 127. 39 ncu Top A. Tarihçesi
 128. 54 ncü Top A. Tarihçesi

BALKAN HARBİ :

129. ABDURRAHMAN, NAFİZ, FERİK (ORG. GÜRMAN) — MİRLİ-
VA KİRAMETTİN (KORG. KOCAMAN) İŞKODRA MÜDAFAA-
SI, As. Matbaa, İstanbul — 1933.
130. ALAADDİN, MİRALAY, BALKAN HARBİNDE 4 NCÜ FIRKA-
NIN HAREKÂTI, 61 No.lu As. Mecmuanın Eki, As. Matbaa, İstanbul
— 1926.
131. Abdullah Paşa, 1328 BALKAN HARBİNDE ŞARK ORDUSU KO-
MUTANI ABDULLAH PAŞANIN HATIRATI, Erkânı, Harbiye
Mektesi Matbaası, İstanbul — 1336.
132. ALASYA, M. KADRİ EM. KUR. ALB., BALKAN HARBİ BİRİNCİ
ÇATALCA MUHAREBESİ, C.2, 1. Kitap, Gnkur. Yayını, Gnkur. Ba-
sımevi, Ankara — 1983.
133. Andonyan, Aram, BALKAN HARBİ TARİHİ, Sander Yayınları, İs-
tanbul- 1975.
134. Askeri Tarih Belgeleri Dergisi, Gnkur. Yayını, Sayı : 78, Gnkur. Basıme-
vi, Ankara — 1980.
135. AYDINLI, AHMET, BATI TRAKYA FACİASININ İÇ YÜZÜ, Akın
Yayınları — 1971.
136. BEKİR FİKRİ, GREBENE, BALKANLARDA TEDHİŞ VE GERİL-
LA, Belge Yayınları, İstanbul — 1976.
137. BELEN, FAHRİ, XX. YÜZYILDA OSMANLI DEVLETİ, Remzi Ki-
tapevi, İstanbul — 1973.
138. BELİĞ, MAHMUT EM. ALB., BALKAN HARBİNDE MÜRET-
TEP 1 NCİ KOLORDUNUN HAREKÂTI, 74 Numaralı As. Mec-
muanın Tarih Kısmı, As. Matbaa, İstanbul — 1929.
139. —, BALKAN HARBİNDE ÇATALCA VE SAĞ GENAH ORDU-
LARININ HAREKÂTI, Cilt I, 80 numaralı As. Mecmuanın Tarih
Kısmı, As. Matbaa, İstanbul — 1931.
140. —, BALKAN HARBİNDE ÇATALCA VE SAĞ CENAH ORDU-
LARININ HAREKÂTI Cilt II, 82 No.lu As. Mecmuanın Tarih Kısmı
Sayı 23, As. Matbaa, İstanbul — 1931.

141. Bnb. G. V. Hochwaechter'in Savaş Günlüğü, TÜRKLERLE CEPHE-DE, Çev. Em. Tuğg. Fahri ÇELİKER, As. Tarih Bülteni Eki Sayı: 8, Gnkur. Basımevi, Ankara – 1979.
142. ÇAKMAK, FEVZİ MRŞ. GARBİ RUMELİ'NİN SURETİ ZİYAI VE BALKAN HARBİNDE GARP CEPHESİ, Erkâm Harbiye Matbaası, İstanbul — 1928.
143. ÇOBANOĞLU, ZEKİ, BALKAN HARBİ — ŞARK ORDUSUNUN HEZİMETİ, 1 nci Nizamiye Kolordusu Harekâtı 1 nci Ks., Matbaai Hayriye, Dersaadet — 1332.
144. DEDE, ABDÜRRAHİM, BALKANLAR'DA TÜRK İSTİKLAL HAREKETLERİ, İstanbul — 1978.
145. EDİRNE, YANYA KALELERİYLE RUMELİ, GARP VE ÇATALCA ORDULARI TALTİFAT DEFTERİ, Matbaai Askeriye, İstanbul — 1329.
146. HALLI, REŞAT EM. KUR. ALB., BALKAN HARBİ 1 nci Cilt, Gnkur. Yayını. Gnkur. Basımevi, Ankara — 1970.
147. HALLI, REŞAT EM. KUR. ALB., BALKAN HARBİ GARP ORDU-SU — VARDAR ORDUSU İLE USTRUMA KOLORDUSU'NUN HAREKÂT VE MUHAREBELERİ, III ncü Cilt 1 nci Kısım, Gnkur. Basımevi, Ankara – 1979.
148. ERSU, HÜSNÜ KUR. YB., BALKAN HARBİNDE ŞARKÖY ÇIKARMASI VE BOLAYIR MUHAREBELERİ, As. Matbaa, İstanbul — 1948.
149. KAZANCIGİL, RATİP YRD. DOÇ. dr., Hafız Rakım ERTUR'un Anılarından Balkan Savaşında EDİRNE SAVUNMASI GÜNLERİ, Sermet Matbaası — 1986.
150. MAHMUT MUHTAR PAŞA, MEİNE FÜHRUNG IM BALKANK-RIEGE 1912, (Almancaya çeviren İmhoff Paşa) Berlin — 1913.
151. ____., BALKAN HARBİ — 3 NCÜ KOLORDU'NUN VE 2 NCİ DOĞU ORDUSU'NUN MUHAREBELERİ, Tercüman 1001 temel Eser, 1979.
152. MEHMET NİHAT, KUR. YB., 1328 — 1329 BALKAN HARBİ TRAKYA SEFERİ 3 ncü, Cilt As. Matbaa — 1928.

153. MEHMET NİYAZİ, ŞARK ORDUSUNDA AZİZ PAŞA FIRKASI, Kader matbaası İstanbul — 1331.
- 153.A. MEHMET MURAT, 1912-1913 BALKAN HARBİNDE KIRCAALİ KOLORDUSUNUN HAREKETLERİ, Askeri Mecmuanın Tarih Kısmı, Sayı 32, İstanbul — 1933.
154. NACİ, YZB., BALKAN HARBİNDE EDİRNE MUHASARASINA AİT HARP CERİDESİ, As. Matbaa, İstanbul — 1926.
155. OKDAY, ALİ NURİ, YANYA'DAN ANKARA'YA, İstanbul — 1975.
156. ÖZATALAY, FEHMİ EM. TÜMG., Balkan Harbi KARADAĞ CEPHESİ, Gnkur. Basımevi, Ankara — 1984.
157. PERTEV, MİRLİVA (DEMİRHAN), Balkan HARBİNDE BÜYÜK KARARGÂHI UMUMİ, As. Matbaa, İstanbul — 1927 (Yeni yazıya çevirisi, basılmamış müsvedde eser olarak Gnkur. ATASE Bşk.lığı kütüphanesinde).
158. SARAL, OSMAN YAVUZ, KAYBETTİĞİMİZ RUMELİ, Boğaziçi Yayınları 1975.
159. SÜER, HİKMET EM. HV. TUĞG., Balkan Harbi — Şark Ordusu İKİNCİ ÇATALCA MUHAREBESİ VE ŞARKÖY ÇIKARMASI II nci Cilt 2 nci Kısım 2 nci Kitap, Gnkur. Yayını, Gnkur. Basımevi, Ankara — 1981.
160. SÜKAN, SADİ EM. KUR, ALB., BALKAN HARBİ—EDİRNE KALESİ ETRAFINDAKİ MUHAREBEBELER, II nci Cilt 3 ncü Kısım, Gnkur. Yayını, Gnkur. Basımevi, Ankara — 1980.
161. YAŞAR, RAİFEM. TÜMG.; KABASAKAL, Hüseyin. Em. Alb., BALKAN HARBİ GARP ORDUSU YUNAN CEPHESİ HAREKÂTI, Gnkur. Yayını, Gnkur. Basımevi, Ankara — 1981.
162. YİĞİTGÜDEN, REMZİ TUĞG., Balkan Harbinde EDİRNE KALE MUHAREBELERİ, Cilt I. 111 Sayılı As. Mecmuanın Tarih Ks., As. Matbaa, İstanbul — 1938.
163. Zeki Paşa (Halepli) 1 nci Ferik, 1912 BALKAN HARBİNE AİT HATIRATIM, Dersaadet Matbaayı Askeriye — 1337 (Yeni yazıya çevirisi, basılmamış müsvedde eser olarak ATASE Bşk. lığı kütüphanesinde).

BİRİNCİ DÜNYA HARBİ:

164. Ahmet Suat, Yarbay, Büyük Harpte GALİÇYA CEPHESİNDE 15 nci TÜRK KOLORDUSU, 76 Numaralı As. Mecmuanın Tarih Kısmı, As.Matbaa — 1930.
165. AKBAY, CEMAL EM. TUĞG., .BİRİNCİ DÜNYA HARBİNDE TÜRK HARBİ I nci Cilt, Gnkur. Yayını Gnkur. Basımevi, Ankara — 1970.
166. AKÇAKAYALIOĞLU, CİHAT EM. ALB., Birinci Dünya Harbi Avrupa Cepheleeri GALİÇYA CEPHESİ, VII nci Cilt I nci Ks., Gnkur. Yayını, Gnkur. Basımevi, Ankara — 1967.
167. AKER, ŞEFİK, ÇANAKKALE — ARIBURNU SAVAŞLARI TARİHİ, 116 Sayılı As. Mecmuanın Tarih Kısmı, As. Matbaa İstanbul — 1940.
168. —, ÇANAKKALE — ARIBURNU SAVAŞLARI VE 27. ALAY, 99 No.lu As. Mecmuanın Tarih Kısmı Sayı 40, As. Matbaa, İstanbul — 1935.
169. ALTAY, FAHRETTİN EM. ORG., 1917 KUDÜS MUHAREBESİ, Hrp. Ak.Basımevi, İstanbul — 1958.
170. ALTAY, FAHRETTİN EM. ORG., ÜÇÜNCÜ GAZZE VE KUDÜS SAVAŞLARI HATIRALARI, Hrp. Ak. Basımevi İstanbul — 1967.
171. AYKOR, VAHİT KUR. ALB., İKİNCİ TORTUM MUHAREBESİNDE 28NCİ TÜMEN, As. Mecmua Sayı 120, As. Matbaa İstanbul — 1941.
172. AYSAN E., Büyük Harpte İRAN CEPHESİ Cilt III, 111 Sayılı As. Mecmua Lahikası, As. Matbaa, İstanbul — 1938.
173. AZİZ SAMİH, BÜYÜK HARPTTE KAFKAS CEPHESİ HATIRALARI, E.Harbiye Matbaası, Ankara — 1934.
174. BAKİ, EM. MİRALAY, BÜYÜK HARPTTE KAFKAS CEPHESİ Cilt I, Büyük Erkâniharbiye Riyaseti X'ncu Şube Yayını, As. Matbaa, İstanbul - 1933.
175. —, BÜYÜK HARPTTE KAFKAS CEPHESİ Cilt II, B. Erkanı Harbiye X ncu Ş.Yayını, As. Matbaa, İstanbul — 1933

176. Banoğlu, Niyazi Ahmet, ÇANAKKALE ZAFERİNİN ALTIN SAYFALARI. Hürriyet Yayını — 1982.
177. BAYKOÇ, HULUSİ KUR. YB., Büyük Harpte KAFKAS VE IRAK CEPHESİNDE BEŞİNCİ KUVVE-İ SEFERİYE, As. Matbaa — 1938.
- I77A. ____, Büyük Harpte KAFKAS - IRAK CEPHESİNDE BEŞİNCİ KUVVE-İ SEFERİYE Kısım-2, As. Matbaa, İstanbul — 1942.
178. BAYTIN, ARİF EM. KUR. ALB., İLK DÜNYA HARBİNDE KAFKAS CEPHESİ, İstanbul — 1946.
179. BEHÇET EM. ALB.,BÜYÜK HARPTİ MISIR SEFERİ, As. Matbaa, İstanbul — 1930.
180. BELEN, FAHRİ GN., BİRİNCİ DÜNYA HARBİNDE TÜRK HARBİ 1914YILI HAREKETLERİ, K K. Yayını, Ankara — 1964.
181. ____, BİRİNCİ DÜNYA HARBİNDE TÜRK HARBİ 1915 YILI HAREKETLERİ, K. K.K. lığı Yayını, Gnkur. Basımevi, Ankara — 1963.
182. ____, BİRİNCİ DÜNYA HARBİNDE TÜRK HARBİ 1916 YILI HAREKETLERİ, Gnkur. Basımevi, Ankara — 1965.
183. ____, BİRİNCİ DÜNYA HARBİNDE TÜRK HARBİ, 1917 YILI HAREKETLERİ, Gnkur. Basımevi, Ankara — 1966.
184. ____, BİRİNCİ DÜNYA HARBİNDE TÜRK HARBİ 1918 YILI HAREKETLERİ, Gnkur. Basımevi, Ankara – 1967.
185. ____, XX NCİ YÜZYILDA OSMANLI DEVLETİ, Remzi Kitapevi 1973.
186. BELİĞ, MAHMUT EM. ALB., MAKEDONYA HARBİ, 72 Numaralı As. Mecmuanın tarih Kısım, As. Matbaa — 1929.
187. BERKOK, İSMAİL TUĞG., IRAK CEPHESİNDEKİ MUHAREBELERE DAİR HATIRALARIM, As. Mecmua Sayı 113, As. Matbaa, İstanbul — 1939.

188. Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi IRAK — İRAN CEPHESİ III ncü Cilt 1 nci Kısım, Gnkur. Yayını, Gnkur. Basımevi, Ankara — 1979.
189. Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi SİNA - FİLİSTİN CEPHESİ, IV ncü Cilt 2 nci Kısım, Gnkur. Yayını, Gnkur. Basımevi, Ankara — 1986.
190. BÜLKAT, ESAT YANYALI ORG., ÇANAKKALE HATIRALARI, 6 Cilt, Basılmamış müsvedde eser, Harp Ak. Kütüphanesi.
191. CEBESÖY, ALİ FUAT EM. GN., BİRÜSSEBİ — GAZZE MEYDAN MUHAREBESİ ve 20 NCİ KOLORDU, As. Matbaa, İstanbul — 1938.
192. Cemal Paşa, HATIRALAR — İttihat—Terakki ve Birinci Dünya Harbi, Tamamlayan Behçet Cemal, Selek Yayınları, M. Sıralar Matbaası 1959.
193. CONK, CEMİL EM. GN., ÇANAKKALE — CONK BAYIRI SAVAŞLARI, E.H.U. Basımevi, — 1959.
- 193.A. ÇAKIR, FAHRİ, ELLİYİL ÖNCE ANADOLU VE ŞARK CEPHESİ HATIRALARI, ÇINAR MATBAASI, İSTANBUL — 1967.
194. ÇAKMAK, FEVZİ MAREŞAL, BÜYÜK HARPTTE ŞARK CEPHESİ HAREKETLERİ, Gnkur. Matbaası — 1936.
195. ÇÖL, EMİN, ÇANAKKALE — SİNA SAVAŞLARI, ANKARA — 1977.
196. DENİZ, GALİP TÜMG., BÜYÜK HARPTTE 40 NCİ TÜMENİN ASİR'DEKİ HAREKÂTI, 98 Sayılı As. Mecmuanın Tarih Kısım, As. Matbaa, İstanbul — 1935.
197. DEUTSCHE OFFİZIERE İNDER TÜRKEİ (Türkiye'de Vazife Alan Alman Subaylar), Gnkur. ATASE Bşk.lığı Kütüphanesi No. Yab. Dil 233.
198. ERDEN, ALİ FUAT EM. ORG., İSMET İNÖNÜ, Burhanettin Erenler Matbaası, İstanbul — 1952.
199. ERDEN, ALİ FUAT, 1 NCİ CİHAN HARBİNDE 4 NCÜ ORDU MÜCMEL TARİHÇESİ, Gnkur. Basımevi, Ankara — 1948.

200. ERDEN, ALİ FUAT EM. ORG., PARİS'TEN TİH SAHRASINA, Ulus Basımevi, Ankara — 1949.
201. EREM, MUSTAFA KUR. ALB., BÜYÜK HARPTE OSMANLI RUMELİ MÜFREZESİ, Gnkur. X ncü Ş. Yayını, As. Matbaa, İstanbul — 1940.
202. ERKAL, ŞÜKRÜ EM. KUR. ALB., Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi VI nci Cilt HİCAZ, ASİR, YEMEN CEPHELERİ VE LİBYA HAREKÂTI, Gnkur. Yayını, Gnkur. Basımevi, Ankara — 1978.
203. ERKAN, HAMZA OSMAN, BİR AVUÇ KAHRAMAN OSMANCIK GÖNÜLLÜ TABURU, İnkılap Kitapevi — 1946.
204. Esat Paşa'nın ÇANAKKALE ANILARI, Baha Matbaası, İstanbul — 1975.
205. GÖĞEM, DR. ZİYA, KUR. ALB., DADAY'LI HALİT BEĞ AKMANSÜ, Cilt I. Halk Basımevi, İstanbul — 1956.
206. GUZE, ALMAN KAYMAKAMI (YB.), BÜYÜK HARPTE KAFKAS CEPHESİNDEKİ MUHAREBELER, 79 Numaralı As. Mecmuanın Tarih Kısmı, As. Matbaa, İstanbul — 1931.
207. GÜCÜYENER, MUALLİM ŞÜKRÜ FUAD, SİNA ÇÖLÜNDE TÜRK ORDUSU, İstanbul — 1957.
208. GÜLEÇ, FİKRİ EM. KUR. ALB., Birinci Dünya Harbi Avrupa Cepheleleri — ROMANYA CEPHESİ VII nci Cilt 2 nci Kısım, Gnkur. Yayını, Gnkur. Basımevi, Ankara — 1967.
209. —, KAFKAS CEPHESİ 2 NCİ ORDU HAREKÂTI 1916 — 1918, 2 nci Cilt 2 nci Ks., Gnkur. Yayını, Gnkur. Basımevi, Ankara — 1978.
210. GÜRALP, Ş. ALB., 1918 Senesinde Türk Ordusunun Filistin Ve Suriye'den Çekilişinde 3. SV. TÜMENİNİN HAREKETLERİ, 120 Sayılı As. Mecmuanın Lahikası, As. Matbaa, İstanbul — 1941.
211. HANS GUHR, GENERALMAJOR A. D., Als Türkischer Divisionskomandeur in Kleinasien Und Palastina, BERLİN — 1937.
212. HARP MECMUASI'nın "YAŞAYAN ÖLÜLER" bölümleri, Sayı 1-27, Yayın yılı 1915 — 1918.

213. H. CEMAL, ULU CENK, Yayınlayan Hayati TEZEL, Tercüman — 1982.
214. İ.BERKOK, MİRALAY (ALB.), Büyük Harpte ŞİMALİ KAFKAS-YADAKİ FAALİYETLERİMİZ ve 15 NCİ FIRKANIN HAREKÂTI, 94 Sayılı As. Mecmuanın Tarih Kısmı, As. Matbaa — 1934.
215. KANADLI, ŞÜKRÜ TÜMG., Irak Muharebelerinde 3. PİYADE ALAYI HATIRALARI, 107 Sayılı As. Mecmuanın Tarih kısmı, As. Matbaa, İstanbul — 1945.
216. KANDEMİR, FERİDUN, PEYGAMBERİMİZİN GÖLGESİNDE SON TÜRKLER Yağmur Yayınevi — 1974.
217. KARABEKİR, KÂZİM, CİHAN HARBİNE NEDEN GİRDİK, NASIL GİRDİK. NASIL İDARE ETTİK?, Tecelli Basımevi, İstanbul — 1937.
218. ____, ERZİNCAN VE ERZURUM'UN KURTULUŞU, İstanbul — 1943.
219. ____, CİHAN HARBİNE NASIL GİRDİK? Kitap 2, Tecelli Basımevi İstanbul — 1937.
220. KARATUMA, SELÂHATTİN EM. GN., TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİ TARİHİ 1908 — 1920, III ncü Cilt 6 ncı Kısım 1 nci Kitap, Gnkur.Yayını, Gnkur. Basımevi, Ank. — 1971.
221. KARLIDAĞ, FAZİL EM. ALB., CİNER, Kani Kur. Alb., Birinci Dünya Harbi Avrupa Cepheleleri — MAKEDONYA CEPHESİ, VII nci Cilt 3 ncü Kısım, Gnkur. Yayını, Gnkur. Basımevi, Ankara — 1967.
222. KEMALYERİ, MUCİP, ÇANAKKALE RUHU NASIL DOĞDU VE AZERBAIJAN SAVAŞI, İstanbul — 1972.
223. KIR, A. NACİ EM. KUR. ALB., İKİNCİ TORTUM MUHAREBESİ (Makale), As. Tarih Bülteni Sayı 20, ATASE Bşk.lığı Yayını, Ankara — 1986.
- 223A. ____, BİRİNCİ DÜNYA HARBİNDE 3 NCÜ ORDUNUN Çimen-dağ Taarruzu (Makale), As. Tarih Bülteni Sayı 25, ATASE Bşk. lığı Yayını, Ankara — 1988.

- 223B. KUNTMAN, DR. DERVİŞ, BİR DOKTORUN HARP VE MEMLEKET HATIRALARI, 215 Sayılı Silâhlı Kuvvetler Dergisi Eki, Askeri Basımevi, İstanbul — 1965.
224. KOCAGÜNEY, VEHBİ TÜMG., ERZURUM KALESİ ve SAVAŞLARI, As.Mecmuanın Tarih Kısmı, Sayı 61, İstanbul — 1942.
225. KÖPRÜLÜ, ŞERİF, SARIKAMIŞ Kuşatma Manevrası ve Meydan Muharebeleri, İstanbul — 1338 (Çev.Em.Alb. Alişan BERKTAY, ATAŞE Bşk.lığı Kütüphanesi, Basılmamış).
226. KRESS VON KRESSENSTEIN KORG., TÜRKLERLE BERABER SÜVEYŞ KANALINA, Çev. E. Yzb. M. Besim ÖZALPSAN, As. Matbaa, İstanbul — 1943.
227. Liman Von SANDERS, TÜRKİYE’de BEŞ YIL, Burçak Yayını — 1968.
228. MEHMET KENAN, TUĞG., BÜYÜK HARPTE İRAN CEPHESİ Cilt I, Gnkur. Matbaası, Ankara — 1928.
229. ———, BÜYÜK HARPTE İRAN CEPHESİ Cilt II, Gnkur. Matbaası, Ankara — 1928.
230. M. NEŞET, BÜYÜK HARPTE SURİYE CEPHESİNDE 48. PİYADE FIRKASI, 77 No.lu As. Mecmuanın Tarih Ks. Sayı 18, As. Matbaa, İstanbul — 1930.
231. ———, BÜYÜK HARPTE ROMANYA CEPHESİNDE 6. TÜRK KOLORDUSU, 78 No.lu As. Mecmuanın Tarih Ks. Sayı 19, As. Matbaa İstanbul — 1930.
232. MUSTAFA KEMAL, ANAFARTALAR MUHAREBELERİNE AİT HATIRALAR, Yayınlayan Uluğ İğdemir, Sel Yayınları, İstanbul — 1955.
233. ———, ARIBURNU MUHAREBELERİ RAPORU, Yayına Hazırlayan Uluğ İĞDEMİR, 2 nci Baskı, T. T. K. Basımevi, Ankara — 1986.
234. MUZAFFER, EM. MİRALAY (ALB.), BÜYÜK HARPTE BİRİNCİ KANAL AKINI, 92 Sayılı As. Mecmuanın Tarih Kısmı, Sayı 33, As. Matbaa, İstanbul — 1934.

235. OKÇU, YAHYA EM. GN, — ÜSTÜNŞOY, HİLMİ EM. ALB., SİNA-FİLİSTİN CEPHESİ IV ncü Cilt 1 nci Kısım, Gnkur. Yayını, Gnkur. Basımevi, Ankara — 1979.
- 235A. OKDAY, ALİ NURİ, YANYA'dan ANKARA'ya, İstanbul — 1975.
236. ORDUDA TERFİAT, Matbaai Askeriye, İstanbul — 1334.
237. ORHON, ALPASLAN EM. KUR. ALB., ÇANAKKALE BOĞAZI MUHAREBESİ (Makale), As. Tarih Bülteni, Sayı 10, Ağs. 1980, ATA-SE Bşk.lığı Yayını, Ankara — 1980.
238. —, ÇANAKKALE CEPHESİ HAREKÂTI V nci Cilt I nci Kitap, Müsvedde eser, ATASE Bşk.lığı.
239. PERK, KADRİ KUR. BNB., ÇANAKKALE SAVAŞLARI TARİHİ Kısım II-III, 116 Sayılı As. Mecmuanın Tarih Kısım, As. Matbaa İstanbul — 1940.
240. Rüşti, Em. Kaymakam, BAKU YOLLARINDA 5 NCİ KAFKAS PİYADE FIRKASI, As. Matbaa — 1934.
241. SABİS, Ali İhsan Em. Gn., HARP HATİRALARIM, Birinci Cilt, İstanbul-1943.
- 241A. SAĞLAM, TEVFİK PROF. DR. EM. GN., Büyük Harpte 3 ncü ORDUDA SİHHİ HİZMET, As. Matbaası — 1941.
242. SELÂHATTİN, KAYMAKAM (Yb.), BÜYÜK HARPTE 10 NCU KOLORDU ve SARIKAMIŞ, 81 Numaralı As. Mecmuanın Tarih Kısım, As. Matbaa, İstanbul — 1931.
243. Selahattin, Kaymakam, KAFKAS CEPHESİNDE 10 ncu Kor. nün Büyük Harbin İpdidasından Sarıkamış Muharebeleri Nihayetine Kadar Harekâtı, 83 No. lu As. Mec. Tarih Ks., As. Matbaa, İstanbul — 1931.
244. SELİŞİK, SELÂHATTİN KUR. ALB., BÜYÜK HARPTE KAFKAS HAREKÂT MINTIKASINDA 2 NCİ ORDUNUN 1332 (1916) YAZ VE SONBAHAR MUHAREBELERİ, 133 Sayılı As. Mecmuanın Tarih Kısım, As. Matbaa — 1944.

245. SELÇUK, İLHAN, YÜZBAŞI SELAHATTİN'İN ROMANI İnci Kitap, Remzi Kitapevi, İstanbul — 1973.
- 245A. —., YÜZBAŞI SELAHATTİN'İN ROMANI 2 nci kitap, Remzi Kitapevi, İstanbul — 1981.
246. STOYBER, EM. ALB., YILDIRIM, Çev. Yb. Nihat, As. Matbaa, İstanbul — 1932.
247. SÜLEYMAN İZZET, EM. KUR. YB., 15 NCİ PİYADE TÜMENİ-NİN AZERBAYCAN VE ŞİMALİ KAFKASYA'DAKİ HAREKET VE MUHAREBELERİ. As. Matbaa, İstanbul — 1936.
248. ŞİMŞİR, BİLAL N., MALTA SÜRGÜNLERİ, Milliyet Tarih Dizisi — 1976.
249. ŞORGUN, M. TAYLAN, BİTMEYEN SAVAŞ — HALİL PAŞA'nın ANILARI. 7 gün Yayınları, İstanbul — 1972.
250. Tekşüt, İrfan; Ökse, Necati Em. Kur. Alb., ÇANAKKALE CEPHESİ HAREKÂTI 5 Haz. 1915 — Ocak 1916, V nci Cilt 3 ncü Kitap, Gnkur Yayını, Gnkur. Basımevi, Ankara — 1980.
251. TEZER, ŞÜKRÜ, ATATÜRK'ÜN HATIRA DEFTERİ, T.T.K. Basımevi, Ankara — 1972.
252. TUĞAÇ, HÜSAMETTİN, BİR NESLİN DRAMI, Çağdaş Yayınları, İstanbul 1975.
253. Türk Silâhlı Kuvvetleri Tarihi Osmanlı Devri BİRİNCİ DÜNYA HARBİ İDARİ FAALİYETLER VE LOJİSTİK X ncu Cilt, Gnkur. Yayını, Gnkur. Basımevi, Ankara — 1985.
254. YEĞİNATI, SÜLEYMAN İZZET EM. KUR. YB., BÜYÜK HARBİN BAŞINDA 2nci İHTİYAT ve NİZAMİYE SV. TÜMLERİ İLE ARAS CENUP MÜFREZESİNİN MUHAREBELERİ, 115 Sayılı As. Mecmua Lahikası, As. Matbaa. İstanbul — 1939.
255. YİĞİTGÜDEN, REMZİ EM. GN. — SARAL, MUHTEREM EM. KUR. ALB.,—HALLİ, REŞAT EM. KUR. ALB., ÇANAKKALE CEPHESİ AMFİBİ HAREKÂT, V nci Cilt 2 nci Kitap, Gnkur. Yayını, Gnkur. Basımevi, Ankara — 1978.
256. ZWISCHEN KAVKASUS UND SINAI, Jahrbuch des Bundes der Asien-kämpfer Deutsche Orientbuchhandlung, Berlin — 1921

İSTİKLÂL HARBİ :

257. AKINCI, İBRAHİM ETHEM, DEMİRCİ AKINCILARI, T. T. K. Yayını, Ankara — 1978.
258. A. ŞEVKET Yd. Tğm., İSTİKLÂL HARBİNDE 38 NCİ ALAYLA SAMSUN'dan İZMİR'e, 121 Sayılı As. Mecmua Lahikası, As. Matbaa, İstanbul — 1941.
259. ADIVAR, HALİDE EDİB, TÜRKÜN ATEŞLE İMTİHANI, Atlas Kitabevi 1979.
260. AKER, M. ŞEFİK EM. ALB., İstiklâl Harbinde 57 NCİ TÜMEN VE AYDIN MİLLİ CİDALİ, 104 Sayılı As. Mecmuanın Tarih Kısmı, Askeri Matbaa, İstanbul — 1937.
261. ALTAY, FAHRETTİN EM. ORG., İSTİKLÂL HARBİMİZDE SÜVARİ KOLORDUSU, İnsel Kitabevi — 1925.
262. APAK, RAHMİ EM. KUR. ALB. — HALLİ, REŞAT EM. KUR. ALB. — ÇOŞKUNER, KADRİ EM. KUR. ALB., TÜRK İSTİKLÂL HARBİ BATI CEPHESİ II nci Cilt 2 nci Kısım 4 EYLÜL 1919 - 9 KASIM 1920, Gnkur. Yayını, Gnkur. Basımevi, Ankara — 1965.
263. —, —, ÖNALP, KAMİL EM. GN., T.İ.H. BATI CEPHESİ I NCİ, 2 NCİ İNÖNÜ — ASLIHANLAR VE DUMLUPINAR MUHAREBELERİ, Gnkur. Yayını, Gnkur. Basımevi, Ankara — 1966.
264. — İSTİKLÂL SAVAŞINDA GARP CEPHESİ NASIL KURULDU? İstanbul — 1942.
265. —., TÜRK İSTİKLÂL HARBİ VI NCİ CİLT İÇ AYAKLANMALAR, Gnkur. Yayını, Gnkur. Basımevi, Ankara — 1964.
266. ARAS, KÂZIM BNB., İSTİKLÂL SAVAŞINDA KOCAELİ BÖLGE-SİNDEKİ HAREKÂT, 102 Sayılı As. Mecmuanın Tarih Kısmı Sayı 43, As. matbaa, İstanbul — 1936.
267. ASKERİ TARİH BÜLTENİ, Sayı 1-23, Yıl 1976-1989, Gnkur. Yayını.
268. ATAĞ, SADIK EM. KUR. ALB., BÜYÜK KOMUTAN ORJENERAL HARPUTLU YAKUP ŞEVKİ SUBAŞI (Broşür).
269. ATATÜRK, Kemal, NUTUK C. I, M. E. Basımevi, İstanbul — 1970.
270. —., NUTUK C. II, M. E. Basımevi, İstanbul — 1970.

271. ____.; NUTUK C. III, M. E. Basımevi, İstanbul — 1970.
272. AYDINLI AHMET, BATI TRAKYA FACİASININ İÇYÜZÜ, Akın Yayınları 1970.
273. AYKUT, FAHRİ KUR. YZB., İSTİKLÂL SAVAŞINDA 4 NCÜ KO-LORDU, As. Matbaa, İstanbul — 1935.
274. ____, İSTİKLÂL SAVAŞINDA KÜTAHYA ve ESKİŞEHİR MU-HAREBELERİ, 100 Sayılı As. Mecmuanın Tarih Kısmı, Sayı 41, As. Matbaa,İstanbul — 1936.
275. BAĞDATLIOĞLU, ADİL, İSTİKLÂL HARBİNDE MARAŞ (UZUNOLUK),Ülkü. Basımevi, İstanbul — 1942.
276. Balıkesir, Kemal Em. Tümğ., İSTİKLÂL SAVAŞI ANILARI, 1976 (Basılmamış müsvedde eser) ATASE Bşk.lığı Kütüphanesi.
277. BAŞDOĞAN, FERHAT EM. KUR. ALB., BİR YILDÖNÜMÜ, OLAY-LAR ve KAHRAMANLAR, Slh. Kuv. dergisi, Mayıs 1984, Sayı 291.
278. BAŞKOMUTAN SAVAŞI, AFYON İl Turizm Komitesi Yayını — 1972.
279. BATİBEY, KEMAL ŞEVKET, BATI TRAKYA TÜRK DEVLETİ (1919-1920), Boğaziçi yayınları — 1979.
280. BAYKOÇ, HULUSİ KUR. ALB., SAKARYA MEYDAN MUHARE-BESİ, As. Matbaa. İstanbul — 1944.
281. BELEN. FAHRİ GN., BÜYÜK TÜRK ZAFERİ AFYON'DAN İZMİR'E, Ankara — 1962.
282. ____, TÜRK KURTULUŞ SAVAŞI, Başbakanlık Basımevi 1973.
283. BIYIKLIOĞLU, TEVFİK EM. KUR. ALB., T.İ.H. — C. I MOND-ROS MÜTAREKESİ VE TATBİKATI, Gnkur Yayını, Gnkur. Bası-mevi, Ankara — 1962.
284. ____, TRAKYA'DA MİLLİ MÜCADELE Cilt I, T. T. K. Basımevi,Ankara — 1987.
- 284A. ____, TRAKYA'DA MİLLİ MÜCADELE Cilt II, T. T. K. Basımevi,Ankara — 1987.
285. BÜYÜK TAARRUZDA BATI CEPHESİ KOMUTANLARI ve ŞE-HİTLERİ. AFYON İl Turizm Komitesi Yayını — 1972.

286. CEBESÖY, Ali Fuat Gn., MİLLÎ MÜCADELE HATIRALARI, Vatan Neşriyatı, İstanbul — 1953.
287. ÇERKEZ ETHEM, ÇERKEZ ETHEM'İN HATIRALARI, Dünya Yayınları. G. Güniz Basımevi — 1962.
288. ERKAL, ŞÜKRÜ EM. KUR. ALB., T. İ. H. BÜYÜK TAARRUZA HAZIRLIK ve BÜYÜK TAARRUZ 10 EKİM 1921-31 TEMMUZ 1922, Gnkur. Yayını, Gnkur. Basımevi, Ankara — 1967.
289. ____, T. S. K. tarihi T. B. M. M. HÜKÜMETİ DÖNEMİ (23 NİSAN 1920-29 EKİM 1923), Gnkur. Yayını, Gnkur. Basımevi, Ankara — 1985.
290. ERTUNA, HAMDİ EM. GN., Türk İstiklâl Harbi VI ncı Cilt İSTİKLÂL HARBİNDE AYAKLANMALAR, Gnkur. Yayını, Gnkur. Basımevi, Ankara — 1974.
291. ERTÜRK, HÜSAMETTİN, MİLLÎ MÜCADELE SENELERİNDE TEŞKİLATI MAHSUSA, Yeni Yazıya Çeviren Em. Gn. Tevfik APAY, (Basılmamış eser) ATASE, Bşk.lığı Kütüphanesi.
292. ____, 2 DEVRİN PERDE ARKASI, Yazan Samih Nafiz TANSU, Pınar Yayınevi, İstanbul — 1964.
293. GÖĞEM, DR. ZİYA, KUR. ALB., DADAYLI HALİT BEY — AKMANSÜ Cilt I, İstanbul Halk Basımevi — 1956
294. GÖKBEL, ASAF, MİLLÎ MÜCADELEDE AYDIN, Coşkun Matbaası, Aydın 1964.
295. GÖRGÜLÜ, İSMET, ANA HATLARI İLE TÜRK İSTİKLÂL HARBI, Kastaş Yayınevi, 1985.
296. GÜNDÜZ, ASIM, HATIRALARIM, Yayına Hazırlayan I. ILGAR, Kervan Yayınları — 1973.
297. GÜVENDİK, HAKKI EM. GN., T.I.H. II nci Cilt Batı Cephesi 1 nci Kısım(15MAYIS — 4 EYLÜL 1919), Gnkur. Yayını, Gnkur. Basımevi, Ankara — 1963.
298. HARP TARİHİ VESİKALARI — BELGELERİ DERGİSİ, ASKERİ TARİH BELGELERİ DERGİSİ, Yıl 1951 — 1987 Sayı 1-86, Gnkur. Yayını.

299. İDİKUT, İHSAN, İDEAL KOMUTANLARIMIZDAN 4 NCÜ FIRKA KUMANDANI MİRALAY ŞEHİT NAZIM BEY, İstanbul — 1952..
300. İDİKUT, İHSAN, TÜRK LAVRENSLERİ, 1952.
301. İstiklâl Harbine Katılan Subayların Biyografi Özetleri, 6 adet Klasör, ATASE Bşk.lığı Arşivi (Klasörlerde Sayfa No.ları belirtilmemiş).
302. İZETTİN, 1 NCİ FERİK (ÇALIŞLAR), 61 NCİ FIRKANIN GEDİZ VE KÜTAHYA MUHAREBELERİ As. Mecmuanın Tarih Kısmı, As. Matbaa İstanbul — 1932.
303. _____, İKİNCİ İNÖNÜ MUHAREBESİNDE 61 NCİ FIRKA, 85 No.lu As. Mecmuanın Tarih Ks. Sayı 26, As. Matbaa, 1932.
305. _____, SAKARYA'DAN İZMİR'E KADAR 1 NCİ KOLORDU, 87 No.lu As. Mecmuanın Tarih Ks., As. Matbaa, İstanbul — 1932.
306. KARABEKİR, KÂZİM, İSTİKLÂL HARBİMİZ, Türkiye Yayınevi, İstanbul — 1960.
307. KARACEBE, NİZAMETTİN KUR. BNB., TÜRK ULUSAL SAVAŞININ İLK PARÇASI, 117 Sayılı As. Mecmuanın Tarih kısmı, As. Matbaa, 1940.
308. KARAMAN, SAMİ SABİT GN., İSTİKLÂL MÜCADELESİ VE ENVER PAŞA,(Basım yılı ve yeri belirtilmemiş.)
309. KOÇER, KEMAL, KURTULUŞ SAVAŞIMIZDA İSTANBUL — İŞGAL SENELERİNDE M. M. GRUBUNUN GİZLİ FAALİYETLERİ, Vakıf Basımevi, İstanbul — 1964.
310. LOHANİZADE M. NURETTİN, GAZİANTEP SAVUNMASI, HUBBİ İSTİKLÂLİN ABİDESİ, Çev. M. Ali Akidil, Kastaş Yayını, İstanbul - 1989.
311. MOLKOÇ, NAMİ KUR. YB., 1920 (336) YILININ KURTULUŞ SAVAŞLARI, As. Mecmuanın Tarih Kısmı, Sayı 48, As. Matbaa — 1937.
312. MEHMET ARİF (Ayııcı) ALB., MİLLİ MÜCADELE HATIRATI - ANADOLU İNKİLÂBİ, Yeni İstanbul Yayınları — 1969.
313. MİDİLLİLİ AHMET Sv. YZB., BİRİNCİ İNÖNÜ MUHAREBESİNİN İÇYÜZÜ, B. Erkânı Harbiye Reisliği Matbaası, Ankara — 1930.

314. MİLLÎ MÜCADELE — BURSA, Mümtaz Şükrü EĞİLMEZ'in Hatıraları, Tercüman — 1981.
315. M. ŞEVKİ, BÜYÜK TAARRUZ NASIL OLDU? Akşam Kitaphanesi, İstanbul — 1933.
316. MÜMTAZ EM. MİRALAY (ALB.), İSTİKLÂL SAVAŞINDA İKİNCİ KOLORDU, 96 Sayılı As. Mecmuanın Tarih Kısmı, As. Matbaa — 1935.
317. Niş, KEMAL EM. GN., T.İ.H. BÜYÜK TAARRUZ II nci Cilt, 6 ncı Kısım 2 nci Kitap, Gnkur. Yayını, Gnkur. Basımevi, Ankara — 1968.
318. ___, SÖKER, REŞAT EM. ALB., T.İ.H. BÜYÜK TAARRUZDA TAKİP HAREKÂTI II nci cilt 6 ncı Ks. III ncü Kitap, Gnkur. Yayını, Gnkur. Basımevi Ankara — 1969.
319. 30 AĞUSTOS ZAFERİ, Gnkur. Yayını, Gnkur. Basımevi, Ankara — 1972.
320. ÖNALP, KÂMİL EM. GN., T.İ.H. KÜTAHYA — ESKİŞEHİR MUHAREBELERİ II nci Cilt 4 ncü kısım, Gnkur. Yayını, Gnkur. Basımevi — 1974.
321. ___, T.İ.H. II. Cilt 5. Ks. 1. Kitap SAKARYA MEYDAN MUHAREBESİNDEN ÖNCEKİ OLAYLAR VE MEVZİ İLERİSİNDEKİ HAREKÂT, Gnkur. Yayını, Gnkur Basımevi, Ankara — 1972.
322. ÖZALP, KÂZIM ORG., MİLLÎ MÜCADELE 1919 — 1922, Cilt 1, T. T. K. Basımevi, Ankara — 1981.
323. ÖZKUL, ALİ RIZA KUR. ALB., İSTİKLÂL SAVAŞINDA 7 NCİ TÜMEN, As. Basımevi, İstanbul — 1952.
324. SABİS, ALİ İHSAN EM. GN., HARP HATIRALARIM İstiklâl Harbi ve Gizli Cihetleri Cilt V, Güneş Matbaacılık, 1951.
325. SANER, F. S. T. YZB., İSTİKLÂL SAVAŞINDA 3 NCÜ KOLORDU, 108 sayılı As. Mecmuanın Tarih Kısmı, As. Matbaası, İstanbul — 1938.
326. SARAL, AHMET HULKİ EM. TUMG., T. İ. H. IV NCÜ Cilt GÜNEY CEPHESİ, Gnkur. Yayını, Gnkur. Basımevi, Ankara — 1966
327. SELAHADDİN KAYMAKAM (YB.), TÜRK İSTİKLÂL HARBİNDE İKİNCİ İNÖNÜ MEYDAN MUHAREBESİ, 90 Sayılı As. Mecmuanın Tarih kısmı, As. Matbaa, İstanbul — 1933.

328. ŞALVUZ, İSMAİL FERAHİM, KURTULUŞ SAVAŞINDA KAH-RAMAN ÇUKUROVALILAR, 1938.
329. TEVETOĞLU, DR. FETHİ, ATATÜRK'LE SAMSUN'A ÇIKAN-LAR, Ankara-1971.
330. TUGAÇ, HÜSAMETTİN EM. KUR. YB., T.İ.H. III NCÜ CİLT DOĞU CEPHESİ 1919-1921, Gnkur. Yayını, Gnkur. Basımevi, An-kara — 1965.
331. TÜRK İSTİKLÂL HARBİ II nci Cilt 5 nci Ks. 2 nci Kitap, SAKAR-YA MEYDAN MUHAREBESİ, Gnkur. Yayını, Gnkur. Basımevi, An-kara — 1972.
332. TÜRK İSTİKLÂL HARBİ VII nci Cilt İDARİ FAALİYETLER, Gnkur. Yayını, Gnkur. Basımevi, Ankara — 1975.
333. TÜRK KURTULUŞ SAVAŞI, Belgelerle Türk Tarihi Dergisi Yayını, Menteş Matbaası, İstanbul — 1968.
334. TÜTENK, AHMET AKİF, MİLLİ MÜCADELEDE DENİZLİ, İz-mir — 1949.
335. ULUSOY, MÜMTAZ KUR. ALB., İSTİKLÂL SAVAŞINDA 2 NCİ KOLORDUNUN HAREKÂTI 2 nci Kitap, As. Mecmuanın Tarih Kısmı Sayı: 54, As., Matbaa, İstanbul — 1939.
336. URSAVAŞ, ALİ SÂİB, ÇUKUROVA FACİALARI VE URFANIN KURTULUŞU, Kastaş Yayını, İstanbul — 1988.
337. VANDEMİR, BAKİ KUR. ALB., İSTİKLÂL HARBİNDE DEMİR-Cİ AKINCILARI, As. Matbaa, İstanbul — 1936.
338. —, Korg., TÜRK İSTİKLÂL HARBİNDE SAKARYA'DAN MUDANYAYA KADAR 1 nci Ks., 140 Sayılı As. Mecmuanın Tarih Kısmı, As. Basımevi, 1946.
339. YAZMAN, M. ŞEVKİ, İSTİKLÂL SAVAŞI NASIL OLDU. 2 nci Bas-kı Kenan Kitabevi, İstanbul — 1938.
340. ZAFER 50. YIL 30 AĞUSTOS 1922, Slh. Kuvvetler Dergisi Özel Sayı, Gnkur. Yayını Ankara — 1972.

İKİNCİ BASKI İÇİN**GENEL**

341. AHMET İZZET PAŞA, FERYADIM, C. I, Nehir Yayınları, İstanbul – 1992.
342. _____, C. II.
343. AHMET NURİ DİRİKER Paşa'nın Hatıratı – CEPHELERDE BİR ÖMÜR, Yay. Haz. Ahmet Diriker, Scala Yayıncılık, İstanbul – 2009.
344. ATATÜRK'ÜN SİLAH ARKADAŞLARI, Atatürk Arş. Mrk. Yayını, Ankara – 1999.
- 344A. Atatürk'ün Yaveri Cevat Abbas Gürer, CEPHEDEN MECLİSE BÜ-YÜK ÖNDER İLE 24 YIL, Der. Turgut Gürer, Yapım – C, İstanbul – 2006.
345. BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NA KATILAN ALAY VE DAHA ÜST SEVİYEDEKİ KOMUTANLARIN BİYOGRAFİLERİ, C. I, ATASE Bşk.lığı, Ankara – 2009.
346. _____ C. II.
347. _____ C. III.
348. BALKAN SAVAŞI'NA KATILAN KOMUTANLARIN YAŞAM ÖY-KÜLERİ, Gnkur. ATASE Bşk.lığı, Ankara – 2004.
349. CEPHEDEN MECLİSE, MSB.lığı Yayını, Ankara – 1999.
- 349A. Emir Kıvırcık, CEPHEYE GİDEN YOL, GOA Yayınları, İstanbul – 2008.
350. İSMET İNÖNÜ, DEFTERLER (1999 – 1973), Yay. Haz. Ahmet Demirel, C. I (1919 – 1955), Yapı Kredi Yayını, İstanbul – 2001.
351. KAZIM KARABEKİR, GÜNLÜKLER (1906 – 1948), C. I (1906 – 1921), Yay. Haz. Yücel Demirel, Yapı Kredi Yayını, İstanbul – 2009.
352. MAREŞAL FEVZİ ÇAKMAK VE GÜNLÜKLERİ, C.I (1911 – 1917), Yay. Haz. Nilüfer Hatemi, Yapı Kredi Yayını, İstanbul – 2002.
353. _____ C. II (1918 – 1921).

354. Orgeneral İzzettin Çalışların Günlüğü – ON YILLIK SAVAŞIN GÜNLÜĞÜ, Yay. Haz. İsmet Görgülü – İzzeddin Çalışlar, Yapı Kredi Yayını, İstanbul – 1997.
- 354.A. Türk İstiklal Harbine katılan Alay ve Tugay Komutanlarının Biyografileri C. I, Gnkur. ATASE Bşk.lığı, Ankara – 2010.
- 354.B. _____ C. II.
355. VALİ PAŞA KAZIM DİRİK – ATATÜRK'ÜN İZİNDE BANDIRMA VAPURU'NDAN HALKIN KALBİNE, K. Doğan Dirik, Güner Yayınları, İstanbul – 2008.
356. (YÜCEL) EMEKLİ KURMAY YARBAY MEHMET LÜTFİ RİFAİ, HATIRALARIM, Yay.Haz. Arif Suavi Okay, İstanbul – 2006.

BALKAN HARBİ

357. Abdurrahman Nafiz Tümg., Kiramettin Tuğg., 1912 – 1913 BALKAN SAVAŞI'NDA İŞKODRA SAVUNMASI, C. I, II, Gnkur. ATASE Bşk.lığı, Ankara – 2007.
358. Askeri Tarih Belgeleri Dergisi, Sayı 99, Gnkur. ATASE Bşk.lığı, Ankara – 1995.
359. As. Tarih Belgeleri Dergisi, Sayı 100, Gnkur. ATASE Bşk.lığı, Ankara – 1996.
360. As. Tarih Belgeleri Dergisi, Sayı 101, Gnkur. ATASE Bşk.lığı, Ankara – 1996.
361. BALKAN HARBİ KRONOLOJİSİ, Gnkur. ATASE Bşk.lığı, Ankara – 1999.
362. Balkan Fuat, FUAT BALKAN'IN HATIRALARI, Yay.Haz. Metin Martı, Arma Yayınları, İstanbul – 1998.
363. UZDİL, MAHMUT BELİĞ; BALKAN SAVAŞI'NDA ÇATALCA VE SAĞ KANAT ORDULARININ HAREKATI, SAVAŞIN SİYASİ VE PSİKOLOJİK İNCELEMELERİ, C. I – II – III., Gnkur. ATASE Bşk.lığı, Ankara – 2006.
364. YİĞİTGÜDEN, ALİ REMZİ, BALKAN SAVAŞI'NDA EDİRNE KALE MUHAREBELERİ, C.I-II, Gnkur. ATASE Bşk.lığı, Ankara – 2006.

BİRİNCİ DÜNYA HARBI

365. Altınbilek Hakkı Em.Kur.Alb.; Kır Naci Em.Kur.Alb.; Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi KAFKAS CEPHESİ 3NCÜ ORDU HAREKATI C.I; Gnkur. ATASE Bşk.lığı, Ankara-1993.
366. Askeri Tarih Belgeleri Dergisi, Sayı 117, Yıl 53, Gnkur. ATASE Bşk.lığı, Ankara – Ocak 2004.
- 366A. ____ Sayı 132, Yıl 63, ÇANAKKALE DENİZ SAVAŞI'NA AİT BELGELER, Gn.Kur.Per.Bşk.'lığı, Ankara - 2014
367. ____ Sayı 118, Yıl 53, Gnkur. ATASE Bşk.lığı, Ankara – Temmuz 2004.
- 367A. ATATÜRK'ÜN NOT DEFTERLERİ VII, Gnkur. ATASE. Bşk.lığı, Ankara – 2007.
368. Balkan Recep Sv. Alb.; Birinci Dünya Savaşında Doğu Cephesinde SAĞ KANAT HAREKATI; Gnkur. ATASE Bşk.lığı, Ankara – 2006.
369. Baykoç Hulusi Kur. Alb.; Birinci Dünya Savaşında KAFKAS VE IRAK CEPHESİNDE 5 NCİ SEFERİ KUVVET (52 NCİ TÜMEN); Gnkur. ATASE Bşk.lığı, Ankara – 2006.
370. Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi KAFKAS CEPHESİ 3 ncü Ordu Harekatı C. II/II İkinci Kitap, Gnkur. ATASE Bşk.lığı, Ankara – 1993.
- 370A. BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞINDA DOĞU CEPHESİNDE SAĞLIK HİZMETLERİ, Gnkur. ATASE Bşk.lığı, Ankara - 2011.
- 370B. Ataman Halil, ESARET YILLARI, Yay. Haz. Ferhat Ecer, İstanbul – 1990.
371. ÇANAKKALE DENİZ SAVAŞLARI GÜNLÜĞÜ (1914 – 1922), Deniz Mayınları Grup Komutanı Binbaşı Nazmi Bey, Çanakkale Deniz Müzesi K.lığı, İzmir – 2004.
- 371A. ÇANAKKALE RESMİ VİLAYET GAZETESİ, Sayı 1572, 21 Şubat 1958.
372. Erden Ali Fuad; Birinci Dünya Savaşında SURİYE HATIRALARI; Türkiye İş Bankası, İstanbul – 2003.
373. Erem Mustafa Kur. Alb.; Birinci Dünya Savaşında OSMANLI RUMELİ MÜFREZESİ (Takviyeli 77 nci Piyade Alayı); Gnkur. ATASE Bşk.lığı, Ankara – 2006.

374. Erkilet Hüseyin Hüsnü Emir; YILDIRIM; Gnkur. ATASE Bşk.lığı, Ankara – 2002.
375. Guze Alman Yarbay; Birinci Dünya Savaşında KAFKAS CEPHESİNDEKİ MUHAREBELER; Çev. Yb. Hakkı (Akoğuz), Gnkur.ATASE Bşk.lığı, Ankara – 2007.
- 375A. Gündüz Asım Org., ŞERİA MUHAREBELERİ, Gnkur. X. Şb. Yayını, İstanbul – 1943.
376. Güralp Şerif Albay; 1918 Yılında Türk Ordusunun Filistin ve Suriye’den Çekilişinde 3 NCÜ SÜVARİ TÜMENİNİN HAREKATİ; Gnkur. ATASE Bşk.lığı, Ankara – 2006.
377. Hans Guhr; Anadolu’dan Filistin’e TÜRKLERLE OMUZ OMUZA; Çev. Eşref Özbilen, T. İş Bankası, İstanbul – 2007.
378. İLTER AZİZ SAMİH Kur. Alb.; Birinci Dünya Savaşında KAFKAS CEPHESİ HATIRALARI; Gnkur. ATASE Bşk.lığı, Ankara – 2007.
379. Kanathı Şükrü Tümg.; Irak Muharebelerinde 3 NCÜ PİYADE ALAYI HATIRALARI; Gnkur. ATESE Bşk.lığı, Ankara – 2006.
380. Karabekir Kazım; BİRİNCİ CİHAN HARBİNE NASIL GİRDİK C.2; Emre Yayınları, İstanbul – 1994.
381. ____ BİRİNCİ CİHAN HARBİNİ NASIL İDARE ETTİK – Erzincan ve Erzurum’un Kurtuluşu, C.3, Emre Yay., İstanbul – 1994.
382. ____ BİRİNCİ CİHAN HARBİNİ NASIL İDARE ETTİK – Sarıkamış, Kars ve Ötesi; Emre Yay., İstanbul – 1994.
383. Mehmet Sinan Mülazım; HARP HATIRALARIM – Çanakkale, Irak Kafkas Cephesi; Yay. Hz.lar : H. Babacan, S. Avşar, M. Bayar, Vadi Yayınları, Ankara – 2006.
384. Muzaffer Em. Alb.; Birinci Dünya Savaşında Mısır Seferi Çerçevesinde BİRİNCİ KANAL AKINI; Gnkur. ATASE Bşk.lığı Ankara – 2006.
385. Ondokuzuncu Süvari Numune Alayı Komutanı Erzincanlı Süleymanoğlu AHMET HAMDİ BEYİN HATIRALARI (1311 – 1343); Askeri Tarih Bülteni, Sayı 37, Gnkur. ATASE Bşk.lığı, Ankara – 1994.

386. OTUZUNCU TÜMEN SARIKAMIŞ HAREKATI CERİDESİ (Hazırlık Safhası 02.08-20.12.1914); As. Tarih Belgeleri Dergisi, Sayı: 122 Gnkur. ATASE Bşk.lığı, Ankara – 2009.
387. ____ Muharebe Safhası : 20. 12.1914 – 10.01.1915, As. Tar.Bel. Derg. Sayı : 123, Ankara – 2009.
388. Ökse Necati Em. Kur.Alb., Çalhan Özen Em. P. Alb.; Birinci Dünya Harbi IRAK – İRAN CEPHESİ, 1914 – 1918, C.3 Ks.2; Gnkur. ATASE Bşk.lığı, Ankara – 2002.
- 388A. Erich R. Prigge Bnb.; ÇANAKKALE SAVAŞI GÜNLÜĞÜ; Çev. Bülent Erdemoğlu, Timaş Yayınları, İstanbul – 2011.
389. Sabis Ali İhsan; Harp Hatıralarım BİRİNCİ DÜNYA HARBİ C.2; Nehir Yayınları, İstanbul – 1990.
390. ____ C. 3, İstanbul – 1991.
391. ____ C. 4, İstanbul – 1991.
- 391A. Sedat; Boğazlar Meselesi ve Çanakkale Muharebe-i Bahriyesi Türk Zaferi, 67 No.lu As. Mecmuaya ilave Tarih kısmı, Mart 1927.
392. Selahattin Yarbay; KAFKAS CEPHESİNDE 10 NCU KOLORDU-NUN BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞININ BAŞLANGICINDAN SARIKAMIŞ MUHAREBELERİNİN SONUNA KADAR OLAN HAREKATI; Gnkur. ATASE Bşk.lığı, Ankara – 2006.
393. ____ BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞINDA 10 NCU KOLORDU VE SARIKAMIŞ MUHAREBELERİ HAKKINDA BİR KONFERANS; Gnkur. ATASE Bşk.lığı, Ankara – 2006.
394. Seyhun Mehmet Arif; YEMEN SAVAŞ ANILARI I (5 Mayıs 1914 – 5 Mart 1919); Der. Müşerref Seyhun, Askeri Tarih Bülteni, Sayı 42, Gnkur. ATASE Bşk.lığı, Ankara – 1997.
395. ____ YEMEN SAVAŞ ANILARI II, As.Tar.Bül., Sayı 43, Ankara – 1997.
396. Sunata İ. Hakkı; 1 nci Dünya Savaşı Anılarım – GELİBOLU'DAN KAFKASLARA; Yay.Haz. Kansu Şarman, T. İş Bankası, İstanbul – 2003.

397. Süleyman Şakir; CEPHEDEN HATIRALAR, Altıncı Fırka Çanakkale Harbinde; Haz.S.Avşar – H. Babacan, Vadi Yayınları, Ankara – 2006.
398. Türker Rüştü Em. Yarbay; Birinci Dünya Harbinde BAKÜ YOLLARINDA 5 NCİ KAFKAS TÜMENİ; Gnkur. ATASE Bşk.lığı Ankara – 2006.
399. Yeğin Süleyman İzzet Em.Kur.Yb.; Birinci Dünya Harbinde AZER-BAYCAN VE DAĞISTAN MUHAREBELERİNDE 15 NCİ PİYADE TÜMENİ; Gnkur. ATASE Bşk.lığı, Ankara – 2006.
400. Yergök Ziya Tuğgeneral; Anıları – SARIKAMIŞ'TAN ESARETE (1915-1920); Yay. Haz. Sami Önal, Remzi Kitabevi, İstanbul – 2005.
401. Yüceer Nasır; Birinci Dünya Savaşında OSMANLI ORDUSUNUN AZERBAYCAN VE DAĞISTAN HAREKATI; Gnkur. ATASE Bşk.lığı, Ankara – 1996.

İSTİKLAL HARBI

- 401A. Ali ÇETİNKAYA'NIN MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİ HATIRALARI, Atatürk Arş. Mrk., Ankara – 1993.
402. Askeri Tarih Belgeleri Dergisi, Sayı 97, Ocak 1994.
403. —, Sayı 98, Haziran 1994.
404. —, Sayı 103, Ocak 1997.
405. —, Sayı 104, Haziran 1997.
406. —, Sayı 105, Ocak 1998.
407. —, Sayı 110, Haziran 2000.
408. —, Sayı 115, Ocak 2003.
409. —, Sayı 116, Haziran 2003.
410. —, Sayı 121, Aralık 2007.
- 410A. AYDINEL Sıtkı; GÜNEYBATI ANADOLU'DA KUVAYI MİLLİYE HAREKATI, Kültür Bakanlığı – 1993.
411. AYKUT Fahri Em. Tümğ.; İSTİKLAL SAVAŞI'NDA 4 NCÜ KOLORDU, Gnkur. ATASE Bşk.lığı, Ankara – 2006.

412. BAYCAN Nusret Em. Kur. Alb.; BÜYÜK TAARRUZ'DA KOMUTA KADEMELERİNDE GÖREV ALANLARLA ÜST DÜZEYDEKİ KARARGAH SUBAYLARI; Atatürk Arş. Mrk. Dergisi, Sayı 26, Mart 1993.
413. —, TÜRK İSTİKLAL HARBİ'NDE TERFİ VEYA TAKDİRNAME İLE TALTİF EDİLEN SUBAYLAR, Atatürk Arş. Mrk. Dergisi, Sayı 25, Kasım 1992.
414. ÇALIŞLAR İzzettin Orgeneral; GEDİZ, KÜTAHYA VE İKİNCİ İNÖNÜ MUHAREBELERİNDE 61NCİ TÜMEN Gnkur. ATASE Bşk.lığı, Ankara – 2006.
415. Hüsrev Gerede'nin Anıları, KURTULUŞ SAVAŞI, ATATÜRK VE DEVRİMLER; Haz. Sami Önal, 4. Basım, Litaratür Yayınları, İstanbul – 2003.
416. İNCEDAYI Cevdet Kerim, İSTİKLAL HARBİ (GARP CEPHESİ), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul – 2007.
- 416A. KARABEKİR Cemal General, MAÇKA SİLAHHANESİ HATIRALARI, Nehir Yayınları, İstanbul – 1991.
417. SELİŞİK Selahattin Kur. Yb.; TÜRK İSTİKLAL SAVAŞI'NDA BİRİNCİ İNÖNÜ MUHAREBESİ, Gnkur. ATASE Bşk.lığı, Ankara – 2006.
- 417A. SOFUOĞLU Adnan; KUVAYI MİLLİYE DÖNEMİNDE KUZEY-BATİ ANADOLU 1919-1921, Gnkur. Basımevi, Ankara – 1994.
418. SORGUÇ İbrahim Yd. P. Tğm.; İSTİKLAL HARBİ HATIRATI, Yay. Haz. Erdoğan Sorguç, İzmir – 1995.
- 418A. TUNAYA Tark Zafer; TÜRKİYE'DE SİYASİ PARTİLER, Arba Yayınları, İstanbul – 1995.
419. ULUSOY Mümtaz Em. Alb.; İSTİKLAL HARBİ LORDU, Gnkur. ATASE Bşk.lığı, Ankara – 2006.
420. VANDEMİR Baki Korg.; TÜRK İSTİKLAL SAKARYA'DAN MUDANYA'YA, Gnkur. ATA, 2006.

KİŞİ ADLARI DİZİNİ*

A

A. Azmi (Yb. HAVUNDAK) 110
A. Cemil (Tüm. ULUSOY) 300
A. Ferit (Alb. İLDENİZ) 310
A. İhsan (Tuğ. ILGAZ) 295
A. Ziya (Yb.) 321, 323
Abbas Bnb. 45
Abbas Hilmi (Alb.) 136, 142, 146, 227,
230, 234, 236, 239
Abbas Kazım Atg. 102
Abdi (Yb.) 48
Abdi Bnb. 393
Abdulkadir (Yb.) 265
Abdullah (Alb. TEZCAN) 354
Abdullah (Çanakkaleli) Ütgm. 265
Abdullah (Yb.) 130
Abdullah (Yzb.) 308
Abdullah Alb. 134
Abdullah Bey 147
Abdullah Bnb. 128, 133
Abdullah Bnb. 169 172, 176
Abdullah Çavuş 314
Abdullah Fatih 224
Abdullah Fevzi Bnb. 134, 141
Abdullah Halim Efendi 310
Abdullah İlmi (Yb.) 16, 199, 214
Abdullah Paşa (Mrş. KÖLEMEN) 13,
420
Abdullah Timsik 265
Abdullah Ütgm. 277
Abdullah Yb. 140, 146, 150, 152
Abdullah Yzb. 34
Abdullah Yzb. 402
Abdurrahman (Adapazarı J.Bİ.K.) 333
Abdurrahman (Yb. KOLAÇAR) 130,
136
Abdurrahman (Yb.) 147, 174

Abdurrahman (Yb.) 48, 52
Abdurrahman Bnb. 371
Abdurrahman Nafiz (Org. GÜRMAN)
50, 117, 121, 124, 265, 287, 362,
373, 378, 387, 438
Abdurrahman Sami (Bnb.) 48
Abdurrezak Alb. 49
Abdülbaki (Yb. KORUKOĞLU) 35, 42,
150, 165, 295, 297
Abdülbaki Bnb. 362, 373
Abdülğafur 396
Abdülğani (Yb. ERGANİ) 201, 388
Abdülğani (Yb.) 129, 134, 138
Abdülğani Ütgm. 289
Abdülğani Yb. 18
Abdülğani Yb. 267
Abdülhak (Bnb. FIRAT) 35, 158, 161,
164
Abdülhalim Bnb. 221, 223, 224
Abdülhalim (Alb. ÖNALP) 311
Abdülhalim (Yb.) 351
Abdülhamit (Bağdatlı) Bnb. 325
Abdülkadir Yb. 136, 139
Abdülkadir (Org. SEVEN) 294
Abdülkadir Bey 151
Abdülkadir Paşa 46
Abdülkerim (Alb. SUNDAY) 295, 376,
386
Abdülkerim (Tuğ. ÖPELİMİ) 13, 23,
29, 40, 129, 135, 140, 141, 144,
146, 197, 205, 256
Abdülkerim Bnb. 50
Abdülkerim Paşa 309
Abdülkerim Vehbi (Yb.) 325
Abdüllatif (Yzb.) 301
Abdülmecit (Yb. AVCI) 393
Abdülrezzak Alb. 50
Abdülrezzak (Alb.) 229, 231, 233

* Parantez içindeki rütbelere kişinin son rütbesini, parantezsiz rütbelere ise son rütbeleri tespit edilemeyenlerin kitaptaki rütbelerini göstermektedir.

- Abdülrezzak Bnb. 261
 Abdülvahap Bnb. 130, 135
 Abdülvahap (Bnb.) 282
 Abdülvahit Yb. 18, 129, 134
 Abdülvahit Seyfi (Alb. BARLAS) 142
 Abdülvahit Yb. 34, 35, 129, 134
 Abdünnebi (Yb.) 26, 31, 42
 Abdürrahim Yb. 26, 31, 42
 Abdürrahim (Bnb. ATAKLI) 300
 Abdürrezzak (Alb. AKBARLAS) 34, 42,
 106, 107, 109, 115, 373
 Abuk Ahmet Paşa 25
 Acemî Sadun Paşa 222, 224, 226, 228,
 230
 Adem 335
 Adem Sabri (Alb. YURDASIN) 234,
 238, 239, 240, 301
 Adem Vasfi (Alb. YARADANAKUL) 46
 Adil (Gn.) 221, 222, 223, 224, 226
 Adil (Köstendil) Yb. 44
 Adil Alb. 151
 Adil Alb. 18
 Adil Bey 307
 Adil Bnb. 177
 Adil Bnb. 35
 Adil Bnb. 350
 Adil Bnb. 85
 Adil Hikmet (Bnb.) 281
 Adil Yb. 193
 Adil Yb. 93
 Adil Yzb. 210
 Adil Yzb. 261
 Agah Öyzb. 142
 Ağustoslu Mehmet Yzb. 285
 Ahmed Nadir (Alb.) 238
 Ahmet (AĞAOĞLU) 176
 Ahmet (Bnb.) 147, 230, 233, 238, 241
 Ahmet (Bnb.) 230, 233
 Ahmet (KOCAOĞLU) 329
 Ahmet (Yb.) 115
 Ahmet (Yb.) 224
 Ahmet Abuk Paşa 15, 20, 21, 25, 27, 29,
 38
 Ahmet Adem (Bnb.) 188, 224
 Ahmet Akşit 330
 Ahmet Arif (Yb.) 50
 Ahmet Asım (Bnb. KARAKAYA) 160,
 165
 Ahmet Avni Paşa 133, 210
 Ahmet Bey (Ahırköprülü) 288
 Ahmet Bnb. 163
 Ahmet Bnb. 19
 Ahmet Bnb. 234
 Ahmet Bnb. 49
 Ahmet Cemal (Bnb.) 356, 363
 Ahmet Cemal Paşa (Korg. - Büyük) Bkz.
 Cemal Paşa (Bahriye Nazırı)
 Ahmet Cemil (Alb.) 13, 23, 29, 40, 257,
 258
 Ahmet Cevat Alb. 267
 Ahmet Cevdet (Alb.) 244, 276, 323
 Ahmet Derviş (Korg.) 257, 340, 344,
 356, 359, 364, 372, 386, 390, 396,
 405, 407, 408
 Ahmet Efe (Kara) 336
 Ahmet Efendi 307, 320, 326
 Ahmet Esat (Yb.) 131, 147
 Ahmet Evrak (Yb.) 239
 Ahmet Faik Alb. 386
 Ahmet Faik (Alb. SÖZER) 372
 Ahmet Faik (Yb. ÖZTUNÇ) 287, 385
 Ahmet Faik (Yb.) 47
 Ahmet Fatin (Alb. ŞİMŞEK) 350, 364,
 373, 378
 Ahmet Fazıl (Alb.) 143, 146, 150, 153,
 155, 163, 188, 374
 Ahmet Fehmi (Bnb. DEMİRSU) 189
 Ahmet Ferit (Alb. DARYAL) 147, 154,
 366, 371, 383, 409
 Ahmet Ferit (Yzb. TEK) 45
 Ahmet Fevzi (Alb. TUMAY) 42, 109,
 111, 119, 120, 122
 Ahmet Fevzi (Tümg. AKARÇAY) 209,
 356, 362, 373, 378, 386, 407
 Ahmet Fevzi Paşa (Tuğg. BİG) 128, 131,
 142

- Ahmet Fikri (Alb. TOPERİ) 135, 141, 149, 166
- Ahmet Fuat (Alb. BULCA) 113, 117, 151, 156, 160, 163, 214, 354, 362, 371, 378
- Ahmet Galip Paşa 32
- Ahmet Hakkı (Tümg. ÖZGENER) 110, 113, 116, 346, 356, 364, 372, 385, 407
- Ahmet Hakkı (Yb.) 113
- Ahmet Hakkı (Yb.) 89, 92, 96, 119, 120
- Ahmet Hakkı Paşa (SÜTEKİN) 26, 31, 41
- Ahmet Hamdi (Alb.) 13, 16, 23, 29, 40, 154, 287
- Ahmet Hamdi (Alb.) 156, 161, 163, 166, 208
- Ahmet Hamdi (Alb.) 356, 383
- Ahmet Hamdi (Yb. GÖKÇAYLI) 150
- Ahmet Hamdi (Yb.) 117, 355, 364, 373, 411
- Ahmet Hamdi Alb. 39
- Ahmet Hamdi Bnb. 135, 141, 149, 177
- Ahmet Hamdi Paşa (Çakıcı) 16, 23, 29
- Ahmet Hamdi Yb. 47
- Ahmet Haydar Bnb. 267
- Ahmet Hilmi (Bnb.) 202
- Ahmet Hilmi Bey 278
- Ahmet Hulusi Bnb. 383
- Ahmet Hulusi Efendi 330, 334
- Ahmet İhsan (Alb.) 48
- Ahmet İzzet (GÜNER) 330
- Ahmet İzzet Paşa (Mrş. FURGAÇ) 12, 27, 38, 144, 156, 163, 437
- Ahmet Kadri (Bnb. GÜRERK) 147, 173
- Ahmet Kamil Yb. 45
- Ahmet Kaptan (Eşref'in kardeşi) 54
- Ahmet Kazım (Tümg. KIVILCIM) 13
- Ahmet Kemal (Yb. ÖZSU) 374, 383
- Ahmet Kemal (Yb.) 76
- Ahmet Lütfi (J. Sb.) 401
- Ahmet Lütfü (Alb.) 257, 258
- Ahmet Mithat (Yb.) 35, 39
- Ahmet Mithat Efendi 310
- Ahmet Muhlis (Bnb.) 234, 238
- Ahmet Muhtar Bnb. 20, 223
- Ahmet Muhtar (Alb. ÖZKAYNAK) 26, 31, 41
- Ahmet Muhtar (Bnb.) 281
- Ahmet Muhtar (Bnb.) 372, 377
- Ahmet Muhtar (Bnb.) 81, 82
- Ahmet Muhtar (Yb.) 199, 210, 213, 214, 249
- Ahmet Muhtar Bey 319
- Ahmet Müfit (Yb. ÖZDEŞ) 41, 346, 407
- Ahmet Mürsel (Yb.) 294
- Ahmet Naci Ütgm. 285
- Ahmet Nadir (Alb.) 236, 412
- Ahmet Nadir (Yb.) 362, 374
- Ahmet Nazım (Yb. ÖNEY) 23, 29, 344
- Ahmet Nazif (Bnb.) 195, 208, 213
- Ahmet Necati (Yb.) 18, 99, 190, 287
- Ahmet Necip (Alb.) 15, 23, 34
- Ahmet Necmettin (Tuğb. DOĞULU) Bkz. Necmettin (Alb. DOĞULU)
- Ahmet Nedim Bnb. 238
- Ahmet Nedim (Alb.) 387, 412
- Ahmet Niyazi Bnb. 81, 202
- Ahmet Nuri (Alb. ÖZTEKİN) 48, 128, 133, 365
- Ahmet Nuri (Alb.) 15
- Ahmet Nuri (Tuğg. DİRİKER) 98, 257, 371, 385
- Ahmet Nuri Bey 329
- Ahmet Nuri Efendi 310
- Ahmet Nüzhet (Bnb.) 202, 212
- Ahmet Rafet (Yb. TANSU) 350, 354, 363, 371
- Ahmet Raif Yzb. 365
- Ahmet Rasim (Bnb.) 401
- Ahmet Refik (Yzb.) 130, 135
- Ahmet Rifat (Bnb.) 227, 229, 236, 238, 241, 244

- Ahmet Rıfat (Bnb.) 230, 233
 Ahmet Rıfat (Yb.) 168, 364, 411
 Ahmet Rıfat (Yb.) 373, 377
 Ahmet Rıfat Tğm. 328
 Ahmet Rıza (Yb.) 140, 146
 Ahmet Rıza (Alb.) 99, 154, 156, 158, 160, 165, 169, 172, 176, 275
 Ahmet Rıza (Alb.) 190
 Ahmet Rıza (Alb.) 412
 Ahmet Sadi (Alb. DURUMA) 281
 Ahmet Saip (Şamlı) Bnb. 202
 Ahmet Selahattin Bnb. 188
 Ahmet Senai Bnb. 19
 Ahmet Suat Yb. 423
 Ahmet Suphi (Bnb.) 92, 122
 Ahmet Sururi (Yzb.) 335, 341
 Ahmet Suzi (Bnb. TURGUTLUOĞLU) 244, 409
 Ahmet Süreyya (Bnb.) 403
 Ahmet Şakir (Yb. KUTSAL) 40, 128, 133
 Ahmet Şemsettin (Tuğb. SALUR) 310, 363, 373, 388
 Ahmet Şemsettin (Yb.) 87, 89, 92, 95, 99, 157, 161, 163, 208, 212
 Ahmet Şevki Alb. 34, 42
 Ahmet Şevki (Tuğg. BİNGÖL) 13, 23, 32, 38
 Ahmet Şevki (Yb.) 105, 122
 Ahmet Şükrü (Alb. BÜTTEN) 208, 213, 372, 384
 Ahmet Şükrü (Bnb. OĞUZ) 133, 281, 374
 Ahmet Şükrü (Tuğg.) 370, 382
 Ahmet Şükrü (Yb.) 197
 Ahmet Şükrü (Yb.) 89, 92, 95, 99, 163, 208, 212
 Ahmet Şükrü, Fahri Alb. 177
 Ahmet Tevfik (Alb. SAVLUCAK) 30, 267
 Ahmet Tevfik (Yb.) 157, 159
 Ahmet Tevfik (Yb.) 158, 161, 164
 Ahmet Tevfik (Yb.) 226, 227
 Ahmet Tevfik Bnb. 197
 Ahmet Tevfik Paşa (ALPSOY) 38, 48, 261
 Ahmet Tevfik Yb. 188
 Ahmet Tevfik Yb. 226
 Ahmet Tevfik, Yb. 214
 Ahmet Tğm. 310
 Ahmet Turhan (Alb.) 365, 376, 384
 Ahmet Vecdi Yzb. 405
 Ahmet Vehbi Bey 329
 Ahmet Yb. 18
 Ahmet Yb. 188
 Ahmet Yümnü (Bnb. EKE) 164, 201, 209
 Ahmet Yzb. 331
 Ahmet Zeki (Alb.) 281
 Ahmet Zeki (Bnb.) 161, 164, 287
 Ahmet Zeki (Tümg. SOYDEMİR) 48, 103, 113, 117, 157, 161, 205, 214, 355, 359, 365, 375, 379, 382, 401, 407, 411
 Ahsen Bnb. 261
 Akçalızade Kamil 307
 Akif (Yb. DEKYAR) 341
 Akif (Tümg. ERDEMGİL) 147, 173, 176, 226, 228, 230, 244, 276, 317, 323, 404
 Akif (Yb.) 30
 Akif Yb. 31, 256
 Akif, Bnb. 298
 Akif, Fahri Alb. 177
 Akkalı Kasım Yzb. 54
 Akkuş Ağa 311
 Aksekili Mehmet 331
 Alâaddin (Tümg. KOVAL) 89, 93, 95, 98, 110, 113, 116, 157, 163, 275, 287, 288, 323, 324, 387
 Alaaddin Alb. 40
 Alaaddin Yzb. 212
 Alaattin Alb. 148
 Alaeddin Bnb. 128

- Alaettin (Bnb. TÜZÜN) 15
- Alaşehirli Mustafa Bey (ŞAHYAR) 327, 335
- Albrecht (Alman) 95, 98, 100
- Ali (Alb. ÇETİNKAYA) 143, 151, 156, 169, 223, 224, 226, 256, 268, 278, 325, 326, 335
- Ali (Alb. SEZER) 13
- Ali (Dr.) Bnb. 103
- Ali (Yzb.) 411
- Ali 151, 156, 160
- Ali Abbas Yb. 110, 113, 116, 120, 157
- Ali Agah (Bnb.) 129, 133, 137
- Ali Asım (Alb. BARUT) 388, 405
- Ali Avni (Yb.) 45
- Ali Bedri (Yb. ATAŞER) 335, 340
- Ali Behçet (Alb. GÜNAY) 188, 193
- Ali Bey 147, 340, 341, 344, 405
- Ali Bey 328, 344
- Ali Bnb. 224
- Ali Bnb. 224
- Ali Bnb. 370
- Ali Cevat (Alb.) 387
- Ali Demir (Alb.) 295
- Ali Dz. Bnb. 19
- Ali Enver (Yzb.) 76, 252, 253
- Ali Faik (Yb.) 287
- Ali Faik Bnb. 45
- Ali Fehmi (Yb. DOĞRUSÖZ) 122, 350, 354, 383, 407
- Ali Fethi (Alb. OKYAR) 34, 267
- Ali Fitri (Alb.) 261
- Ali Fuat (Korg. CEBESÖY) 48, 49, 51, 124, 157, 160, 188, 190, 193, 201, 209, 212, 216, 275, 337, 340, 344, 346, 397, 399, 400, 433
- Ali Fuat (Org. ERDEN) 30, 38, 188, 190, 192, 195, 205, 214, 215
- Ali Galip (Korg. TÜRKER) 14, 25, 30, 38, 95, 98, 110, 113, 117, 151, 156, 160, 161, 163, 209, 212, 302
- Ali Galip Bey 326
- Ali Galip Yb. (ÖZDALAY) 341
- Ali Hamit (Tuğg. DOĞRUEK) 16, 213, 257, 260, 344, 354, 383
- Ali Haydar Yb. 261
- Ali Haydar (Alb. ALGANER) 110, 196, 252
- Ali Haydar (Bnb.) 153, 165
- Ali Haydar (Bnb.) 362, 363, 366
- Ali Haydar (Yb. ÖZCANDARLI) 365, 375
- Ali Haydar (Yb.) 117, 202, 252
- Ali Haydar (Yzb. GERMEYANOĞLU) 203, 208
- Ali Hayri (Alb. ARIBURUN) 16, 18, 34, 103, 109, 241, 404
- Ali Hıfzı (Yb. DEMİROĞLU) 281
- Ali Hikmet (Korg. AYERDEM) 32, 154, 166, 362, 386
- Ali Hilmi (Tuğg.) 12
- Ali İhsan (Tümg. SABİS) 12, 27, 35, 39, 42, 65, 66, 140, 141, 143, 146, 169, 173, 229, 234, 238, 243, 244, 267
- Ali Kadri (Yb. BAŞOL) 160, 164, 287
- Ali Kahyazade Hakkı Ağa 307
- Ali Kahyazade Ökkeş Efendi 307
- Ali Kemal (Bnb.) 129, 135
- Ali Kemal (Tuğg.) 14
- Ali Kemal Alb. 21
- Ali Lütfullah (Bnb.) 133
- Ali Muzaffer (Tuğg. ERGÜN) 117, 201, 209, 252, 373, 387
- Ali Mümtaz Bnb. 47
- Ali Mümtaz (Yb.) 128
- Ali Naci Paşa (Tuğg.) 47
- Ali Nadir Paşa 47, 275, 325
- Ali Nasif Ütgm. 102
- Ali Nazım Paşa 18
- Ali Nazım Paşa (TOPAL) 18
- Ali Necdet (Alb. TAN) 376, 388
- Ali Necip (Tümtg.) 196, 206, 213, 215, 229, 230, 231, 257, 258
- Ali Niyazi (Bnb.) 344, 351, 356, 364, 372

- Ali Nuri (Bnb. OKDAY) 249
 Ali Orhan (İLKKURŞUN) 328
 Ali Osman (Alb.) 14, 23, 29, 134
 Ali Osman (Sandalcılar Kahyası) 282
 Ali Osman Ağa 326
 Ali Raşit (Tümg. GÜRGEN) 295
 Ali Remzi (Alb. ALÇİTEPE) 81, 83, 84,
 119, 121, 124
 Ali Reşat (Yb. AYMAY) 383
 Ali Rıfat (Alb. EREL) 163, 173, 175,
 178, 268
 Ali Rıfat Yb. 25, 39, 92, 106, 107, 109,
 119
 Ali Rıza (Alb. BARLAS) 24, 93, 95, 98,
 110, 113, 117, 376, 388, 411
 Ali Rıza (Alb. BENLİ) 13, 130, 143, 154,
 166, 169, 172, 176, 226, 294, 301,
 365, 375, 385
 Ali Rıza (Alb. SEZENER) 281
 Ali Rıza (Alb. ÜLGENALP) 382
 Ali Rıza (Alb. YALÇINALP) 374, 376
 Ali Rıza (Alb.) 213, 239, 256, 287
 Ali Rıza (Alb.) 295, 311, 386
 Ali Rıza (Alb.) 385
 Ali Rıza (Bnb.) 134, 140, 146
 Ali Rıza (Bnb.) 166
 Ali Rıza (Bnb.) 188, 202, 295, 371, 394
 Ali Rıza (Korg. ARTUNKAL) 15, 190,
 193, 376, 386
 Ali Rıza (Kudüslü) Öyzb. 136
 Ali Rıza (Tuğg.) 39
 Ali Rıza (Yb. KIZILTUNÇ) Bkz. Rıza
 (Yb. KIZILTUNÇ)
 Ali Rıza (Yb. TOKUŞ) 366
 Ali Rıza (Yb.) 142
 Ali Rıza (Yb.) 29, 40, 106, 164, 173, 175
 Ali Rıza (Yb.) 135, 142
 Ali Rıza (Yb.) 301, 384
 Ali Rıza (Yb.) 34, 42
 Ali Rıza (Yzb.) 317, 373, 377
 Ali Rıza Alb. 129
 Ali Rıza Alb. 19
 Ali Rıza Alb. 383
 Ali Rıza Bey 317
 Ali Rıza Bey 330
 Ali Rıza Bnb. 170
 Ali Rıza Bnb. 25, 30, 38
 Ali Rıza Bnb. 260
 Ali Rıza Bnb. 278
 Ali Rıza Bnb. 295, 297
 Ali Rıza Bnb. 401
 Ali Rıza Paşa (Tuğg. SEDES) 13, 23, 95,
 98, 110, 113, 116, 120, 156, 160,
 161, 195, 199, 201, 203, 206, 216
 Ali Rıza Paşa Korg. 44
 Ali Rıza Paşa Tuğg. 27
 Ali Rıza Paşa Tuğg. 26, 31, 35
 Ali Rıza Yb. 135, 138
 Ali Rıza Yb. 14
 Ali Rıza Yb. 169, 171, 172, 239
 Ali Rıza Yb. 18
 Ali Rıza Yzb. 373, 377
 Ali Rıza Yzb. 131, 150
 Ali Rıza Yzb. 141
 Ali Rıza Yzb. 344, 351
 Ali Ruşen (Alb.) 189
 Ali Saffet (Alb.) 281
 Ali Saim (Alb. SEÇİK) 44, 356
 Ali Saip Bnb. 14
 Ali Saip (Bnb. URSAVAŞ) 307, 317, 318
 Ali Saip (Yb.) 196, 206, 257, 259
 Ali Sait (Org. AKBAYTUGAN) 261,
 268, 275, 276
 Ali Sakıp (Yb. ÖZAKIN) 355, 363, 371
 Ali Seydi (Alb.) 27
 Ali Suat Bnb. 149
 Ali Şadi Bey 307
 Ali Şefik (Yb.) 19
 Ali Şefik (Yzb.) 281
 Ali Şefik Yb. 148
 Ali Şevket (Alb. TURGU) 281
 Ali Şevket (Bnb.) 27
 Ali Şevket Yzb. (ÖNDERSEV) 277
 Ali Şevki (Yb.) 129, 134, 138

- Ali Şeyhlinski Paşa 177
 Ali Şükrü (Yb. ÜNLÜOĞLU) 158, 165, 228
 Ali Tevfik (Bnb.) 243
 Ali Tevfik Bnb. 19
 Ali Tevfik Yzb. 76
 Ali Vefa (Yb.) 49, 51
 Ali Vehbi (Tuğb. AŞAN) 158, 161, 164, 191, 239, 387
 Ali Vehbi Yzb. 49
 Ali Velizade Ali Efendi 319
 Ali Yb. 163
 Ali Yb. 189
 Ali Yb. 23, 38
 Ali Yb. 230, 234, 244
 Ali Yb. 321
 Ali Yzb. 141
 Ali Yzb. 76
 Alihanzade Kayıtmaz 177
 Anders (Alman) 192
 Andre (Alman) 204
 Antepli Emin Tğm. 320
 Antepli Fehmi Tğm. 320
 Antepli Mustafa Yavuz Tğm. 320
 Antepli Ökkeş Bahri 320
 Apo Ağazade Hüseyin Efendi 320
 Arap İhsan Bey 282
 Arap Sait (Yb.) 344, 345, 407, 408
 Arif (Alb. BAYTIN) 128, 133, 137
 Arif (Alb. KÖKSAL) 294
 Arif (Ayıcı – Alb.) Bkz. Mehmet Arif (Ayıcı – Alb.)
 Arif (Bnb.) 161, 164, 173, 205, 340
 Arif (Korg. TANYERİ) 85, 87, 92, 95, 98, 384
 Arif Bey (mebus) 278
 Arif Bnb. 101
 Arif Bnb. 132
 Arif Bnb. 157
 Arif Bnb. 158
 Arif Bnb. 163
 Arif Bnb. 169
 Arif Bnb. 89, 96, 117, 119, 120
 Arif Hikmet Alb. 278
 Arif Kaptan 345
 Arif Karakeçili (Yb. ÖZERALP) 393, 397, 398
 Arif Reşit Bnb. 375
 Arif Ütğm. 103
 Arif Yb. 151
 Arif Yb. 49
 Arif Yzb. 106
 Arif Yzb. 335
 Armutovalı Ferit Bey 341
 Arnavut Ali 288
 Arslan Bey (Yzb. Kilisli Yusuf Rıza) 320
 Asaf (Alb. Kılıç Ali) Bkz. Kılıç Ali (Yzb. Asaf)
 Asaf (GÖKBEL) 331
 Asaf Akmansoy 331
 Asım (Alb.) 47
 Asım (Bnb.) 351
 Asım (Korg. ALTUĞ) 15, 252, 370, 382
 Asım (Org. GÜNDÜZ) 12, 195, 197, 201, 205, 207, 214, 215, 370, 378, 382, 440
 Asım (Org. TINAZTEPE) 350, 354, 362, 371, 384, 407, 408
 Asım (ÖZALP) 326
 Asım (Yb.) 351
 Asım (Yzb.) 50, 52
 Asım Bnb. 170
 Asım Bnb. 281
 Asım Faik (Bnb.) 95, 154, 166, 167
 Asun (Yb. ÖZDEN) 281
 Aşçı Emin Efe 333
 Aşçı Mehmet Rıfka Efe 332
 Aşir (Tümg. ATLI) 224, 225, 226, 227, 229, 233, 236, 238, 239, 241, 243, 244, 276, 341, 376, 388, 390, 412
 Ata (Bnb. ERÇİKAN) 103, 157, 161, 205, 216
 Ata (Bnb.) 222, 223
 ATATÜRK 34, 41, 43, 73, 74, 75, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000

- 101, 102, 104, 105, 106, 107, 109,
111, 112, 113, 114, 116, 117,
150, 151, 156, 158, 160, 161, 163,
166, 187, 199, 200, 208, 211, 212,
216, 273, 275, 277, 279, 304, 350,
354, 359, 360, 368, 369, 370, 378,
381, 382, 390, 428, 431, 439
Atıf (Alb. ULUSOĞLU) 294, 300, 365,
375, 387
Atıf (Yb. ATEŞDAĞLI) 206, 213, 268,
275, 276, 344, 350, 399
Atıf Alb. 24, 30, 32
Atıf Alb. 333
Atıf Bnb. (ESENBEL) 383
Atıf Bnb. 257
Attarzade Abduh Efendi 319
Av. Mustafa Bey (DOĞRUL) 289
Avni (Tuğg. ZAIMLER) 341, 405
Avni (Yzb.) 397
Avni Bnb. 119, 120
Avni Bnb. 93
Avni Paşa 143
Avukat Bekir 329
Avukat Mehmet Ali 314
Avukat Refik İsmail 278
Avukat Süleyman Tahir 329
Ayazmendli Nazmi 335
Ayşe Hanım 286
Aziz (Yb. ÇORUH) 366
Aziz Alb. 19
Aziz Bey 401, 403
Aziz Hüdaî (Alb.) 283
Aziz Samih (Alb. İLTER) 12, 130, 131,
133, 140, 144, 148, 234
Aziz Tğm. (ŞOGEN) 341
Aziz Yzb. 209
Aziz, Bnb. 329
Azmi (Yb.) 92, 196, 202, 205
- B**
- Baba Halilzade Ahmet Efendi 313
Bacanakzade Hamdi eşi Nuriye Hanım
286
Back Paşa (Alman) 29, 66, 189
Baha Sait 278
Baha Yzb. 330
Bahattin (Alb.) 141, 146, 196, 205
Bahattin (Alb.) 151
Bahattin Alb. 149, 152
Bahattin Alb. 65
Bahattin Bnb. 129, 134, 138
Bahattin Efendi 310
Bahattin Şakir 128, 136
Bahattin Yb. 46, 49, 51, 249
Bahattin Yzb. 364
Bahir Bnb. 36, 41
Bahri (Mebus-TATLIOĞLU) 402
Bahtiyar Paşa 47
Baki (Korg. VANDEMİR) 41, 44, 48,
78, 154, 165, 168, 172, 213, 340,
344, 350, 367, 370, 378, 443
Baki Tğm. 35, 278
Baron Lacer (Avusturyalı) 196
Barutçu Hacı İmam 317
Basalet Yb. (GEREDE) 354
Basri Paşa (NOYAN) 196, 206, 213, 257
Basri Yzb. 16
Bayatlı Arif (Yb.) 98, 110, 112, 115
Bayındırlık Müdürü Mühendis Abdulla-
tîf 314
Baytar Adil Bey 317
Baytar Müfettişi Muzaffer Bey 307
Bederağazade Halil Ağa 317
Bedii Bnb. 170
Bedir Ağa (Malatya Mebusu) 321
Bedri Yzb. 309
Behçet (Alb.) 45, 189, 214, 424
Behçet (Bnb.) 158, 161
Behçet (Korg. TÜRKMEN) 344, 354,
362, 371
Behçet Hilmi 288
Behçet Yzb. 335
Behiç (Alb. ERKİN) 44, 65
Bekir (Aşiret Reisi) 317
Bekir (Dava Vekili) 329

Bekir (Taşçı Bekir) 309
 Bekir Ağa 321
 Bekir Bnb. 299, 366
 Bekir Efendi 320
 Bekir Fikri (Yb. GREBENE) 50, 135, 138
 Bekir Fikri (Yzb.) 15
 Bekir Sami (Alb. GÜNSAV) 23, 136, 142, 146, 227, 230, 233, 235, 236, 237, 275, 325, 326, 343
 Bekir Sami (BARAN) 328, 401
 Bekir Sıtkı (Alb.) 130, 135, 138, 142
 Bekir Sıtkı Bey 289
 Bekir Yzb. 102
 Belenkeşli Hacı İshak Ağa 306
 Belevli Yusuf 330
 Besim (Tuğb.) 280
 Besim (Yb. KOKA) 355, 362, 371
 Besim Bey 306
 Besim Bnb. 105
 Besim Tğm. 54
 Besnili Hasan Ağa 321
 Beşiktaşlı Ekrem Yzb. 54
 Beşiktaşlı Hilmi Alb. 282
 Beşiktaşlı Kemal 54
 Beşir Yzb. 350
 Beykozlu Hasan Tğm. 54
 Beykozlu Reşat Tğm. 54
 Beylerbeyli Avni Bey 282
 Beylerbeyli Zühtü Bey 282
 Beyovalı Ziya 340
 Bilâl Efendi 319
 Bilal Yzb. 265, 282
 Binhold (Alman) 93, 122
 Birecikli Hasip Bey 321
 Bischoff (Alman) 66, 194, 206
 Bombacı Ahmet 314
 Bopp (Alman) 230
 Bozan Ağa (Aşiret Reisi) 317
 Bozkurt (Tuğg. KAPLANGI) 384
 Bozöyükü Hacı Süleyman 332
 Böhme (Alman) 208, 214

Böttrich (Alman) 66
 Brıba Mustafa Efendi 320
 Bronsart Von Schlefendorff (Alman) 65, 133, 137
 Bulgar Sadık 279, 397
 Burchardi (Alman) 78
 Burhanettin (Tümg. DENKER) 15, 23, 30, 40, 46, 109, 252, 310, 370, 371, 378, 386
 Burhanettin Yzb. 102
 Burhaniyeli Ali Osman Ağa 341
 Burhaniyeli Hacı Tali Bey 341
 Burnukaraoğlu Ahmet Ağa 320
 Bursalı Mehmet Nihat (Yb.) 81, 83, 85, 92, 113, 116, 120, 122, 163, 234, 388
 Bülbülzade Hacı Abdullah Efendi 320

C

Cafer Askeri Bnb. 265
 Cafer Bey 400, 401, 403
 Cafer Efe (Giritli Caferaki) 329, 334, 336, 338, 342
 Cafer Tayyar (Tümg. EĞİLMEZ) 17, 26, 45, 89, 92, 95, 98, 100, 156, 161, 163, 195, 197, 205, 236, 238, 241, 275, 287
 Canip Paşa 14
 Cavit (Tümg. ERDELHUN) 133, 140, 149, 152, 153, 165, 168, 169, 171, 173, 175, 176, 276, 295, 296
 Cavit Paşa (Tuğg.) 49, 52
 Cavit Paşa Tuğg. 50, 52
 Cavit Paşa Tümg. 45, 52, 221, 222, 223
 Celal (Alb. MENGİL) 44, 93, 94, 95
 Celal (Alb. ÖNGEN) 14, 311
 Celal (Alb.) 19, 267
 Celal (BAYAR) 327, 329, 340, 342
 Celal (Yb. BORAZAN) 26, 206, 300
 Celal Bnb. 128, 133
 Celal Bnb. 134
 Celal Bnb. 226

- Celal Bşçvş. 265
 Celal Paşa 42
 Celal Ütğm. 87
 Celal Yb. 15, 21, 24, 29, 39
 Celal Yb. 45
 Celal Yzb. 100
 Celal Yzb. 204
 Celal Yzb. 327
 Celalettin (Alb. SİĞİNDERE) 195
 Celalettin (Yb.) 15
 Celalettin (Yb.) 281
 Celalettin Alb. 49, 51
 Cemal (Alb. AKDOĞU) 345
 Cemal (Alb. UNGAN) 323
 Cemal (Cemal Efe) Tğm. 307, 310
 Cemal (Gn. KARABEKİR) 278
 Cemal (Org. GÜRSEL) 85, 87, 88, 195,
 354, 357, 362, 387
 Cemal (Tuğg. ESENER) 35, 42
 Cemal Bey 399
 Cemal Bey 331
 Cemal Bnb. 129, 134
 Cemal Bnb. 151
 Cemal Bnb. 169
 Cemal Bnb. 19
 Cemal Bnb. 327, 335, 341
 Cemal Bnb. 344
 Cemal Paşa (Bah. Naz.) 16, 180, 181,
 186, 188, 189, 190, 192, 195, 203,
 205, 206, 425
 Cemal Paşa (Mersinli – Tümg.) 44, 188,
 190, 192, 205, 210, 213, 267, 275,
 276
 Cemal Paşa (Üçüncü) 50, 176, 178, 197,
 206
 Cemal Turhan (BERİKER) Bey 306
 Cemal Yb. 128
 Cemal Yb. 40,
 Cemal Yb. 50
 Cemal Yzb. 25
 Cemal Yzb. 267
 Cemalettin Yb. 26, 32, 98
 Cemil (Alb.) 147, 150
 Cemil (Tuğb.) 143, 238, 244, 382
 Cemil (Tümg. CONK) 18, 85, 87, 88,
 98, 110, 111, 113, 116, 195, 205
 Cemil (UYBADIN) 287
 Cemil (Yb. ÜLGİN) 365, 375
 Cemil (Yb.) 18
 Cemil Alb. 386
 Cemil Bnb. 373
 Cemil Cahit (Org. TOYDEMİR) 135,
 142, 148, 149, 151, 169, 172, 176,
 177, 179, 275, 355, 359, 364, 373,
 378, 401, 403, 411, 413
 Cemil Cahit Tğm. 311
 Cemil Efendi 329
 Cemil Tahir (Tümg. TANER) 383
 Cemil Yb. (HOŞCAN) 282
 Cemil Yb. 23
 Cemil Yb. 242
 Cemil Yzb. 103, 132
 Cemil Yzb. 344, 350
 Cevat (Alb. KURAN) 385
 Cevat Abbas (Bnb. GÜRER) 119, 277,
 437
 Cevat Bey 282
 Cevat Naim (Bnb.) 229
 Cevat Paşa (Org. ÇOBANLI) 13, 27, 30,
 38, 76, 100, 124, 201, 204, 209,
 212, 249, 268, 323, 324
 Cevat Paşa 49, 53
 Cevdet (Hafız Alb. BİLGE) Bkz. Hafız
 Cevdet
 Cevdet (Org. SUNAY) 311, 321, 364,
 374, 388
 Cevdet (Tümg. BİLGİŞİN) 383
 Cevdet (Yzb.) 403
 Cevdet Alb. 231
 Cevdet Ali Bnb. 374
 Cevdet Kerim (Bnb. İNCEDAYI) 350
 Cevdet Yzb. 117, 283
 Cihangiroğlu İbrahim (Kafkasyalı) 54,
 55

Cihanoğlu Mustafa Bey 331
 Cücümün Ali Efe 333
 Çakan Osman Bey 308
 Çakıcı Mehmet Efe 333
 Çakır Efe 54
 Çakıroğullarından Hüsnü 299
 Çavuş İbrahim Efe 333
 Çerkez Ethem 327, 335, 345, 346, 347,
 351, 396, 397, 398, 399, 401, 402,
 408
 Çerkez Reşit (Ethem'in kardeşi) 54, 55,
 278
 Çınarlı Mahmut Efendi 319
 Çil Ragıp Bnb .142
 Çoban İbrahim 307
 Çobanoğlu Zeki (Yb. ÇOBANOĞLU)
 Bkz. Zeki (Yb. ÇOBANOĞLU)
 Çokaklı Ahmet Paşa 308
 Çolak Faik Paşa (Tuğg.) 46, 49, 52, 89,
 90, 98, 121, 157, 159
 Çolak İbrahim (Alb. ÇOLAK) 54, 256,
 278, 397, 400, 401, 402
 Çolak Kemalettin Sami (Korg.) Bkz. Ke-
 malettin Sami (Korg. GÖKÇEN)
 Çolak Selahattin (Alb. KÖSEOĞLU)
 13, 28, 85, 87, 89, 92, 95, 99, 100,
 148, 153, 154, 164, 165, 167, 174,
 179, 238, 241, 244, 275, 401
 Çopur Mehmet Neşet (Alb. BORA) 150,
 156, 265, 283, 356, 364, 371
 Çuhadar Ali 314
 Çuhadarlarzade Mehmet 314
 Çuhadarzade Hacı Mustafa 313
 Çürüksulu Mahmut Paşa 16, 24, 26, 28,
 30, 31, 33, 267

D

Dadaylı Halit (Alb. AKMANSÜ) Bkz.
 Halit (Alb. AKMANSÜ)
 Dağıstanlı Cemal Ütgm. 344, 351
 Dağıstanlı Mehmet Fazıl Paşa (Korg.)
 130, 132, 224, 225, 228, 230, 231,
 324

Dalamanlızade Şükrü 330
 Damgalıoğlu Tahir Efe 332
 Danişmentli İsmail Efe 336, 396
 Davut (Bnb.) 224
 Dayı Mesut Yzb. 279, 333, 397, 399
 Dayko 279
 Deli Halit (Tümg. KARSIALAN) Bkz.
 Halit (Tümg. KARSIALAN)
 Demir Ali (Alb. SOMDEMİR) 172, 372,
 377, 411
 Demirci Mehmet Efe 329, 336, 337,
 396, 405, 406
 Denizlili Şükrü Yzb. 330
 Depbağhaneli Hacı Mahmut Efendi 320
 Derebeyoğlu Halil Hilmi 330
 Derviş (Alb.) 46
 Derviş Efendi 311
 Develi Kaymakamı Atıf Bey 308
 Doğan Bey (Bnb. Kemal, Korg. DO-
 ĞAN) Bkz. Kemal (Korg. DO-
 ĞAN)
 Doktor Hamit Bey 319
 Dommes (Alman) 201
 Dove (Alman) Tümg. 66
 Dr. Abdüsselami Paşa 268
 Dr. Aziz Bey 306
 Dr. Bnb. İsmail Hakkı 289
 Dr. Cemil Şerif 332
 Dr. Fahri Can 333
 Dr. Fazıl Bey 345
 Dr. Hüseyin Avni 332
 Dr. İbrahim Tali (Alb. ÖNGÖREN) 35,
 133, 160, 277
 Dr. Kazım 330
 Dr. Mazhar Germen Bey 329
 Dr. Mustafa Türkoğlu 314
 Dr. Nedim Yb. 261
 Dr. Neşet Ömer (Prof. İRDELP) 192
 Dr. Saim Bey 326
 Dr. Salih Tefvîk '330
 Dr. Steuber (Alman) 204
 Dr. Süleyman Numan (Paşa) 49, 65, 267

Dr. Şükrü Bnb. 344
 Dr. Tefvîk Salim (Alb. SAĞLAM) 140,
 148, 163
 Dr. Tungels 66
 Dr. Yakobs 204
 Dr. Yzb. Halil 267
 Dr. Yzb. Trabzonlu Raik 279
 Dramalı Cemali Bey 326
 Dramalı Rıza Bey 326, 335, 395, 396
 Dumaşzade Hüsnü Ağa 299
 Dursun (Alb. ATATUNÇ) 345, 374, 378
 Dülkadiroğlu Süleyman Bey 314
 Dz. Bnb. Ziya 285
 Dz. Ütgm. Faruk 285
 Dz. Ütgm. Hasan 285
 Dz. Yb. Nazmi (Alb.) 285
 Dz. Yzb. Ahmet (Bnb.) 285
 Dz. Yzb. Haydar (Alb.) 285
 Dz. Yzb. Hulki 285
 Dz. Yzb. İsmail Hakkı 280
 Dz. Yzb. Şemsettin (Bnb.) 285

E

Ebbuzziya Velid Bey 280
 Eberhard (Alman) 231
 Ecz. Yzb. Nuri 289
 Edip (Sarı Efe-Bnb.) 328, 335, 356, 383,
 396, 400
 Edip Alb. 302
 Edip Bey 282
 Edip Yb. 176
 Efdal 284
 Efe Hasan Çavuş 314
 Effnert (Alman) 81
 Eggert (Alman) 92, 115, 117
 Ehrke (Alman) 66
 Ejderhaoğlu Muhammet Efe 332
 Ekrem (Bnb. RİZE) 354, 364
 Ekrem (Korg. AKALIN) 385
 Ekrem (Korg. BAYDAR) 44, 190, 193,
 196, 201, 209, 283
 Ekrem (Tuğg. ATESEL) 388

Ekrem (Tümg. TÜRKER) 387
 Ekrem Rüştü Tgm. (AKÖMER) 78,
 208, 212
 Ekrem Yzb. 330, 338
 Emin (Alb. DALKILIÇ) 140, 144, 149,
 295, 300
 Emin (Tümg. ÖZER) 382
 Emin (Yb. ALDEMİR) 257
 Emin Ağa 307
 Emin Ali Yzb. 280
 Emin Arslan Bnb. 306, 330
 Emin Bey 396
 Emin Bnb. 196
 Emin Bnb. 25, 39, 50, 52
 Emin Bnb. 294
 Emin Bnb. 92, 95, 122
 Emin Efendi 306, 311
 Emin Efendi 311
 Emin Fikri (Bnb. ERALP) 20, 405
 Emin Hüsnü (Yb. GÖRKER) 366, 371,
 374, 382, 409
 Emin Lütfi Bnb. 192
 Emin Paşa 39
 Emin Resa (Emin ARSLAN) Bnb. 310
 Emin Tgm. 365
 Emin Yb. 116
 Emin Yb. 206
 Emin Yb. 240, 243, 244
 Emin Yb. 257
 Emin Yzb. 265
 Emin Yzb. 310
 Emin Yzb. 330
 Emin Yzb. 375
 Emin Zihni (Alb.) 98, 163
 Emrullah (Yb.) 135, 142
 Enders (Alman) 66
 Enver (Tümg. AKA) 383
 Enver Bnb. 227
 Enver Paşa (Korg.) 35, 39, 61, 63, 65,
 125, 133, 136, 178, 246, 266, 267,
 268
 Enver Yb. 229
 Enver Yb. 38

Erikson (Alman) 231
 Erzincanlı Mehmet Halis (Alb.) 147
 Erzurumlu Kemal Yb. (Tümg. KOÇER)
     Bkz. Halil Kemal (Tümg. KOÇER)
 Esat (Alb. AVCI) 365, 370, 383, 407, 408
 Esat (Em. Yzb.) 335, 340
 Esat (Tuğg.) 114, 120, 150, 158, 161,
     196, 198, 203, 209, 211, 214, 284
 Esat Bey (ÇINAR) 327
 Esat Bnb. 38
 Esat Dr. Bnb. 13
 Esat Faik (Yb. ŞEN) 16, 31, 39, 354, 363,
     371, 376
 Esat Paşa (Korg. BÜLKAT) 48, 51, 73,
     78, 84, 96, 102, 107, 109, 115,
     117, 172, 174, 176, 275, 276, 426
 Esat Paşa (TOPTANI) 50, 52
 Esat Ütgm. 333
 Eşbah Osman 314
 Eşbahzade Mehmet 315
 Eşbahzade Yedeksubay Osman 315
 Eşref Efendi 319
 Ethem (Alb. OLCAY) 284
 Ethem (Yb. SUN) 230, 236
 Ethem (Yb.) 238
 Ethem Bey 336
 Ethem Bnb. 25, 31
 Ethem Necdet (Alb. KARABUDAK)
     154, 166, 385
 Ethem Necdet Yb. 345, 355, 365, 366
 Ethem Servet (Alb. BORAL) 48, 188,
     190, 195, 197, 364, 374, 377, 412
 Ethem Yb. 50
 Evcilerden Sağır'ın İbrahim 331
 Everekli Kanberlizade Şükrü Efendi 308
 Evkaf Memuru Evliya Efendi 313, 314
 Eyüp (Tümg. DURUKAN) 18, 281, 283
 Eyüp Sabri (Alb.) 344, 351, 354
 Eyüp Sabri (Tuğg. BİLGİN) 386
 Eyüp Sami (Alb.) 130, 154, 169, 172,
     363, 372

F

Fahrettin (Org. ALTAY) 12, 41, 78, 102,
     107, 109, 115, 201, 209, 211, 216,
     234, 235, 275, 276, 345, 355, 359,
     367, 370, 378, 382
 Fahrettin (Yb.) 188, 190, 202
 Fahrettin Paşa (Korg. TÜRKKAN) 39,
     188, 192, 196, 206, 213, 257, 258,
     267
 Fahri (Korg. BELEN) 110, 112, 216,
     245, 295, 297, 300, 384
 Fahri (Org. ÖZDİLEK) 289
 Fahri (Yzb.) 54
 Fahri Bey 306, 327
 Fahri Bnb. 150
 Fahri Paşa 16, 34, 36, 41, 43
 Fahri Ütgm. 54
 Fahri Yzb. 129, 134
 Fahri Yzb. 133
 Faik (Alb. SÖZER) 20, 372, 386, 411
 Faik (AYBARS) 277
 Faik (Bnb.) 229
 Faik (Bnb.) 295, 297
 Faik (Tümg. SÜTUNÇ) 311
 Faik (Yb. SÖZER) 355, 363, 375, 379
 Faik (Yb.) 323
 Faik Bey (ÖZTRAK) 329
 Faik Bnb. 105
 Faik Bnb. 370
 Faik Yb. 163
 Faik Yzb. (CEMATA) 331
 Faiz (Yb. DEMİROĞLU) 383
 Falkenhausen (Alman) 161, 163, 201,
     208
 Falkenhayn (Alman) 199, 201, 208, 210
 Faruk (Bnb. MİRGÜN) 383
 Faruk Bnb. 142
 Faruk Yzb. 370
 Fazıl Bnb. 15, 20
 Fazıl Bnb. 168
 Fazıl Yb. 142, 146, 228, 230
 Fazıl Yb. 165, 172, 173, 175, 177, 179

Fehmi (Korg. TÜRESEL) 135, 165, 287,
376, 388, 409, 411
Fehmi Bnb. 151
Fehmi Tğm. 333
Fehmi Yzb. 279
Fehmi Yzb. 400
Feldmann (Alman) 65, 66, 128, 133, 137
Feride Hanım 329
Feridun (Bnb.) 350
Feridun (Yzb. DİRİMTEKİN) 156, 362,
371, 382, 384
Ferit Bnb. 130
Ferit Bey 320
Fethi (Alb. OKYAR) Bkz. Ali Fethi (Alb.
OKYAR)
Fethi (Yb. UZGÖREN) 35, 39, 129,
135, 136
Fethi Alb. 18, 25
Fethi Alb. 49
Fethi Bnb. 150, 152
Fethi Paşa (Tümg.) 46, 51
Fethi Yd. Sb. (ÖZALP) 326
Fevzi (Org. MENGÜÇ) 93, 372, 382,
386
Fevzi Alb. 13, 26, 31
Fevzi Bnb. 260
Fevzi Paşa (Mrş. ÇAKMAK) 41, 43, 44,
95, 96, 98, 100, 101, 116, 117,
148, 151, 153, 154, 163, 165, 166,
167, 200, 201, 208, 211, 275, 284,
350, 354, 357, 362, 370, 378, 382,
390
Fevzi Ütgm. (UÇANER) 345, 370, 382
Feyzullah Bnb. 19
Fiescher (Alman) 190
Fikret Tğm. 327, 395
Fikret Yzb. 212
Fikri (Bnb. TOGO) 164, 188, 192, 196,
202, 209
Fikri Bnb. 321
Fikri Tğm. 400
Filibeli Abdülhalim Cavit Yzb. 285

Filibeli Halim Cevad Tğm. 54
Filibeli Rüstü (Korg. AKIN) 17, 26, 32,
42, 46, 47, 95, 99, 100, 148, 190,
199, 201, 212, 289, 345, 355, 386
Fots (Alman) 203
Frankenberg (Alman) 188, 194, 199,
203, 210
Friedrich Von Weech (Alman) 192, 195
Fuad Yzb. 397
Fuat (Tümg. PEKÖZER) 260, 374
Fuat (Yb.) 98, 110, 113, 114, 117, 118
Fuat (Yzb. BALKAN) 54, 289, 438
Fuat Bnb. 18
Fuat Bnb. 260
Fuat Bnb. 287
Fuat Carım 400
Fuat Yb. 13, 29, 40
Fuat Yzb. 19
Fuat Ziya (Alb. ÇİĞİLTEPE) 14, 21, 40,
140
Fuat Ziya Alb. 128

G

Galatalı Şevket (Alb. GALATALI) 13,
23, 29, 40, 129, 130, 131, 135,
141, 142, 148, 149, 151, 163, 214,
233, 234, 235, 236, 237, 268, 278
Galip (Alb. TÜTEN) 365
Galip (Alb.) 195, 196, 197, 206, 210,
213, 214, 238
Galip (Bnb.) 366, 375
Galip (Bnb.) 383, 388
Galip (Korg. DENİZ) 261, 262
Galip (Korg. TÜRKER) Bkz. Ali Galip
(Korg. TÜRKER)
Galip 205
Galip Bnb. 102
Galip Dr. Alb. 190
Galip Dr. Bnb. 325, 329
Galip Efendi 310
Galip Hoca (Celal BAYAR) Bkz. Celal
BAYAR

Galip Nuri Yb. 46
 Galip Paşa 47
 Galip Paşa (Korg. PASINLER) 44, 46,
 50, 129, 135, 137, 257, 258
 Galip Tğm. 310
 Galip Yb. 257
 Galip Yb. 46, 50
 Gazi Mustafa Kemal Paşa (ATATÜRK)
 Bkz. ATATÜRK
 Genç İzzet Efendi 306
 Geyveli Şevket 333
 Givalatlı Halil İbrahim Efe 332
 Giresunlu Bulgurcu Mehmet Efe 396
 Giresunlu Topal Osman Ağa 299, 376,
 388,409, 411
 Giritli İsmail Kaptan 54
 Giritli Mehmet 329
 Giritli Memduh 331
 Giritli Nedim 265
 Giritli Zekai Ütğm. 336
 Goltz Paşa Bkz. Von der Golç Paşa
 Gondos (Macar) 190
 Gök Hilmi Efendi 306
 Gökçen Hüseyin Efe 328, 334, 335, 336
 Gönenli Osman Bey 329
 Gözlüklüzade Şevket 332
 Grasmann (Alman) 203
 Grebeneli Bekir Fikri (Yb.GREBENE)
 Bkz. Bekir Fikri (Yb. GREBENE)
 Gronevalt 203
 Gunter (Alman) 206, 210
 Guze (Alman) 128, 133, 137, 140, 144,
 148, 153, 163, 165, 166, 440
 Güllü Fakih Mehmet Efendi 306, 310
 Gümrük İhracat Md. Pertev Bey 286
 Gümrük İhracat Md. Yrd. Nuri Bey 286
 Gümrük İthalat Md. Memduh Bey 286
 Gümrük Memur Sabit Bey 285
 Gümrük Memuru Abidin Bey 286
 Gümrük Memuru Haydar Bey 286

H

H. Abdi (Tümg. PANDIR) 384
 H. Hüseyin Efe 336
 H. Hüsnü Emir (Tümg. ERKİLET) 13,
 98, 172, 175, 199, 203, 205, 207,
 208, 209, 213, 378, 386, 440
 H. İhsan (Alb. BALİ) 356
 H. Nazmi (Korg. SOLOK) 13, 227, 228,
 236, 237, 241, 242, 342, 343, 345,
 356, 359, 365, 375, 379, 384, 406
 H. Tahsin Bnb. (SANAL) 366
 Habib Salimof Yb. 177
 Hacı Abbaszade Emin 332
 Hacı Ahmet Paşa 267
 Hacı Bey 306, 309, 397, 399
 Hacı Emin Bnb. 103
 Hacı Emin Efendi 299
 Hacı Halil İbrahim 331
 Hacı Hamdi (Alb. PİRSELİMOĞLU)
 136, 143, 147, 149, 154, 166, 168,
 172
 Hacı Hamza 345
 Hacı Hasan Ağazade Şakir 307
 Hacı Hüseyin 328
 Hacı İbrahim Bnb. 234, 243, 244, 389
 Hacı İbrahimoglu Mustafa Efendi 320
 Hacı İdem Efendi 308
 Hacı İligoğlu Mehmet Efe 333
 Hacı Kadızade Hafız Sabri 332
 Hacı Kazımzade Ahmet Fevzi 329
 Hacı M. Arif (Alb. ÖRGÜÇ) 27, 41,
 355, 366, 374, 378, 379, 383
 Hacı Mehmet Ali Bnb. 133
 Hacı Mehmet Efendi 306
 Hacı Musa Ağa 156
 Hacı Musazade Tevfik Bey 308
 Hacı Mustafa Efendi 317
 Hacı Mümtaz 328
 Hacı Mümtaz Bey 282
 Hacı Müzekke Ütğm. 102
 Hacı Niyazi 340
 Hacı Ömer (Aşiret Reisi) 317
 Levent Şahverdi Arşivi

- Hacı Ömerzade Mehmet Ali Bey 319
Hacı Recepzade Nuri 315
Hacı Remzi (Yb.) 228, 340, 364, 407, 408
Hacı Rıza Bnb. 15, 21
Hacı Saffet Bey 55
Hacı Sami (Eşref'in Kardeşi) 54
Hacı Süleyman 331
Hacı Şükrü (Tuğg. AYDINDAĞ) 329, 331, 336, 338, 405
Hacı Tali Bey 326
Hacı Tevfik 282
Hacı Yunuszade Mehmet Bey 331
Hacı Ziya Beyzade İbrahim 329
Hacıbekirzade Mustafa Bey 327
Hacıgeçioğlu Hüseyin Efe 332
Hacım Muhittin Bey (ÇARIKLI) 328
Hacım (Aşiret Reisi) 317
Hadi 405
Hadi (Bnb.) 192
Hadi Paşa 12, 23
Hafız Ali (Yb.) 129, 135
Hafız Ali Bnb. 18
Hafız Cevdet (Alb. BİLGE) 196, 205, 341, 345
Hafız Fuat 333
Hafız Galip 55
Hafız Hakkı Paşa 13, 23, 65, 129, 131, 133, 134, 136, 138
Hafız Halil 331
Hafız Halit (Tuğb. UZEL) 344, 351, 354, 362, 373, 386, 399, 400, 405, 407
Hafız Hidayet (EROĞLU) 331
Hafız Hüseyin 327, 335, 396
Hafız Kadri (Yb.) 78, 80, 81, 83, 110, 149
Hafız Mehmet Ragıp Bnb. 333
Hafız Recep Efendi 288
Hafız Rıfat Yb. 15, 24, 30, 40
Hafız Salih Efendi 54, 55
Hafız Tevfik 331
Hafız Zühtü (Yb. YAR) 29, 412
Hakan Fehmi Yb. 327
Hakkı (Alb. AYTUNA) 325, 336, 346, 371, 384
Hakkı (Alb.) 281
Hakkı (Bnb.) 164
Hakkı (Rizeli) 299
Hakkı Bey (İhtiyat Subayı) 327
Hakkı Bnb. 146, 147
Hakkı Bnb. 149
Hakkı Bnb. 222
Hakkı Yb. 150, 152
Hakkı Yzb. 177
Hakkı Yzb. 401
Hakkı Yzb. 76
Hakkızade Fahri 328
Halepli Mustafa Bnb. 141
Halepli Zeki Paşa (KILIÇOĞLU) 44, 188, 189
Halide Edip (ADIVAR) 370
Halil (Alb. AŞUROĞLU) 81, 83, 85, 87, 89, 93, 96, 110, 113, 117, 119, 120, 157, 158, 159
Halil (Tuğg. SEDES) 44
Halil (Yb. GÜCER) 412
Halil (Yb. OKAY) 281
Halil Alb. 130
Halil Bnb. (URAS) 265
Halil Bnb. 135, 138
Halil Bnb. 136
Halil Bnb. 154
Halil Bnb. 19
Halil Bnb. 27, 41
Halil Bnb. 409
Halil Hilmi (Yb.) 224, 226, 238, 281
Halil İbrahim (Alb. ÜNALAN) 281
Halil İbrahim (Yb. İNAL) 17, 131, 143, 147
Halil İbrahim Yzb. 285
Halil Kemal (Tümg. KOÇER) 151, 156, 160, 164, 252, 280, 370
Halil Nasır 13, 23, 29, 40
Halil Necati Yb. 49, 52

- Halil Paşa (Korg. KUT) 35, 136, 143, 145, 146, 172, 174, 175, 199, 201, 227, 228, 229, 230, 231, 233, 236, 238, 241, 242, 268, 296
- Halil Recai (Alb.) 48
- Halil Reşat (Alb.) 150, 153, 155, 165, 168, 173, 175, 295, 296
- Halil Rıfat (Yb.) 23, 40, 227, 229, 230
- Halil Rüştü (Alb.) 192, 227, 228, 229, 364, 373
- Halil Sami (Alb.) 17, 78, 80, 81, 83, 85, 86, 102
- Halil Yb. 12
- Halil Yb. 132
- Halil Yb. 257
- Halil Yb. 85
- Halil Yzb. (TÜRKMEN) 223
- Halil Yzb. 345
- Halil Zeki Bnb. 163
- Halim Bey 306
- Halim Bnb. 222
- Halim Pertev Yb. 177
- Halim Tğm. 327
- Halim Yzb. 134
- Halimzade Salih Bey 306
- Halis (Bnb. ATAKSOR) 102, 109, 115, 149
- Halis (Bnb.) 409
- Halis Bnb. 142, 148
- Halis Yzb. 343
- Halit (Alb. AKMANSÜ) 188, 190, 226, 227, 233, 236, 238, 240, 241, 243, 244, 323, 375, 378, 385, 390
- Halit (Bnb. BAYRAK) 335, 340
- Halit (Tümg. KARSIALAN) 136, 143, 149, 169, 170, 171, 172, 176, 276, 294, 296, 356, 357, 365, 373, 379, 383, 394
- Halit 345
- Halit Alb. 18
- Halit Bnb. 325
- Halit Bnb. 49
- Halit Galip (Tümg. TEKAK) 103, 105, 106, 107, 109, 115, 156, 201, 209, 344, 350, 370
- Halit Hakkı (Alb.) 85, 87, 90, 110, 120, 161
- Halit Molla 333
- Halit Münir (Alb.) 47, 50
- Halit Paşa 327, 335
- Halit Paşa (Tuğg.) 45
- Halit Pehlivan 333
- Halit Sami (Alb.) 45
- Halit Yb. 228
- Halit Yb. 206
- Halit Yb. 385, 389
- Halit Yb. 46
- Halit Yzb. 284
- Hamamcı Şeyh Mustafa 330
- Hamdi (Paşa) 49
- Hamdi (Pirlepel) 397
- Hamdi (Yb.) 50, 110
- Hamdi 375
- Hamdi Baba (Bektaşî Babası) 282
- Hamdi Bey 330, 336, 338
- Hamdi Bnb. 19, 38, 115, 133
- Hamdi Bnb. 226, 227
- Hamdi Bnb. 362
- Hamdi Efendi 319
- Hamdi Naci Yb. 252
- Hamdi Özyb. 15, 24, 30, 40
- Hamdi Ütğm. 314
- Hamdi Yb. 119, 120, 121
- Hamdi Yb. 188
- Hamdi Yb. 25
- Hamit (Gn. APAYDIN) 385
- Hamit Ağa 46, 340
- Hamit Bey 298, 300
- Hamit Fahri (Yb.) 147, 164, 205, 207, 252
- Hamit Şevket (İNCE) 328
- Hamit Tğm. 365
- Hamit Zafer (Yb. UTKAN) 158, 161, 164, 205, 214
- Hamza (Yb) 48

- Hanaylıoğlu Mehmet Emin 328
Hans Guhr (Alman) 150, 152, 161, 162, 163, 167, 208, 212
Hapishane Md. Mehmet 332
Harpıtlı Fevzi Bnb. 142
Hasan Fehmi (Org. ATAKAN) 238, 244, 350, 362, 374, 383
Hasan Rıza (Bnb.) 374, 377
Hasan (Müftü) 329
Hasan (Tuğb. SARIKAHYA) 323
Hasan (Tümg. KIPÇAK) 78, 102, 107, 156, 294, 386
Hasan (Yb. KOPER) 411
Hasan Askeri (Alb. YÜCEKÖK) 45, 85, 87, 107, 205, 230, 234
Hasan Ataullah Bnb. 32
Hasan Basri (Alb. SOMEL) 92, 100, 107, 109, 119
Hasan Basri (Korg. SARAN) 14, 17, 24, 136, 142, 146, 175, 227, 229, 230, 233, 235, 236, 238, 241, 268, 323, 324
Hasan Basri (Yb.) 49, 92, 122
Hasan Basri Bnb. 309
Hasan Basri Yb. 194, 196, 198
Hasan Bey 300, 313
Hasan Cemil (Alb. ÇAMBEL) 12, 230, 231, 233, 236
Hasan Edip Yb. 14, 21
Hasan Efendi 306, 308, 317
Hasan Faik (Alb. ALSAÇ) 372, 388
Hasan Fehmi (Bnb. SÜERDEM) 378, 388
Hasan Fehmi (Bnb.) 284
Hasan Fehmi Yzb. 338
Hasan Fevzi Yb. 14
Hasan Galip (Yb.) 355, 407
Hasan Hilmi (Alb.) 283
Hasan Hilmi Bnb. 350
Hasan Hulusi (Ütğm.) 76, 77
Hasan Hulusi (Yzb. KUTLUOĞLU) 230, 234
Hasan Hüsnü (Alb.) 15, 30
Hasan İskender (Bnb. AKKOÇ) 17, 26, 188, 195, 196, 202, 210, 365
Hasan İzzet Paşa (AROLAT) 14, 25, 29, 40, 114, 126, 128
Hasan Kamil Bey 327
Hasan Kazım (Alb. ERAK) 364, 387
Hasan Kazım Bnb. 343
Hasan Lütfi (Alb. AKDENİZ) 47, 83, 85, 87, 89, 92, 95, 113, 116, 122, 157, 160, 164
Hasan Mümtaz (Alb. ÇEÇEN) 14, 23, 45, 130, 275, 355, 359, 365, 375, 378
Hasan Paşa Tuğg. 206
Hasan Rıza (Alb. GÜNAY) 249, 385
Hasan Rıza (Paşa) 50, 52
Hasan Rıza Paşa Tuğg. 47
Hasan Saadettin (Alb.) 45
Hasan Sami Bnb. 224, 238
Hasan Şükrü (Alb.) 19
Hasan Tahsin (Alb. BAYSOY) 387
Hasan Tahsin (Alb.) 35, 39, 40, 409
Hasan Tahsin (BEŞTEPE) (Bnb.) 376, 377, 412
Hasan Tahsin (Bnb.) 23, 284
Hasan Tahsin (Bnb.) 98
Hasan Tahsin (Yb.) 287
Hasan Tahsin Bey (ARGUN) 289
Hasan Tahsin Bnb. 19
Hasan Tahsin Bnb. 252
Hasan Tahsin Paşa 42, 48
Hasan Tosun Bnb. 44, 48, 52
Hasan Ütğm. 307
Hasan Vasfi (Alb. ORBAY) 129, 134, 138
Hasan Vasfi Yb. 50
Hasan Vasıf (Alb.) 45
Hasan Yb. 177
Hasan Yb. 89
Hasan Yetimi (Yb.) 227, 228
Hasan Yzb. 49
Hasan Yzb. 81

- Hasan Zeki (Bnb.) 365, 375, 378
 Hasan Ziya Bnb. 19
 Hasbi Yzb. 76
 Haşim (Yzb.) 149
 Haşim Paşa 15, 21
 Hayati Ütgm. 277
 Haydar (Alb.) 294
 Haydar 405
 Haydar Bey 231, 234
 Haydar Bey (VANER) 405
 Haydar Bnb. 366, 376
 Haydar Efe 299
 Haydar Penahi (Yb.) 130, 135, 142, 148, 199, 201
 Haydar Yb. 130, 135, 142, 148, 302
 Haydar Yzb. (BARANSEL) 382
 Hayrettin (Alb. GÜVENER) 281
 Hayrettin Fuat 204
 Hayrettin Yb. 44
 Hayri (Bnb.) 244
 Hayri (Yzb.) 302
 Hayri Bnb. 199, 209, 213, 249
 Hayri Bnb. 210
 Hayri Bnb. 323
 Hayri Tgm. 289
 Hayri Ütgm. 102
 Hayri Yb. 116
 Hayri Yb. 14
 Hayri Yb. 14
 Hayri Yb. 241
 Hayri Yb. 285
 Hayrullah (Tümg. FİŞEK) 326, 373, 378, 387, 396
 Hayrullah Yzb. 129, 134
 Hazım Ağa 396
 Hazım Bnb. 148
 Helvacıların Mehmet Ali Efe 333
 Herr Gott Paşa (Alman) 201, 205, 207, 209
 Hıfzı Paşa 13
 Hızırzade Hakkı Bey 326
 Hidayet Bnb. 261
 Hidayet Yzb. 115, 119, 151, 156
 Hidayet Yzb. 375
 Hikmet (Bnb.) 160
 Hikmet (Hak. Tümg. GERÇEKÇİ) 277
 Hikmet (Yb.) 157, 160 162, 163, 164, 167, 169, 173, 175, 283
 Hikmet Atgm. 102
 Hikmet Bnb. 142
 Hikmet Bnb. 372
 Hilmi (Alb.) 283, 411
 Hilmi Alb. 188
 Hilmi Bnb. 134, 141
 Hilmi Bnb. 203
 Hilmi Bnb. 403
 Hilmi Öyzb. 26, 32
 Hilmi Yb. 25
 Hilmi Yb. 363
 Hilmi Yzb. 370
 Hilmi Yzb. 54, 283
 Himmetzade Hüsni (HİMMETOĞLU) 282, 284
 Hoca Esat Efendi (İLERİ) 329
 Hoca Rasih Efendi 333
 Hoca Şükrü Efendi 326
 Hocaoglu Osman Onbaşı 314
 Hocasade Ali Tefvık Bey 330
 Hocasade Ferit Bey 319
 Hopalı Ali Rıza (Alb. BENLİ) Bkz. Ali Rıza (Alb. BENLİ)
 Hopalı Rauf Yzb. 279, 333
 Hovik (Alman) 95, 98, 100, 116
 Hugo Kiehl (Alman) 197
 Hulki 102
 Hulusi (Alb. CONK) 18, 78, 80, 81, 83, 85, 102, 109, 359, 383
 Hulusi (Alb. US) 281
 Hulusi (Alb.) 212, 215
 Hulusi (Yb.) 49
 Hulusi Bey 279, 335
 Hulusi Yzb. 244, 279
 Hunger (Alman) 110, 113, 117, 149, 190, 214

- Hurşit Paşa 35, 39
 Hürrem (Yb.) 13, 128, 133, 148
 Hürrem (Yb.) 140, 275, 325
 Hürrem Alb. 141, 150
 Hüsamettin (Yzb.) 281
 Hüsamettin (Alb. ERTÜRK) 278, 280
 Hüsamettin (Alb. TUGAÇ) 168, 294
 Hüsamettin Paşa (Tuğg. KARAOYVAT) 18, 130, 140, 144
 Hüsamettin Yzb. 328, 351
 Hüseyin (Yb.) 230
 Hüseyin Ağa Bnb. 191
 Hüseyin Avni (Alb. ÇİRPİLİ) 385
 Hüseyin Avni (Bnb.) 169, 172
 Hüseyin Avni (Bnb.) 193
 Hüseyin Avni (Bnb.) 350, 354, 373, 386
 Hüseyin Avni (Tümg. ULER) 49, 50, 168, 170, 172, 175, 294
 Hüseyin Avni (Yb. ARIBURUN) 46, 102, 105, 106, 107, 109, 111
 Hüseyin Avni (Yb.) 25, 31, 39
 Hüseyin Avni (Yb.) 371, 376
 Hüseyin Avni Bnb. 221
 Hüseyin Avni Bnb. 229
 Hüseyin Avni Yzb. 102, 116, 141
 Hüseyin Bey 280, 288, 404
 Hüseyin Bnb. 221
 Hüseyin Efe 336, 338
 Hüseyin Efendi 306, 307
 Hüseyin Halet Ütgm. 335
 Hüseyin Hasbi (Alb. PİRSELİM) 169, 173, 175, 295, 376, 386
 Hüseyin Hayrettin (Bnb.) 128, 133
 Hüseyin Hilmi (Bnb.) 372
 Hüseyin Hilmi (Bnb.) 89, 92, 93, 96, 97, 119
 Hüseyin Hilmi (Yb. İNCEÖREN) 19, 131
 Hüseyin Hüsnü (Alb. AYKUT) 355, 363, 375, 385, 409
 Hüseyin Hüsnü (Alb. SIDAL) 372, 385
 Hüseyin Hüsnü (Alb.) 261, 281, 362, 374, 384
 Hüseyin Hüsnü (Aydoslu) Alb. 45
 Hüseyin Hüsnü (Bnb.) 140
 Hüseyin Hüsnü (DEVELİ) 326
 Hüseyin Hüsnü (ERSÜ) Yzb. 362
 Hüseyin Hüsnü (Korg. ALPTOGAN) 15, 23, 29, 78, 216, 409, 411
 Hüseyin Hüsnü (Korg. KILKIŞ) 39, 47, 257, 260, 340, 354, 362, 370, 384, 407, 408
 Hüseyin Hüsnü (Tuğb. DEMİRTEPE) 150, 385, 409, 411
 Hüseyin Hüsnü (Tuğb. KARTALTEPE) 154, 155, 164, 168, 176, 209, 362, 371, 374, 387
 Hüseyin Hüsnü (Tümg. ÜNSAL) 261, 383
 Hüseyin Hüsnü (Yb. KONAY) 327, 335
 Hüseyin Hüsnü (Yb. UZEL) 383
 Hüseyin Hüsnü (Yb.) 287
 Hüseyin Hüsnü (Yzb. UYGUR) 284
 Hüseyin Hüsnü (Yzb.) 147
 Hüseyin Hüsnü (Yzb.) 371, 376
 Hüseyin Hüsnü Alb. 20
 Hüseyin Hüsnü Alb. 45
 Hüseyin Hüsnü Bnb. 19
 Hüseyin Hüsnü Yzb. 363
 Hüseyin İhsan (Alb. BALI) 23, 29, 30, 154, 160, 164, 166, 364, 374, 387
 Hüseyin İlhami Bnb. 107, 109, 115
 Hüseyin İsmail Yzb. 103
 Hüseyin Kadri Bnb. 278
 Hüseyin Kadri Yb. 24, 30
 Hüseyin Nazım (Alb. DÜŞLÜOĞLU) 386
 Hüseyin Niyazi Ütgm. 102
 Hüseyin Nurettin (Tümg. ÖZSU) 26, 32, 41, 81, 113, 117, 120, 122, 192, 196, 202, 209, 356, 374, 379, 388
 Hüseyin Nuri (BALCI) Alb. 323
 Hüseyin Nuri (Yb.) 323

Hüseyin Nuri Bnb. 317
 Hüseyin Paşa 55
 Hüseyin Ragıp (Alb. GÜLER) 168, 172,
 175, 295, 365, 375
 Hüseyin Ragıp (Alb.) 261, 262
 Hüseyin Rahmi (Alb. APAK) 46, 146,
 157, 197, 227, 230, 343, 344, 356,
 364, 366, 374, 407
 Hüseyin Recai (Yb.) 42, 98, 110, 112,
 120
 Hüseyin Remzi (Yzb.) 13, 21, 29, 32
 Hüseyin Rıza Yzb. 103
 Hüseyin Ütgm. 335
 Hüseyin Vafı (Alb.) 214
 Hüseyin Vecihi (Yb.) 169, 171, 173, 175,
 388, 389
 Hüseyin Vehbi (Bnb.) 283
 Hüseyin Yb. 233, 236
 Hüsnü 230
 Hüsnü Alb. 212 216
 Hüsnü Bnb. 191
 Hüsnü Efendi 310
 Hüsnü Paşa 42, 214
 Hüsnü Rıza (Tuğg. ÜNSAL) 261
 Hüsnü Ütgm. 289
 Hüsnü Yzb. 103
 Hüsnü Yzb. 21, 128
 Hüsnü Yzb. 397
 Hüsrev (Yb. GEREDİ) 14, 24, 30, 38,
 140, 148, 165, 168, 170, 277, 397,
 443
 Hüsrev Mirza Kaçar Yb. 177
 Hüsrev Yzb. 16

I

İ. Hakkı (Alb. AYTUNA) 330, 338, 355
 İ. Hakkı (Alb. ÖNGEL) 350
 İ. Hakkı (Org. AKOGUZ) 128, 133,
 140, 148, 249, 284, 296, 302
 İ. Hakkı (Tümg. GÜVENDİK) 363
 İ. Hakkı (Tümg. TEKÇE) Bkz. İsmail
 Hakkı (Tümg. TEKÇE)
 İ. Hakkı (Tümg. TUGBAY) 294

İ. Hakkı (Yb.) 354, 407
 İ. Hulusi (Hafız Mahmut) (Yb.) 364, 372,
 377
 İ. Şükrü (Bnb. SÖKMENSÜER) 350
 İbrahim 375
 İbrahim (Alb. ÇOLAK) 355, 363, 375,
 379, 385
 İbrahim (Alb. ERGÜNEY) 385
 İbrahim (Alb. OĞUZ) 141, 147, 150,
 195, 412
 İbrahim (Alb.) 192, 195
 İbrahim (Alb.) 285
 İbrahim (Bnb.) 210, 213, 311
 İbrahim (Paşa) 50
 İbrahim (Yb.) 47, 295
 İbrahim Alb. 205, 207
 İbrahim Alb. 130
 İbrahim Alb. 17
 İbrahim Alb. 194, 206, 207
 İbrahim Baki Yzb. 103
 İbrahim Bey 280, 306
 İbrahim Bnb. 156, 161, 163
 İbrahim Bnb. 295
 İbrahim Bnb. 363
 İbrahim Derviş (Bnb. GÖRSOYTRAK)
 283
 İbrahim Em. Yzb. 338
 İbrahim Ethem Alb. 27
 İbrahim Ethem (Alb. KIPÇAK) 385
 İbrahim Ethem (Alb. SERVET) 143,
 403, 409
 İbrahim Ethem (Alb.) 310
 İbrahim Ethem (Şehzadebaşı) 23, 29,
 32, 40, 41, 128, 133, 137
 İbrahim Ethem 331
 İbrahim Fevzi (Tümg. AKINCILAR)
 366, 371, 408, 409
 İbrahim Hakkı (ÇIRPANLI) 288
 İbrahim Hakkı (Tuğg. EMİROĞLU) 85,
 87, 90, 98, 117, 234, 241, 365,
 375, 384
 İbrahim Hakkı (Yb.) 230, 233, 409

- İbrahim Hakkı Bnb. 267
 İbrahim Hulusi (Yb.) (Hatiz Mehmet) 356
 İbrahim Muzaffer (Yb. ERELİ) 383
 İbrahim Paşa 18, 22
 İbrahim Rahmi (Tümg. BEKEN) 89, 92, 95, 99, 100, 386
 İbrahim Sabri (Bnb.) 130
 İbrahim Şükrü (Yb.) 92, 106, 107, 109, 111, 119
 İbrahim Tğm. 283, 299
 İbrahim Tğm. 311
 İbrahim Tğm. 332
 İbrahim Tğm. 399
 İbrahim Yb. 372, 377
 İbrahim Yzb. 129
 İbrahim Yzb. 14, 121, 124
 İbrahim Yzb. 257
 İdris (Bnb. ENİS) 412
 İdris (Bnb.) 412
 İdris Paşa 26, 32, 41
 İhsan (Bnb.) 281
 İhsan (Bnb.) 397
 İhsan (Gn. AKSOLEY) 265
 İhsan (PELE) 284
 İhsan (Tuğg. SÖKMEN) 13, 34, 42, 130, 131, 133, 137
 İhsan (Tümg. SONAKIN) 382
 İhsan (Yb.) 48
 İhsan Bey 279
 İhsan Bnb. 173, 177
 İhsan Bnb. 206
 İhsan Bnb. 34
 İhsan Em. Bnb. 317
 İhsan Yzb. (ERYAVUZ) 54, 55
 İhsan Yzb. 252
 İlhami Bnb. 202, 210, 213
 İlyas (Gn. SEÇKİN) 54, 55
 İlyas Bnb. 112, 317
 İlyas Canpolat (DEMİRALP) 372
 İlyas Efendi 340
 İlyas Yzb. (KALKAVANOĞLU) 333
 İlyas Zeki (Tümg. AYDEMİR) 110, 112, 321, 323, 372, 384, 388, 404
 İncoğlu Hamit Şevket Bey (İNCE) 327, 335
 İncizade Hüseyin Efendi 319
 İngiliz Kemal (Sedat) 396
 İpsiz Recep 279, 334
 İrfan (Alb.) 226, 239, 241, 243, 244
 İrfan Bnb. 136
 İrfan Bnb. 221
 İrfan Yb. 27
 İsa Bey 282
 İshak (Yb.) 168, 172, 175, 176, 302
 İshak Ağa (Belenkeşli) 306
 İshak Alb. 143
 İshak Avni (Org. AKDAĞ) 128, 323, 355, 364, 372, 373, 378, 386, 403, 404
 İshak Bnb. 142, 148
 İshak Bnb. 227
 İshak Bnb. 265
 İshak Kemal (Yb.) 343
 İshakbeyzade Mustafa 340
 İskeçeli Arif Ütğm. 54, 55
 İskender Alb. 25, 31, 129, 135, 138
 İskender Alper 332
 İsmail (Yb.) 153, 165, 173
 İsmail (Yb.) 412
 İsmail (Yb.) 31
 İsmail Adil (Yb. ÜNAL) 27, 32, 40, 213, 239, 256
 İsmail Adni (Alb. AKKAR) 164, 212, 387
 İsmail Ağa 299
 İsmail Alb. 333
 İsmail Beli Yb. 18
 İsmail Celal (Alb.) 15, 24, 29
 İsmail Efe 336
 İsmail Fehmi Alb. 18
 İsmail Ferahim Bnb. (SALVUZ) 310, 405
 İsmail Fuat (Yb.) 363

- İsmail Hakkı 400
 İsmail Hakkı (Alb. AYTUNA) 365
 İsmail Hakkı (Alb. IŞIL) 236, 363, 376, 382
 İsmail Hakkı (Alb. KARATAYLI) 261, 355, 371, 376
 İsmail Hakkı (Alb. KORAY) 92, 122, 153, 165, 168, 173, 176, 194, 196, 202, 210, 281
 İsmail Hakkı (Alb. METE) 154, 308, 325, 345, 355, 364
 İsmail Hakkı (Alb. SAYBERK) 209, 376, 388
 İsmail Hakkı (Alb. TÜMERDEM) 287
 İsmail Hakkı (Alb.) 143, 146, 230, 233, 235, 236
 İsmail Hakkı (Alb.) 101, 176, 252, 275
 İsmail Hakkı (Alb.) 164, 210, 213, 214
 İsmail Hakkı (Alb.) 341
 İsmail Hakkı (Bnb. HASA) 158, 161, 197, 202
 İsmail Hakkı (Bnb. OKTÜRK) 109, 111
 İsmail Hakkı (Bnb.) 150, 152
 İsmail Hakkı (Bnb.) 25
 İsmail Hakkı (Bnb.) 411
 İsmail Hakkı (Kd. Alb.) 411
 İsmail Hakkı (MUŞKARA) 405
 İsmail Hakkı (Org. TUNABOYLU) 160, 163, 208, 212, 216, 323
 İsmail Hakkı (Tuğb. ALPAN) 351, 355, 362, 373, 386
 İsmail Hakkı (Tuğb. ULUÇINAR) 151, 156, 160, 169, 173, 175, 321, 323
 İsmail Hakkı (Tuğg. YAVUZER) 169
 İsmail Hakkı (Tuğg.) 48
 İsmail Hakkı (Tümg. BERKOK) 136, 143, 146, 177, 227, 230, 233, 236, 237, 355, 364
 İsmail Hakkı (Tümg. ERDENER) 14, 140, 148, 165, 167, 169
 İsmail Hakkı (Tümg. TEKÇE) 355, 366, 376, 382
 İsmail Hakkı (Tümg. ULUĞ) 373, 383
 İsmail Hakkı (Valideçeşmeli) 227, 238, 241, 243, 244, 295, 296
 İsmail Hakkı (Yb. KOÇ) 300, 375
 İsmail Hakkı (Yb. OKDAY) 42, 49, 201, 209, 229, 356, 359, 365, 370, 388
 İsmail Hakkı (Yb.) 141
 İsmail Hakkı (Yb.) 149
 İsmail Hakkı (Yb.) 150, 153, 165, 210
 İsmail Hakkı (Yb.) 16, 34, 42
 İsmail Hakkı (Yb.) 234, 236, 238
 İsmail Hakkı (Yb.) 26, 32
 İsmail Hakkı (Yb.) 350, 363, 366, 371
 İsmail Hakkı (Yb.) 362
 İsmail Hakkı (Yb.) 365, 375
 İsmail Hakkı (Yb.) 385
 İsmail Hakkı (Yb.) 409, 412
 İsmail Hakkı Alb. 45
 İsmail Hakkı Bnb. (Köprülü) 239
 İsmail Hakkı Bnb. 157
 İsmail Hakkı Bnb. 19
 İsmail Hakkı Bnb. 45
 İsmail Hakkı Bnb. 85, 86
 İsmail Hakkı Paşa 45, 51
 İsmail Hakkı Tğm. 331
 İsmail Hakkı Ütğm. 102
 İsmail Hakkı Yb. (GÜRALP) 199, 200
 İsmail Hakkı Yb. 18
 İsmail Hakkı Yb. 372
 İsmail Hakkı Yb. 47
 İsmail Hakkı Yzb. (EDE) 277
 İsmail Hakkı Yzb. 103
 İsmail Hakkı Yzb. 18
 İsmail Hakkı Yzb. 19
 İsmail Hakkı Yzb. 233
 İsmail Hakkı Yzb. 257
 İsmail Hakkı Yzb. 261
 İsmail Hakkı Yzb. 284, 333
 İsmail Hayri (Tuğb.) 156, 160, 164, 169, 175, 323
 İsmail Kemal (Alb. ALTUĞ) 283
 İsmail Naim (Yb. SANIVAR) 140, 146

İsmail Paşa 18
 İsmail Rahmi (Alb.) 387
 İsmail Refii (Tuğg. EVİNÇ) 376, 384
 İsmail Remzi Yb. 39
 İsmail Remzi (Yb.) 15
 İsmail Rüştü (Alb. ALAGÜR) 344, 350,
 354, 374, 388
 İsmail Sahavi Yb. 261
 İsmail Sezai (Yb. GÜRAL) 281
 İsmail Sühavi (Yb.) 261
 İsmail Süreyya (Yb.) 197, 287
 İsmail Zeki (Yb.) 164
 İsmet (Bnb.) 351, 352
 İsmet (Yzb.) 338, 341
 İsmet Bey 282, 345
 İsmet Bnb. 102
 İsmet Bnb. 49
 İsmet Paşa (Org. İNÖNÜ) 12, 38, 65,
 66, 156, 157, 159, 160, 162, 164,
 195, 197, 199, 202, 208, 212, 216,
 346, 350, 354, 359, 360, 362, 370,
 378, 382, 390, 407
 İstipli Kemal Yzb. 285
 İvrindili Mehmet Çavuş 340
 İzmirli Hüsnü Alb. 282
 İzzet (Kambur) 325
 İzzet (Org. AKSALUR) 202, 209, 355,
 382, 405
 İzzet (Yb.) 107, 109, 115, 197
 İzzet (Yb.) 405
 İzzet 279
 İzzet 48
 İzzet Bnb. 341
 İzzet Efendi 311
 İzzet Fuat Paşa (Keçecizade) 26, 32
 İzzet Yb. 110
 İzzet Yb. 230
 İzzettin (Org. ÇALIŞLAR) 40, 44, 102,
 105, 106, 107, 109, 113, 116, 150,
 156, 160, 163, 344, 354, 362, 371,
 378, 384, 407, 408, 438, 443
 İzzettin (Tuğg. ÇALDEMİR) 356
 İzzettin Yzb. 362, 371

J

Jandarma Teğmeni Hulusi 317
 Jandarma Yüzbaşı Esat Bey 319

K

K. Ali Cevat Tuğg. 19
 K. Muzaffer (Org. TUĞSAVUL) Bkz.
 Muzaffer (Org. TUĞSAVUL)
 Kabakçalı Ali Rıza Bey 280
 Kadızade Hacı Hasanoğlu Ziya 314
 Kadızade Hamdi Bey eşi Nuriye Hanım
 286
 Kadir Tğm. 332
 Kadri (Alb. ALKOÇ) 287, 301
 Kadri (Bnb.) 281
 Kadri (Tuğg. DEMİRKAYA) 165, 167,
 168, 194, 294
 Kadri (Yzb) 110, 111
 Kadri Bnb. 195, 198
 Kadri Bnb. 202
 Kadri Bnb. 203
 Kadri Bnb. 34
 Kadri Efendi 310
 Kadri Paşa 46, 53
 Kadri Tğm. 336, 338
 Kadri Yb. 197
 Kahraman Bnb. 140
 Kahramanzade Hacı Mehmet Efendi
 319
 Kahya Mehmet 299, 307
 Kako Mehmet 396
 Kalkandelenli Mehmet Paşa 46, 51
 Kalkandelenli Recep (Alb. YAZICIOĞ-
 LU) Bkz. Recep (Alb. YAZICI-
 OĞLU)
 Kamil (Alb. İNANOĞLU) 192, 366,
 373, 411
 Kamil (Alb. Kamil POLAT) 308
 Kamil (Bnb. KUTER) 281
 Kamil (Tuğg. ERİĞÜR) 372, 384

- Kamil (Tümg. BAŞAKÇI) 351, 356, 363
 Kamil (Yb. YASAN) 196, 201, 205, 212
 Kamil (Yzb.) 363
 Kamil Bnb. 194
 Kamil Çvş. 345
 Kamil Hakkı Yb. 236
 Kamil Ütgm. 102
 Kamil Ütgm. 320
 Kamil Yb. (Kemalettin OLPAK) 280
 Kamil Yb. 40
 Kanavatçı Mahmut Efendi 320
 Kandemiroğlu Hüseyin 326
 Kannen Giesser (Alman) 65, 81, 109, 111, 116
 Kaplan Naci 345
 Kara Emin (Tümg. ÇOLAKOĞLU) 302
 Kara İbrahim Efe 341
 Kara Kemal 278
 Kara Saffet (Yb.) 229
 Kara Sait Paşa 44
 Kara Vasif (Alb. KARAKOL) 16, 137, 140, 143, 144, 146, 149, 268, 278, 279
 Karagümrüklü Ethem Nuri 54
 Karahacızade Ahmet 330
 Karakaş İbrahim 54
 Karakızıoğlu Zeki 314
 Karaman Bnb. 146
 Karamollazade Ethem 332
 Karayılanoğlu Molla 320
 Kasapoğlu Hüseyin 340
 Kasım Bnb. 226
 Katip Mehmet Efendi 299
 Kâtip Mümtaz 314
 Kaycıbaşı Nacar Ahmet oğlu Mehmet 314
 Kayıkçıoğlu Hüseyin 326
 Kayyum Ahmet 282
 Kazım (Alb. BAKIROĞLU) 344
 Kazım (Alb. ERAK) 363
 Kazım (Alb. TUZCUOĞLU) 261, 262, 365, 383
 Kazım (Alb.) 44, 50, 52
 Kazım (Korg. DİRİK) 12, 24, 174, 189, 190, 193, 195, 202, 209, 211, 277, 294, 296, 298, 366, 376, 388
 Kazım (Korg. İNANÇ) 12, 13, 78, 208, 212, 344, 370, 388, 390
 Kazım (Korg. KARABEKİR) 18, 65, 66, 95, 98, 100, 101, 136, 163, 166, 168, 170, 172, 175, 229, 230, 231, 233, 236, 275, 294, 298, 302, 440
 Kazım (Org. ORBAY) 44, 65, 133, 294, 296, 387, 390
 Kazım (Org. ÖZALP) 39, 44, 130, 136, 143, 145, 146, 150, 152, 153, 165, 169, 171, 172, 275, 276, 326, 335, 340, 344, 373, 378, 395, 396
 Kazım (Tümg. KIVILCIM) 141, 323
 Kazım (Tümg. SEVÜKTEKİN) 14, 98, 149, 152, 160, 164, 372, 385
 Kazım Ağa 341, 345, 397, 399
 Kazım Alb. 45
 Kazım Alb. 46
 Kazım Bnb. 15, 30
 Kazım Bnb. 81, 85, 86, 113, 116
 Kazım Öyzb. 21
 Kazım Paşa (Korg. İNANÇ) Bkz. Kazım (Korg. İNANÇ)
 Kazım Paşa (Korg. KARABEKİR) Bkz. Kazım (Korg. KARABEKİR)
 Kazım Paşa (Org. ÖZALP) Bkz. Kazım (Org. ÖZALP)
 Kazım Tgm. 336
 Kazım Yb. 100
 Kazım Yzb. 14
 Keçeci Hafız 340
 Keçeci Hafız Emin Bey 396
 Kemahlı Ali Necdet (Alb. TAN) Bkz. Ali Necdet (Alb. TAN)
 Kemal (Yb. OHRİ) Bkz. Ohrili Kemal
 Kemal (Alb.) 190, 192
 Kemal (Bnb. BAYBORA) 302
 Kemal (Kaymakam) 326

- Kemal (Korg. DOĞAN) 146, 176, 230, 233, 236, 277, 306, 384, 409, 411
- Kemal (Org. YAŞINKILIÇ) 142, 175, 177, 382, 411
- Kemal (Tümg. BALIKESİR) 327, 328, 335, 340, 350, 354, 362, 370, 382, 432
- Kemal (Tümg. ERGÜDEN) 365, 375, 386
- Kemal (Yzb.) 85, 87, 88, 107, 108
- Kemal Alb. 24, 28
- Kemal Bey 306, 327
- Kemal Bnb. 141, 142, 144, 148
- Kemal Bnb. 161, 163
- Kemal Bnb. 188
- Kemal Bnb. 401
- Kemal Bnb. 44
- Kemal Em. Yzb. 335
- Kemal Hamdi 336
- Kemal J. Sb. 402
- Kemal Ömer 128
- Kemal Paşa Tuğg. 25, 31
- Kemal Rıza Öyzb. 13
- Kemal Tğm. 306
- Kemal Tğm. 330, 336, 338
- Kemal Yb. 177
- Kemal Yb. 177
- Kemal Yb. 206
- Kemal Yzb. 223
- Kemal Yzb. 284
- Kemalettin (Alb.) 45
- Kemalettin (Alb.) 412
- Kemalettin (Yb.) 343
- Kemalettin Sami (Korg. GÖKÇEN) 12, 48, 109, 115, 173, 176, 205, 257, 259, 275, 354, 357, 364, 373, 378, 385, 390
- Kenan (Alb. ULUERGÜVEN) 35, 261
- Kenan Bnb. 204
- Keramettin (Korg. KOCAMAN) 50, 196, 203, 205, 206, 213, 269, 384
- Keresteci Mestan 332
- Kerhanlı Osmanca'nın Oğlu Ali 314
- Kerim (Alb.) 283
- Kerim J. Sb. 279, 283
- Kevkepzade Abdüh Efendi 320
- Kevkepzade Abdürrezzak Efendi 319
- Kılıç Ali (Yzb. Asaf) (Alb. Kılıç Ali) 176, 320, 400, 402
- Kılıçağaçlı M. Emin 326
- Kılıoğlu Hüseyin Efe 330, 331
- Kırkağaçlı Emin 335
- Kırşehirli Rıza Bey 344
- Kısakürek Mehmet Ali 315
- Kısıklı Ali Rıza Yzb. 54
- Kısıklı Cemil (Yzb.) 54
- Kızanlı Galip Tğm. 265
- Kızılkeçili Fevzi Bey 327
- Kiesling (Alman) 229
- Kilisli Komiser Halil Efendi 319
- Kilisli Yusuf Rıza Ütğm. 308
- Koca Mehmet Bey 282
- Koca Mustafa 336
- Kocabaş Hacı Naci oğlu Mahmut 314
- Kocabıyık Mehmet Efendi 329
- Kont Volskel (Alman) 192
- Kont Von Kanik (Alman) 203
- Kont Von Pohler (Alman) 203
- Konyalı Tahsin Bnb. 350
- Kozalaklı Mehmet 332
- Köprülü Hamdi Bey 326, 335, 395
- Körüküzade Ahmet Efendi 319
- Kötüoğlu Mustafa Ağa 309
- Kreçmar (Alman) 233, 236
- Kummerow (Alman) 229
- Kurdoğlu Hulusi Efendi 307
- Kurt Hacı Osman Efendi 320
- Kurtcebe (Org. NOYAN) 136, 143, 199, 203, 343, 345, 355, 365, 374, 377
- Kuruköylü Ahmet 331
- Kuşçubaşı Eşref (Yb. SENCER) 54, 55, 189, 190, 333, 334, 341
- Küçükağazade Ali 330
- Kütahyalı Recep Çavuş 331

L

- Lange (Alman) 129, 134
 Langenstrass (Alman) 66
 Laufer (Alman) 193
 Lazoğlu Mustafa 299
 Leman Yb. 252
 Leonhardi (Alman) 231
 Lierau (Alman) 117
 Liman Von Sanders 60, 73, 74, 78, 120,
 186, 187, 208, 210, 212, 216
 Lohanzade Mustafa Nurettin Tğm. 320
 Ludlof (Alman) 203
 Lübke (Alman) 204
 Lütfi Yb. 161, 163, 167
 Lütfi (Tümg. GÜVENÇ) 384
 Lütfi Bey 320
 Lütfi Bnb. 230
 Lütfi Müfit (Yb. ÖZDEŞ) 385
 Lütfi Yb. 157, 161, 163, 167, 214, 216
 Lütfi Yzb. 223
 Lütfü (Alb.) 285
 Lütfü Bnb. 234

M

- M. Ali (Alb. ATABEY) 281
 M. Arif Bnb. 323, 404
 M. Asım (Yb. ASIMGİL) 124
 M. Aziz (Paşa) 18
 M. Bahattin (Alb. SAKMAN) 283
 M. Behçet (Alb.) 256
 M. Cemal (Bnb. EMSAL) 283
 M. Cemalettin (Yb.) 363, 366
 M. Emin (Tümg. ÇOLAKOĞLU) Bkz.
 Mehmet Emin (Tümg. ÇOLA-
 KOĞLU)
 M. Emin (Tümg. YAZGAN) Bkz. Meh-
 met Emin (Tümg. YAZGAN)
 M. Emin Efendi 340
 M. Ertuğrul (Yzb. AKER) 336
 M. Hilmi (Alb. ÖZAYDIN) 341
 M. Hulusi (Alb. CONK) Bkz. Mehmet
 Hulusi (Alb. CONK)

- M. İhsan (Alb. HÜN) 362, 411
 M. Kemal (ATATÜRK) Bkz. ATA-
 TÜRK
 M. Kenan (Tümg. ERENKUT) 384
 M. Münir (Tuğg. ALTUĞ) 234, 238,
 241, 243, 244
 M. Naili (Yb. ÖZEN) 135, 142
 M. Necmettin (Yb. İNCESU) 363
 M. Nurettin (Alb. ALTUĞ) 345
 M. Nuri Bnb. 117, 202, 252
 M. Nuri (Alb. ARPACIOĞLU) 374
 M. Nuri (Alb. ERALP) 323
 M. Rasim (Tümg. SENGİR) 323, 384
 M. Rıza Bnb. 129, 135
 M. Rüştü (Alb. TANK) Bkz. Mehmet
 Rüştü (Alb. TANK)
 M. Rüştü Yzb. 76
 M. Süreyya (Yb. KARAKAPLAN) 169,
 171, 173, 175
 M. Şükrü (Alb. ÖGEL) 370, 382
 M. Şükrü Bnb. (BURSA) Bkz. Mehmet
 Şükrü Bnb. (BURSA)
 M. Tevfik Yb. 24, 30
 M. Tevfik (Ütğm.) 281
 M. Tevfik (Yb.) 281
 M. Veli (Ütğm.) (DAĞLI) 265
 M. Yümnü (Yb. EĞİLMEZ) Bkz. Meh-
 met Yümnü (Yb. EĞİLMEZ)
 M. Ziya (Tuğg. YERKÖK) 295, 297
 Maarif Müdürü Sabri Bey 328
 Mahir (Yb.) 141, 150
 Mahir Yzb. 76
 Mahmut (Alb.) 48
 Mahmut (Org. BERKÖZ) 409
 Mahmut (Yb.) 188, 189
 Mahmut (Yb.) 157, 158, 164
 Mahmut 25, 26, 39
 Mahmut Bedri Efendi 319
 Mahmut Belig (Alb. UZDİL) 25, 29, 38,
 239, 256
 Mahmut Bey 306
 Mahmut Bnb. 103, 106

- Mahmut Celalettin (Bnb.) 363, 388
 Mahmut Celalettin (Yb.) 24
 Mahmut Cemal (Alb.) 295, 386
 Mahmut Esat (BOZKURT) 329, 336, 342
 Mahmut Hakkı (Alb.) 284
 Mahmut Hamdi (Yzb.) 227, 228
 Mahmut Hayret Paşa 50
 Mahmut Kamil Paşa 50, 140, 144, 267
 Mahmut Macit (Yb. DİNÇER) 48
 Mahmut Mehdi Yzb. 102
 Mahmut Muhtar Paşa (KATIRCIOĞ-LU) 14, 21, 24, 28
 Mahmut Nedim (Alb.) 164, 372
 Mahmut Nedim (Alb.) 199, 208, 213, 256
 Mahmut Nedim (Yb. HENDEK) 44, 51, 195, 196, 203, 209, 211, 214, 215, 275, 397, 398
 Mahmut Nedim (Yb.) 49
 Mahmut Nedim (Yb.) 81, 229
 Mahmut Nedim Bey 289
 Mahmut Nedim Bnb. (BENER) 311, 321
 Mahmut Nedim Bnb. 397
 Mahmut Sabri Bnb. 78
 Mahmut Salim (Yb.) 50
 Mahmut Sami 142, 158
 Mahmut Sami (Bnb.) 142, 158, 160, 169, 173, 175
 Mahmut Sami (Bnb.) 164
 Mahmut Şakir (Alb.) 193
 Mahmut Tahir (Yb.) 24, 30, 40
 Mahmut Tahir (Yb.) 197
 Mahmut Yb. 261
 Mahmut Yb. 83
 Mahmut Yzb. 51
 Makbule Hanım 286
 Malatyalı İbrahim Yzb. 102
 Mamaka Mustafa Kaptan 54
 Manastırlı Halim (Ütğm.) 54, 55
 Manastırlı Hüsrev Sami 54, 55
 Manyaslı Şevket 345
 Maraşlı Avni Bey 319
 Maraşlı Nuri Tğm. 320
 Maruf Hilmi (Bnb.) 206, 257
 Maşuk Alb. 142
 Mataracı Mehmet 299
 Matthies (Alman) 39
 Mayer (Alman) 194
 Mazhar Bnb. 45, 188
 Mazhar Paşa 228, 230
 Mazlum Bnb. 267
 Mecit Bnb. 130, 135
 Mecit (Alb. SAKMAR) 45
 Mecit Yzb. 192, 203, 208
 Mehmen Emin (Yb.) 154, 155
 Mehmet (Alb. AĞUSTOS) 300
 Mehmet (Alb. DİKMEN) 158, 161, 196, 203, 209, 214
 Mehmet (Bnb.) 229
 Mehmet (Bnb.) 351
 Mehmet (Yb.) 133, 140, 146, 150, 153, 165, 167, 173, 175,
 Mehmet (Yb.) 351
 Mehmet (Yzb.) 401
 Mehmet Abdüllatif 345
 Mehmet Adil (Tümg. TÜRKDOĞAN) 130
 Mehmet Adil (Tümg.) 409
 Mehmet Adil Yzb. 133
 Mehmet Ağa (Aşiret Reisi) 317
 Mehmet Akif (Yb. BULAT) 241, 335
 Mehmet Alb. 295
 Mehmet Ali (Alb. AKÇA) 323, 404
 Mehmet Ali (Alb.) 14, 21, 24, 30, 38, 140, 143, 144, 146, 147, 227, 228
 Mehmet Ali (Alb.) 31, 39
 Mehmet Ali (Alb.) 345, 355
 Mehmet Ali (Bnb.) 12
 Mehmet Ali (Öğretmen) 330
 Mehmet Ali (Tuğg.) 210, 213
 Mehmet Ali (Tuğg.) 46
 Mehmet Ali (Tümg.) 36, 300

- Mehmet Ali (Yb. SEVİNGEN) 78, 80,
81, 83, 85, 87, 89, 114
- Mehmet Ali (Yb.) 130, 135
- Mehmet Ali (Yb.) 188, 190
- Mehmet Ali (Yb.) 214
- Mehmet Ali (Yb.) 93
- Mehmet Ali 149, 152
- Mehmet Ali Alb. 25, 26, 42
- Mehmet Ali Alb. 47
- Mehmet Ali Alb. 49, 52
- Mehmet Ali Bnb. 221
- Mehmet Ali Bnb. 25
- Mehmet Ali Bnb. 41
- Mehmet Ali Çavuş 396
- Mehmet Ali FETGERİ 223
- Mehmet Ali Paşa Tuğg. 42
- Mehmet Ali Paşa Tuğg. 45, 51
- Mehmet Ali Paşa Tuğg. 90, 92, 122
- Mehmet Ali Yb. 133
- Mehmet Ali Yb. 14
- Mehmet Ali Yb. 196
- Mehmet Ali Yb. 214
- Mehmet Ali Yb. 25, 30
- Mehmet Ali Yb. 81, 83, 85, 110, 113,
116
- Mehmet Ali Yzb. 20
- Mehmet Arif (Ayıcı – Alb.) 14, 92, 107,
109, 113, 115, 116, 119, 195, 201,
209, 212, 216, 275, 277, 344, 350,
354, 359, 363, 370, 382, 397, 407
- Mehmet Arif (Bnb.) 158
- Mehmet Arif Bnb. 267
- Mehmet Asaf Alb. 383
- Mehmet Aşir Bnb. 405
- Mehmet Ata (Tuğb. TOPÇUOĞLU)
388
- Mehmet Avni (Alb. ARIDURU) 338,
341, 344, 356, 364, 372, 385, 397;
407
- Mehmet Azmi (Yb. TEKİNALP) 209,
212
- Mehmet Bekir (Yb.) 147
- Mehmet Bey 279
- Mehmet Bilal (Alb. ALPAGUT) 281, 283
- Mehmet Bnb. 260
- Mehmet Bnb. 302
- Mehmet Bnb. 401
- Mehmet Cemal (Alb.) 340, 363, 367,
375, 385
- Mehmet Cemal (Bnb.) 284
- Mehmet Cemal (Karamuğla) 332
- Mehmet Cemal (Yb.) 124
- Mehmet Cevat 326
- Mehmet Cevat (Yb.) 149, 157, 202, 213
- Mehmet Çetin 280
- Mehmet Dursun (Yb.) 283
- Mehmet Emin (Alb. SALCIOĞLU) 310
- Mehmet Emin (Alb.) 208, 239, 241
- Mehmet Emin (Bnb. İÇEL) 29
- Mehmet Emin (Bnb.) 228
- Mehmet Emin (Bnb.) 323
- Mehmet Emin (Korg. KORAL) 49, 52,
129, 131, 135, 138, 141, 149, 153,
165, 166, 167, 269, 383
- Mehmet Emin (Tuğg.) 350
- Mehmet Emin (Tümg. ÇINAR) 364,
372, 387
- Mehmet Emin (Tümg. ÇOLAKOĞLU)
148, 301
- Mehmet Emin (Tümg. YAZGAN) 116,
238, 341, 343
- Mehmet Emin (Tümg.) 87, 107, 115,
229, 230
- Mehmet Emin (Yb.) 154, 165, 234
- Mehmet Emin (Yb.) 161, 164
- Mehmet Emin (Yb.) 48
- Mehmet Emin (Yb.) 192
- Mehmet Emin (Yzb. BURAT) 284
- Mehmet Emin Alb. 19
- Mehmet Emin Bey 317
- Mehmet Emin Bnb. 107
- Mehmet Emin Bnb. 113, 116
- Mehmet Emin Bnb. 237
- Mehmet Emin Yb. 234, 238, 243

- Mehmet Esat (Alb. SAGAY) 35, 39, 117, 121, 124
- Mehmet Fahrettin (Alb. BARTAÇIN) 409, 411
- Mehmet Fahrettin (Bnb. BİNİŞİN) 281
- Mehmet Fahri (Alb.) 140, 146
- Mehmet Fahri (Bnb.) 18, 22
- Mehmet Fahri (Tuğg. ULUĞ) 128, 133, 140, 146, 149, 153, 165, 168, 173, 175, 294, 298
- Mehmet Faik (Alb.) 14, 21
- Mehmet Faik (Tümg. SÜTUNÇ) 321, 387
- Mehmet Faik (Yb. BERMEK) 31, 41, 48
- Mehmet Fazıl Paşa Bkz. Dağıstanlı Mehmet Fazıl Paşa
- Mehmet Fehmi (Tuğg. TINAZTEPE) 16, 27, 34, 42, 106, 115, 173, 177, 197, 252, 366, 373, 384, 411
- Mehmet Fehmi Alb. 102
- Mehmet Fehmi Yzb. 103
- Mehmet Fethi Alb. 39
- Mehmet Fikri Efendi 308
- Mehmet Galip (Yb.) 192, 195, 205, 244
- Mehmet Hakkı Paşa (GÜNÇAN) 14, 17, 21
- Mehmet Halis (Bnb.) 351, 352, 354, 357
- Mehmet Halit (Yb. KOÇER) 76
- Mehmet Halit (Yb.) 78, 80, 81, 83, 85, 87, 89, 93, 94, 96, 110, 112, 119, 120
- Mehmet Hamdi (Yb.) 188, 224, 226, 227, 229
- Mehmet Hamdi Yb. 24
- Mehmet Hayrettin (Alb.) 385, 389
- Mehmet Hayri (Alb.) 195, 198, 374, 388
- Mehmet Hayri (Tümg. TARHAN) 89, 109, 116, 119, 120, 169, 209, 212, 216, 249, 310, 311, 321
- Mehmet Hayri (Yb. VURAL) 386
- Mehmet Hayri (Yb.) 20, 196, 198, 209, 211, 239, 240, 241, 243, 275, 310, 409, 411
- Mehmet Hayri (Yb.) 212
- Mehmet Hızır (Yb.) 323
- Mehmet Hidayet (Yb.) 383
- Mehmet Hikmet Yzb. 96, 113
- Mehmet Hilmi Yzb. 76
- Mehmet Hulusi (Alb. CONK) 116, 354, 363
- Mehmet Hulusi Bnb. 141, 146
- Mehmet Hüsnü (Bnb.) 16, 34, 42
- Mehmet Hüsnü Yzb. (ERSÜ) 373, 378
- Mehmet İhsan (Yb. GÜNSEVER) 383
- Mehmet İlhan Tokat 330
- Mehmet İrfan (Alb. DURUKAN) 46, 52, 78, 80, 87, 89, 91, 93, 320
- Mehmet İrfan (Alb.) 388
- Mehmet İrfan (Bnb.) 16, 23
- Mehmet İzzet (Alb.) 354, 387
- Mehmet İzzettin (Tuğg. SARGIN) 325
- Mehmet Kazım (Alb.) 83, 85, 252, 325, 326, 343, 372, 377, 387
- Mehmet Kemal Ütgm. 76
- Mehmet Kemalettin (Yb.) 93, 95, 98, 110, 115
- Mehmet Kenan (Korg. DALBAŞAR) 16, 27, 32, 41, 119, 120, 121, 124, 228, 229, 231, 234, 238, 241, 244, 276, 321, 323, 371, 378
- Mehmet Kuşat (Tuğg. YAZICIOĞLU) 287, 409, 412
- Mehmet Lütü (Yb. YÜCEL) 47, 109, 115, 119, 197, 201
- Mehmet Lütü (Yb. KURŞUNCU) 46
- Mehmet Mazhar (Alb. BÜYÜKATAMAN) 338, 341, 365, 384
- Mehmet Mazhar (Alb.) 31, 41, 325
- Mehmet Mesut (Bnb.) 130, 135
- Mehmet Muhlis (Yb. ÜSTÜN) 340
- Mehmet Muhsin (Yzb.) 14
- Mehmet Murat (Alb. AZAK) 371

- Mehmet Murat (Alb. TINAZ) 177, 179, 385
- Mehmet Murat (Yb.) 341
- Mehmet Mühfi (Alb.) 46
- Mehmet Münir (Yb. UNAT) 103, 105, 106, 107, 109, 115, 117
- Mehmet Naim (Alb.) 98, 117, 354, 356, 364
- Mehmet Naki (Yb. YÜCEKÖK) 45, 46
- Mehmet Nazım (Alb. AKBARLAS) 115
- Mehmet Nazım (Alb. YÜCEL) 107, 108, 109, 176, 178, 249, 250, 256, 342, 351, 352, 355, 359, 363, 366, 397, 400
- Mehmet Nazif (Tümg. KAYACIK) 14, 25, 38, 85, 87, 107, 113, 116, 120, 234, 238, 239, 294, 296
- Mehmet Nazmi Yb. 26, 32
- Mehmet Nazmi (Alb. TOKER) 15, 199, 249
- Mehmet Necip (Bnb. İBAR) 157, 202
- Mehmet Neşet (Alb.) 373, 378
- Mehmet Nezih Bnb. 253
- Mehmet Nezir (Bnb.) 214, 374
- Mehmet Nihat (Bursalı) (Yb.) Bkz. Bursalı Mehmet Nihat
- Mehmet Nihat (Yb. ADOR) 17, 26, 32, 42, 154
- Mehmet Nuri (Alb. CONKER) Bkz. Nuri (Alb. CONKER)
- Mehmet Nuri (Alb.) 92, 107, 109, 119, 151, 156
- Mehmet Nuri (Alb.) 341
- Mehmet Nuri (Bnb. SEÇKİN) 135, 154
- Mehmet Nuri (Bnb.) 168, 172, 175
- Mehmet Nuri (Bnb.) 205
- Mehmet Nuri (Korg. BERKÖZ) Bkz. Nuri (Korg. BERKÖZ)
- Mehmet Nuri (Org. YAMUT) Bkz. Nuri (Org. YAMUT)
- Mehmet Nuri (Yb.) 169
- Mehmet Nuri Alb. 19
- Mehmet Nuri Bnb. 394
- Mehmet Paşa 55
- Mehmet Paşa Tuğg. 49
- Mehmet Paşa Tuğg. 45, 52
- Mehmet Paşa Tümg. 46, 51
- Mehmet Raif Bnb. (AVCI) 375
- Mehmet Rasim (Bnb.) 350
- Mehmet Raşit (Yb.) 411
- Mehmet Recep (Yb.) 154, 157, 160, 166
- Mehmet Refik (Yb.) 83, 85, 86
- Mehmet Remzi Bnb. 363, 371
- Mehmet Remzi (Yb.) 16, 25
- Mehmet Remzi (Yb.) 31
- Mehmet Remzi Paşa (Tuğg. AVCI) 45, 140, 144, 146, 147, 195
- Mehmet Remzi Yb. 18
- Mehmet Reşit (Yb.) 404
- Mehmet Reşit (Yb.) 188, 252
- Mehmet Rifat (Alb. ÇULPAN) 356, 363, 371, 384
- Mehmet Rifat (Bnb.) 372
- Mehmet Rıza (Alb.) 403
- Mehmet Rıza (Bnb.) 93, 96, 98, 116, 234, 235
- Mehmet Rıza (Tuğg.) 16, 25, 31, 192
- Mehmet Ruhi (Bnb. SEÇKİN) 148, 149, 152, 166, 168, 172
- Mehmet Ruşen (Alb.) 177, 208, 214, 371, 377
- Mehmet Rüşti (Alb. TANK) 351, 352, 363, 371, 387
- Mehmet Saadetin (Bnb.) 50, 52
- Mehmet Sabit (Org. NOYAN) 45, 257, 363, 373, 383, 384
- Mehmet Sabri Yb. 15
- Mehmet Sabri (Tümg. BEŞE) 42, 158, 160, 241, 323, 364, 372, 386
- Mehmet Sabri (Tümg. ERÇETİN) 99, 192, 195, 197, 202, 210, 311, 346, 356, 359, 364, 371, 378, 387, 406, 407, 408
- Mehmet Sabri (Yb.) 131

- Mehmet Sabri Bnb. 344, 350
 Mehmet Sadık Alb. 45
 Mehmet Sadık (Alb.) 140, 149, 256, 343, 356, 364
 Mehmet Sadık (Bnb.) 188, 189, 227, 229
 Mehmet Saip (Bnb.) 346, 355, 386
 Mehmet Sait (Alb. ÖRGÜL) 130
 Mehmet Sait (Yb.) 355, 376
 Mehmet Salih Yb. 26, 32
 Mehmet Salih (Bnb.) 113
 Mehmet Salih (Bnb.) 92, 94
 Mehmet Salih (Yb.) 17, 20
 Mehmet Salih (Yb.) 221, 222, 226, 227, 229, 231
 Mehmet Salih Yb. 365, 366
 Mehmet Sami Alb. 47
 Mehmet Sami Yb. 355, 357
 Mehmet Sami Yzb. 148
 Mehmet Selahattin (Alb. BİRİŞ) 365, 375, 379
 Mehmet Selahattin (Alb. KİP) 23, 29, 39, 89, 98, 119, 202, 209, 214, 275, 276
 Mehmet Selahattin (Yb.) 44
 Mehmet Selim (Yb.) 47
 Mehmet Servet (Alb. YURDATAPAN) 30, 105, 106, 107, 110, 113, 116, 239, 241, 387
 Mehmet Sıtkı (Tümğ. ÜKE) 157, 158, 160, 161, 162, 164, 167, 169, 173, 175, 244, 354, 362, 372
 Mehmet Suphi (Alb.) 13, 221, 222
 Mehmet Suphi (Tümğ. KULA) Bkz. Suphi (Tümğ. KULA)
 Mehmet Şahin (Alb.) 295, 376, 386
 Mehmet Şefik (Alb. AKER) 34, 78, 102, 105, 106, 107, 109, 111, 115, 199, 249, 250, 275, 325, 329, 335, 338, 341, 342, 405
 Mehmet Şemi (Yb.) 34, 42
 Mehmet Şerif Bnb. 344, 346, 399
 Mehmet Şevket (Alb.) 385
 Mehmet Şevki (Tuğg. DOĞAN) 46, 110, 114, 117, 202, 350, 356, 364
 Mehmet Şükrü (Alb. SAGUN) 16, 27, 34, 42, 81, 83, 85
 Mehmet Şükrü (Alb. TETİK) 141, 150, 165, 173, 244, 412
 Mehmet Şükrü (Alb.) 121
 Mehmet Şükrü (Yb. AKBİYİK) 196, 206, 323
 Mehmet Şükrü (Yb. KOÇAK) 382, 386
 Mehmet Şükrü (Yb.) 169, 173, 175, 212
 Mehmet Şükrü (Yb.) 24, 30, 40, 41
 Mehmet Şükrü Bnb. (BURSA) 376, 412
 Mehmet Şükrü Bnb. 350, 352
 Mehmet Şükrü Dr. 128
 Mehmet Tahir (Yb. SÜLEYMANOVIÇ) 149, 150, 199
 Mehmet Tahir (Yb.) 35, 39, 128, 133, 134, 137,
 Mehmet Tahsin (Yb.) 147, 383
 Mehmet Talat (Tuğg. OĞAN) 294, 295, 296, 376, 386
 Mehmet Talip (Yb.) 46, 50
 Mehmet Tenzil (Yb.) 16, 27, 34, 202, 209, 212, 215
 Mehmet Tevfik Tuğg. 29
 Mehmet Tevfik (Alb. ALGAN) 157, 209, 213, 385
 Mehmet Tevfik (Alb. ATALAY) 149, 153, 165, 168, 173, 176, 196, 202, 206, 371, 384
 Mehmet Tevfik (Alb.) 143
 Mehmet Tevfik (Alb.) 158, 161, 164
 Mehmet Tevfik (Alb.) 295, 300
 Mehmet Tevfik (Bnb.) 107
 Mehmet Tevfik (Bnb.) 257, 259
 Mehmet Tevfik (Bnb.) 154
 Mehmet Tevfik (Yb.) 192, 202
 Mehmet Tevfik (Yzb.) 397
 Mehmet Tevfik Bnb. (KILIÇ) 129
 Mehmet Tevfik Yb. 267
 Mehmet Ütğm. 285

- Mehmet Ütğm. 338
 Mehmet Vasıf (Yb. ERBİL) 168, 173, 175
 Mehmet Vehbi (Tümg. KIPÇAK) 12, 141
 Mehmet Vehip Paşa (Korg. KAÇI) 49, 51, 95, 96, 98, 100, 144, 148, 153, 164, 167, 168, 172, 189, 190, 257, 258
 Mehmet Veysi (Alb. GAZİOĞLU) 376, 388, 412
 Mehmet Yaver Paşa 20
 Mehmet Yb. 24, 30, 41
 Mehmet Yb. 38
 Mehmet Yümnü (Yb. EĞİLMEZ) 85, 87, 90, 110, 113, 116, 120, 287, 288
 Mehmet Yzb. (Şamlı) 188
 Mehmet Yzb. 194
 Mehmet Yzb. 401
 Mehmet Zekeriya (Alb. AKGÜN) 19, 76, 346, 356, 385
 Mehmet Zekeriya (Yb.) 98, 148, 151, 154, 165
 Mehmet Ziya (Alb.) 31, 39
 Mehmet Ziya (Bnb. BACANAK) 376, 409
 Mehmet Ziya (Yb.) 193, 195, 196, 198
 Mehmet Ziya Bnb. 134
 Melek Hanımefendi 286
 Memduh (ATASEV) 277
 Memduh Bnb. 85, 87, 88, 107, 116
 Memik Ağa 320
 Merakzade Şerif Ağa 319
 Merten Paşa (Alman) 76, 269
 Merts (Alman) 203
 Mestan Yb. 18
 Mesut (Yzb.) 135, 138
 Metozade Hüseyin 279, 333, 344
 Mevsuf (Tğm.) 76, 77
 Midillili Ali 340
 Mihail (Cemal Ağa) (Yb.) 49, 52
 Milis Nuri 314
 Mithat Yzb. 76
 Mithat (Bnb. SANAL) 281
 Mithat Bnb. (ERMEN) 385
 Mithat Cemal Tğm. (KUTAY) 289
 Mithat Tğm. 330
 Moderow (Alman) 201
 Molla Emin 331
 Molla Hasanoglu Hasan 331
 Molla Hüseyin Efe 328
 Molla Kerim Efendi 307, 310
 Molla Mehmet 331
 Molla Mustafa Efendi 311
 Molla Nasuh 310, 311
 Moreau (Avusturyalı) 192
 Muallim Hayrullah 314
 Muammer Bnb. 214
 Muhacir Memuru Nasullah Efendi 313
 Muharrem Bey 327
 Muharrem Beyzade Hacı Bey 308
 Muharrem Mazlum (Org. İSKORA) 192, 194, 196, 202, 209, 213, 355, 363, 370, 372, 378, 384
 Muhiddin Nami Bey 278
 Muhittin (Alb.) 412
 Muhittin (Bnb.) 338
 Muhittin (Tümg. AKYÜZ) 15, 24, 29, 39, 260
 Muhittin (Tümg. KURTIŞ) 154, 166, 169, 192, 193, 275, 287
 Muhittin (Yb. TAYANÇ) 252
 Muhittin (Yb.) 287
 Muhittin Bnb. 253
 Muhittin Nami Bnb. 44
 Muhittin Paşa (ÇANGA) 48
 Muhittin Yb. 14, 29
 Muhittin Yzb. 256
 Muhlis (Yzb. ERDENER) 281
 Muhlis Alb. 47, 51, 130
 Muhlis Tğm. 281
 Muhtar 47
 Muhtar (Yb.) 227, 228

- Muhtar Bnb. 141, 148
 Muhtar Bnb. 306
 Muhtar Tğm. 265
 Murat (Korsan) 334
 Murat (Yb.) 14
 Murat Bey 279, 336, 341
 Murat Bnb. 115
 Musa Kazım (Alb. GÜRSEL) 16
 Musa Kazım (Bnb. KUŞZADE) 365, 375, 377
 Musa Kazım (Tümg.) 190, 192, 195, 197
 Musa Kazım Alb. 157, 197
 Musa Kazım Bnb. 129, 134
 Musa Kazım Yb. 193
 Musa Kazım Yb. 25, 31, 39
 Musa Kazım Yzb. 298, 300
 Mustafa 328
 Mustafa 331
 Mustafa Alb. 16,
 Mustafa (Alb. KEREMZADE) 19
 Mustafa (Org. MUĞLALI) 45, 205, 207, 216, 278, 280, 285
 Mustafa (Tuğg.) 294
 Mustafa (Tümg. ERTUĞ) 298
 Mustafa (Yb. RAKIM) 109, 115, 238, 241, 243, 244
 Mustafa (Yb.) 109, 115, 210, 213
 Mustafa (Yb.) 252, 253
 Mustafa Ağa 102
 Mustafa Alb. 24
 Mustafa Alb. 44
 Mustafa Asım (Alb.) 260, 374
 Mustafa Asım (Bnb.) 130
 Mustafa Asım (Tuğg. BERKMAN) 87, 90, 93, 107, 109, 116, 119
 Mustafa Asım (Yb. ASIMGİL) 172, 174, 175, 275
 Mustafa Asım (Yb. ZOBÜ) 192, 195, 205
 Mustafa Aşır Yzb. 335
 Mustafa Bey (ŞAHYAR) 327
 Mustafa Bnb. 19
 Mustafa Bnb. 234
 Mustafa Bnb. 285
 Mustafa Çvş. 345
 Mustafa Edip Servet (Alb. TÖR) 12, 38, 65, 116, 157, 196, 198, 278
 Mustafa Fazıl (Tümg. AYKUT) 350, 371, 378, 387
 Mustafa Halim (Bnb.) 365
 Mustafa Hamdi (Yb.) 48
 Mustafa Hamdi Yb. 17
 Mustafa Hayrettin (Alb.) 323
 Mustafa Hıfzı (Alb.) 412
 Mustafa Hilmi Paşa 121, 124, 172, 252
 Mustafa İhsan (Yb.) 153, 165, 168, 173, 176
 Mustafa İzzet (Alb.) 188, 206
 Mustafa İzzet (Tümg. YAVUZER) 173, 175, 188, 190, 252, 285
 Mustafa Kamil (Bnb.) 169, 173, 174
 Mustafa Kazım (Alb. BAKIROĞLU) 76, 233, 388
 Mustafa Kemal (ATATÜRK) Bkz. ATA-TÜRK
 Mustafa Kemal (Tümg. GÖKÇE) 388
 Mustafa Kemal Paşa (Mrş. ATATÜRK) Bkz. ATATÜRK
 Mustafa Muammer (Alb. TAYLAN) 356, 388
 Mustafa Münip (Alb. UZSOY) 17, 26, 32, 34, 42, 90, 110, 114, 116, 120, 196, 354, 363
 Mustafa Naci (Alb.) 373
 Mustafa Nail Efendi 310
 Mustafa Naili (Yb. ÖZEN) 83, 84
 Mustafa Naili Bnb. 365
 Mustafa Natık Paşa 35
 Mustafa Nazım (Bnb.) 338
 Mustafa Nazmi (Yb.) 45
 Mustafa Nihat (Yb.) 157
 Mustafa Nimet (Alb.) 16, 24, 30, 38, 130, 135, 141, 149
 Mustafa Paşa 45, 50, 51

- Mustafa Paşa (Ncmrut) 34, 42
 Mustafa Rahmi (Bnb.) 157, 197, 202, 210
 Mustafa Rakım (Yb.) 16
 Mustafa Reis 321
 Mustafa Remzi (Alb. CEBECİ) 169, 374
 Mustafa Remzi Paşa (Karamüftüzade) 27, 32
 Mustafa Reşit (Yb.) 284
 Mustafa Sabri (Tümg. ERTUĞ) 25, 31, 294, 302
 Mustafa Sabri (Yb.) 17, 20
 Mustafa Sabri (Bnb.) 141
 Mustafa Saffet (Alb.) 129, 134, 138, 356, 364
 Mustafa Saffet (Alb.) 172, 176, 294
 Mustafa Saffet (Alb.) 287
 Mustafa Saffet (Yb.) 99, 149, 153, 190
 Mustafa Sıtkı (Yb.) 196
 Mustafa Süreyya (Yb. KARAKAPLAN) 48
 Mustafa Şevket Paşaoğlu 328
 Mustafa Şevki Yb. 47
 Mustafa Şevki (Alb.) 85, 87, 89, 92, 95, 113, 116, 122
 Mustafa Şevki Paşa 31, 41
 Mustafa Tevfik 375
 Mustafa Tevfik (Alb. SANMAN) 19
 Mustafa Ütgm. 102
 Mustafa Ütgm. 320
 Mustafa Vasfi (Bnb. SÜSOY) 277
 Mustafa Vuslat (Yb. ERKİRAL) 166
 Mustafa Yb. 31, 33
 Mustafa Yb. 100
 Mustafa Yzb. (Bolulu) 109, 111
 Mustafa Yzb. 140
 Mustafa Yzb. 393, 400
 Mustafa Zeki Bnb. 375
 Mustafa Zihni (Yb. AKBAY) 15
 Mustafa Ziya (Yb. ALPSOY) 131, 143, 147, 150
 Musul Valisi Haydar 234
 Musullu Tevfik Alb. 147
 Mutasarrıfoğlu Rüştü Efe 333
 Muther (Alman) 197
 Muzaffer (Bnb.) 129, 135
 Muzaffer (Org. ALANKUŞ) 88
 Muzaffer (Org. ERGÜDER) 344, 350, 407
 Muzaffer (Org. TUĞSAVUL) 176, 356, 374, 382, 383
 Muzaffer Ütgm. (GÖKSENİN) 382
 Muzaffer Yzb. (KILIÇ) 277, 370
 Müfit Bnb. 136
 Müftü Behçet 103
 Müftü Ahmet Hulusi 330
 Müftü Ahmet Şükrü 330
 Müftü Rıfat 314
 Müftüzade Ahmet Cevdet Efendi 307
 Müftüzade Hacım Bey 307
 Müftüzade Kazım 330
 Müftüzade Sadık Paşa 306
 Mühendis Mithat Bey 331
 Mühlmann (Alman) 81, 194, 196
 Mülkiyeli Şevket Bey 317
 Müller (Alman) 203
 Mümtaz Bnb. 189, 190
 Mümtaz (Korg. AKTAY) 12, 65, 78, 87, 230, 234, 238, 364, 373, 387, 411
 Mümtaz (Tuğb. KAYNAK) 195, 344
 Mümtaz (Yb.) 35
 Mümtaz Bey 336
 Mümtaz Bnb. 192
 Mümtaz Yzb. (TÜMAY) 277
 Münir (Bnb.) 343
 Münir (Erzurumlu) (Tuğg. ALTUĞ) 323
 Münir (Korg. KOCAÇITAK) 355
 Münir (Yb. KARAMAN) 157, 161, 169, 173, 175, 372, 387
 Münir Alp 330
 Münir Bey 299
 Mürsel (Tümg. BAKÜ) 131, 135, 136, 143, 147, 150, 160, 164, 169, 171, 172, 176, 178, 267, 382

Mürsel Bnb. 298
 Mürselli İsmail Efe 328
 Mürseloğullarından Neşet Bey 309
 Müştak (Bnb.) 41

N

Naci Bnb. 23
 Naci (Korg. ELDENİZ) 387
 Naci (Korg. TINAZ) 31, 41, 95, 98, 156,
 199, 202, 208, 212, 216, 354, 362,
 378, 384
 Naci Bnb. 402
 Naci Yzb. 26
 Naciye Faham Hanım 278
 Nafiz (Bnb. BENLİ) 341, 342
 Nafiz Bnb. 128
 Nafiz Yb. 226
 Nahit Bey 282
 Nail J. Sb. 279
 Nail Yb. (Kısıklı) 110, 111
 Nail Yzb. 279, 333
 Naim Cevat (Bnb.) 176, 236, 278, 294,
 296
 Naim Cevat Alb. 280
 Nakiyettin (Bnb.) 341
 Namık (Yb.) 226
 Namık (Yzb. Revandizli Ali Saip URSA-
 VAŞ) 317
 Namık Bnb. 49
 Namık Yb. 227
 Nasır Paşa 14
 Nasuh (Alb.) 153, 165, 168, 173
 Nasuhi Alb. 16
 Nasuhi (Alb.) 24, 38
 Nasuhi (Yb.) 209, 213, 215
 Nasuhi Alb. 128
 Nasuhi Yb. 133
 Nasuhi Yb. 134, 138
 Nasuhi Yb. 149
 Nasuhi Yb. 18
 Nasuhi Yb. 210
 Nasuhzade Emine Şerife Hanım 286

Nazım Tğm. 21
 Nazım (Yb. ALPAY) 157, 160, 164
 Nazım (Yb.) 356
 Nazım Bnb. 199
 Nazım Bnb. 267, 397
 Nazım Bnb. 298
 Nazım Paşa 12, 20, 23, 27
 Nazım Sb. 239
 Nazım Tğm. 311
 Nazım Tğm. 340
 Nazım Yb. 177
 Nazif Öyzb. 18
 Nazif (Alb.) 158, 161, 164, 205
 Nazif Usta 103
 Nazif Yb. 85
 Nazillili Fuat Ütğm. 223
 Nazmi (Korg. GÖNENLİ) 373, 383
 Nazmi (Org. ATAÇ) 166, 295
 Nazmi (Tuğg. KURAR) 78
 Nazmi (Tümg. İNAN) 387
 Nazmi Ütğm. 76
 Nazmi Yb. 41
 Necati 44
 Necati Bey 396
 Necati Bnb. 284
 Necip Asum (Alb. YAZIKSIZ) 47
 Necip Bnb. 36
 Necip Kadri (Tümg. DEMİRKAZIK)
 371, 387
 Necmettin (Alb. DOĞULU) 300, 323
 Necmettin (Yb. SARANA) 212, 295
 Necmettin Atğm. 103
 Necmettin Bey 284
 Necmettin Bnb. 45, 50
 Necmettin Yzb. (SELEM) 287
 Necmi Yd. Sb. (AYDINALAY) 331
 Nedim Bnb. 327
 Nedim (Bnb.) 147, 214
 Nedim J. Sb. 401
 Nergizzade Ömer Efendi eşi Ferah Ha-
 nım 286
 Nesimi Yzb. 50

- Neşet (Alb. ALPAN) 34, 76, 340
 Neşet (Korg. AKMANLAR) 363, 370, 371, 386
 Neşet Bnb. 119
 Neşet Paşa 35, 40
 Neşet Yzb. 283
 Nevzat Bnb. 268
 Nevzat Yzb. 267
 Nezir Bnb. 340
 Nicolai (Alman) 92, 116, 122, 195
 Nidadi Bnb. 288
 Nidayi Paşa 280
 Nihat (Korg. ANILMIŞ) 14, 21, 95, 98, 163, 166, 208, 211, 216, 323
 Nihat (Yb. ADOR) 411
 Nihat Bnb. 194
 Nihat Bnb. 203
 Nihat Sezai Dr. Yzb. 223
 Nihat Tğm. 266
 Nihat Yb. 65
 Nişantaşlı Sıtkı (Tğm.) 54
 Nizami (Tümg. ATAV) 356
 Nizipli Hacı Ahmet Bey 321
 Nuh Yb. 177
 Nuh Zeki (Alb. GÖNCÜGİL) 157, 196, 205, 206
 Nurettin Yb. 87, 90, 93, 96
 Nurettin (Korg. - Sakallı) 140, 144, 219, 226, 227, 229, 231, 383, 390, 409, 410, 411
 Nurettin (Org. BARANSEL) 371, 384
 Nurettin (Yb. ÖZDEMİR) 364
 Nurettin Temel Bnb. 134
 Nurettin Yzb. 19
 Nuri (Alb. CONKER) 34, 98, 110, 113, 117, 120, 151, 156, 160, 163, 167, 275, 276, 310, 311
 Nuri (Alb. ÖZELSEL) 403
 Nuri (Alb. Pehlivanzade) 404
 Nuri (Alb.) 15, 24, 30, 32
 Nuri (Bnb.) 393
 Nuri (J. Alb.) 336, 338, 342, 406
 Nuri (Korg. BERKÖZ) 135, 153, 362, 370, 382
 Nuri (Org. YAMUT) 53, 89, 157, 161, 238, 356, 364, 372, 378, 387
 Nuri (Tümg. YARKIN) 142, 364, 371, 387
 Nuri Alb. 35, 36, 37, 42
 Nuri Bey 331
 Nuri Bnb. 141
 Nuri Bnb. 26
 Nuri Bnb. 76
 Nuri Çavuş 307
 Nuri Efe 309, 336
 Nuri Paşa (Yb. KİLLİGİL) 176, 264, 265, 266, 268
 Nuri Ütğm. 103
 Nuri Yb. 16, 25, 31, 39
 Nuri Yb. 214
 Nuri Yb. 243, 344
 Nuri Yb. 49
 Nuri Yzb. 221
 Nuri Yzb. 26
 Nuri Yzb. 327, 405
 Nurullah 329
 Nusret (Bnb.) 18, 21
 Nusret (Tuğb. ERKAN) 351
 Nusret (Tümg. BAŞARAN) 385, 411
 Nusret (Yb.) 192, 193, 195, 196
- O**
- O. Fevzi Bnb. 188, 190
 O. Rauf (Alb. EBKÖY) 350
 O. Zeki (Alb. EYÜPOĞLU) 375, 387, 409, 411
 Ohrili Kemal (Yb. OHRI) 78, 102, 109, 158, 160, 164, 208
 Oppen (Alman) 216
 Orancalı Osman 340
 Orhan (Alb.) 15, 29
 Orhan Veysel 333
 Osman (Alb.) 130
 Osman (Alb.) 355

- Osman (Bnb.) 365
 Osman (Bnb.) 375, 377
 Osman (Kasap – Alb.) 345, 346, 396, 405
 Osman (Org. GÜRAY) 355, 364, 373, 385
 Osman Ağa 321
 Osman Ağa (Topal Osman) Bkz. Giresunlu Topal Osman
 Osman Alb. 29
 Osman Arif (Alb. ERTÜRK) 16, 31, 157, 354, 362, 374, 388
 Osman Ata (Yb. ATAÇ) 39, 201
 Osman Avni (Alb.) 295
 Osman Behçet (Alb. ÇELİK) 32, 195, 412
 Osman Bnb. 129
 Osman Bnb. 134
 Osman Bnb. 140
 Osman Bnb. 20
 Osman Bnb. 212
 Osman Bnb. 234
 Osman Bnb. 257
 Osman Efendi 310
 Osman Faik Bnb. 409, 412
 Osman Kamil (Yzb.) 364
 Osman Kaptan 279
 Osman Muzaffer Bey 306
 Osman Muzaffer Efendi 310
 Osman Necati (Yb. ERGUN) 46
 Osman Nuri (Alb.) 150, 153, 165, 168, 173, 345
 Osman Nuri (Alb. SAYIM) 387, 409
 Osman Nuri (Alb.) 18
 Osman Nuri (Alb.) 45
 Osman Nuri (Alb.) 47
 Osman Nuri (Bnb. TOROS) 209, 212, 310, 344, 350
 Osman Nuri (Tuğg. İNCELER) 284
 Osman Nuri (Tümg. KOPTAGEL) 143, 151, 156, 157, 159, 202, 209, 216, 276, 295, 376, 386, 390
 Osman Nuri (Tümg. TUFAN) 308, 354, 362, 373, 386, 407
 Osman Nuri (Yb. ERÇİN) 40, 41, 98, 176, 177, 179
 Osman Nuri (Yb. KİRİŞCIOĞLU) 99, 153, 165, 190, 212
 Osman Nuri Yb. 105
 Osman Nuri Yzb. 103, 277
 Osman Paşa 13, 23, 29
 Osman Remzi (Bnb.) 196, 198
 Osman Sadık (Bnb.) 129, 147
 Osman Senai 151
 Osman Senai Alb. 20
 Osman Sıddık Bnb. 141
 Osman Şevket (Tuğg. ESKİN) 41, 46
 Osman Şevki (Alb. AKARSU) 363
 Osman Şükrü (Alb.) 281
 Osman Şükrü Bnb. 372
 Osman Usta 103
 Osman Ütgm. 223
 Osman Vehbi 102
 Osman Yb. 169, 172
 Osman Yb. 47
 Osman Zati (Tümg. KORAL) 40, 44, 50, 76, 269, 354, 362, 374, 378, 382
 Osmanzade Hamdi Bey 327, 328
 Ostrovski 204
 Ö. Faruk (Alb. GÖZE) 295
 Ö. Hilmi (Alb. GÜR) 295, 297
 Öğretmen Ekrem Bey 309
 Öğretmen Rasim Bey 307
 Ökkeş Yd. Sb. 315
 Ömer Adil (Alb. TÜRER) 42, 130, 135, 142, 148, 355, 364, 366, 373, 411
 Ömer Bnb. 267
 Ömer Bnb. 142
 Ömer Cemil (Alb.) 15, 24, 30, 40
 Ömer Efendi 299
 Ömer Fehmi (Yb.) 24, 30, 41
 Ömer Fevzi 136
 Ömer Fevzi (Alb.) 15, 24

Ömer Fevzi Yzb. 102
 Ömer Galip Paşa 17, 26
 Ömer Halis (Korg. BIYIKTAY) 129, 134, 208, 216, 226, 227, 229, 233, 236, 238, 241, 345, 355, 359, 362, 371, 378, 384, 390
 Ömer Hamdi (Tümg. KOYUTÜRK) 384
 Ömer Hulusi Yb. 388
 Ömer İskender (Tümg. ERDENER) 354, 363, 373, 378
 Ömer Kirami (Alb. TUZ) 356, 364, 374, 388
 Ömer Lütfi (Alb. ERİNOL) 48, 65, 148, 153, 154, 155, 165, 166, 167, 168, 199, 200, 278
 Ömer Lütfi Bnb. 19
 Ömer Lütfi Ütgm. 55
 Ömer Lütfi Yb. 128, 133, 140, 146
 Ömer Lütfi Yb. 50
 Ömer Lütfü (Alb. YASAN) 12
 Ömer Lütfü (Tuğb. SÜMAN) 54, 281
 Ömer Lütfü (Yb. ARGEŞO) 117, 209, 216, 252, 253, 275
 Ömer Lütfü Alb. 208
 Ömer Lütfü Bnb. 201, 249
 Ömer Lütfü Bnb. 221
 Ömer Naci 232, 234, 235
 Ömer Nazım (Alb. AYBAY) 340
 Ömer Nazmi Efendi 310
 Ömer Sabri (Alb. AKAN) 284
 Ömer Suphi (Alb. ATALAY) 371, 385
 Ömer Şevki (Bnb. ZEREN) 199, 241
 Ömer Şevki (Bnb.) 354
 Ömer Tahir (Bnb.) 233, 236, 239, 241
 Ömer Vasfi (Yb.) 239
 Ömer Yaver Paşa 13, 23
 Ömer Yb. 142
 Ömer Yzb. 365
 Ömer Zeki (Yb. ÇOBANOĞLU) Bkz. Zeki (Yb. ÇOBANOĞLU)
 Ömer Zeki (Yb.) 76

Ömerağazade Hasan 329
 Ömerağazade Mehmet 329
 Özdemir Bey (Yb. Ali Şefik) 321, 322

P

Pala Süleyman H. (Yb. ERKONUK) 374
 Pandikyan 282
 Parakuvin (Alman) 175, 205, 238, 241
 Parti Pehlivan 327, 396
 Patrich (Alman) 65
 Pazarbaşızade Nuri Bey 319
 Pazarıcıklı Paşa Ağa 321
 Pehlivanzade Nuri (Alb.) 317, 318, 321, 323, 393
 Pelit Köylü Nazmi 326
 Pelitköylü Mehmet 335, 341
 Pelitköylü Mehmet Cavit 341
 Pertev (Bnb.) 109, 111
 Pertev Paşa (Korg. DEMİRHAN) 12, 23, 158, 160, 162
 Pertev Yb. 170
 Peştrelî Tevfik Bey 289
 Pfannenstiehl (Alman) 66
 Pohlman (Alman) 194
 Polat Bey (Alb. Kamil POLAT) 320, 321
 Posselt Paşa (Alman) 131, 142
 Postlu Mestan Efe 328, 336, 338, 397
 Potschernick (Alman) 66
 Pötrih (Alman) 109, 112
 Prens Aziz Hasan Paşa 13, 21
 Prens Osman Fuat 264, 265, 266

R

Rafet Bnb. (SÜALP) 370
 Rafet Bnb. 373
 Rafet Yb. 14
 Rafet Yb. 47
 Rafet Yzb. 19
 Ragıp (Alb.) 50
 Ragıp (Reji Memuru) 328
 Ragıp (Yb.) 17, 39

- Ragıp Yb. 16
 Rahime Onbaşı 309
 Rahmi (Yb.) 325, 395, 396
 Rahmi Bnb. 201
 Rahmi Bnb. 210, 213
 Rahmi Bnb. 261
 Rahmi Yzb. 299
 Rahmi Yzb. 328
 Raif Alb. 14, 30, 39
 Raif Bnb. 298, 300
 Raif Yzb. 375
 Ramazan Efendi 319, 321
 Ramazan Onbaşı 331
 Ramazan Tğm. 314
 Rami Alb. 34, 42
 Ramiz (Alb. ÖZALP) 365, 374
 Ramiz Yzb. 279, 333
 Rasih Yb. 14, 24
 Rasim (Korg. AKTUĞ) 325, 326, 327, 335, 385, 388
 Rasim (Yzb. AKYAŞAR) 284
 Rasim Alb. 20
 Rasim Bnb. 141, 149
 Rasim Yb. 350
 Rasim Yzb. 400
 Raşit Bnb. 49
 Raşit Galip (Alb. DOZAR) 47
 Raşit Ütğm. 281
 Ratıp Yzb. (Tekelioğlu Sinan Paşa) 310, 377
 Rauf Ütğm. 221
 Rauf (Alb. ORBAY) 232, 268, 277
 Rauf Bey 397
 Rauf Bey (Yb. BENLİ) 399
 Rauf Bnb. 261
 Recai (Bnb.) 351
 Recai (Yb.) 151, 152, 156
 Recai (Yzb. ELDEN) 281
 Recai Bnb. 25
 Recep (Alb. YAZICIOĞLU) 311, 320, 321, 372, 387
 Recep (Yb. PEKER) 140, 146
 Recep Bey 345
 Recep Bnb. 177
 Recep Bnb. 374
 Recep Çavuş 341
 Recep Ferdi (Tümg. SÜALP) 192, 354, 363, 371, 378, 383
 Recep Vehbi (Alb.) 310, 335, 384
 Recep Yb. 168
 Recep Zeki (Yb.) 15
 Refet Yb. 257
 Refet (Küçük Refet - Tuğg.) 26, 83, 85, 87, 89, 92, 95, 100, 122, 151, 156, 268
 Refet (Tümg. BELE) 12, 157, 159, 160, 162, 188, 190, 191, 192, 194, 195, 197, 198, 202, 209, 213, 275, 277, 346, 355, 359, 397, 398, 401, 405, 406, 407, 408, 411
 Refet Bnb. 344
 Refik (Yb. SAYDAM) 277
 Refik (Yb. URAN) 34, 42, 226
 Refik (Yb.) 65
 Refik 66
 Refik Şevket (İNCE) 328
 Refik Tğm. 54
 Refik Yzb. 110
 Reha Yb. 24
 Reimond (Alman) 106
 Remzi (Alb. YALÇINTOKLU) 375, 385
 Remzi (Tümg. YİĞİTGÜDEN) 18, 78, 208
 Remzi (Yzb.) 23
 Remzi 76
 Remzi Alb. 15
 Remzi Bnb. 279, 333
 Remzi Yb. 15
 Reşat Yd. Sb. 340
 Reşat (Alb. ATAKAN) 350
 Reşat (Alb. AYBERS) 372, 384
 Reşat (Alb. ÇİĞİLTEPE) 89, 91, 110, 112, 113, 151, 156, 163, 167, 212, 295, 300, 384, 389

- Reşat (Yb. BAŞARAN) 374
 Reşat (Yb. BAŞKAYA) 383
 Reşat (Yzb.) 341
 Reşat Bey 335
 Reşit (Alb.) 129, 134, 138, 412
 Reşit (Alb.) 154, 165, 166, 168
 Reşit (Alb.) 17, 143, 146, 227, 230, 234, 239, 241
 Reşit (Yb. PALABIYIKOĞLU) 27, 32, 40, 116, 164, 366, 367
 Reşit Yb. 113, 244
 Reşit Yb. 141
 Reşit Yb. 227, 230
 Reşit Yzb. 142
 Rıfat Yb. 25, 30, 31
 Rıfat (Alb. ÇULPAN) 350
 Rıfat (Alb.) 214, 375, 387
 Rıfat (Alb.) 233, 236, 239, 241, 243, 244
 Rıfat (Korg. MATARACI) 40, 128, 133, 137, 294, 302, 387
 Rıfat (Tuğg.) 18
 Rıfat (Yb. ÖZDEMIROĞLU) 87, 107, 241
 Rıfat (Yb. SÖZÜER) 44, 202
 Rıfat (Yb.) 76, 93, 99
 Rıfat (Yb.) 199, 208, 213, 249
 Rıfat Alb. 115
 Rıfat Bnb. 101
 Rıfat Bnb. 103
 Rıfat Bnb. 130, 135, 138
 Rıfat Bnb. 188, 190, 192,
 Rıfat Bnb. 36
 Rıfat Bnb. 376
 Rıfat Efendi 311
 Rıfat Efendi 310
 Rıfat Molla 333
 Rıfat Yb. 229
 Rıfat Yb. 261
 Rıfat Yzb. (AKYOL) 281
 Rıfat Yzb. 336
 Rıfki (Yzb.) 397
 Rıfki Ütgm. 102
 Rıza (Bnb.) 224
 Rıza (Yb. KIZILTUNÇ) 128, 133, 149
 Rıza Alb. 24, 30
 Rıza Bnb. 134
 Rıza Bnb. 151
 Rıza Bnb. 20
 Rıza Bnb. 379
 Rıza Bnb. 45
 Rıza Dr. Yzb. 223
 Rıza Efendi 311
 Rıza Yb. 15
 Rıza Yb. 366
 Rıza Yb. 45
 Rıza Yzb. 205
 Rıza Yzb. 395
 Rifat (Bnb. SİVRİHİSARLI) 281
 Rifat Bnb. 41
 Rifat Kaptan 279
 Rifat Ütgm. 283
 Ritter (Alman) 204
 Rohdewald (Alman) 66
 Ruhi (Bnb. SEÇKİN) 130
 Ruhi Bnb. 151
 Ruhi Naci Bey 327
 Ruhsar (Tgm.) 397
 Rüstem Ağa 299
 Rüştü (Alb.) 397
 Rüştü (Bnb. TOPER) 281
 Rüştü (Gn.) 275
 Rüştü (Org. ERDELHUN) 152, 382
 Rüştü (Tuğb. AKPİRİM) 388
 Rüştü (Tümg. ERDELHUN) 35, 39, 129, 131, 134, 140, 144, 149, 153, 165, 168, 173, 175, 275, 294, 296, 300, 301, 302
 Rüştü (Tümg. SAKARYA) 13, 29, 40, 107, 109, 115, 196, 201, 210, 213, 373, 378
 Rüştü (Yb. TÜRKER) 169, 172, 176
 Rüştü (Yb.) 400
 Rüştü Bnb. 105, 106
 Rüştü Bnb. 129

Rüştü Bnb. 213
 Rüştü Bnb. 34
 Rüştü Yzb. 135
 Rüştü Yzb. 17, 26

S

Saaddettin Yb. 50
 Saadettin Yb. 45
 Saatçi Mehmet Efendi 320
 Sabancı Hakkı 54
 Sabih Bnb. 35
 Sabit Bnb. 128, 133, 137
 Sabri Bnb. 129, 132
 Sabri (Alman Sabri) (Tuğg.) 80, 81, 82,
 83, 85, 87, 89, 91, 96, 110, 113,
 119, 149, 152
 Sabri Bey 320
 Sabri Bey (TÜTEN) 289
 Sabri Bey 329
 Sabri Bnb. 134
 Sabri Bnb. 150, 152
 Sabri Bnb. 31
 Sabri Paşa 25, 28, 39
 Sabri Paşa 38
 Sabri Tğm. 289
 Sabri Yb. 113
 Sabri Yb. 230
 Sabri Yzb. 141, 146
 Sadak 224
 Sadettin (Tümg.) 405
 Sadettin Yb. 177
 Sadettin Yb. 45
 Sadık (Alb. ATAK) 386
 Sadık (Bnb.) 227, 228
 Sadık (Tümg. ALDOĞAN) 385, 386
 Sadık Bey 282
 Sadık Bnb. 226
 Sadık Bnb. 244
 Sadık Sabri (Alb.) 13, 28, 31, 38, 140,
 144
 Sadık Yb. 172, 176, 179, 256
 Sadık Yb. 190, 193, 194

Sadık Yb. 300
 Sadık Yzb. 131
 Sadullah (Alb. GÜNEY) 12, 188, 190,
 192, 195, 198, 206, 213
 Saffet (Alb. ARIKAN) 95, 98, 100, 175,
 229, 233, 235, 236, 238, 240, 340,
 344, 397, 399
 Saffet (Tuğg.) 373, 377
 Saffet Bnb. 38
 Saffet Bnb. 98, 110, 120
 Said Bnb. 325
 Said Kaptan 54
 Saim (DORA) 282
 Saim Bey 307
 Saim Bnb. (SARIYER) 374
 Saip (Yb.) 103, 105, 109, 115, 199, 208,
 213, 249
 Saip Bnb. 329, 336, 342
 Saip Bnb. 365
 Sait (Aşiret Reisi) 317
 Sait (Bnb. GÜRFIRAT) 212
 Sait Paşa 46, 52
 Sait Yb. 25, 30, 38
 Sait Yzb. 23, 128
 Sakaoğlu Efe 332
 Sakıp Bnb. 265
 Sakıp Efendi 320
 Sakıp Tğm. 401
 Salih (Org. OMURTAK) 95, 98, 156,
 160, 163, 164, 166, 172, 175, 176,
 178, 350, 354, 370, 388, 390
 Salih (Tümg. AVGIN) 354, 362, 366,
 387
 Salih (Tümg. ERKUŞ) 384
 Salih (Yb. BOZOK) 370
 Salih Alb. 16, 26, 31
 Salih Bnb. 13, 23
 Salih Bnb. 166, 178, 317
 Salih Bnb. 261
 Salih Bnb. 34
 Salih Bnb. 76
 Salih Efendi 299

- Salih Hulusi Paşa (Mrş. KEZRAK) 12
 Salih Paşa (Tümg.) 16
 Salih Reis (Hamallar Kahyası) 282
 Salih Sırrı (Yb. KALKANDELEN) 203,
 208, 214, 356, 364
 Salih Ulvi (Alb. SEZER) 81, 83, 87, 90,
 93, 96, 119, 120, 362
 Salih Ütgm. 320
 Salih Yb. 168
 Salih Yb. 41
 Salih Yb. 47
 Salih Zeki (Alb.) 130, 135, 142, 148, 283,
 383
 Salih Zeki (Yb. ATATUNÇ) 147, 154,
 166, 382
 Salih Zeki (Yb. KIZANLIK) 17, 375,
 377
 Salih Zeki (Yb. SERTİN) 323
 Salih Zeki (Yb.) 47, 48
 Salih Zeki Bnb. 34
 Salih Zeki Yzb. 289
 Salim (Alb. DEĞER) 265
 Salim Bnb. 29
 Salim Cevat (Tümg. AYALP) 15, 18, 310
 Salim Nuri (Bnb. GÜREL) 350, 354,
 396
 Sami (Korg. TOPÇU) 92, 94, 287
 Sami 38
 Sami Alb. 267
 Sami Alb. 4 8
 Sami Alb. 49,52
 Sami Alb. 51
 Sami Bnb. (TATLIDİL) 281
 Sami Sabit (Tümg. KARAMAN) 36,
 119, 120, 208, 211, 234, 238, 241,
 300, 302
 Sami Yb. 35, 42
 Sami Yzb. (YANARDAĞ) 176
 Sami Yzb. 221, 229
 Samiye Hanım 286
 Sanalı Selim Yzb. 261
 Sapsız Hacı Efendi 313
 Sarı Ali Bey 327
 Sarı Ali oğlu Ömer 299
 Sarı Emin (Tümg.) 49
 Sarre (Alman) 203
 Schienholz (Alman) 256
 Schierstädt (Alman) 205, 214
 Schlee (Alman) 66
 Schmit (Alman) 204
 Schraudenbach (Alman) 236, 237
 Sedat (Korg. DOĞRUER) 13, 35, 39,
 148, 199, 201, 208, 212, 216, 249,
 250, 350
 Sedat Yzb. 289
 Sefa Efendi 310
 Sefer (Tuğb. ÇETİNTAŞ) 343, 351
 Sefer Dr. Yzb. 223
 Selahattin (Alb.) 92, 94, 96
 Selahattin 396
 Selahattin Adil (Tümg.) 44, 49, 76, 83,
 85, 86, 87, 90, 93, 100, 101, 110,
 113, 116, 120, 148, 149, 269, 305,
 310, 371, 378, 415
 Selahattin Bnb. 21, 23
 Selahattin Yzb. (YURDOĞLU) 326,
 343
 Selahattin Yzb. 190
 Selahattin Yzb. 325, 329
 Selami Bey 338
 Selim Sabit Alb. 16
 Selim Şerif (Şamlı) (Bnb.) 50
 Selim Ütgm. 395
 Selim Yb. 173, 177
 Selim Yb. 176
 Selim Zekeriya (Yb.) 48
 Selimzade İsmail (İmam) 332
 Senai (Yb. ÖZGEÇEN) 24, 30, 31, 151,
 156, 160, 209
 Senem Ayşe Kadın 314
 Serezli Büyük Ahmet Çavuş 314
 Serezli Galip (VARDAR) 280
 Serezli Niyazi 280
 Serfceli Hilmi 332

- Serficeli Reşit 332
 Sermüsevvit Ahmet Efendi 313
 Serno (Alman) 66
 Servet Alb. 24, 30, 40
 Servet (Yb.) 93, 96
 Servet Bnb. 190
 Servet Yb. 256
 Seyfettin (Bnb.) 281
 Seyfettin (Tümg. AKKOÇ) 382
 Seyfettin Rahmi (Tümg. AYKUTER) 376, 384
 Seyfettin Yzb. 128, 340
 Seyfettinzade Salih Bey 321
 Seyfi (Tümg. DÜZGÖREN) 38, 65, 283, 294, 301, 302
 Seyfi Bey 280
 Seyfullah (Alb.) 49, 222, 224, 227, 340
 Seyit Ali Yzb. 327
 Seyit Hasan Yzb. 265
 Seyit Mehmet Musa (Yb.) 266
 Seyitzade Seyit Bey 326
 Sezai Bnb. 260
 Sırçifeli Ekrem Ütgm. 55
 Sırrı (Bnb. KAYAALP) 76
 Sırrı (Yb.) 405
 Sıtkı (Alb.) 43, 199, 210, 213
 Sıtkı Bnb. 129
 Sıtkı Tgm. 317
 Sıtkı Yb. 261
 Sıtkı Yzb. 221
 Sievertt (Alman) 66
 Silahçı Hüseyin 54
 Sinan Paşa (Yzb. Ratıp) 306
 Sinanzade Mehmet Cemal 332
 Softaoğlu İbrahim 328
 Solger (Alman) 203, 213
 Sonasan (Alman) 231
 Stange (Alman) 131, 136, 139, 143
 Staubwasser (Alman) 203
 Suat Yzb. 113, 116
 Sudi Bey 278
 Sunbas Ağalarından Mehmet Bey 308
 Suphi (Tümg. KULA) 201, 356, 366, 371, 379, 383, 407, 408
 Suphi (Yb. USLU) 14
 Suphi Paşa 13, 35
 Suyolcu Mustafa 314
 Süleyman Ağa 309
 Süleyman Ağa Atgm. 103
 Süleyman Askeri (Yb.) 35, 36, 39, 54, 55, 108, 223, 224, 226
 Süleyman Atgm. 103
 Süleyman Avni (Bnb.) 177, 252, 253
 Süleyman Avni Bnb. 249
 Süleyman Bey 103
 Süleyman Bnb. 257
 Süleyman Bnb. 44
 Süleyman Efendi 310
 Süleyman Faik Paşa 47, 51, 268
 Süleyman Fehmi Bnb. 48
 Süleyman Fethi (Alb.) 158, 159, 161, 164, 167, 325
 Süleyman Fikri Efendi 306
 Süleyman Hulusi (Yb. ERKONUK) 364
 Süleyman İlhami (Yb.) 15, 21, 24, 30, 40, 85, 87, 90, 93, 110, 113, 120, 121, 124, 157, 159
 Süleyman İzzet (Yb. YEĞİNATI) 130, 136, 141, 150, 173, 177, 252, 253, 442
 Süleyman Memur 103
 Süleyman Mesrur (Alb. TOLUNAY) 26, 32, 41, 136, 142, 146, 228, 230, 231
 Süleyman Nazmi (Bnb.) 89, 92, 95, 157, 161, 163, 208
 Süleyman Paşa 48
 Süleyman Sabri (Gn.) 227
 Süleyman Sabri (Tümg.) 46, 203, 209, 228, 301, 374, 396
 Süleyman Sururi Yzb. 327
 Süleyman Şakir (Alb. ORBAY) 44, 89, 92, 96, 119, 442
 Süleyman Şefik Paşa 26, 28, 31

- Süleyman Şevket (Bnb.) 153, 189
 Süleyman Şevket Yb. 257
 Süleyman Yb. 196, 203, 209
 Süleyman Yb. 38
 Süreyya (Alb. YURDAKUL) 19
 Süreyya Bnb. 15, 30
 Süreyya Paşa (Em. Tuğg. İLMEN) 282
 Süreyya Yzb. 253
 Sütçü İmam 314
 Ş. Mustafa (Alb. BERKER) 323
 Şahabettin (Alb. KIYAN) 375, 384
 Şahap (Org. GÜRLER) 204, 370, 382, 387
 Şahinbey (Tğm. Sait) 320, 322
 Şakir (Erzurumlu) Yb. 287
 Şakir (Kırklareli - Tuğg. GÜLEŞ) 46, 193, 310, 383, 384
 Şakir (Yb. ÖZSOYLU) 341
 Şakir (Yb.) 260
 Şakir Ağa Bnb. 45
 Şakir Fuat (Alb.) 141, 150
 Şakir Nimet (Yb.) 26, 31, 42
 Şamlı Cemil Yzb. 116
 Şamlı İbrahim Ethem Bnb. 205
 Şamlı Yusuf Ziya Alb. (ÇOŞKUN) 143, 144, 146, 147, 188
 Şefik (Alb. METE) 307
 Şefik (Hv. Tümğ. ÇAKMAK) 301
 Şefik (Tuğg. TÜRŞAN) 44, 95, 98, 100, 124, 209, 211, 249
 Şefik Alb. 25
 Şefik Avni (Yb. ÖZÜDOĞRU) 35, 39, 131, 140, 142, 148, 149, 152, 164, 199, 202, 213, 249, 250, 275, 276, 411
 Şefik Bnb. 38
 Şefik Yb. 176
 Şefika Hanım 286
 Şehamettin (Yzb.) 135
 Şehlikzade Hasan Efendi 307
 Şehreminli Sadık Ütğm. 54
 Şehzade Abdürrahim (Yb.) 173, 174, 176, 199, 200
 Şekerzade Halil İbrahim 332
 Şemi (Alb.) 46
 Şemi Yzb. 102
 Şemsettin (Alb. ERKUŞ) 85, 87, 89, 93, 96, 110, 113, 117, 120, 365, 375, 378, 384
 Şemsettin (Bnb.) 404
 Şemsettin (Bnb.) 397, 402
 Şemsettin (Yb. ŞENER) 16, 150, 156, 163
 Şemsettin Bnb. 128, 134
 Şemsettin Paşa 265
 Şemsettin Tahir (Korg. TANER) 131, 136, 192, 345, 355, 370, 382
 Şemsettin Yzb. 20
 Şerafettin (Alb. İZMİR) 16, 24, 81, 265, 266, 356, 383
 Şerafettin (Bnb. KARACAN) 351, 355, 363, 366
 Şerafettin (Yb. ÖZER) 387
 Şerafettin (Yb.) 160, 166, 169, 173, 175
 Şerafettin Bnb. 142
 Şerafettin Yzb. 267
 Şeref Efendi 310
 Şerif (Alb. GÜRALP) 346, 364, 374
 Şerif (Alb. YAÇAĞAZ) 157, 197, 310, 323, 324, 356, 359, 363, 374
 Şerif (Bnb.) 354, 363, 373, 377
 Şerif (Köprülü - Yb. İLDEN) 128, 130, 131, 133, 137
 Şerif Alb. 34, 42
 Şerif Bnb. 25
 Şerif Bnb. 89
 Şerif Yb. 362, 374
 Şevket (Alb. AKALIN) 141, 144, 150, 302
 Şevket (Bnb.) 233
 Şevket (Tümğ. AYKAN) 372
 Şevket (Tümğ. PASİN) 388
 Şevket Alb. 275

Şevket Alb. 47
 Şevket Bnb. 214
 Şevket Bnb. 230,231, 232,281
 Şevket Bnb. 386
 Şevket Paşa 10, 11, 15
 Şevket Turgut Paşa (Hafız) 15, 40, 280, 325
 Şevket Yb. 234
 Şevket Yb. 236
 Şevket Yb. 261
 Şevket Yb. 261
 Şevket Yzb. 223
 Şevket Yzb. 289
 Şevket Ziya Tğm. 267
 Şevki (Tuğb. SAVAŞCI) 343, 344, 351, 363, 373, 388, 407, 408
 Şevki (Yb.) 15, 21
 Şevki Bnb. 49
 Şevki Bnb. 405
 Şevki Paşa 206
 Şevki Paşa 42
 Şevki Yzb. 102
 Şevki Yzb. 103
 Şevki Yzb. 221
 Şevki Yzb. 223
 Şeyh Ali Sezai Efendi 314
 Şeyh Mahmut 241, 242, 244
 Şeyh Müslim Efendi 317
 Şükrü (Bnb. SÖKMENSÜER) 370, 382
 Şükrü (Org. KANATLI) 53, 335, 372, 396, 440
 Şükrü (Yb. ÖZTİKMAN) 283
 Şükrü (Yb.) 197, 198, 202
 Şükrü (Yb.) 260
 Şükrü (Yb.) 325
 Şükrü (Yb.) 49
 Şükrü (Yb.) 214
 Şükrü Alb. 48
 Şükrü Alb. 76, 269
 Şükrü Ali Alb. 252
 Şükrü Ali Yzb. 192
 Şükrü Bnb. 130, 135

Şükrü Bnb. 22
 Şükrü Bnb. 23
 Şükrü Bnb. 287
 Şükrü Bnb. 294, 301
 Şükrü Bnb. 341
 Şükrü Bnb. 85
 Şükrü Naili (Korg. GÖKBERK) 32, 40, 47, 81, 83, 85, 87, 89, 92, 95, 115, 119, 199, 239, 241, 242, 256, 275, 287, 366, 372, 387
 Şükrü Paşa 10, 18
 Şükrü Yb. 115
 Şükrü Yb. 129
 Şükrü Yb. 163
 Şükrü Yb. 196
 Şükrü Yd. Sb. 330
 Şükrü Yzb. 239
 Şükrü Yzb. 351
 Şükrü Yzb. 382
 Şükrü(Alb.) 48

T

Taha (Yb. ALHAŞİMİ) 261
 Tahir (Bnb.) 366
 Tahir (Bnb.) 372, 377
 Tahir Bnb. 119
 Tahir Efendi 320
 Tahir Fethi Yzb. 327, 328, 335
 Tahir Yzb. 267
 Tahrirat Müdürü Ragıp Bey 319
 Tahsildar Fevzullah Efe 332
 Tahsildar Karpuzcu Ahmet 330
 Tahsin (Tuğb. ALPAGUT) 295
 Tahsin (Yb. ALAGÖZ) 362, 370, 382
 Tahsin (Yb.) 344, 370, 407
 Tahsin 345
 Tahsin Bnb. 113
 Tahsin Bnb. 19
 Tahsin Bnb. 257
 Tahsin Bnb. 78, 80, 110, 114, 117
 Tahsin Efendi 310
 Tahsin Tğm. 265

- Tahsin Tğm. 54
 Tahsin Yzb. 202
 Talat (Alb. TUNÇ) 107, 113, 230, 234, 238, 239
 Talat (Alb. USTABAŞI) 281
 Talat (Bnb.) 168, 301
 Talat (Küçük Talat) 76
 Talat (Tuğg. SÜALP) 149, 152, 154, 164, 166, 167, 311, 372, 387
 Talat Bnb. 308
 Talat Bnb. 400
 Talatorzade Fevzi 299
 Talip Yb. 46
 Tapu Memuru Faik Efendi 313
 Tank Yzb. 265
 Tat Osmanoglu Emin 330
 Tatar Hasan 54
 Tavashzade Mustafa 330
 Tavashzade Ömer Bey 336
 Tayfur Alb. 44
 Tayyar Alb. 47
 Tekelioğlu Mustafa (Efendi) 310
 Tekelioğlu Sinan Paşa (Yzb. Ratıp) Bkz. Ratıp Yzb.
 Temel Bnb. 141, 149
 Tevfik (Alb. BIYIKLIOĞLU) 92, 176, 208, 256, 344, 350, 362, 370, 382
 Tevfik (Bnb.) 109, 111
 Tevfik (Bnb.) 35
 Tevfik (KÖSEOĞLU) 13
 Tevfik (Tümg. TOPÇU) 382
 Tevfik (Yb.) 351
 Tevfik (Yb.) 142
 Tevfik Ağa 307
 Tevfik Alb. 17
 Tevfik Alb. 330, 337
 Tevfik Bnb. 132
 Tevfik Bnb. 177
 Tevfik Bnb. 201, 212, 252
 Tevfik Bnb. 224, 225
 Tevfik Eczacı 328
 Tevfik Efendi 310
 Tevfik Efendi 310
 Tevfik Paşa 34, 40
 Tevfik Vehbi Yzb. 239
 Tevfik Yb. 134
 Tevfik Yb. 169
 Tevfik Yb. 170
 Tevfik Yb. 18, 25, 31, 38
 Tevfik Yb. 257
 Tevfik Yb. 34
 Tevfik Yb. 51
 Tevfik Yzb. 141, 150
 Tevfik Yzb. 345
 Tevfik Yzb. 365
 Thauvenay (Alman) 83, 85, 122
 Tiller (Alman) 195, 197, 199, 208, 213, 215
 Tiranlı Sadık (Alb. GÜCÜYENER) 50
 Tokatlı Ziya Bey 299
 Tokuzade Ömer Azmi 332
 Tolçalı Süleyman 278
 Topaloğlu Ahmet Efe 332
 Topaloğlu Mehmet Efe 332
 Topkalılı Bican Bey (BAĞCIOĞLU) 282
 Topkapılı Cambaz Mehmet 280
 Topkapılı Cemal Bey 282
 Topkapılı İhsan 280
 Trabzonlu Dr. Yzb. Raif 333
 Trilizade İsmail Bahri 340
 Trommer Paşa (Alman) 95, 96, 98, 100
 Tunuslu Ömer Tğm. 265
 Turduzade Süleyman Efendi 320
 Turgut Yb. 48
 Tuzcuoğlu Halit Ağa 299
 Türizade Kamil 332
 Türkoğlu Mustafa 314
 Tütüncüzade 329
- U**
 Uncuzade Mehmet Ağa 319
 Üsküdarlı Cemil (Yzb.) 223
 Üsküdarlı İhsan Bnb. 278
 Üsküdarlı Sadi Bey 280

V

V. Usedom Paşa (Alman) 269
 Vacit (Alb. YALÇINALP) 136, 143, 146,
 227, 230, 233, 236, 237, 239,
 405, 406
 Vahit (Yb. ERGİL) 42
 Vahit (Yb.) 92, 95, 110, 113, 116, 118,
 120
 Vahit Ütgm. 102
 Vasfi Bnb. 36
 Vasfi Bnb. 397
 Vasfi Yzb. (ZALOĞLU) 94
 Vasfi Yzb. 265
 Vasıf (Yb.) 89, 92, 95, 99, 156, 161
 Vasıf Alb. 129
 Vasıf Bey (ÇINAR) 327, 328, 396
 Vasıf Bnb. 140
 Vasıf Yb. 134
 Vasıf Yb. 44
 Vecihi (Bnb.) 49, 81, 83, 85, 100, 214,
 215, 249
 Vecihi Bnb. 241
 Vedat (Bnb.) 223, 224
 Vedat Bnb. 224
 Vedemayer (Alman) 203
 Vefik (Alb. OMay) 343
 Vefik Yb. 148
 Vehbi (Bnb. BİLİMER) 343, 345, 355,
 365
 Vehbi (Bnb. ULUEVLİ) 375
 Vehbi (Tümg. KOCAGÜNEY) 382, 386
 Vehbi (Yb.) 230, 234, 238, 241
 Vehbi Alb. 148
 Vehbi Bey (Karesi Mebusu) 329
 Vehbi Bey (Siverek Mebusu) 329
 Vehbi Bnb. 299
 Veli Haşım Efendi 310
 Veli Paşa 14, 24, 30, 38
 Velid Bey (Tevhidi Efkar Gazetesi Sahibi)
 282
 Veysel (Alb. ÖZGÜR) 109, 115, 197,
 198, 209, 210, 211, 213, 216, 356,
 364

Veysel (Tümg. ÜNÜVAR) 149, 153,
 165, 169, 173, 175, 295, 301
 Veysel Orhan 279
 Veysel Yb. 202
 Vezir Efendi 310
 Von Berg (Alman) 117, 118, 129, 134
 Von der Golç Paşa (Alman) 121, 229,
 231
 Von Dommes (Alman) 199
 Von Ernstein (Alman) 204
 Von Falkenhayn (Alman) 185, 204
 Von Frankenberg (Alman) 190
 Von Gleich (Alman) 229
 Von Groben (Alman) 204
 Von Hammerstein (Alman) 214
 Von Hochvehter (Alman) 24
 Von Homskerk (Alman) 204
 Von Kamps Höffner (Alman) 204
 Von Kiesling (Alman) 197, 202
 Von Kommer (Alman) 199
 Von Kress (Alman) 65, 190, 193, 194,
 196, 201
 Von Lossow (Alman) 25, 31, 38
 Von Marno (Avusturyalı) 194
 Von Oppen (Alman) 210, 213
 Von Papen (Alman) 203, 208
 Von Schraudenbach (Alman) 157, 159
 Von Sekt (Alman) 66
 Von Sodenstern (Alman) 81, 100
 Von Solgern (Alman) 199
 Von Thauvenay (Alman) 66
 Von Trommer (Alman) 190
W
 Wahle (Alman) 66
 Wasillo (Alman) 76
 Weber Paşa (Alman) 83, 85, 87, 89, 92,
 93, 122
 Werle (Alman) 76
 Willmer (Alman) 110, 113, 116, 201
 Wolf (Alman) 201, 204

Y

- Yaba Bey 174
 Yahşi Bey 300
 Yahya Hayati (Alb.) 44, 252
 Yahya Kaptan 279
 Yahya Kazım (Yb.) 106, 193
 Yahya Nafız (Yb.) 103, 210, 213
 Yahya Yb. 19
 Yakup Cemal (Alb.) 323
 Yakup Cemil Yzb. 136, 143, 145, 147
 Yakup Sami Yzb. 128, 397
 Yakup Şevki (Org. SUBAŞI) 15, 24, 29, 41, 115, 116, 165, 166, 168, 170, 171, 172, 175, 249, 268, 386, 390
 Yakup Yzb. 338
 Yalovalı İbo 279
 Yamaçobalı Dede 321
 Yanık Halil İbrahim Efe 328, 335
 Yarınzade Ahmet Efendi 307
 Yasin Hilmi (Alb.) 188, 189, 199, 201, 210, 214, 215, 249
 Yaşar Bey 282
 Yeğrazade Ahmet ve Halit 307
 Yenibahçeli Şükrü (OĞUZ) 278, 333
 Yenişchirlizade M. Mazhar 340
 Yeşiloğullarından Mehmet 309
 Yıldırım Kemal Tğm. 340
 Yörük Ali Efe 330, 331, 333, 336, 338
 Yörük Molla Bekir 336
 Yörük Mustafa 344
 Yörük Selim 314
 Yörük Selim Bey 308, 321
 Yunus Haydar (Yb.) 131, 142, 195
 Yusuf AKÇURA (Prof.) 294, 296, 370
 Yusuf Alb. 20
 Yusuf Alb. 23, 29, 40
 Yusuf Cevat (Yb.) 49
 Yusuf Çavuş 314
 Yusuf İzzet (Tuğg. MET) 15, 23, 29, 131, 134, 135, 138, 141, 149, 150, 153, 165, 176, 275, 276, 326, 335, 372, 396
 Yusuf İzzettin (Yb.) 281
 Yusuf Kamil (Tuğg. AKTUĞ) 141, 150, 153, 165, 168, 172, 295
 Yusuf Kemal (Bnb.) 128, 294
 Yusuf Kenan Efendi 310
 Yusuf Nazım (Yb.) 351
 Yusuf Rasih Yb. 16
 Yusuf Şefik Yb. 129, 134, 141, 150
 Yusuf Yb. 39
 Yusuf Yzb. 345
 Yusuf Ziya (Alb. İREN) 385
 Yusuf Ziya (Alb. ZARBUN) 177, 241
 Yusuf Ziya (Alb.) 130
 Yusuf Ziya (Alb.) 146, 154, 158, 161, 166, 172, 176, 403
 Yusuf Ziya (Alb.) 27, 41
 Yusuf Ziya (Bnb.) 17, 26, 32, 42, 150
 Yusuf Ziya (Bnb.) 351, 355, 357
 Yusuf Ziya (Çakal) (Tümg. EKİNCİ) 49, 345, 355, 356, 359, 365, 366, 373
 Yusuf Ziya (Tümg. YAZGAN) 192, 287, 376, 385
 Yusuf Ziya (Yb. BÜYÜKAKSOY) 197, 202, 210
 Yusuf Ziya (Yb. ŞAYLAN) 148, 152, 311, 372
 Yusuf Ziya (Yb.) 110, 112, 120
 Yusuf Ziya (Yb.) 89, 92, 119
 Yusuf Ziya (Yb.) 323
 Yusuf Ziya 334
 Yusuf Ziya Alb. 46
 Yusuf Ziya Bey 279
 Yusuf Ziya Yzb. 133, 134, 196, 213, 257
 Yusuf Ziya Yzb. 341
 Yümnü (Korg. ÜRESİN) 356, 365, 375, 379, 386
 Yümnü Bnb. 157, 169, 173, 175

Z

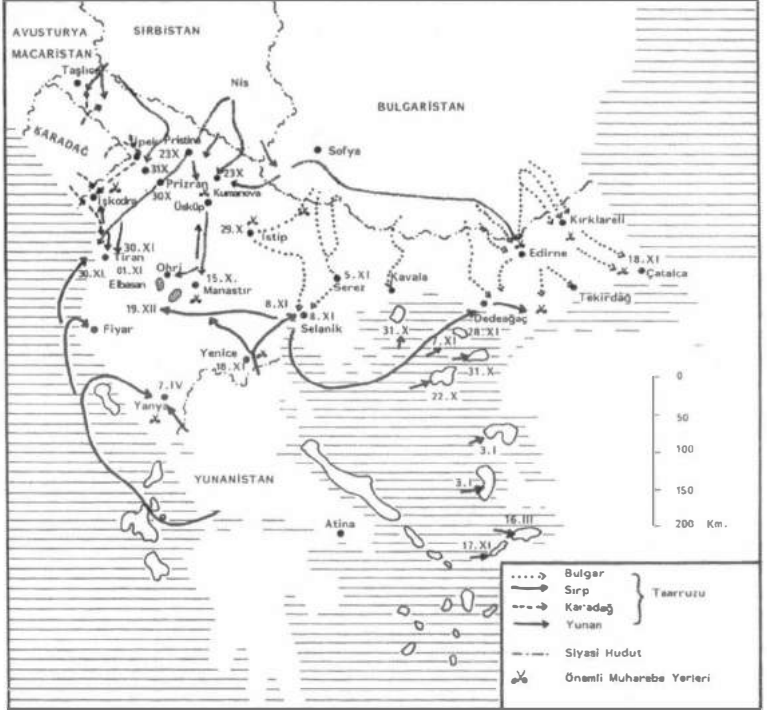
- Zarbalı Hulusi 328
 Zekai (Org. OKAN) 385
 Zekai Tğm. 331

- Zekai Ütğm. 342
 Zekeriya (Bnb.) 141, 146
 Zekeriya Hulki (Alb.) 14, 21
 Zeki (Alb.) 282
 Zeki (Org. DOĞAN) 327
 Zeki (Tümg. EROKAY) 386
 Zeki (Yb. ÇOBANOGLU) 13, 168, 190, 192, 294
 Zeki Alb. 188
 Zeki Alb. 34, 42
 Zeki Paşa (Halepli) Bkz. Halepli Zeki Paşa
 Zeki Yb. 25
 Zeki Yzb. 221
 Zihni (Bnb. ORHON) 168, 172, 176, 177, 394
 Zihni (Bnb.) 169, 171
 Zihni (Tümg. TOYDEMİR) 136, 228, 230, 233, 236, 243, 373, 385
 Ziver 345
 Ziya (Bnb.) 283
 Ziya (Tuğg. YERGÖK) 128, 133, 137, 442
 Ziya 224
 Ziya Alb. 14
 Ziya Alb. 300
 Ziya Alb. 16
 Ziya Bey 143, 166
 Ziya Bnb. 129
 Ziya Bnb. 257
 Ziya Bnb. 323
 Ziya Bnb. 39
 Ziya Bnb. 78
 Ziya (Bnb.) 283
 Ziya Paşa (Tuğg. KUTNAK) 12, 44, 129, 131, 282
 Ziya Paşa Tuğg. 26
 Ziya Paşa Tuğg. 29, 32
 Ziya Paşa Tümg. 23
 Ziya Tuğg. 40
 Ziya Ütğm. 128
 Ziya Vehbi (Alb.) 173, 241, 249, 355, 356
 Ziya Yzb. 265
 Zorbazade Emin Kamili 332
 Zorbazade Ragıp Bey 332
 Zühdü (Yb. YAR) 25
 Zühtü (Yb.) 331, 338
 Zühtü Bey 328
 Zühtü Yb. 31, 41
 Zülfıkar Ağa 317

EKLER

BALKAN SAVAŞI (1912-1913)

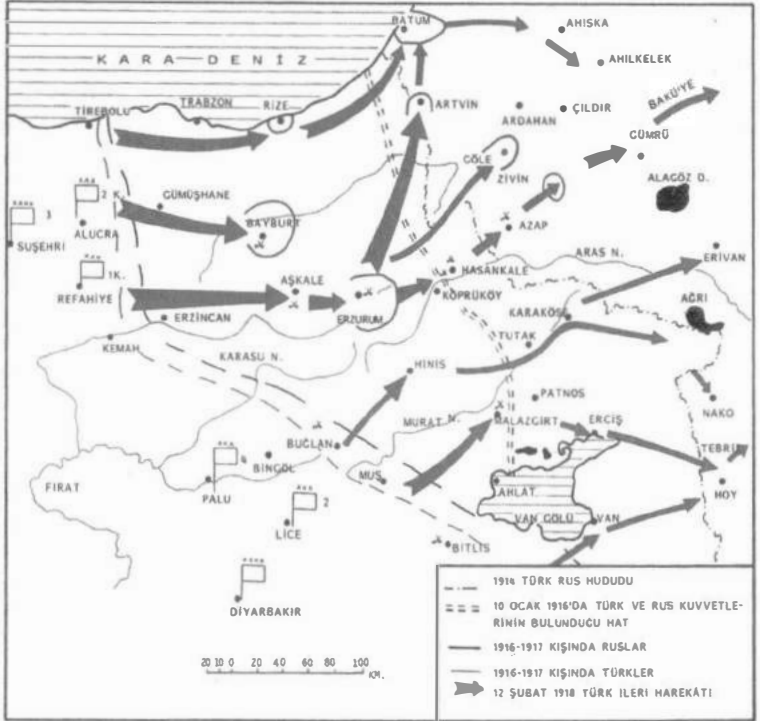
BALKAN DEVLETLERİNİN TÜRK TOPRAKLARINA TAARRUZLARI VE İŞGALLERİ

ÇANAKKALE MUHAREBELERİ (19 ŞUBAT 1915-9 OCAK 1916)

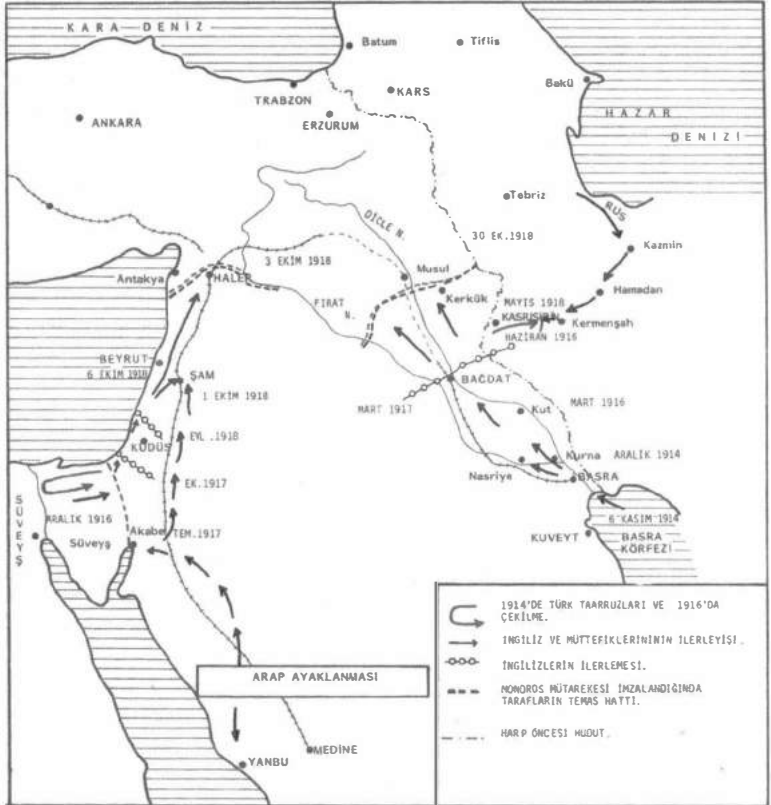

TÜRK KAFKAS (DOĞU) CEPHESİ
1914-1918

**SURİYE VE İRAK CEPHELERİ
(1914-1918)**

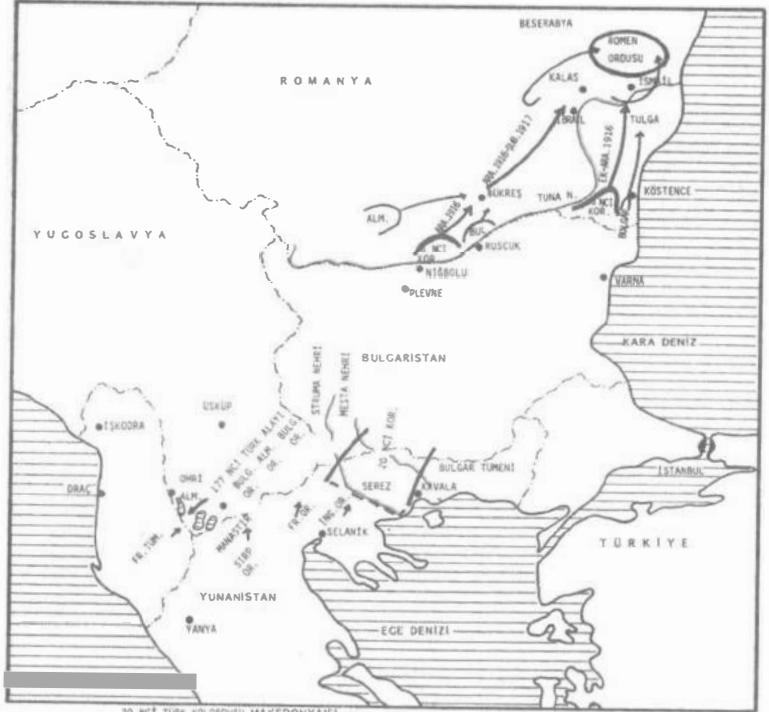

GALİÇYA CEPHESİNDE 15 NCI KOLORDU

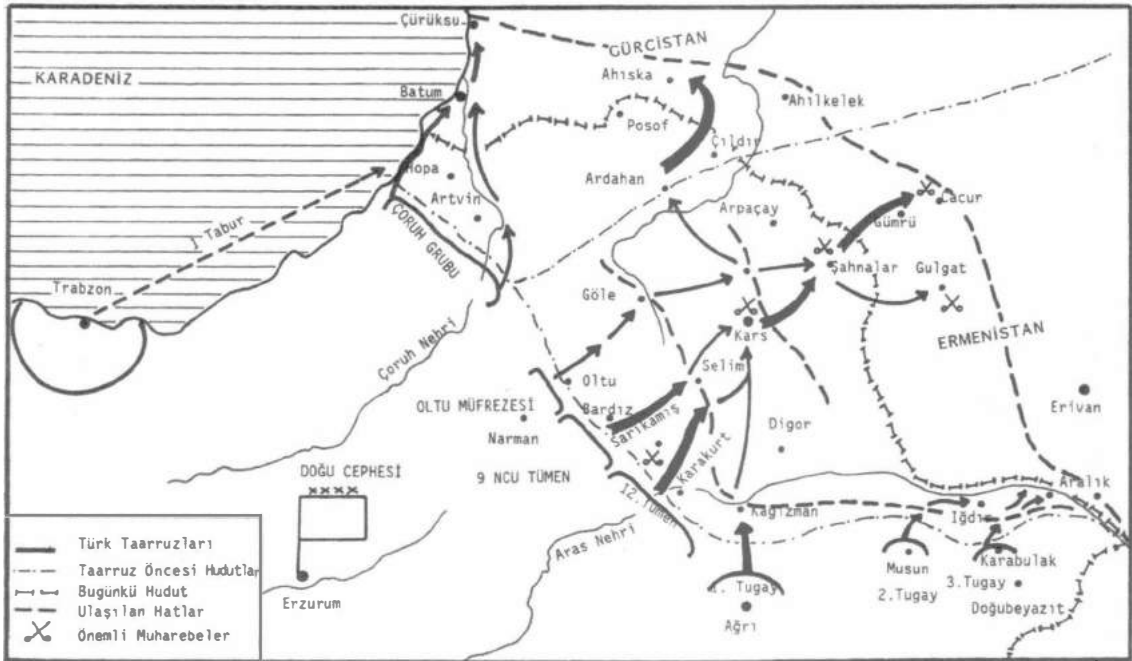
15 NCI KOLORDUNUN MUHAREBE ETTİĞİ BÖLGE

ROMANYA VE MAKEDONYA CEPHELERİ

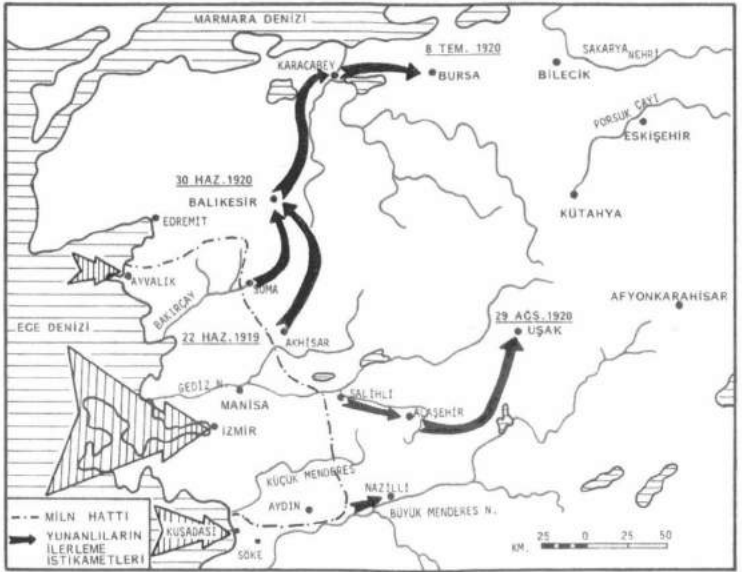

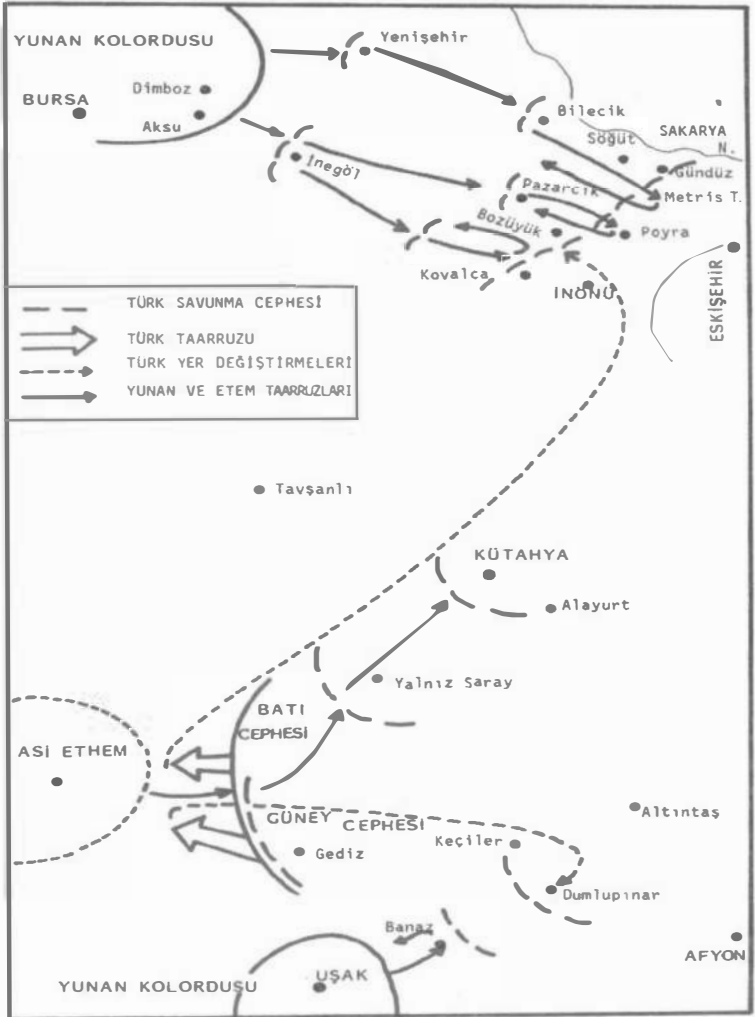
DOĞU CEPHESİ HAREKATI

YUNAN İLERİ HAREKATI

BİRİNCİ İNÖNÜ MUHAREBESİ (6-11 OCAK 1921)

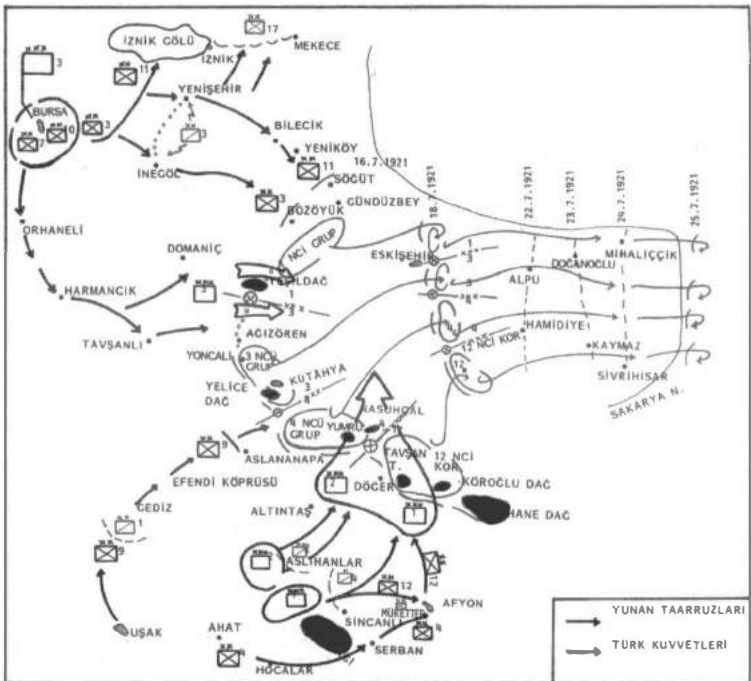

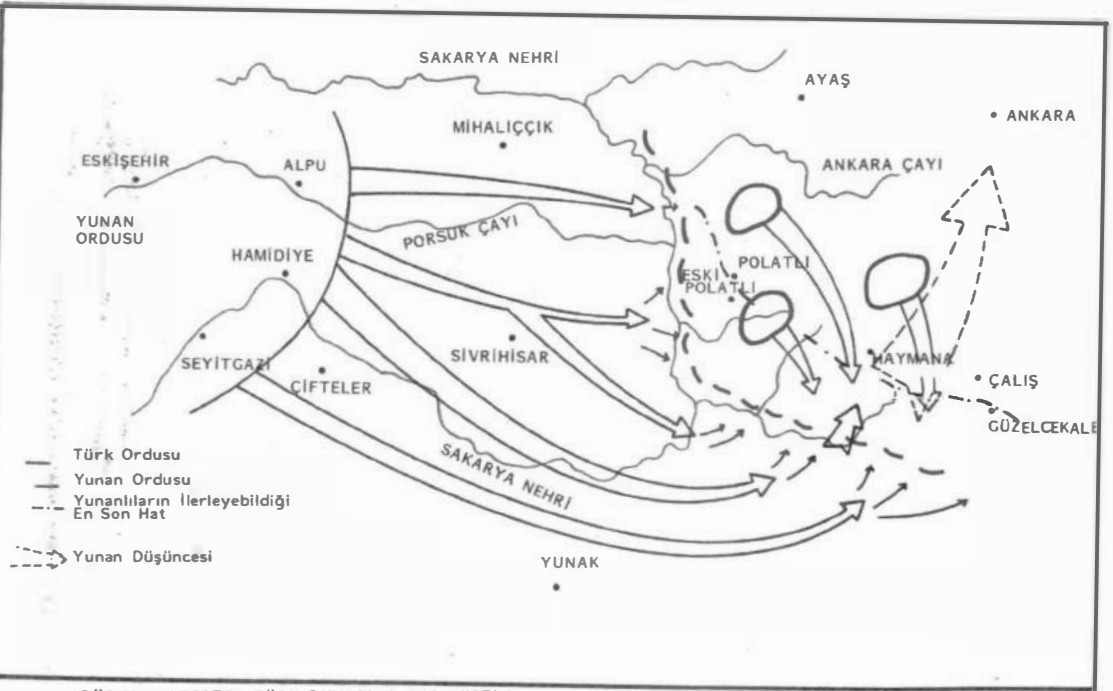
İKİNCİ İNÖNÜ MUHAREBESİ (23 MART - 1 NİSAN 1921)

KÜTAHYA-NASUHÇAL-ESKİŞEHİR MUHAREBELERİ

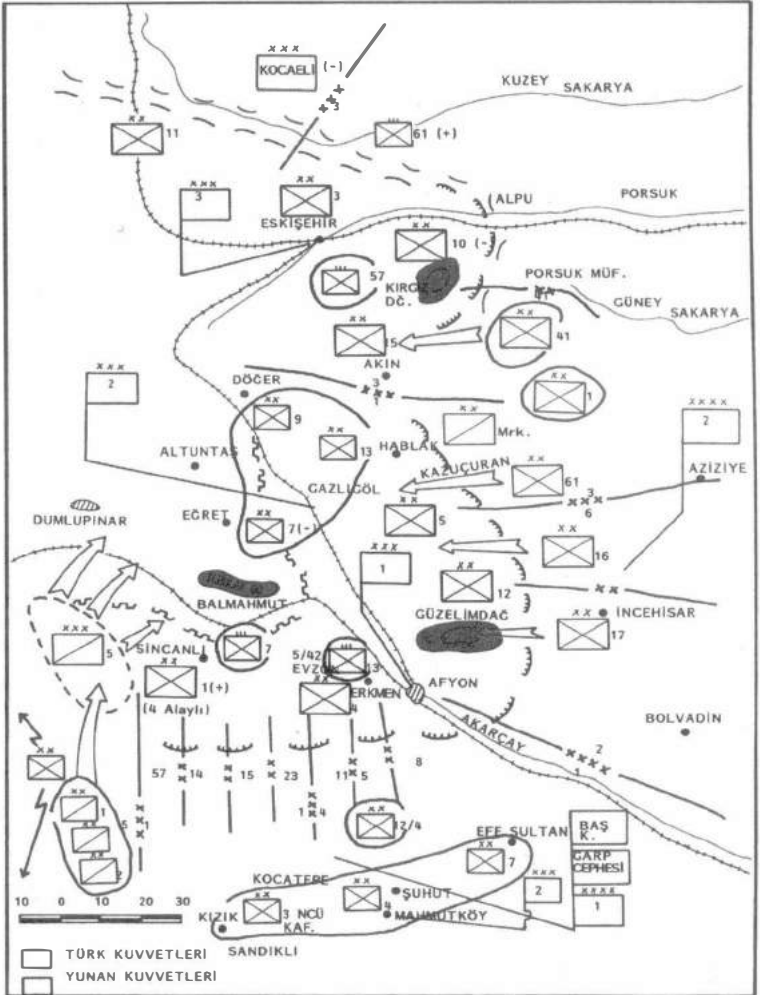
SAKARYA MEYDAN MUHAREBESİ

"DÜŞMAN, ATEŞTEN TÜRK DUVARINA ÇARPMIŞTI."

ATATÜRK

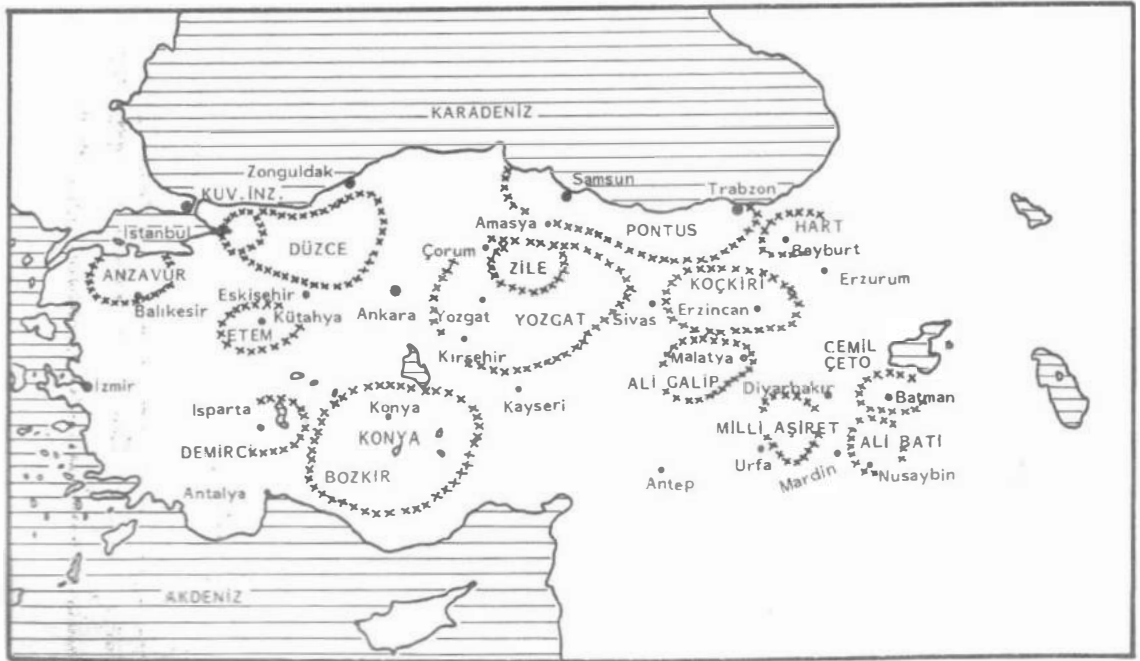
BÜYÜK TAARRUZ

İSTİKLÂL HARBİ'NDE AYAKLANMALAR VE BÖLGELERİ

ERLER

51

On Yıllık Harp, Türklerin var olma mücadelesinin sürecidir. Bu süreç, Türk'ü ve Türkiye'yi tarihten silmek isteyenlerin hezimete uğratılmaları ve Türk'ün nelere muktedir olduğunun tarihsel bir kanıtıdır.

Milletin tarihinde bu denli hayati bir döneme damgasını vurmuş, katkıda bulunmuş, hayatını vermiş olanlara, Türk milletinin her bireyi şükran borçludur. On Yıllık Harbin Kadrosu isimli çalışma, bu borcun bir nebze olsun ödenebilmesi ve borçlu olduklarımızın sonsuza dek yaşatılabilmesi için yapılmıştır.

24.00

